

P
payel

FREUD KİTAPLIĞI : 4

DÜŞLERİN YORUMU I-II

2. basım

Çeviren: Dr. Emre Kapkın

SIGMUND FREUD

P
payel

FREUD KİTAPLIĞI : 4

DÜŞLERİN YORUMU I-II

2. basım

Çeviren: Dr. Emre Kapkın

SIGMUND FREUD

Sigmund Freud - Düşlerin Yorumu Cilt 1-2

Sigmund Freud 1856'da Moravia'da doğdu; dört ile sekseniki yaşlan arasında evi Viyana'daydı: 1938'de Hitler'in Avusturya'yı işgali onu ertesi yıl olduğu Londra'ya sığınmak zorunda bıraktı. Kariyeri sinir sisteminin anatomisi ve fizyolojisi uzerine bircok yıl suren cok parlak çalışmalarla başladı. Paris'de

Charcot'nun yanında bir çalışma döneminden sonra ilgisi ilk

kez ruhbilime donduğunda hemen hemen otuz yaşındaydı.

Viyana'da bir on yıl daha klinik çalışmadan sonra (başlangıçta yaşlı bir meslektaşı, Breuer'le birlikte) yarattığı ruhcozumlemesinin

doğumunu gordu. Bu, başlangıçta basitce nevrotik

hastaların zihinlerini inceleyerek onları sağaltma yontemiydi

ama cabucak ister hasta isterse sağlıklı olsun akim genelde işleyişi

hakkındaki bilgilerin yığılmasına doğru bir gelişim

gosterdi. Freud boylece cocuklukta cinsel icgudunun normal

gelişimini ortaya koyması ve buyuk olcude duşleri incelemesine

dayanan, gunluk duşunce ve eylemlerimiz uzerinde etkili

olan bilincdışı guclere ilişkin temel buluşunu yapmayı başardı.

Freud'un yaşamı olaysızdı ama düşünceleri yalnızca

çoğu uzmanlık alanım değil son yarım yuzyılın tum entelektuel

iklimini bicimlendirmiştir. (S. 15'de daha ayrıntılı bilgi

verilmiştir.)

Y a p ıtın ozgun a d ı: Dic T r a u n ı d e u t u n g

DÜŞLERİN YORUMU I

İngilizceden ceviren

Dr. EMRE KAPKIN

İÇİNDEKİLER

Freud Kitaplığı Uzerine..... 9

Cevirenin Onsozu..... 11

Sigmund Freud'un Yaşamı ve Düşünceleri..... 15

Kronolojik Tablo.....	27
Editorun Girişİ.....	33
Onsoz (Birinci Basıma).....	43
İkinci Basıma Onsoz.....	45
Ucuncu Basıma Onsoz.....	47
Dorduncu Basıma Onsoz.....	49
Beşinci Basıma Onsoz.....	50
Altıncı Basıma Onsoz.....	51
Sekizinci Basıma Onsoz.....	52
İngilizce Ucuncu (Duzeltilmiş) Basıma Onsoz.....	53

BİRİNCİ BOLUM

DUŞ SORUNLARINI ELE ALAN BİLİMSEL KAYNAKLAR.....	55
(A) Duşlerin Uyanıklık Yaşamı ile ilişkisi.....	61
(B) Duşlerin Malzemesi Duşlerde Bellek.....	65
(C) Duşlerin Uyarıları ve Kaynakları.....	75
(1) Dış Duyusal Uyarılar.....	76
(2) İc (Oznel) Duyusal Uyarılmalar.....	83
(3) icssel Organsal Bedensel Uyarılar.....	86
(4) Ruhsal Uyarılma Kaynakları.....	92
(D) Duşler Uyandıktan Sonra Neden Unutulur.....	95
(E) Duşlerin Ayırt Ettirici Ruhbilimsel Özellikleri.....	100
(F) Duşlerde Ahlak Duygusu.....	117
(G) Duş Gorme ve Duş Gormenin İşlevi Uzerine Kuramlar v	126
(H) Duşlerle Akıl Hastalıkları Arasındaki İlişkiler.....	139

Eklenti 1909.....	145
Eklenti 1914.....	148
II. BOLUM	
düşleri yorumlama yöntemi	
ORNEK BİR DÜŞÜN COZUMLEMESİ.....	149
III. BOLUM	
BİR DÜŞ BİR İSTEĞİN DOYURULMASIDIR.....	174
IV. BOLUM	
DÜŞLERDE CARPITMA.....	185
V. BOLUM	
düşlerin malzemesi ve kaynakları	212
(A) Düşlerde Yakında Oluşmuş ve Onemsiz Malzeme.....	214
(B) Düşlerin Kaynağı Olarak Bebeksi Malzeme.....	238
(C) Düşlerin Bedensel Kaynakları.....	269
(D) Tipik Düşler.....	290
(a) Cıplak Olmaktan Utanma Düşleri.....	291
(b) Düş Görenin Düşkün Olduğu Kişilerin Olmesi Düşleri	297
(c) Diğer Tipik Düşler.....	320
(d) Sınav Düşleri.....	323

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Fusun Akatlı bir yazısında ülkemizde bazı düşünce akımlarının sloganlara indirgenmesinden ve tüm düşünce sisteminin bir tur yozlaşmaya uğramasından yakınır. Freud bu tur bir yozlaştırılmadan çokca nasibini almış bir yazar. Aklın bilinmeyen işleyiş biçimlerinin

mekanizmasını araştıran (ve de bulan) bu kişi giderek "her şeyin altında cinsellik arayan biri" etiketiyle bir yana atılmış; bu arada ele aldığı konulan inceleme yontemindeki titizlik gozardı edilmiş; duşunce sisteminin materyalist ve dialektik doğası gormezden gelinmiş ve Freud sonrası (50 yılı aşkın bir sure) bilimsel gelişmelerin ışığında soylediklerinin değerlendirilmesi yapılmamıştır. Orneğin Freud'dan on yıl kadar sonra geliştirilen Genel Sistemler Kuramının cercevesiyle Freud'un goruşleri arasındaki paralellik gozardı edilmiştir. Yapıtları sistematik bir bicimde Turkce'ye cevrilmediği gibi Freud'un kuramından turemiş goruşlerin daha once duşunce yaşamına kazandırılmasıyla bir tur tarihsel gelişim karmaşası oluşmuştur. Kulturumuzun dogmatik olmaya eğilimli duşunce bicimi ve Aristo mantığının egemenliği, Freud sonrası yazarların (Fromm, Reich gibi) duşuncelerinin icindeki Freud etkisinin yok sayılmasına neden olmuştur.

Freud'a yoneltilen eleştirileri gozonunde bulundurarak onun yaklaşımının temel ozelliklerini ozetleyecek olursak okurlar icin kolaylaştırıcı bir hazırlık oluşturacağımızı duşunuyoruz:

1. Freud insan aklının işleyişini beyin hucrelerinin arasındaki ilişki bazına oturtma niyetiyle yola cıkmış (Bilimsel Bir Ruhbilim Projesi) ancak gununun teknolojisi icinde bunu kanıtlama olanağı bulunmadığını kısa zamanda ayırmsayarak getirdiği kuramsal cerceve¹²

CEVİRENİN ONSOZU

nin maddi temelinin ortaya konmasını daha sonraki kuşaklara bırakmıştır.

Yine de aklın işleyişinin hucre duzeyinde maddi bir temeli

bulunduğu duşuncesini hicbir zaman bir yana atmamıştır. Zihinsel aygıtın yapısını ve işleyişini araştırma cabalarında daha cok bir fizikcinin ya da mekanikcinin tarzı egemendir. Surec icinde bu tarz sistem cozumleyicisi tarzına değişmiştir. Başlangıcta aygıtı ayrı işlevleri olan katmanlar biciminde tanımlarken daha sonraları işlev gruplarının etkileşimi biciminde daha uygun bir tanımlamaya ulaşmıştır.

2. İnsan organizmasının gorunur davranışını bir gucler bileşkesi olarak duşunmuş ve onu bileşenlerine ayırmaya ağırlık vermiştir.

Yoksa davranışların doğaustu bir guc tarafından belirlendiği ya da değişmez bicimde surup gittiği biciminde dogmatik bir yaklaşımı yoktur.

Belirli bir zaman kesitinde normal ya da patolojik gorunumdeki

bir davranışın, doğuştan gelen icgudusel oğeler + o ana kadar gecen sure boyunca yaşanan etkileşimler + o andaki dış koşullar tarafından

belirlenen bir bileşik olduğunu duşunmuş ve araştırmalarını bu bileşik davranışı en yalın oğelerine ayırıp o yalın oğeler uzerinde calışmada

yoğunlaştırmıştır, icgudusel yapının değiştirilmesi sozkonusu

değildir. Ancak icgudusel davranışların toplum tarafından bicimlendirilmesi sırasında oluşan hoşnutsuzluklar uzerinde işlem yapılabilir.

Bu sanıldığı gibi toplumun normlarını bireye benimseterek daha boyun eğici insanlar yaratma biciminde ideolojik bir eğilimi yansıtmez.

(Gerci uygulama icinde bu tur yozlaştırmalar bulunabilir ama bu Freud'un değil olsa olsa uygulayıcıların yanlış olduğunu gosterir.) Bazan

bastırmanın olduğu koşullarda doğru olan toplum normunun, yaşamın ileri donemlerinde ve başka koşullarda iptal edilmesi gerektiğinin

anlaşılmasıdır hedeflenen. Orneğin erken cocukluk doneminde karşı cinsten ebeveyne duyduğu cinsel isteği bastırmak zorunda kalan bir kişi, ileri yaşlarında karşı cinsten bireylere yönelik istekleri aynı korkuyla bastırıyor ve cinsel olarak gucsuz ya da soğuk bir birey davranışı sergiliyorsa, cozumlemeden beklenen, kişinin, toplumun cinsel ilişkiler karşısındaki tutumu onunde boyun eğici olmasını değil, şu andaki ilişkilerde o cocukluk korkularının ya da yasaklarının artık yeri olmadığını gormesini sağlamaktır.

3. Freud herhangi bir davranışın nedensiz olamayacağı görüşünden yola çıkmış ve ilk olarak bu nedenin o anda gözlemlenen davranışla eşzamanlı ve eşmekanlı olmayabileceğini düşünmüş ve bunCEVİRENİN ONSOZU 13

dan hemen sonra da neden-sonuc ilişkilerini kurmada guncel bilincli mantığın kurallarını bir yana bırakmanın esnekliğinden yararlanmıştır. Boylece herhangi bir davranışın gecmiş (hatta çoğu kez unutulmuş) bir yaşantı tarafından ve en çok değil en az benzeşim nedeniyle etkilenebileceğini (örneğin cocukluğunda cişini yapamazsa oleceği biciminde bir korku yaşamış olan bir kişinin tıkanmış bir trafikte arabasının icinde kalmasının —yani trafiğin akmamasının— o cocukluk korkusunu aynı bicimde yaşamasına ve bir trafiğe çıkma fobisi geliştirmesine yol acması gibi.), boylece zihinsel öğelerin hem yatay hem de düşey doğrultuda birbirleriyle teğet bağlantıları olan zincirler oluşturduğunu gormuş, cozumleme yöntemiyle bu bağlantıları ortaya koymuştur. Boylece herhangi bir zihinsel urunun guncel ve mantıklı

bir nedene yanıl oluştururken aynı zamanda çağrışım zincirleri aracılığıyla yaşamın tumu ile de bağlantı kurduğu ve en temel icgudulerin doyumuna da olanak verdiği ortaya konmuştur. Bu yaklaşımın, insanı, bilincli davranışı olmayan, salt icguduleriyle davranan ya da bilincdışı tarafından yönetilen bir varlık derekesine indirgediği one surulmuştur: ancak Freud'uuı, icguduleri, bir enerji kaynağı olarak gorduğu, toplumsal ilişkilerin bu enerji kaynağının kontrollu kullanımı icin bir sistem oluşturduğuna inandığı ve incelemesini bu sistemin yapısını cozumlemede odakladığını soyleyebiliriz. Ruhcozumlcmenin sağaltım (tedavi) amacıyla kullanımı da bireyin icgudulerinin koleesi olduğu yakıştırmasının yanlışlığını ortaya koyar; cunku cozumleme sonucunda, kişi, icgudulerinin ve de onların kullanımını kontrol eden şebekenin yapısı ve işleyişini oğrenerek onları bir anlamda egemenliği altına alır. Hipnoz gibi kişinin bilincli denetiminin azaldığı bir ortamda çalışmayı bırakması da Freud'uuı bilince verdiği onemdendir.

Bir başka deyişle, Freud, bilincdışını araştırırken insanlara her şeyin bilincdışı denen mistik bir guc tarafından yönetildiğini gostermeye çalışan bir misyoner tavrı icinde değildir. Tam tersine bilincdışının işleyişi hakkında olabildiğince derinlemesine icgoru kazanılıp bilinci egemen kılmanın peşindedir.

Frcud'un bazı yapıtları cok uzun bir zaman dilimi icinde değişik yayınevlerince Turkce'ye kazandırılmıştır. Ancak şimdiye dek tum yapıtlarını iceren bir yayın gercekleştirilmemiştir. Payel Yayınevi bu kitapla boyle bir diziyi başlatmış oluyor.

Düşlerin Yorumu bu diziden çıkan ilk kitap olacak ve sayfa sayısının

cokluğu nedeniyle de iki cilt halinde sunulacaktır. İlk cilt temel

14 CEVİRENİN ONSOZU

olarak kitabın yazım tarihine dek düşler üzerine yapılmış araştırmaların

irdelenmesi, düş yorumu yönteminin tanıtılması ve düşlerin içeriğini

belirleyen öğelerin örneklerle tartışıldığı bir tanıtım bölümü olmaktadır.

İkinci ciltte ise *Düş İşlemi* ve *Düş Süreçlerinin Ruhbilimi*

başlıkları altında kuramsal yaklaşımlar yer almaktadır.

Ceviride olabildiğince yerleşmiş Türkçe sözcüklere yer vermeye

çalışılmıştır. Ancak bazı teknik terimlerin özellikle de hastalık adlarının

Türkçeleştirilmesinde üretilen yeni sözcüğün, kavramı ne denli

karşılığa da okurda zihinsel bir imge oluşturmadığı kaygısıyla özgün

adın korunması yeğlenmiştir. Örneğin, şizofreni karşılığı usyanması

doğru olabilir. Ancak okurda bu hastalık karşısında oluşan düşünce

ve duygu birikimini harekete gecirmeyen yani zihinsel bir imge

oluşturmayan boş bir sözcüktür. Ya da hiç değilse çevirmen bu düşünce dedir

ve ceviri sırasında temel odevinin ruhbilim terimlerine

Türkçe karşılıklar önermek ya da önerilmiş olanları yerleştirmekten

çok metni anlaşılır kılmak olduğu inancındadır.

Gerek bu kitapta gerekse Freud Kitaplığının önceki ciltlerinde yer

alan dipnotlarından koşeli parantezle belirlenmiş olanlar Freud'un değildir.

Koşeli parantezle verilen dipnotlarından Türkçe'ye çevirene

ilişkin olanlar — ç.n. diye ayrılmıştır. Diğer koşeli parantezler metinleri

İngilizce'ye çevirenlerindir.

SIGMUND FREUD'UN

YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ

Sigmund Freud 6 Mayıs 1856'da o sırada Avusturya-Macaristan imparatorluğuna bağlı Moravia'nın küçük bir kenti olan Freiberg'de doğdu. Dıştan bakıldığında seksenüç yıllık yaşamı olaysız geçti ve uzun bir oykuyu gerektirmiyordu.

Orta sınıftan bir Yahudi ailesinden geliyordu ve babasının ikinci karısının en büyük oğluydu. Aile içindeki konumu biraz alışılmışın dışındaydı; çünkü babasının ilk karısından iki yetişkin oğlu daha vardı. Bunlar Freud'dan yirmi yaştan fazla buyuktular; biri evliydi ve küçük bir oğlu vardı; yani Freud bir amca olarak doğmuştu. Yaşamının en erken yıllarında bu yeğen Freud'un yaşamında yedisi kendisinden sonra doğan erkek ve kız kardeşleri kadar önemli bir yer aldı.

Babası bir yun tuccarıydı ve Freud'un doğumundan hemen sonra kendini giderek artan ticari sıkıntılar içinde buldu. O zaman, Freud üç yaşındayken Freiberg'i terk etmeye karar verdi ve bir yıl sonra tüm aile, Manchester'e giden iki büyük üvey kardeş ve çocukları dışında Viyana'ya yerleşti. Freud, yaşamının değişik dönemlerinde İngiltere'de onlarla buluşma düşüncesiyle oyalanmıştır ama yaklaşık seksen yıl bu gerçekleşmemiştir.

Viyana'da, Freud'un tüm çocukluğu boyunca aile en zor koşullarda yaşamıştır; fakat babası gelirini Freud'un eğitimi için harcamada büyük öncelik tanıdı çünkü oğlanın zeki ve aynı zamanda çalışkan

olduğu besbelliydi. Bunun sonucunda "Gymnasium"da dokuz yaş gi 16

FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ

bi erken bir çağda bir yer edindi ve okulda gecirdiği sekiz yılın son altı yılında düzenli olarak sınıf birincisi oldu. Onyediy yaşında okulu bitirdiğinde hala kariyeri belirlenmemişti; eğitimi çok genel bir eğitimdi ve her durumda üniversitede okuyacağı belli olmasına karşın, değişik fakülteler onunde acıktı.

Frcud birçok kez yaşamı boyunca hiçbir zaman "bir doktor olmak için özel bir eğilim" duymadığı konusunda diretmiştir. "Daha çok" der "insani konulara doğal nesnelere daha çok yönelen bir tür merak tarafından yönlendirildim."1 Bir başka yerde şöyle yazıyor: "Erken çocukluğumda insanlığın ıstıraplarını dindirmek için herhangi bir özlem duyduğumu hiç anımsamıyorum... Gençliğimde içinde yaşadığımız dünyanın bilmeceleri üzerine bir şeyleri anlamak ve belki de onların çözümüne katkıda bulunmak için zorlayıcı bir gereksinim duydum."2 Son yıllarının toplumbilimsel çalışmalarını tartıştığı bir başka parçada da: "Doğal bilimler, tıp ve psikoterapi arasında yaşam boyu süren bir *dejour'*&ân [yolculuk—c.n.] sonra çok önceleri, düşünmek için bile çok küçük olduğum gençliğimde, beni buyulemiş olan kültürel sorunlara geri donuyorum."3

Bize anlattığına göre Frcud'un bilimsel bir kariyeri seçmesini belirleyen şey, tam da okulu bitirdiği sırada ortaya çıkan ve (görünüşe göre yanlış olarak) Goctlic'yc yorulan "Doğa" üzerine halk için yazılmış tımtırlı bir yazı olmuştu. Ama eğer bilim yapılması gerekiyorsa

pratik nedenler bunu tıpla sınırlıyordu. Freud 1873 guzunde kendini universiteye kaydettirdiğinde onyedi yaşındaydı. Ancak yine de bir tıp unvanı almak için hiç de acelesi yoktu. Çünkü ilk bir ya da iki yıl boyunca değişik konularda konferanslara katıldı ama giderek önce biyoloji ve sonra da fizyoloji üzerinde yoğunlaştı, ilk araştırmasını üniversitede ucuncu yılında yaptı: Karşılaştırmalı Anatomi Profesoru tarafından yılan balığı anatomisinin bir ayrıntısını araştırmakla görevlendirildi; bunun için dortyuz kadar örneği acması gerekiyordu. Hemen sonra Brucke'nin başkanlığındaki Fizyoloji Laboratuvarına girdi ve burada altı yıl mutluluk içinde çalıştı. Brucke'den genelde fiziksel bilimlere yönelik tutumunun ana hatlarını kal

[*Bir Özyaşamöyküsü Çalışması* (1925 d), çalışmanın başlangıcı dolaylarında.]

~ "*Meslekten Olmayanların Çözümlemesi Sorunu* (1927a)"na Eklenti.)

"*Bir Özyaşamöyküsü Çalışması* (1935)"na Eklenti (1935).]

FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ 17

zandığına hiç kuşku yoktur. Bu yıllar boyunca Freud esas olarak merkezi sinir sistemi anatomisi üzerinde çalıştı ve bir yandan da yayınlar yapmaya başladı. Ama bu laboratuvar çalışmalarından evdeki geniş ailenin gereksinimlerini karşılamaya yetecek bir gelir sağlanamayacağı kısa zamanda belli oldu. Böylece sonunda 1881 'de tıp diploması almaya karar verdi ve bir yıl sonra hiç de istemeden Brucke'nin yanındaki işini bıraktı ve Viyana Genel Hastanesi'nde çalışmaya başladı. Yaşamındaki bu değişikliği en sonunda belirleyen şey aile sorunlarından daha ivedi bir şeydi: 1882 Haziran'ında nişanlandı ve ondan

sonraki tum cabalan evliliği olası kılmaya yonelikti. Nişanlısı Martha Bernays, Hamburg'lu unlu bir Yahudi ailesinden geliyordu ve o sırada Viyana'da yaşıyor olmasına karşın çok kısa zamanda uzakla, Kuzey Almanya'daki evine donmek zorunda kaldı. Daha sonraki dort yıl boyunca onu tek gorme olanağını kısa ziyaretlerde buldu ve iki aşık hemen hergun birbirlerine yazdıkları mektuplarla yetinmek zorunda kaldılar. Freud şimdi kendine tıp dunyasında bir yer edinmeye ve un kazanmaya çalışıyordu. Hastanenin değişik bolumlerinde çalıştı ama kısa surede noroanatomy ve noropatoloji uzerinde yoğunlaşmaya başladı. Bu donemde de kokainin olası tıbbi kullanımını uzerine ilk sorgulamasını yayımladı ve bu Koller'e ilacı yerel anestezi olarak kullanma düşüncesini verdi. Freud iki ivedi plan yaptı: bunlardan biri İngiltere'deki universite hocalığına benzemeyen bir aşama olan *Privatdozent* olarak atanmak; diğeri ise büyük Charcot'ınun hukum surduğu Paris'te bir sure kalmasına olanak verecek bir yolculuk bursu bulmak. Her iki hedefin de gercekleşmesi halinde kendisine gercek bir avantaj sağlayacağını düşünüyordu ve 1885'de zorlu bir uğraştan sonra her ikisini de elde etti.

Salpetriere'de (Paris'in unlu sinir hastalıkları hastanesi) Charcot'nun yanında gecirdiği aylar. Freud'un yaşamının akışında bu kez devrimsel bir değişim yarattı. Hele çalışmalarının tümüyle fiziksel bilimlerle ilgili olduğu ve Paris'te bulunduğu surece hala beyin uzerinde dokubilimsel çalışmalar yaptığı düşünülecek olursa... O sırada Charcot'nun ilgisi özellikle histeri ve hipnotizma uzerinde yoğunlaşmıştı.

Freud'un geldiği dunyada bu konulara guclukle saygi gosterilirdi

ama o onlari ozumlemeye basladi ve Charcot'nun kendisi onlari

18 FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ

salt noropatolojinin dallan savdığı halde Freud icin onlar aklın araştınlmasının başlangıcı anlamına geliyordu.4

1886 bahannda Viyana'ya donuşunde Freud, sinir hastalıklannda

konsultan olarak calıştığı bir ozel muayenehane actı ve cok gecikmiş

evliliği de hemen bunu izledi. Ancak tum noropatolojik calışmalarını

hemen bırakmadı; daha bircok yıl ozellikle cocuklardaki beyin felci

uzerinde calıştı ve bu konuda onde gelen bir otorite oldu. Yine bu donemde

afazi uzerine onemli bir monografi yazdı. Ama giderek daha

fazla bir bicimde nevrozların sağaltımıyla uğraşmaya başlıyordu.

Elektroterapiyle boşa giden deneylerden sonra hipnotik telkine yoneldi

ve 1888'de Liebeault ve Bernlieim tarafından başarıyla uygulanan

teknıği öğrenmek icin Nancy'yi ziyaret etti. Bunun da doyurucu olmadığı

ortaya cıktı ve Freud daha başka bir yaklaşıma yoneldi. Bir arkadaşının,

Viyana'da konsultan olarak calışan ve kendisinden hayli

buyuk olan Dr. Josef Breuer'in on yıl kadar once histerisi olan bir kızı

oldukca yeni bir yontemle iyileştirdiğini biliyordu. Breuer'i yontemi

bir kez daha kullanma konusunda ikna etti ve kendisi yontemi çeşitli

yeni olgulara uygulayıp umut verici sonuclar aldı. Yontem, histerinin

hasta tarafından unutulmuş ruhsal bir yaralanmanın urunu olduğu varsayımına

dayanıyordu ve sağaltım, hastayı, unutulmuş yaralanmayı

ona eşlik eden duygusu ile birlikte anımsamak uzere hipnotik bir duruma

sokmaktan ibaretti. Çok gecmeden Freud hem yontemde hem de onun dayandığı kuramda değişiklikler yapmaya başladı; bu sonunda Breuer ile ayrılmalarına ve Freud'un sonradan ruhcozumleme adını verdiği tum düşünceler sisteminin gelişmesine yol actı.

Bu andan sonra —belki de 1895'den sonra— ta yaşamının sonuna dek, Freud'un tum entellektuel varoluşu, bu gelişme, onun geniş caplı sonuçları ile kuramsal ve uygulamaya ilişkin yansımaları cevresinde dolandı. Freud'un keşiflerinin ve düşüncelerinin birbirini izleyen bir özetini birkaç cumlede toplamak kuşkusuz olanaksızdır; ama burada, bağlantısız bir bicimde, onun, düşünce alışkanlıklarımıza getirdiği temel değişikliklerden bazıları gosterilmeye çalışılacaktır. Bu arada onun dışsal yaşamını izlemeyi de surdurebiliriz.

4 . ■ [Noropatoloji beyin ve omunluğın hucre ve dokularındaki organik değişikliklerle ilgilenir. — f.11.j

[Beyinde konuşmayı, konuşulanları anlamayı yoneten merkezlerin ayrı ayrı ya da birlikte tahrip olmasına bağı konuşma bozukluğu ya da yokluğu. — ç.n.)

FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ 19

Viyana'da ev yaşantısına ilişkin varoluşu değişimden yoksundur:

1891'den kırkyedi yıl sonra Londra'ya gitmek uzere yola cıkana dek eviyle muayene odası aynı binada yer almıştır. Mutlu evliliği ve buyuyen ailesi —uc oğul ve uc kız— mesleki kariyerini, en azından başlangıcta, cevreyen guclukleri dengelemiştir. Tıp cevrelerinde Freud'a karşı on yargı yaratan, yalnızca keşiflerinin doğası değil; en az onun kadar guclu olmak uzere Viyana'nın resmi dunyasına egemen

olan şiddetli antisemitik duygulardır: üniversite profesörlüğüne atanması

surekli olarak politik nedenlerle ertelenmiştir.

Bu erken yılların özel bir yönünden sonuçlan nedeniyle söz edilmeye

değer. Bu Freud'un zeki ama dengesiz Berlin'li bir hekim olan

ve kulak burun uzmanı olduğu halde insan biyolojisine ve yaşamsal

surecler üzerinde donemsel gorungulerin etkisine daha geniş bir ilgi

duyan Wilhelm Fliess'le olan arkadaşlığıdır. Onbeş yıl boyunca,

1887'den 1902'ye dek, Freud, onunla düzenli olarak yazışmış, düşüncelerinin

gelişimini ona bildirmiş, ilerideki yazılarını özetleyen

uzun taslaklar göndermiş ve hepsinden önemlisi, ona, kırkbin sözcükten

oluşan ve "Bilimsel Bir Ruhbilim Projesi" adı verilen denemesini

göndermiştir. Bu deneme, Freud'un kariyerinin donemec noktası olarak

betimlenebilecek bir zamanda 1895'de, o, gönulsüzce fizyolojiden

ruhbilime dönerken düzenlenmişti; ruhbilim olgularını salt norolojik

terimlerle verme girişimiydi. Bu makale ve Freud'un Fliess'le yazışmalarının

diğerleri iyi bir şans eseri kaybolmamıştır: onlar Freud'un

düşüncelerinin üzerine hayranlık verici bir ışık tutarlar ve ruhcozumlemenin

sonraki buluşlarının, onun aklında, bu erken dönemde bile

ne olcude var olduğunu gösterirler.

Fliess'le ilişkisi dışında Freud'un başlangıçta pek az dış desteği

vardı. Giderek Viyana'da, çevresine biraz öğrenci topladı ama ancak

on yıl kadar sonra, 1906'da bir dizi İsviçre'li ruh hekiminin Freud'un

goruşlerine bağlanmasıyla bir değişim resmen başlamış oldu. Bunların

başını Zürih akıl hastanesinin başhekimisi Bleuler ile asistanı Jung

cekiyordu. Bu ruhcozumlemenin ilk yayılışının başlangıcını oluşturdu.

1908'de Salzburg'da uluslararası bir ruhcozumleyiciler toplantısı yapıldı ve 1909'da Freud ile Jung bir dizi konferans vermek üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne davet edildi. Freud'un yazılan pek çok dile çevrilmeye başladı ve uygulayıcı çözümleyiciler tüm dünyaya

20 FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ

yayıldı. Ama ruhcozumlemenin gelişimi gerilemelerden arınmış değildi; konusu akılda hareket yaratan akımlar kolayca benimsenişinden daha derinlere gitmekteydi. 1911'de Freud'un onde gelen Viyana'lı destekçilerinden biri, Alfred Adler, ondan koştı ve iki ya da üç yıl sonra Jung'un Freud'dan farkları onların ayrılmalarına neden oldu.

Bundan neredeyse hemen sonra Birinci Dünya Savaşı başladı ve ruhcozumlemenin uluslararası yayılması kesintiye uğradı. Hemen bunun

arkasından da en acı kişisel trajediler geldi — bir kızının ve gözde bir torununun olumu ve yaşamının son on altı yılında onu acımasızca izleyecek olan habis hastalığının başlaması. Ancak bu dertlerin hiçbir

Freud'un gözlemlerinin ve çıkardığı sonuçların gelişimini kesintiye uğratmadı. Düşüncelerinin yapısı yayılmaya devam etti ve daha da yaygın uygulama alanı buldu — özellikle toplumbilim alanında. O zamana

dek dünyaca unlu bir kişi olarak tanınmıştı ama hiçbir onur

onu 1936'da, sekseninci yaşgınında Kraliyet Sosyetesinin Yazışma üyesi seçilmek kadar mutlu etmedi. Aralarında Başkan Roosevelt'in de bulunduğu soylene etkin hayranların cabalarıyla desteklenen bu

unun, Hitler 1938'de Avusturya'yı işgal ettiği sırada, yayınlanılın toplam

imha edilmesine karşın, Nasyonal Sosyalistlerin en kotu aşırılıklarından onu koruduğuna hic kuşku yoktur. Freud'un Viyana'dan ayrılması yine de gerekliydi ve o yılın Haziran'ında ailesinin bir kısmıyla Londra yolculuğuna çıktı ve bir yıl sonra 23 Eylül 1939'da orada oldu.

Freud'un çağdaş düşüncenin devrimci kurucularından biri olduğunu söylemek ve onun adını Einstein'ınki ile birleştirmek bir gazeteci klişesi halini almıştır. Ancak çoğu insan bunlardan birinin getirdiği değişiklikleri özetlemede diğersinin getirdiklerini özetlemede olduğu kadar zorlanacaktır.

Freud'un keşifleri, her ne kadar bu gruplar karşılıklı olarak birbirleriyle ilişkili de olsa, uc başlık altında toplanabilir — bir araştırma aracı, aracın ürettiği bulgular ve bulgulardan çıkarılan kuramsal hipotezler.

Ancak Freud'un tüm çalışmalarının arkasında nedensellik yasasının evrensel geçerliliğinin bulunduğunu kabul edebiliriz. Fiziksel güçler bakımından bu inanc belki Brucke'nin laboratuvarındaki 6 [Cene kemiğinde kanser. — f. «.]

FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ 21

deneyiminden turemekte ve Helmlolz ekolüne dek uzanmaktaydı: ama Freud, bu inancı inatla zihinsel güçler alanına da genişletmiş ve burada olasılıkla hocası ruh hekimi Meynert'ten ve dolaylı olarak Herbart'ın felsefesinden etkilenmiştir.

En başta, Freud insan aklının bilimsel olarak incelenmesi için ilk aracın keşifidir. Yaratıcı dahi yazarların, zihinsel süreçler hakkında

boluk porcuk icgoruleri olmuştur ama Freud'dan önce hiçbir sistematik araştırma yontemi bulunmamaktadır. Onun bu aracı mukemmelleştirmesi yavaş yavaş olmuştur cunku boyle bir araştırmanın onundeki guclukler de yavaş yavaş ortaya cıkmıştır. Breuer'in histeriyi acıklayışındaki unutulmuş yaralanma en baştaki sorunu oluşturmuştur ve belki de tum sorunlar arasında en temel olan odur; cunku aklın, ne dışarıdan bakan ne de oznenin kendisi icin gozleme hemen acık olmayan etkin kesimlerinin bulunduğunu kesin olarak ortaya koymuştur. Aklın bu kesimleri, Freud tarafından, metafizik ya da terminolojik tartışmalara aldınlmaksızın, bilincdışı diye adlandırılmıştır. Bunların varlığı, kişinin telkini tumuyle unuttuğu ama biraz önce kendisine telkin edilen bir eylemi tumuyle uyanık bir durumdayken gercekleştirdiği hipnoz sonrası telkin olgusuyla da aynı bicimde gosterilmiştir. Boylece aklın hiçbir muayenesi bu bilincdışı kesimi de gozonune almadıkca tamamlanmış olamazdı. Bu nasıl yapılabilirdi? Apacık yanıt şöyle olabilir gibi gorunuyordu: hipnotik telkin yoluyla ve de bu Breuer'in ve başlangıcta Freud'un kullandığı aractı. Ama kısa surede duzensiz ve belirsiz çalıştığı, bazan da hic işe yaramadığı icin yetersiz bir arac halini aldı. Bu nedenle, yavaş yavaş Freud telkinin kullanımını terk etti ve onun yerine sonradan "serbest çağrışım" diye adlandırılan tumuyle yeni bir arac gecirdi. Aklı araştırılan kişiden basitce aklına ne gelirse soylemesini istemek gibi işitilmemiş bir planı benimsedi. Bu kritik karar hemen cok carpıcı sonuclar verdi; bu ilkel biciminde bile Freud'un aracı yeni icgoruler yarattı. Cunku bir

şeylerin bir süre yuzmesine karşın er ya da gec çağrışımların akışı kuruyordu: kişi daha başka soyleyecek bir şey bulmuyor ya da bulamıyordu. Boylece, deneğin bilincli isteğinden ayrı ve araştırmayla işbirliği yapmayı reddeden bir güc, "direnc", olgusu gınışığınıa çıktı.

Burada kuramın çok önemli bir parçası, aklı, bazan uyum içinde bazan da birbirine karşıt olarak çalışan bazıları bilincli bazıları bilinc22

FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ

dışı çeşitli zihinsel güçlerden ibaret gören bir hipotez için bir temel bulunuyordu.

Sonunda bu görüngülerin evrensel olduğu ortaya çıktığı halde, ilk olarak nevroitik hastalarda gözlemlendi ve incelendi ve Freud'un çalışmalarının ilk yılları, büyük ölçüde bu hastaların "direnc"lerini yenmeye ve bu dirençlerin altında yatan şeylere ışık tutmaya yarayacak araçları keşfetmeyle ilgiliydi. Çözüm, ancak Freud'un kesiminde olağandışı bir öz-gözlemle —şimdi onun öz-çözümlemesi diye tanımlayabildiğimiz şeyle— mümkün oldu. Daha önce sözü edilen Fliess'e

yazdığı mektuplarda bu olayın ilk elden güncel bir betimlemesine sahip olduğumuz için şanslıyız. Bu çözümleme, Freud'a, akılda işleyen bilinc dışı süreçlerin doğasını keşfetme ve onların bilincli hale gelmesine karşı neden bu denli güçlü bir direnc bulunduğunu anlama olanağı vermiş; hastalarında bu direncin ustesinden gelmek ya da ondan kurtulmak için teknikler geliştirmesini sağlamış; ve hepsinden önemlisi, bu bilinc dışı süreçlerin işleyiş biçimi ile bildiğimiz bilincli süreçlerin işleyiş arasındaki çok büyük farkı kavramasına yardım etmiştir.

Bu uc noktanın her biri için bir şeyler söyleyebiliriz çünkü aslında bunlar, Freud'un, akıl lıakkındaki bilgimize getirdiği katkının özünü oluştururlar.

Aklın bilinc dışı içeriğinin, tümüyle, enerjilerini doğrudan birincil fiziksel icgudulardan alan davranışsal eğilimlerin —arzular ya da istekler— etkinliğinden ibaret olduğu görülmüştür. Anında doyum sağlamak dışında hiçbir düşünceye aldırış etmeksizin işlerler; bu nedenle de aklın, gerçekliğe uyum ve dış tehlikelerden kaçınma ile ilgili daha bilinçli öğelerine ayak uyduramamaları daha olasıdır. Dahası, bu ilkel eğilimler, büyük ölçüde cinsel ya da yıkıcı doğada olduklarından, daha toplumsal ve daha uygarlaşmış zihinsel güçlerle çatışma içine girebilirler. Bu yoldaki araştırmalar, Freud'u, çocukların cinsel yaşamlarının uzun süredir gizli kalmış sırlarını ve Oedipus karmaşasını keşfetmeye yönelten şeylerdir.

İkinci olarak Freud'un öz-cozumlemesi, onu, düşlerin doğasını sorgulamaya yöneltmiştir. Bunların da, nevrotik belirtiler gibi, birincil bilinc dışı itkilerle ikincil bilinçli itkiler arasındaki bir çatışma ve uzlaşmanın ürünü oldukları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle onları öğelerine çözümlemek arkalarında gizli bilinc dışı içeriklerini çıkarmaya ola

FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ 23

nak vermektedir ve de düşler hemen hemen evrensel biçimde ortaya çıkan ortak görüngüler olduklarından, onların yorumu, nevrotik hastaların direncine nüfuz etmek için en yararlı teknik bir beceri haline almıştır.

Sonunda düşlerin özenli incelemesi Freud'un birincil ve ikincil düşünce

surecleri diye adlandırdığı şeyler, aklın bilinc dışı ve bilinc bolgelerindeki olaylar arasındaki dikkate değ er farkları sınıflandırmasına olanak vermiştir. Bilinc dışımda hiçbir tur orgutlenme ya da e şgudum bulunmadığı; ayrı ayrı her itkinin tum değ erlerinden bağımsız olarak doyum aradığı; birbirlerinden etkilenmeden ortaya çıktıkları; zıtlıkların tumuyle işleme z olduğu ve en zıt itkilerin yanyana gelişebildiği bulunmuştur. Boylece yine bilinc dışımda düşünce çağrışımları herhangi bir mantık ilişkisi taşımayan diziler halinde ilerleyebilmektedir: benzerlikler aynılık sayılmakta, eksilerle artılar denkleştirilebilmektedir. Yine davranışsal eğ ilimlerin bağ landığı nesnelere bilinc dışında olağanustu biçimde değ işebilmektedir — bir kişi tum bir çağrışımlar zinciri boyunca hiçbir mantıksal temel olmaksızın bir başkasıyla yer değ iştirebilmektedir. Freud, bilincli düşünceye, özellikle birincil surece ilişkin mekanizmaların girmesinin yalnızca düşlerin değ il başka pek çok normal ya da patolojik zihinsel olayın garipliğinden sorumlu olduğunu algılamıştır.

Freud'un çalışmalarının daha sonraki kesimlerinin tumunun bu erken düşüncelerin yoğun bir yaygınlaştırılma ve işlenmesi olduğunu soylemek pek de abartılı olmaz. Onlar yalnızca psikonevrozların ve psikozların mekanizmalarını aydınlatmaya değ il dil surcmesi, espri yapma, sanatsal yaratış, politik kurumlar ve din gibi normal sureclere de uygulanmışlar; çoğu uygulamalı bilime —arkeoloji, antropoloji, kriminoloji, eğitim— yeni bir ışık tutmada da rol almışlar; ayrıca ruhcozumsel sağaltımın etkinliğinde de yardımcı olmuşlardır. Son

olarak da Freud, bu oğesel gozlemler uzerine "metapsikoloji" dediği çok daha genel kavramlardan oluşan bir kuramsal ustyapı kurmuştur. Ancak pek çok kişinin bunları hayranlık uyandırıcı bulmasına karşın kendisi her zaman bunların gecici hipotezler olduğu konusunda diretmiştir. Gerçekten yaşamının oldukça ileri döneminde "bilinçdışı" teriminin bulanıklığı ve pek çok çelişkili kullanımından etkilenecek örgütlenmemiş içgüdüsel eğilimlerin "id", örgütlenmiş gerçekçi kesi24

FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ

min "ego" ve eleştirel ve ahlaksal işlevin "superego" diye adlandırıldığı, aklın yeni bir yapısal tanımını —pek çok konuya kesinlikle acıklık getirmiş olan bir yeni tanımlama— yapmıştır.

Bunlar okura Freud'un yaşamının dış olayları ve keşiflerinin amacına ilişkin bazı bilgiler sağlayan bir taslaktır. Daha fazlasını istemek uygun olur muydu? Biraz daha derine girmek ve Freud'un ne tür bir insan olduğunu soruşturmak? Herhalde olmazdı. Ama insanoğlunun büyük adamlara ilişkin merakı doymak bilmez ve eğer o merak gerçek oykulerle doyurulmazsa kaçınılmaz biçimde mitolojik oykuler uyduracaktır. Freud'un ilk kitaplarından ikisinde (*Düşlerin Yorumu* ve *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi*) tezini sunuşu onu alışılmadık miktarda kişisel malzemeyi ortaya koymak zorunda bırakmıştır. Bununla birlikte, ya da belki de salt bu nedenle kendi özel yaşamına girme doğrultusundaki herhangi bir cabaya şiddetle karşı çıkmış ve bu yüzden de bir yığın mitin konusu olmuştur. Orneğin ilk ve en naif soylentilere göre kendini toplumun ahlakını yıkmaya adanmış terk edilmiş

bir serseridir. Daha sonraki fantaziler zıt yonde olma eğilimindedir: o, katı bir ahlakçı, acımasız bir disiplinci, bir otokrat, benmerkezci ve gulumsemez ve temelde mutsuz bir adamdır. Onunla kısaca da olsa tanışmış olan birine bu her iki resim de aynı derecede aptalca gelirdi. İkinci tablo hic kuşkusuz kısmen son yıllarındaki fiziksel ıstırabından turemiştir; ama kısmen de çok yaygın olan portrelerinin bazılarından tureyen şanssız izlenimden ileri gelmektedir. Fotoğraf cektirmeyi sevmezdi, özellikle de profesyonel fotoğrafcılara ve görüntüsü bazıı bu durumu yansıtmıştır; sanatçılar da her zaman ruhcozumlemenin mucidini vahşi ve urkutucu bir görünümde gösterme gereksinimine kapılmışlarda. Ancak neyse ki çok daha sevimli ve daha doğru turden resimleri de vardı — orneğin en büyük oğlunun babasına ilişkin gunluğunde (Martin Freud, *Gloij Reflected*, [1957]) bulunabilecekler gibi bir tatilde ya da çocuklarıyla birlikteyken çekilmiş enstantaneler. Gercekten bu guzel ve eğlenceli kitap, pek çok yonden daha resmi ve değersiz yaşamoykulerinin bozduğu dengeyi kurmuş ve sıradan yaşamı icindeki Freud hakkında bir şeyler getirmiştir. Bu portrelerin bazıları bize onun erken donemlerde dolgun olduğunu ama daha gec yıllarda, Birinci Dunya Savaşı'ndan sonra ve hatta hastaFREUD'UN

YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ 25

lığından önce artık bunun böyle olmadığını ve yuz hatlarının da tum bedeninin de (orta boyluydu) temelde gergin bir enerji ve uyanık bir gozlem izlenimi yarattığını gösterir. Daha resmi tavırlarında ciddi ama nazik ve ilgiliydi ama başka koşullarda hoş bicimde alaycı bir

mizah duygusuyla eğlendirici bir konuşmacı olabilirdi. Ailesine fedakarca
duşkunluğunu keşfetmek ve onun sevgi uyandıran bir adam olduğunu
ayrısamak kolaydır. Pek çok değişik ilgisi vardı —dış geziler
yapmaya, kırsal kesimde tatil yapmaya, dağlarda gezmeye
duşkundu— ve başka daha kapsamlı konulara da meraklıydı: sanat,
edebiyat, arkeoloji. Freud yalnız Almanca değil birçok dilde iyi okuyabilen
bir kişiydi. İngilizce ve Fransızca'yı akıcı bir biçimde okur,
İspanyolca ve İtalyancayı da biraz bilirdi. Öğreniminin daha sonraki
kesimlerinin temelde bilimsel olmasına karşın (aslında üniversitede
de kısa bir süre felsefe çalışmıştır) lisede klasikleri okuduğu ve onlara
sevgisinin hiç kaybolmadığı unutulmamalıdır. Elimizde onyediyedi yaşındayken
bir okul arkadaşına yazılmış bir mektup var.⁷ O mektupta
okul bitirme sınavlarındaki değişik konularda elde ettiği değişik başarıları
anlatır: Latince'den Virgil'den bir parça ve Yunanca'dan tüm
sorular arasında *Oedipus Rex*'in otuzuncu dize.

Kısaca Freud'a İngiltere'de Victoria tipi bir eğilimin en iyi ürününe
nasıl bakıyorsak oyle bakmalıyız. Edebiyat ve sanattaki zevkleri
acıca bizimkinden farklı olacaktır; ahlak konusundaki görüşleri kesinlikle
liberal olmasına karşın Freud sonrası çağa ait değildir. Ama
onda yaşamı coşkularla dolu olarak yaşamış ve acılaşmadan pek
çok acı çekmiş bir adam görmeliyiz. Ondan her zaman ayakta kalmış
nitelikler tam durustluk ve doğrudanlık ve de ne denli yeni ya da olağandışı
olursa olsun kendisine sunulan her olguyu ele almaya ve üzerinde
durmaya entelektüel olarak hazır oluşu olmuştur. Belki de şaşırtıcı

bazı özelliklere yol açan şey, yüzeysel bir insanlardan kaçmanın gizlemeyi başaramadığı genel bir iyilikseverlikle birleşen bu niteliklerin kaçınılmaz bir sonucu ve uzantısıdır. Aklının inceliğine karşın temelde yalın bir insandır ve eleştirel yeteneğinde bazan beklenmeyen gecikmeler olmuştur — örneğin Ejiptoloji ya da filoloji gibi kendi alanı dışında güvenilir bir otoriteyi ve hepsinden garibi de inanmak için algı gücünün sınanması gereken birini algılayamaması;

[Emil Fluss. Mektup Freud'un yazışmalarına ilişkin ciltlerdir. (1960'li).] 7

26 FREUD'UN YAŞAMI VE DÜŞÜNCELERİ

tanışlarının eksikliklerine karşı araya ortaya çıkan bir korku gibi.

Freud'un da tıpkı bizler gibi bir insanoğlu olduğunu bildirmek gururumuzu

okşayacak da olsa bu doyumun çok ileri gitmiş olduğu kolayca

anlaşılacaktır. O güne dek normal bilinçlilikten dışlanmış olan tüm

bir zihinsel olgular alanını ayırmsayabilen, düşleri ilk kez yorumlamış

olan, çocukluk cinselliği olgusunu ilk kez kabul etmiş, birincil ve

ikincil düşünce süreçleri arasında ilk kez ayırım yapmış yani bilinc dışı

aklı ilk kez bizim için gerçek kılmış bir adamda çok olağandışı bir

şeyler olsa gerektir.

JAMES STRACHEY

[Daha ileri bilgi alanları o bölümlerle Freud'un Ernest Jones tarafından yazılmış uc

ciltlik yazışmalarında; oğluyla gelini, Ernest ve Lucie Freud'un düzenledikleri Freud'un

mektuplarını kapsayan kitapta (1960'ü), Wilhelm Fliess'le (1950'ü), Kari Abraham'la

(1965'ü), C.G. Jung'la (1974'ü), Oskar Pfister'le (1963'ü), Lou Andreas-Salome ile

(1966'ü), Edoardo Weiss'la (1970'ü) ve Arnold Zweig'la (1968'ü) yazışmalarının diğer

ciltlerinde ve de tum bunların otesinde F reu d 'u n kendi çalışmalarının çeşitli ciltlerinde bulabilirler.]

KRONOLOJİK TABLO

Bu tablo cok k a b a ola rak F reud'un ente lek tu e l ge liş im in d e ve g o ru ş lerindeki koşe başlarını b e lirlem ek ted ir. Dış y a ş am ın ın temel o la y larının bir kısmı da tab lo y a eklenmiştir.

1856. 6 Mayıs Moravia'da Freiberg'de doğum.

1860. Aile Viyana'ya yerleşir.

1865. Gymnasium'a (ortaokul) girer.

1873. Viyana Universitesine tıp öğrencisi olarak girer.

1876-82. Viyana'da Fizyoloji Enstitüsünde Brucke'nin yanında çalışır.

1877. ilk yayınlar: anatomi ve fizyoloji uzerine makaleler.

1881. Tıp Doktoru olarak mezun olur.

1882. Martha Bernays ile nişanlanma.

1882-5. Viyana Genel Hastanesinde çalışma, beyin anatomisi uzerinde yoğunlaşma: pek cok yayın.

1884-7. Kokainin klinik kullanımı uzerine araştırmalar.

1885. Noropatoloji *Privatdozent'i* (universite hocası) olarak atanma.

1885 (Ekim)-1886 (Şubat), Paris'te Salpetriere'de (Sinir hastalıkları hastanesi) Charcot'nun yanında çalışma. İlgi ilk olarak hipnoz ve histeriye yönelir.

1886. Martha Bernays'la evlenme. Viyana'da sinir hastalıkları uzerine özel muayenehane açış.

1886-93. Viyana'da Kassovvitz Enstitusunde noroloji uzerine, ozellik28

KRONOLOJİK TABLO

le cocuklardaki beyin felcleri uzerine surekli calisma ve pek
cok yayın. Giderek ilginin norolojiden psikopatolojiye kayması.

1887. En buyuk kızının dogumu (Mathilde).

1887-1902. Berlin'deki Wilhelm Fliess'le arkadaşlık ve yazışma. Freud'un,
bu donemde, ona yazdığı ve olumunden sonra, 1950'de,
yayımlanan mektupları, goruşlerinin gelişimine pek cok ışık
tutmuştur.

1887. Uygulamalarında hipnotik telkini kullanmaya başlar.

(yak.) 1888. Histerinin katartik sağaltımında hipnozu kullanarak, Breuer'i
izlemeye başlar. Giderek hipnozu bırakır ve onun yerine
serbest çağrışımı gecirir.

1889. Telkin tekniğini incelemek uzere, Nancy'de, Bernheim'ı ziyaret
eder. En buyuk oğlunun dogumu (Martin).

1891. Afazi uzerine monografi.

İkinci oğlunun dogumu (Oliver).

1892. En kucuk oğlunun dogumu (Ernst).

1893. Breuer ile Freud'un "On iletisimler"inin yayımlanması: histeride
yaralanma kuramının ve katartik sağaltımın sunumu.

İkinci kızının dogumu (Sophie).

1893-8. Histeri, obsesyonlar ve anksiyete uzerine arastırma ve kısa
makaleler.

1895. Breuer ile birlikte, *Histeri Üzerine Çalışmalar*; olgu oykuleri

ve Freud'un kendi tekniğini betimlemesi, ayrıca aktarımın ilk olarak tanıtılması.

1893-6. Freud'la Breuer arasında giderek artan görüş ayrılığı. Freud, savunma ve bastırma kavramlarını ve de nevrozun, ego ile libido arasında bir çatışmanın sonucu olduğunu getirir.

1895. *Bilimsel Bir Ruhbilim Projesi*: Freud'un Fliess'e mektupları arasında bulunur ve ilk kez 1950'de basılmıştır. Ruhbilimi noroloji terimleri ile anlatmak için başarısız bir girişim, ama Freud'un daha sonraki çoğu kuramının habercisidir.

En küçük çocuğunun doğumu (Anı1a).

1896. "Ruhcozumleme" teriminin ortaya çıkışı.

Babasının olumu (80 yaşında).

1897. Freud'un öz-cozumlemesi: yaralanma kuramının terk edilmesine ve cocuksu cinsellik ve Oedipus karmaşasının benimsenmesine yol açmıştır.

KRONOLOJİK TABLO 29

1900. *Düşlerin Yorumu*. Son bölümünde, Freud'un, zihinsel süreçler, bilinc dışı ve "haz ilkesi"nin üstünlüğü üzerine tüm görüşleri ilk kez özetlenir.

1901. *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi*. Bu, düşler hakkındaki kitapla birlikte, Freud'un kuramlarının, yalnızca patolojik durumlara değil normal zihinsel yaşama da uygulandığını ortaya koyar.

1902. Professor Extraordinarius atanır.

1905. *Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme*: İnsanoğlunda, cinsel icgudunun

gelişiminin, bebeklikten erişkinliğe dek ilk kez izlenişi.

(yak.) 1906. Jung nihcozumlemeye katılm.

1908. Ruhcozumleyicilerin ilk uluslararası toplantısı (Salzburg'da).

1909. Freud ve Jung konferans vermek üzere A.B.D.'ye çağrılırlar.

Bir cocuğun ilk cozumlemesinin olgu oykusu (Kucuk Hans,

beş yaşında) daha once, erişkinlerin cozumlemesinden çıkarılmış

olan sonucların, ozellikle de bebeklik cinselliği ile Oedipus

ve iğdiş edilme karmaşasına ilişkin olanların desteklenmesi.

(yak.) 1910 "Narsisizm" kuramının ilk ortaya çıkışı.

1911-15. Ruhcozumleme tekniği üzerine makaleler.

1911. Adler'in ayrılışı.

Ruhcozumsel kuramların psikotik bir olguya uygulanması: Dr.

Schreber'in ozyaşamoykusu.

1912-13. *Totem ve Tabu*: Ruhcozumlemcinin, antropolojik malzemeye uygulanması.

1914. Jung'un ayrılışı.

"Ruhcozumsel Devinimin Tarihi Uzerine". Adler ve Jung hakkında polemik yapılan bir kesimi de icerir.

Son buyuk olgu oykusunu, "Kurt Adam"ı yazar, (1918'e dek yayımlanmamıştır).

1915. Geriye yalnızca beş tanesi kalmış ve temel kuramsal sorularla ilgili oniki "metapsikolojik" makaleden oluşan dizi.

1915-17. *Giriş Konferansları*: Freud'un goruşlerinin Birinci Dunya Savaşı'na kadarki durumunun kapsamlı genel bir derlemesi.

1919. Narsisizm kuramının savaş nevrozlarına uygulanması.

1920. İkinci kızının olumu.

Haz İlkesinin Ötesinde: "yineleme takıntısı" ve "olum icgudusu"

kuramının ilk kez açık olarak tanıtılması.

1921. *Grup Ruhbilimi*. Ego'nun sistematik bir cozumsel incelemesinin başlangıcı.

1923. *Ego ve id*. Bir id, bir ego ve bir de superego'ya bolunmesiyle aklın yapı ve işleyişinin büyük ölçüde düzeltilmiş tanımı.

Kanser hastalığının ortaya çıkışı.

1925. Kadınların cinsel gelişimi üzerine düzeltilmiş görüşler.

1926. *Ketvurmalar, Belirtiler ve Anksiyete*. Anksiyete sorunu üzerine düzeltilmiş görüşler.

1927. *Bir Yanılsamanın Geleceği*. Bir din tartışması: Freud'un geriye kalan yıllarının çoğunu adadığı bir dizi toplumbilimsel çalışmanın birincisi.

1930. *Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları*. Bu, Freud'un yıkıcı icguduler (ki "olum icgudusu"nun bir görünümü sayılmıştır) üzerine ilk kapsamlı çalışmasını içerir.

Freud, Frankfurt kenti tarafından Goethe Odulu ile ödüllendirilir.

Annesinin olumu (95 yaşında).

1933. Hitler Almanya'da güç kazanır: Freud'un kitapları Berlin'de Naziler tarafından yakılır.

1934-8. *Musa ve Tektanrıçılık*. Freud'un yaşamı boyunca yayımlanan son kitabı.

1936. Sekseninci yaşıunu. Kraliyet Sosyetesine Yazışma Uyesi

secilmesi.

1938. Hitler'ini Avusturya'yı işgali. Freud, Londra'ya gitmek üzere,

Viyana'yı terk eder. *Ruhçözümlemenin Bir Taslağı*. Ruhcozumlemenin

son bitmemiş ama derinlemesine bir tanıtımı.

1939. 23 Eylül. Londra'da olumu.

3 0 KRONOLOJİK TABLO

JAMES STRACHEY

Flecterc si nequeo superos, Acheronta movebo

(Ustesinden gelinmezse yolumuz cehennemdir)

EDİTÖRÜN GİRİŞİ

DIE TRAUMDEUTUNG (Düşlerin Yorumu)

(1) b i b l i y o g r a f i k

(A) ALMANCA BASIMLAR:

1900 ilk Almanca basım; (çıkışı 1899) Leipzig ve Viyana; iv + 375 s.

1909 2.Basım (Genişletilmiş ve gozden gecirilmiş) vi + 389 s.

1911 3.Basım (Genişletilmiş ve gozden gecirilmiş) x + 418 s.

1914 4.Basım (Genişletilmiş ve gozden gecirilmiş) x + 498 s.

1919 5.Basım (Genişletilmiş ve gozden gecirilmiş) ix + 474 s.

1921 6.Basım (Yeni onsoz ve gozden gecirilmiş kaynakca dışında

5.Basımın yeniden basımı) vii + 478 s.

1922 7.Basım (o.Basımın yeniden basımı)

1925 *Gesammelte Schriften*, 2'niyi tumu ve 3'un bir kısmı (Genişletilmiş

ve gozden gecirilmiş) 543 ve 1-185 s.

1930 8.Basım (Genişletilmiş ve gozden gecirilmiş) x + 435 s.

1942 *Gesammelte Werke*, Cift cilt 2/3 (8.Basımın yeniden basımı)

xv + 1-642 s.

(B) İNGİLİZCE CEVİRİLER

1913 ilk İngilizce Ceviri (A. A. Brill), Londra ve New York xiii + 510 s.

34 EDİTORUN GİRİŞİ

1915 2. Basım (1913'un yeniden basımı)

1932 3. Basım (Tümüyle gozden gecirilmiş ve adlan belirtilmemiş kişilerce büyük ölçüde yeniden yazılmış.) Londra ve New York 600 s.

1938 *Sigmund Freud'un Temel Yazıları* nda, 181-549, New York,

(3. Basımın yetersiz yeniden basımı I.Bolumun hemen tamamı eksik.)

1953 *Standard Basım*, 4'un tumu ve 5'in bir kısmı xxxii + 1-338 ve 339-627 s.

Die Traumdeutung (*Düşlerin Yorumu*) başlık sayfasına yeni yuzyılın tarihi yazılmasına karşın aslında ilk kez 1899 Kasım başında yayımlandı. Freud'un basım dizileri boyunca az ya da çok “guncelleştirdiği” iki kitaptan —oteki *Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme* (1905ı/)— biridir. Buradaki çalışmanın ucuncu basımından sonra icindeki değişiklikler herhangi bir bicimde gosterilmemiş ve bu sonraki basımların okurlarında biraz akıl karıştırıcı bit etki yaratmıştır;

cunku yeni malzeme bazan Freud'un goruşlerinde kitabın ozgun olarak yazıldığı talihten uzun sure sonra oluşan değişimlere ilişkin bir bilgiyi anlatmaktadır. Bu gucluğun ustesinden gelme girişimlerinden birinde Freud'un calışmalarının ilk derlenmiş basımının (*Gesammelte Schriften*) editorleri *Duşlerin Yorumu'mın* ozgun bicimini bir ciltte vermişler, ikinci bir cilde de sonradan eklenen tum malzemeyi yerleştirmişlerdir. Ancak ne yazık ki calışma cok dikkatli olarak yurutulmemişti; cunku eklemelerin tarihleri verilmemiş ve boylece de planın avantajlarının coğu boşa gitmişti. Sonraki basımlarda eski, ayırılmaşmamış tek ciltlik bicime geri donulmuştur.

Tek bir konuyla ilgili en fazla sayıda ekleme duşlerde simgecilige ilişkin olanlardır. Freud bu calışmasının VI.Bolum E Kesiminin (2. Cilt) başlangıcında konunun bu yanının onemini taım olarak gec kavradığını acıklar, ilk basımda simgecilik tartışması VI.Bolumde “Temsil Edilebilirlik Uzerine Goruşler”e ilişkin kesimin sonunda birkac sayfaıyla sınırlıdır, ikinci basımda (1909) bu Kesime hicbir şey eklenmemişti; ama ote yandan V.Bolumdeki “Tipik Duşler” kesiminin sonuna cinsel simgecilik uzerine bircok sayfa yerleştirilmişti.

Ucuncu basımda (1911) bunlar cok belirgin bir bicimde genişlemiş oysa VI. Bolumdeki ozgun parca değişmeden kalmıştı. Ayırdma vaEDİTORUN GİRİŞİ 35

nlmasında acıkca gec kalınmıştı ve dorduncu basımda (1914) simgecilik uzerine tumuyle yeni bir kesim VI. Bolume sokulmuş, V. Bolumde yığılmış olan malzeme, tumuyle yeni bircok malzemeyle birlikte,

artık bunun icine taşınmıştı. Sonraki basımlarda çok daha fazla madde eklenmiş olmasına karşın kitabın *çatısında* hiçbir değişiklik yapılmamıştı. Cift ciltlik basımdan (1925) sonra —yani sekizinci basımda (1930)— V.Bolumdeki “Tipik Duşler”e ilişkin kesimde daha önce çıkarılmış olan bazı parçalar yeniden yerleştirildi.

Dorduncu, beşinci, altıncı ve yedinci basımlarda (yani 1914’den 1922’ye dek) Otto Rank’ın iki denemesi (“Duşler ve Yaratıcı Yazarlık” ile “Duşler ve Mitler”) VI.Bolumun sonunda basılıydı ama daha sonra çıkarıldı.

Geriye kaynaklar kalıyor. İlk basım büyük çoğunluğuna Freud’un metin icinde gönderme yaptığı seksen kadar kitabın bir listesini içeriyordu.

Bu ikinci ve ucuncu basımda değişmeden kaldı ama ucuncu basımda 1900’den beri yazılmış kırk kadar kitaba ilişkin ikinci bir liste eklendi. Bundan sonra her iki liste de hızla buyumeye başladı ve sekizinci basımda ilk liste 260, ikinci liste ise 200’un üzerinde çalışmayı içeriyordu. Bu evrede ilk (1900 öncesi) listedeki başlıklardan Freud’un metninde sozu edilen kitaplar azınlıktaydı; oysa ote yandan ikinci (1900 sonrası) listesi (Freud’un çeşitli onsozlerindeki kendi sozlerinden de toparlanabileceği gibi) aslında konu üzerine cozumsel ya da yarı cozumsel yazılar uretilmesine ayak uyduramamıştı. Dahası, Freud tarafından metin icinde alıntı yapılmış oldukça çok sayıda çalışma *her iki* listede de bulunmuyordu. Freud’un Andre Breton’a yazdığı bir mektuptan (1933e) anlaşıldığı üzere dorduncu basımdan başlayarak bu kaynakcalardan tumuyle Otto Rank sorumluydu.

(2) ELİNİZDEKİ İNGİLİZCE BASIM

Bu ceviri, *Gesammelte Werke'nin* sekizinci (1930) basımının — yazan yaşarken yayımlanan son basım— bir yeniden basımı olan ve tek kitap halinde yayımlanan 2. ve 3. cildine dayanmaktadır. Duzeltmeler ve bazı yayımcı açıklamalarıyla *Standard Basımdan* yeniden basılmıştı; önceki tüm basımlardan (hem Almanca hem İngilizce) önemli bir acıdan ayrılıyordu; çünkü o bir “Variorum” 1 basım niteliğindedi.

1 [Değişik kişilerin notlarını içeren basım. — ç.n.]

36 EDİTORUN GİRTŞİ

Kitaba ilk basımdan beri girmiş tüm değişikliklerin tarihlerle gösterilmesi için bir çaba harcanmıştı. Daha sonraki basımlarda Freud bir şeyleri çıkarıp atmaktan çok malzeme *eklemeyle* ilgilenmişti, iptal edilmiş parçalar Freud tarafından sonradan atılan ya da büyük ölçüde değiştirilen daha eski malzeme, her ne kadar özel bir yararı olduğu düşünülen az sayıda örnek yayımcının dipnotlarına eklenmişse de, büyük kesimiyle bu basımda yeniden verilmemiştir. 2 Rank'ın VI. Bölümü iki eki atlanmıştır (onlar *Standard Basım'* ın da dışında bırakılmıştır.): denemeler tümüyle bağımsızdı ve Freud'un kitabıyla hiçbir doğrudan bağlantısı yoktu ama fazladan bir elli sayfa dolduracaktı. Kaynaklar burada Freud'un çalışmalarının İngilizce *Standart Basım'* in 5. Cildinden düzeltmeler ve eklemelerle tümüyle yeniden toparlanarak basılmışta, ilk kaynakca metinde ya da dipnotlarında veya bu kitabın giriş kesimlerinde gerçekten gönderme yapılan bir listeyi içerir. İkincisi *Gesammelte Werke'* nin 1900 öncesi listesinde Freud'un

gerçekten alıntı *yapmadığı* tüm çalışmaları kapsar. Bu basmaya değer
görmüştür çünkü düşler üzerine eski literatürün bu denli kapsamlı
bir kaynakçası kolayca elde edilemez. Gerçekten alıntı yapılanlar
ve böylece de ilk kaynakçaya girenler dışında 1900'den *sonraki*
yazılar gözardı edilmiştir. Ancak her iki liste açısından da bir uyarıda
bulunulması gerekir. Araştırmalar daha önceki Almanca kaynaklarda
yüksek oranda hata bulunduğunu ortaya koymuştur. Bunlar *Standard*
*Basım*da olabildiğince düzeltilmiş ve belli miktarda hata da bu basımda
giderilmiştir; ama oldukça çok sayıda kaynağın da bulunamadığı
görmüştür ve bunlar (ki yıldızla ayırdedilmiştir) kuşkulu sayılmalıdır.
Dipnotlarını, alıntılara göndermeleri ve çok sayıda iç capraz göndermeleri
içeren yayımcı eklemeleri köşeli parantez içinde basılmıştır.
İngilizce çeviri için de birkaç söz eklenmesi gerekir. Kuşkusuz
düşlerin sözlerine büyük özen gösterilmesi gerekiyordu. İngilizce'nin
okura alışılmadık derecede kuru gibi geldiği yerlerde okur, bu kuruluşun
daha sonra gelecek olan yorumun belirlediği bir sozel gereksini²
Ancak o n l a r *Standart B a s ım ın* 4. ve 5. Ciltlerinin dipnotlarında bulunabilir.

EDİTORUN GİRİŞİ 37

min zorlaması olduğunu varsayabilir. Aynı düşün metninin farklı yazılımları
arasında uyumsuzluk bulunduğunda, okur, özgün metinde de
benzer bir uyumsuzluğun bulunduğunu düşünmelidir. Bu sozel güçlükler,
yorumun tümüyle bir cinasa dayandığı oldukça sık olan örneklerde
doruğa ulaşmıştır. Böyle durumlarla başa çıkmanın üç yöntemi
vardır. Çevirmen düşün tamamen atabilir ya da onun yerine ister kendi

deneyimlerinden turemiş isterse *ad hoc* [salt bu ceviri için — ç.n\ imal edilmiş paralel bir başka düşünce koyabilir. Bu iki yöntem bu kitabın daha eski çevirilerinde benimsenmiş temel yöntemler olmuştu. Ama onlara ciddi karşı çıkışlar vardır. Bilimsel bir klasikle uğraştığımızı unutmamamız gerekir. İşitmek istediğimiz şeyler Freud tarafından secilmiş olan örneklerdir; başka biri tarafından secilmiş olanlar değil. Buna uygun olarak bu metnin çevirmeni özgün Almanca cinası (kelime oyununu) koruyup onu köşeli bir parantez içinde ya da dipnotta özenle açıklamak biçimindeki titiz ve yorucu üçüncü seçeneği benimsemiştir. Bu işlem, sözcük oyunundan alınabilecek zevki yok etmektedir. Ancak ne yazık ki bu yapılması zorunlu bir fedakarlıktır.

(3) TARİHSEL

Fliess'e mektuplarından (1950a) öğrendiğimize göre, Freud, kitap üzerinde aralıklı olarak 1897 sonlarından Eylül 1899'a dek çalışmıştı. Ancak içinde ifade edilen kuramlar bundan epeyce önce gelişmekte ve malzeme birikmekteydi. Konu üzerine bir yığın dağınık gönderme —ki yazışmalarda göre en azından 1882'ye dek uzanıyordu— bir yana, Freud'un düşlere ilgisinin yayımlanmış ilk önemli kanıtı, Breuer ve Freud'un *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ında (1895) (*P.F.L.*, 3, 127 n.) 15 Mayıs tarihiyle Frau Emmy von N. olgusu için yazılmış uzun bir dipnotun gidişi içinde ortaya çıkar. Orada, nevroitik hastaların akıllarında eşzamanlı olarak bulunan her düşünceyi birbiriyle bağlantı içine sokma gereksinimindeymiş gibi görümlüklerini tartışır. Şöyle sürdürür: “Bir süre

once bu turden bağlantı kurmaya yönelik bir zorlanmanın gücüne farklı bir alanda yapılan gözlemlerle kendimi inandırabildim. Haftalar boyunca alışılmış yatağımı, içinde daha çok sayıda ve daha canlı düşler gördüğüm ya da belki de içinde normal uyku derinliğine ulaşan

editörün girişi
mediğim, daha sert bir yatakla değiştirmek zorunda kaldım. Uyandıktan sonraki ilk çeyrek saat içinde geceleyin gördüğüm tüm düşleri anımsıyordum ve onları not edip çözmeye çalışma zahmetine katlandım.

Tüm bu düşlerin izlerini iki etmene dek izlemeyi başardım: (1)

Gün boyunca yalnızca özensizce değinip geçtiğim düşünceleri işleme zorunluluğu; ve (2) aynı bilinc durumunda var olabilen her düşüncüyü birbirine bağlama zorlanması. Düşlerin anlamsız ve çelişkili niteliği bu ikinci etmenin kontrol edilemez etkisine dek izlenebilirdi.”

Aynı yılın (1895) Eylülünde “Bilimsel Bir Ruhbilim Projesi”nin (Fliess'le yazışmalarına bir Ek olarak yayımlanmıştır) ilk kısmını yazdı ve bu “Proje”nin 19, 20 ve 21. Kesimleri tutarlı bir düş kuramına ilk yaklaşımı oluşturdu. O zaten buradaki çalışmada yeniden ortaya çıkan, (1) düşlerin istek doyurucu niteliği, (2) varsanısal niteliği, (3) varsanıllarda ve düşlerde aklın gerileyici işleyişi, (4) uyku durumunun hareket felcini içermesi, (5) düşlerde yerdeğiştirme mekanizmasının doğası ve (6) düşlerle nevrotik belirtilerin mekanizmalarının benzerliği gibi çoğu önemli öğeyi içermekteydi. Ancak tüm bunlardan öte “Proje” dünyaya *Düşlerin Yorumuyla*, verilen buluşların belki de en önemlisi olan birbirinden farklı iki zihinsel işleyiş arasındaki, yani

Birincil ve İkincil Surecler arasındaki ayrımı acıkca göstermekteydi.

Ancak bu, "Proje"nin ve onunla bağlantılı olarak 1895'in sonuna dek Fliess'e yazılmış olan mektupların önemini tüketmekten çok uzaktır. *Düşlerin Yorumunun* yedinci bölümünün ve aslında Freud'un daha sonraki "Metapsikolojik" çalışmalarının çoğunun tam anlamıyla ancak "Proje"nin yayımlanmasından sonra anlaşılabilir olduğunu söylemek abartılı olmaz.

Her ne kadar burada konunun herhangi bir ayrıntılı tartışmasına girmek olanaksızsa da³ konunun özü oldukça basit olarak gösterilebilir.

Freud'un "Proje"sinin temeli, farklı kökenden gelen iki kuramı tek bir butünde birleştirme kavramında yatar. Bu kuramlardan birincisi Freud'un hocası, fizyolog Brucke'nin asil üyelerinden biri olduğu Helmholtz'un fizyoloji ekolünden türemiştir. Bu kurama göre, nörofizyoloji ve bunun sonucunda ruhbilim salt fiziko-kimyasal yasalarca yönetilir. Örneğin, gerek Freud gerekse Breuer tarafından 1892'de (olumundan sonra yayımlanan bir taslakta, Freud ve Breuer, 1940) sıkça Okur, daha fazla bilgiyi kitabın kendisinde (Freud 1950a) ve Ernst Kris'in ona yazdığı aydınlatıcı girişte bulabilir. Siegfried Bemfeld'in "Freud'un En Eski Kuramları" (1944) üzerine makalesi de bu açıdan çok yararlıdır.

EDİTORUN GİRİŞİ 39

lıkla bu bağlamda dile getirilen "değişmezlik ilkesi" gibi: "Sınır sistemi, işlevsel ilişkilerinde 'uyarılma toplamı' diye ifade edebileceğimiz bir şeyleri değişmez tutmaya çalışır." Freud'un "Proje"sinde yer verdiği ikinci kuram seksenlerin sonlarında nöroanatomistler tarafından

kabul edilmeye başlamış olan anatomik noron doktriniydi. (Yalnızca “noron” terimi Waldeyer tarafından 1891’de tanıtıldı.) Bu doktrin, merkezi sinir sisteminin işlevsel biriminin komşu hücrelerle hiçbir anatomik devamlılığı olmayan ayn bir hücre olduğunu ortaya atıyordu. “Proje”nin acılış cümleleri temelini nasıl da bu iki kuramın bileşiminde yattığını acıkça gösterir. Freud, onun amacının “ruhsal surecleri, belirlenebilir maddi parçacıkların nicel olarak belirlenmiş durumları olarak temsil etmek” olduğunu yazmıştı. Bu “maddi parçacıklar”ın noronlar olduğunu ve onların bir etkinlik durumunda olmalarıyla dinlenme durumunda olmalarını ayırt ettiren şeyin “devinimin genel yasalarına tabi olan” bir “nicelik” olduğunu one surmuştur. Boylece bir noron ya “boş” ya da “belli bir nicelikle dolu”, yani “yüklenmiş” olabilirdi.⁴ “Sinirsel uyarılma” bir noronlar sisteminin icinden akan bir “nicelik” diye yorumlanmalıydı ve boyle bir akım noronlar arasındaki “değinme engelleri”nin durumuna göre dirençle karşılaşabilir ya da kolaylaşabilirdi. (Ancak daha sonraları, 1897’de, Foster ve Sherrington tarafından “sinaps”⁵ terimi getirildi.) Tüm sinir sisteminin işleyişi genel bir “suredurum” ilkesine uymaktaydı; buna göre noronlar her zaman doldurulabilecekleri herhangi bir “nicelik”i kovmaya eğilimliydiler — “değişmezlik” ilkesine denk bir ilke. Bu ve benzer kavramları köşe taşları olarak kullanarak, Freud, norolojik makinaların bir parçası olarak aklın işleyiş biçiminin hayli karmaşık ve olağanüstü zekice bir modelini oluşturdu. Ama karanlık noktalar ve güçlükler birikmeye başladı. “Proje”yi

yazdıktan sonraki aylar boyunca Freud surekli olarak kuramlarını duzeltiyordu.

Zaman ilerledikce ilgisi norolojik ve kuramsal sorunlardan

4 Freud'un bu spekulasyonlarının, sinirsel durtularin dogasi ve onların iletimini y o neten koşullar uzerine yapılmış sistematik araştırmalardan yıllarca once yapıldığını vurgulamak gerekir.

5 [“Sinaps” , sinir hucrelerinin uzantılarının diğer sinir hucreleriyle bağlantı yaptığı ve iki hucre arasında kalan aralıktan b ir sinir hucreesindeki elektriksel akımın kimyasal taşıyıcılar aracılığıyla diğerine aktarıldığı bağlantı noktası. Biyokimyasal araştırmalar b ir hucredeki yukun diğerine geçişinde gercekten sinaps aralığındaki taşıyıcı m ad denin durumunun belirleyici olduğunu kanıtlamıştır. — ç.n.]

40 EDİTORUN GİRİŞİ

giderek ruhbilimsel ve klinik sorunlara kaymaya başladı ve sonunda tum şemayı terk etti. Birkac yıl sonra ise bu kitabın yedinci bolumunde kuramsal sorunu bir kez daha ele aldığında —aslında sonunda ruhbilim icin fiziksel bir zemin oluşturulacağı inancını kesinlikle hicbir zaman terk etmemesine karşın0— norofizyolojik temel gorunurde terk edildi. Yine de — ve de bu “Proje”nin *Düşlerin Yorumu* okurları icin onemli olmasının nedenidir— daha onceki şemanın genel oruntusunun coğu yeni şemaya taşınmıştı. Freud'un daha once varsaydığı noron sistemleri *ruhsal* sistemler ya da ajanlarla yer değiştirmişti; fiziksel “nicelik”in yerini varsayımsal bir ruhsal enerji “yuklenme”si almıştı; suredurum ilkesi haz ilkesi (ya da Freud'un burada adlandırdığı gibi hazsızlık) halini almıştı. Dahası, ruhsal surecler hakkında yedinci bolumde verilen bazı ayrıntılı ozetlemeler, fizyolojik onculerine

cok şey borcludur ve onlara başvuru olarak çok daha kolayca anlaşılabilir.

Orneğin bu, bellek izlerinin “mnemik sistemler”e yerleştirilmesinin betimlenmesine; isteklerin doğası ve onların değişik doyum yollarının tartışılmasına gerçekliğin gerekliliklerine uyum sağlamada sozel düşünce süreçlerinin oynadığı role vurgu yapılmasına uygulanabilir.

Tüm bunlar, Freud'un *Düşlerin Yorumu*'nun “tüm temellerinin 1896 başında bitirilmiş olduğu” (Freud “Ruhcozumsal Devinimin Tarihi Uzerine”, 1914ri, I.Kesimin sonlarına doğru) iddiasının büyük ölçüde haklı olduğunu göstermeye yeter. (Freud'un yalnızca bir süre sonra geliştirdiği kuramsal önemi olan üç nokta Oedipus karmaşasının varlığı, —ki düşlerin altında yatan bilinc dışı isteklerin *bebeksi* köklerine vurgu yapmaya yönelir— düşlerde uyku isteğinin her zaman var olması ve “ikincil düzeltme”nin oynadığı roldür.)

Gerek el yazması, gerekse kanıtlar Freud tarafından düzenli olarak eleştirileri için Fliess'e sunulmuştur. Kitabın en son biçimlenişinde onun kayda değer bir etkisi var gibi görünmektedir; ve de belirli parçaların temkinlilik gereği çıkarılmasından sorumlu olmuş olsa gerek.

Ama en ağı eleştiri yazarın kendisinden gelmişti ve bunlar temelde du-

6 Aşağıda (II.C ilt Bölüm VII, E) birincil ve ikincil süreçleri tartışması sırasında

soylediklerine bkz.: “Bu süreçlerin işleyişini pek bilmiyorum; bu düşünceleri ciddiye almak isteyen herhangi bir kişi, onların fiziksel benzeşimleri aramalı ve nöronlardaki uyandırılmaya eşlik eden devinimleri görün tutulacak bir yol bulmalıdır.”

zenleme ve yazı biçimine yönelmişti. 21 Eylül 1899'da kitap bittiğinde

şöyle yazmıştı (1950a, 119. Mektup): “Sanırım benim özeleştirim

tumuyle haksız değil. İcimde bir yerlerde gizli olarak ben de tamamlanmamış bir bicim duygusu, mukemmelin bir alt turu olarak biraz guzelliğin değerini bilme taşıyorum; duşler uzerine kitabımın icerdiği cumleler ise dolaylı cumleciklerle desteklenmiş ve konusuna yandan bakışlar atmış olarak icimdeki bazı idealleri buyuk olcude incitti.

Ve bu bicim yoksunluğunu malzemeye yetersiz egemenliğin bir işareti saymakla pek de yanılmış olmuyorum.”

Ama bu oz-eleştirilere ve de kitabın dış dunya tarafından neredeyse tumden gormezden gelinmesini —yayımlandıktan sonraki altı yıl icinde yalnızca 351 adet satılmıştı— izleyen depresyona karşın

Duşlerin Yorumu Freud tarafından her zaman en onemli calışması sayılmıştır:

“Boylesi bir icgoru” diye yazıyor İngilizce ucuncu basımın onsozunde “insana yaşamında bir kez nasip olur.”

EDİTORUN GİRİŞİ 41

ÖNSÖZ [BİRİNCİ BASIMA]

Bu ciltte duşlerin yorumunun bir derlemesini yapmaya çalıştım; bunu yaparken noropatolojinin kapsadığı ilgi evreninin otesine gecmediğime inanıyorum. Cunku ruhbilimsel araştırmalar, duşlerin, histerik korkular, obsesyonlar ve sanrılar gibi başka uyeleri pratik nedenlerle hekimlerin ilgi konusu olmak zorunda bulunan bir anormal ruhsal gorunguler sınıfının ilk uyesi olduğunu gostermiştir. Sonucta goruleceği uzere duşlerin boylesi pratik bir onem isteği hic yoktur; ama ote yandan bir paradigma olarak kuramsal değerleri cok daha fazladır.

Duş imgelerinin kokenini acıklayamamış olan birinin fobileri,

obsesyonları ya da sanrılan anlaması ya da onlara sağaltımsal bir etkide bulunması pek de beklenemez.

Ancak konunun öneminden sorumlu olan ilişki, bu çalışmanın bazı noksanlıklarının da sorumlusudur. Benim sunuşumu bu denli sık olarak kesintiye uğratan kopukluklar, düşlerin oluşumu sorunu ile çok daha yaygın olan psikopatoloji sorunları arasındaki pek çok değinme noktasından başka birşey değildir. Bunlar, burada ele alınamaz; ama eğer zaman ve güç elverir ve daha ileri malzeme ele gelirse daha sonraki iletişimlerin konusunu oluşturacaklardır.

Düşleri yorumlamayı görüntülemek için kullanmak zorunda olduğum malzemenin garipliği, sunuş zorluğunu daha da arttırmıştır. Çalışmanın gidişi içinde konuya ilişkin literatürde daha önce bildirilmiş ya da bilinmeyen kaynaklardan derlenmiş düşlerin hiçbirinin benim amaçlarım için neden kullanılamayacağı apacık görülecektir.

Secimime acık olan düşler yalnızca kendiminkiler ve ruhcozumsal sağaltım gören hastalarıminkiler olmuştur. Ancak bu ikinci grup malzemeyi kullanmaktan alıkonuldum çünkü onlarda düş süreçleri, nevrotik özelliklerin eklenmiş varlığı nedeniyle istenmeyen bir karışıklığa uğramıştı. Ama eğer kendi düşlerimi bildirmek zorunda kalsaydım, bunu, kaçınılmaz biçimde, benim zihinsel yaşamımı, istediğimden ya da bir şair değil de bir bilim adamı olan kişi için normalde gerekli olandan fazla toplumun gözü önüne sermem izleyecekti. Bunlar sancı44

BİRİNCİ BASIMA ONSOZ

lı ama kaçınılmaz gerekliliklerdi ve ruhbilimsel bulgularımın kanıtlarını

verme olasılığından tumden vazgecmek yerine onlara boyun eğdim.

Ancak, doğal olarak, bazı boşboğazlıklarımı atlamalar ve yerine gecirmelerle torpuleme eğilimine karşı koyamadım. Ama bu ne zaman olduysa orneklerimin değeri çok belirgin olarak azalmıştır. Yalnızca, bu kitabın okurlarının kendilerini benim güc koşullarımın yerine koyacakları ve bana hoşgoru gosterecekleri; dahası, düşlerimde kendisine herhangi bir turde gönderme yapıldığını gören herhangi bir kişinin, başka hiçbir yerde olmasa bile düş yaşamımda düşünce özgürlüğü hakkını bana tanımaya istekli olacağı umudunu ifade edebilirim.

İKİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

Eğer bu kitabın (ki okuması kolay bir kitap olmaktan çok uzaktır) yayımlanmasından bu yana geçen on yıl içinde ikinci bir basım için istek doğmuşsa, bu, benim ilk onsozumun hedef aldığı profesyonel çevrelerin ilgisi yuzunden değildir. Psikiyatrik meslektaşlarım benim düşlere yeni yaklaşımımın yarattığı şaşkınlığın ustesinden gelmede hiçbir zorluk çekmemiş gibidirler. Profesyonel düşünürler düş yaşamının (ki bilincli durumların basit bir eki sayarlar) sorunlarını birkaç cumlede —genellikle de aynı cumlelerle— geçiştirmeye alışkındırlar; ve burada ruhbilimsel kuramlarımızı değiştirmek zorunda bırakan pek çok sonucun üretilebileceği bir şeyler bulunduğunu acıkca atlamışlardır. Bilimsel dergilerin derlemecilerinin benimsediği tutum, insanı, olsa olsa benim çalışmamın mutlak bir sessizlik içinde boğulmaya mahkum edildiğini varsaymaya yöneltebilir; oysa benim rehberliğimde tıbbi ruhcozumlemeyi uygulayan ve benim düşleri yorumlama

orneğimi izleyen ve de yorumlarını nevrozları ele almada
kullanan nazik destekleyiciler, kitabın ilk basımından hic bıkmamışlardır.
ilgileri dokuz yıl sonra bu zor ama çoğu bakımdan temel çalışmayı
bir kez daha ele almaya beni yonelten daha geniş bir eğitimli ve
meraklı okur kitlesine Şukran duymamın nedeni budur.

Değiştirecek pek az Şey bulduğumu soylemekten mutluyum. Şuraya
buraya bazı yeni malzeme yerleştirdim, artan deneyimimden tureyen
bazı yeni ayrıntı noktalarını ekledim ve birkac yerde sozlerimi
duzelttim. Ama duşler ve yorumlarıyla ilgili yazdıklarımın esası da
onlardan çıkarılabilecek ruhbilimsel teoremler de tumuyle değişme46

İKİNCİ BASIMA ONSOZ

den kaldı; tum oznel olaylarda zamanın sınavından geciler. Yazdığım
(psikonevrozların etiolojisi ve mekanizmaları üzerine) diğer Şeyleri
tanıyan herhangi bir kişi, hicbir zaman sonucsuz goruşleri sanki
oturmuş gerceklermiş gibi one surmediğimi ve her zaman gelişen bilgime
ayak uydursunlar diye soylediklerimi duzeltmeye cabaladığımı
bilir. Duş yaşamı evreninde ozgun iddialarımı değişmeden bırakabildim.
Nevrozlar sorunu üzerinde çalıştığım uzun yıllar boyunca sıklıkla
kuşkuya duştum ve bazan inanclarım sarsıldı. Bu gibi durumlarda
bana guvenimi geri veren her zaman *Duşlerin Yorumu* olmuştur.
Coğu bilimsel karşıtımı, ozellikle de duşler üzerine araştırmalarımnda
beni izlemeyi reddetmeye yonelten, boyle kesin bir icgududur.
Duzeltme sureci boyunca, kapsamlı bir değişime eşit bir dayanıklılık
ve direnme gucu, olayların akışı icinde buyuk kesimiyle açılmış

ya da değersizleşmiş olan ve aracılıklarıyla duş yorumunun kurallarını
goruntulediğim kendi duşlerimde olduğu gibi, kitabın *malzemesi*
tarafından gosterilmiştir. Bu nedenle bu kitap benim için kişisel olarak
daha da ileri bir oznel önem, ancak onu tamamladıktan sonra kavradığım
bir önem taşımaktadır. Onun benim öz-cozumlememin bir
kesimi, babamın olumune —yani bir adamın yaşamındaki en önemli
olaya, en acı yitime— tepkim olduğunu gordum. Bunun böyle olduğunu
keşfetmekle yaşantının izlerini silemeyeceğimi duyumsadım.¹
Ancak okurlarım için duşlerin önemini değerlendirmeyi ve onları nasıl
yorumlayacaklarını hangi özel malzemedен öğrenmiş olduklarının
önemi yoktur.

Temel bir eklemeyi özgün bağlamın içine yedirmenin olanaksız
olduğunu gorduğum yerlerde daha yeni tarihlisini koşeli parantezler
içinde gosterdim.²

BERCHTESGADEN, 1908 *Yazı*

1 [Freud'un babası 1896'da olmuştu. O zamanki duygularının bir derlemesi Fliess'e

2 Kasım 1896'da yazdığı mektupta bulunabilir. (Freud 1950a, 50. mektup).]

9"

[1914'de eklenen dipnot:] Daha sonraki basımlarda [dördüncüden başlayarak]

bu n la r terk edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ

Bu kitabın ilk basımı ile İkincisi arasında dokuz yıl gecmişti; ama

daha bir yıl bile gecmeden bir ucuncu basım gerekli oldu. Olayların

bu yeni gelişimi hoşuma gidebilir ama tıpkı kitabımın okurlar tarafından

ihmal edilmesini onun değersizliğinin bir kanıtı olarak kabul etmedeki isteksizliğim gibi Şimdi gosterilen ilgiyi de kitabın kusursuzluğunun bir kanıtı olarak one suremem.

Düşlerin Yorumu bile bilimsel bilginin ilerlemesiyle dokunulmamış olarak kalmamıştır. 1899'da onu yazdığım zaman benim *Cinsellik Kuramı* [*Üç Deneme* (1905i/)] henüz ortada yoktu ve çok daha karmaşık psikonevroz türlerinin çözümlemesi henüz başlangıç

halindeydi. Benim umudum, duş yorumunun, nevrozların ruhbilimsel çözümlemesini olası kılmaya yardım edeceğiydi; o zamandan bu yana nevrozlar üzerine daha derinlemesine bir kavrayış bu kez bizim duşlar üzerine görüşümüzü etkilemiştir. Duş yorumu kuramının kendisi, bu kitabın ilk basımında yeterince vurgulanmamış bir doğrultuda gelişmiştir. Wilhelm Stekel ve diğerlerinin çalışmaları kadar

benim kendi deneyimlerim de o zamandan bu yana, bana, duşlerdeki simgeleştirmenin (ya da daha doğrusu bilinc dışı düşünmenin) daha doğru bir tahminini oluşturmayı öğretti. Böylece bu yıllar boyunca dikkat yöneltilmesi gereken pek çok şey birikmiş oldu. Meme birçok eklemeler yaparak ve dipnotlar ekleyerek bu yenilikleri hesaba katma işinin ustesinden gelmeye çalıştım. Eğer bu eklentiler bazan kitabın tüm çerçevesini bozma tehdidi yarattıysa ya da özgün metni bugünkü bilgi düzeyine getirmeyi başaramadıysam bu eksiklikler için okurun hoşgorusunu rica ediyorum: bunlar bilimimizin giderek artan biçim

UCUNCU BASIMA ONSOZ

deki hızlı gelişiminin sonuçları ve işaretleridir. Bu kitabın daha sonraki

basımlarının —eğer gereksinim olursa— şimdikinden hangi başka yonlerden farklı olacağına ilişkin kehanette bulunmaya da cesaret edebilirim. Bunlar bir yandan imgelemsel yazılarda, mitlerde, lenguistik kullanımda ve folklorde sunulan çok bol malzemeyle daha yakın bir değinmeye olanak vereceklerdir; öte yandan da düşlerle nevrozlar ve akıl hastalıkları arasındaki ilişkilerle burada olabildiğinden daha ayrıntılı olarak ilgileneceklerdir.

Bay Otto Rank ek malzemenin seciminde çok yardımcı olmuştur ve düzeltmelerden tümüyle sorumludur. Ona ve katkıları ve düzeltmeleri olan pek çok başka kişiye teşekkür borcluyum.

VIYANA, 1911 *Bahan*

DÖRDÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ

Gecen yıl (1913) New York'tan Dr. A.A. Brill, bu kitabı İngilizce'ye çevirdi (*Düşlerin Yorumu*, G. Allen & Co., Londra).

Bu kez Dr. Otto Rank yalnızca düzeltmeleri yapmakla kalmamış metne kendisi de iki bölümle katkıda bulunmuştur — VI. Bölümdeki ekler.

VIYANA, *Haziran* 1914

BEŞİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

Düşlerin Yorumu'm ilgi, Dünya Savaşı boyunca da azalmadı ve hala gelişmekte olduğundan yeni bir basım gerekli hale geldi. Ancak 1914'den bu yana yapılan yayınların tümünden söz etmek olanaksızdı; ne Dr. Rank ne de ben o tarihten bu yana yapılan tüm yabancı çalışmaları bilmiyorduk.

Bu arada Dr. Hollos ve Dr. Ferenczi tarafından hazırlanan Macarca

bir ceviri çıktı. 1916-17'de benim *Ruhçözümlemesine Giriş Konferansları'm*

Viyana'da Hugo Heller tarafından yayımlandı. Bunların

onbir konferansı kapsayan merkezi kesimi, düşlerin, daha yalın ve

nevrozlar kuramıyla bu kitaptan daha yakın ilişki içinde olan bir özetine

ayrılmıştır. Her ne kadar belli noktalarda daha ince ayrıntılara

giriyorlarsa da butun olarak onlar *Düşlerin Yorumu'* nun bir özeti niteliğindedirler.

Bu kitapta, onu bizim şu andaki ruhcozumsel görüşlerimizin düzeyine

getirecek ama Ote yandan tarihsel özelliğini yok edecek herhangi

bir temelden düzeltmeye kendimi hazırlayamadım. Ancak sanırım

yaklaşık yirmi yıllık var oluşuyla bu kitap görevini yerine

getirmiştir.

BUDAPEŞTE-STEINBRUCH, *Temmuz* 1918

ALTINCI BASIMA ÖNSÖZ

Gunumuzde kitap ticaretinin içinde bulunduğu guclukler yuzunden

yeni basıma cektandır gereksinilmesine karşın ilk kez bu basım

hicbir değişiklik yapılmadan yeniden basılmıştır. Yalnızca kitabın

sonundaki kaynaklar tamamlanmış ve Dr. Otto Rank tarafından guncelleştirilmiştir.

Bu nedenle benim yirmi yıllık var oluştan sonra bu kitap görevini

yerine getirmiştir varsayımım doğrulanmamıştır. Tersine, şimdi yerine

getirmesi gereken yeni bir görevi olduğunu söyleyebilirim. Daha

onceki işlevi düşlerin doğasına biraz ışık tutmak idiyse; şimdi, bu

bilginin hedef olduğu inatçı yanlış anlamalarla uğraşmak gibi hic de

daha az önemli olmayan bir görevi vardır.

SEKİZİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

Bu kitabın 1922'deki son (yedinci) basımından bu yana geçen sürede benim *Gesammelte Schriften* [Derlenmiş Yazılar] Viyana'da Internationaler Psychoanalytischer Verlag tarafından basıldı. Bu derlemenin ikinci cildi *Düşlerin Yorumu'nun* ilk basımının tam bir kopyasıydı, üçüncü cilt ise o günden bu yana yapılan tüm değişiklikleri içeriyordu. Kitabın, aynı zaman aralığı içinde ortaya çıkan çevirileri ise alışılmış tek ciltlik biçimdeydi: 1926'da I. Meyerson tarafından *La Science des rêves* başlığı altında "Bibliothèque de Philosophie Contemporaine"de yayımlanan Fransızcası; John Landquist'in çevirdiği İsveç'te *Drömydning* (1927) ve Luis Lopez-Ballesteros y de Torres tarafından çevrilen ve *Obras Completas'm* VI. ve VII. Bölümlerini de kapsayan İspanyolca'sı [1922], Daha 1918'de tamamlandığını düşündüğüm Macarca çeviri şu ana dek yayımlanmamıştır.

1

Kitabın bu düzeltilmiş basımında ben yine ona temelde tarihsel bir belge olarak yaklaştım ve yalnızca görüşlerime acıklık ve derinlik kazandırmaya yarayacak değişiklikler yaptım. Buna uygun olarak sonunda kitabın ilk ortaya çıkışından bu yana düş sorunlarıyla ilgili olarak yapılmış yayınların bir listesini verme düşüncesini terk ettim ve bu kesim artık çıkartıldı. Daha önceki basımlarda Otto Rank'm kattığı iki deneme, "Düşler ve Yaratıcı Yazarlık" ile "Düşler ve Mitler" de çıkartıldı.

VİYANA, *Aralık* 1929

1 [1934'de yayımlandı. — Freud'un yaşamı boyunca bu onsozlerde belirtilen çevirilere ek olarak 1913 'de Rusca'sı, 1930'da Japonca'sı ve 1938'de Çekce'si yayımlanmıştır.]

İNGİLİZCE ÜÇÜNCÜ (DÜZELTİLMİŞ)

BASIMA ÖNSÖZÜ

1909'da G. Stanley Hail, Worcester'deki Clark Üniversitesi'ne ruhcozumleme

uzerine ilk konferansları vermek üzere beni çağırdı.2 Aynı

yıl Dr. Brill benim yazılarımın ilk çevirisini yaptı ve bunu hemen

başkaları izledi. Eğer ruhcozumleme Amerikan Entelektuel yaşamında

şimdi bir yer alıyorsa ya da ileride alırsa bu sonucun büyük kesimi

Dr. Brill'in bu ve başka etkinliklerinin katkısıyla olacaktır.

Onun, ilk *Düşlerin Yorumu* çevirisi 1913'de çıkmıştır. O günden

bu yana dünyada pek çok şey olmuş ve nevrozlar hakkındaki görüşlerimizin

pek çoğu değişmiştir. Yayımlandığında (1900) ruhbilime

yeni katkısıyla dünyayı şaşırtan bu kitap temelde değişmeden kalmıştır.

Bugünkü yargılarıma göre de keşfetmesi bana nasip olmuş

tüm keşiflerin en değerlisini içermektedir. Boylesine bir icgoru insana

tüm yaşamında bir kez nasip olur.

VİYANA, 15 *Mart* 1931

1 [Bu, Almanca basımlara ve şu andaki h ic b ir Almanca metne eklenmemiştir. Buraya

tümüyle 1932'deki İngilizce basım ından alınmıştır.] 9 «*

[*Ruhçözümleme Üzerine Beş Konferans* (1910a).]

BİRİNCİ b ö l ü m

DÜŞ SORUNLARINI ELE ALAN

BİLİMSEL KAYNAKLAR

Bu sayfalarda, duşleri yorumlamak icin ruhbilimsel bir teknik bulunduğuna ve de eğer bu yontem kullanılırsa, her duşun, kendini, bir anlamı olan ve uyanıklık yaşamının zihinsel etkinlikleri arasında kayda değer bir yere yerleştirilebilecek ruhbilimsel bir yapı olarak ortaya koyacağına kanıt getireceğim. Daha sonra duşlerin gariplik ve karanlığından sorumlu surecleri aydınlatmaya ve bu sureclerden de birlikte ya da karşılıklı zıtlaşan etkileriyle duşleri doğuran ruhsal gucleri ortaya koymaya cabalayacağım. Buraya ulaşınca tanımlamam sona erecek cunku o zaman duşler sorununun, cok daha yaygın ve cozumlerine başka tur malzeme temelinde yaklaşılması gereken sorunlarla karıştığı bir noktaya varılmış olacak.

Konu uzerine daha onceki yazarlar tarafından yapılmış calışmaların bir derlemesini ve de bilim dunyasının duşler sorunu karşısında şu anda icinde bulunduğu konumu bir onsoz biciminde vereceğim; cunku tartışmanın gidişi icinde bu konulara geri donme olanağını coğunlukla bulamayacağım. Cunku binlerce yıllık cabaya karşın duşlerin bilimsel olarak anlaşılmasında pek az ilerleme olmuştur, bu, literaturde o denli yaygın olarak benimsenmektedir ki bunu desteklemek icin ornekler vermek bile gereksizdir. Calışmamın sonunda bir listesini verdiğim bu yazılarda pek cok uyarıcı gozlem bulunmaktadır; konumuzla ilgili bir miktar ilginç malzeme de vardır; ama duşlerin te56

DÜŞLERİN y o r u m u i

mel doğasına değinen ya da onların gizlerinden herhangi birine kesin

cozum getiren ya pek az şey vardır ya da hic yoktur. Kuşkusuz meslekdişi eğitimli kişilerin bilgi dağarcığındakiler çok daha azdır.

Tarih öncesi çağlarda ilkel insan ırklarının düşlere hangi görüşle baktıkları ve düşlerin, o insanların dünya ve ruh anlayışları üzerinde ne gibi etkileri olduğu sorulabilir;¹ ve de bu oyle ilgi çekici bir konudur ki burada konuya girmekten kendimi alıkoymada çok isteksizim.

Okurlarıma Sir John Lubbock, Herbert Spencer, E.B. Tylor ve diğerlerinin bilinen çalışmalarını önermem gerekir; ben yalnızca burada onumuzdeki işi —düşlerin yorumunu— bitirmedikçe bu geniş sorunları ve varsayımları değerlendiremeyeceğimizi ekleyeceğim.

Düşlere tarih öncesi bakış açısı, kuşkusuz, klasik antikite insanların düşlere karşı benimsedikleri tutumda yankılanmıştır.² Onlar, düşlerin, inandıkları insanüstü varlıklar dünyasıyla bağlantılı olduğunu ve tanrılarla yarıtanrıların mesajları olduklarını kesin gerçek saymışlardı.

Dahası, düş gören için düşlerin önemli bir amacı bulunduğu ve bu amacın da kural olarak geleceği haber vermek olduğu tartışma götürmezdi. Ancak düş içeriklerinin ve yarattıkları izlenimin olağandışı değişkenliği, düşler hakkında tekduze bir bakış açısı oluşturmayı güçleştirmiş ve onları önemlerine ve de güvenilirliklerine göre pek çok grup ve alt bölüm halinde sınıflandırmayı gerekli kılmıştı.

Antik çağda her bir filozofun düşlere karşı benimsediği konum doğal olarak bir ölçüde onların kahinlik karşısındaki tutumlarına bağlıydı.

Aristoteles'in düşlerle ilgili iki çalışmasında, düşler ruhbilimsel

inceleme konusu yapılmıştı. Bize duşlerin tanrılar tarafından gonderilmediğini ve İlahi ozellikleri bulunmadığını, "şeytani" olduğunu, cunku doğanın İlahi değil "şeytani" olduğunu soylemiştir. Yani duşler, doğaustu oluşumlardan doğmaz; her ne kadar insan ruhunun İlahi olana akraba olduğu doğru ise de duşler insan. ruhunun yasalarına uyar. Duşler, duş gorenin uyuduğu surece suren zihinsel etkinliği olarak tanımlanır.³

1 [Bu ve bundan sonraki p a rag ra f 1914'de eklenmiştir.]

2 [1914'de eklenmiş dipnot:] Buradan sonrası, Buchsenschutz'un bilgince calışmalarına dayanmaktadır (1868). 2

[*De divinatione p e r somnum*, II (Ceviri, 1935, 377), ve *De Somniis*, III (Ceviri, 1935, 365).]

I. DUş SORUNLARINI ELE ALAN BİLİMSEL KAYNAKLAR 57

Aristoteles, duş yaşamının bazı ozelliklerinin ayırdmdıydı. Orneğin, duşlerin, uyku sırasında ortaya cıkan kucuk uyaranlara buyutulmuş bir yapı verdiğini biliyordu. "Belirli kesimlerinde yalnızca hafif bir sıcaklık bulunduğu sırada insanlar ateş üzerinde yuruduklerini ve son derece sıcak olduklarını sanırlar.⁴ Bu olgudan yola cıkararak, duşlerin, bir hekime, uyanıklıkta gozlemlenmemiş bazı bedensel değişikliklerin ilk belirtilerini pekala verebilecekleri sonucuna varır.⁵

Bildiğimiz gibi, Aristoteles'in zamanından once, eskiler, duşleri, duş goren aklın bir urunu değil, İlahi bir ajan tarafından sunulmuş bir şey saymışlar ve de tarihin her doneminde, duş yaşamı uzerine goruşleri etkilediğini goreceğimiz iki karşıt akım kendini duyurmuştur.

Ayrım cizgisi, uyuyanı uyarmak ya da ona geleceği onceden bildirmek

icin gonderilmis gercek ve degerli duslerle, amaci kisiiyi yaniltmak
ya da tahrip etmek olan elverissiz, yaniltici ve degersiz dusler
arasinda cizilmistir.

Gruppe (1906, 2, 930)6 Macrobius ve Artemidorus'un [Daldis'li (s.
151 n.3'e bakınız] bu bicimde bir sınıflandırmasından soz eder:

"Dusler iki sınıfa ayrılmistı. Bir sınıfın, şimdiki zaman ya da gecmisten
etkilendigi, ama gelecek acısından hicbir onem taşımadigi
varsaydırdı. Aynca belirli bir dusuncenin ya da onun karşıtının —orn.
aclık ya da onun doyumu— doğrudan temsilini veren *iv vm ia* va da *insomnia*
ile belirli bir dusunceye odunc bir dusşel uzantı —orn. karabasan
ya da *ephaltes*— sağlayan *cpavjaa/mra* da bu sınıftaydı. Oteki
sınıfın ise tersine, gelecegi belirlediği varsaydırdı. Bu grupta, 1) dusşe
alınan doğrudan kehanetler (*XQV/^aT^/io* ç ya da *oraculum*), 2)
bazı gelecek olaylarının onceden gorulmesi (*öoa/ia* ya da *visio*) ve
3) yorum gerektiren simgesel dusler (*öveiçoç* ya da *somnium*) bulunmaktaydı.
Bu kuram, yuzyıllar boyunca surmuştur.”

Duslere yakıştırılan bu deger farkları, onları "yorumlama" sorunuyla
yakından ilişkiliydi7. Genel olarak duslerden onemli sonuclar
bekleniyordu. Ama duslerin tumu de hemen kavranabilir turden değıl4

[*De divinatione*, I (Ceviri, 1935, 375).]

^ [1914'd e eklenmiş dipnot;] Yunan hekimi Hippocrates unlu yapıtının [*Ancient*

Medicine, X (Ceviri, 1923, 31)] b ir bolumunde duslerle h a sta lık la r arasındaki ilişkiyi ele alır.
[A ync a *Regimen*, IV, 88 *passim*'e (Ceviri, 1931, 425, v.b.) bakınız.]

^ [Bu pa ragra f 191 ı l 'de eklenmiştir.]

[Bu pa ragra f 1914'de eklenmiştir.]

di ve belirli bir anlamsız duşun önemli birtakım uyanlar yapıp yapmadığını soylemek olanaksızdı. Bu, bir duşun anlaşılmaz içeriğini anlaşılabilir ve anlamlı bir Şeyle değiştirme biçiminde bir değerlendirme yöntemini doğurdu. Antik çağın sonraki yıllarında Daldis'li Artemidorus, duşlerin yorumunda en büyük otorite sayılmış olup onun kapsamlı yapıtının [*Oneirocritica*] günümüze dek kalmış olması aynı konu üzerine öteki yazıların yitmiş olmasının acığını kapatmaktadır.

8

Antik çağ insanları tarafından benimsenen bilim öncesi duş anlayışı, aslında hoşlanılan gerçekliği yalnızca akıllarında yaŐadıkları halde onları gerçek ŐeylermiŐ gibi dış dünyaya yansıtımalarına yol açan genel evren anlayışları ile tam bir uyum içindeydi. Dahası, onların duş anlayışı, sabah uyanık zihinde bir duşten bellekte kalanların ürettiği temel izlenimi hesaba katıyordu: başka bir dünyadan doğan ve aklın geri kalan içeriği ile zıtlaşan, yabancı bir Şeyin izlenimi. Bu arada, duşlerin doğaüstü kökeni kuramının günümüzde de destekçileri bulunmadığını varsaymak yanlış olacaktır. Bu alan bilimsel açıklama tarafından fethedilmediği surece, doğaüstünün bir kez yaygın biçimde egemenliği altına girmiş Şeylerden ellerinde kalanlarla uğraşmayı sürdürmede aslında pekala haklı olan dindar ve mistik yazarları bir yana bırakabiliriz. Ama onların dışında, insan, hiçbir aşın duşuncesi bulunmadığı halde, doğaüstü ruhsal güçlerin var ve etkin olduğu biçimindeki dinsel inanclarına kesinlikle duş görme görüngülerinin

acıklanamayan doğasını destek yapmaya çalışan, acık düşünceli kişilere de rastlamaktadır (bkz. Haffner, 1887). Bazı felsefe akımlarında (örneğin, Schelling'in izleyicileri) düşlere verilen yüksek değer, düşlerin antik çağda tartışmasız olan kutsal doğasının acık 8~ [1914'de eklenmiş dipnot:] Orta Çağda düş yorumunun tarihi için Diepgen'e (1912) ve Forster (1910 ve 1911), Gotthard (1912) v.b.'nin makalelerine bakınız. Yahudilerde düş yorumu Almoli (1637), Amram (1901) ve Lowinger (1908) ve de nihcozumsel bu lgu lan da gozonune alarak daha yakın tarihlerde Lauer (1913) tarafından tartışılmıştır. Araplarda düş yorumu üzerine bilgiler Drexl (1909), Schvvarz (1913) ve misyone r Tfinkdji (1913); Japonlardaki Miura (1906) ve Iwaya (1902); Çinlilerdeki S e ck er (1909-10); Hint halkındaki de Negelein (1912) tarafından verilmiştir. [Ondokuzuncu yüzyıl b a şla n n d a Almanya'da popüler olmuş panteistik “Doğa Felsefesi”nin onde gelen temsilcisi — Freud, düşlerin gizli anlamlarına sık sık değinmiştir. Özellikle *Yeni Giriş K o n f e r a n s t a n* (1933a) 30. Konferansa, ayrıca a şa ğ ı d a II. Cilt, VII. Bolum, F Kesimine ve s. 116'ya bakınız.]

I. DÜŞ SORUNLARINI ELE ALAN BİLİMSEL KAYNAKLAR 59

bir yansımasıdır. Düşlerin önceden haber verici özelliği ve geleceği bildirme gücü üzerine tartışmalar da bitmiş değildir. Bilimsel düşünüşe eğilimli olanların sempatisi kesinlikle bu türden inançlara karşı çıkma yönünde olduğu halde, ruhbilimsel bir açıklama getirme girişimleri biriken malzemeyi ortmede yetersiz kalmıştır.

Düş sorunlarının bilimsel incelemesinin bir tarihini yazmak güctür; cunku bu inceleme, birkac noktada ne denli değerli olursa olsun herhangi bir özel yonde hiçbir ilerleme kaydedilememiştir. Uzerine

bir sonraki araştırmacının bir Şeyler inşa edebileceği hicbir temel atılmamıştır; ama her yeni yazar, aynı sorunları yeniden incelemiş ve sanki her Şeye en baştan başlamıştır. Eğer ben, sorun uzerine yazı yazmış olanları tarih sırasıyla ele almaya ve onların duş sorunları uzerine goruşlerini ozetlemeye kalkışırsam, konu uzerindeki bilgilerin şu andaki durumu hakkında kapsamlı bir genel gorunum verme umudunu butun butune terk etmem gerekir. Bu nedenle, yazarlar yerine konu başlıklarına gore kendi goruşlerimi cerceveleyecek ve her duş sorunu ile karşı karşıya geldiğimde o sorunun cozumu icin literaturde bulunan malzemeyi getireceğim.

Yine de benim icin konu uzerine yazılmış, cok dağınık ve pek cok başka alana da yayılmış tum literaturu getirmek olanaksız olduğundan, okurlarımdan benim tanımlamamda hicbir temel noktanın ve hicbir onemli goruş acısının gozardı edilmediğine guvenmelerini istemek zorundayım.

Son zamanlara değin konuyla ilgilenen coğu yazar, uyku ve duşleri tek bir konu gibi almak zorunluluğunu duymuş ve bir kural olarak patoloji sınırına giren varsanılar (hallucination), duş benzeri durumlar, gorme v.b. gibi durumlarla da ilgilenmek zorunda kalmışlardır.

Tersine en son calışmalar, sınırlı bir anakonuyu yeğlemekte ve belki de duş yaşamı alanında bazı yalıtılmış soruları konu olarak almaktadırlar.

Bu tutum değişikliğiyle boyle karanlık konularda acıklamalara ve duşunce birliğine varılan sonuclara ancak bir dizi ayrıntılı araştırma ile varılabileceği kanısının ifade edildiğini gormekten mutluyum.

Bu sayfalarda sunacaklarımın tumu işte bu turden ve egemen olarak ruhbilimsel nitelikte bir parca ayrıntılı araştırmadır. Uyku sorunu ile uğraşmak için pek az olanağım oldu; çünkü her ne kadar uyku durumunun bir niteliğinin zihinsel aygıtın işleyiş koşullarında bir değişime yol acıyor olması gerekiyorsa da, bu, temelde fizyolojinin bir so60

DUŞLERİN YORUMU I

runudiL.10 Bu nedenle ilerideki kısımlarda uyku konusundaki literatur gozonune alınmayacaktır.

Duş gorungulerinin bilimsel araştırması sırasında ortaya çıkan sorular, her ne kadar bazı cakışmalar kaçınılmaz da olsa kitabın bundan sonraki kısmında yer alan başlıklar altında gruplanacaktır.

^ [Uykunun belli bir doneminde beynin davranışında değişiklikler olduğu ve düşlerin büyük çoğunluğunun bu dönemde gorulduğu, bu kitabın yazıldığı tarihten 50 yıl sonra kanıtlanmıştır. — ç.n.]

(A)

DÜŞLERİN UYANIKLIK YAŞAMI İLE İLİŞKİSİ

Uykudan henüz uyanmış birinin incelikli olmayan yargılaması, düşlerinin başka bir dünyadan geldiğini değil de, sanki kendisini başka bir dünyaya goturduğunu varsayar. Duş gorunguleri üzerine ozenli bir derlemeyi kendisine borclu olduğumuz yaşlı fizyolog Burdach (1838, 499), pek çok kez alıntı yapılmış bir yazısında bu kanıyı anlatır: «Düşlerde, günlük yaşam, zahmetleri ve hazları, sevincleri ve acıları ile asla yinelenmez. Tersine, düşlerin başlıca amacı bizi onlardan arındırmaktır. Hatta aklımız bir şeylerle dopdolu olduğunda, derin

acılarla perişan olduğumuzda ya da tüm zeka gücümüzün bir sorun tarafından emildiğinde bile bir düşünce, bizim duygusal durumumuza burunup gerçekliği simgelerle temsil etmekten başka hiçbir şey yapmayacaktır.

» I.H. Fichte (1864, /, 541), aynı anlamda, «butunleyici düşlemden söz eder ve onları, ruhun kendini sağaltıcı doğasının gizli nimetlerinden biri olarak betimler.1 Strumpell (1877, 16), düşlerin doğası ve kökeni üzerine yaptığı çalışmada (geniş çapta ve haklı olarak büyük beğeni kazanmış bir çalışma) aynı etkiden söz eder: "Düş gören insan uyanıklık bilincinin dünyasından uzaklaştırılır." Ayrıca (a.g.e.y 17): "Düşlerde uyanıklık bilincimizin düzenli içeriklerine ilişkin belleğimiz ve de bilincimizin normal davranışları hemen tümüyle yitmiştir.» ve de (a . g . e 19) «Düşlerde, akıl, uyanıklık yaşamının olağan içerikleri ve olaylarından neredeyse belleksiz bir biçimde kopar.» diye yazar.

^ [Bu tümce 1914'de eklenmiştir.]

62 DÜŞLERİN YORUMU I

Bununla birlikte, yazarların önemli bir çoğunluğu, düşlerle uyanıklık yaşamının ilişkisi konusunda karşıt bir görüşü benimserler.

Boylece Haffner (1887, 245): "Birinci planda düşler, uyanıklık yaşamını sürdürür. Düşlerimiz kendilerini, kısa süre önce bilincimizde yer almış düşüncelere düzenli olarak bağlarlar. Dikkatli bir gözlem, bir düşünce, bir gün öncesinin yaşantılarına bağlayan bir ipiği hemen her zaman bulacaktır." Weygandt (1893, 6) özel olarak Burdach'ın az önce söylediği anlatımına karşı çıkar: "Çünkü düşlerin çoğunda onların

bizi olağan yaşamdan kurtarmak yerine aslında yeniden oraya goturduğu, sıklıkla ve acık olarak gözlemlenebilir." Maury (1878, 51) kısa bir formül öne sürer: "Nous revons de ce que nous avons vu, dit, desire ou fait;"² Jessen ise ruhbilim kitabında (1855, 530) biraz daha geniş bir biçimde yaklaşır: "Bir düşün içeriği, değişmez bir biçimde düşün görenin bireysel kişiliğine, yaşına, cinsiyetine, sınıfına, eğitim standardına ve alışılmış yaşam biçimi ile geçmiş tüm yaşamının olay ve deneyimlerine az ya da çok bağımlıdır."

Bu soru üzerine en uzlaşmaz tutum, Winterstein'm (1912) alıntı yaptığı filozof J.G.E. Maass (1805, [I, 168 ve 173]) tarafından benimsenmiştir:

"Deneyimler, en sık olarak en sıcak tutkularımızın odaklandığı şeyleri düşümlerde gördüğümüz yolundaki görüşümüzü desteklemektedir.

Ve bu da tutkularımızın düşlerimiz üzerinde bir etkisi

olması gerektiğini gösterir. Hırslı adam, düşlerinde, kazanmış olduğu (ya da kazandığını hayal ettiği) ya da kazanmak istediği defne dalından

taclan gorur; oysa aşık, düşlerinde, tatlı umutlannın nesnesiyle

uğraşmaktadır... Yurekte uyuklayan tüm bedensel arzu ya da itilmişlikler,

eğer bir şeyler onlan harekete gecirirse, kendilerine eşlik eden

düşüncelerden doğan bir düşe neden olur ya da zaten var olan bir düşe

bu düşüncelerin kaşşmasına yol acarlar. » 3

Düşlerin içeriğinin uyanıklık yaşamına bağımlılığı konusundaki

aynı görüş antik çağda da benimsenmişti. Radestock (1879, 134),

Xerxes'in Yunanistan seferine çıkmadan önce nasıl cesaret kırıcı öneriler

aldığını, ama düşlerinde hep bu sefere kışkırtıldığını, öte yandan

Iran'lı yaşlı bir bilge duş yorumcusu olan Artabanus'un, ona, ısrarla, kural olarak duş resimlerinin uyanık adamın zaten duşunduğu şeyleri icerdiğini soylediğini anlatır.

2

[Gorduğumuz, soylediğimiz, arzu ettiğimiz ya da yaptığımız şeylerin duşunu g o ruz.]

3

[Bu paragraf 1914'de eklenmiştir.)

A. DUŞLERİN UYANIKLIK YAŞAMI İLE İLİŞKİSİ 63

Lucretius'un öğretici şiiri *De rerum natura*'da (Varlığın Yapısı

Ustune) aşağıdaki parca bulunmaktadır (IV, 962):

Et quo quisque fere studio devinctus adhaeret

aut quibus in rebus multum sumus ante morati

atque in ea ratione fuit contenta magis mens,

in somnis eadem plerumque v idemur obire;

causidici causas agere et componere leges

induperatores pugnare ac p roelia obire...

Cicero, Maury'nin o kadar yıl sonra soylediğinin tıpaup aynısı birşeyler

yazmıştır *{De divinatione II, Ixvii, 140}*: "Maximeque reliquiae

rerum aerum moventur in animis et agitantur de quibus vigilantes

aut cogitavimus aut egimus."5

Duş yaşamı ile uyanıklık yaşamı arasındaki ilişki uzerine bu iki

goruş arasındaki karşıtlık gercekten cozumsuz gibi gorunmektedir.

Bu yuzden, bu noktada, duşlerin niteliklerini "Zıtlaşmaların icinde

daha da keskinleşen [uc] karşıtlık" olmaksızın tanımlamanın olanaksız

olduğuna inanan Hildebrandt'ın (1875, 8 v.s.) konuyu tartışını anımsamak yerinde olacaktır. "Bu karşıtlıkların ı7fa" diyor Hildebrandt, «bir yanda duşlerin gercek ve suregiden yaşamdan *soyutlanmasını ve ayrılmasını sağlayan bütünlük*' leri, ote yandan duşle gercek yaşamın durmadan birbiri icine *sızması* ve karşılıklı olarak birbirine bağımlı olması ile gercekleşir. Bir duş, uyanıklık yaşamında yaşanan gerceklikten tumuyle aynışmış bir şeydir; kendi varlığı icine gizemli bir bicimde muhurlenmiş ve gercek yaşamdan aşılmaz bir ucuruyla ayrılmış bir şey de denebilir. Bizi gerceklikten kurtarır, gercekliğe ilişkin belleğimizi yok eder ve bizi, temelde gercek yaşamımızla hicbir ilişkisi olmayan başka bir dunyaya ve başka bir yaşam oykusune yerleştirir...» Hildebrandt, uyuyunca tum benliğimizin, tum varoluş bicimleriyle «sanki gorunmez bir kapıdan gecmiş gibi

4

[“Ve insanın tutkuyla sarıldığı hev esle r her neyse, gecmişte cok uğraştığımız şeyler ne ise, akıl bu hevесе daha ozenli olduğundan, duşlerde de aynı şeye rastlar: Avukatlar davalarını acmak ve yasaları incelemek zorundadırlar; gen eraller de savaşla ilgilenmek ve savaşmak...” (Loeb Classical Library'de Rouse'un cevirisini, 1924, 317.)]

^ [“O zaman ozellikle uyanıklık duşunce ve eylemlerimiz ruh idinde harekete ge cip dolaşır.” (Loeb Classical Library'de Falconer'in cevirisini, 1922, 527.)]

64 DÜŞLERİN y o r u m u i

kaybolduğunu» anlatarak surdurur. Ondan sonra da belki duş goren, orada mahpus bulunan Napoleon'a seckin bir parti Moselle şarabı sunmak uzere St. Helena adasına bir deniz yolculuğu yapabilir. Eski

imparator tarafından son derece nazik bir biçimde kabul edilir ve uyanıp

bu ilginç yanılsama yıkıldığında neredeyse uzuntu duyar. Ama diye
surduruyor Hildebrandt, duşteki durumu gerçeklikle karşılaştıralım.

Duş gören hiçbir zaman bir şarap tuccarı olmamıştır ve hiçbir
zaman olmak da istememiştir. Hiçbir zaman bir deniz yolculuğuna
çıkamamıştır ve çıksa bile St. Helena, gitmek için sececeği en son yer
olacaktır. Napoleon'a yönelik hiçbir sempatik duygu beslemediği gibi
tam tersine ona karşı şiddetli bir yurtsever kini taşımaktadır. Ve de
her şeyin ötesinde duş gören Napoleon adada olduğu sırada doğmamıştır
bile, bu nedenle onunla herhangi bir kişisel ilişki olasılık sınırlarının
dışındadır. O halde duş yaşantısı, birbirini mükemmel bir
biçimde izleyen ve birbiriyle uyumlu iki yaşam kesiti arasına sokuşturulmuş
yabancı bir şey gibi görünmektedir.

«işte» diye surduruyor Hildebrandt [*a.g.e.*, 10] «buna *karşıt* gibi
görünen şey, aynı derecede doğru ve geçerlidir. Her şeye karşın, soyutlanma
ve ayrılma ile en icten ilişkinin elele gittiğine inanıyorum.

Duşlerin ne sunarsa sunsunlar, malzemelerini gerçeklikten ve bu gerçeklik
cevresinde donen zihinsel yaşamdan turettiklerini soyleyecek
kadar ileri gidebiliriz... Ne denli garip sonuclara ulaşırlarsa ulaşsınlar,
aslında gerçek dünyadan kopamazlar; ve de en yuce ya da en sacma
yapıları bile, temel malzemelerini ya duyular dünyasında gözlerimizin
onunden gecenlere ya da uyanıklık düşüncelerimizin akışı
icinde onceden yer almış bir şeylere (başka bir deyişle, dışsal ya da
icisel olarak daha önce yaşamış olduğumuz bir şeylere) borcludur.

(B)

DÜŞLERİN MALZEMESİ

DÜŞLERDE BELLEK

Bir düşün içeriğini oluşturan tüm malzeme, bir biçimde yaşantıdan türemiştir; yani düşün içinde yeniden üretilmiş ya da *ammsannıştır* — hic değilse bunu tartışılmaz bir olgu olarak kabul edebiliriz. Ama bir düşün içeriği ile gerçeklik arasında böylesi bir ilişkinin yalnızca onları kıyaslama sonucunda hemen ortaya çıkıvereceğini varsaymak yanlığı olurdu. Tersine, bu ilişkinin özenle araştırılması gerekir ve pek çok olguda da uzun süre gizli kalabilir. Bunun nedeni, düşlerdeki bellek yeteneğinin sergilediği ve genellikle değinilmiş olmasına karşın bugüne dek açıklanmaya direnmiş olan bir dizi gariplikte yatar. Bu nitelikler biraz daha derinlemesine incelenmeyi hak eunektedir.

Bir düşün içeriği içinde ortaya çıkan bir malzemenin, uyanıklık durumunda bilgimizin ya da deneyimimizin bir kesimini oluşturduğunun ayırdına yaramayabiliriz. Kuşkusuz, söz konusu şeyi düşümüzde gördüğümüzü anımsarız ama onu gerçek yaşamda yaşayıp yaşamadığımızı ya da ne zaman yaşadığımızı anımsayamayız. Bu yüzden düşün kullandığı kaynak konusunda kuşkuda kâin ve düşlerin bağımsız bir üretim gücü olduğuna inanmaya kışkıntılınz. En sonunda, sıklıkla uzun bir süre geçtikten sonra, bazı taze yaşantılar öteki olayın yitmiş anısını anımsatın ve aynı zamanda düşün kaynağını da ortaya koyar. Böylece, düşte, uyanıklık belleğimizin ulaşamadığı bir şeyleri bilip anımsadığımızı teslim etmek zorunda kalırız. 1

1 [I9 I 4 'd e eklenmiş dipnot:] Vaschide (1911) duşlerde sıklıkla insanların yabancı dilleri uyanıklık yaşamlarından daha akıcı ve daha doğru konuştukları rının gözlemlendiğini bildirir.

66 DUŞLERİN YORUMU I

Bunun özellikle carpıcı bir örneği Delboeuf [1885, 107 v.s.] tarafından kendi yaşantılarına dayanılarak verilmiştir. O bir düşünde, evlerinin avlusunu karla kaplanmış görmüş ve karlara gömülü yarı yarıya donmuş iki kertenkele bulmuştu. Bir hayvansever olduğundan onları almış, ısıtmış, sonra da taş duvardaki ait oldukları küçük deliğe bırakmıştı. Ayrıca onlara duvarın üzerinde yetişmiş ve çok sevdiklerini bildiği eğreltiotundan birkaç yaprak vermişti. Düşte bitkinin adını biliyordu: *Asplenium ruta muralis*. Duş surup gitmiş ve bir süre sonra yeniden kertenkelelere donmuştu. O zaman Delboeuf şaşkınlık içinde eğreltiotu kalıntıları üzerinde uğraşan iki yeni kertenkele görmüştü. Sonra çevresine bakındı ve bir beşinci sonra da bir altıncı kertenkelenin duvardaki deliğe doğru ilerlediğini gördü ve bu tüm cadde tümü de aynı yönde ilerleyen bir kertenkeleler gecidiyle dolana kadar surdu...

Uyanıkken Delboeuf pek az bitkinin Latince adını bilmekteydi ve bunların arasında *Asplenium* yoktu. Bu adı taşıyan bir eğreltiotunun gerçekten var olduğunu büyük bir şaşkınlıkla öğrendi. Doğru adı *Asplenium ruta murana* idi ve düşte hafifce carpılmıştı. Bunun bir rastlantı olabilmesi çok zordu; ve Delboeuf için düşünde “*Asplenium*” adına ilişkin bilgiye nasıl sahip olduğu bir sır olarak kaldı.

Duş, 1862'de gorulmuştu. Onaltı yıl sonra, filozof, bir arkadaşını ziyarete gittiğinde, İsvicre'nin bazı kesimlerinde yabancılara anı olarak satılanlara benzer, kucuk bir kurutulmuş cicek albumu gordu. Bir anısı canlanmaya başladı — albumu actı; duşundeki *Asplenium'*x buldu ve onun Latince adının kendi el yazısıyla altına yazılmış olduğunu gordu. Olaylar şimdi aydınlanmışa. 1860'da (kertenkele duşunden iki yıl once) aynı arkadaşının bir kız kardeşi balayında Delboeufu ziyaret etmişti. Erkek kardeşine armağan olarak aldığı album kadının yanındaydı ve Delboeuf bir botanikcinin yazdırımıyla her kuru bitkinin altına Latince adını yazma zahmetine katlanmıştı.

Bu orneği kaydetmeyi bu denli değerli kılan şans Delboeufun duş içeriğinin bir başka kesimini de unutulmuş kaynağına dek izlemesine olanak verdi. 1877'de bir gun resimli bir derginin eski bir cildini eline aldı ve 1862'de duşunde gorduğu kertenkeleler gecidinin bir resmini dergide buldu. Cildin tarihi 1861'di ve Delboeuf dergiye ilk sayısından beri abone olduğunu anımsadı.

Duşlerin, uyanıklık yaşamında ulaşılamayan anılan emirlerinde bulundurmaları olgusu oylesine olağanustu ve kuramsal acıdan oylesiB.

DUşLERDE BELLEK 67

ne onemlidir ki bazı başka «hipermnezik» 2 duş ornekleriyle bağlantılı olarak bu olguya biraz daha dikkat cekmek istiyorum. Maury [1878, 142] bir zamanlar gun boyu "Mussidan" sozcuğunun nasıl da durmadan aklına geldiğini anlatır. Onun Fransa'da bir kent adı olduğundan başka hicbir şey bilmemektedir. Bir gece duşunde Mussidan'dan geldiğini

soyleyen ve kendisine oranın neresi olduğu sorulduğunda Dordogne

iline bağlı kucuk bir kasaba olduğunu soyleyen bir adamla konuşur.

Maury uyandığında kendisine duşunde verilen bilgiye hic

inanmamıştır; ancak bir coğrafya sozluğunden bilginin son derece

doğru olduğunu oğrenir. Bu ornekte duşun ust duzeydeki bilgisi desteklenmiştir

ancak bu bilginin unutulmuş kaynağı ortaya cıkarılamamıştır.

Jessen (1855, 551) daha uzak zamanlara değgin bir duşte cok benzer

bir olayı bildirir: "Bu sınıfta diğerleri arasında Verona'nın unlu kişilerinin

anısına bir şiir yazmış olan yaşlı Scaliger'in bir duşu vardır

(Hennings tarafından 1784, 300'de alıntı yapılmış). Bir duşunde adının

Brugnolus olduğunu soyleyen bir adam ortaya cıkmış ve kendisini

ihmal ettiğini soylemiş. Scaliger onun adını işitip işitmediğini

anımsamakla birlikte ona ilişkin birkac dize de yazmış. Daha sonra

oğlu, Verona'da gercekten Brugnolus adlı birinin eleştirmen olarak

unlenmiş olduğunu oğrenmiş."

Vaschide'in (1911, 232 v.s.) alıntısında Marquis d'Hervey de St

Denys [1867, 305]3 ozel bir niteliği olan bir duş betimler cunku bu

duşu, once ayırt edilememiş bir anı olan bir şeyin tanınmasının tamamlandığı

bir diğer duş izlemiştir: "Bir keresinde duşumde kız

kardeşime bazı nakışlar gostererek onunla konuşan san saclı genc

bir kadın gormuştum. Duşte bana cok tanídık geliyordu ve ben onu

daha once cok sık gorduğumu duşunuyordum. Uyandıktan sonra yuzu

cok acık olarak aklımdaydı ama onu kesinlikle tanıyamadım. Sonra

bir kez daha uyudum ve duş resmi yinelendi... Ama bu ikinci duşte

acı renk saçlı hanımla konuştum ve onunla daha önce bir yerlerde tanışma mutluluğuna erip ermediğimi sordum. “Kuşkusuz” diye yanıtladı, “Pornic'deki *plage*'ı [plaj —c. «.] anımsamıyor musunuz?” Ansızın yeniden uyandım ve o zaman duştaki çekici görüntüye ilişkin tüm ayrıntıları acıkca anımsadım."

O

[Hipermezi: Bellek artışı — c.n.]

3 [Bu ve bir sonraki paragraf 1914'de eklenmiştir.]

68 DÜŞLERİN YORUMU I

Aynı yazar [*a . g . e* 306] (yine Vaschide tarafından alıntı yapılmış, *a.g.e.*, 233-4) tanıdığı bir müzisyenin bir keresinde düşünde nasıl da kendisine tumuyle yeni gibi gelen bir melodi işittiğini anlatır. Yıllar sonra aynı melodiye eski bir muzik parçalan derlemesinde rastlamış ama kitabı daha önce karıştırıp kaştırmadığını yine de anımsayamamıştır.

Myers'in [1892] bu turden hipermezik düşlerden oluşan tam bir koleksiyonu Ruhsal Araştırmalar Topluluğunun *Proceedings* dergisinde yayımladığını biliyorum ama ne yazık ki bunları elde edemedim.

D

uşlerle uğraşan herkesin, bir düşün, kişi uyanıkken sahip olduğunu bilmediği bilgi ve anıların kanıtlarını sağlamasının çok yaygın bir olay olduğunu keşfetmekte gecikmeyeceğine inanıyorum. Daha sonra sozunu edeceğim sinirli hastalarla rulıcozumsal çalışmam sırasında, haftada birkaç kez, hastalara, ozdeyişler, acıksacık sozcukler v.b. aşına olduklarını ve uyanıklık yaşamlarında onlan unuttukları

halde duşlerinde kullandıklarını, duşlerine dayanarak kanıtlamak durumunda

kalırım. Duşteki hipermezi için masum bir örnek daha eklemek

istiyorum; çünkü bu duş sayesinde, ancak duşte ulaşılabilen

bilginin kaynağını bulmak çok kolay olacak.

Hastalarımın biri oldukça uzun bir duş sırasında bir kafede

"*Kontuszówka*" ismarladığını görmüştü. Bunu bana anlattıktan sonra

"*Kontuszówka*" ne olduğunu sordu, çünkü bu adı hiç işitmemişti.

Onun bir Polonya likörü olduğunu, bu adı kendisinin icat etmiş olamayacağını

çünkü benim bu adı duvar ilanlarından uzun süredir bildiğimi

soyledim. Başlangıçta bana inanmadı; ama birkaç gün sonra duşunu

bir kafede gerçekleştirdikten sonra aylar boyunca günde en az

iki kez geçmiş olduğu bir sokak köşesindeki duvar ilanında adı gördü.

Duşteki belli bir öğenin kaynağını bulup bulmamanın ne denli şansa

bağlı olduğunu kendi duşlerimde de saptamıştım⁴ Bu kitabı tamamlamadan

önce, yıllarca, daha önce görüp görmediğimi anımsayamadığım,

çok basit yapıda bir kilise kulesi resmi tarafından izlenmiştim.

Sonra Salzburgla Reichenhall arasındaki hat üzerinde küçük

bir istasyonda, ansızın ve tam bir kesinlikle onu ayımsadım. Bu, binsekizyüzdoksanların

ikinci yarısında olmuştu ve o hattın ilk kez 1886'da

⁴ [Bu paragraf 1909'da eklenmiştir.]

B. DUŞLERDE BELLEK 69

geçmiştim. Daha sonraki yıllarda, duşleri incelemekle yoğun bir biçimde

uğraştığım şurada, alışılmışın dışında bir görünümü olan özel

bir yerin resminin duşlerimde sık sık ortaya çıkması benim için bir

başbelası olmuştu. Kendime göre özel bir mekansal ilişki içinde, sol yanımda, içinde kumtaşından birçok grotesk figürün ışıldadığı karanlık bir boşluk görüyordum. Pek de inanmak istemediğim silik bir anı, bana, oranın bir bira mahzeninin girişi olduğunu söylüyordu. Ama ne duş resminin anlamını ne de kökenini keşfedemedim.

1907'de 1895'den beri ziyaret edemediğim için uzulduğum Padua'da bulunuyordum. Bu güzel üniversite kentini ilk ziyaretim Madonna dell'Arena'daki Giotto'nun fresklerini göremediğim için bir düşkünlüğü olmuştu. O gün kapalı olduğu söylendiği için kiliseye giden yolun yarısından donmuştum. Oniki yıl sonra ikinci ziyaretimde bu acığı kapatmaya karar verdim ve ilk iş olarak Arena kilisesine yollandım. Kiliseye giden yol üzerinde, yürüyüş yönüme göre solda ve çok büyük olasılıkla 1885'de geri donduğum noktada duşlerimde o denli sık gördüğüm yer kumtaşından figürleriyle karşıma çıktı. Gerçekten bir restoranın bahçe girişi idi.

Duşlerin yeniden üretmek için malzeme —bir bakıma ne anımsanan ne de uyanıklık düşünce etkinliklerinde kullanılan malzeme— turettikleri kaynaklardan biri çocukluk yaşantısıdır. Bu olguya değinmiş ve vurgu yapmış yazarlardan yalnızca birkaç alıntı yapacağım.

Hildebrandt (1875, 23): «Duşlerin bazan en erken yaşlarımızın çok uzak hatta unutulmuş olaylarını hem de olağanüstü bir yeniden üretme gücüyle aklımıza geri getirdiklerini kesin olarak kabul etmiş bulunuyorum.»

Strumpell (1877, 40): «Duşlerin bazan, altında en erken gençlik

yaşantılarının gomulu olduğu kalıntı yığınlarının en dibinden özel mekanların, eşyaların ya da insanların resimlerini tumuyle dokunulmamış olarak ve başlangıctaki tum tazelikleriyle nasıl da ışığa cıkardığını gozlemlediğimiz zaman durum daha da dikkate değer bir hal alır. Bu, yalnızca ortaya çıktıkları sırada canlı bir izlenim yaratmış ya da ileri derecede ruhsal onemi olup da sonradan uyanıklık bilincinin hoşlanacağı saf anılar halinde bir duşte geri donmuş yaşantılarla sınırlı değildir. Tersine, duşlerdeki belleğin derinlikleri, en eski zamanlara dek dayanan ve hiçbir ruhsal onemi veya hafif derecede bir canlılıktan daha fazla canlılığı bulunmayan ya da ruhsal onem ve can70 düşlerin yorumu

lılık adına sahip olduklarını çok uzun zamandır yitirmiş bulunan, bu yuzden de daha eski kokeni keşfedilene dek gerek duş goren gerekse uyanık akla tumuyle yabancı ve aynı derecede bilinmez gelen insan, eşya, yer ve olay resimlerini de icerir. »

Volkelt (1875, 119): "Cocukluk ve genclik anılarının duşlere kolayca girebilmesi ozellikle dikkat cekicidir. Duşler uzerinde duşunmekten vazgectiğimiz ve uzun suredir bizim icin onem taşımaz hale gelmiş şeyleri durmadan bize anımsatırlar."

Duşler cocukluktan kalma malzemeyi ellerinin altında bulundurduklarından ve de hepimizin bildiği gibi bu malzeme buyuk kesimiyle belleğimizin bilincli yeteneğinde boşluklarla ortulmuş olduğundan bu koşullar bir kez daha birkac orneğini vereceğim ilginç hipeımmnezik duşler yaratırlar.

Maury (1878, 92) çocukken sık sık doğum yeri olan Meaux'dan babasının bir kopru yapımını yönettiği komşu koy Trilpot'a gittiğini anlatır. Bir gece bir duşta kendini Trilpot'da yeniden koy caddesinde oynarken görmüş. Bir tur uniforma giymiş bir adam ona yaklaşmış. Maury ona adını sormuş; adam adının C. olduğunu ve koprude bekcilik yaptığını söylemiş. Maury uyandığında anının doğruluğundan kuşkuya düşmüş ve çocukluğundan beri birlikte olduğu yaşlı bir hizmetçi kadına bu adda birini anımsayıp anımsamadığını sormuş. "Aa. Evet" demiş kadın "o babanın yaptığı koprude bekciydi."

Maury [a . g . e 143-4] bir duşta ortaya çıkan bir çocukluk anısının doğruluğuna aynı derecede iyi kanıtlanmış bir başka örnek verir. Bu duş çocukluğunda Montbrison'da yaşamış Mosyo F. diye biri tarafından görülmuş. Adam Montbrison'dan ayrıldıktan yirmibeş yıl sonra evini ve ayrıldığından beri hiç görmediği bazı aile dostlarını yeniden ziyaret etmeye karar vermiş. Yola çıkmadan önceki gece duşunda kendini Montbrison'da görmüş ve kentin yakınında, görünümünden tanımadığı ama kendisine babasının arkadaşı Mosyo T. olduğunu söyleyen bir beyle karşılaşmış. Duş goren çocukken bu ad hakkında bir şeyler bildiğinin ayırdmdaymış ama uyanıklık halinde adamın nasıl biri olduğunu artık anımsamamaktaymış. Birkac gun sonra gerçekten Montbrison'a gitmiş; duşunda kendisine yabancı gelen yeri bulmuş ve orada duşteki Mosyo T. olduğunu hemen bildiği bir beyle karşılaşmış. Ancak gerçek kişi duşte gorunduğundan çok daha yaşlı görünümdeymiş.

Bu noktada, izi surulmesi gereken şeyin bir izlenim değil bir bağlantı olduğu kendi gorduğum bir duşten soz edebilirim. Duşumde doğduğum kasabanın doktoru olduğunu bildiğim birine ilişkin bir duş gordum. Yuzu belirsizdi ama hala arasına karşılaştığım ortaokuldaki hocalarımdan birinin resmiyle karışmıştı. Uyandığında bu iki adam arasında ne gibi bir bağlantı bulunduğunu keşfedemedim. Ancak cocukluğumun en erken yaşlarında yer alan bu doktorla ilgili olarak anneme bazı sorular sordum ve onun tek gozlu olduğunu öğrendim. Duşte yuzu doktorunkini ortmuş olan hoca da tek gozluydu.

Doktoru gormeyeli otuzsekiz yıl olmuştu ve cenemdeki bir yara izinin bana onun bakımını anımsatması gerektiği halde bildiğim kadarıyla uyanıklık yaşamımda onu hic düşünmemiştim.⁵

Ote yandan birçok yazar, çoğu duşlerde duşte gorulmeden hemen birkaç gun önceki gunlerden turemiş elemanlar bulunması gerektiğini one surerler; bu, duş yaşamında cocukluk yaşantılarının rolüne çok fazla ağırlık verilmesini dengelemeye yönelik bir caba gibidir. Bu nedenle Robert (1886, 46) normal duşlerin, kural olarak, yalnızca son birkaç gunun izlenimleriyle ilişkili olduğunu bildirir. Ancak Robert tarafından kurulan duş kuramının en yakın gecmişteki izlenimleri one çıkarmayı kendine temel aldığı ve en eskileri gozardı ettiğini bulacağız. Yine de kendi araştırmalarımla destekleyebildiğim kadarıyla onun ortaya koyduğu olgu doğruluğunu korumuştur. Bir Amerikan yazan, Nelson [1888, 380 v.s.] bir duşte en sık olarak kullanılan

izlenimlerin, duşun ortaya çıktığı günden değil bir önceki ya da ondan önceki günden doğduğu görüşündedir (sanki duşten *hemen* önceki günün izlenimleri yeterince zayıflamamış ya da yeterince geçmişe mal olmamış gibi).

Duşlerin içeriğiyle uyanıklık yaşamı arasındaki yakın ilişkiye kuşku duşurmamak konusunda titizlenen çoğu yazar, uyanıklık duşuncelerinin şiddetle meşgul olduğu izlenimlerin, ancak bu izlenimler gündüz duşuncelerinin işleyişi ile bir yana atıldıktan sonra duşlerde ortaya çıkması olgusuyla uyarılmışlardır. Bu nedenle insanlar,

5 [Bu cumlenin son kesimi 1909'da eklenmiş, 1922'ye dek tüm basım larda y e r a l m ı ş ama ondan sonra çıkarılmıştır. Aşağıda s. 32 4 'de aynı adama yapılan gönderme ancak bu çıkarılan kısım sozkonusu edilirse anlamlı olmaktadır. Yara izine yol a can k a z a II.

Cilt, VII. Bolum, C Kesimi'nde betimlenmiş olabilir. Bu duş *Giriş Konfe ra n sla rın d a* (1916-17) 13. Konferansta da betimlenmiştir (*P.Fl.* 1,237).]

72 DUŞLERİN YORUMU I

kural olarak, sevdikleri birinin olumundan sonra yasa boğuldukları sırada hemen o kişiyi duşlerinde gormezler (Delage, 1891 [40]). Ote yandan en yeni araştırmacılardan biri, Miss Hallam (Hallam ve Weed, 1896, [410-11]) aksi örnekler derlemiş, böylece bu bağlamda hepimizin psikolojik bireysellik hakkımızı korumuştur.

Duşlerdeki belleğin en carpıcı ve en az kavranabilir olan ucuncu özelliği, yeniden üretilen malzemenin *seçiminde* ortaya konabilir.

Cunku anımsanmaya değer bulunanlar, uyanıklık yaşamında olduğu gibi yalnızca en önemli olanlar değil tersine en onemsiz ve en anlamsız

olanlar da olabilir. Bu noktada şaşkınlıklarını en güçlü biçimde

dışavurmuş yazarlardan alıntı yapacağım.

Hildebrandt (1875, 11): "Duşlerin, elemanlarını, bir önceki günün

ne büyük ve altüst edici olaylarından ne de güçlü ve zorlayıcı ilgi

odaklarından değil de yakınlarda ya da biraz daha uzak geçmişte yaşanmış

olayların rastlantısal ayrıntılarından, değersiz parçalarından

turetmeleri dikkate değer. Bizi derinden etkilemiş ve üzerimizde golgesiyle

gecenin gec saatlerinde uyuyakaldığımız bir aile yası, ilk uyanıklık

anında altüst edici dehşetiyle geri donene dek belleğimizden silinip

atılır. Ote yandan, sokakta karşılaştığımız ve yanından geçtikten

sonra aklımızdan silinivermiş bir yabancıнын alnındaki et beni düşünümüzde

yer alabilir..."

Strumpell (1877, 39): "Cozumleme sonucu bir düşün öğelerinden

bazılarının gerçekten bir gün önceki ya da ondan önceki yaşantılardan

turediğinin gösterildiği durumlar vardır; ama uyanıklık bilinci

acısından yaşantılar o denli onemsiz ve anlamsızdır ki yaşandıktan

hemen sonra unutulmuşlardır. Bu türden yaşantılar örneğin, kazara

işitilmiş sözleri, ya da bir başka kişinin dikkatsizce izlenmiş eylemlerini

ya da goze şöylece ilişmiş insan veya eşyaları ya da kişinin

okuduklarından ilgisiz parçaları v.b. içerir."

Havelock Ellis (1899, 727): "Uyanıklık yaşamının derin heyecanları,

temel istencili zihinsel enerjimizi yönelttiğimiz soru ve sorunlar

genellikle duş bilincinde kendilerini hemen ortaya koyan şeyler değildir.

Cok yakın geçmiş sozkonusu olduğunda en çok günlük yaşamın

onemsiz, rastlantısal 'unutulmuş' izlenimleri duşlerimizde yeniden ortaya çıkar. En şiddetli bicimde uyanık olan ruhsal etkinlikler en derin bicimde uyuyan etkinliklerdir."

Binz (1878, 44-5) duşlerdeki belleğin bu apacık garipliğini, kendiB.

DUŞLERDE BELLEK 73

sinin de desteklemiş olduğu duş acıklamasında doyumsuzluğunu ifade etmek için fırsat bilir: "Ve doğal duş de benzer sorunlar doğurur.

Neden duşlerimizde her zaman henüz yaşayıp bitirdiğimiz güne ilişkin anısal izlenimleri görmeyiz? Bunun yerine neden sıklıkla görünür

herhangi bir itki olmaksızın uzak, hatta yok olmuş geçmişe dalarız?

Neden duşlerde bilinc bu denli sık olarak *önemsiz* anı imgelerinin izlenimlerini

kabul eder ve uyanıklık yaşamında yaşanmış olan şeylerin

en duyarlı izlerinin yüklendiği beyin hücreleri, kısa süre önce taze

bir etkinliğin içine karışmadıkça, büyük kesimiyle sessiz sakin durur?"

D

uşlerdeki belleğin, uyanıklık yaşantısının onemsiz, bu yüzden

de üstünde durulmamış öğelerini belirgin bir biçimde yeğlemesinin,

insanları duşlerin uyanıklık yaşantısıyla ilişkisini nasıl da gözardı

etmeye yönelttiğini ve her şeye karşın herhangi bir belirli örnekte bu

ilişkiyi kanıtlamayı nasıl da zorlaştırdığını kavramak çok kolaydır.

Bu nedenle Miss Whiton Calkins (1893, [315]) kendisinin ve çalışma

arkadaşlarının duşleri üzerine istatistiksel çalışmasında tüm duşlerin

yüzde onbirinde uyanıklık yaşamı ile görünür hiçbir ilişki olmadığını

bulmuştur. Hildebrandt (1875, [12 v.s.]), eğer yeterince zaman ayırır

ve kokenine dek izleme zahmetine katlanırsak her duş imgesinin

oluşumunu acıklayabileceğimizi one surerken hic kuşkusuz haklıydı.

Bundan "son derece zahmetli ve nankor bir uğraş. Cunku, kural olarak,

kişinin belleğinin en uzak koşelerinden her turden son derece değersiz

ruhsal olayı avlamakla ve de belki de ortaya cıktığı anda icine

gomulduğu unutmmanın icinden gecmişin her turden tumuyle onemsiz

anını yeniden ışığa suruklemekle sonlanır" diye soz ediyor. Ben yalnızca

bu keskin goruşlu yazarın bu başlangıcı uğursuz yolu izlemekten

vaz gecmesine uzulebilirim; eğer izleseydi o yol onu duşlerin

acıklamasının tam ortasına goturecekti.

Duşlerdeki belleğin davranış bicimi, kuşkusuz, genel olarak herhangi

bir bellek kuramı icin en buyuk onemi taşımaktadır. O bize,

"bir kez zihinsel olarak sahip olduğumuz hicbir şeyin tumuyle yitirilemeyeceğini"

(Scholz, 1893, 59); ya da Delboeufun [1885, 115] dediği

gibi "que toute impression meme la plus insignifiante, laisse une

trace inalterable, indefiniment susceptible de reparaitre au jour."6 Bu,

6 ["En onemsiz izlenim bile kesinlikle yeniden canlanma yeteneği bulunan değişmez

bir iz bırakır."]

74 DUşLERİN YORUMU I

zihinsel yaşamın coğu hastalıklı gorungusu tarafından yonlendirdiğimiz

bir sonuctur, ileride soz edeceğimiz bazı duş kuramları, onların

sacmalığı ve tutarsızlığını gunduzun bildiğimiz şeylerin kısmi unutulmasıyla

acıklamaya cabalarlar. Duşlerdeki bellek tarafından sergilendiğini

az once gorduğumuz olağanustu etkinliği aklımızda tutarsak

bu kuramların kapsadıklarıyla canlı bir zıtlasma icine gireceğiz.

Belki de duş gorme gorungusu bize, tumuyle belleğe indirgenebilir

gibi gelebilir; sanılabilir ki duşler geceleri bile calışan ve kendisi

de bir son olan yeniden uretme etkinliğinin bir gorunumudur. Bu,

Pilcz'inki (1899) gibi, bir duşun ortaya cıktığı zamanla iceriği arasında

gozlemlenebilen sabit bir ilişki bulunduğu (en uzak gecmişten izlenimlerin

duşlerde derin uyku sırasında, oysa daha yakın izlenimlerin

sabaha doğru ortaya cıktığı) yolundaki sozlerle uyum icindedir.

Ancak bu tur goruşler, duşlerin anımsanması gereken malzemeyle

uğraştığı biciminde bir yaklaşıma sahip olduğu icin doğası gereği

olanakdışıdır. Strumpell [1877, 18] duşlerin yaşantıları yeniden uretmediğine

doğru bir bicimde değinmiştir. Duşler, bir adım ileri giderler

ama zincirin bir sonraki adımı atlanır ya da bozulmuş bir bicimde

ortaya cıkar veya tumuyle konudışı bir şeyle yer değiştirir. Duşler

yeniden uretimlerin *parçalarından* başka bir şey yaratmazlar ve bu,

uzerine kuramsal sonucların dayandınlabileceği kadar genel bir kuraldır.

Bir duşun bir yaşantıyı uyanıklık belleğimizin ulaşabileceği

tamlıkta yinelediği istisnai durumlar bulunduğu doğrudur. Delboeuf

[1885, 239 v.s.] universitedeki calışma arkadaşlarından birinin, gecirmiş

olduğu ve neredeyse mucizevi bicimde kurtulduğu tehlikeli bir

araba kazasını duşunde nasıl da tum ayrıntılarıyla gorduğunu anlatır.

Miss Calkins (1893) icerikleri bir onceki gun gecmiş bir olayın tam

bir yeniden uretimi olan iki duşten soz eder; ben de bir cocukluk yaşantısının

duşumde değişikliğe uğramaksızın yeniden ortaya cıktığı

bir orneği anlatma olanağı bulacağım. [Bkz. s. 238 ve s. 246.]7

7 [1909'da eklenmiş dipnot:] Daha sonraki deneyimler, beni, bir onceki gunun m a sum ve onemsiz olaylarının (orneğin, bir giysi sandığını yerleştirmek, mutfakta yemek hazırlamak v.b. gibi) b ir duşte yinelenmesinin hic de nadiren oluşan b ir şey olmadığını eklemeye yoneltti. Ancak bu turden duşlerde, duşgorenin kendisinin de vurguladığı

şey anı iceriği değil onun "gercek" olduğu olgusudur: "Ben bunların tumunu dun g e rcekten *yaptım.*" (S. 136 ve II. Cilt, VI. Bolum, E Kesimine bkz. Bu ve bundan onceki

kesimde tartışılan ko n u la r V. Bolumun ilk iki kesiminde y eniden ele alınacak. (S. 212 v.s.)]

(C)

DÜŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI

"Duşler hazımsızlıktan ileri gelir" diye bir halk deyişi vardır ve

bu bize, duşlerin uyaraları ve kaynaklarından ne kastedildiğini kavramada yardımcı olur. Bu kavramların ardında bir kuram yatmaktadır

ve bu kurama gore duşler, bir uyku bozukluğunun sonucudurlar: uyku sırasında rahatsız edici bir şey olmazsa duş gormezdik; duş de işte bu rahatsızlığa bir tepkidir.

Duşlerin heyecan verici nedenleri uzerine tartışmalar, konuya ilişkin literaturde cok geniş bir yer kaplar. Sorunun ancak duşler bir biyolojik araştırma konusu olduktan sonra ortaya cıktığı acıkta.

Duşlerin tanrıların esini olduğuna inanan eskilerin duşlerin uyaralarını araştırmak icin hicbir gereksinimleri olmamıştır: duşler İlahi ya da şeytani guclerin arzusundan doğmuştu ve iceriklerini de bu guclerin bilgileri ya da amacları belirlemektedydi. Bilim hemen duş gormeye yol acan uyaraların her zaman aynı olup olmadığı ya da değişik

turden boyle uyaranlar bulunup bulunmadığı sorusuyla karşı karşıya gelmiş; bu da duşlerin nedenlerini acıklamanın ruhbilimin mi yoksa fizyolojinin mi alanına girdiği tartışmasını getirmiştir. Coğu otoriteler uykuyu bozan nedenlerin —yani duş gormenin kaynaklarının— değişik turden olabileceği ve bedensel uyaranların ve zihinsel uyarılmaların aynı bicimde duş kışkırtıcısı olarak rol oynayabileceğinde duşunce birliği icinde gibi gorunmekteler. Ancak, duşlerin şu ya da bu kaynağına oncelik verilmesinde ve de duşlerin uretilmesindeki etmenler olarak onlara verdikleri onemin sıralanmasında goruşler buyuk olcude farklılaşmaktadır.

76 DUŞLERİN YORUMU I

Duşlerin kaynaklarına ilişkin herhangi bir tam listeleme dort tur kaynağın ayırdedilmesine yoneltir ve bunlar duşlerin kendilerinin sınıflandırılması icin de kullanılmıştır. Bu kaynakları: 1) dış (nesnel) duyusal (sensory) uyarılmalar; 2) ic (oznel) duyusal uyarılmalar; 3) ic (organsal) uyaranlar ve 4) saf ruhsal uyarılma kaynaklarıdır.

1. DIŞ DUY U SA L UY A RA N LAR

Duşler hakkındaki kitabı bize duş sorunlarına ilişkin pek cok ipucu sağlamış bulunan duşunurun oğlu genc Strumpell [1883-4], bedeninin yuzeyinde genel duyusuzluğu ve yuksek duyu organlarının coğunda felci bulunan bir hastasındaki gozlemlerini anlatan unlu bir bildiri yayımlamıştır. Bu adamın dış dunyaya acık kalmış pek az duyusal kanalı kapatılacak olursa adam uyuyordu. Aslında biz de uyumak istediğimizde Strumpell'in deneyine benzer bir ortam yaratmaya

calışma alışkanlığındayızdır. En önemli duyuşal kanallarımızı, gözlerimizi

kapatır ve diğer duyuşlarımızı da tüm uyarılardan ya da onlara

etki eden uyarılardaki herhangi bir değişimden korumaya çalışırız.

Planımız hiçbir zaman tam olarak gerçekleşmese bile bundan

sonra uykuya dalarız. Ne uyarıları tümüyle duyu organlarımızdan

uzak tutabilir ne de duyu organlarımızın uyanabilirliğini tümüyle askıya

alabiliriz. Herhangi bir anda güçlüce bir uyarının bizi uyandırması

"uykuda bile ruhun beden-dışı dünya ile sürekli bir ilişki içinde

bulunduğunun"1 kanıtıdır. Uyku sırasında bize ulaşan duyuşal uyarılar

pekala duşlerin kaynaklanabilirler.

Şimdi, bu türden pek çok uyarı vardır ve bunlar, uyku durumunun

kendisinin de ister istemez içerdiği ya da zaman zaman dayanmak

zorunda kaldığı kaçınılmaz uyarılardan, kazara ortaya çıkmış ve

uykuyu sona erdirebilen veya erdiren uyandırıcı uyarılara dek değişir.

Gözümüze parlak bir ışık gelebilir ya da bir gürültü kendini işittirebilir

veya bazı güçlü kokulu nesnelere burnumuzun mukozasını2

uyarabilir. Uykumuz sırasındaki istencsiz devinimlerimizle bedenimizin

bir kısmının acılmasına ve uşumesine yol açabilir ya da duruşumuzdaki

bir değişlikle kendimize basıncı ya da dokunma duyulan

1 [S. 104 v.s.'da Burdach'ın sözlerine bakınız.]

2 [Ağız içi, burun içi gibi beden kesimlerini örten, üzeri boynuzsuz bir katmanla kaplanmamış çıplak deri. — f.n.]

C. DUŞLERİN UYARILARI VE KAYNAKLARI 77

gelmesine neden olabiliriz. Bir sivrisinek tarafından ısırılabiliriz ya

da geceleyin bazı kucuk kazalar duyularımızdan coğuna aynı anda saldırabilir. Dikkatli gozlemciler, uyanıklıkta saptanmış bir uyanarla, duş içeriğinin bir kesimi arasında, uyanarı duşun kaynağı olarak tanımlamayı olası kılacak denli guclu bir uygunluğun bulunduğu koca bir duşler dizisi biriktirmişlerdir.

Jessen'den (1855, 527 v.s.) bu turden, nesnel ve az ya da cok rastlantısal duyusal uyarılmaya dek izi surulebilen bir duşler derlemesini alacağım.

"Belirsiz bicimde algılanmış her gurultu kendine uyan bir duş imgesini uyarır. Bir gokgurultusu bizi bir savaşın ortasına goturebilir; bir horozun oluşu bir adamın dehşet cığlığına donuşebilir; bir kapı gıcirtısı hırsızlara ilişkin bir duşu uretebilir. Gece ustumuz acılırsa, belki de, cıplak dolaşma ya da suya duşme duşleri gorebiliriz. Eğer yatakta carprazlama yatıyor ve ayağımızla yatağın kenarını itiyorsak kendimizi korkunc bir ucurumun kıyısında dikiliyor ya da bir kayalıktan duşuyor olarak gorebiliriz. Eğer başımız yastığın altına girmişse duşumuzde ağırlılığıyla bizi ezecek bir noktada asılı duran kocaman bir kayanın altında gorebiliriz kendimizi. Meni birikimi şehvetli duşlere yol acabilir; yerel ağrılar kotu- davranıma, saldırıya, uğrama ya da yaralanma duşunceleri uretebilir..."

"Meier (1758, 33), bir kez duşunde, birtakım adamların kendisini zorla sırtustu yere yatırıp ayak başparmağı ile ikinci parmağı arasından toprağa bir kazık caktıklarını gormuştı. Duşunde bunu imgelerken uyanmış ve ayak parmakları arasında bir saman bulmuştı. Hennings'in

(1784, 258) aktardığı başka bir örnekte, Meier gömleği

boynunu oldukça sıkarken düşünde asıldığını görmüştü. Hoffbauer [1796, 146] genç bir adamken düşünde yüksek bir duvardan düşmekte olduğunu görmüş, uyandığında karyolasının çoktuğunu ve gerçekten yere düşmüş olduğunu görmüştü... [John] Gregory bir kez ayaklarında bir sıcak su şişesi ile yatarken düşünde Etna Dağına tırmandığını ve orada toprağın dayanılmaz derecede sıcak olduğunu gördüğünü bildirir. Kafasında sıcak bir yakıyla yatan bir başka adam da düşünde kendini Kızılderililer tarafından kafaderisi yuzulurken görmüştü; nemli bir gecelikle yatan bir başka adamsa düşünde bir akarsuda sürüklendiğini görmüştü. Uykuda ansızın gelen bir gut nobeti hastanın Engizisyonun eline düştüğüne ve işkence çarkında işkence görmekte olduğuna inanmasına yol açabilir (Macnish [1835, 40].)"

78 DÜŞLERİN YORUMU I

Eğer uyuyana bilerek bir duyuşsal uyarın verilebilir ve onda bu uyarana uygun bir düş üretilebilirse uyarınla düş içeriği arasındaki benzerliğe dayanan görüş güc kazanır. Macnish'e göre [(*a.g.e.*), Jessen'in alıntısı (1855, 529)], bu türden deneyler Girou de Buzareingues [1848, 55] tarafından daha önce yapılmıştır. "Dizini acıkta bırakmış ve düşünde gece bir posta arabasında yolculuk ettiğini görmüştür. Bunun üzerine yolcuların, geceleyin arabada insanın dizlerinin nasıl da uşuduğunun hiç kuşkusuz ayırında olduklarını söylemiştir. Bir başka kez başının arkasını acık bırakmış ve düşünde acık havada yapılan

bir dinsel torene katıldığını görmüştür. Onun yaşadığı ülkede bu türden koşullar dışında başı her zaman ortulu tutmanın gelenek olduğunu belirtmek gerekir."

Maury (1878, [154-6]), kendisinde üretilmiş duşlere ilişkin bazı yeni gözlemler getirmiştir. (Başka birçok deney başarısız kalmıştı.)

1) Dudakları ve burnunun ucu bir tuyle gıdıklandı. — Duşunde korkunc bir işkence turu gordu: ziftten yapılmış bir maske yuzune yerleştiriliyor sonra çekiliyor ve derisini alıp götürüyordu.

2) Bir makas bir kerpeten üzerinde keskinleştiriliyordu. — Canların calındığını işitti, sonra alarm canlarını ve 1848'in Haziran'ında dondu.

3) Biraz kolonya koklatıldı. — Kahire'de Johann Maria Farina'nın dükkanındaydı. Bunu bazı sacma serüvenler izledi ama onları anımsayamadı.

4) Hafifce boynu cimdiklendi. — Duşunde kendisine hardal yakısı uygulandığını gordu ve kendisini sağaltan doktorun bir çocuk olduğunu duşundu.

5) Sıcak bir utu yuzune yaklaştırıldı. — Duşunde "*chauffe n/ j*"un3 eve girdiklerini ve evde oturanları, ayaklarını sıcak komur mangallarına sokarak paralarını vermeye zorladıklarını gordu. Sonra, duşte kendini sekreteri olarak gorduğu Abrantos Duşesi ortaya çıktı.

8) Alnına bir damla su damlatıldı. — İtalya'daydı, şiddetle terliyor ve beyaz Orvieto şarabı icliyordu.

9) Yuzune kırmızı bir kağıdın arkasından birçok kez bir mum ışığı duşuruldu. — Hava ve sığağa ilişkin bir duş gordu ve Manş Denizi'nde

yakalandığı bir fırtınayı yeniden yaşadı.

3

“Chauffeurs” [ısıtıcılar], [Fransız Devrimi sırasında] yukarıdaki işkence yöntemini kullanan soyguncu cetesiydi.

C. DUŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 79

Deneysel olarak duş üretmek için diğer girişimler Hervey de Saint-Denys [1867, 268 v.s. ve 376 v.s.], Weygandt (1893) ve başkaları tarafından bildirilmiştir.

Coğu yazar "duşlerin, duyular dünyasından ani bir izlenimi, ortaya çıkan şeyin, onceden düzenlenmiş bir felakete yavaş yavaş derlenmesi gibi görünmesine yol açacak biçimde kendi yapıları icine ormelerindeki carpıcı kolaylığa" değinmişlerdir (Hildebrandt, 1875, [36]). Bu yazar "Genliğimde" diye devam ediyor, "belli bir saatte düzenli olarak kalkabilmek için bir calar saat kullanırdım. Belki yuzlerce kez bu aygıtın yarattığı gurultunun, sanki tum duş o tek olaya yoneliyormuş da mantıksal olarak zorunlu bir doruk olan kararlaştırılmış sonuna ulaşıyormuş gibi, görünüşte uzun ve bağlantılı bir duşe denk duştuğu olmuştur." [*a.g.e.*, 37.]

Bu calar saat duşlerinden uc tanesini birazdan bir başka bağlamda ele alacağım, [s. 80 v.s.]

Volkelt (1875, 108 v.s.) şöyle yazıyor: "Bir keresinde bir besteci bir sınıfa ders verdiğini ve öğrencilerine bir noktayı açıklamaya çalıştığını düşünde gormuştu. Bu sırada cocuklardan birine donmuş ve izleyip izlemediğini sormuş. Cocuk yanıt olarak cılgın gibi ‘Oh ja!

[Aa. Evet!]' diye bağırmış. Adam kızgın bir bicimde cocuğu bağırdığı için azarlamaya başlamış ama bu kez tum sınıf once 'Orja!' sonra 'Eurjo!' ve son olarak da 'Feuerjo!'4 cığlıklarıyla araya girmişler. Adam tam bu noktada sokaktan gelen gercek 'Feuerjo!' cığlıklarıyla uyanmış."

Garnier (1872, [1, 476]) I. Napoleon'un arabasında uyurken bir saatli bomba patlamasıyla nasıl uyandığını anlatır. Avusturya bombardımanı altında yeniden Tagliamento'dan geciyormuş düşunde ve sonunda "Mayınlandık!" diye bir cığlıkla uyanmış.5

Maury'nin (1878, 161) gorduğu bir duş un kazanmıştır. Hastadır, odasında, annesi başucuıda otururken yatağında yatmaktadır ve düşunde kendini Dehşet Gunlerinde gorur. Bir dizi urkutucu cinayet sahnesine tanık olduktan sonra sonunda kendisi de devrim mahkemesinin onune çıkarılır. Orada Robespierre'i, Marat'yı, Fouquier-Tinville'i ve o korkunc gunlerin oteki acımasız kahramanlarını gorur.

Onlar tarafından sorgulanır ve belleğinde kalmayan bircok olaydan

4 [Bu son u c sozun ilk ikisi anlamsızdır, ucuncusu b ir yangını bildirmek icin k u lla nılan geleneksel cığlıktır.]

5 [S. 282 v.s. ile II. Cilt, VI. Bolun, I Kesiminde de ayrıca soz edilmiştir.]

80 DUŞLERİN YORUMU I

sonra suclu bulunur ve buyuk bir kalabalıkla cevrili olarak infaz alanına goturulur. Darağacına tırmanır ve cellat tarafından aygıtı bağlanır.

Aygit kuruludur. Giyotinin bıcağı düşer. Başının govdesinden ayrıldığı duyuysar ve cok şiddetli bir sıkıntıyla uyanır ve yatağın tepesinin

coktuğunu ve boyun omurları üzerine tıpkı giyotin bıcağının aslında

ineceği biçimde carptığını görür.

Bu düşünüş, Le Lorrain (1894) ile Egger (1895) arasında *Revue philosophique*'de

ilginç bir tartışmaya temel olmuştur. Ortaya çıkan soru,

duşgorenin uyandırıcı uyararı algılayışı ile uyanması arasında geçen

kısa zaman içinde görünürde boylesine bol malzemeyi sıkıştırıp sıkıştıramayacağı

ve sıkıştırıyorsa bunu nasıl yaptığıydı.⁶

Bu türden örnekler, tüm düşünüş kaynakları arasında en çok desteklenenlerin,

uyku sırasındaki nesnel duyuşsal uyarılar olduğu yolunda

bir izlenim bırakmaktadır. Dahası, bunlar sokaktaki adamın hesaba

kattığı tek uyarı türüdür. Düşüş literatürüne aşina olmayan eğitilmiş

bir adama düşüşlerin nasıl ortaya çıktığı sorulsa, o da, bir düşünüş, uyanıldıktan

sonra keşfedilen bir nesnel duyuşsal uyarı ile acıklandığı,

başına gelmiş bazı örneklerle başvurmak zorunluluğunu duyacaktır.

Ancak bilimsel sorgulama orada duramaz. O, uyku sırasında duyuşlara

carpan uyarının düşünüşte *gerçek* biçimiyle ortaya çıkmadığı, onunla bir

biçimde ilişkili başka bir imgeyle yer değiştirdiği gözleminden yola

çıkarak daha ileri sorular için fırsat bulur. Ancak, düşünüş uyarısını, neden

olduğu düşünüş bağlayan ilişki, Maury'nin (1853, 72) sözleriyle söyleyecek

olursak: "une affinite quelconque, mais qui n'est pas unique et

exclusive".⁷ Bu vesileyle Hildebrandt'ın calar saat düşüşlerinden ucundan

söz edelim (1875, 37 v.s.). Bu düşüşlerin ortaya çıkardığı soru neden

aynı uyarının böyle değişik düşüşleri uyardığı ve de neden başka

düşüşleri değil de bunları uyardığı olmuştur.

"Sonra, duşumde, bir bahar sabahı gezintiye çıktığı ve koyluların en iyi giysilerini giymiş, kollarının altında İlahi kitapları, gruplar halinde kiliseye gittikleri komşu bir koye varana dek yeşil tarlalar arasında dolandığını gordum. Tabii! Gunlerden Pazardı ve sabah ayini başlamak uzereydi. Katılmaya karar verdim; ama once, yurumekten terlediğim için kiliseyi çevreleyen bahceye serinlemeye gittim. Bazı mezar taşlarını okurken zangocun kilise kulesine tırmandığını işit-
[S. 116 ve II. Cilt, VI. Bolum, I Kesiminde ayrıca tartışılmıştır.]
["Bir tur ilişki, ama tek ve her şeyi dışalayan bir ilişki değil."]

7

C. DUŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 81

tim ve kulenin tepesinde birazdan dua zamanını bildirecek olan küçük koy canını gordum. Bir süre orada devinimsiz asılı kaldı, sonra sallanmaya başladı ve ansızın cınlaması acık ve etkileyici bir biçimde duyuldu — o denli acık ve etkileyici ki uykumu sona erdirdi. Ama calan calar saatti."

"Bu da başka bir örnek. Pırıl pırıl bir kış gunuydu ve sokaklar kalın bir kar tabakası ile kaplıydı. Bir kızak gezisi partisine katılmak üzere sözleşmişim ama kızıağın kapıda olduğu haberi gelene dek uzun süre beklemem gerekti. Kızıağa binme hazırlıkları yapıldıktan sonra —kurk halı serildi, kurklu dolaklar hazırlandı— sonunda yerime oturdum. Ama o zaman bile kalkış, dizginlerin çekilişi bekleyen atlara işaret verene dek ertelendi. Ondan sonra atlar harekete geçti ve muthiş bir sarsıntıyla kızıağın canlarının tanıdık cıngırtısı patladı —

ama oyle bir şiddetle patladı ki duşumun orumcek ağı bir anda parcalanıverdi.

Ve bir kez daha ses, aslında calar saatin tiz sesiydi."

"İşte bir ucuncu ornek. Ustuste dizilmiş birkac duzine tabağı taşıyarak yemek odasına giden koridorda yuruyen bir mutfak hizmetcisi gordum. Kollarındaki porselen tabak sutunu bana dengesini yitirecekmiş gibi gorundu. ‘Dikkat et’ diye seslendim ‘yoksa hepsini duşureceksin.’

Doğal olarak beklenen yanıtı hemen aldım: bu işlere alışıktı falan filan. Bu sırada kaygılı bakışlarım ilerleyen görüntuyu izliyordu. Sonra —tam beklediğim gibi— eşikte sendeledi; kırılğan tabaklar kaydı ve şangır şungur yere duşup yuz parca oldu. Ama gurultu kesilmeden surdu; artık bir şangırtıya benzemiyordu; zil sesine donuşmuştu — ve de uyanık benliğimin ayırt ettiğı uzere zil sesi işini yapmakta olan calar saatten geliyordu."

Akim, duşlerde, nesnel duyusal uyananların doğası konusunda neden yanıldığı sorusu, Strumpell'den (1877, [103]) de V/undt'dan (1874, [659 v.s.]) aldığı yanıtın aynısını almıştır; akıl, uykuda, yanılısama oluşumu icin uygun koşullarda kendisine ulaşan uyananları kabul eder. Bir duyu izlenimi, izlenim yeterince guclu, acık ve kalıcı olduğunda; ve de elimizin altında konuyu gozonune almak icin yeterince zamanımız olduğunda bizim tarafımızdan *ayırt edilir ve doğru biçimde yorumlanır* — yani, daha onceki tum yaşantılarımızla uygunluk icinde ait olduğu anılar grubu icine yerleştirilir. Eğer bu koşullar yerine getirilmezse, izlenimin kaynağı olan ozneyi yanılış anlarız: onun hakkında bir yanılısama oluştururuz. “Eğer bir kişi kırlık

alanda yuruyuş yapar ve uzaktaki bir nesneye ilişkin belirsiz bir şey8

2 DÜŞLERİN y o r u m u i

ler algılsa ilk önce onun bir at olduğuna inanabilir.” Daha yakından bakışta görüntü onu yere uzanmış bir inek olarak yorumlamaya yol açabilir ve sonunda imge kendisini toprağa oturmuş bir grup insan olduğu çözümlenmesine yöneltebilir. Aklın, uyku sırasında, dış uyaranlardan aldığı izlenimler de aynı biçimde belirsiz bir doğadadır ve onların temelinde akıl, yanılsamalar oluşturur; çünkü izlenim az ya da çok sayıda bellek imgesini uyarır ve onların arasından ruhsal değerini kazanır. İlişkili pek çok anı grubundan *hangisinden* ilişkili imgeler doğacaktır ve buna göre *hangi* olası çağrışım bağlantıları işleyecektir — Strumpell'in kuramında bu sorular da çözümlenmemiş ve bir anlamda aklın keyfi seçimine bırakılmıştır.

Bu noktada iki seçenek arasında bir seçimle yüzyüze kalıyoruz.

Düşlerin oluşumunu yöneten yasaları daha fazla izlemenin olanaksız olduğunu kabul edebilir ve buna bağlı olarak düşgörenin, duyu izlenimi tarafından davet edilen yanılsama hakkında yaptığı yorumu yönlendiren başka belirleyiciler bulunup bulunmadığını sorgulamaktan vazgeçebiliriz. Ya da tersine, uyuyana carpan duysal uyarının, onun düşünü yaratmada yalnızca ılımlı bir rol oynadığı ve kişide uyarılan anı imgelerinin seçimini başka etmenlerin belirlediği konusunda bir kuşku taşıyabiliriz. Aslında, Maury'nin deneysel olarak üretilmiş düşlerini inceleyecek olursak (o kadar ayrıntılı olarak anlatmamın asıl nedeni de buydu), deneyin, aslında düşlerin yalnızca bir öğesinin

oluşumundan sorumlu olduğunu söylemek durumunda olacağız; içeriklerinin geri kalanı, yalnızca dışarıdan deneysel olarak katılmış öğeye uyma gereksinimiyle açıklanamayacak kadar fazlaca kendiliğinden belirlenmiş, ayrıntıları fazlaca kesin gibi görünmektedir. Aslında, insan, nesnel izlenimlerin, düşlerde bazan çok garip ve çok ilişkisiz yorumlara uğradığını görünce, yanılsama kuramı ve nesnel izlenimlerin düşlere biçim verme gücü konusunda kuşku duymaya başlar. Simon (1888) birtakım dev figürlerin masada oturduğunu gördüğü ve ciğnerken cenelerinin kapanması sırasında ortaya çıkan urkutucu catırtıyı acıkca işittiği bir düş anlatır. Uyandığında penceresinin onunden dortnala gecen bir atın toynaklarının sesini işitmiş. Eğer düş görenin yardımı olmaksızın bir yorum yapmaya kalkışacak olursam, atın toynaklarının yarattığı gürültü, *Gulliver'in Gezileri* ile bağlantılı bir anılar grubundan —Brobdingnag'ın devleri ve erdemli Houyhnhnm'ler— düşünceler ilham etmiş olabilir. O zaman böyle

C. DÜŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 83

alışılmamış bir anılar grubunun seçimi, tek başına nesnel uyaran dışında etkiler tarafından kolaylaştırılmış olamaz mı?8

2. İC (OZNE L; DUYUSAL UYARILMALAR

Tersini savunan karşı çıkışlara karşın, düşleri uyarmada, uyku sırasındaki nesnel duyuşsal uyarılmaların rolunun tartışılmaz olduğu kabul edilmelidir. Eğer bu tür uyarılar, doğaları ve sıklıkları nedeniyle, *her* düş imgesini açıklamada yetersiz kalabiliyorsa, işleyişleri acısından onlara benzeyen başka düş kaynakları araştırmaya yareklendirilmiş

olacağız. Duyu organlarının iç (oznel) uyarılmalarının, d ış duyuşsal uyarımlarla birlikte hesaba katılması duşuncesinin ilk kez ne zaman ortaya atıldığını soyleyemeyeceğim. Ancak, duşlerin nedenbilimine ilişkin daha yeni tartışmaların tumunde, az ya da çok acıklıkla bunun yapıldığı da bir gercektir. “Duşlerde ortaya çıkan yanılsamanın üretiminde” diye yazıyor Wundt (1874, 657) “gorme alanımız karardığında görünür hale gelen bicimlenmemiş parıltı alanları gibi, kulaklardaki cınlama ve uğultular v.b. gibi uyanıklık durumunda bize tanıdık gelen oznel, gorsel ve işitsel duyumların temel bir rol oynadığına inanıyorum. Bunların arasında özellikle önemli olanlar retinadaki9 oznel uyarılmalarıdır. Duşlerin, çok sayıda benzer ya da birbirinin aynı nesneyi gözlerin önüne getirmeye belirgin eğilimi, bu bicimde açıklanmalıdır. Onumuzde sayısız kuş ya da kelebek ya da renkli boncuklar veya cicekler v.b. görürüz. Burada, kararmış gorme alanındaki parlak toz, fantastik bir bicim almıştır ve icerdiği sayısız zerre, duş icine, eş sayıda ayrı imge olarak yedirilmiştir ve de bunlar, hareketlilikleri nedeniyle, *devinen* nesnelere olarak kabul edilirler. Kuşkusuz bu, duşlerin her turden hayvan figurine gösterdiği büyük duşkunluğun de temelini oluşturur; çünkü bu bicimlerin sonsuz çeşitliliği, oznel panlı imgelerinin var gibi gösterdiği özel bicimlere kendini kolayca uyarlayabilir.”

[1911'de e klenmiş dipnot:] B ir duşte dev figürlerin ortaya çıkması, duş görenin çocukluğundan bazı sahnelerin işin icine girdiğini varsaymaya olanak verir. [II. Cilt,

VI. Bolum, F Kesimine bkz.] — [1925'de eklenmiş:] A y n c a metindeki *Gulliver'in Yolcu lukları* 'nm anımsanmasına işareten eden yorum, b ir yorumun ne o *lm am ası* gerektiğine iyi b ir

ornektir. Duş yorumcusu, kendi buluş yeteneğine özgürce rol vermemeli ve duş gorenin çağrışımlarını ihmal etmemelidir.

9 [Retina: Gözküresinin iç yüzeyini kaplayan ve ışığa duyarlı hücrelerin oluşturduğu ağsı tabaka. — c.n.]

84 DUŞLERİN YORUMU I

Duş imgesi kaynakları olarak öznel duyuşsal uyanımların, nesnel olanlar gibi dış rastlantılara bağımlı olmama biçiminde acık bir avantajı vardır. Denebilir ki onlar, bir acıklama için ne zaman gereksinim duyularsa hemen el altındadırlar. Ancak, nesnel duyuşsal uyanımlarla kıyaslandıklarında, bir duşu harekete gecirmediği rollerinin, nesnel uyanımlarda olduğu gibi gözlem ve deneyle doğrulanmaya hiç acık olmaması ya da pek az acık olması gibi bir dezavantajı vardır. Öznel duyuşsal uyanımların duşleri harekete gecirmediği gücü lehinde en iyi kanıt, “hipnagojik varsanımlar” ya da Johannes Müller'in (1826) terimi kullanılacak olursa, “imgelemsel görsel görüngüler” tarafından sağlanır. Bunlar, sıklıkla çok canlı ve hızla değışen imgeler olup, uykuya dalma dönemi boyunca —bazı kişilerde alışkanlık halinde— ortaya çıkmaya eğilimlidirler; ayrıca gözler acıldıktan sonra da bir süre devam edebilirler. Kendisi de bunlardan pek çok goren Maury, onlar üzerine yoğun bir inceleme yapmış ve (kendisinden önce Müller'in yaptığı gibi [*a . g . e* 49 v.s.]) duş imgeleriyle ilişkilerini ve aslında aynı olduklarını öne sürmüştür. Onları üretmek için belirli bir miktar zihinsel edilginlik, dikkat gerginliğinde bir gevşeme gerektiğini söyler (Maury, 1878, 59 v.s.). Ancak, bir hipnagojik varsam (hallucination)

yaşamak için bir kişinin (yeterince yatkın olması koşuluyla) bu turden

bir uyuklama durumuna bir saniyeden fazla girmesi gerekmez.

Bundan sonra kişi yeniden uyanabilir ve sonunda uyuyana dek surec

bircok kez yinelenebilir. Maury, cok uzun bir sure gecmeden yeniden

uyanacak olursa uyumadan once gozlerinin onunde hipnagojik varsanilar

olarak yuzmuş olan imgelerin aynını duşu icinde araştırabilirdiğini

bulmuştu (*a.g.e.*, 134 v.s.). Bir defasında, uyuyacağı sırada ileri

derecede inatçılıkları ile başına dert olan ve uyandıktan sonra onlara

ilişkin bir duş gorduğunu anımsadığı carpık yuzlu ve garip *coiffu re'lu*10

bir suru gulunc figur olgusunda boyle olmuştu. Başka bir defa,

kendine uyguladığı hafif perhiz nedeniyle aclık cekerken, bir tabak ve

tabaktan yiyecek alan catal tutan bir ele ilişkin bir hipnagojik goruntu

gormuştu. Bunu izleyen duşte geniş bir masada oturduğunu gormuş

ve yemek yiyenlerin catallarıyla cıkardıkları gurultuleri işitmişti. Yine

başka bir kez, gozlerinde iltihaplı ve ağrılı bir rahatsızlık varken

yattığında, buyuk gucluklerle tek tek cozebildiği son derece kucuk işa[

Coiffure: (Fr.) sac bicimi — c.n.]

C. DUŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 85

retlere ilişkin bir hipnagojik varsam gormuş, bir saat sonra uyandığında

cok kucuk harflerle basılmış acık bir kitabı ağrılar icinde okumaya

çalıştığı bir duş anımsamıştı.

Sozcukler, adlar v.b. gibi işitsel varsanilar da gorsel imgelerle aynı

bicimde hipnagojik olarak ortaya cıkabilir ve (tıpkı bir operada

uverturun, az sonra dinlenecek olan ana temaları duyurması gibi)

duşte yinelenebilirler.

Hipnagogik varsanılar izerine daha yeni bir gozlemci, G. Trumbull Ladd (1892), Muller ile Maury'nin cizgisini izlemiştir. Bir sure çalıştıktan sonra, yavaş yavaş uykuya daldıktan iki ila beş dakika sonra, gozlerini acmaksızın kendini uyandırabilmeyi başarmıştır.

Boylece, belleğinde surmekte olan duş imgeleri ile yitmekte olan retina duyularım kıyaslama olanağı buluyordu. İki arasında, her durumda, icsel bir ilişkiyi fark etme olanağı bulunduğunu bildirmekteydi;

cunku idioretinal ışığın parlak nokta ve cizgileri adeta duşte

zihinsel olarak algılanan figurlerin bir taslak cizimini ya da resmini

sağlıyordu.¹¹ Orneğin, retinadaki aydınlık noktaların paralel cizgiler

halindeki bir dizilişi, Ladd'in gormuş olduğu duşte, onunde acıkca

yayılmış ve okumaya çalıştığı basılı satırlara uymaktaydı. Ya da

onun sozcuklerini kullanacak olursak “Duşumde okuduğum temiz

baskılı sayfa, giderek silikleşip benim uyanmakta olan bilincime, bir

kağıt parçası üzerindeki oval bir delikten, bir sozcüğün rastlantısal bir

parçasından fazlası ayırdedilemeyecek kadar uzaktan ve o denli de silik

olarak gorunen gercek bir basılı sayfa parçası gibi gelen bir nesneye

değişti.” Ladd, (gorungude rol alan merkezi [beyinsel] etmenleri

kucumsememesine karşın) gozkuresi ici retina uyarılmaları tarafından

sağlanan malzemenin katkısı olmaksızın tek bir gorsel duşun bile

¹¹ [Burada uykuya dalarken kapalı go z le r onunde gorulebilen noktacıklar, cubukcu

k la r ya da daha bicimli geometrik desen le r sanki retinanın kendisinde bir aydınlanma

varmış da onun sonucuymuş gibi yorumlanmış. O zam anın bilgileriyle ışığa yanıt v e ren

hucrelerin, ışık olmaksızın uyarılmaları böyle “idioretinal ışık” , “ ışıklı toz” gibi kavramlarla açıklanabilirdi. Bugün organizmada u y a n l a b i l e n h e r hucrenin ic sel b i r titreşimi olduğunu, hucrenin dış uyarana verdiği tepkinin aslında dış uyarın etkisi ile kendi ic titreşiminin cebirsel toplamı olduğunu biliyoruz. Tıpkı b i r hava akımının mum alevinin kendi titreşimini e tkileyip değiştirmesi gibi. Ladd retina hucrelerinin rastlantısal ve kendiliğinden urettiği titreşimlerin ilk algılandıkları halleri (nokta ve cizgiler) üzerinde durmuş. Maury'nin va r san ılan (hallucinations) ise bu nokta ve cizgiciklerin bir miktar yoruma uğratılıp bicimlenmesiyle oluşuyor. — ç . «.]

86 DUŞLERİN YORUMU I

oluşabilmesinin çok güc olduğu görüşündedir. Bu, özellikle karanlık bir odada uykuya daldıktan hemen sonra ortaya çıkan düşlere uyar; oysa, sabah uyanmadan hemen önceki düşler için uyarın kaynağı, giderek aydınlanmakta olan bir odada gözle sızan nesnel ışıktır. Idioretinal ışığın uyarısının değişken, durmadan kayan niteliği düşlerimizde imgelerin sürekli olarak devinip birbirini izlemesine tam olarak uyar. Ladd'in bu gözlemlerine önem veren hiç kimse bu öznel uyarın kaynaklarının düşlerde oynadığı rolü küçümseyemez; çünkü, bildiğimiz gibi gorsel imgeler, düşlerimizin temel ögesini oluştururlar. İşitme dışında öteki duyuların katkısı gelip gecici ve daha önemsizdir.

3. İCSEL O RGANSAL BED EN SEL UYARANLAR

Şimdi düşlerin kaynaklarını, organizmanın dışında değil de icinde aramakla uğraştığımız için, hemen tüm ic organlarımızın, her ne kadar sağlıklı bir durumdayken işleyişlerinden bizi nadiren haberdar etseler de, uyarılma durumları diye tanımlayacağımız durumlarda ya da hastalıklar sırasında başlıca huzursuz edici duyumsamaların kaynağı

haline gelebileceklerini aklımızda tutmalıyız. Bu duyumsamalar

bize dıştan ulaşan duyusal ya da ağırlı uyaranlara denk tutulmalıdır.

Cağların deneyimi —bir örnek alacak olursak— Strumpell'in konu

uzerine söylediklerine yansımıştır (1877, 107): “Uyku sırasında zihin,

bedensel olaylar hakkında, uyanıklıktakine göre çok daha derin

ve daha geniş bir duyusal bilince ulaşır. Beden kesimlerinden ve beden

icinde, uyanıkken hiç bilmediği değişikliklerden gelen uyaranların

izlenimlerini almak ve onlar tarafından etkilenmek zorundadır.”

Aristoteles kadar eski bir yazar bile, hastalık başlangıçlarının, düşlerin,

izlenimler üzerindeki abartıcı etkisi sayesinde kendilerini düşte

duyumsatabilmesinin pekala olası olduğunu kabul etmiştir (s. 57'ye

bkz.). Düşlerin kehanet gücüne inanmaktan çok uzak tıp yazarları bile

onların hastalığı önceden haber vermedeki önemini yadsımamışlardır.

(Bkz. Simon, 1888, 31 ve ondan önceki pek çok yazara.'2)

12 [1914'de eklenmiş dipnot:] Düşlere yüklenen tanısal değer in ötesinde (om. Hippocrates'in çalışmalarında [s. 57, n.5'e bkz.] antik çağlarda onların *sağalumsal* değeri

de akılda tutulmalıdır. Yunanlılarda, hastaların iyileşme umuduyla düzenli olarak ziyaret

ettikleri düş kahinleri vardı. Hasta bir adam, Apollon ya da Aesculapius tapınağına

girer, orada çeşitli törenlere katılır, kutsal sularla yıkanarak, masajla ve tutsularla anılır ve sonra da bir coşku içinde, kurban edilmiş bir kocun derisi üzerine uzanırdı. Orada

uyur ve hastalığının carelerini düşünde görürdü. Bu careler ona ya doğal biçimleriyle ya

C. DÜŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 87

Düşlerin tanısal gücünün örnekleri daha yakın zamanlarda da kanıtlanmış

gibidir. Örneğin Tissie (1898 [62 v.s.]), Artigues'den (1884

[43]) kırk üç yaşında, görünürde son derece sağlıklı ama yıllardan beri

anksiyete duşlerinden eziyet ceken bir kadının oykusunu aktarır.

Kadın sonradan tıbbi bir incelemeden gecirilmiş ve giderek altında ezildiği bir kalp hastalığının erken donemlerinde olduğu bulunmuş.

Ic organların belirgin hastalıkları pek çok olguda kesin olarak

duşlerin başlatıcısı olmaktadır. Kalp ve akciğer hastalıklarında anksiyete

duşlerinin sıklığı genellikle bilinmektedir. Aslında, duş yaşamının

buyonu o kadar çok otorite tarafından on plana cıkarılmıştır

ki yalnızca literature gönderme yapmakla yetineceğim: Radestock

[1879, 70], Spitta [1882, 241 v.s.], Maury [1878, 33 v.s.], Simon

(1888), Tissie [1898, 60 v.s.]. Hatta Tissie, belli bir hastalıklı organın

duşun içeriği üzerine özel bir etki yaptığı görüşündedir. Boylece,

kalp hastalığı cekenlerin duşleri genellikle kısa olup uyanma anında

deşset verici bir sona ulaşmaktadır; içeriklerinde de hemen her zaman

korkunc bir olum bulunur. Akciğer hastalıkları cekenler, boğulma,

kalabalık icinde sıkışıp kalma, kacma duşleri ve dikkate değer

sıklıkla karabasanlar görürler. (Bu arada Borner'in (1855), yuzunun

ustune yatarak ya da soluk yollarını kapayarak karabasanları deneysel

olarak uyarmayı başardığına değinilebilir.) Sindirim bozuklukları durumlarında,

duşler, yiyecekte hoşlanma ya da tikslenme ile bağlantılı

duşunceler icerir. Son olarak, cinsel uyarılmanın duşlerin içeriğine

etkisi herkes tarafından kendi deneyimlerinden kabul edilecek ve duşlerin

organsal uyarılar tarafından harekete gecirildiği kuramına en

guclu desteği sağlayacaktır.

Dahası, konuya ilişkin literaturu inceleyen hic kimse, Maury

[1878, 451 v.s.] ve Weygandt (1893) gibi bazı yazarların, duş sorunlarını

incelemeye, kendi hastalıklarının duşlerinin içeriği üzerine etkisi

tarafından yonlendirildiklerini gozden kac ıramaz.

Bu olguların kuşkuya yer bırakmayacak bicimde yerleşmiş olmasına

karşın, duşlerin kaynaklarını incelemede onların onemi yine de

da sonradan rahipler tarafından yorumlanan simgeler ve resimler biciminde gorunurdu.

Yunanlılarda sağaltımsal duşler üzerine daha fazla bilgi icin Lehmann (1908, 1, 74),

Bouche-Leclercq (1879-1882), Hemıann (1858, § 41, 262 v.s. ile 1882 § 38, 356), Bottinger

(1795, 163 v.s.), Lloyd (1877), Dollinger (1857, 130)'e bakınız. [Duşlerin “tanısal”

değeri üzerine b ir değinme Freud 1917rfnıı başlangıcına yakın kısımlarda da bu lunacaktır.]

88 DUşLERİN YORUMU I

umulduğu kadar buyuk değildir. Duşler sağlıklı kişilerde —belki de

herkeste, belki de her gece— ortaya cıkan gorungulerdir ve organsal

hastalığın duşlerin zorunlu koşullan arasında sayılamayacağı acıktır.

Ve de biz belirli ozel duşlerin kokeniyle değil; normal insanların sıradan

duşlerini harekete geciren kaynakla ilgileniyoruz.

şu ana dek ele aldıklarımızdan cok daha verimli, hic kurumayacakmış

gibi gorunen bir duş kaynağına ulaşmak icin yalnızca bir

adım atmamız gerekiyor. Bedenin icinin, hasta olduğunda, duşler icin

uyaran kaynağı haline gelebildiğini benimsiyor ve uyku sırasında, dış

dunyadan uzaklaşmış olan aklın, bedenin icine daha cok dikkat yoneltebildiğim

kabul ediyorsak; ic organların, uyuyan akla ulaşabilecek

uyarılmalara —bir bicimde duş imgelerine donuşen uyarılmalara—

neden olmak icin hasta olmaları gerekmediğini varsaymak olası

gorunmektedir. Uyanikken, coenaesthesiea denen yaygın genel duyarlıgın yalnızca belirsiz bir duygu olarak ayırdmdayızdır; tıbbi goruşe gore bu duyguda tum organsal sistemin bir payı vardır. Ancak, bu aynı duygu, geceleyin, guclu bir etkinliğe ulaşır ve değişik öğelerinin etkisiyle duş imgelerini harekete gecirmede en guclu, aynı zamanda da en yaygın kaynak haline gelir. Eğer bu doğruysa geriye yalnızca organsal uyananların duş imgelerine donuşmelerinin yasalarını araştırmak kalacaktır.

Burada, duşlerin kokeni hakkında tum tıp otoritelerinin yeğlediği kurama gelmiş bulunuyoruz. İcinde varoluşumuzun merkezini (Tissie'nin deyişiyle [1898, 23] “*moi splanchnique*”¹³) bilgilerimizden saklandığı karanlık ile duşlerin kokenini cevreleyen karanlık, aralarında bir ilişki kurulamayacak kadar koyudur. Vejetatif¹⁴ organsal duyumsamaları duşlerin yapıcısı sayan duşunce cizgisi, ayrıca, belirtileri pek cok yonden ortak olan duşler ve akıl hastalıkları icin tek bir neden sağladığından tıp adamları icin ozel bir cekicilik taşımaktadır; cunku, coenaesthetic değişiklikler ve ic organlardan doğan uyananlar, psikozların kokeninden de buyuk olcude sorumlu tutulmuştur.

Bu nedenle, bedensel uyanlma kuramının kokeninin geriye doğru tek bir bağımsız kaynaktan fazlasına dek izlenmesi şaşırtıcı değildir.

Filozof Schopenhauer tarafından 1851'de geliştirilen tartışma cizgisi pek cok yazar uzerinde belirgin bicimde etkili olmuştur. Onun go¹³

[(Fr.) karın bolgesine ilişkin benlik. — *ç.ti.*]

[Beslenme, onarmaya ilişkin ic organlara verilen ad. — ç.n.]

C. DUŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 89

ruşune göre, zekamız, kendisine dıştan carpan izlenimleri alıp onları zaman, uzay ve nedensellik bicimleri halinde yeniden bicimlendirerek bizim evren tablomuza ulaşır. Gun boyunca, organizmanın icinden, sempatik sinir sisteminden15 gelen uyarılar, duygularımız üzerinde olsa olsa bilincsiz bir etki yaratır. Ama artık gunun izlenimleriyle sağırlaştırılmadığımız geceleyin, icerden gelen uyarılar dikkat cekebilir

— tıpkı bir derenin gunduz gurultuleri arasında boğulan mırıltısını

geceleyin işitebilmemiz gibi. Ama zeka, bu uyarılara, kendi özel işleyişini onlara uygulamak dışında nasıl bir tepki vermelidir?

Buna göre uyarılar uzay ve zaman kaplayan ve de nedensellik kurallarına uyan bicimlerin kalıbına sokulur, duş de boylece oluşur [bkz.

Schopenhauer, 1862, 1, 249 v.s.]. Scherner (1861) ve ondan sonra

Volkelt (1875), sonradan bedensel uyarılarla duş imgeleri arasındaki

ilişkiyi daha ayrıntılı olarak araştırmaya cabalamışlardır; ama bu

girişimlere ilişkin düşüncelerimi duşlerle ilgili çeşitli kuramları inceleyeceğimiz

kesime gelene dek erteleyeceğim. [S. 135 v.s.'na bakınız.]

Ruh hekimi Krauss [1859, 255], dikkate değer bir tutarlılıkla gerçekleştirilmiş

bir araştırmada, duşlerin, sabuklamaların16 ve sanrılarının

kokenlerini aynı etmene, yani organsal olarak belirlenmiş duyumsamalara

bağlamıştır. Organizmada bir duşun ya da bir sanrınının

cıkış noktası olmayacak bir kesim duşunmek pek zordur. Organsal

olarak belirlenmiş duyular “iki sınıfa ayrılabilir: 1) genel duyguları

oluşturanlar (coenaesthesia) ve 2) vejetatif organizmanın temel sistemlerinde yaygın olarak bulunan özel duyular. Bu ikinci sınıf içinde de beş grup ayırt edilebilir: a) kassal, b) solunumsak c) mideye ilişkin, d) cinsel ve e) çevre organlardan gelen duyular.” Krauss, bedensel uyarıların üzerinde duş imgelerini oluşturan sürecin aşağıdaki biçimde olduğunu varsayar. Ortaya çıkan duyum, bazı çağrışım yasalarına uygun olarak benzer doğada bir imgeyi uyarır. Kendisi de o imge ile organik bir yapı oluşturacak biçimde birleşir; ancak bilinc bu yapıya anormal biçimde tepki verir. Çünkü bilinc, *duyuma* hiç dikkat etmez ve kendini tümüyle eşlik eden *imge*'ye yoneltir — ki bu da gerçek olguların neden bu kadar uzun süre yanlış anlaşıldığını açıklar

[İç organların işleyişiyle ilgili sinir sisteminin (otonom sinir sistemi) bir kısmı.—
c.rt.]

^ [Belki de “varsanılar” ; s. 11,1 n.1 l'e bakınız.]

90 DÜŞLERİN YORUMU I

lar. [*A.g.e* 233 v.s.] Krauss'un bu süreci betimlemek için özel bir deyim vardır; duyuların duş imgeleri içinde “cisimleşmesi” [*a.g.e.*, 246],

Organik bedensel uyarıların duş oluşumu üzerindeki etkisi, günümüzde, hemen hemen evrensel olarak kabul edilmektedir; ama aralarındaki ilişkiyi yöneten yasalar sorusu, çok değişik biçimlerde, sıklıkla da belirsiz bildirimlerle yanıtlanmaktadır. Bedensel uyarılma kuramına dayalı duş yorumu, bu nedenle bir duşun içeriğini, ona neden olan organik uyarılara dek izleme gibi özel bir sorunla karışır

karşıya gelmekte ve eğer Schemer'in (1861) getirdiği yorum kuralları benimsenmezse, kişi, sıklıkla, organik uyarının varlığını ortaya koyan tek şeyin kesinlikle duş içeriğinin kendisi olduğu gibi garip bir durumla karşılaşmaktadır.

Ancak, “tipik” diye tanımlanan çeşitli duş biçimlerinin yorumu üzerinde oldukça fazla bir görüş birliği vardır; çünkü bunlar çok sayıda insanda ve çok benzer bir içerikle ortaya çıkarlar. Bunlar yüksek bir yerden düşme, dişlerin dokulmesi, ucma ve çıplak ya da yarı çıplak olduğu için ulanma gibi bilinen düşlerdir. Bu sonuncu duş basit olarak, uyuyanın, yatak ortularının üstünden atıp ortusuz yattığını algılamasına bağlanır. Dişlerin dokulmesi düşleri bir “diş uyarıı”na dek izlenir ama dişlerin bu uyarılmasının hastalığa bağlı olması koşul değildir. Slrumpell'e göre [1877, 119] ucma duşu, göğüs içindeki deri duyularının bilincli hale gelmesinin kesintiye uğradığı anlarda (ki bu durum ucma düşüncesine bağlanan bir duyguya yol acar) akciğer loblarının şişip sonmesinin yarattığı uyarının bir yorumu olarak aklın uygun bulduğu bir imgedir. Yüksek bir yerden düşme düşünün, derideki basınc duyusunun arlık bilincli olmamaya başladığı bir anda, bir kolun bedenın üzerinden düşmesine ya da bukulu bir dizin ansızın uzatılmasına bağlı olduğu soylenir; sozu edilen devinimler dokunma duyularının bir kez daha bilincli hale gelmesine neden olur ve bilincliliğe geçiş, ruhsal olarak düşme düşüyle temsil edilir (*a.g.e.*, 118). Bu acıklama girişimlerinin, akla yakın olmalarına karşın apacık olan zayıflıkları, başka hiçbir kanıt olmaksızın, şu ya da bu gruptan organsal

duyumsamaların, bir düşün acıklanmasına olanak veren bir birikime

ulaşana dek, zihinsel algılamaya girdikleri ya da kayboldukları

yolunda ardarda varsayımlarda bulunabilmelerinde yatmaktadır. İleriC.

DUŞLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 91

de tipik düşler ve onların kokeni sorununa yeniden donme olanağı

bulacağım. [S. 290 v.s. ve II. Cilt, VI. Bolum, E Kesimine bkz.]

Simon (1888, 34 v.s.), bir dizi benzer düşün kıyaslayarak organsal

uyaranların sonuctaki düşün oluşturmasını yöneten yasaları ortaya

koymaya çalışmıştır. O, normalde bir duygunun dışavurumunda rol

alan bir organsal aygıt, uyku sırasında, bazı dış nedenlerle, genellikle

duygunun uyardığı gibi bir uyarılma durumuna getirilecek olursa,

soz konusu duyguya uygun imgeler içeren bir düşün ortaya çıkacağını

one surer. Başka bir kural, uyku sırasında eğer bir organ bir etkinlik,

uyarılma ya da rahatsızlık durumundaysa, düşün, soz konusu organın

deşarj ettiği işlevin gerçekleşmesine ilişkin imgeler ürettiğini one

surer. Mourly Vold (1896), bedensel uyarılma kuramıca one surulen,

duş üretimi üzerindeki etkiyi, özel bir alanda, deneysel olarak kanıtlamaya

çalışmıştır. Deneyle, uyuyan birinin kol ve bacaklarının pozisyonunu

değiştirmek ve yapılan değişiklikle sonuctaki düşün kıyaslamaktan

ibarettir. Bulgularını aşağıdaki biçimde bildirmiştir:

1) Bir kol ya da bacağın düşteki pozisyonu, yaklaşık olarak onun

gerçek pozisyonuna uyar. Bu nedenle gerçekte durağan bir pozisyondayken

kol ya da bacağımızı düşte de durağan bir pozisyondayken görürüz.

2) Eğer bir kol ya da bacağımızı devinim halindeyken görürsek,

devinimin tamamlanması için icinden gecilen pozisyonlardan biri, değişmez

bicimde gerçek pozisyona uyar.

3) Duş gorenin kendi kol ya da bacağının gerçek pozisyonu, duşte,

başka bir kişiye mal edilebilir.

4) Duş, sozkonusu devinimin *engellenmesine* ilişkin olabilir.

5) Sozkonusu pozisyonda bulunan kol ya da bacak, duşte, bir hayvan

ya da canavar olarak ortaya çıkabilir ki bu durumda da aralarında

belirli bir benzerlik kurulabilir.

6) Bir kol ya da bacağın pozisyonu duşte onunla bir bicimde ilişkili

duşuncelere yol açabilir. Böylece, eğer parmaklar sozkonusu ise,

sayılara ilişkin bir duş görürüz.

Bu tür bulgulardan, bedensel uyarılma kuramının da duş imgelerinin

uretilmesindeki secimi neyin belirlediği konusundaki boşluğu dolduramadığı

sonucuna varma eğiliminde olacağımı¹⁷.

17 [1914'de eklenmiş dipnot:] Bu ya za r, deneyleri hakkında, daha sonra gönderme

yapılacak olan [bkz. s. 272 n.3] iki ciltlik bir bildiri üretmiştir (1910 ve 1912).

92 DUŞLERİN YORUMU I

4. RUHSAL UYARILMA KAYNAKLARI

Duşlerin uyanıklık yaşamı ile ilişkisi ve duş malzemeleri ile uğraşırken, duşler üzerine en eski ve en yeni çalışmaların çoğunun insanların gun boyunca yaptıkları ve uyanıkken ilgilendikleri şeyleri duşlerinde gorduğu konusunda birleştiğini bulmuştuk [s. 61 v.s.].

Uyanıklık yaşamından uykuya taşınan boyle bir ilgi, yalnızca zihinsel bir bağlantı, yaşamla duşler arasında bir ilişki olarak kalmayacak, bize, duşler için hem de kucumsenmeyecek bir kaynak sağlayacaktır.

Aslında, uykuda gelişen ilgilerle —uyuyana ulaşan uyarılar— bağlantı içinde ele alınacak olursa, bu, tum duş imgelerini acıklamaya yeter. Ama bunun tersinin, yani, duşlerin, uyuyanı, günduzun ilgilerinden cekip cıkardığının ve kural olarak, günduzun bize en carpıcı gelen şeylerin duşunu ancak uyanıklık yaşamında guncel tatlarını yitirdikleri zaman gorduğumuzun one surulduğunu de işitmiştik [s. 61 ve 71]. Bu nedenle, duş yaşamının, cozumlememize aldığımız her aşamasında “sıklıkla”, “kural olarak” ya da “coğu olguda” gibi niteleme cumlecikleriyle kendimizi guvenceye almadan ya da istisnaların gecerliliğini kabul etmeye hazırlanmadan genellemeler yapmanın olanaksız olduğu duygusuna kapılırız.

Eğer uyku sırasında ic ve dış uyarılarla birlikte uyanıklık ilgileri duş nedenlerini aydınlatmaya yetseydi duşteki her oğenin kokeni için doyurucu bir hesap verme konumunda olmamız gerekirdi: duşlerin kaynaklan bilmececi cozulmuş olurdu ve geriye herhangi bir duşte sırasıyla ruhsal ve bedensel uyarıların payını belirlemek kalırdı. Gercekte

bir duş için boylesine tam bir acıklama henüz gercekleştirilmiş değildir; ve de boyle bir acıklamaya kim kalkıştıysa kokeni acısından hiçbir şey soyleyemeyeceği duş parcaları (hem de genellikle pek cok parca) ile karşılaşmıştır. Gunduzun ilgileri, herkesin, gunluk işlerini duşlerinde surdurduklari bicimindeki kesin varsayımlardan umulduğu kadar kapsamlı ruhsal duş kaynakları değildir.

Duşlerin başka hiçbir ruhsal kaynağı bilinmemektedir. Oyle ki konuya ilişkin literaturde, duşlerin tum acıklamaları, —belki daha sonra [bkz. s. 135] değineceğimiz Scherner'inki haric— duşlerin en karakteristik malzemesini oluşturan duşunsel imgelerin kokenini belirlemeye sıra geldiğinde, buyuk bir boşluk bırakmaktadırlar. Bu can sıkıcı durum karşısında, konuyla ilgili yazarların coğunluğu, bu etmenlere ulaşmak cok zor olduğundan, ruhsal etmenlerin duşleri hareC.

DUşLERİN UYARANLARI VE KAYNAKLARI 93

kete gecirmedeki rolunu en aza indirgeme eğiliminde olmuşlardır.

Gerçekten onlar duşleri, “sinirsel uyarılmaya bağlı olanlar” ve “cağrışımlara bağlı olanlar” diye iki ana sınıfı ayırırlar ve bu ikinci sınıfın

kaynağı tumuyle [daha once yaşanmış malzemeyi] yeniden uretmedir

(Wundt, 1874,657 v.s.'na bkz.). Yine de “herhangi bir duşun, bazı

bedensel uyarınların ivmesi olmaksızın oluşup oluşamayacağı”

(Volkelt, 1875, 127) kuşkusundan kurtulamazlar. Saf cağrışımsal

duşlerin bir betimlemesini yapmak bile zordur. “Asıl cağrışımsal

duşlerde bu turden [bedensel uyarınlardan turemiş] katı bir cekirdek

soz konusu değildir. Duşun tam merkezi bile yalnızca gevşekce biraraya

gelmiştir. Herhangi bir duşte mantık ya da sağduyu tarafından yönetilmeyen duşunsel surecler, bunlarda artık oldukça önemli bir bedensel ya da zihinsel uyarılma tarafından birarada tutulmamakta ve kendilerini, kendi kaleidoskopik değişimlerine ve karmaşıklıklarına bırakmaktadır.” (*A.g.e.*, 118.) Wundt da (1874, 656-7) duşleri harekete gecirmede ruhsal etmenleri en aza indirgemeye cabalamaktadır.

Duş hayallerini saf varsanılar saymanın hiçbir akla yakın yanı olmadığını, çoğu duş imgelerinin aslında belki de yanılsama olduğunu, çünkü uyku boyunca hiç kesilmeyen duyu izlenimlerinden ileri geldiklerini öne sürer. Weygandt da (1893, 17) aynı görüşü benimsemiş ve onun uygulanmasını genelleştirmiştir. O, *tüm* duş imgelerinin “birincil nedenlerinin duysal uyarılar olduğunu, yeniden üretici çağrışımların ancak daha sonra bunlara eklendiğini” öne sürer. Tissie

(1898, 183) ruhsal uyarılma kaynaklarına kısıtlama getirmede daha da ileri gider: “Les rêves d'origine absolument psychique n'existent pas”; ve (*a.g.e.*, 6) “les pensées de rêves nous viennent du dehors...” 18

Unlu düşünür Wundt gibi orta yolu benimsemiş yazarlar, çoğu duşte bedensel uyarılarla ruhsal hareketlendiricilerin (ister bilinmeyen, isterse gündüz ilgileri olarak ayırdedilmiş olsunlar) işbirliği içinde çalıştıklarını belirtmeyi ihmal etmezler.

İleride, duşlerin oluşumu bilmesinin, kuşku kullanılmayan bir ruhsal uyarı kaynağının ortaya çıkarılmasıyla çözümlenebileceğini göreceğiz.

O zaman zihinsel yaşamdan doğmayan uyarıların duşleri oluşturmadaki rolünün abartılması bize şaşırtıcı gelmeyecek. Bu

abartma, yalnızca onların kolayca keşfedilebilmelerinden ve hatta de-

18

[“S a f ruhsal kokenli duş yoktur.” “Duşlerimizdeki duşunceler b iz e dışarıdan gelir.”]

94 DUŞLERİN YORUMU 1

neysel kanıtlamalara acık olmalarından değil; duşlerin kokenine bedensel bakış acısının, gunumuz ruh hekimine egemen olan duşunce eğilimine tumuyle cakışmasından da ileri gelmektedir. Beynin organizma uzerindeki egemenliğinin apacık bir bicimde kanıtlandığı gercektir.

Yine de, zihinsel yaşamın herhangi bir bicimde ortaya konabi-

len organik değişikliklerden bağımsız olduğunu ya da sergilediklerinin

bir bicimde kendiliğinden ortaya çıktığını gosteren her şey,

sanki boyle bir şeyi kabul etmek kacınılmaz bicimde Doğa Felsefesi

[bkz. s. 58, n. 9.] gunlerine ve de akim doğasına metafizik bakış acısına

geri goturecekmiş gibi çağdaş ruh hekimini (psikiyatristi) irkildir.

Ruh hekimlerinin kuşkuarı, adeta aklı vesayet altına almıştır ve

şimdi onlar, aklın itkilerinden hicbirinin kendi icinde bir anlamı olabileceğini

one surmeye izin verilemeyeceği konusunda diretmektedirler.

Onların bu davranışı, yalnızca, aslında bedensel olanla zihinsel

olan arasındaki nedensel ilişkinin gecerliliğine ne denli az guvendiklerini

gosterir. Araştırma, bir gorunguyu uyaran birincil nedenin ruhsal

olduğunu gosterdiği zaman bile, derinlemesine inceleme bir gun

yolu daha ileriye goturecek ve ruhsal olay icin organik bir temeli keşfedecektir.

Ama şu anda zihinsel olanın otesini goremiyorsak bu hicbir

bicimde onun varlığını yadsıma nedeni olamaz.19

[Bu kesimdeki konular V. Bolumun C Kesiminde (s. 269 v.s.) yeniden ele alınıyor.]

19

(D)

DÜŞLER UYANDIKTAN SONRA

NEDEN UNUTULUR

Düşlerin sabahleyin eriyip gittiği herkesce bilinir. Kuşkusuz anımsanabilirler; çünkü biz düşleri ancak uyandıktan sonra belleğimizde kalanlardan biliriz. Ama çok sık olarak, bir duşu kısmen anımsadığımız oysa geceleyin daha fazlasının bulunduğu duygusuna kapılırız; ayrıca, günün akışı içinde, sabahleyin hala canlı olan bir düşün birkaç küçük parça dışında nasıl da eriyip gittiğini gözlemleyebiliriz; sıklıkla *ne* gördüğümüzü bilmeksizin duş gördüğümüzü biliriz; ve de düşlerin unutulmaya yatkınlığı bizim için o denli tanıdık bir şeydir ki birinin gece duş görmesi ve sabahleyin ne gördüğünü ya da duş görüp görmediğini bilmemesi olasılığı bize hiç de sacma gelmez. Öte yandan, bazan düşlerin bellekte olağandışı bir kalıcılık gösterdikleri de olur. Hastalarımda yirmibeş yıl ya da daha önce ortaya çıkmış düşleri çözümlemişimdir; kendim de bugünden en az otuzyediy yıl önce gördüğüm ve belleğimde hala taze olan bir duşumu anımsayabiliyorum. Tüm bunlar çok dikkate değer ve kolayca anlaşılamayan şeylerdir. Düşlerin unutulmasına ilişkin en ayrıntılı derleme Strumpell tarafından yapılanda [1877, 79 v.s.]. Bu, kesinlikle çok karmaşık bir görüngüdür, çünkü Strumpell bu olayı tek bir nedene değil pek çok nedene

bağlamıştır.

Her şeyden önce, uyanıklık yaşamında unutmaya yönelten tüm nedenler, düşlerde de işlemektedir. Uyanırken sayısız duyumsama

96 DÜŞLERİN YORUMU I

ve algıyı düzenli olarak hemen unutturuz, çünkü onlar çok zayıftır ya da onlara eklenen zihinsel uyarılma çok hafiftir. Aynı şey çoğu düşünceye de uyar: unutulurlar çünkü çok zayıftırlar, oysa onlara komşu olan daha güçlü imgeler anımsanır. Ancak güç etmeni bir düşünce imgesinin anımsanıp anımsanmayacağı belirlemede tek başına yeterli değildir. Strumpell de [1877, 82] diğerleri gibi (örn. Calkins 1893 [312]), çok canlı olduğunu bildiğimiz düşünce imgelerini sıklıkla unuttuğumuzu, oysa gölgeli ve duyumsal gücünden yoksun pek çoğunun bellekte saklananlar arasında bulunduğunu kabul eder. Ayrıca uyanırken yalnızca bir kez ortaya çıkmış bir olayı kolayca unutmaya, birçok kez algılanmış bir şeyi ise kolayca anımsamaya eğilimli oluruz. Düşünce imgeleri eş olmayan yaşantılardır¹ ve bu olgu, bizim ayırımımsız tüm düşleri unutmamıza katkıda bulunur. Üçüncü bir unutma nedenine çok daha fazla önem yüklenmiştir. Duyumların, düşüncelerin v.b.'nin belirli bir dereceye değin anımsanma duyarlılığına ulaşmaları için, birbirlerinden soyutlanmış olarak kalmamaları, uygun dizilenme ve gruplanmalar halinde sıralanmış olmaları temeldir. Eğer kısa bir şiir dizisi kendisini oluşturan sözcüklere bölünür ve bunlar karıştırılırsa anımsanması çok güçlü bir hal alır. “Eğer sözcükler uygun biçimde düzenlenir ve uygun bir sıraya sokulursa bir sözcük diğerine yardım

eder ve anlamla yuklenmiş olan butun, bellek tarafından kolayca alınıp uzun süre saklanabilir. Genelde anlamsız saklamak, karışık ve düzensiz olanı saklamak kadar zor ve olağandışıdır.” [Strumpell, 1877, 83.] Şimdi, düşler çoğu durumda anlaşılabilirlikten ve düzenden yoksundur. Düşleri oluşturan bileşimler, anımsanmalarını olası kılacak nitelikler bakımından kısadırlar ve kural olarak bir an sonra parçalarına ayrıldıkları için unutulurlar. Ancak, Radestock (1879, 168), en iyi anımsananın en garip düşler olduğunu gözlemlemiş olduğunu bildirir ve kabul etmek gerekir ki bunun az önce söylenenlerle uyum içinde olması pek zordur.

Strumpell [1877, 82 v.s.], düş görme ile uyanıklık yaşamı arasındaki ilişkiden türeyen belirli başka etmenlerin, düşlerin unutulmasında çok daha büyük önem taşıdığına inanır. Düşlerin, uyanıklık bilinci tarafından unutulmaya yatkınlığı, aslında, daha önce söz edilmiş olan [s. 74], düşlerin uyanıklık yaşamından pek de düzenli anılar değil, 1 [Periyodik olarak yeniden görülen düşler de gözlemlenmiştir. Chabaneix tarafından verilen derlemeye bkz. (1897). [S. 239'a bkz.] uyanıklık halinde genellikle anımsanan ruhsal bağlamdan kopardıkları seçilmiş ayrıntılar devraldıkları olgusunun bir tamamlayıcısından başka bir şey değildir. Böylece düş kompozisyonları, aklı dolduran ruhsal sahnelerin birliği içinde bir yer bulamazlar. Onları anımsamada bize yardımcı olacak hiçbir şey yoktur. “Böylece adeta zihinsel yaşamımızın tabanından kaldırılmış ve ruhsal kuremizde gokyuzundeki bulutlar gibi uçan düş yapıları ruzgarın ilk uflemesiyle dağılırlar.”

(Strumpell, 1877, 87.) Dahası, uyandıktan sonra, duyular dunyası baskı yapar ve pek az duş imgesinin direnebileceği bir gucle hemen dikkati ele gecirir; oyle ki burada da aynı yonde eğilim gosteren bir etmen bulunur. Duşler, tıpkı yıldızların parıltısının güneş ışığına teslim olması gibi yeni gunun izlenimleri onunde kenara cekilirler.

Son olarak, duşlerin unutulmasına yol acması olası ve akılda tutulması gereken bir başka olgu da bazı insanların duşlerine cok az ilgi gostermeleridir. Bilimsel bir araştırmacı gibi, bir sure duşlerine dikkat yonelten herhangi bir kişi alışılmıştan daha cok duş gorecektir — ki bu hic kuşkusuz, onun, duşlerini daha buyuk kolaylık ve sıklıkla anımsaması demektir.

Benini'nin [1898, 155-6] Bonatelli [1880] tarafından Strumpell'in. soylediklerine ek olarak getirildiğini belirttiği, duşlerin unutulma gerekliliğinin diğer iki nedeni, aslında, zaten Strumpell'in soylediklerinin kapsamı icinde gibi gorunmektedir. Bunlar 1) uyku ve uyanıklık durumları arasındaki coenaesthesia değişimlerinin karşılıklı olarak birbirlerini yeniden uretmeye uygun olmaması; ve 2) duşlerdeki duşunsel malzemenin farklı duzenlemesinin onları uyanıklık bilinci icin adeta tercume edilemez kılmasıdır.

Duşlerin unutulması lehindeki tum bu nedenlere karşın, aslında (Strumpell'in kendisinin de ısrar ettiği gibi [1877, 6]) bu denli coğunun da bellekte korunması cok dikkate değer. Konuyla ilgili yazarların, duşlerin anımsanmasına ilişkin kuralları ortaya cikarma yolunda yinelenen girişimleri, orada da bazı bulmacamsı ve acıklanamayan

şeylerle yuzuze geldiğimizi kabul etmemize gelip dayanır. Son zamanlarda

(bkz. Radestock, 1879, [169] ve Tissie, 1898, [148, v.s.]

duşlerin anımsanmasının bazı özel nitelikleri doğru olarak vurgulanmıştır;

orneğin, sabahleyin unutulmuş gibi gelen bir düşün, eğer

unutulmuş olmasına karşın içeriğine rastlantısal bir algılama dokunacak

olursa gunun akışı icinde yine de anımsanabileceği olgusu gibi.

Ama genelde düşlerin anımsanması, onların değerini eleştirel goD.

DUŞLER UYANDIKTAN SONRA NEDEN UNUTULUR 97

98 DUŞLERİN YORUMU i

ruşlerde tumden azaltmak durumunda olan bir karşı cıkışa acıktır.

Düşlerin bu denli büyük kesimi yittiğine gore geri kalanlara ilişkin

belleğimizin de yanılıp yanılmadığı konusunda pekala kuşkuya düşebiliriz.

Düşlerin yeniden uretiminin doğruluğuna ilişkin bu kuşkular

Strumpell tarafından da ifade edilmiştir (1877, [119]): “Boylece, uyanıklık

bilincinin bir düşün anısı uzerinde farkında olmadan değıştirmeler

yapması olasıdır; biz de gercek düşlerde yer almamış olan her

turden şeyi gormuş olduğumuza kendimizi inandırırız.”

Jessen (1855, 547), bu noktaya özel olarak vurgu yaparak şöyle

yazar: “DahaSı, tutarlı ve ısrarlı düşleri araştırıp yorumlarken, bana

gore, bugune değin pek az dikkat edilmiş bir koşulu akılda tutmak

gerekıyor. Bu tur olaylarda hemen her zaman, bu tur düşleri belleğimizden

çağırırken hemen her zaman —istencsiz olarak ve olgunun

ayırında olmaksızın— düş imgelerindeki boşlukları doldurmamız

nedeniyle hakikat sislenmiştir. Tutarlı bir düşün, gercekte de belleğimizde

bize gorunduğu kadar tutarlı olması hicbir zaman değilse bile

pek seyrek olan bir Şeydir. En hakikat aşığı insan bile onemli bir duşu,

bazı eklemeler ya da suslemeler yapmaksızın pek aktaramaz. İnsan

aklının, her Şeyi bağlantılı gorme eğilimi o denli gucludur ki tutarsız

bir duşte bulunabilecek olan tutarlılık boşluklarını elinde

olmaksızın bellekte doldurur.”

Egger'in [1895, 41] bazı sozleri, bağımsız olarak soylenelemelerine

karşın, Jessen'in bu parcasının cevrisi gibidir: “...L'observation des

reves a ses difficultes speciales et seul moyen d'eviter tout erreur en

pareille matiere est de confier au papier sans le moindre retard ce que

l'on vient d'eprouver et de remarquer; sinon, l'oubli vient vite ou total

ou partiel; l'obluie total est sans gravite; mais l'oubli partiel est prefide;

car si l'on se met ensuite a raconter ce que l'on n'a pas oublie, on

est expose a completer par imagination les fragments incoherents et

disjoints fournis par la memoire...; on devient artiste a son insu, et le

recit periodiquement repete s'impose a la creance de son auteur, qui,

de bonne foi, le presente comme un fait authentique, dument etabli selon

les bonnes methodes...”²

“ [“Duşleri gozlemlemede ozel g uc lukle r va rdır ve bu konularda tum hatalardan

kurtulmanın tek yolu, yaşadığımız ya da gozlemlediğimiz Şeyi, olası en az gecikmeyle

kağıda gecirmektir. Aksi halde, ister tam, ister kısmi olsun, unutma cabucak arkadan

gelir. Tam unutma onemli d eğ ild ir ama k ısm i unutmaya guvenilemez. Cunku eğer o zaD.

DUŞLER UYANDIKTAN SONRA NEDEN UNUTULUR 99

Cok benzer duşunceler, bir duşu yeniden uretmeye kalkıŐmadıkca

onun gevşekce bağlanmış öğelerine herhangi bir duzen yerleştirmedimize

inanan Spitta (1882, 338) tarafından da dile getirilmiştir:

biz “yalnızca *yanyana* bulunan şeyleri, *sahnelere* ya da *nedensel zincirlere* değiştiririz, yani, duşte bulunmayan mantıksal bir bağlantıyı

yerleştiririz.”

Belleğimizin gecerliliği uzerine elimizdeki tek sınama yolu, nesnel

kant olduğuna ve bu da duşler için sağlanamayacağına gore, hangisi

bizim kişisel yaşıantımızdır, hangisinin tek kaynağı bizim anılanımızdır

ve duşlere ilişkin belleğimize hala ne kadar değer verebiliriz?

3

man u n utmadıklanmızı ozetlemeyi surdurecek olursak, belleğimizin sağladığı tuta rsız

ve bağlantısız parcalan imgelemimizden doldurmaya ya tk ın oluruz... İstemedem y a ra tıcı

sanatçılar haline geliriz ve o y k u , eğer zaman zaman yinelenirse, kendisini, y a za n n ın

inancına benimsetir; y azar da sonunda onu inanılır ve mantıklı b ir bicimde gelişmiş

b ir olgu olarak sunmaya başlar.”]

[Bu kesimde ortaya çıkan sora, VII. Bolum, A Kesiminde ele alınıyor.]

(E)

DÜŞLERİN AYIRT ETTİRİCİ

RUHBİLİMSEL ÖZELLİKLERİ

Duşler uzerine bilimsel duşuncemiz, onların, kendi zihinsel etkinliğimizin

urunleri olduğu varsayımından yola çıkmaktadır. Bununla

birlikte tamamlanmış duş, bize yabancı bir şeymiş gibi bizi carpar.

Bu konuda kendi sorumluluğumuzu benimsememeye oyle yatkınızdır

ki “*ich habe geträumt*” [“duş gordum”] yerine “*mir hat geträumt*”

[“duş gormuşum”, sozcuk olarak “bana bir duş geldi”] deyiveririz.

Duşlerin aklımıza yabancı olduğu bicimindeki bu duygunun kokeni nedir? Duşlerin kaynağı uzerine tartişmamızın cercevesinde bu yabancılığın, duşlerin iceriğinde yer alan malzemededen ileri gelemeyeceği sonucuna varmak zorundayız; cunku bu malzeme buyuk kesimiyle hem duş gorme hem de uyanıklık yaşamında ortaktır. Ortaya, duşlerde, tartişmakta olduğumuz izlenimleri ureten zihinsel sureclerde değişim olamaz mı sorusu cıkıyor ve bu nedenle, duşlorin psikolojik niteliklerinin bir tablosunu cizmeye calışacağız.

Hic kimse G.T. Fechner'in *Elemente der Psychophysik*'indeki (1889, 2, 520-21) bir parcada olduğundan daha keskin bicimde duş gorme ile uyanıklık yaşamı arasındaki temel farkları vurgulamamış ya da bundan o denli geniş kapsamlı sonuclar cıkarmamıştır. Onun goruşune gore, “ne yalnızca bilincli zihinsel yaşamı temel eşiğin altına indirmek”, ne de dikkati dış dunyanın etkilerinden geri cekmek duş yaşamının uyanıklık yaşamıyla zıtlaşan niteliklerini acıkklamaya yetmez. O, daha cok, *duşlerin eylem sahnesinin, uyanıklık duşünsel*

e . d ü ř l e r i n r u h b î l i m s e l ö z e l l i k l e r i 101

yaşamından farklı olduğundan kuşkulanır. “Eğer uykuda ve uyanıklıkta, psikofiziksel etkinliğin eylem sahnesi aynı olsaydı, benim goruşume gore, duşler, uyanıklık duşünsel yaşamının yalnızca daha alt şiddet derecesinde bir uzantısı olurdu; dahası, aynı malzeme ve bicim icinde olması da gerekirdi. Oysa gercek bunun tam tersidir.”

Bu zihinsel etkinlikteki yer değişiminden soz ederken Fechner'in aklında ne olduğu cok acık değil; bildiğim kadarıyla, onun sozcuklerinin

gosterdiği yoldan ilerleyen başka biri de yok. Sanırım, sozlerinin anatomik bir yorum getirdiği ve onlarla, beyinde, fizyolojik bir yerleşim alanı ya da hatta doku tabakaları kasedtiği olasılığını bir yana bırakabiliriz. Ancak, eğer ileride birbiri ardına yerleşmiş bir dizi işleyişten oluşan bir *zihinsel* aygıtı modeline uygulanabilirse akıllıca ve verimli olduğu kanıtlanacaktır.

Diğer yazarlar, duş yaşamının ayırt ettirici özelliklerinden daha elle tutular olanlara dikkat yöneltmek ve onları daha geniş kapsamlı açıklamalar için çıkış noktası olarak almakla yetinirler.

Duş yaşamının temel garipliklerinden birinin kendini doğrudan doğruya uyuma sürecinde gösterdiği ve uykuyu müjdeleyen bir görünüme diye tanımlanabileceği haklı olarak öne sürülmüştür. Schleiermacher'e (1862, 351) göre uyanıklık halini belirleyen, düşünce etkinliğinin *imgeler'* le değil *kavramlar'la* ortaya çıkmasıdır. Duşlar ise temel olarak imgelerle düşünürler ve de uykunun yakınlaşmasıyla istencli etkinlikler daha zorlaştıkça nasıl tümü de imgeler sınıfından olan *istençsiz düşünceler'* in ortaya çıktığını gözlemlemek olasıdır. İstencli olarak arzu ettiğimizi duyumsadığımız türden düşünsel çalışmadaki bu yeteneksizlik ve imgelerin (alışılmış olarak *soyutlama halleri* ile birlikte) ortaya çıkması — bunlar, duşlarda ısrar eden ve duşlerin ruhbilimsel çözümlemesinin, duş yaşamının temel özellikleri olarak kabul etmeye bizi zorladığı iki niteliktir. Daha önce [s. 84 v.s.] bu imgelerin —hipnagogik varsanılar— içerik olarak duş imgelerinin tıpatıp aynı olduğu görülmüştü.²

1 [Bu düşünce bu kitabın VII. Bolum, B Kesiminde ele alınıp geliştirilmiştir.]

2“

[1911'de eklenmiş dipnot:] S ilberer (1909) b ir uyuklama halinde, ha tta soyut du şuncelerin bile aynı anlamı ifade etmeye çalışan resimsel plastik imgelere donuşmesine

ilişkin guzel ornekler vermiştir.

[1925'de eklenmiş:] Bu keşfe, b ir başka bağlantıda yeniden donme olanağı bulacağım.

[Bkz. II. Cilt, VI. Bolum, E ve I Kesimleri.]

102 DUŞLERİN YORUMU I

O halde, duşler, egemen olarak —ama tumuyle değil— gorsel

imgelerle duşunur. İşitsel imgeleri ve daha az oranda oteki duyulara

ilişkin izlenimleri de kullanır. Duşlerde pek cok şey (tıpkı normalde

uyanıklık yaşamında olduğu gibi) basitce duşunceler olarak oluşur

— belki de sozel temsillerin kalıntıları biciminde. Yine de, duşleri

gerçekten niteleyen, iceriklerinin, imgeler gi6i davranan, yani anı

temsillerinden cok algılara benzeyen oğeleridir. Varsanılar uzerine

ruh hekimlerinin iyi bildiği tum tartışmaları bir yana bırakarak duşlerin

varsanıladığı' m —duşuncelerin yerine varsamlan (hallucination)

gecirdiğini— one suren tum otoritelerle duşunce birliği icinde

olacağız. Bu acıdan gorsel ve akustik temsiller arasında hicbir ayırım

yoktur: insan aklında bir dizi muzik notasıyla uyuduğunda, anının,

aynı melodinin varsanısına donuştuğu; oysa kişi bundan sonra yeniden

uyandırılırsa —iki durum, uykuya dalma sureci sırasında birden

fazla donuşum yapabilir— varsanmın, bu kez daha hafif ve nitelik

olarak farklı anı temsiline yerini bıraktığı gozlemlenmiştir.

Duşuncelerin varsanıllara donuşumu, duşlerin uyanıklık yaşamında

kendilerine uyan duşuncelerden farklılaştığı tek özellik değildir.

Duşler bu imgelerden bir *durum* oluştururlar; gercekten olmuş bir olayı temsil ederler; Spitta'nın (1882, 145) dediği gibi bir duşunceyi “dramatize” ederler. Ama duş yaşamının bu özelliği, ancak, duşlerde —kural olarak, çünkü özel inceleme gerektiren istisnalar da vardır— *düşünmediğimizi ama yaşadığımızı*, yani varsanılara tam bir inanc duyduğumuzu ayırt edersek tam anlamıyla anlaşılabilir. Ta uyanana dek, hiçbir şey yaşamadığımız, yalnızca özel bir biçimde duşduğumuz ya da başka bir deyişle duş gördüğümüz biçimindeki eleştirel yargı ortaya çıkmaz. Gerçek duşleri, gerçeklikle hiçbir zaman karıştırılmayan gündüz-duşlerinden ayırt ettiren, bu niteliktir.

Burdach (1838, 502 v.s.) duş yaşamının, buraya değin tartıştığımız özelliklerini aşağıdaki sozcuklerle özetler: “Bunlar, duşlerin temel özellikleri arasındadır: a) Duşlerde aklımızın öznel etkinliği nesnel bir biçimde ortaya çıkar, çünkü algısal yeteneklerimiz, imgelemimizin ürünlerini sanki onlar duyu izlenimleriymiş gibi kabul eder... b) Uyku, benliğin otoritesinin sona erişini belirler. Bu nedenle uyumak, beraberinde bir ölçüde edilginlik getirir... Uykuya eşlik

E. DUŞLERİN RUHBİLİMSEL ÖZELLİKLERİ 103

eden imgeler, ancak benliğin otoritesinin azaldığı koşulda ortaya çıkabilir.”

İkinci bir konu, aklın, duş-varsanılarına yüklediği bir inancı, ancak benliğin bir tür “otoriter” etkinliğinin kesintiye uğradığında ortaya çıkabilen bir inancı açıklamaya çalışmaktadır. Strumpell (1877) aklın, bu acıdan kendi işlevini, doğru ve kendi mekanizmalarıyla

uyum icinde gercekleştirdiğini savunur. Yalnızca temsil olmalarının
otesinde duş oğeleri *gerçek*'tir ve uyanıklık halinde duyular aracılığıya
ortaya çıkanlarla aynı turden *gerçek zihinsel yaşantılar'dır*.

(*A.g.e.*, 34.) Uyanık zihin, duşunceleri sozel imgeler ve konuşma biciminde
uretir; duşlerde ise bunu gercek duyusal imgelerle yapar.

{*A.g.e.*, 35.) Dahası, duşlerde, mekansal bir bilinc vardır, cunku duyular
ve imgeler, tıpkı uyanıklıktaki gibi, bir dış dunyaya ait sayılır.

(*A.g.e.*, 36.) Bu nedenle duşlerde, aklın, imgeleri ve algılarıyla
uyamklıktakinin aynı ilişki icinde olmasına izin verilir. {*A.g.e.*, 43.)

Eğer bunu yaparken yine de yanılıyorsa, bunun nedeni, uyku durumunda
dıştan ve icten gelen duyusal algılar arasında ayırım yapmayı
olası kılacak olcutten yoksun olmasıdır. Duş imgelerini, onların nesnel
gerçekliğini kanıtlayacak tek teste teslim etme olanağı yoktur.

Buna ek olarak, akıl, yalnızca *keyfi* olarak birbiri yerine gecen imgelerle
keyfilik oğesinin bulunmadığı olaylar arasındaki ayırımı da gozardı
eder. Akıl yanılığı icindedir cunku kendi duşlerinin iceriğine, nedensellik
yahasını uygulayamaz. {*A.g.e.*, 50-51.) Kısaca, dış dunyadan
kopmuş olması, aynı zamanda duşlerin oznel dunyasına inancının
da nedenidir.

Delboeuf (1885, 84), aynı sonuca, birtakım farklı psikolojik tartışmadan
sonra ulaşır. Duş imgelerinin gercekleğine inanırız diyor;
cunku, uykumuzda dış dunyadan koptuğumuz icin, duş imgeleriyle
kıyaslayabileceğimiz başka hicbir izlenimimiz yoktur. Ama bu varsamlann
gercekleğine inanma nedenimiz, onları duş *icinde* test etmenin

olanaksız olması değildir. Bir duş bize böyle testler sunabilir gibi görünüyor:

duş, gorduğumuz gule dokunmamıza da izin verebilir — ve

hala duş görüyoruzdur. Delboeufun görüşüne göre, duş mu gorduğumuz

yoksa uyanık mı olduğumuzun geçerli tek bir ölçütü vardır ve

o da tumuyla ampirik bir uyanık olma olgusudur. Uyandığımda kendimi

yatakta soyunuk olarak yatıyor bulunca uykuya dalma ile uyan104

DUŞLERİN YORUMU I

ma arasında yaşadığım her şeyin yanılsama olduğu sonucuna varırım.

Uyku sırasında kendi egoma karşıt bir dış dünyanın varlığını

varsayan *zihinsel alışkanlığım* (ki uyutulamaz) yuzunden duş imgelerini

gerçek saymışımdır.³

Boylece dış dünyadan kopuş, duş yaşamının en belirgin özelliklerini

belirleyen etmen gibi görünüyor. Bu nedenle, yıllar önce Burdach'm

soylemiş olduğu ve uyuyan akılla dış dünya arasındaki ilişkilere

ışık tutan ve de son birkaç sayfada vardığımız sonuçlara aşın

önem vermekten bizi koruyacağı hesaplanmış olan derinlikli sözlerinden

alıntı yapmamız uygun olacaktır. “Uyku” diye yazıyor “ancak

akim duyuşal uyarılarla uyarılmadığı koşullarda ortaya çıkabilir...

Ama uykunun gerçek onkoşulu duyuşal uyarıların yokluğundan çok

3

[Haffner (1887, 243), De lboeuf gibi, duş görme etkinliğini, sağlam bir zihinsel

aygıtın, başka zaman doğru olan işleyişinde anormal bir koşulun k a cınılma z biçimde

uretmek zorunda olduğu değişimle açıklamaya çalışır; ancak, o koşula bir ölçüde farklı

bir değer verir. Ona göre bir düşün ilk işareti, yer ve zamandan bağımsızlığıdır, yani

oznenin, olayların yersel ve zamansal dizisi içinde yer aldığı konumdan özgür bir temel olgusudur. Duşlerin ikinci temel özelliği — yani, v a r sanıların. hayallerin ve imgelemsel bileşimlerin dış algılarla karışması olgusu— bununla bağlantılıdır. “Aklın tüm yüksek güçleri — özellikle bir yanda kavram oluşumu, yargılama ve anlam çıkarma güçleri, öte yanda özgürce kendi kendini belirlemesi— duysal imgelere bağlanmıştır ve her zaman böyle imgelerden oluşmuş bir zemini vardır. Bu nedenle, bu yüksek etkinliklerde duş imgelerinin düzensizliklerinde kendi rollerini oynarlar. "Kendi rollerini" dedim çünkü yargımızın ve isteğimizin gücü uykuda hiçbir zaman değişmez. Etkinliklerimiz, uyanıklık yaşamımızdaki kadar berrak ve özgürdür. Bir insan duşlerinde bile düşünce yasalarını çiğneyemez (örneğin, karşıt görünen şeyleri aynı sayamaz v.b.). Bu yüzden duşlerinde yalnızca kendisinin iyi saydığı şeyleri arzulanabilir (*sub ratione boni — uygun bir biçimde*). Ama insan ruhu duşlerde, bir düşünceyi otekine karıştırmak yoluyla, düşünme ve arzu etmenin yasalarını *uygulamaktan* uzaklaşmaya yöneltilir. Böylece duşlerdeki en büyük zıtlıkların suçlusu haline geliriz; oysa aynı zamanda en acık yargılamaları yapabilir, en mantıklı sonuçları çıkarabilir ve en durust ve yuce' kararları verebiliriz... Yonelim [bireyin, yer, zaman ve kişileri nesnel gerçeklik olarak fark etmesi — ç.n.} yokluğu, duşlerde imgelemimiz tarafından alınan tüm uçuşmaların gizidir ve eleştirel düşünce ve başka insanlarla iletişim yokluğu da duşlerde gerek yargılanınız, gerekse umut ve arzu olanınız tarafından sergilenen gem vurulmuş a şın lık lan n temel kaynağıdır.” (A . g . e 18.) [“Gerçekliği sınaama” sorunu daha sonra II. Cilt, VII. Bolum, C Kesiminde sozkonusu edilmektedir.]

E. DUŞLERİN RUHBİLİMSEL ÖZELLİKLERİ 105

onlara ilginin yokluğudur.4 Bazı duyu izlenimleri aslında akli sakinleştirmek için gerekli bile olabilir. Bu yüzden değirmenci yalnızca değirmenin takırtılarını duyduğu surece uyuyabilir ve de yanan bir gece

lambasını gerekli bir onlem sayan kişi, karanlıkta uyumayı

olanaksız bulabilir.” (Burdach, 1838,482.)

“Uykuda akıl kendini dış dünyadan soyutlar ve kendi uzantılarından

da geri ceker... Yine de bağlantı tumden kesilmez. Eğer gercekten

uyurken hic işitmese ve duyumsamasa ve bunları ancak uyandıktan

sonra yapabilseydik bizi uyandırmak olanaksız olurdu... Duyumsamanın

surmesi, cok daha acık olarak, bizi uyaranın her zaman yalnızca

izlenimin gucu değil onun ruhsal bağlamı olmasıyla kanıtlanır; uyuyan

bir adam anlamsız bir sozcukle uyandınlamaz ama adıyla seslenilirse

uyanır... Oyleyse uykudaki akıl duyumsamalar arasında ayırım

yapar... Bu nedenle, eğer kişi için düşünsel bir onemi varsa, bir duyusal

uyaranın yokluğu da o kişiyi uyandırabilir; boylece bir gece lambasının

sonmesi bir adamı uyandırabilir ya da değirmenci değirmen

durursa uyanabilir. Yani kişi bir duyusal etkinliğin kesintiye uğraması

yuzunden uyanır; bu da o etkinliğin onun tarafından algılandığı ama

değişiklik gostermediği ya da doyurucu olduğu surece aklını rahatsız

etmediği anlamına gelir.” (A.g.e., 485-6.)

Bu karşı çıkışları gozardı da etsek —ki onlar hic de onemsiz değildir—

buraya dek soz ettiğimiz ve dış dünyadan kopuşa bağlanmış

olan duş yaşamı ozelliklerinin, o yaşamın garipliğinden tumuyle sorumlu

olamayacağını itiraf etmek zorunda kalacağız. Cunku aksi halde

duş yarsanılarım yeniden fikirlere, duşteki durumları duşuncelere

donuşturmemizin, bu yolla da duş yorumu sorununu cozmemizin olanağı

olurdu. O zaman, bu, uyandıktan sonra duşu belleğimizden yeniden

uretirken yaptığımızdan başka bir şey olmazdı ama bu yeniden tercume etmeyi ister tumuyle ister kısmen yapalım duş eskisi kadar karmaşık olarak kalır.

Aslında, tum otoriteler, duşlerde, uyanıklık yaşamının duşunsel malzemesinde daha başka ve daha derinlemesine değişimlerin yer aldığını varsaymaktadırlar. Strumpell (1877, 27-8), aşığıdaki parcada boyle bir değişime parmak basmaktadır: “Duyusal işleyişin ve normal yaşamsal bilinliliğin kesintiye uğramasıyla akıl, duyguların, arzuların, ilgilerinin ve etkinliklerinin kok saldığı toprağı yitirir.-

4 [1914’de e klenmiş d ip n o t:] Claparede'in (1 9 0 5 , 306 v.s.) uyuma m ek an izm a s ı saydığı “*d e s in t e r e f y e* bkz.

1 0 6 DUŞLERİN YORUMU I

Uyanıklık yaşamının bellek imgelerine bağlanmış ruhsal durumlar da —duygular, ilgiler, değer yargılan— sonucta bu imgelerle bağlarını kopartan karartıcı bir baskıya... uğrarlar; nesnelere, insanlara, yerlere ilişkin algısal imgeler, uyanıklık yaşamına ilişkin olay ve eylemler birbirinden ayn olarak cok miktarda yeniden uretilir ama hicbiri beraberinde kendi *ruhsal değerini* taşımaz. Bu değer onlardan ayrılmıştır; boylece de onlar kendi keyiflerince aklın icinde yuzmeye başlarlar...” Strumpell'e gore imgelerin ruhsal değerlerinden soyunması olgusu (ki bu da dış dünyadan kopmaya dayanır) duşleri belleğimizdeki gercek yaşamdan ayırt ettiren o gariplik izlenimini yaratmada temel bir rol oynar.

Uykuya dalmanın, zihinsel etkinliklerimizden birinin, yani duşuncelerimizin dizisini istencli olarak yonlendirme gucumuzun yitimiyle

ilişkili olduğunu görmüştük [s. 42'ye bkz.]. Şimdi de uyku durumunda olmanın etkilerinin, aklın *tüm* yeteneklerine yaygınlaşınlabileceği olgusuyla karşı karşıyayız (ve bu oldukça akla yakın görünmektedir).

Bu yeteneklerden bazıları tumuyle askıya alınıyor gibidir; ama burada ortaya çıkan soru, geri kalanların normal olarak çalışmayı sürdürüp sürdürmedikleri ve bu koşullar altında normal işleyişlerini sürdürme *yeteneğinde* olup olmadıklarıdır. Ve de burada, düşlerin ayırt ettirici özelliğinin, uyku durumunda ruhsal etkinlikteki bu azalmayla acıklanıp acıklanamayacağı sorulabilir — ki bu kavram düşlerin uyanıklık yargılamamızda yarattığı izlenimlerde destek bulmaktadır.

Düşler bağlantısızdır, en korkunc zıtlıkları en küçük karşı koyma olmaksızın benimserler, olanaksız şeyleri kabul ederler, gündüz bizim üzerimizde büyük ağırlığı olan bilgiyi görmezden gelirler, bizi ahlak ve vicdan yoksunu haline getirirler. Herhangi bir kişi düşlerdeki koşullarda gösterilen davranışları uyanıkken gösterse deli olarak kabul edilirdi. Herhangi bir kişi uyanıkken insanların düşlerde konuştuğu biçimde konuşsa ya da düşlerde olabilecek şeyler anlatsa bizde akli karışmış ya da aklını yitirmiş izlenimi uyandırır. Düşlerdeki zihinsel etkinlikle ilgili nazikane görüşümüzü ifade ettiğimiz ve düşlerde özellikle yüksek akıl yeteneklerinin askıya alındığını one sürdüğümüz zaman hakikati sözcüklere dokmekten fazla bir şey yapmış olmuyoruz.

Otoriteler düşler üzerine bu türden görüşleri ifade ederken alışılmışın dışında bir oybirliği sergilemektedirler — istisnalar ilerde [s.

111 v.s.] ele alınacaktır — ve bu yargılar dosdoğru özel bir duş yaşae

. d ü ş l e r i n r u h b l l î m s e l ö z e l l i k l e r i 107

mı kuramına ya da açıklamasına goturmektir. Ama şimdi benim genellemeleri bir yana bırakmamın ve duşlerin psikolojik özellikleri üzerine çeşitli yazarlardan —duşunur ve hekimlerden— bir dizi alıntı yapmamın tam zamanı.

Lemoine'a (1855) gore duş imgelerinin “tutarsızlığı” , duşlerin tek temel özelliğidir.

Maury (1878, 163) onun gibi düşünuyor: “Il n'y a pas de rêves absolument raisonnables et qui ne contiennent quelque incohérence, quelque anachronisme, quelque absurdité.”⁵

Spitta [1882, 193], Hegel'in, duşlerin tüm nesnel ve mantıklı tutarlılıktan yoksun olduğunu soylediğini bildirir.

Dugas [1897a, 417] şöyle yazıyor: “Le rêve c'est l'anarchie psychique affective et mentale, c'est le jeu des fonctions livrées à elles-mêmes et s'exerçant sans contrôle et sans but; dans le rêve l'esprit est un automate spirituel.”⁶

Kuramı, uyku sırasındaki ruhsal etkinliği amacsız saymaktan çok uzak olan Volkelt (1875, 14) bile “merkezi egonun mantıksal gücüyle uyanıklık durumunda birarada tutulan duşunsel yaşamın gevşemesi, bağlantısızlaşması ve kanşması”ndan söz etmektedir.

Düşüncelerin çağrışımında duşlerde ortaya çıkan *saçmalık*, Cicero'nun eleştirdiğinden daha sert bir biçimde eleştirilemezdi {*De divinatione*, II, [Ixxxi, 146]}: “Nihil tam praepostere, tam incondite, tam

monstruose cogitari potest, quod non possimus somniare.”7

Fechner (1889, 2, 522) şunları yazıyor: “Sanki ruhsal etkinlik aklıbaşında bir adamın beyninden bir budalanın beynine taşınmış gibidir.”

Radestock (1879, 145): “Aslında bu çılgın etkinlikte değişmez yasalar bulmak olanaksız gibidir. Uyanıklık düşüncelerinin gidişi üzerinde ussal istenc ve dikkatin uyguladığı sıkı polis denetimi geri çekildikten sonra düşler, kaleidoskopik bir kargaşanın çılgın girdabında erirler.”

5 [“*Kesinlikle* mantıklı olan ve *b ira t* tutarsızlık, zaman karışıklığı ya da sacmalık içermeyen hiçbir düşünce yoktur.”]

[“Bir düşünce, ruhsal, duygusal ve zihinsel bir anarşidir, başıboş ve kontrolsüz ya da amansız davranan işlevlerin bir oyunudur, düşlerde ruh, ruhsal bir otomata dönüşür.”]

[“Tasarlayabileceğimiz hiçbir şey yoktur ki düşte göremeyeceğimiz kadar sacma, karışık ya da anormal olsun.” (Loeb Classical Library'de Falconer'in çevirisi, 1922, 533).]

108 DÜŞLERİN YORUMU I

Hildebrandt (1875, 45): “Bir düşünce gören orneğin akıl yürütme sırasında ne şaşırtıcı sıracamalar yapar! En tanıdık yaşam derslerini başaşağı görmeye ne kadar dince hazırlanmıştır. Bir şeyler —soylediğimiz gibi— şakadan oteye gidip sacmalığın aşırı gerginliği onu uyandırmadan önce ne gülünç zıtlıkları doğa ve toplumun yasaları olarak kabul etmeye hazırdır. Üç kere ucun yirmi ettiğini en küçük bir kuşku duymaksızın hesaplarız; kopeğin biri bir şiirden bir dize okuduğunda ya da olu bir adam mezarına yuruyerek gittiğinde veya bir taşın suda yuzduğunu gördüğümüzde en küçük şaşkınlık duymayız; Bernburg

Dukalığında ya da Lichtenstein Prensiğinde önemli bir görevde onların

deniz kuvvetlerini teftiş etmek üzere gururla ilerleriz; ya da Poltava savaşından az önce XII. Charles'ın emrine girmek üzere ikna ediliriz.”

Binz (1878, 33), bu gibi izlenimlere dayanan düşünce kuramını aklında bulundurarak şöyle yazıyor: “En azından on düşün dokuzunun içeriği anlamsızdır. Birbiriyle hiçbir bağlantısı olmayan insanları ya da nesnelere düşlerde bir araya getiririz. Bir an sonra kaleidoskopta bir kayma olur ve eğer olanak varsa bir öncekinden daha da anlamsız ve cılgın yeni bir gruplaşmayla karşı karşıya kalırız. Ve böylece kısmen uyuyan beynin değişen oyunu, biz uyanıp ussal fikir ve düşünme yeteneğine hala sahip olup olmadığımızı merak ederek alnımızı oğuşturana dek sürer.”

Maury (1878, 50), düşünce imgeleri ile uyanıklık düşünceleri arasındaki ilişkiye hekimler için çok anlamlı gelecek bir paralel çizer: “La production de ces images que chez l'homme éveillé fait le plus souvent naître la volonté, correspond, pour l'intelligence, à ce que sont pour la motilité certains mouvements que nous offre la chorée et les affections paralytiques...”⁸ Ayrıca düşleri “toute une série de dégradations de la faculté pensante et raisonnante”, (a. g. e 27)⁹, olarak kabul eder.

⁸ [“Bu imgelerin (ki uyanık bir kişide genellikle istenc tarafından uyarılırlar) uyanıklığın zeka evrenindeki yeri, kore'de (chorea) ve felçli hastalıklarda gözlemlenebilen bazı devinimlerin devinim evreninde kapsadığı yere denk düşmektedir.”] [Kore romatizma ya da nedeni bilinmeyen bir süreç sonucu ortaya çıkan, kollarda ve bacaklarda istenc dışı,

geniş dalgalanma devinimleri ile kendini gosteren bir hastalıktır. Felc durumlarında felclik olmasına rağmen bacak istencli olarak oynatılmasa da dışarıdan verilen uyarılarla olağandışı bazı devinimler (titreme, sıçrama gibi) oluşabilir. — ç.n.]

9 [“Düşünme ve usavurma yeteneğinde tam bir gerilemeler dizisi.”]

E. DUŞLERİN RUHBİLİMSEL ÖZELLİKLERİ 109

Maury'nin görüşünü değişik yüksek zihinsel işlevlerle bağlantılı olarak yineleyen yazarlardan alıntı yapmaya pek de gerek yok. Örneğin, Strumpell (1877, 26) düşlerde —kuşkusuz, görünür hiçbir sacmalık bulunmayanlarda bile— aklın, ilişkilere ve bağlantılara dayanan tüm mantıksal işlemlerinde bir perdelenme olduğundan söz eder.

Spitta (1882, 148), düşlerde ortaya çıkan düşüncelerin, tümüyle nedensellik yasasından yoksun olduğunu bildirir. Radestock (1879,

[153-4]) ve öteki yazarlar, düşlerin yargılama ve sonuç çıkarmadaki

zayıflık özelliği üzerinde ısrarla dururlar. Jodl'a (1896, 123) göre,

düşlerde, hiçbir eleştirel yetenek, bir algılar kümesini bilincin genel içeriği çerçevesinde düzeltme gücü yoktur. Aynı yazar, “düşlerde her

tür bilinçli etkinliğin ortaya çıktığını ama tam olmayan, ketvurulmuş

ve yalıtılmış bir biçimde ortaya çıktığını” söyler. Düşlere ilişkin

uyanıklık bilgimizdeki zıtlıklar, Strieker (1879, 98) ve diğer pek çokları

tarafından düşlerde unutulmuş olgulara ya da düşünceler arasındaki

mantıksal bağlantının kaybolmuş olmasına bağlanır. Ve benzeri,

ve benzeri...

Bununla birlikte, genelde düşlerdeki zihinsel etkinliğe ilişkin bu

denli olumsuz bir görüşü benimseyen yazarlar, düşlerde belirli bir zihinsel

etkinlik parçasının yine de kaldığını kabul ederler. Bu, kuramları bu alandaki pek çok başka çalışmacı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olan Wundt tarafından acıkça kabul edilmektedir. Duşlerde suregiden normal zihinsel etkinlik parçasının ne olduğu sorulabilir. Yeniden üretme yeteneğinin, belleğin, en az etkilendiği ve her ne kadar duş gormenin bazı sacmalıkları belleğin unutkanlığıyla açıklanabilir görünüyorsa da aslında uyanıklık yaşamındaki aynı işleve göre belirli bir üstünlük gösterdiği (B Kesimine bakınız) konusunda oldukça yaygın bir düşünce birliği bulunmaktadır. Spitta'nın (1882, 84 v.s.) görüşüne göre, uyku tarafından etkilenmeyen zihin kesimi duygusallık yaşamı olup duşleri yöneten de odur. "Duygusallık" ["Gemwif"] derken, "bir insanın en içteki öznel özünü oluşturan değişmez duygu birikimi" demek istiyor.

Scholz (1893, 64), duşlerde işleyen zihinsel etkinliklerden birinin, duş malzemesini "mecazi biçimde yeniden yorumlama" eğilimi olduğuna inanır. Siebeck de (1877, 11) duşlerde, aklın, tüm duyumsama ve algılamalara uygulanan bir "daha geniş yorumlama" yeteneği bulunduğunu kabul eder. Duşlerde görünürdeki en yüksek ruhsal işlev **110**

DUŞLERİN YORUMU I

lerin ve bilincin konumunu değerlendirmek belirgin bir güçlük gösterir.

Duşlere ilişkin olarak tüm bildiklerimiz bilincten türediği için onun duşlerde sürdüğü konusunda hiçbir kuşku olamaz; zaten Spitta da (1882, 84-5) duşlerde suregidenin öz-bilinçlilik değil, yalnızca bilinc olduğuna inanır. Ancak Delboeuf (1885, 19) ikisini birbirinden

ayırt edemediğini itiraf eder.

Düşünce dizilerini yöneten çağrışım yasaları, düşünmeleri için de geçerliliğini korur ve aslında onların egemenliği düşlerde çok daha açık ve güçlü bir biçimde ifade bulur. “Düşler” diyor Strumpell (1877, 70) “ya çıplak düşüncelerin ya da bu düşüncelere eşlik eden organsal uyaranların yasalarına göre —yani düşünme ya da sağduyu ya da estetik tat veya ahlaki yargılamadan etkilenmeksizin— suruyor gibidirler.” [Bkz. s. 105 v.s. ve 271]

Görüşlerini vermiş bulunduğum yazarlar, düşlerin oluşum sürecini şuna benzer bir biçimde çiziyorlar. Uyku sırasında daha önce saydığım [C Kesimine bakınız] değişik kaynaklardan gelen duyu uyaranların toplamı, akılda, ilk planda, içsel ya da dış uyaranlardan türemelerine göre varsanımlar ya da daha doğrusu Wundt'un [bkz. s. 93] dediği gibi yanılısamalar biçiminde temsil edilen birçok düşünceyi uyarırlar. Bu düşünceler bilinen çağrışım yasalarına göre birbirlerine bağlanır ve aynı yasalara göre daha başka düşünce (ya da imge) dizilerini çağırırlar. Sonra tüm bu malzeme, aklın örgütlenme ve düşünme yeteneklerinden çalışır durumda kalan kesimler tarafından olanaklar ölçüsünde işlenir. (Örneğin Wundt [1874, 658] ve Weygandt [1893]'a bakınız.) Keşfedilmemiş olarak kalan konu, dışsal olmayan kaynaklardan doğan imgelerin anımsanmasının, çağrışım zincirlerinden birini mi yoksa diğerini mi izleyeceğini belirleyen itkilerin ne olduğudur.

Ancak düşünmeleri birbirine bağlayan çağrışımların çok özel

olduğuna ve uyanıklık duşuncelerinde işleyenlerden ayrıldığına sıklıkla değinilmiştir. Volkelt (1875, 15) şunları yazıyor: “Duşlerde cağrışımlar rastlantısal benzerlikler ve guclukle algılanabilen bağlantılara uygun olarak bir serbest gureş yapıyor gibidirler. Her duş, boylesi bir yiğin gelişi-guzel ve duzensiz cağrışımla doldurulmuştur.”

Maury (1878, 126), duşlerde, duşuncelerin bu bağlanış bicimine cok onem verir; cunku bu, onun, duş yaşamıyla belirli akıl hastalıkları arasında yakın bir benzerlik kurmasına olanak vermektedir. O, bir

E. DUşLERİN RUHBIUMSEL OZELLİKLERİ 111

'*délire*'de}0 iki temel ozellik ayırt eder: “ 1) une action spontanee et comme automatique de l'esprit; 2) une association vicieuse et irreguliere des idees.” 11 Maury, kendi duşlerinden, duş imgelerinin yalnızca ses benzeşimiyle bağlandığı iki mukemmel omek verir. Bir keresinde duşunde Kudus ya da Mekke'ye hacca {*pèlerinage*) gittiğini gormuş; bircok seruvenden sonra, kendini, bazı soyleşilerden sonra ona bir cinko kurek (*pelle*) veren kimyacı *Pelle* tier'i ziyaret ederken bulmuş; duşun ikinci kesiminde kurek buyuk enli bir kılıca donuşmuş. (*A.g.e.*, 137.) Bir başka duşunde anayol boyunca yurumekte ve kilometre taşlarındaki /a/ometreleri okumaktaymış; sonra kendini bir bakkal dukkanında gormuş, kocaman bir terazi varmış ve bir adam Maury'yi tartmak icin kefeye fo/ogramlar koymaktaymış; bakkal ona “Sen Paris'te değilsin *Gilolo* adasındasm” demiş. Bunu başka bazı sahneler izlemiş ve o sahnelerde Maury bir *Lobelia* ciceği, sonra da olumunu bir sure once okuduğu General Lopez'i gormuş. Son olarak

loüo oynarken uyanmış. (*A.g.e.*, 126.)¹²

Kuşkusuz düşlerdeki ruhsal işleyişin daha alt düzeyde olduğu yolundaki bu düşüncelerin —her ne kadar bu konuda karşı çıkmak kolay

iş değilse de— karşı çıkış olmaksızın benimsenmediğini de göreceğiz.

Örneğin, düş yaşamını aşağılayanlardan biri olan Spitta

(1882, 118) uyanıklık yaşamını düzenleyen ruhsal yasalarının düşlerde

de geçerli olduğunda diyor; bir başkası, Dugas (1897a) “le reve

n'est pas de raison ni même irraison pure”¹³ der. Ama yazarları, düşlerde

egemen olan ruhsal anarşiye ve her işlevin parçalanmasına ilişkin

kendi betimlemeleri ile bir uzlaşma sağlamadıkça, bu karşı çıkışların

pek de ağırlığı olmayacaktır. Ancak, bazı başka yazarlar da

tıpkı şu Danimarka'lı prensin davranışları gibi, düşlerin cılgınlığının

yontemsiz olmayabileceğini, hatta taklit edilebileceklerini seziyor gibidirler.

Bu grup yazarlar, bu yargıyı, görüntülerden çıkarmış olamazlar;

ya da düşlerin onlara sunduğu görüntüler değişik türdendir.

¹¹¹ [delire=sanrı. Gerçekdışı bir durum ya da olaya inanmak. Örneğin kişinin kendini

Tanrı sanması. Boş inanctan ayırımı kişinin kültürel yapısıyla uygunsuzluğudur. —c.n.]

^^ [“ 1) Kendiliğinden ve sanki otomatik bir zihinsel eylem; 2) Düşüncelerin gecersiz

ve düzensiz çağrışımı.” — *N.B.* Fransız (ve de Alman) ruh hekimliğinde “delire”

sanrısal bir durum anlamına da gelir.]

¹² [1909'da eklenen dipnot:] Daha ileri bir aşamada [II. Cilt, VII. Bölüm, A Kesimi]

bu türden ses yinelemeleri ve eş sesli ilk hecelerle dolu düşlerin anlamını kavrayacağız.

^ [“Düşler ne mantığa yakın, ne de tümüyle mantıktan yoksundurlar.”]

¹¹² DÜŞLERİN YORUMU I

Orneğin Havelock Ellis (1899, 271) duşlerin apacık sacmalığı üzerinde durmaksızın onlardan “kapsamlı duyuların ve eksik duşuncelerin arkaik bir dunyasi” diye soz eder ve onları incelemekle zihinsel yaşamın evriminin erken donemlerini kavrayabileceğimizi soyler. Aynı goruş James Sully (1893, 362) tarafından hem daha kapsamlı hem de daha derin bir bicimde ifade edilmiştir. Onun, duşlerin kılık değiştirmiş bir anlamı olduğuna belki de herhangi bir başka ruhbilimciden daha sarsılmaz bicimde inanmış olduğunu aklımızda tutarsak soyledikleri en fazla ilgiyi hak etmektedir. “İşte duşlerimiz bu birbirini izleyen [daha eski] kişilikleri koruma aracıdır. *Uyuduğumuzda nesnelere bakış ve onlardan duygulanışın daha eski biçimlerine, çok önceleri bize egemen olmuş itkilere ve etkinliklere geri döneriz.*”

14

Sağgorulu Delboeuf (1885, 222) (savma ters duşen malzemeyi hic curutmemekle yanlışlık yapmış olmasına karşın) şunları bildiriyor: “Dans le sommeil, hormis la perception, toutes les facultes de l'esprit, intelligence, imagination, memoire, volonte, moralite, restent intactes dans leur essence; seulement elles s'appliquent a des objects imaginaires et mobiles. Le songeur est un acteur qui joue a volonte les fous et les sages, les bourreaux et les victimes, les nains et les geants, les demons et les anges.”¹⁵

Duşlerdeki ruhsal işleyişi değersizleştirmeye calışanların en enerjik karşıtı, Maury'nin hararetli bir tartışmaya girdiği ve kitabını tum cabalanma karşın elde edemediğim Marquis d'Hervey de Saint-

Denys [1867]'dir. 16 Maury (1878, 19) onun hakkında şunları yazıyor:

“M. le Marquis d'Hervey prete a l'intelligence durant le sommeil, toute sa liberte d'action et d'attention et il ne semble faire consister le sommeil que dans l'occlusion des sens, dans leur fermeture au monde exterieur; en sorte que l'homme qui dort ne se distingue guere, selon sa maniere de voir, de l'homme qui laisse vaguer sa pensee en se bouchant les sens; toute la difference qui separe alors la pensee ordinaire

14 [Bu p a rag ra f 1914'de eklenmiştir.]

[“Uykuda, algılama dışında tüm zihinsel yetenekler, zeka, imgelem, bellek, istenc ve ahlaklılık temelde bozulmadan kalır, yalnızca imgesel ve dayanıksız nesnelere uygulanmışlardır. Bir duş goren, kendi isteğiyle, delilerin ve düşünurlerin, katillerin v e onların kurbanlarının, cucelerin ve devlerin, şeytanlann ve meleklerin rolunu oynayan b ir aktordur.”]

15 [Unlu b ir sinologun bu çalışması adsız olarak yayımlanmıştır.]

E. DUŞLERİN RUHBİLİMSEL ÖZELLİKLERİ 113

de celle du dormeur c'est que, chez celui-ci, l'idee prend une forme visible, objective et ressemble, a s'y meprendre, a la sensation determinee par les objets exterieurs; le souvenir revet l'apparence du fait present.”¹⁷ Maury buna “qu'il y a une difference de plus et capitale a savoir que les facultes intellectuelles de l'homme endormi n'offrent pas l'equilibre qu'elles gardent chez l'homme eveille.”¹⁸ diye ekler.

Vaschide (1911, 146 v.s.)¹⁹ bize Hervey de Saint-Denys'nin kitabının daha acık secik bir ozetini verir ve oradan duşlerin gorunurdeki tutarsızlığı uzerine bir alıntı yapar [1867, 35]: “L'image du reve est la

copie de l'idee. Le principal est l'idee; la vision n'est qu'accessoire. Ceci

etabli, il faut savoir analyser le tissu des rêves; l'incoherence devient
alors comprehensible, les conceptions les plus fantasques deviennent
des faits simples et parfaitement logiques... Les rêves les plus bizarres
trouvent meme une explication logiques quand on sait les analyser.”²⁰

Johan Sturcke (1913, 243) düşlerin tutarsızlığına ilişkin benzer

bir açıklamanın, daha eski, çalışmasını benim bilmediğim bir yazar

olan Wolf Davidson (1799, 136) tarafından one surulduğune dikkati

ceker: “Düşlerde düşüncelerimizin yaptığı dikkat çekici sıramaların

tümü de çağrışım yasasına dayanmaktadır; ancak bazan aralarındaki

17 [“Marquis d'Hervey, uyku sırasında zekaya tam bir eylem ve dikkat özgürlüğü

yakıştırıyor ve uykuyu, yalnızca dış dünyaya kapalı olmaları nedeniyle duyuların bloke

edilmesi olarak düşünüyormuş gibi görünüyor. Oyle ki, onun görüşüne göre uyuyan

bir adamın, duyularını kapatıp düşüncelerinin dolanmasına izin veren birinden faydını

bulmak güctür, sıradan düşüncelerle uyuyaninkiler arasında tek ayrım, ikincisinde düşüncelerin

görünür ve nesnel bir biçimi varmış gibi gelmesi ve bu biçimin dış nesnelere

belirlenenlerden ayırt edilememesi, oysa o andaki olayların görünümünde belleğin

rol oynamakta olmasıdır.”]

18 [“Başka ve çok önemli bir fark vardır, o da, uyuyan bir adamın zekayeteneklerinin

uyanık bir adamda sürdürülen dengeyi göstermemesidir.”]

[Bu ve bir sonraki paragraf 1914'de eklenmiştir.]

20 [“Düş imgeleri düşüncelerin kopyalandır. Temeli düşünce oluşturur, görüntü

yalnızca bir aksesuardır. Bunu yerli yerine oturtunca, düşünce dizilerini nasıllizleyeceğimizi,
düşlerin dokusunu nasıl çözümleyeceğimizi bilebiliriz; o zaman düşlerin tutarsızlığı

akla yakın bir haldedir ve en mantıksız kavramlar basit ve çok mantıklı olgulara

donuşur... Eğe r o n la n n a sıl cozumleyeceğimizi bilirsek en garip duşler ic in b ile en mantıklı a cıklam a lan getirebiliriz.” — Aslında bu, Hervey de Saint-Denys'den sozcuuğu sozcuuğune b ir alıntı değil, Vaschide'in yorumudur.]

114 DUŞLERİN YORUMU I

bağlantılar akılda cok belirsiz bir bicimde ortaya cıkar, oyle ki duşuncelerimiz bir sıcrama yapmış gibi gorunur; oysa gercekte boyle bir Şey olmamıştır.”

Boylece konu uzerindeki literatur, duşlere ruhsal urunler olarak verdikleri değer acısından, cok buyuk bir dağılım gostermektedir. Bu dağılım, tanımış olduğumuz en derin kucumsemeden başlamakta, henuz keşfedilmemiş bir değerin belirtilmesinden gecmekte ve duşleri, uyanıklık yaşamının herhangi bir işlevinden daha yuce bir yere oturtan bir abartmaya dek varmaktadır. Daha once [s. 63'e bkz.] gorduğumuz gibi duş yaşamının tum ruhsal ozelliklerini uc zıtlıkta toplayan Hildebrandt (1875, 19 v.s.), bu değer dağılımının iki ucunu kendisinin ucuncu paradoksunda kullanmıştır: “Bu, zihinsel yaşamın bir guclenmesi, pek de seyrek olmayarak neredeyse ustalık derecesine varan bir artışı ile insanlık duzeyinin de altına duşen bir yıkım ve zayıflaması arasındaki zıtlıktır. Birincinin acısından, kendi deneyimlerimizle, zaman zaman duşlerin dehasının yarattıklarında ve yapısında uyanıklık yaşamlarımızda hicbir zaman surekli olarak elimizin altında bulunmayan bir coşku derinlik ve ictenliğinin, bir duygu inceliğinin, bir goruş berraklığının, bir gozlem keskinliğinin ve bir espri parlaklığının doğduğunu kabul etmeyecek olanımız pek azdır. Duşlerde

olağanustu bir şiir, zengin bir alegori, eşsiz bir mizah, ender bulunan bir alay yatar. Bir duş, dünyaya, garip bir idealizmin ışığında bakar ve sıklıkla gorduklerinin etkilerini onların asıl doğasına ilişkin derin kavrayışıyla zenginleştirir. Dunyasal guzelliği gozlerimize gercek bir cennet parıltısıyla cizer ve onu en gorkemli değerlerle susler; gundelik korkularımızı bize en korkunc bicimlerde gosterir ve eğlencemizi tanımlanmaz acılıkta esprilere donuşturur. Ve bazan uyanıp da bunlara benzer bir yaşantının hala tum ağırlığı altındayken, yaşamımız boyunca, gercek dunyanın hicbir zaman onun eşini sunmamış olduğunu düşünmekten kendimizi alamayız.”

insan daha onceki sayfalarda alıntı yapılan aşağılayıcı imalarla bu coşkulu methiyenin aynı şeyden mi soz ettiğini merak ediyor.

Acaba bu bizim bazı otoritelerimizin sacma düşleri, bazılarının da derin ve incelikli olanlan aşırı önemsemesinden mi ileri geliyor? Ve eğer her iki turden, her iki değerlendirmeyi de haklı cıkaran düşler oluşuyorsa, düşlerde ayırt ettirici herhangi bir ruhbilimsel ozellik aramak zaman savurganlığı değil midir? Düşlerde *her şeyin* —zihinsel yaşamın en derin cokuntusunden uyanıklık yaşamında ender gorulen bir yucelmesine dek— olası olduğunu soylemek yeterli olur mu? Bu turden bir cozum ne denli uygun olursa olsun, ona karşı cıkan olgu, düş sorunu uzeline tum araştırma cabalarının temel cizgilerinde evrensel olarak gecerli ve bu gorunur zıtlıkları ortadan kaldırabilecek bazı ayırt ettirici ozelliklerin mutlaka *var* olduğu inancına dayanmasıdır. Düşlerin ruhsal başarılarının, şimdi gerilerde kalmış olan ve insan

aklına kesin doğa bilimlerinin değil felsefenin egemen olduğu entelektuel dönemde daha kolay ve daha sıcak bir kabullenme sağladığından hic kuşku duyulamaz. Schubert'in (1814, [20 v.s.]) düşlerin ruhun dış doğanın gücünden serbestleşmesi, canın duyguların bağlarından özgürleşmesi olduğu yolundaki vurgulamaları ve genç Fichte'nin (1864, 1, [143 v.s.])²¹ ve diğerlerinin, tümü de düşleri, zihinsel yaşamın daha üst bir düzeyine yükselmesi olarak sunan benzeri sözleri şimdi bize pek de akla yakın gelmemektedir; bugün bu sözler yalnızca mistikler ve dinciler tarafından yinelenmektedir.²² Bilimsel düşünce biçiminin başlaması beraberinde düşlerin değerlendirilişine bir tepkiyi de getirmiştir. Özellikle tıbbi yazarlar düşlerdeki ruhsal etkinliği önemsiz ve değersiz görme eğilimindedirler; oysa düşünürler ve bu özel konuya katkıları yadsınamayacak meslekten olmayan gözlemciler —amator ruhbilimciler— (popüler inanca daha yakın bir çizgide kalarak) düşlerin ruhsal değerine ilişkin bir inancta diretmişlerdir. Düşlerdeki ruhsal işleyişi düşük bir acıdan görmeye eğilimli herkes doğal olarak onların kaynağını bedensel uyarımalara yoracaktır; oysa düş gören aklın uyanıklık kapasitelerinin büyük kısmını koruduğuna inananların kuşkusuz düş görmeyi uyaran şeyin düş gören aklın kendisinden doğduğunu yadsımak için hiçbir nedenleri olmayacaktır. Temkinli bir kıyaslamanın bile düş yaşamına yakıştırmaya eğilimli olduğu üstün yetenekler arasında en vurgulusu bellektir; bu görüşün lehinde pek de seyrek olmayan kanıtları daha önce [B Kesiminde] enine boyuna tartışmıştık. Sıklıkla daha eski yazarlarca

benimsenen duş yaşamının bir başka üstünlük noktasının —yani

E. DUŞLERİN RUHBİLİMSEL ÖZELLİKLERİ 115

Bkz. Haffner (1887) ve Spitta (1882, [11 v.s.]).

22 » [1914'de eklenmiş dipnot:] Bu kitabın daha önceki basımlarında unutulduğu

icin uzuntumu ifade etmek istediğim pek az yazardan biri olan unlu mistik Du Prel, in san
soz konusu olduğunda metafiziğe giden yolların, uyanıklık yaşamından değil duşlerden
geçtiğini bildirir. (Du Prel, 1885, 59.)

116 DUŞLERİN YORUMU I

zaman ve mekan uzaklıklarının üstüne ulaştığı— aslında bir temeli

olmadığı kolayca gösterilebilir. Hildebrandt (1875, [25])'ın değindiği

gibi bu avantaj bir yanılsamadır; çünkü duş gormenin zaman ve mekanı

aşması kesinlikle uyanıklık düşünme süreciyle aynı biçimde olmaktadır;

bunun da tek nedeni duşun, yalnızca düşünmenin bir biçimi

olmasıdır. Duşlerin zamanla ilişkili olarak uyanıklık yaşamına

göre bir başka avantajı —bir başka yonden zamanın geçişinden bağımsız

olmaları— bulunduğu inanılır. Maury'nin, kendisini giyotinde

idam edilirken gördüğü (s. 80 v.s.'na bkz.) duşe benzer duşler,

bir duşun, çok kısa bir zaman aralığına, uyanıklık aklımızın uğraşabileceği

duşunsel malzemedan çok daha fazla algısal malzeme sıkıştırabileceğini

gosterir. Ancak bu sonuca çeşitli tartışmalarla karşı cıkılmıştır;

Le Lorrain (1894) ve Egger'in (1895) duşlerin görünen

suresi hakkındaki makalelerinden bu yana konu üzerinde uzun ve ilginç

bir tartışma gelişmiştir; ancak bu ince soru ve içerdiği derin

uzantıları üzerinde henüz son sözün söylenmemiş olması olasıdır.23

Chabaneix (1897) tarafından yapılan pek çok olgu bildirisi ve de örnek derlemesi, düşlerin gündüzün akıl çalışmasını taşıyabildiğini ve onu gün içinde ulaşılamamış sonuçlara götürdüğünü; kuşkuları ve sorunları çözebildiğim ve şairlerle besteciler için yeni esin kaynakları olabileceğini tartışılmaz hale getirmiş gibidir. Ancak *olgu* tartışılmaz olduğu halde sonuçları ilke sorunlarına dek uzanan kuşkulara açıktır.²⁴

Son olarak, düşlerin geleceği muştulama gücü olduğu bir yana bırakılmıştır. Burada inatla yinelenen iddialarla birleşen hemen hemen yenilmez bir kuşkuculukla çatışma içinde bulunmaktayız. Hiç kuşkusuz bu görüşün hiçbir zaman gerçek bir temeli olmadığına inat etmemekle doğru bir şey yapmış olacağız; çünkü çok geçmeden ortaya konan birçok örneklerle doğal ruhbilimin sınırları içinde bir açıklama bulmak olası olabilir.

23

[1914'de eklenmiş dipnot:] Bu sorun üzerine daha fazla bibliyografya ve eleştirel bir tartışma Tobovvolska'da (1900) bulunabilir. [Aynı cilt, VI. Bölüm, I Kesimine bkz.]

24

[1914'de eklenmiş dipnot:] Havelock Ellis'in (1911, 265) eleştirilerine bakınız. [Aynı cilt, VII. Bölüm, C Kesimine bkz.]

(F)

DÜŞLERDE AHLAK DUYGUSU

Ancak düşler üzerine benim kendi araştırmalarım gözönüne alındığında

acıık secik bir hal alacak nedenlerden dolayı ahlaksal eğilimler ve duyguların duş yaşamına girip girmediği ve giriyorsa ne olcude girdiği yolundaki özel sorunu, duşlerin ruhbilimi konusundan ayırmış bulunuyorum. Aklın duşler sırasındaki tum oteki işlevleri icin değişik yazarların benimsemiş olduğunu gorduğumuz karşıt goruşlerle burada da karşılaşıyoruz. Bazıları ahlaksal yaptırımların duşlerde hicbir yeri olmadığını one surerken diğerleri insanın ahlaksal ozelliğinin duş yaşamında da hic azalmadan surduğunu savunurlar. Duşlerdeki yaygın deneyimler, her turlu kuşkunun otesinde, bu goruşlerden birincisini doğruluyormuş gibi gorunmektedir. Jessen (1855, 553), şoyile yazıyor: “Uykuda ne daha iyi, ne daha durustuz. Tersine vicdan, duşlerde sessiz gibidir; cunku duş icinde acımasızızdır ve en kotu sucları —hırsızlık, saldırı ve cinayet— tam bir kayıtsızlık ve sonrasında hicbir pişmanlık duymaksızın işleyebiliriz.” Radestock (1879, 164): “Duşlerde cağrışımların ortaya cıkışında ve duşuncelerin birbirine bağlanışında hicbir duşunme, sağduyu, estetik tat ya da ahlaksal yargılamanın bulunmadığı akılda tutulmalıdır. Yargılama son derece zayıftır ve ahlaksal kayıtsızlık her şeyin uzerinde egemenlik surer.” Volkelt (1875, 23): “Hepimizin ayırında olduğu gibi duşlerde, cinsel konulardaki gelişmeler ozellikle başıboş kalmıştır. Duş gore118

DUşLERİN YORUMU I

nin kendisi garip bir bicimde utanmasıdır ve herhangi bir ahlaksal duyu ya da yargıdan yoksundur; dahası, en derin saygı besledikleri

de dahil herkesi, uyanırken düşüncelerinde bile yanyana getirirse dehşete kapılacağı eylemlerle uğraşırken görür.”

Bunların tam karşı ucunda Schopenhauer'in [1862, 1, 245] bir düşte rol alan herkesin kendi karakteriyle tam bir uyum içinde konuşup davrandığı yolundaki sözleri gibi sözler bulunur. K.P. Fischer (1850 [72 v.s.]), öznel duyumsama ve özelemlerin ya da duygu ve arzuların kendilerini düş yaşamında özgürce ortaya koyduklarını ve insanların ahlaksal özelliklerinin düşlerine yansıdığını bildirir.

Haffner (1884, 251): “Nadir istisnalarla... durust bir adam düşlerinde de durusttur; baştan çıkarmalara direnecek ve kendini kin, kıskançlık, ofke ve tüm diğer kusurlardan uzak tutacaktır. Ama günahkar bir adam, kural olarak, düşlerinde, uyanırken gözlerinin önünde bulunan imgelerin aynalarını bulacaktır.”

Scholz [Jevvett'in çevirisi, 1893, 62]: “Düşlerdeki hakikat: düşlerde [ister soylulaştıncı, ister aşağılayıcı olsunlar] dünyaya karşı tüm kılık değiştirmelerimize karşın kendimizi olduğumuz gibi tanımayı öğreniriz. ...Saygın bir adam düşlerde bir suç işleyemez ya da eğer işlerse doğasına aykırı bir şeyin yaratacağı dehşeti duyar. Düşünde hükümdarı öldürdüğünü gören adamı idam ettiren Roma İmparatoru, eğer bir insanın düşünde sahip olduğu düşüncelere uyanırken de sahip olacağı biçiminde bir akıl yuruttuyse yaptığında haklıdır. ‘Boyle bir şeyi düşümde bile göremem’ biçimindeki deyiş, yüreklerimizde ya da aklımızda hiç yerleşemeyecek bir şeyleri kastedtiğinde iki kat doğru bir anlam kazanmaktadır.” (Platon ise tersine en iyi insanların,

başkalarının uyanırken *yaptıklarını* yalnızca *düşünde görenler* olduğunu düşünür.)¹

Spitta'nın (1882, 192) alıntı yaptığı Pfaff (1868 [92]), bilinen bir deyişi şöyle değiştiriyor: “Bana düşlerini söyle, senin icmel benliğin hakkında bir şeyler söyleyeyim.”

Düşlerde ahlak sorunu, küçük kitabından daha önce pek çok alıntı yaptığım (çünkü düşün çalışmalarına, rastladığım tüm katkılar arasında biçim bakımından en mükemmel, düşünce bakımından en zengin olanıydı) Hildebrandt tarafından ilgi merkezi olarak kabul edilmiştir.

1 [Bu cümle 1914'de eklenmiştir. Ayrıca II. Cilt, VII. Bölüm, F kesimine bkz.

Gönderme kuşkusuz *Devlet'm X*. Kitap'ının Giriş kesimlerine yapılmaktadır. (*Çeviri*, 1 871,409 v.s.).]

F. DÜŞLERDE AHLAK DUYGUSU 119

Hildebrandt [1875, 54] kural olarak yaşam ne kadar temizse düşlerin de o denli temiz olacağını, birinde daha az temiz olanın diğerinde de öyle olacağını ifade eder. O, insanın ahlaksal doğasının düşlerde de sürdüğüne inanır. “Öte yandan” diye yazıyor, “aritmetikteki en büyük yanlış, bilimsel yasaların en romantik ters çevrilişi, en sacma sapan tarih yanlışlığı bizi altüst etmeyi başaramaz, hatta kuşumuzu bile uyaramaz, oysa iyiyle kötü, doğruyla yanlış ya da erdemle kusur arasındaki ayırımı ilişkin görüşümüzü hiçbir zaman yitirmeyiz. Gündüzün bize eşlik eden şeylerin ne kadar uyuma saatlerimizde bizi bırakıp giderse gitsin Kant'ın kategorik zorunluluğu bizi adım adım izleyen, uykuda bile kurtulamayacağımız bir yoldaştır... Ama bu ancak,

insanın doğasında temel olanın, onun ahlaksal varlığının, imgelem, mantık, bellek ve diğer yeteneklerin düşlerde teslim olmak zorunda kaldığı kaleidoskopik karışıklıktan etkilenmeyecek denli sağlamca lesbit edilmiş olmasıyla açıklanabilir.” (*A . g . e 45 v.s.*)

Ancak bu konunun tartışması ilerledikçe her iki grup yazar da görüşlerinde belirgin kararsızlık ve kaymalar göstermeye başlarlar.

Düşlerde insanın ahlaksal kişiliğinin işleyişinin durduğunda diretenler, katı bir mantıkla ahlakdışı düşlere tüm ilgilerini yitirirler. Bir düş göreni düşlerinden sorumlu tutma ya da düşlerinin günahkarlığından onun karakterinde şeytanca bir çizgi bulunduğu sonucunu çıkarma yolundaki her girişimi, tıpkı onun düşlerinin sacmalığından uyanıklıktaki zeka etkinliklerinin değersizliği sonucu çıkarıldığı zaman yaptıkları kadar güvenle dıştalarlar. “Kategorik zorunluluk”un düşlere de uzandığına inanan oteki grup ise, mantıksal olarak ahlakdışı düşler için belirsiz bir sorumluluk yüklenirler. Onlar adına olsa olsa kendi ahlaksal niteliklerine duydukları sağlam inancı sarsacak, kınanası düşler gormemelerini dilemekle yetinebiliriz.

Ancak görünen o ki ne denli iyi ya da kötü olursa olsun hic kimse o kadar guvencede değildir ve hic kimse kendi ahlakdışı düşlerinin anısını yadsıyamaz. Bu yuzden düş ahlakı hakkındaki birbirine zıt görüşlerinden bağımsız olarak her iki gruptan yazarlar, ahlakdışı düşlerin kokenini açıklamaya cabalarlar ve bu kokeni aklın işlevlerinde aramak ya da bedensel nedenlerin akim üzerindeki zararlı etkisinde aramak biciminde yeni bir görüş ayrılığı gelişir. Boylece, olayların

zorlayıcı mantığı, duş yaşamının sorumluluğunu destekleyenleri de sorumsuzluğunu destekleyenleri de duşlerin ahlakdışıılığının özel bir ruhsal kaynağı bulunduğunu kabul etmeye zorlar.

120 DUŞLERİN YORUMU I

Yine de ahlakın duşlere dek uzandığına inananların tumu, duşlerinin *tüm* sorumluluğunu yuklenmekten kacınmaya ozen gosterirler.

Haffner (1887, 250) şöyle yazıyor: “Duşlerimizden sorumlu değiliz cunku onlarda duşuncelerimiz ve arzularımız, tek başına yaşamımıza doğruluk ve gerçeklik kazandıran temelden yoksun kalmıştır... Bu nedenle hicbir duş arzusu ya da duş eylemi erdemli ya da gunahkar olamaz.” Yine de diye surduruyor, insanlar dolaylı olarak onlara neden oldukları icin gunahkar duşlerinden sorumludurlar. Onların odevi yalnız uyanıklık yaşamlarında değil, özellikle uyumadan once zihinlerini ahlaksa] bakımdan temizlemektir.

Hildebrandt [1875, 48 v.s.], bize, duşlerin ahlaksal iceriğinin sorumluluğunun bu birbiri icine gecen kabul ve reddedilişi konusunda cok daha derinlemesine bir cozumleme armağan eder. Gerek en kısa zaman aralıklarına en karmaşık duşunce sureclerini sıkıştırmaları, gerekse kendisinin bile kabul ettiği uzere duşlerin duşunsel öğelerinin karışık bir hal almış ve onemlerini yitirmiş olmaları yuzunden duşlerin ahlakdışı gorunumleri sozkonusu edilirken onlara yataklık eden dramatik bicime de pay ayrılması gerektiğini tartıştır. Yine de duşlerdeki gunah ve hataların tum sorumluluğunun reddedilebileceği konusunda cok buyuk kuşkuları bulunduğunu itiraf eder.

“Birtakım haksız suçlamaları, özellikle de amac ve niyetlerimizle ilişkili olanları reddetme telaşı içinde olduğumuz zaman sıklıkla ‘Boyle bir şeyi düşünme bile göremem’ deyimini kullanırız. Bunu yapmakla bir yandan düşler bölgesinin, düşüncelerimizden sorumlu olamayacağımız kadar uzak ve uc bir bölge olduğunu, çünkü bu bölgedeki düşünceler bizim temel benliğimizle çok gevşek bir bağ içinde olduğu için bizim düşüncelerimiz sayılmalarının pek de olası olmadığını ifade ediyoruzdur; ama bir yandan da bu bölgede bu düşüncelerin bulunduğunu kesinlikle yadsıma zorunluluğu duyduğumuza göre aynı zamanda dolaylı olarak kendimizi haklı buluşumuzun (bu noktalara dek uzanmadıkça) tam olamayacağını da teslim etmekteyizdir.

Ve sanırım bu şekilde bilimsiz de olsa hakikatin dilini konuşuyor olunuz.” (*A.g.e.*, 49.)

“Düşlerde, özgün güdüsü, şu ya da bu biçimde —bir istek ya da bir arzu veya itki olarak— uyanıklık aklından geçmemiş herhangi bir eylem düşünmek olanaksızdır.” Hildebrandt, kabul etmeliyiz ki diye sürdürüyor, bu özgün itki, düş tarafından icat edilmemiştir; düş yalnızca onu kopya edip genişletmiştir, düş yalnızca icimizde bulunan

F. DÜŞLERDE AHLAK DUYGUSU 121

tarihsel malzeme kırpıntılarının dramatik bir biçim içinde işlenmesidir; yalnızca Apostle'un sozcuklerini dramatize eder; “Her kim ki kardeşinden nefret eder, katildir.” [I John iii, 15.] Her ne kadar uyandıktan sonra, ahlaksal gücümüzün bilincinde olarak, günahkar düşün işlenmiş tüm yapısına gülümseyebilirsek de o yapının turediği özgün

malzeme bizde gulumseme yaratmayı başaramayacaktır. Duş gorenin hatalarından sorumluluk duyarız, ama tumunden değil, yalnızca belli bir yuzdesinden. “Kısaca, İsa'nın soylediği, kolay kolay karşı cıkılamayacak ‘yureğin dışında kotu duşunceler gelişir’ [Matt, xv. 19] sozlerini kavrayacak olursak duşte girişilen bir gunahın hic değilse belli belirsiz bir en az sucluluk taşıdığı inancından kolay kolay kacamayız.” (Hildebrandt, 1875, 51 v.s.)

Boylece Hildebrandt, duşlerdeki ahlakdışılığm kaynağını, gunduz gunaha cağrılar biciminde aklımızdan gecen kotu itkilerin tohum ve ipuclannda bulur ve bir kişinin ahlaksal değerini belirlerken bu ahlakdışı oğeleri de eklemekte duraksamaz. Bildiğimiz gibi bu oğeler ve onların bu değerlendiriliş bicimi, sofu ve azizlerin, her cağda, kendilerinin sefil gunahkarlar olduklarını itiraf etmelerinin nedenidir.²

Boyle birbiriyle uyuramaz duşuncelerin genelde var olması hic de şaşırtıcı değildir; bunlar pek cok insanda ve ahlak dışında kalan alanlarda da bulunur. Ancak bazan cok daha az ciddiye alınırlar. Spitta (1882, 194) Zeller'in [1818, 120-21] bu bağlamla ilişkili bazı sozlerinden alıntı yapıyor; “Bir akıl, her an icin tum gucune sahip olacağı ve duşuncelerinin duzenli ve berrak akışının yalnızca gereksiz fikirlerle değil, acıkca kaba saba ve sacma fikirlerle de kesintiye uğratılmayacağı bir bicimde orgutlenmiş olmanın mutluluğuna nadiren erişir.

Gercekten de en buyuk duşunurler, en derin duşunceye dalışlarını ve en ağırbaşlı ve en durust duşuncelerini bozan bu duşsel, didikleyici, eziyet veren duşunceler kalabalığından yakınımlardır.”

Bu bağdaşmaz düşüncelerin psikolojik konumu üzerine çok daha

aydınlatıcı bir ışık, Hildebrandt'ın (1875, 55), düşlerin, doğamızın

2

[1914'de eklenmiş dipnot.] Engizisyonun sorunumuza karşı tutumunu öğrenmek

ilgi çekici olacaktır. Cesare Carena'nın *Tractatus de Officio sanctissimae Inquisitionis*'inde, 1631'de, şu parça bulunmaktadır: “Eğer bir kişi düşünde kuşur sayılacak şekilde

gördüğünden söz ederse engizitorler, bunu, onun yaşamında araştırma fırsatını .kacırmazlar, çünkü bir adamın gündüzün uğraştığı şey gece geri gelme alışkanlığı

gosterir.” (İsviçre, St. Urban'dan Dr. Ehniger ile söyleşi.)

122 DÜŞLERİN YORUMU I

uyanırken genellikle ulaşamadığımız derinliklerine ve kuytu koşelerine

rastlantısal bir göz atıverme olanağı sağladığı biçimindeki sözleri

tarafından tutulmuştur. Kant, düşlerin, bize, gizli doğamızı göstermek

ve ne olduğumuzu değil, eğer başka biçimde yetiştirilseydik ne

olabileceğimizi ortaya koymak için var olduğunu bildirdiği *Anthropologie*'sinde

[1798]3 aynı düşünceyi dile getirir. Radestock (1879, 84)

da düşlerin çoğunlukla bizim kendi kendimize kabul edemeyeceğimiz

şeyleri ortaya koymaktan başka bir şey yapmadığını, bu nedenle onları

yalancı ve hileci diye damgalamanın haksızlık olduğunu söyler.

Erdmann [1852, 115] şöyle yazıyor: “Düşler bana hiçbir zaman bir

adam hakkında ne düşünmem gerektiğini göstermemiştir! ama bazan,

bir düşten, bir adam hakkında *düşündüklerimi* ve ona yönelik duygularımı,

hayretler içinde öğrenmişimdir.” Aynı şekilde I.H. Fichte

(1864, 1, 539) de şunları söylüyor: “Düşlerimizin doğası, bizim tüm

eğilimlerimizin, uyanıklık sırasında kendimizi gözlemlemekle öğrenebileceğimizden

cok daha hakikate uygun bir yansımamı verir.”⁴

Bizim ahlaksal bilincimize yabancı itkilerin ortaya çıkışı, daha önce öğrenmiş olduğumuz şeyin —duşlerin uyanıklık yaşamımızda bulunmayan ya da pek küçük bir rol oynayan düşünsel malzemeye ulaşmalarının— aynısı olduğu görülecektir. Benini (1898, 149) şöyle yazıyor: “Certe nostre inclinazioni che si credevano soffocate e spente da un pezzo, si ridestano; passioni vecchie sepolte rivivono; cose e persone a cui non pensiamo mai, ci vengono dinanzi.”⁵ Volkelt (1875, 105) ise: “Uyanıklık bilincimize hemen hemen farkında olmaksızın girmiş ve belki de hiçbir zaman anımsanmamış düşünceler de çok sık olarak akılda var olduklarını düşler aracılığıyla duyururlar.” Bu noktada son olarak Schleiermacher'in uyuma eylemine “istenc dışı düşünceler” ya da imgelerin eşlik ettiği biçimindeki saptamasını anımsayabiliriz (s. 101'ebkz.).

O halde, gerek ahlak dışı, gerekse sacma düşlerde ortaya çıkışları bizi aynı biçimde şaşırtan düşünsel malzemenin tümünü “istenc dışı düşünceler” başlığı altında sınıflayabiliriz. Ancak önemli bir ayrım

3

[Bulunamadı.]

4

[Son iki tumce 1914'de eklenmiştir.]

^ [“B ir süre için boğulmuş ve sonmuş gibi görünen belirli arzularımız yeniden uyanırlar; eski ve gömülü tutkularımız y eniden canlanır; hic düşünmediğimiz eşyalar ve insanlar onumuzde beliriverir.”]

noktası vardır; ahlak evrenindeki istencdışı düşünceler bizim aklımızın alışılmış tutumuna ters düşerler oysa diğerleri yalnızca yabancı oldukları için bize carpıcı gelirler. Henüz bu farkı cozecek daha derin bir bilgiye yönelik hiçbir adım atılmış değildir.

Bundan sonra ortaya çıkan soru, düşlerde istencdışı düşüncelerin ortaya çıkışının *önemiyle*, bu ahlakla uyuşmaz itkilerin geceleyin belirmesinin uyanıklıkta ve düş görme sırasındaki aklın psikolojisine tuttuğu ışıkla ilişkilidir. Burada da görüşlerin yeni bir ayrışması ve otoritelerin yeni bir gruplaşmasıyla karşılaşyoruz. Hildebrandt ve onun temel tutumunu paylaşan diğerlerinin benimsedikleri düşünce çizgisi, kaçınılmaz biçimde, uyanıklık yaşamında bile, ahlakdışı itkilerin belirli bir gücünün bulunduğu, ancak bunun ketvurulmuş bir güc olduğu, eyleme geçmek için koşulları zorlayamadığı, uykuda ise gündüz bir ketvurma gibi çalışan ve bizi böyle itkilerin varlığını fark etmekten korumuş olan bir şeylerin devre dışı kaldığı görüşüne goturur.

Boylece düşler, bir insanın, *tüm* doğasını değilse bile gerçek doğasını ortaya koyarlar ve aklın gizli iç kısmını bilgimize ulaştırmak üzere bir araştırma aracı oluştururlar. Tıpkı hekimlerin, düşlerin, gözlemlenmemiş fiziksel hastalıklara dikkatimizi cektiklerini kabul etmeleri gibi, Hildebrandt da [1875, 56] düşlere, aklımızdaki ahlaksal zayıflıklara dikkatimizi ceken uyarıcı bir güc yakıştırırken yalnızca bu turden usavurmalara dayanmaktadır. Spitta da [1882, 193 v.s.] akla (orneğin erinlikte) saldıran uyarılma kaynaklarından soz

ederken, duş goreneler, eğer uyanıklık saatlerinde kesines durust bir yaşam surdurur ve gunahkar duşuncelerini her ortaya cıktıklarında baskılamaya ve onların olgunlaşıp eyleme donuşmesini onlemeye ozen gosterirse tum olanların kendi gucu icinde kalacağı guvencesini verdiğinde bu goruşu benimsiyor olsa gerek. Bu goruşe gore “istencdışı duşunceler”i, gunduzun “baskılanmış” duşunceler diye tanımlayabiliriz ve onların ortaya cıkışını da saf bir zihinsel gorungu olarak kabul etmek zorunda oluruz.

Ancak başka yazarlar bu sonucu inandırıcı bulmamaktadırlar. Orneğin Jessen (1855, 360), gerek duşlerde gerekse ateşli ve başka sannlı rahatsızlıklarda uyanıklıkta ortaya cıkan istencdışı duşuncelerin “dinlenmeye cekilmış istencli bir etkinliğin, icisel itkilerce uyarılmış imge ve duşuncelerin az ya da cok mekanik bir bicimde birbirini izleyişinin ozelliklerini taşıdığına” inanır. Jessen'in goruşune gore, ahlakdışı bir duşun, duş gorenin zihinsel yaşamına ilişkin olarak ka124

DUşLERİN YORUMU I

nıtladığı tek şey, onun, bir bicimde sozkonusu duşunsel malzemeyi tanıdığıdır; onların, duş gorenin kendi zihinsel itkileri olduğuna ilişkin hicbir kanıt yoktur.

Başka bir yazara, Maury'ye gelince, onun da duş gorme durumuna, zihinsel etkinliğin keyfi bir yıkımına değil, onu oğelerine ayırıştırmaya yarayan bir yetenek yakıştırdığı gorulur. Ahlakın sınırlarını zorlayan duşler hakkında aşağıdakileri yazıyor: “Ce sont nos penchants qui parlent et qui nous font agir, sans que la conscience nous retienne,

bien que parfois elle nous avertisse. J'ai mes défauts et mes penchants vicieux; à l'état de veille je tâche de lutter contre eux, et il m'arrive assez souvent de n'y pas succomber. Mais dans mes songes j'y succombe toujours ou pour mieux dire j'agis par leur impulsion, sans crainte et sans remords... Evidemment les visions qui se déroulent devant ma pensée et qui constituent le rêve, me sont suggérées par les incitations que je ressens et que ma volonté absente ne cherche pas à refouler." (Maury, 1878, 113.)⁶

Düşlerin, düş gorenin aslında var olan ama baskılanmış veya gizlenmiş bulunan ahlakdışı eğilimlerini ortaya çıkarma yeteneği bulunduğuna inanan hiç kimse bu görüşünü Maury'nin sözleri kadar kesin bir biçimde ifade edemez: "En rêve l'homme se révèle donc tout entier à soi-même dans sa nudité et sa misère natives. Dès qu'il suspend l'exercice de sa volonté, il devient le jouet de toutes les passions contre lesquelles, à l'état de veille, la conscience, le sentiment de l'honneur, la crainte nous défendent." (*A.g.e.*, 165.)⁷ Başka bir bölümde

şu çok doğru cümlelere rastlıyoruz: "Dans le songe, c'est surtout l'homme instinctif qui se révèle... L'homme revient pour ainsi dire à l'état de nature quand il rêve; mais moins les idées acquises ont pénétré dans son esprit, plus les penchants en désaccord avec elles

R ["Konuşan ve bize eylem yaptırtan itkilerimizdir; oysa vicdanımız bizi ba zan uyarsa da durdurmaz. Hatalarım ve kötü itkilerim vardır; uyanıkken onlara karşı direnmeye cabalarım ve oldukça sık olarak onlara boyun eğmemeyi başardım. Ama düşlerimde her zaman onlara boyun eğdim, ya da daha doğrusu korku veya pişmanlık duymanın

onların baskısı altında davranırım... Aklımın onunda ortaya dokulen ve b ir
duşu oluşturan görüntuler, acıkca duyumsadığım istekler tarafından telkin edilmişlerdir
ve benim v a r olmayan istencim o n la n bastırmaya kalkışmaz.”]

7

[“Bu nedenle düşlerde, insan, doğal çıplaklığını ve yetersizliğini kendiliğinden
ortaya çıkarır. İstencini askıya a lır almaz, uyanıkken vicdanı, o nur duygusu ve k o rk u la rıyla
kendini savunduğu tum tutkularının oyuncağı haline gelir.”]

F. DUŞLERDE AHLAK DUYGUSU 125

conservert encore sur lui l'influence dans le reve.” (A.g.e., 462.)⁸ Daha
sonra, sık sık yazılarında özel bir şiddetle saldırdığı boş inancların
düşlerinde nasıl da kurbanı olduğuna örnekler veriyor.

Ancak, Maury'nin bu derin düşünceleri, onun, bu denli doğru olarak
gozlemlediği gorungulere, kendi goruşune gore düşlere egemen
olan ve zihinsel etkinliğin tam karşıtı saydığı “*automatisme psychologique*”
m bir kanıtı olmaktan ote bir anlam vermemesi nedeniyle değerlerini
yitirirler.

Stricker (1879, [51]), şöyle yazıyor: “Düşler yalnızca yanılsamalardan
ibaret değildirler. Orneğin eğer kişi, düşünde, haydutlardan
korkuyorsa, haydutların hayali olduğu doğrudur ama korku gercektir.”

Bu, düşlerdeki *duyguların*, düş içeriğinin geri kalanıyla aynı bicimde
yorumlanamayacağına dikkatimizi cekiyor ve de bizi, düşlerde
ortaya çıkan ruhsal sureclerin hangi kesiminin gercek sayılması gerektiği,
yani hangilerinin uyanıklık yaşamının ruhsal surecleri arasında
sınıflandırılmayı hak ettiği sorunuyla yuzuze getiriyor.⁹

8

[“Duşlerde ortaya çıkan şey en temel olarak icguduların insanıdır... in san ın duşle
rinde b ir doğa durumuna donduğu soylenebilir. Ama edinilmiş düşünceler aklına ne
denli az nüfuz etmişse duşlerinde onların tersi etkilerin aklını etkilemesi de o denli çok
olur.”] 9

[Duşlerdeki du y g u l a r sorunu VI. Bolumun H kesiminde tartışılmıştır. D u şlerin
ahlaksal sorumluluğu konusuna 11. Cilt, VII. Bolum, F Kesiminde yeniden d eğinilmiştir.]

(G)

DÜŞ GÖRME VE DÜŞ GÖRMENİN

İŞLEVİ ÜZERİNE KURAMLAR

Duşlerin gözlemlenen niteliklerini belli bir görüş açısından açıklamaya
çalışan ve aynı zamanda duşlerin daha geniş görüngüler evrenindeki
konumunu tanımlayan her sav bir duş kuramı diye adlandırılmayı
hak eder. Değişik kuramların, duşlerin şu ya da bu niteliğini
temel alıp açıklama ve bağlantı kurmalarına başlangıç noktası olarak
o niteliği yerleştirmeleriyle birbirlerinden ayrıldığını görürüz. Bir kuramın
duş görme için (ister yararçı isterse başka türlü) bir *işlev* ortaya
atması gerekmez. Yine de amaçlılığa ilişkin açıklamalar arama
alışkanlığımız nedeniyle duşlere bir işlev yükleyen kuramları benimsemeye
daha yatkındır.

Terimin bu anlamıyla az ya da çok duş kuramı denmeyi hak eden
çeşitli görüş dizileriyle tanışmış bulunuyoruz. Antik çağlarda duşlerin
tanrılar tarafından insanların eylemlerini yönlendirmek için gönderildiği
inancı, duşler hakkında bilinmeye değer her şey için bilgi
verdiğinden tam bir kuramdır. Duşler bilimsel araştırma konusu

oluncaya değin aralarında son derece butunluktan uzak olanların da

bulunduğu çok sayıda kuram geliştirilmiştir.

Yorucu bir sayı çoğaltmasına girişmeksizin, duşlerdeki ruhsal etkinliğin

doğası ve niceliği hakkında one surdukleri varsayımlara göre

duş kuramlarını aşığıdaki uc kaba gruba ayıracağız.

g . d ü ş g ö r m e n i n i ş l e v i 127

(1) Delboeufunkine [1885, 221 v.s.] benzer kuramlar vardır. Bunlara

göre tüm ruhsal etkinlik duşlerde sürer. Bu kuramlar, aklın uyumadığım

ve aygıtının dokunulmadan kaldığını, ancak uyanıklık yaşamından

farklı olan uyku koşulları içinde bulunduğu için normal

işleyişinin uyku sırasında farklı sonuçlar doğurduğunu varsayarlar.

Bu kuramlar için onların duşlerle uyanıklık duşunceleri arasındaki

tüm farkları uyku durumunun koşullarından türeyip turetemeyecekleri

sorusu ortaya çıkıyor. Ayrıca duşler için bir *işlev* one surmelerine

de hiç olanak yok. Bize hiçbir duş görme nedeni sunamazlar. Karmaşık

zihinsel aygıt mekanizmasının kendisine uymayan koşullarda bile

neden işlemeyi sürdürmesi gerektiğini açıklayamazlar. Oysa gerek

duşsuz uyku, gerekse (eğer rahatsız edici uyanlar araya karışırsa)

uyanma, ucuncu, duş görme seceneğinden çok daha uygun tepkiler

olurdu.

(2) Bunların tersine, duşlerin, ruhsal etkinlikte bir azalma, bağlantılarda

bir gevşeme ve elde edilebilen malzemede bir yoksullaşma demek

olduğunu one süren kuramlar vardır. Bu kuramlar, uykuya, orneğin

Delboeuf tarafından one surülenlerden oldukça farklı nitelikler

yuklemektedirler. Bu kuramlara göre uyku, akıl üzerinde geniş kapsamlı etkiler göstermektedir; bu etkiler akıldan dış dünyaya kapatılmakla kalmamakta hatta zihinsel mekanizmaları zorlayıp onları gecici olarak devredışı bırakmaktadır. Eğer ruh hekimliğiyle bir benzeşim kurmaya kalkışacak olursam ilk kuram grubu düşleri paranoya modeline oturturken ikinci grup onları zeka geriliği ya da akıl karışması durumuna benzetmektedir.

Uyku tarafından felce uğratıldığı için zihinsel etkinliğin yalnızca bir parçasının düşlerde dışavurduğu yolundaki kuram, tıp yazarları arasında ve genel olarak bilim dünyasında en yaygın kuramdır. Düşlerin açıklanması konusunda herhangi bir genel ilginin var olduğu düşünüldüğü sürece bu kuram bağlayıcı bir kuram olarak tanımlanabilir.

Bu kuramın, düşleri açıklamanın herhangi bir yolunu en kötü biçimde kapatan engellerden —düşlerin içindeki zıtlıklarla uğraşmanın güçlüğüden— nasıl da kolayca kaçındığına dikkat edilmelidir. O, düşleri, kısmi bir uyanmanın —Herbart'ın (1892 [307]) düşlere ilişkin bir sözünden alıntı yapacak olursak “aşamalı, kısmi ve aynı zamanda ol128

DUŞLERİN YORUMU I

dukca anormal bir uyanma” — sonucu sayar. Böylece bu kuram, düşlerdeki zihinsel işleyişin etkinliğindeki çeşitlilikten (arasıra ortaya çıkan sacmalıkta olduğu gibi hiç etkin olmayıştan tam yoğunlukta zeka işleyişine dek) sorumlu tutmak üzere giderek artan ve tam uyanıklıkta doruğa ulaşan bir uyanıklıklar dizisini kullanır, [s. 229'a bkz.]

Fizyoloji terimleriyle yapılan bir anlatımdan vazgeçemeyenler ya

da boylesi bir anlatımı daha bilimsel sayanlar aradıklarını Binz'in (1878, 43) özetlemesinde bulacaklardır: “Bu durum” (uyuşukluk) “sabahın erken saatlerinde sona erer, ama yalnızca bir dereceye dek. Beynin albumini içinde birikmiş olan yorgunluk maddeleri giderek yok olur, kanın sürekli akımıyla giderek daha fazlası ayrışır ya da atılır. Şurada burada ayrı hücre grupları uyanıklığa geçerler; oysa çevrelerinde sersemlik hali surmektedir. *Bu ayrı 'grupların yalıtılmış çalışması* sislenmiş bilincimizin onunde ortaya çıkar ve beynin çağrışım surecini yöneten oteki kesimleri tarafından denetlenmez. Bu nedenle büyük kesimi en yakın geçmişin maddi izlenimlerine uyan imgeler vahşi ve düzensiz bir biçimde zincirler oluşturur. Özgürleşen beyin hücresi sayısı durmadan artar ve düşlerin anlamsızlığı da buna uygun olarak azalır.”

Düş görmeyi böyle tam olmayan, kısmi bir uyanıklık durumu sayan bu görüşe, hiç kuşkusuz, her çağdaş fizyolog ya da filozofun yazısında rastlanması gerekir. En özenli sunuluşu Maury [1878, 6 v.s.] tarafından yapılmıştır. Yazar sanki uyanıklık ya da uyku durumlarının her biri özel bir ruhsal işlevle ilgili bir anatomik bölgeden bir diğerine kaydığını imgeliyor gibidir. Bu noktada, kısmi uyanıklık kuramı desteklenmiş olsa bile ayrıntılarının tartışmaya çok acık olduğuna değinmekle yetineceğim.

Doğal olarak bu görüş, düş görmeye hiçbir işlev yüklemeyiz. Düşlerin konum ve önemine ilişkin bu görüşü izleyen sonuçlar, Binz (1878, 35) tarafından yerine oturtulmuştur: “Gözlemlenen her olgu,

bizi, duşlerin her zaman yararsız ve çoğu olguda patolojik (hastalıklı)

bedensel sureclerle belirlenmesi gerektiği sonucuna varmaya zorlamaktadır...”

Binz'in altım çizdiği “bedensel” teriminin duşlere uygulanması

birden çok anlam taşımaktadır, tik planda, toksik maddeler kullanarak

deneysel duş üretimini incelediği sırada Binz'e özellikle akla yaG.

DUş GORMENİN İŞLEVİ 129

kın gelmiş olan duş *etioloji*'sine (nedenbilim) gönderme yapmaktadır.

Çünkü bu türden kuramlar, duşleri, olabildiğince bedensel nedenler

icinde kısıtlama eğilimi taşırlar. En uc biçimiyle verecek olursak bu

görüş aşağıdaki gibidir. Tüm uyaranları dıőtalayıp kendimizi uykuya

bıraktığımızda, sabaha, taze uyaranların baskısıyla aşamalı uyanma

sureci duş görme görüngüsünde yansıyana dek duş görmek için hiçbir

olanak ve hiçbir gereksinme yoktur. Ancak uykumuzu uyaranlardan

yalıtmak olanaksızdır; onlar, her yandan, —Mephistopheles'in yakındığı

yaşam tohumları gibi—1 dıştan, icten, hatta uyanıklık

yaşamında ayırdına varılmayan beden kesimlerinden uyuyanın üzerine

yağarlar. Böylece uyku bozulur; önce aklın bir koşesi sarsılıp

uyandırılır, sonra bir başka koşesi; akıl, uyanmış kesimi ile kısa bir

sure işlev görür sonra yeniden uykuya dalmanın hoşnutluğuna bırakır

kendini. Duşler, bir uyaranın uykuda yarattığı bozukluğa bir tepkidir

— oldukça da gereksiz bir tepki.

Ancak duş gormenin bedensel bir surec olarak tanımlanması —ki

tüm soylenenlere ve yapılanlara karşı yine de aklın bir işlevi olarak

kalmaktadır— başka bir anlam da taşımaktadır. Bu tanım, duşleri,

ruhsal surecler arasında sayılmayacak kadar değersiz gosterme eğilimi taşımaktadır. Duş gorme, çoğu kez “Hic muzik bilmeyen bir adamın piyanonun tuşları üzerinde gezinen on parmağı” [Strumpell, 1877, 84; s. 272'ye bkz.] ile karşılaştırılmıştır; bu benzetme kesin bilimlerin temsilcilerinin duş gormeye ilişkin goruşlerini yansıtır. Bu goruş acısından bir duş, tumuyle ve tam anlamıyla yorumlanmaz bir şeydir; muzik bilmeyen adamın on parmağı bir muzik parçası uretebilir mi hic?

Uzak gecmişte bile kısmi uyanma kuramına eleştiri getirilmemiş değildi. Orneğin Burdach (1838, 508 v.s.) şunları yazıyor: “Duşlerin kısmi uyanma olduğu soylendiğinde her şeyden once bu ne uykuya ne uyanıklığa ışık tutmaz; ayrıca duşlerde bazı zihinsel guclerin etkin bazılarının ise dinlenme durumunda olduğundan daha fazla birşey de

' [Faust'la ilk konuşmasında (2. Kesim 3. Sahne) Mephistopheles, yıkıcı c abalarının

binlerce taze yaşam tohumunun ortaya cıkmasıyla durmadan acı acı yakınır. P a r c a n ın

tumu Freud tarafından *Civilmalion and its D iscontents 'in* (Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları) (1930a) b ir dipnotuna alınmıştır.]

130 DUŞLERİN YORUMU I

soylenmiş olmaz. Oysa bu turden değişkenlikler yaşamın her alanında vardır.”

Duşleri bedensel bir surec sayan bu bağlayıcı kuramın temelinde

ilk kez Robert tarafından 1886'da ortaya atılan cok ilginç bir hipotez

yatmaktadır. Duş gorme için bir işlev, yararcı bir amac onerebildiğinden

o hipotez ozellikle cekicidir. Robert, bizim duş malzemesini

incelememiz sırasında soz ettiğimiz (s. 71 v.s.'na bkz.) iki gozlem

urununu, yani çok sık olarak en önemsiz günlük izlenimlerin düşlerini görmemize karşılık önemli günlük ilgilerimizin düşlerimize nadiren girmesini, kuramına çalışma alanı olarak almıştır. Robert, (1886, 10) üzerinde enine boyuna düşündüğümüz şeylerin hiçbir zaman düşlerimizi harekete gecirmediğini; yalnızca aklımızda butunlenmemiş biçimde bulunan ya da düşüncelerimizin şöyle bir dokunup geçtiği şeylerin düşleri kışkırttığını ve bunun evrensel bir hakikat olduğunu one surer: “Düşleri açıklamanın genellikle olanaksız olmasının nedeni kesinlikle onların bir önceki gün düş görenin dikkatini çekmeyi başaramayan duyuşsal izlenimlerin sonucu olmalarıdır.” [*A . g . e* 19-20.] Böylece bir izlenimin bir düşe girme olanağı bulup bulmamasını belirleyen koşul, izlenim üzerindeki işlem sürecinin kesintiye uğramış olup olmaması ya da izlenimin, üzerinde işlem yapılmaya değmeyecek kadar önemsiz bulunması olmaktadır.

Robert, düşleri “kendisine karşı zihinsel tepkimiz sayesinde ayırdına vardığımız bedensel bir boşaltım süreci” olarak tanımlar.

[*A.g.e.*, 9.] Düşler, doğarken boğulmuş düşüncelerin boşaltılmasıdır.

“Düş görme yeteneği olmayan bir insanın zaman içinde aklı karışacakta çünkü büyük bir tamamlanmamış, üzerinde çalışılmamış düşünceler yığını beyinde birikecek ve bu yığının kutlesi tamamlanmış butunler halinde belleğine sindirilmesi gereken düşünceleri sarıp boğacakta.” [*A.g.e.*, 10.] Düşler, aşırı yüklenmiş beyin için bir emniyet supabı görevi görür, iyileştirici ve rahatlatıcı güçleri varda.

(*A.g.e.*, 32.)

Eğer düşüncelerin düşlerde ortaya çıkmasının aklı nasıl rahatlattığını soracak olsak Robert'ı yanlış anlamış olurduk. Robert'ın acık olarak yaptığı şey, düş malzemesinin bu iki özelliğinden yola çıkarak uyku sırasında *bedensel* bir surec olarak şu ya da bu yoldan değersiz izlenimlerin atıldığını ve düşlerin özel turden ruhsal bir surec

G. DUŞ GORMENİN İŞLEVİ 131

olmayıp yalnızca bu atım hakkında edindiğimiz bilgi olduğu sonucunu çıkarmaktır. Dahası, boşaltım, akılda yalnızca geceleri oluşan bir olay değildir. Robert, ayrıca bir önceki gün ortaya çıkan düşüncelerin işlemlendiğini ve “sindirilmemiş düşüncelerin boşaltılmamış kesimlerinin imgelemden odunc alınmış düşünce iplikcikleri tarafından aşağı yukarı bir bütün haline getirildiğini ve böylece zararsız bir imgelemsel resim halinde belleğe yerleştirildiğini” ekler. (*A.g.e.*, 23.)

Ancak Robert'ın kuramı, düşlerin *kaynağının* doğası hakkındaki ongoruleriyle bağlayıcı kuramın tam karşıtıdır. Bağlayıcı kurama göre eğer akıl dış ve iç duyuşsal uyarımlarla durmadan uyandırılmasa hiç düş görülmeyecektir. Oysa Robert'ın görüşüne göre düş görme itkisi aklın içinde ortaya çıkar —aşın yüklenmesi ve rahatlamaı gereksinmesi nedeniyle— ve mukemmel bir mantıkla bedensel koşullardan türeyen nedenlerin düşlerin belirlenmesinde yan bir rol oynadığı ve bu turden nedenlerin uyanıklık bilincinden türemiş düşleri üretmek için hiçbir malzemesi bulunmayan bir akılda düşleri harekete geciremeyeceği sonucuna varır. Yaptığı tek saptama, düşlerde, aklın derinliklerinden doğan düşgucu imgelerinin sinirsel uyarımlardan etkilenebileceğini

kabul etmektir. (A.g.e., 48.) Bu nedenle Robert, her şeye karşın düşleri tumuyle bedensel olaylara bağımlı saymaz. Yine de onun goruşune gore düşler ruhsal surecler değildir ve uyanıklık yaşamının ruhsal surecleri arasında onların yeri yoktur; onlar her gece zihinsel etkinlikle ilgili aygıtta ortaya çıkan bedensel sureclerdir ve işlevleri bu aygıtı aşırı gerilimden korumak —ya da benzetme değıştirilecek olursa— aklın copculeri olarak çalışmaktır.²

Başka bir yazar, Yves Delage da kuramını düşlerin aynı özelliğine dayandırır; yani düş malzemesinin secimiyle kendini gosteren özelliğe. Aynı şeylere ilişkin goruşunde hafif bir sapmanın nasıl da çok değışik sonuclara goturduğunu izlemek çok öğretici olacaktır.

Delage, (1891 [41]) çok sevdiği birinin olumu nedeniyle kendisinin yaşadığı bir deneyimi, gunduzun tum düşüncelerimizi işgal eden

2

[Robert'ın kuramı s. 213 n . 1 , 226 v.s. ve II. Cilt, VII. Bolum, D kesiminde d e rin lemesine tartifilmiflır. — *Histeri Üzerine Çalışmalar*'m (Breuer ve Freud, 1895) b ir dipnotunun akışı icinde Freud, Robert'ın bu kuramım düşlerin üretimindeki iki e tmenden birini betimlemek icin benimser. *P . F L . 3*, 127 n.a bkz.]

132 DÜŞLERİN YORUMU I

şeyi düşümüzde *görmediğimizi* ya da o, başka gunluk ilgilere de yer verene dek gormediğimizi anlatır. Başka insanlar üzerindeki araştırmaları bu olgunun genel bir doğru olduğu konusunda kendisini desteklemiştir.

Eğer genel gecerliliği olduğu kanıtlanırsa bu turden ilginç

bir gozlemin genc evli ciftlerin düşlerinde yapılabileceğini one surmektedir.

“S'ils ont ete fortement epris, presque jamais ils n'ont reve l'un de l'autre avant le mariage ou pendant la lune de miel; et s'ils ont reve d'amour c'est pour etre infideles avec quelque personne indifferente ou odieuse.” [*A. g. e* 41.] O halde biz neyin duşunu goruyoruz?

Delage, duşlerimizde ortaya cıkan malzemenin bir onceki gun ve daha eski zamanların parcalarından ve kalıntılarında ibaret olduğunu belirtir. Duşlerimizde ortaya cıkan her şey, başta onu duş yaşamımızın bir yaratışı saymaya eğilimli olsak da, daha yakından incelediğimizde [daha once yaşanmış malzemenin] ayrımsanmamış yeniden uretimine donuşur — “souvenir inconscient”⁴. Ancak bu duşensel malzemenin ortak bir niteliği vardır: O, olasılıkla duyularımızı zekamızdan daha guclu bicimde etkileyen ya da dikkatimizin ortaya cıkışlarından hemen sonra uzerlerinden uzaklaştığı izlenimlerden doğar. Bir izlenim ne denli az bilincli ve aynı zamanda ne denli gucluysse bir sonraki duşte yer alma şansını da o denli fazladır.

Şimdi burada Robert tarafından vurgulanmış iki izlenim kategorisi var: onemsiz olanlar ve uzerinde durulmamış olanlar. Ancak Delage, koşullara değişik bir yon verir ve izlenimlerin duşleri oluşturma yeteneği taşımalarını onemsiz olmalarına değil uzerlerinde durulmamış olmalarına bağlar. Bir bakıma onemsiz izlenimlerin de uzerlerinde tam olarak durulmadığı doğrudur; taze izlenimler olduklarından uykuda serbest kalan “autant de ressorts tendus”⁵ dururler. İşlemlenmesi sureci icinde bir engelle karşılaşmış ya da amacli olarak kısıtlanmış guclu bir izlenim, zayıf ve hemen hemen ayırdınına varılmamış bir iz³

(“Eğer derin bir aşk içinde olsalardı evlenmeden önce ya da balaylan boyunca birbirlerini düşlerinde hemen hiç görmezlerdi; eğer erotik düşleri olursa birbirlerini ilgisiz ya da istenmeyen kişilerle aldatırlardı.”]

[“Bilinçdışı anı.”]

[Bir sürü gergin yay.]

G. DUŞ GORMENİN İŞLEVİ 133

lenime göre düşlerde yer almayı daha çok hak eder. Gündüz boyunca kctvurularak ve baskılanarak depolanmış ruhsal enerji, geceleyin düşlerin itici gücü olur. Baskılanmış ruhsal malzeme düşlerde gün ışığına çıkar. [A.g.e., 1891,43.]6

Ne yazık ki bu noktada Delage düşünce akışını durduruyor. Düşlerde herhangi bir bağımsız ruhsal etkinliğe yalnızca en küçük payı verebiliyor; böylece de kuramını, beynin kısmi uyanması biçimindeki bağlayıcı kuramla aynı çizgiye getiriyor: “En somme le reve est le produit de la pensee errante, sans but et sans direction, se fixant successivement sur les souvenirs, qui ont garde assez d'intensite pour se placer sur sa route et l'arreter au passage, etablissant entre eux un lien tantot faible et indecis, tantot plus fort et plus serre, selon que l'activite actuelle du cerveau est plus ou moins abolie par le sommeil.” [A.g.e., 46.]7

(3) Düş gören akla, uyanıklık yaşamında büyük ölçüde ya da tümüyle olanaksız bazı özel ruhsal etkinlik yeteneği ve eğilimi yakıştıran kuramları da üçüncü bir gruba yerleştirebiliriz. Bu ruhsal yeteneklerin çalıştırılması genellikle düş görmeye yararlı bir işlev kazandırır. Ruhbilim yazıları yazan daha eski yazarların düş görmeye

ilişkin varsayımlarının çoğu bu gruba girer. Burdach'dan (1838, 512)

bir tuncelik bir alıntı yapmakla yetineceğim. Duş görmek diye yazıyor

“aklın, bireyselliğin gucuyle kısıtlanmayan, kendinin bilincinde

olmakla kesintiye uğramayan ve kendini belirleme tarafından yönetilemeyen

ama duyu merkezlerinin ozgurce çalışan canlılığı olan doğal

bir etkinliğidir.”

^ [1909'da eklenen dipnot:] Anatole France tastamam aynı düşünceyi *Le lys rou* gc'da ifade eder:

“Ce que nous voyons la nuit, ce sont les restes malheureux de *ce* que

nous avons nelige dans la veille. Le reve est souvent le revanche des choses qu'on

meprise ou le roproche des etres abandonnes.” [“Geceleyin gorduklerimiz, bir onceki

gun ihmal etmiş olduklarımızın zavallı kalıntılarıdır. Bir duş, çoğu kez, aşağıladıklanm

izm b ir oc alması ya da terk ettiklerimizin bir yakınmasıdır.”]

[“Kısaca, duşler, amacsız ya da yonsuz dolanan, arasıra kendini, yoluna dikilecek

ve gidişini durduracak k ad ar gerilimini koruyabilmiş olan anılara bağlayan ve o anda

beynin etkinliğinin u ykuyla az ya da cok yok edilmiş olmasına bağlı olarak onlarla

bazan zayıf ve gevşek, bazan sağlam ve sıkı b ir z in c ir oluşturan düşünce nin u ru n u dur.”]

134 DUŞLERİN YORUMU I

Burdach da diğer yazarlar da aklın kendi guclerini ozgurce kullandığı

bu eğlenceyi, aklın tazelendiği, gunduzun çalışması için yeni

guc topladığı bir durum sayarlar — aslında bir tur tatil yapıyormuşcasına

eğlenmektedir. Orneğin BurdaCh, şair Novalis'in duşler saltanatını

ovduğu guzel sozlerini onaylayarak yapıtına alır [a.g.e., 514]:

“Duşler, yaşamın sıkıcı tekduzeliğine karşı bir kalkandır; onlar,

gunluk yaşamın tum resimlerini karmakarışık etsin ve erişkin insanların

kesintisiz ağırbaşlılıklarını bir cocuğun keyifli oyununa donuştursun

diye imgelemin zincirlerini kırarlar. Duşler olmasa çok cabuk yaşlanırdık; bu nedenle onları belki goklerden gelmiş bir armağan olarak değil ama değerli bir eğlence, mezara doğru yolculuğumuzda dostca yoldaşlar olarak görebiliriz.” [*Heinrich von Ofterdingen* (1802), 1. Kesim, 1. Bolum.]

Purkinje, duşlerin yeniden canlandırıcı ve iyileştirici işlevini daha da vurgulayarak betimler (1846, 456): “Bu işlevleri özellikle üretken duşler gerçekleştirir. Bunlar, imgelemin basit bir oyunu olup gunduzun olaylarıyla hiçbir ilişkileri yoktur. Akıl, uyanıklık yaşamının gerginliğini uzatmayı hic istemez; onları gevşetmeye ve onlardan kurtulmaya çalışır. Uyanıklık yaşamının koşullarına zıt koşullar üretir. Uzuntuyu neşeyle, endişeyi umutla ve mutlu dikkat dağıtıcı resimlerle, nefreti sevgi ve dostlukla, korkuyu yureklilik ve ileri goruşlulukle iyileştirir; kuşkuları inandırma ve sağlam bir guvenle, boş beklentileri de doyumla yatıştırır. Ruhun gun boyunca durmadan yeniden acılan yaralan, onları orten ve yeni yaralanmalardan koruyan uyku tarafında sağaltılır. Zamanın iyileştirici etkisi de kısmen buna dayanmaktadır.” Tumumuz uykunun zihinsel etkinlikler uzerinde yararlı bir etkisi bulunduğunu duyumsarız; toplumsal zihnin anlaşılmaz işleyişi de duş gormenin uykunun yararlarını yaydığı yollardan biri olduğu inancından vazgecmeye yanaşmaz.

Duş gormeyi aklın ancak uyku sırasında ozgurce yayılabilen özel bir etkinliği olarak acıklama yolunda ilginç ve en derinlemesine girişimi, 1861'de Scherner yapmıştır. Scherner'in kitabı, gosterişli ve

cok akıcı bir bicemle yazılmış olup konusuna neredeyse sarhoşca bir coşkuyla sarılmış olmanın esinlerini taşır ve yazarın tutkusunu paylaşmayan herkesi puskurtmek zorundaymış gibidir. Konularının coG.

DUŞ GORMENİN İŞLEVİ 135

zumlenmesinin onune oyle guclukler cikartır ki rahatlıkla Schemer'in öğretisi uzerine daha kısa ve daha acık bir sunuş yapmış olan filozof Volkelt'e başvurabiliriz: “Bu zafer ve gorkem bulutlarından, bu mistik yığından düşündürucu anlam ışıklarıyla onların ardından şimşek parıltıları çıkar ama bunlar bir düşünurun yolunu aydınlatmaz.”

Scherner'in yazılan, izleyicileri tarafından bile işte boyle değerlendirilmektedir.

[Volkelt, 1875,29.]

Scherner, aklın yeteneklerinin duş yaşamında azalmadan surduğune inananlardan değildir. [Volkelt'in sozcukleriyle (a . g . e 30)]

Scherner, egonun merkezi ozunun —kendiliğinden enerjisinin— duşlerde sinirsel gucunden nasıl yoksun kaldığını, bu desantralizasyon sonucu ayırt etme, duygu, istek ve duşunme sureclerinin nasıl değışime uğradığını ve bu ruhsal işlev kalıntılarının nasıl artık gercek zihinsel nitelikleri taşımadığını ve mekanizmalardan başka bir şey olmayan bir hale girdiklerini gosterir. Ancak tum bunların tersine “imgelem” diye adlandırılabilcek zihinsel yetenek, mantığın ve herhangi başka bir duzenleyici denetimin egemenliğinden kurtulur ve sınırsız bir egemenlik konumuna sıcrar. Duş imgelemi, yakın uyanıklık anılarını yapı malzemesi olarak kullanmasına karşın, onları uyanıklık yaşamındakilerle en uzak bir benzerliği olmayan yapılarda

kullanır; kendini duşlerde yalnızca yeniden üretme gücüyle değil, *üretici* gücüyle ortaya koyar. [A.g.e., 31.] Özellikleri, duşlere odunc verdiği garip niteliklerdir. *İlimli olmayan, abartılmış ve olağanüstü* şeyleri yeğler. Ama aynı zamanda düşünce kategorilerinin engellerinden kurtulduğu için esneklik, çeviklik ve çok yönlülük kazanır. Narin duyguların golgelerine ve tutkulu coşkulara karşı en ince biçimde bir duyarlılığı vardır ve içsel yaşamımızı hemen dışsal plastik resimlerle icice geçirir. Duşlerdeki imgelemin kavramsal konuşma gücü yoktur. Söylenmesi gerekeni resimler haline getirmek zorundadır ama hiçbir kavram zayıflatıcı etkileri kaldıramayacağı için resimsel biçimi tam olarak ve güçlü bir biçimde kullanır. Bu nedenle konuşması nedenli acık olursa olsun dağınık, hantal ve gariptir. Sözlerinin berraklığı, özellikle bir nesneyi kendi imgesiyle temsil etmekten hoşlanmaması ve yalnızca nesnenin temsil edilmek istenen özel bir yönünü ifade edecek olan bazı yabancı imgeleri yeğlemesi yüzünden bozulur.

Bu da imgelemin “simgeleştirici etkinliği”dir... [A.g.e., 32.] Bir başka

136 DUŞLERİN YORUMU I

çok önemli nokta, duş imgeleminin, şeyleri hiçbir zaman tüm olarak değil de taslak halinde, hatta en kaba çizgileriyle çizmesidir. Bu nedenle resimleri esin ürünü eskizler gibidir. Ancak bir nesnenin salt temsili üzerinde durmaz; duş egosunu az ya da çok nesne ile icice geçirmeye ve bir *olay* yaratmaya yönelik içsel bir gereksinmesi vardır.

Örneğin, gorsel bir uyarının neden olduğu bir duş, sokaktaki altın paralarla temsil edilebilir ve duş gören onları hoşnutlukla toplayıp cebine

atabilir. [A.^f., 33.]

Scherner'e gore, duş imgeleminin artistik çalışmasını gerçekleştirdiği malzeme temelde gündüzün çok karanlık olan organik bedensel uyarılardır. (S. 28 v.s. bkz.) Bu nedenle Scherner'in son derece hayali hipotezi ile Wundt ve diğer fizyologların başka bakımlardan ayrı kutuplarda yer alan aşırı derecede tutarlı öğretileri, duşlerin kaynağı ve kışkırtıcıları hakkındaki kuramları açısından belki de tümüyle aynıdır. Ancak, fizyolojik açıdan içsel bedensel uyarılar kendilerine uygun belli duşunceler uyartıldığında tüketirler; bu duşunceler, çağrışım hatları yoluyla başka duşunceleri oluşturur ve bu noktada duşlerdeki ruhsal olayların gidişi sona ermiş gibidir. Oleyandan Scherner'e gore, bedensel uyarılar, akla, imgelemse! amaçları için kullanacağı malzemeyi sağlamaktan başka bir şey yapmazlar.

Scherner'in gözünde, duşun biçimlenmesi, başka yazarların bitiş saydıkları noktada başlar.

Kuşkusuz duş imgeleminin bedensel uyarılara yaptıkları herhangi bir yararlı amaca hizmet etmek sayılamaz. O, onlarla ve söz konusu duşun uyarılarının doğduğu organik kaynakların resimleriyle bir tür plastik simgeleştirme içinde oynar. Scherner —Volkelt [1875, 37] ve diğerlerinin bu noktada kendisini izlemeyi reddetmelerine karşın— duş imgeleminin organizmayı bir tüm halinde temsil etmek için tek bir özel yolu olduğu görüşündedir: yani bir ev gibi. Yine de iyi ki bu tek temsil yolu değildir. Öte yandan duş imgelemi bir dizi evi tek bir organı temsil etmek için kullanabilir; örneğin, çok uzun bir

caddedeki evler barsaklardan gelen bir uyarımı temsil edebilir. Bunun gibi bir evin ayrı parçalan bedeninin ayrı kesimlerinin yerine geçebilir; böylece bir başağrısının neden olduğu bir duşta, baş, bir odanın kurbağa benzeri tiksindirici orumceklerle kaplı tavanıyla temsil edilebilir.

[A.g.e., 33 v.s.]

G. DUŞ GORMENİN İŞLEVİ 137

Bu ev simgesini bir yana bırakacak olursak başka pek çok şey de düşün doğduğu uyarının geldiği organı temsil edebilir. “Boylece solumakta olan akciğerler, alevlerin havanın geçişi gibi kukrediği alev alev yanan bir ocakla simgesel olarak temsil edilebilir; kalp, yumuşak kutular ya da sepetlerle, idrar kesesi, yuvarlak torba gibi nesnelere ya da daha genel olarak yumuşak içi boş nesnelere temsil edilecektir.

Erkek cinsel organlarından doğan uyarıların neden olduğu bir duş, duş gorenin yolda bir klarnet ağızlığını ya da piponun ağza gelen parçasını ya da bir kurk parçasını bulmasına yol açabilir. Burada klarnet ve pipo erkek organının yaklaşık biçimini simgeler, kurk ise kasık kıllarının yerine geçer. Bir kadının cinsel duşunda kalcaların birleştiği dar alan, evlerle çevrelenmiş dar bir avluyla; vajina ise avlunun içinden geçen, yumuşak, kaygan, çok dar ve duş gorenin belki de bir baydan bir mektup almak için boydan boya geçmek zorunda olduğu bir patika ile temsil edilebilir.” (A . g . e 34.) Boylesi bedensel bir uyarana bağlı duşlerin sonunda duş imgelemi sıklıkla ortusunu bir yana atar ve sozkonusu organ ya da işlevi açık olarak ortaya koyar. Boylece bir “diş uyarımı” duşu, genellikle duş gorenin kendini ağzından

bir diş sokerken resimlemesiyle biter. [A.g.e., 35.]

Ancak duş imgelemi, dikkatini yalnızca uyarıcı organın *biçimine* yoneltmeyebilir; bu organın icindeki maddeyi de pekala simgeleştirebilir.

Boylece barsak uyaranaına bağılı bir duş, duş goreni camurlu sokaklara yoneltebilir ya da idrar yollarından gelen bir uyarana onu kopuren bir ırmağı goturebilir. Ya da boyle bir uyarana, onun yarattığı heyecanın doğası ya da arzuladığı nesne simgesel olarak temsil edilebilir.

Veya duş egosu kendi durumunun simgeleri ile somut ilişkilere girebilir; orneğın, ağırlı uyarana olgusunda, duş goren, azgın kopeklerle veya yabanıl boğalarla umutsuz bir savaşıma girebilir ya da bir kadın, cinsel bir duşte, kendini çıplak bir adam tarafından kovalanırken gorebilir. [A.g.e., 35 v.s.] Kullandığı araçların bolluğı bir yana, imgelemin, simgeleştirci etkinliğı, her duşun merkezdeki gucu olarak kalır. [A.g.e., 36.] Bu imgelemin doğasına daha derinlemesine girme

ve onu filozofik bir duşunce icinde bir yere yerleştirme girişimi-

■ i, Volkelt, kitabında gercekleştirmiştir. Ancak guzel ve duyararak

azılmış olmasına karşın, eğitimi, felsefenin kavramsal yapısını

sempativ' vrainaya yetmeyen kişiler icin anlaşılması guc bir kit3

' .1 .

138 DUŞLERİN YORUMU I

Scherner'in simgeleştirci imgelemine yuklenmiş hiçbir yararçı

işlev bulunmamaktadır. Akıl, uykusunda kendisine saldıran uyaranalarla

oynar. İnsan neredeyse onlarla yaramazca oynadığı kuşkusuna

kapılır. Ama ben yine de Scherner'in duş kuramı uzerine ayrıntılı incelememin

herhangi bir yararçı amaca hizmet edip edemeyeceğini sorabilirim;
çünkü bu kuramın keyfi niteliği ve tüm araştırma kurallarına
başgömezliği fazla acık gibi görünmektedir. Karşılık vermem
gerekirse Scherner'in kuramını incelenmemiş olarak bırakan burnu
büyüklüğü protesto ettiğimi söyleyebilirim. Onun kuramı, düşlerini
büyük bir dikkatle ele alan ve aklın karanlık yönlerini araştırmada
büyük bir kişisel yeteneği bulunan bir adamın kendi düşlerinin üzerinde
bıraktığı izlenimlere dayanmaktadır. Dahası, bu kuram insanoğlu
tarafından binlerce yıldır anlaşılmağı kuşkusuz ama kendisi ve
sonuçları önemli sayılmış bir konuyla —kesin bilimin kendi hesabına
aydınlatma konusunda (genel kanının tersine) onun, herhangi bir
anlamı ya da önemi olduğunu yadsıma girişiminden başka pek az
katkıda bulunduğu bir konu— uğraşmaktadır. Son olarak da düşleri
açıklamaya çalışırken hayalci olmaktan kaçınmanın kolay olmayacağını
durustce ifade etmek gerekir. Ganglion hücreleri de hayalci olabilir.
Binz gibi akli başında ve kesin bir araştırmacıdan s. 129'da yaptığım
ve uyanmanın şafağının beyin kabuğundaki uyuyan hücre
kütlesinden nasıl da hırsızlık yaptığını betimleyen alıntı, Scherner'in
yorum girişimlerinden daha az hayalci —ve daha olasılıkdışı— değildir.
Umarım her ne kadar silik bir biçimde algılanmakta ve bir düş
kuramını karakterize etmesi gereken evrensel nitelikten yoksun bulunmakta
ise de Scherner'in yorumunun gerisinde bir gerçeklik ögesi
bulduğunu göstermeyi başarırım. Ote yandan Scherner'in kuramı
ile bir tıbbi kuram arasındaki zıtlık, düş yaşamına ilişkin açıklamaların

ta bugüne dek kuşkuyla arasında salınıp durduğu ucları bize

gostermektedir.8

8

[Schermer'in kuramları s. 274 v.s. ile II. Cilt, VI. Bolum, D Kesiminde daha fazla

ta rtış ılm ış tır .]

(H)

DÜŞLERLE AKIL HASTALIKLARI

ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Düşlerle akıl hastalıkları arasındaki ilişkiden söz ederken üç şeyi

aklınızda tutabiliriz: 1) etiyolojik (nedenbilimsel) ve klinik ilişkiler,

yani bir düşün ne zaman bir psikotik durumu ya da onun başladığını

veya ondan kurtulduğunu temsil ettiği; 2) akıl hastalıklarında düşün

yaşamının ne gibi değişimlere uğradığı ve 3) düşlerle psikozlar arasındaki

icnel bağlantılar, onların temelde akraba olduğunu gösteren

benzerlikler. İki gruba arasındaki bu ilişkiler eski zamanlarda

tıp yazarlarınca tutulan bir konu olmuştur; Spitta [1882, 196 v.s.

ve 319 v.s.], Radestock [1879, 217], Maury [1878, 124 v.s.] ve Tissie

[1898, 77 v.s.] tarafından konu üzerine yapılan bibliyografi derlemelerinden

bugün de yeniden tutulan bir konu haline geldiğini görüyoruz.

Çok yakınlarda Sante de Sanctis de dikkatini bu konuya yöneltmiştir.

1 Savımın amaçları açısından bu önemli konuya yalnızca

değirmekle yetineceğim.

Düşlerle psikozlar arasındaki klinik ve etiyolojik bağlantılar açısından

aşağıdaki gözlemler örnek olarak verilebilir. Krauss'un [1858,

1 [1914'de eklenen dipnot:] Bu ilişkilerle uğraşan daha sonraki yazarlar Fere [1887], ideler [1853], Lasegue [1881], Pichon [1896], Regis [1894], Vespa [1897], Giessler [1888 v.b.], Kazowsky [1901], Pachantoni [1909] v.b. dir.

140 DUŞLERİN YORUMU I

619] alıntı yaptığı Hohnbaum [1830, 124], sanlı bir deliliğin ilk patlak verişinin, sıklıkla sıkıntılı ya da dehşet verici bir duşten koken aldığını ve egemen sanrısız duşuncenin de duşle bağlantılı olduğunu bildirir. Sante de Sanctis, paranoya olgularında benzer gozlemleri dile getirir ve bunların bazılarında duşun, “vraie cause determinante de la folie”² olduğunu soyler. Psikoz, diyor de Sanctis, sanrısız malzemeyi işığı cıkaran işlemleyici duşun „rtaya cıkmasıyla tek bir darbeye yaşama gecebilir; ya da hala belli bir miktar kuşkuyu yenmek zorunda olan bir dizi duşle yavaş yavaş gelişebilir. Olgularından birinde onemli duşu once ılımlı histerik nobetler daha sonra da sıkıntılı bir melankoli izlemişti. Fere [1886] (Tissie'nin alıntısı, 1898 [78]) histerik bir felcle sonuclanan bir duş bildirir. Bu orneklerde duşler, akıl hastalığının etiolojisi olarak sunulmuştur; ama eğer ruhsız hastalığın ilk kez duşte ortaya cıktığını, ilk kez bir duşte keşfedildiğini soylersenek haksızlık etmiş olmayız. Daha başka bazı orneklerde patolojik (hastalıklı) belirtiler duş yaşamında ortaya cıkar ya da psikoz duş yaşamıyla sınırlıdır. Orneğin Thomayer (1896) sara nobetlerinin eşdeğeri sayılması gerektiğini duşunduğu bazı sıkıntılı duşlerine dikkati ceker. Allison [1868] (Radestock'un alıntısı, 1879 [225]) hastanın gunduz tumuyla sağlıklı olduğu, geceleri ise duzenli olarak varsanılar

(hallucinations), cılgınlık nobetleri v.b. yaşadığı bir “gece deliliği” tanımlamıştır. Benzer gözlemler de Sanctis [1899, 226] (alkolik bir hastanın paranoya eşdeğeri olan ve karısını sadakatsizlikle suçlayan seslerle temsil edilen düşünce) ve Tissie tarafından da bildirilmiştir. Tissie (1898 [147 v.s.]) sanlı önermelere ve takıntılı itkilere dayanan tutumlar gibi patolojik doğada eylemlerin düşlerden turediği bol miktarda güncel örnek verir. Guislain [1833] uykunun yerine aralıklı bir deliliğin geçtiği bir olgu bildirir.

Gunun birinde hekimlerin dikkatlerini düşlerin psikolojisinin yanı sıra *psikopatolojisi*'ns de yöneltmek zorunda kalacakları konusunda hiç kuşku yoktur.

Akıl hastalıklarından iyileşme durumlarında gündüz işlevlerin normal olmasına karşın düş yaşamının hala psikozun etkisi altında olduğu çok acık bir biçimde ve sık olarak gözlemlenebilir. Krauss'a [“Deliliğin gerçek belirleyici nedeni.”] 2

H. DÜŞLERLE AKIL HASTALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER 141
göre (1859, 270) bu duruma ilk kez George dikkati çekmiştir. Tissie'nin [1898, 89] alıntı yaptığı Macario [1847], manik bir hastanın tümüyle iyileşmesinden bir hafta sonra düşlerinde nasıl da hastalığının karakteristik özellikleri olan düşünce uçuşmalarını ve şiddetli arzuları yaşamayı sürdürdüğünü tanımlar.

Bugüne dek, süreğen psikozların gidişi içinde düş yaşamında ortaya çıkan değişikliklere ilişkin pek az araştırma yapılmıştır.³ Ote yandan düşlerle akıl hastalıkları arasında temelde var olan ve ortaya

cıkan belirtilerdeki birbirine uyma ile kendini gösteren akrabalığa çok önceleri dikkat çekilmiştir. Maury (1878, 124), buna ilk kez değinenin Cabanis (1802) olduğunu ve onu Lelut [1852], J. Moreau (1855) ve özellikle de düşünür Maine de Biran'ın [1834, 111 v.s.] izlediğini söylemektedir. Kuşkusuz kıyaslama çok daha eskilere dek uzanmaktadır.

Radestock (1879, 217) bu konuyu işlediği bölümde düşlerle cılgınlık arasında benzeşim kuran pek çok alıntıya yer verir. Kant, bir yerlerde [1764]: “Deli, uyanık bir düş-gorendir” diye yazar. Krauss (1859, 270) “delilik, duyuların uyanık olduğu sırada görülen bir düşür” açıklamasını getirir. Schopenhauer [1862, 1, 246], düşleri, kısa süreli cılgınlık, cılgınlığı, uzun bir düş diye adlandırır. Hagen [1846, 812], deliriumu⁴ uykunun değil de hastalığın baş'attığı bir düş yaşantısı diye tanımlar. Wundt [1874, 662] şöyle yazar: “aslında, biz, düşlerde bir akıl hastanesinde rastlanabilecek tüm görüngüleri bizzat yaşayabiliriz.”

Spitla (1882, 199) Maury'ye (1878) çok benzer bir biçimde bu kıyaslamaya temel oluşturan değişik ortak noktaların dokumunu yapar:

“ 1) Ozbilinçlilik askıya alınmış ya da en azından ertelenmiştir; bu, hastalığın doğası hakkında bir icgoru yoksunluğuna neden olur, bunun sonucunda da şaşkınlık duyma yeteneksizliği ve ahlaksal bilinc yitimi gelişir. 2) Duyu organlarıyla algılama değişmiştir: düşlerde azalır, delilikte ise kural olarak çok artmıştır. 3) Düşüncelerin içsel

3 [Bu sorun daha sonra Freud'un kendisi tarafından incelenmiştir (19226, B k e siminin sonu).]

4 [Bilinc bozukluğu ve ozellikle gorsel varsanılarla kendini gosteren b ir akıl h a sta lığı.

— C.H.]

142 DUŞLERİN YORUMU I

bağlantısı aşırı derecede çağrışım ve yeniden üretim yasalarına göre gerçekleşir; böylece düşünceler otomatik olarak parçalara ayrılır ve bunun sonucunda düşünceler arasında bir orantısızlık ortaya çıkar (abartma ve yanılsamalar). Tüm bunların sonucunda da 4) Kişilikte ve bazan karakter çizgilerinde bir sapma ya da bazı olgularda tersine donme (sapkın tutum) gelişir.”

Radestock (1879, 219), bir şeyler daha —iki olgunun *malzemesi* arasındaki benzerlikleri— ekliyor: “Varsanıların ve yanılsamaların çoğunluğu görme, işitme ve coenaesthesia bölgelerinde ortaya çıkar.

Düşlerde olduğu gibi koku ve tat duyumu en az olcude işe karışır.

Gerek ateşli hastalarda gerekse duş gorenlerde anılar en uzak gecmiştten kaynaklanır; gerek uyuyan gerekse hasta insanlar uyanık ve sağlıklı insanların unutmuş gibi göründükleri şeyleri anımsarlar.”

Düşlerle psikozlar arasındaki benzerlik, ancak dışavurumsal devinimlere ve yuz anlatımının özel niteliklerinin ayrıntılarına inildiği zaman tam olarak değerlendirilebilir.

“Fiziksel ve ruhsal bir acının altında ezilen bir kişi, düşlerinden, gerçekliğin kendisini yoksun bıraktığı şeyleri elde eder: sağlık ve mutluluk. Akıl hastalıklarında da mutluluk, buyukluk, yucelik ve zenginliğe ilişkin parlak resimler vardır. Varsayılan mal varlığı ve arzuların hayali doyuruluşu —ki elde edilememeleri ya da yıkımları aslında

deliliğe psikolojik bir temel sağlar— sıklıkla bir akıl karmaşıklığının temel içeriğini oluşturur. Sevdiği çocuğu yitirmiş bir kadın, bu akıl karmaşıklığı sırasında, anneliğin mutluluğunu yaşar; parasını yitilmiş bir adam, kendisinin son derece zengin olduğuna inanır; aldatılmış bir kız, yurekten sevildiğini duyumsar.”

(Radestock'tan alınan bu bölüm, aslında Griesinger (1861, 106) tarafından yapılmış anında bir gözlemin özetidir; Griesinger, düşlerdeki ve psikozlardaki düşüncelerin *arzuların doyurulması* ortak özelliğini taşıdığını oldukça açık olarak göstermiştir. Benim kendi araştırmalarım da hem düşlerin, hem de psikozların ruhbilimsel kuramının anahtarının bu gerçeğin içinde olduğunu bana öğretmiştir.)

“Düşlerin ve deliliğin temel özelliği, eksantrik düşünce dizilerinde ve yargılamalarının zayıflığında yataktadır.” Her iki durumda da [Radestock sürdürüyor] kişinin, aklı başında birine anlamsız gelecek zihinsel başarılarını aşırı değerlendirdiğini görürüz; düşlerdeki hızlı düşünce parçacıkları, psikozlardaki düşünce uçuşmalarına koşuttur. Her ikisinde de tam bir zaman duygusu yitimi vardır. Düşlerde kişilik bolunmuş olabilir — örneğin, düş görenin kendi bilgisi iki kişi arasında bulunduğunda ve de düşte yabancı ego, gerçek olanı düzelttiğinde. Bu, varsanlı paranoyadan tanıdığımız kişilik bolunmasının tam karşılığıdır; düş gören de kendi sesinin dış sesler biçiminde konuştuğunu işitir. Sureğen sanrısız düşünceler bile tekduze yineleyen patolojik düşlerle (*le reve obsedant*)⁵ benzeşirler. Bir akıl karışıklığından iyileşen hastaların, hastalıklarının tüm seyri pek de kötü

olmayan bir duşe benzediğini bildirmeleri hic de seyrek değildir: gercekten, onlar bazan hastalık sırasında bile arasıra yalnızca bir duş yaşadıkları duygusuna kapıldıklarını soyleyeceklerdir — uykuda ortaya cıkan duşlerde de sıkca olduğu gibi.

Tum bunlardan sonra Radestock'un kendisinin ve başka bircoklarının goruşlerini "anormal patolojik bir gorungu (fenomen) olan delilik, periyodik olarak yinelenen normal bir durum olan duş gormenin şiddetlenmesi olarak kabul edilmelidir" biciminde toparlaması {*a.g.e.*, 228) hic de şaşırtıcı değildir.

Krauss (1859, 270 v.s.) duşlerle delilik arasında, bu dış gorunum benzerliğiyle ortaya konandan cok daha derin bir ilişkiyi aramıştır.

Bu ilişkiyi onların etiolojisinde ya da daha doğrusu uyarılma kaynaklarında gormuştur. Ona gore, bu iki durum arasındaki ortak temel oğe (gormuş olduğumuz gibi [s. 89 v.s.]) organik olarak belirlenmiş duyularda, bedensel uyaranlardan tureyen duyularda, tum organlardan doğan katkılara dayanan coenaesthesia'da yatmaktadır. (Bkz. Peisse, 1857, 2, 21 Maury'nin alıntısı, 1878, 52.)

Duşlerle delilik arasındaki bu yadsınmaz ve karakteristik ayrıntılara dek uzanan benzerlik, duş gormeyi, yararsız ve rahatsız edici bir surec ve aklın azalmış etkinliğinin dışavurumu olarak goren tıbbi duş kuramının en guclu desteklerinden biridir. Bununla birlikte duşlerle ilgili en son acıklamayı akıl hastalıkları yonunde bulacağımız sanılmasın cunku akıl hastalıklarının kokeni hakkındaki bilgilerimizin yetersizliği herkesce bilinmektedir. Tam tersine, duşlere karşı tutumumuzdaki

bir değişimin, aynı zamanda akıl hastalıklarının icmel

H. DUŞLERLE AKIL HASTALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER 143

^ [Takıntılı duş. — ç.n]

144 DUŞLERİN YORUMU I

mekanizmaları üzerine görüşlerimizi etkilemesi ve duşlerin gizemine biraz ışık tutmaya cabalarken psikozların acıklanması doğrultusunda çalışmış olmamız pekala olasıdır.6

6 [Duşlerle psikozlar arasındaki ilişki üzerine bir tartışma *Yeni Giriş Konferanslar* in in 29. Konferansında bulunabilir (Freud 1933a) *P.F.L.* 2, 44-5.]

EKLENTİ 1909

Duş sorunlarıyla ilgili literatur derlememi bu kitabın birinci basımıyla ikinci basımı arasındaki sureyi de kapsayacak biçimde genişletmemiş olmam bir savunmayı gerekli kılıyor. Savunmam okura doyurucu gelmeyebilir ama benim için aynı ölçüde kesindir. Dalıa önceki yazarların duşleri ele alma biçimleri hakkında her söyleneni vermeye beni yönelten güdüler bu giriş bölümünün tamamlanmasıyla tükenmişti; bu işi sürdürmek, bana olağanustu cabaya malolacaktı — sonucu da pek az yarar ya da bilgi kazandıracaktı. Araya giren dokuz yıl boyunca ne olgu malzemesi ne de konuya ışık tutabilecek görüşler açısından yeni ya da değerli hiçbir şey üretilmemiştir. Bu zaman aralığında ortaya çıkan yayınların çoğunluğunda benim çalışmam gozonune alınmamış ve ondan söz edilmemiştir. Kuşkusuz, çalışmama en az dikkat yöneltenler, duşlere ilişkin “araştırına” denen şeyle ilgilenenler olmuş ve böylece bilim adamları için karakteristik olan

yeni şeyler öğrenmeye direncin parlak bir örneğini oluşturmuşlardır.

Anatole France'ın alaycı sözleriyle “*les savants ne sont pas curieux.*”

[“Bilginler meraklı değildir.” —c./1.] Eğer bilimde misilleme yapma hakkı diye bir şey varsa bu kitabın yayımlanmasından bu yana basılan literatürü gözardı etmekte yerden göğe kadar hakkım var. Bilimsel dergilerde rastlanan pek az değinme o kadar kavrayıştan *yoksun* ya da o denli *yanlış* anlamayla doluydu ki eleştirmenlere tek önerim kitabı yeniden okumaları —ya da belki daha doğrusu yalnızca kitabı okumaları— olacaktır.

146 DÜŞLERİN YORUMU

Başka yazarlar kadar ruhcozumsal sağaltım yöntemini benimsemeye karar veren hekimler tarafından da benim yönlendirişime uygun olarak pek çok düşünce makalelerinde yayımlanmış ve çözümlenmiştir. Bu yazılar benim görüşlerimi basitçe desteklemekten ötede oldukları için bulgularını açıklamalarımın arasına yerleştirdim. Bu kitabın ilk basımından beri yayımlanmış en önemli çalışmaların bir listesini içeren ikinci bir kaynakçayı bu cildin sonuna ekledim. Sante de Sanctis'in, basımından hemen sonra Almanca çevirisi yayımlanan düşler üzerine kapsamlı monografi (1899) benim *Düşlerin Yorumu* ile hemen hemen aynı zamanda yayımlandığı için ne ben ne de İtalyan yazar birbirimizin çalışmasından söz edememiştik. Ne yazık ki onun özenli kitabının düşünce açısından tümüyle kusurlu olduğu —aslında o denli kusurlu ki insanı benim uğraştığım sorunların varlığı konusunda kuşku duymaya bile yöneltilmiyor— sonucuna varmaktan kurtulamadım.

Benim duş sorunlarını ele alış bicimime yakın duşen yalnızca iki yayından soz edilmesi gerekir. Genc bir duşunur olan Hermann Swoboda (1904) Wilhelm Fliess'in [1906]¹ keşfettiği bir biyolojik donemselliği (23 gunluk ve 28 gunluk) ruhsal olaylara da yayma işini ustlenmiştir. İleri derecede imgelemsel calışmasının akışı icinde bu anahtar diğer sorunlar arasında duş bilmecesini cozmek icin de kullanmaya kalkışmıştır. Bulgulan, duşlerin onemini azımsıyor gibidir: onun goruşune gore bir duşun konusu, gorulduğu gece biyolojik donemlerden birini (ister ilk kez, isterse «'inci kez) tamamlayan bir anılar topluluğu olarak acıklanmalıdır. Yazarla kişisel bir goruşme, ilk anda, bende, kendisinin de bu kuramı artık ciddiye almadığı izlenimi yaratmıştı; ancak galiba bu benim vardığım yanlış bir sonuc.² İlerideki bir aşamada [s. 216 v.s. bkz.] Swoboda'nın önerisi ile yaptığım ama beni ikna edici sonuclara ulaştırmayan bazı gozlemleri bildireceğim. Umulmadık bir yerde kendi kuramının ozu ile rastlantısal olarak tam bir uyum icinde olan bir duş goruşunu keşfetmek beni cok mutlu kıldı. Kronolojik nedenlerle soz konusu anlatımın benim kitabımdan etkilenmiş olması olanaksızdı. Bu nedenle onu, benim duş kuramı-

¹ [Fliess'in kuramlarının ve Swoboda ile ilişkisinin bir ozeti Kris'in Freud'un Fliess ile yazışmalanna (Freud, 1950a) yazdığı onsozde verilmiştir.]

² [Bu ve bundan sonraki cumle 1911'de eklenmiştir.]

EKLENTİ 1909 147

mın ozu ile goruş birliği icinde olan bağımsız bir duşunurun konuya ilişkin literaturde keşfedilebilecek tek orneği olarak selamlamam gerekiyor.

Duş gorme ile ilgili olarak aklımda bulunan Şeyleri iceren

parcanın yeraldığı kitabın ikinci basımı, 1900 yılında, *Phantasien eines*

Realisten adıyla ‐Lynkeus‐ tarafından yayımlanmıştır. [İlk basım,

1899.]3

T

[1930'da eklenen dipnot:] Benim Josef Poppe r - Lynkeus ve duş kuramı hakkındaki

makaleme bakınız (1923 *f*). [Freud bu konuda daha başka b ir makale de ya zm ıştır

(1932c). Yukarıdaki metinde gonderme yapılan p a rc a VI. Bolumde b ir dipnota tumuyle

a lınm ış tır.]

EKLENTİ 1914

Bir onceki savunma 1909'da yazılmıştı. O zamandan bu yana koşulların

değiştiğini teslim etmek zorundayım; benim duşlerin yorumuna

katkım artık konuyla ilgilenen yazarlarca ihmal edilmiyor. Bununla

birlikte olayların gidişi daha onceki literatur derlememi

genişletmem icin hicbir gerekce sağlamamıştır. *Duşlerin Yorumu*

cok ceşitli bicimde tartışılmış, bir yığın konu ve sorunu ortaya cıkarmış

bulunuyor. Ancak bu calışmaların dayandığı kendi goruşumu

acıklamadan onları ozetlemem olası değil. Bu nedenle bundan sonraki

bolumlerin gidişi icinde uygun yerlerde yalnızca en son literaturun

benim icin değerli olanlarına değinmekle yetineceğim.

11. BOLUM

DÜŞLERİ YORUMLAMANIN YÖNTEMİ:

ÖRNEK BİR DÜŞÜN ÇÖZÜMLEMESİ

Çalışmam için seçtiğim başlık, duş sorununa, geleneksel yaklaşımlardan hangisini izlemeye eğilimli olduğumu ortaya koymaktadır.

Onume koyduğum hedef, düşlerin yorumlanabileceğini göstermektir; ve de bir önceki bölümde ele alınan sorunların çözümüne yönelik olarak yapabileceğim herhangi bir katkı, bu asıl amacımı gerçekleştirirken ortaya çıkan bir yan urunden başka bir şey olmayacaktır. Benim düşlerin yorumlanabileceği varsayımım, öncelikle beni düşlerin belirleyiciliği kuramıyla, daha doğrusu bir tek Scherner'inki dışında [s.

134 v.s. bkz.] tüm duş kuramlarıyla ters düşmektedir; çünkü bir duşu “yorumlamak”, ona bir “anlam” yüklemek, yani, onu bizim zihinsel eylemlerimizin zincirinde, diğerlerine eşit derecede geçerliliği ve önemi olan bir halkayla değiştirmektir. Gordüğünüz gibi bilimsel duş kuramları, onları yorumlamak gibi bir soruna hiç yer vermemektedir; çünkü onların görüşüne göre bir duş hiçbir zaman zihinsel bir eylem değil, varlığını zihinsel aygıtta yerleşmiş göstergelerle haber veren bedensel bir surectir. Sıradan insanın görüşü çağlar boyunca farklı bir tutum almıştır. Yok edilemeyecek kararsız davranma haklarını kullanmış ve düşlerin akıldışı ve sacma olduğunu benimsemekle birlikte hiçbir anlamları olmadığını bildirmeye yanaşmamıştır. Bazı gizli duyguların yönlendirmesiyle, her şeye karşın, her düşün bir anlamı olduğunu, düşlerin bazı başka düşünce süreçlerinin yerini al150

DUŞLERİN YORUMU I

mak üzere düzenlendiğini ve bu gizli anlama Ulaşabilmek için ancak bu yerine-gecmeyi doğru biçimde iptal etmemiz gerektiğini varsaymıştır.

Boylece sıradan insanlar dünyası en eski zamanlardan beri düşleri “yorumlamak”la ilgilenmiş ve bunu gerçekleştirme girişimlerinde temelden farklı iki yöntem kullanmıştır.

Bu yöntemlerden ilki düş içeriğini bir tüm olarak göz önüne alır ve onun yerine özgün olanla bazı bakımlardan benzeşen ve anlamlı olan bir başka içerik yerleştirmeye çalışır. Bu “*simgeleşme!*” düş yorumudur, ama yalnızca anlamsız değil aynı zamanda karmaşa içindeki düşlerle karşı karşıya gelince kaçınılmaz biçimde iflas eder. Bu yöntemin bir örneği İncil’de Firavunun düşüne Yusuf’un getirdiği açıklamada görülebilir.

Yedi şişman ineğin arkasından gidip onları yiyen yedi sıksa inek — tüm bunlar Mısır ülkesinde yedi bolluk yılında tüm biriktirilenleri tüketen yedi kıtlık yılının habercisidir. Yaratıcı yazarların yazdığı çoğu yapay düş bu türden bir simgesel yorum için düzenlenmiştir:

yazarın düşüncelerini düşlerin bilinen nitelikleriyle uyumlu sayılabilecek bir kılık içinde sergilerler.¹ Düşlerin temelde gelecekle ilgili olduğu ve geleceği bildirebileceği düşüncesi —düşlere verilen eski kehanet değerinin bir kalıntısı— simgesel bir yoruma ulaşıldığında düşlerin anlamını gelecek zamana kaydırmak için bir neden

oluşturur. Kuşkusuz simgesel yoruma ulaşmanın *yöntemi* hakkında ders vermeye olanak yoktur. Başarı, zekice bir düşüncüyü, doğrudan bir sezgiyi yakalama sorunu olmalıdır ve bu nedenle de simge aracılığıyla

duş yorumunun özel yeteneklere sahip olmaya dayanan sanatsal

bir etkinliğe yuceltilmesi olasıdır.2

1 [1909'da eklenen dipnot:] Rastlantısal olarak Wilhelm Jensen'in yazdığı bir oyku

olan *Gradiva*' da son derece doğru bir biçimde düzenlenmiş ve yaratılmış değil de sanki gerçek insanlar tarafından görülmüş olarak yorumlanabilecek pek çok yapay düş bu ldum.

Soruşturduğumda, yazar benim düş kuramım hakkında hiçbir bilgisi olmadığını

doğruladı. Benim araştırmalarımla bu yazarın yaratıklarının arasındaki uyumun, benim

düş çözümlememin doğruluğunu kanıtladığımı tartıştım. (Freud, 1907a'ya bkz.)

2 ı [1914'de eklenen dipnot:] Aristoteles [*De divinatione per somnium*, I I (Ceviri, 1935, 383)] bu bağlamda en iyi düş yorumcusunun benzerlikleri en iyi kavrayan kişi

olduğuna değiniyor, çünkü düş imgeleri, su üzerindeki resimler gibi devinimle biçimlerini

yitirirler ve en başlı yorumcu kötü biçimlenmiş resimlerde hakikati araştırabilen

kişidir. (Buchsenschutz, 1868, 65.)

II. DUŞLERİ YORUMLAMANIN YÖNTEMİ 151

Düşleri yorumlamanın tutulan iki yönteminden ikincisi bu türden

beklentilerden uzaktır. Bu yöntem “şifre çözme” diye adlandırılabilir

çünkü düşleri, her işaretin, sabit bir anahtara göre bilinen anlamı olan

başka bir işarete çevrildiği bir tür şifre olarak ele alır. Örneğin varsayın

ki düşümde bir mektup, bir de cenaze toreni gördüm. Eğer bir

“düş kitabı”na başvuracak olursam “mektup”un “dert”, “cenaze toreni”

nin ise “nişanlanma” diye çevrildiğini görürdüm. Bundan sonra bu

biçimde deşifre ettiğim sözcükleri birleştirmek ve yine sonucu gelecek

zamana kaydırmak bana kalmış olurdu. Şifre çözme yönteminin,

kaydırma yönteminin tümüyle mekanik olan yapısını bir ölçüde düzelden

ilginç bir düzenlemesi Daldis'li Artemidorus'un düşlerin yorumu

uzerine yazdığı kitapta [*Oneirocritica*] bulunabilir.3 Bu yöntem

^ [1914'de eklenen dipnot:] 1.O. 2. y.y.'in başında doğmuş olduğu sanılan Daldis'li Artemidorus düş yorumunun eski Yunan Roma dünyasındaki uygulaması hakkında en kapsamlı ve özenli çalışmaları bırakmıştır. Theodor Gomperz'in (1866, [7 v.s.]) işareti ettiği üzere düş yorumlarını gözlem ve deneyime dayandırmanın önemini vurgulamış ve kendi sanatı ile yanılsatıcı olan diğerleri arasında kesin bir ayırım yapmıştır.

Gomperz'e göre onun yorumlama sanatı buyuyle, çağın şim ilkesiyle denktir. Düşteki bir şey akla — söylemesi zor ama düş yorumcusunun aklına— ne getiriyorsa odur.

Düş öğesinin yorumcunun aklına *değişik* şeyler getirebilmesi ve de farklı yorumculara da farklı şeyler getirebilmesi icinden cıkılmaz bir keyfilik ve kesin olmayış yaratır.

İlerideki sayfalarda betimlediğim teknik, antik yöntemden temel bir noktada ayrılmaktadır:

yorumlama işini düş gorenin kendisine bırakır. Düşün belli bir öğesiyle ilişkili

olarak *yorumcud* ne olup bittiği ile ilgilenmez, *düş görende* olup bitenlerle ilgilenir.

— Ancak Peder Tfindji (1913; [516-17 ve 523]) adlı bir misyonerin son zamanlardaki

bildirileri Doğu'daki çağdaş düş yorumcularının da düş gorenin işbirliğinden özgürce yararlandıklarını göstermektedir. Tfindji Mezopotamya Arapları arasındaki düş yorumcuları

icin şunları yazıyor: “Pour interpreter exactement un songe, les oniromanciens

les plus habiles s'informent de ceux qui les consultent de toutes les circonstances

qu'ils regardent necessaires pour la bonne explication... En un mot, nos oniromanciens

ne laissent aucune circonstance leur echapper et ne donnent l'interpretation desiree

avant d'avoir parfaitement saisi et recu toutes les interrogations desirables.” [“Bir düşün

kesin bir yorumunu vermek icin en yetenekli düş kahinleri kendilerine başvuranlardan

doğru bir açıklamaya ulaşmak icin temel sordukları tüm koşullar hakkında bilgi

alırlar... Kısaca, bu düş kahinleri tek bir noktanın bile kendilerinden kaçırılmasına izin

vermez ve ancak gerekli tüm sorulara verilen yanıtlara egemen olduktan sonra y o rum la rını yaparlar.”] Bu sorular arasında duş gorenin en yakın aile ilişkileri — anababası, k a n s ı ve çocukları hakkındaki somlar— alışkanlık haline gelmiştir. Şöyle tipik b ir so152

DUŞLERİN YORUMU I

yalnızca düşün içeriğini değil duş gorenin kişiliğini ve koşullarını da göz önüne alır; çünkü aynı duş ögesi zengin bir adam, evli bir adam ya da diyelim ki bir hatip için bir fakir, bir bekar ya da bir tüccar için taşıdığından farklı bir anlam taşır. Ancak şifre çözme yönteminin temeli, yorumlama işinin, duşu bir tüm olarak değil düşün içeriğinin her parçasını bağımsız olarak sanki duş her kaya parçasının ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken jeolojik bir yığınmış gibi ele alınmasına dayanır.

Şifre çözme yönteminin keşfinin bağlantısız ve karmaşa içindeki duşler yüzünden olduğuna hiç kuşku yoktur.⁴

Düşleri yorumlamanın iki popüler yönteminden hiçbirinin konu üzerine bilimsel bir inceleme kullanılmayacağından bir an bile kuşku duyulamaz. Sembol yöntemi, uygulanmasıyla kısıtlanmıştır ve genel çizgiler haline getirilemez. Şifre çözme yönteminde ise her şey “anahtar”ın —duş kitabının— güvenilirliğine bağlıdır ve bu konuda hiçbir güvencemiz yoktur. Bu nedenle insan, düşünürler ve ruh heru gibi: “Habituisme in h ac nocte copulam conjugalem ante vet post somnium?” . [O g e ce düşün gomeden önce ya da gorduktan sonra k a n n la birleştin mi?] — “L’idée d om inante dans l’interpretation des songes consiste a expliquer le reve p a r son opp o see .”

[“Düşleri yorumlarken temel düşünce b ir düşün karşıtıyla açıklamakta y a t a r.”] ⁴

[1909'da eklenen dipnot:] Dr. Alfred Robitsek, bana, doğu düşün kitaplarının (ki b izimkiler o nların kötü taklitleridir) düşün ögesi yorumlarının büyük çoğunluğunu ses b e n z

e ş in d e n ve sozcukler arasındaki benzerliğe d a y andırdıklarını söylemişti. Ceviri sıra sında bu b ağılantıların y ok olması, bizim po p u le r düş kitaplarımızdaki yorum lan ıl

anlamsızlığından sorumludur. Doğunun eski u y g a rlık lan n d a sozcuk o y u n lan ve sozel

cift a namlılıklann o y n ad ık lan olağandışı önemli rol Hugo W inkle r [unlu a rkeolog] ta rafından incelenmiş olabilir. —] I 9U 'd e eklenen:] Eski çağlardan bize ulaşmış en ince

düş yorumu örneği sozcuk oyu n lan n a dayanır. Artemidorus tarafından anlatılmıştır.

[o \ Kitap 24. Bolum. Krauss'un c evirisi, 1881, 225]: “Aristander, Makedonya'lı İskender'e

Tyre'i [*Tvqoç*] kuşattığı, ama kuşatmanın uzaması nedeniyle de huzursuzluk ve

rahatsızlık hissettiği sırada san ınm en mutlu yorumu yapmıştı. İskender düşünde bir

Satir'in [*o d n v g o ç*] kalkanının üzerinde dansettiğini görmüştü. Aristander kralın S u riye seferine katıldığı için Tyre dolaylarında idi. Sa tir sozcüğünü *a d ve tvqoç* a a y ırarak kralı kenti almak için kuşatmayı sürdürmeye yureklendirdi.” *t a à Tvqoç =*

Tyre zayıftır.) — Aslında düşler lenuistik anlatımlarla oyle yakından ilişkilidir ki Ferenczi

[1910] çok doğra olarak herkesin kendi düş dili olduğunu vurgulamıştır. Kural

olarak b ir düşü yabancı b ir dile çevirmek olanaksızdır ve bu sanınm elinizdeki gibi bir

kitap için de aynı derecede geçerlidir. [1930'da eklenen:] Bununla birlikte, New York'tan Dr. A.A. Brill ve ondan başkalan *Düşlerin Yorumu 'nu* cevapneyi başarmışlardır.

II. DÜŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 153

kimleriyle düşünce birliğine girmeyi ve onlar gibi düş yorumlama sorununu

tümüyle hayali bir iş sayıp bir yana bırakmayı yeğleyebilir.5

Ama ben daha iyisini öğrenmiştim. Ben bu konuda da eski ve kıskanca

savunulan halk inancının hakikate gunumuzun yaygın bilimsel

yargısından daha yakın olduğu (hic de az olmayan) örneklerden

biriyle karşı karşıya olduğumuzu benimsemeye gudulendim. Düşlerin

gerçekten bir anlamı olduğunu ve düşleri yorumlamak için bilimsel

bir yontemin olası olduğunu ortaya koymalıydım.

Bu yonteme ilişkin bilgim aşağıdaki bicimde gelişti. Uzun yıllar

(sağaltım amacıyla) belirli psikopatolojik yapıları —histerik fobiler, takıntılı düşünceler v.b.— cozmekle uğraşmışım. Josepli Breuer ile yaptığım önemli bir konuşmada (Breuer ve Freud 1845'e bkz.) bu yapıların (ki patolojik belirtiler olarak görülürler) çözülmesinin onların kaybolmasına⁶ denk geldiğini öğrendiğimden beri böyle yapıyordum.

Eğer bu türden bir patolojik düşünce, kökenini aldığı, hastanın zihinsel yaşamındaki öğelerine dek izlenecek olursa parçalanıyor ve hasta ondan kurtuluyordu. Bizim oteki sağaltımsal çabalarımızın önemini ve bu hastalıkların bilmeceyi doğasını göz önüne alarak, her zorluğa karşın tam bir açıklamaya ulaşana dek Breuer'in gösterdiği yolu izlemeye karar verdim. Bu yöntemin sonunda aldığı biçimi ve çalışmalarımın sonuçlarını bir ara bildireceğim. Benim düş yorumlamasına gelişim bu ruhcozumsal çalışmaların akışı içinde olmuştur. Hastalarımın herhangi bir konuyla bağlantılı olarak kendilerinde oluşan her düşünceyi benimle konuşmaları öğütlenmişti; oteki şeylerin yanısıra bana düşlerini de anlattılar ve böylece bana bir düşün patolojik bir düşünceden geriye, belleğin içine değil, izi sürülmesi gereken ruhsal bir zincire yerleştirilebileceğini öğrettiler. Bundan sonra düşün kendisini bir belirti olarak ele almak ve düşlere de belirtilere uygulanan yorum yöntemini uygulamak için küçük bir adım yetiyordu.

⁶ El yazmasını tamamladıktan sonra S l u m p f u n (1899) düşlerin bir anlamı olduğu ve yorumlanabileceklerini kanıtlamaya çabalayan görüşlerimle uzlaşan bir çalışmasına rastladım. Ancak o y o r u m l a n ın allegorik nitelikte b i r s i m g e l e ş t i r m e y l e y a p m a k t a y d ı ve yönteminin genel geçerlilik açısından hiçbir güvencesi yoktu.

R [Ozgun metinde "A u flo su n g " ve ["Losung".]

154 DÜŞLERİN y o r u m u i

Bu, hasta için bazı ruhsal hazırlıkları kapsar. Kendisinde iki değişimi gerçekleştirmeyi hedeflememiz gerekir: kendi ruhsal algılamasına yönelttiği dikkatin artırılması ve normalde içinde oluşan düşünceleri elemesine yol açan eleştirinin giderilmesi. Dikkatini kendi öz gözlemlemesine yoğunlaştırabilmesi için dinlenir gibi uzanması ve gözlerini kapaması yeterlidir.⁷ Kesin olarak algıladığı düşünceler üzerindeki tüm eleştiriyi terk etmesinde diretme önemlidir. Bu nedenle, ona, ruh çözümlemesinin başarısının, onun, aklına gelen her şeyi yakalayıp bildirmesine ve örneğin kendisine önemsiz ya da değersiz veya anlamsız geldiği için bir düşüncüyü baskılama yanlılığına düşmemesine dayandığını söyleriz. Aklına gelenlere, tümüyle yansız bir tutum takmalıdır; çünkü olayların olağan akışı içinde düşünme ya da takıntılı düşüncesini veya başka herhangi bir şeyi arzulanan çözüme ulaştırılamamasının nedeni kesinlikle kendi eleştirel tutumudur. Ruh çözümlemesi çalışmaları sırasında, düşünen bir insanın tüm zihinsel çerçevesinin, kendi ruhsal süreçlerini gözleyen birinden tümüyle farklı olduğunu ayımsadım. Düşünmede, insanı en dikkatli öz gözlemciden ayırt eden tek bir ruhsal etkinlik işlemektedir ki o da kendini gözlemleyen gevşek görünüme karşılık düşüncesini izleyen kişinin gergin bakışları ve kırışmış alınıyla ortaya çıkar. Her iki durumda da dikkat⁸ yoğunlaştırılmış olmalıdır; ama düşünen kişi aynı zamanda *eleştirel* yeteneğini de kullanıyordur; bu, onun, aklında

oluşan bazı düşünceleri algılamadan geri çevirmesine, bazılarını kendisine acabilecekleri düşünce dizilerine kapılmaksızın kısa kesmesine ve bazılarına karşı da hiçbir zaman bilinçli hale gelmemeleri, bu nedenle de algılanmadan önce baskılanmaları doğrultusunda davranmasına yol açar. Öte yandan öz-gözlemcinin gereksindiği tek şey kendi eleştirel yeteneğini baskılama sorunuyla uğraşmasıdır. Eğer bunu başarırsa başka durumda hiç yakalayamayacağı sayısız düşünce bilincine ulaşır. Bu yoldan kendi öz-algılaması için sağlanan yeni malzeme hem patolojik düşüncelerini hem de düşünce yapılarını yorumlamaya olanak verir. Doğal olarak gerekli olan şey ruhsal enerji dağılımı (ya7 [Gözleri kapamanın önemi (eski hipnoz yönteminin bir kalıntısı) çok kısa süre sonra Freud tarafından terk edilmiştir.]

[Dikkatin işlevi aşağıda (Bölüm VII, E) tartışılmıştır.]

II. DÜŞLERİ YORUMLAMANIN YÖNTEMİ 155

ni hareketli dikkat) açısından uykuya dalmadan önceki duruma (kuşkusuz hipnoza da) biraz benzeyen bir ruhsal durum oluşturmaktır.

Uykuya dalarken, uyanıklıkta düşüncelerimizin akışını etkilemesine izin verdiğimiz, temkinli (ve kuşkusuz aynı zamanda eleştirel) bir etkinliğin gevşemesi sayesinde “istenc dışı düşünceler” ortaya çıkar.

(Genellikle bu gevşemeyi “yorgunluk” a bağlarız.) İstenc dışı düşünceler, ortaya çıkınca, görsel ve işitsel imgelere dönüşürler. (Schleiermacher

ve diğerlerinden yukarıda s. 101 v.s. da [ve 122 v.s.] yapılan

alıntılara bakınız.)⁹ Düşleri ve patolojik düşünceleri çözmek

icin kullanılan durumda hasta bu etkinliği amaçlı olarak ve bilerek

terk eder ve bu yolla tasarruf edilen ruhsal enerjiyi (ya da onun bir kısmını) şimdi ortaya çıkan ve uykuya dalmaktan farklı olarak düşünce özelliğini koruyan istenc dışı düşünceleri dikkatle izlemeye kullanır. *Bu yolla "istenç dışı" düşünceler "istençli" düşüncelere dönüşür.*

“Kendi özgür istekleri ile” ortaya çıkmış gibi görünen düşüncelere yönelik olarak gerekli zihinsel tutumun benimsenmesi ve normalde onlara karşıt olarak çalışan eleştirel işlevin terk edilmesi bazı insanlar için başarılması çok güç bir iştir. “İstenc dışı düşünceler”, ortaya çıkmalarını önlemeye çalışan çok şiddetli bir direncin doğuşuna yol açarlar. Ancak büyük şair ve düşünür Friedrich Schiller'e güvenecek olursak şiirsel yaratışın da tıpatıp benzer bir duruma gereksinimi vardır.

Korner ile yazışmalarının —onları ortaya çıkardığı için Otto Rank'a teşekkür borçluyuz— bir yerinde (1 Aralık 1788'de yazılmış) Sebiller, dostunun yetersiz üreticilikten yakınmasını şöyle yanıtlıyor:

“Bana öyle geliyor ki yakınmanın temelinde mantığının imgelemine uyguladığı baskı var. Düşüncemi bir benzetmeyle somutlaştırırım.

Eğer Mantık, sözgelimi kapıda dikilip tam akmaya başladıkları sırada düşünceleri sıkı bir incelemeden geçirecek olursa, bu, aklın yaratıcı çalışması için çok kötü ve zararlı olurdu. Yalıtılmış olarak bakıldığında bir düşünce çok önemsiz ya da çok garip gelebilir ama kendisinden sonra gelen bir başka düşünceyi önemli kılıyor olabilir

9 [1919'da eklenen dipnot:] Silberer (1909, 1910 ve 1912) düşüncelerin bu görsel imgelere dönüşümünü doğrudan gözlemleyerek düşünceyi önemli kılacak katkı yapmıştır.

[Bölüm VI, D. ve I'ya bkz.]

ve aynı derecede sacma gorunen başka düşüncelerle bağlantı icinde çok etkin bir halkaya dönüşebilir. Mantık, düşüncüyü diğer düşüncelerle bağlantı icinde ele almaya yetecek kadar özgür bırakmazsa onun hakkında hiçbir görüş oluşturamaz. Ote yandan, nerede yaratıcı bir akıl varsa Mantık —bana öyle geliyor ki— kapıları gözlemeyi bırak ve düşünceler palda kuldür uşuşurler. Ancak ondan sonra Mantık onlara bakar ve onları bir kitle olarak inceler. — Siz eleştirmenler, ya da kendinize ne ad veriyorsanız onlar, her gerçek yaratıcı akılda bulunması gereken ve de kısa veya uzun surmeleri, düşünen sanatçıyı düş görenden ayat eden anlık ve gecici tuhafılıklardan utanıyor ya da korkuyorsunuz. Verimsizliğinizden yakınıyorsunuz çünkü çok cabuk reddediyor ve çok ince ayrımlar yapıyorsunuz.”

Bununla birlikte Schiller'in Mantığın kapılarında gözetimin gevşemesi diye betimlediği şey, eleştirel olmayan bir öz-gözlem tutumunun benimsenmesi, hiç de zor değildir. Hastalarımın çoğu kendilerine ilk talimatlar verilince bunu başarırlar. Ben düşünceleri geldikleri gibi yazmanın yardımıyla bunu tam olarak gerçekleştiririm. Eleştirel etkinliği azaltmayı ve öz-gözlemin şiddetini arttırmayı olası kılacak ruhsal enerji miktarı, kişinin dikkatini yöneltmeye çalıştığı konuya göre büyük ölçüde değişir.

Bu yöntemi uygulamadaki ilk basamak bize dikkatimize konu olarak seçeceğimiz şeyin bir bütün olarak düş değil onun içeriğinin ayrı parçaları olduğunu öğretir. Henüz yeni başlayan birine: “Bu düşle

ilişkili olarak aklınıza ne geliyor?” diye sorarsam kural olarak zihinsel ufku bir boşluğa dönüşür. Ancak eğer duşu onun onune parcalara ayrılmış olarak koyarsam bana her parca için düşün bu özel kesiminin geri plan düşünceleri’ diye betimlenebilecek bir dizi çağrışım verecektir. Böylece uyguladığım duş yorumu yöntemi, bilinen, tarihsel ve soylencesel yorum yönteminden simgeleştirme aracılığı ile uzaklaşır ve ikinci ya da “şifre cozme” yöntemine yaklaşır. İkincisi gibi yorumu “*en masse*” [kitle halinde] değil “*en détail*” [ayrıntıda] kullanır ve de İkincisi gibi duşleri başlangıcından itibaren bileşik yapıda, ruhsal oluşumlar kumesi halinde gorur. [Bkz. II. Cilt, Bolum VI, F ve G.]¹⁰

^ [Duş yorumunun tekniği (Bolum VII, A) daha derinlemesine tartışılmıştır.]

II. DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 157

Nevrotiklere ruhcozumleme uygularken aynı zamanda binin uzerinde duşu de cozumlemek zorunda kalmıştım; ancak bu malzemeyi duş yorumu teknik ve kuramı uzerine bu girişte kullanmak niyetinde değilim. Bu duşlerin, normal kişilerin duşleri için hiçbir sonuc çıkarılamayacak, nevropatların duşleri olduğu biciminde bir karşı çıkışa acık olması bir yana beni bu karara zorlayan bambaşka bir neden de var. Benim hastalarımın duşlerinin konusu, kuşkusuz her zaman nevrozlarının altında yatan hastalık oykusu olmuştur. Bu nedenle her duş uzun bir giriş ve psikonevrozların doğası ve nedenbilimsel (etiolojik) belirleyicileri uzerine bir araştırmayı gerektirecektir. Ama bu sorunlar kendi başlarına yenidirler ve hayli şaşırtıcı olup duş sorunları

uzerindeki dikkati dağıtılabileceklerdir. Benim niyetim ise, tersine, duşler uzerine şu ışık tutuşu nevrozların ruhbiliminin daha zor sorunlarını cozmek icin bir on basamak olarak kullanmaktır.¹¹ Ancak, eğer, -temel malzememi, nevroitik hastalarımın duşlerini bir yana bırakacak olursam geriye kalanlarla pek de birşey yapamam. Geri kalanların tumu, tanışım olan normal kişilerin zaman zaman bana anlattıkları duşler ve duş yaşamı ile ilgili literaturde alıntı yapılmış orneklerdir.

Ancak ne yazık ki bu duşlerin hicbirine (onsuz bir duşun anlamını kavrayamayacağım) cozumleme eşlik etmemektedir. Benim yontemim bir duşun iceriğinin herhangi bir parcasını belli bir anahtara gore ceviren bilinen şifre cozme yontemi kadar kolay değildir. Tersine, ben, icerik parcasının, değişik kişilerde ya da değişik bağlamlarda ortaya cıktığında farklı bir anlam gizlediğini gormeye hazırdım.

Boylece hemen hemen normal bir kişiden tureyen ve gunluk yaşamın cok ceşitli rastlantılarıyla ilişkili bol ve guvenilir malzeme sunan kendi duşlerime yonelmem sozkonusu oldu. Kuşkusuz bu turden bir “oz-cozumleme”nin guvenilirliği konusunda kuşkularla karşılaşacaktım ve bana o duşlerin keyfi sonuclara kapıyı acacağı soylenecekti.

Duşunceme gore aslında başka insanları gozlemlemek yerine öz-

¹¹ [VII. Bolumun E kesim inin b a şla n g ic im d a Freu d , konusunu bu p ro g ram ic in de sunuşunun getirdiği zorluklardan yakınır ki bu ilk b a sım a yazdığı onsozde d e o rta ya konmuştur. S. 196'da ve s. 201, n. 11 'de işaret ettiği gibi sıklıkla bunu g o z a rd ı e tmek zorunda kalmıştır. B ildirdiği niyetine ka r şın h a s ta la n n in duşlerinin p ek c o ğ u n u kullanmış ve b ird en cok k e z (om. s. 200 v.s.da) n evrotik belirtilerin tartışmasına g irm

iştir.]

158 DUŞLERİN YORUMU I

gozlem yapıldığında durum daha elverişlidir; her durumda deneyi yapabilir ve öz-coziimlemenin bizi düş yorumlamasında nereye dek goturduğunu gorebiliriz. Ancak ustesinden gelmem gereken ve kendi icimde yatan başka gucluklerim de var. insanın, kendi zihinsel yaşamı hakkında bu denli özel olguyu ortaya koyması ve bunların yabancılarca yanlış yorumlanmayacağı konusunda hicbir guvencesi olmamasından gelen ikirciklilik gibi. Ancak bu tur ikirciklerin ustesinden gelinmesi olası olmalıdır. Delboeuf [1885] şöyle yazıyor: “Tout psychologue est obligé de faire l'aveu meme de ses faiblesses s'il croit par la jeter du jour sur quelque probleme obscur.”¹² Ve okurlarımın da kısa surede yapmak zorunda olduğum boşboğazlıklara başlangıcta duydukları ilginin, yerini, o boşboğazlıkların ışık tuttuğu nihbilimsel sorunlara gomulmeye bıraktığını goreceklerini varsaymak daha guven verici olacaktır.¹³

Buna gore düşlerimden birini secip kendi yorumlama yontemimle onu ortaya koyarak devam edeceğim. Bu turden her düş icin on bilgiler biciminde bazı şeyler soylemek gerekmektedir. — Şimdi de okurdan bir sure icin benim ilgilerimi kendisinin kılmasını ve benimle birlikte yaşamımın en ince ayrıntılarına dalmasını istemek zorundayım; düşlerin gizli anlamıyla ilgilenirken bu tur bir aktarım kesinlikle gerekmektedir.

ON BILGI

1895 yazında benimle ve ailemle çok dostca ilişkisi olan genc bir

hanıma ruhcozumsel sağaltım uyguluyordum. Boyle karışık bir ilişkinin bir hekimde, ozellikle de bir ruhsağaltıcıda (psikoterapist) pek cok rahatsız edici duygunun kaynağı olabileceği kolayca anlaşılacaktır. Hekimin kişisel ilişkisi ne kadar fazlaysa otoritesi o denli az olacağından, herhangi bir hata, hastanın ailesiyle koklu dostluğunu tehdit edecektir. Bu sağaltım kısmi bir başarı ile sonuclandı; hasta 19 ■" ["Eğer bazı karanlık sorunlara ışık tutacağına inanıyorsa, kendi Zayıflıklarını bile itiraf etmek her ruhbilimcinin yukumluluğudur."]

*3 Ancak eklemek zorundayım ki yukanda soylediğim esaslar icinde cok nadir olarak kendi duşlerimden birinin benim bildiğim *tam* yorumunu verdim. Okurlarımın ağzı sıklılığına cok fazla guvenip onlan yukleyemezdim.

II. DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 159

histerik anksiyetesinden kurtuldu ama tum bedensel belirtileri yok olmadı.

Bu sırada henüz aklımda histerik bir hastalık oykusunun sonunda kapandığını gosteren olcutler acısından tam bir berraklık yoktu ve hastaya kabul etmeye isteksiz gorunduğu bir cozum onerdim. Tam bu uzlaşmazlık icindeyken yaz tatili icin sağaltımı kestik. Bir gun genc bir meslektaşım, hastam Irma ve ailesiyle onların kır evinde kalan en eski arkadaşlarımdan biri, ziyaretime geldi. Irma'yı nasıl bulduğunu sordum; o da: "Daha iyi ama tam iyi değil." diye yanıtladı. Arkadaşım Otto'nun sozcuklerinin ya da ses tonunun beni rahatsız ettiğinin bilincindeydim. O sozlerde hastaya cok şey vaat ettiğim biciminde bir sitem bulunduğunu sanıyordum ya da ister doğru ister yanlış Otto'nun bana karşıt olmasını hastanın bana gore sağaltıma hicbir zaman

guvenmemiş olan akrabalarının etkisine bağlıyordum. Ancak benim bu hoş olmayan izlenimlerim o kadar acık secik değildi ve hiçbir şey belli etmedim. Aynı akşam kendimi haklı çıkarmak için Dr.

M'ye (o sıralar bizim çevremizin onde gelen kişilerinden biri olan ortak bir dost) vermek üzere Irma'nın hastalık oykusunu yazdım. O gece (ya da büyük olasılıkla ertesi sabah), uyandıktan hemen sonra not ettiğim, aşağıdaki duşu gordum.14

23-24 TEMMUZ 1895'DEKİ DUŞ

Büyük bir salon — pek çok konuk, biz onları karşılıyoruz — aralarında Irma da var. Önce onu bir kenara çekiyorum sanki mektubuna yanıt vermek ve benim “çözümümü” hâlâ benimsemediğinden dolayı sitem etmek için. Ona: “Eğer hâlâ ağrıların varsa bu aslında yalnızca senin hatân” diyorum. O: “Şu anda boğazımda, midemde ve karnımdaki ağrıları bir bilseniz — nefesimi kesiyorlar.” diyor — telaşlanıp ona bakıyorum. Soluk ve şiş görünüyor. Kendi kendime her şey bir yana organik bir bozukluğu atlamaş olabileceğimi düşünüyorum. Onu pencerenin yanına götürüp boğazına bakıyorum; o ise takma dişleri olan kadınlar gibi direniyor. Kendi kendime, aslında onun için bunu yapmaya hiç gerek olmadığını düşünüyorum. — Son 14

[1914'de eklenen d ip n o t:] Bu benim ayrıntılı b ir yorum uyguladığım ilk duştu.

[Freud, kendi duşlerinin çözümlemesi için el yordamıyla ilk girişimlerini *Histeri Üzerine Çalışmalar*'Az (Breuer v e Freud, 1895) betimler.]

160 DUŞLERİN YORUMU I

ra ağzını uygun biçimde açıyor ve sağda büyük beyaz bir leke saptıyorum;

başka bir yerde de açıkça burnun helezon biçimi kemiklerine benzeyen belirgin kıvrımlı yapıların üzerinde yaygın beyazımsı gri kabuklar görüyorum. — Hemen Dr. M'yi çağırıyorum o muayeneyi yineliyor ve doğruluyor... Dr. M. alışılmıştan oldukça farklı görünüyor; çok solgun, topallayarak yürüyor ve sinekkaydı traş olmuş...

Şimdi arkadaşım Otto da Irma'nın yanında duruyor ve arkadaşım Leopold ona korsesinin üzerinden perkusyon 15 yaparak şöyle diyor:

“Solda aşağıda mat bir bölge var.” Ayrıca sol omuz üzerindeki bir deri kesiminin de iltihaplanmış olduğunu gösteriyor (Irma'nın giysisine karşın tıpkı onun gibi ben de fark ediyorum) ...M.: "Hiç kuşkusuz bu bir enfeksiyon, ama önemli değil, dizanteri eklenecek ve toksinler giderilecek.” diyor. ...Ayrıca enfeksiyonun kaynağını da dosdoğru biliyoruz.

Kısa süre önce kendisini pek iyi hissetmediği bir sırada arkadaşım

Otto ona bir propil, propils.... propionik asit... trimetilamin (ve hemen önümde büyük harflerle formülü görüyorum) iğnesi yapmıştı...

Bu tür enjeksiyonlar bu kadar düşüncesizce yapılmamalıydı... Ve belki de enjektör de temiz değildi.

Bu düşün pek çok başka duş bir üstünlüğü var. Bir önceki günün hangi olaylarının onun başlangıç noktasını oluşturduğu hemen ortaya çıkmıştı. Verdiğim on bilgiler bunu apacık sergilemektedir. Otto'nun bana Irma'nın durumu hakkında vermiş olduğu haberler ve gecenin gec saatlerine dek yazmakla uğraştığım hastalık oykusu benim zihinsel etkinliği uyuduktan sonra da meşgul etmeyi sürdürmüştü. Bununla birlikte yalnızca on bilgileri ve duş içeriğinin kendisini okuyan

hic kimse duşun ne anlama geldiği konusunda en kucuk bir fikir edinemezdi.

Benim de hicbir fikrim yoktu. Irma'nın duşumde bana yakındığı

belirtilere şaşmıştım cunku bunlar benim onda sağalttığım

belirtilerin aynısı değildi. Propionik asit enjeksiyonu gibi sacma bir

fikre ve Dr. M.'nin teselli edici duşuncelerine gulumsedim. Duş, sonlara

doğru bana başta olduğundan daha karanlık ve sıkıştırılmış gibi

gorunmuştu. Tum bunların anlamını keşfetmek icin ayrıntılı bir cozumlemeye

girişmek gerekiyordu.

[Bedeninin b ir bolgesine gergin olarak yerleştiren bir elin p a rmaklan uzerine

parmakla vurup ses değişimlerine gore alttaki organlamı durumunu değerlendirmeye

yarayan m uayene yontemi. — ç.rı]

II. DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 161

COZUMLEME

Salon — karşıladığımız pek çok konuk. O yazı, Bellevue'de, Kahlenberg'e16

komşu tepelerden birinde tek başına yer alan bir evde geciriyorduk.

Ev daha once bir eğlence yeri olarak tasarlanmıştı ve konuk

odaları bu yuzden cok geniş birer salon gibiydi. Duşu,

Bellevue'de, karımın yaşgunupden birkac gun once gormuştum. Bir

gun once karım bana yaşgununde, Irma da aralarında olmak uzere,

pek cok arkadaşımızın ziyaretimize geleceğini umduğunu soylemişti.

Duşum, bu olanağı kolaylaştırmıştı: Karımın yaşgunuydu ve aralarında

Irma da bulunan pek cok konuğu Bellevue'deki geniş salonda

karşılıyorduk.

Irma'ya benim çözümümü benimsemediği için sitem ettim; “Eğer

hâlâ ağrıların varsa bu senin hatan” diyorum. Bunu ona uyanıklık

yaşamında söylemiş olabilirdim ve gerçekten yapmış da olabilirim.

O zamanlar bir hastayı, belirtilerin gizli anlamı konusunda aydınlatmakla görevimin tamamlandığı görüşüneydim (bu görüşün yanlış olduğunu artık biliyorum): hastanın, çözümü benimseyip benimsememesinden —başarı buna bağlı olduğu halde— kendimi sorumlu tutmuyordum.

Tüm kaçınılmaz cahilliğime karşın sağaltım başarıları elde etmeyi umduğum o zamanlar yaşamımın dalıa kolay olmasını, neyse ki artık düzeltmiş olduğum, bu hataya borcluyum. — Ancak düşümde Irma'ya soylediğim sozlerin onun hala suren ağalarından sorumlu olmamak konusunda özellikle kaygılı olduğumu gösterdiğini ayrımsadım. Eğer onlar onun yanlışısıya benim yanlışım olamazdı.

Düşün amacı bu doğrultuda olabilir miydi?

Irma'nın yakınması: Boğazında, midesinde ve karnında ağrı; nefesini kesiyor. Mide ağrıları hastanın belirtileri arasındaydı ama çok belirgin değildi; bulantı ve tikslenme duygularından daha çok yakmıyordu. Boğaz ve karın ağrısı ile boğazının sıkışması hastalığında hemen hic yer almıyordu. Duşte bu belirtileri secmeye neden karar verdiğimi merak ettim ama o anda bir acıklama düşünemedim.

Solgun ve şiş görünüyordu. Hastam her zaman pembe tenliydi.

Başka birinin onun yerine gecmekte olduğundan kuşkulanmaya başladım.

^ [Viyana yakınlarındaki b ir tepede y e r alan v e çok tu tu la n sayfiye yeri.]

162 DÜŞLERİN y o r u m u i

Bir organik hastalığı atlamaş olduğum düşüncesiyle telâşlandım.

Pekala kabul edilecektir ki, bu, çalışması hemen tumuyle nevroitik hastalarla sınırlanmış ve başka hekimlerin organik bozukluk diye ele aldıkları pek çok belirtiyi histeriye bağlama alışkanlığında olan bir uzman için tukenmez bir anksiyete kaynağıdır. Ote yandan telaşımın tumuyle yeni olmadığı yolunda silik bir kuşku —nereden çıktığını bilemiyorum— aklıma sızdı. Eğer Irma'nın ağrılarının organik bir temeli var idiyse bir kez daha onları iyileştirmekle sorumlu tutulamazdım; benim sağaltımım yalnızca *histerik* ağrıları defetmeye yarardı.

Aslında yanlış bir tanı konmuş olmasını gerçekten *istiyormuşum* gibi geldi; çünkü oyle olursa başarısızlık suçlamasından da kurtulacaktım. *Onu pencerenin yanına götürdüm ve boğazına baktım. Takma dişleri olan kadınlar gibi biraz direndi. Kendi kendime onun için bunu yapmaya gerçekten gerek olmadığını düşündüm.* Irma'nın ağız boşluğunu inceleme olanağım hic olmamıştı. Duşte olup bitenler bana bir süre önce bir dadıyı muayene edişimi anımsattı: İlk bakışta genc ve güzeldi ama sıra ağzını acmaya gelince damaklarını gizlemeye cabaladı.

Bu, uygulanmaları sırasında —her iki yanın da doyumu için— pek az gizi ortaya çıkaran başka tıbbi muayenelere ilişkin anılara yoneltti. “*Aslında onun için bunu yapmaya hiç de gerek yoktu.*” Hic kuşkusuz ilk bakışta Irma için bir incelik gösterme niyetiydi; ama bunun yanında başka bir anlamı olduğundan kuşkuladım. (Eğer insan bir çözümlemeyi ozenle uygularsa beklenen geri plan düşüncelerinin tumunu tüketip tüketmediği duygusuna kapılır.) Irma'nın pencerenin onunde duruşu ansızın bana başka bir yaşantıyı anımsattı. Irma'nın,

hakkında çok iyi görüşlere sahip olduğum yakın bir hanım arkadaşı vardı. Bir akşam bu hanımı ziyaret ettiğimde onu bir pencerenin yanında duşteki gibi dururken bulmuştum; ve hekimi, aynı Dr. M., onda bir difteri zarı bulunduğunu söylemişti. Dr. M. tipi ve zar, duşta daha sonra ortaya çıkmıştı. Şimdi son birkaç aydır bu hanımın da histerik olduğunu varsaymak için pek çok nedenim olduğunu faik ettim.

Aslında Irma'nın kendisi de bunu bana ifşa etmişti. Hanımın sorununa ilişkin ne biliyordum? Kesin olarak bir şey: Duşumdaki Irma gibi histerik tıkanmalar çekiyordu. Böylece duşumda hastanın yerine onun arkadaşını gecirmiştim. Bu kez onun da benden belirtilerini gidermemi istemesi düşüncesiyle sık sık oynadığımı anımsadım. Ancak kenII.

DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 163

di kendime bunu pek olası bulmuyordum çünkü o hanım çok çekingen bir yapıdaydı. Duşle görüldüğü gibi *direngendi*. Bir başka neden de *onun için bunu yapmaya gerek olmamasıydı*: Kendini dışarıdan hiçbir yardım almaksızın sorunuyla başa çıkacak kadar güçlü gösteriyordu.

Hala ne Irma'ya ne de arkadaşına başlayamadığım birkaç nokta kalmıştı: *Solgun: şiş; takma dişler*. Takma dişler beni daha önce söz ettiğim dadiya götürdü; şu anda *kötü* dişlerle yetinme eğiliminde olduğumu hissediyordum. O zaman bu özelliklerin ima edebileceği başka bir kişi düşündüm. O kadın da benim hastalarımın biri değildi, hasta olmasını da istemezdim çünkü benim yanımda utangac olduğunu fark etmiştim ve uysal bir hasta olabileceğini sanmıyordum. Genellikle solgundu ve bir keresinde özellikle sağlığı iyiyken şiş

gorunmüştü. 17 Boylece hastam Irma'yı, sağaltıma direngen olabilecek, oteki iki kişiyle kıyaslıyordum. Irma'yı düşte arkadaşlarıyla değiştirmemin nedeni ne olabilirdi? Belki de onu değiştirmekten *hoşlanacak* olmam; ya arkadaşına daha sempati duyuyordum ya da onun zekasına daha çok değer veriyordum. Irma bana aptal geliyordu çünkü cozumumu benimsememişti. Arkadaşı daha akıllı olabilirdi, yani daha cabuk teslim olabilirdi. O zaman *ağzını uygun biçimde açar ve i o bana Irma'dan daha çok şey söylerdi.*'0

Boğazında gördüklerim: beyaz bir leke ve üzeri kabuklu helezon biçimi kemikler. Beyaz leke bana difteriyi anımsattı ve de Irma'nın arkadaşını, ama aynı zamanda da en büyük kızımın iki yıl önce geçirdiği ağır hastalığı ve o sıkıntılı günlerde cektığım korkuyu. Helezon bıcı 17

Hala acıklanmamış bulunan *karın ağrıları* yakınması da bu ucuncu tipe doğru izlenebilir. Sozkonusu kişi, tabii benim kendi k anmdı; karın ağrıları bana onun utangaçlığını fark ettiğim rastlantılardan birini anımsattı. Kendi kendime b u düşte ne k a n m a ne de Irma'ya çok da nazik davranmadığımı kabul etmeye zorlandım; ama h e r ikisini de iyi ve uysal hasta olma standardına göre değerlendirdiğim için böyle yaptığım düşünölmelidir.

Düşün bu kesiminin yorumunun, tüm gizli anlamını izlemeye olanak verecek k ad ar, ileriye götürölmediğini duyumsadım. Eğer uc kadın arasında yaptığım kıyaslam a y ı izleyecek olsaydım bu b en i konudan epey uzaklaştırmış olurdu. Her düşte yerli ye rin e oturtulamayan b ir n okta vardır, deyim yerindeyse düşün bilinmeyenle teğet n o k ta sı olan b ir gobek. [II. Cilt, Bolum VII, A'ya bkz.]

mi kemiklerin uzerindeki kabuklar kendi sağlığıyla ilgili bir endişeyi
cağrıştırdı. O sırada burnumdaki rahatsız edici şişlikleri azaltmak
icin sık sık kokain kullanıyordum ve birkac gun once benim gibi yapan
kadın hastalarımđan birinin burun mukozasında yaygın curume
geliştiğini duymuştum. Kokain kullanımını ilk kez ben 1885'de 19 salık
vermiştim ve bu oneri bana ağır suçlamalar yoneltilmesine yol acmıştı.
ilacın yanlış kullanımını sevgili arkadařlarımđan birinin olumunu
hızlandırmıştı. Bu 1895'den [duş tarihinden] once olmuştu.
Hemen Dr. M.'yi cağırdım ve o muayeneyi yineledi. Bu, basitce
M.'nin bizim cevremizdeki konumunu belirtiyordu. Ama “fi *emen*”
ozel bir acıklama gerektirmesi acısından yeterince carpıcıydı. [II.
Cilt, Bolum VII, A'ya ıbkz.] Bu bana uygulamalarım sırasında olan
trajik bir olayı anımsattı. Bir keresinde bir kadın hastada o sıralar zararsız
sayılan bir ilacı (sulphonal) fazla miktarda almaya bağlı bir zehirlenme
tablosu oluşmuştu ve ben yardım ve desteğini almak icin
alelacele deneyimli, yaşlı bir meslektaşıma başvurmuştum. Bu olayın
aklımda yer ettiğini destekleyen bir başka ayrıntı da vardı. Zehiri
yutan hastam en buyuk kızımın adını taşıyordu. Bu, daha once hic
aklıma gelmemişti ama şimdi sanki yazgının bir cezası gibi etkiliyordu
beni. Bir kişinin otekinin yerine gecmesi sanki başka bir anlamda
da suruyordu: O Mathilde'e karşılık bu Mathilde, goze goz, dişe diş.
Sanki kendime karşı tıbbi vicdansızlığımın kanıtı olabilecek tum
rastlantıları topluyor gibiydim.

Dr. Af. solgundu, sinekkaydı ıraş olmuştu ve topallayarak yuruyordu.

Bu onun sağlıksız görünümünün sıklıkla arkadaşlarında kaygı yaratması acısından doğruydu. Diğer iki özellik yalnızca başka birine uygulanabilirdi. Yurtdışında yaşayan, traşlı ve eğer doğru anımsıyorsam duşteki M.'ye çok benzeyen ağabeyimi duşundum. Birkac gün önce kalçasındaki bir artrit nedeniyle topallayarak yuruduğunu duymuştuk, iki tipi duşumde birbiri icine gecirmenin bir nedeni olsa gerekti. O zaman onların her birine karşı kötü huylu olmam için benzer bir neden anımsadım; son zamanlarda kendilerine yaptığım belli bir öneriyi her ikisi de geri cevirmişti.

[Bu Freud'un kokain üzerine ilk makalesinin tarihi olan "1884" olacak. Freud'un kokainle ilişkili çalışmalarının tam bir derlemesi Ernest Jones'un Freud'un yaşamı kitabının birinci cildinin VI Bölümünde bulunabilir. Oradan "sevgili arkadaş"ın Fleischl von Marxow (Bölüm VI, H'ye bkz.) olduğu göruluyor. Bu doneme ilişkin daha başka dolaylı anıştırmalar s. 219 v.s., 255, 265 ve II. Cilt, Bölüm VI, H'de görulecektir.]

II. DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 165

Arkadaşım Otto şimdi hastanın yanında duruyordu ve arkadaşım Leopold onu muayene ediyor ve solda altta mat bir bölge olduğunu söylüyordu. Arkadaşım Leopold de bir hekimdi ve Otto'mın akrabasıydı.

Aynı tıp dalında uzman oldukları için birbirleriyle yarışma içinde olmaları yazgılarıydı ve sürekli aralarında kayıslama yapılırdı. Bir çocuk hastanesinin nöroloji polikliniğinden sorumluydum ve her ikisi de yıllarca bana asistanlık yapmışlardı. Duşte sunulana benzer sahneler orada sık olarak ortaya çıkardı. Ben Otto ile bir hastanın tanısını tartışırken Leopold çocuğu bir kez daha muayene ediyor

olurdu ve bizim kararımıza beklenmedik bir katkı getirirdi. Karakterlerinin

farkı Kahya Brasig ile *arkadaşı* Karl'm²¹ arasındaki faik gibiydi:

biri cabukluğuyla one çıkardı oysa diğeri yavaş ama emindi.

Eğer duşte Otto'yu uyanık Leopold'le karşılaştırdıysam bunu kesinlikle

İkincisinin lehine yapmışım. Kıyaslama itaatsiz hastam Irma ile

ondan daha zeki bulduğum arkadaş arasında yaptığım kıyaslamaya

benziyordu. Şimdi duşteki düşünce zincirinin dallandığı cizgilerden

bir diğeri algıyordum: Hasta cocuktan çocuk hastanesine uzanan

bir cizgi. — *Solda aşağıda mat bir bölge* bana tum ayrıntılarıyla Leopold'un

dikkatliliği ile beni sarsuğı belli bir hastaya uyuyor gibi 'gelmekteydi.

'Ben de metastaz doğasında bir şeylerden kuşkulanıyordum

ancak bu da Irma'nın yerine gormeyi istemiş olabileceğim

hastaya bir gönderme olabilirdi. Değerlendirebildiğim kadarı ile, kadın,

bir tuberkuloz taklidi üretmişti.

Sol omuzda derinin bir kesimi iltihaplıydı. Hemen bunun gece gec

saatlere dek oturduğumda şaşmaz biçimde fark ettiğim kendi omuzumdaki

romatizma olduğunu gordum. Dahası duşteki sozler de son

derece cift anlamlıydı: “*Tıpkı onun gibi ben de fark ettim...*” yani kendi

bedenimde fark ettim. Ayrıca alışılmadık soyleyişle de etkilenmişim:

“bir deri kesimi iltihaplanmıştı.” Biz “sol arkada iltihaplanma”

deme alışkanlığındaydık ve bu akciğerde bir şey olduğu

anlamınaydı. Boylece bir kez daha tuberkuloz.

20 [Viyana'da Kassowitz Enstitüsü.]

21 [Fritz Reuter tarafından Mecklenburg ağzıyla yazılmış (1862-4) ve bir zam anla

r un kazanmış b ir romanın, *Ut mine Stromridm* iki kahramanı. *An o ld Story o f my Farming Days* (Ciftlik Gunlerimin Eski Bir Oykusu) adlı İngilizce b ir cevirisini vardır. (Londra, 1878).]

166 DUŞLERİN YORUMU I

Giysilerine karşın. Bu her durumda yalnızca bir düzeltmeydi. Doğal olarak hastanede çocukları soyarak muayene ederdik; ve bu erişkin kadın hastalara uygulanması gereken muayene biçimine karşıtı.

Unlu bir klinikcinin hastalarını hiçbir zaman giysilerinin üzerinden muayene etmediğinin söylendiğini anımsadım. Daha fazla bir şey göremedim.

Acıcası bu noktada daha derine gitmeyi hiç arzu etmiyordum.

Dr. M. "Bu bir enfeksiyon ama önemi yok. Dizanteri eklenecek ve toksinler giderilecek" dedi. İlk anda bu bana sacma geldi. Ama yine de diğerleri gibi bu da dikkatle çözümlenmeliydi. Biraz daha yakından incelediğimde tumu de aynı olan birtakım anlamları var gibi geldi.

Hastada keşfettiğim bölgesel difteri idi. Kızımın hastalığı zamanından diphtheritis ve diphtheria üzerine bir tartışmayı anımsadım. Bu ikincisi bölgesel difteriden kaynaklanan yaygın bir enfeksiyondu. Leopold bu acıdan bir metastaz odağı sayılması gereken mat bir alanın varlığına dikkati çekerek bu turden genel bir enfeksiyonun varlığını gösteriyordu. Bu metastazların aslında diphtheria'ya bağlı olmadığını düşünüyordum: daha çok pyaemia²² düşünüyordum.

Önemi yok. Bu, bir teselli niyeti taşıyordu. Bağlam içindeki yeri şöyle görünüyordu. Düşün daha önceki kesiminin içeriği hastamın ağrılarının ağır bir organik hastalıktan ileri geldiği yolundaydı. Bu

şekilde yalnızca kendi üzerimdeki bir suçlamayı kaldırmaya çalıştığımı duyumsuyordum. Ruhsal sağaltım difteri ağrılarının inat etmesinden sorumlu tutulamazdı. Yine de basitce kendimi temize çıkarmak için Irma'da böyle ağır bir hastalık icat etmiş olmamda bir gariplik seziyordum. Çok acımasızca geliyordu. Bu yüzden sonunda her şeyin düzeleceğine ilişkin bir güvenceye gereksiniyordum ve bana öyle geliyor ki teselliye tam da Dr. M.'nin ağzına yerleştirmek kötü bir seçim değildi. Ama o noktada düşe karşı üstün bir tutum takılmaktaydım ve bunun da açıklanması gerekirdi.

Ve de teselli neden bu denli anlamsızdı?

Dizanteri. Oldurucu maddenin barsaklardan atılabileceğine ilişkin birtakım uzak kuramsal kavramlar varmış gibi geliyor. Dr. M.'nin zorlama açıklamalar yapma ve beklenmedik patolojik bağlantılar kur[İltihabın kana karışması. —c.n.]

II. DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 167

madaki üretkenliğiyle eğlenmeye çalışıyor olabilir miydim? Dizanteriyle ilişkili olarak şimdi aklıma başka bir şey geldi. Birkac ay önce başka hekimler tarafından “kötü beslenmenin eşlik ettiği kansızlık” olgusu olarak sağaltılmış, dışkılamada büyük sorunları olan genç bir erkek hastaya götürülmüştüm. Ona histeri tanısı koymuş ama benim ruhsağaltımımı denemeyi istememiş ve onu bir deniz yolculuğuna göndermiştim. Birkac gün önce bana Mısır'dan uzucu bir mektup göndermişti; orada yeni bir nobet gecirdiğini ve bir doktorun dizanteri tanısı koyduğunu yazıyordu. Tanının histeri tarafından kandırılmaya

yatkın bilgisiz bir pratisyenin hatası olduğundan kuşulanmışım.

Ama hastamı belki de histerik barsak bozukluğunun üzerine bazı organik hastalıklar kapabileceği bir duruma soktuğum için kendime kızmaktan da kendimi alamıyordum. Ayrıca [Almancada] “dizanteri” kulağa “difteri”ye —duşte ortaya çıkmayan kotuye işaret bir sozcuk— oldukça yakın geliyordu.

Evet, diye düşündüm kendi kendime, teselli edici sonu bildiren “dizanteri eklenecek v.b.” ile Dr. M.'yle eğleniyor olsam gerek: çünkü yıllar önce bizzat onun başka bir doktor hakkında gülünç bir oyku anlatmış olduğu gelmişti aklıma. Dr. M. o doktor tarafından ağır hasta birine konsültasyon için çağırılmış ve meslektaşının iyimserliği karşısında hastanın idrarında albumin olduğuna dikkati çekmek gerektiğini duymuştu. Ancak diğeri hiç umursamadan; “önemi yok” demişti “albumin hemen giderilecektir.” Bu nedenle, düşün bu kesiminin, histeriye kayıtsız kalan hekimlerle alay edişi ifade ettiği konusunda artık hiçbir kuşku kalmadı. Ve sanki bunu desteklemek için bir başka düşünce aklımdan geçti: “Dr. M. hastasındaki (Irma'nın arkadaşı) tuberkulozdan korkmaya yol açan belirtilerin aynı zamanda histerik bir temeli olduğunun farkında mı? Bu histeriyi saptadı mı? Yoksa onun tarafından kandırıldı mı?”

Ama başka bir arkadaşına bu denli kötü davranmaya beni güdleyen neydi? Çok basit bir şey. Dr. M. benim “çözümüm”ü tıpkı Irma gibi benimsemiyordu. Böylece bu duşte iki kişiden oc almış oluyordum: “Hala ağrıların varsa bu senin hatan” sözleriyle Irma'dan ve ağzına

yerleştirdiğim sacma teselli sozleriyle de Dr. M.'den.

Enfeksiyonun kaynağını da dosdoğru biliyorduk. Duşteki bu doğrudan bilgi de dikkate değer. Az once onun hakkında hicbir bilgimiz yoktu cunku enfeksiyonu Leopold ortaya cıkarmıştı.

168 DUşLERİN YORUMU I

Kendini iyi hissetmediği bir sırada arkadaşım Otto ona bir iğne yapmıştı. Otto aslında bana İmıa'nın ailesinin yanında kaldığı kısa sure icinde yakındaki bir otele kendini ansızın kotu hissedenden birine iğne yapmak uzere cağrıldığını anlatmıştı. Bu iğneler bir kez daha bana kendini kokainle zehirleyen şanssız arkadaşımı anımsattı [bkz. s. 164 n. 19]. Ona morfini keserken ilacı yalnızca ağızdan almasını oğutlemiştim ama o hemen kendisine kokain *iğnesi* yapmıştı.

Propil...Propils...Propionik asit preparatı. Bunu nasıl duşunmuş olabilirdim? Hastalık oykusunu yazmadan ve duşu gormeden onceki akşam karım uzerinde “Ananas”²³ sozcuğu gorunen ve arkadaşımız Otto'nun hediyesi olan bir şişe likor acmıştı. Otto her fırsatta hediye verme alışkanlığındadır. Kendi kendime, gunun birinde onu bu alışkanlıktan kurtaracak bir eş bulmasını umuyorum diye duşunmuştum.

²⁴ Bu likor oyle bir havagazı kokuyordu ki elimi bile surmedim.

Kanm şişeysi hizmetcilere vermeyi onerdi ama ben “daha da bir incelikle” oneriyi reddettim, daha insanca bir ruhla *onları* zehirlemeye gerek olmadığını da ekledim. Havagazı kokusu (amil...) apacık bicimde aklımdaki tum dizinin (propil. metil v.b.) anısını harekete gecirmişti ve duşteki propil preparatından bu sorumluydu. Surecte bir yerinegecme

yaptığım doğru: amil kokladıktan sonra duşumde propil gormuştum.

Bu turden yerdeğıştirmeler organik kimyada belki de yasaldır.

Trimetilamin. Bu maddenin formulu duşumde gormem belleğim acısından buyuk bir cabanın tanığıdır. Dahası, formul iri harfle yazılmıştı; sanki bağlamın bir kesiminin cok ozel bir onemi olduğuna vuygu yapılmak isteniyordu. O zaman trimetilamin aracılığıyla dikkatimin yoneltmesi istenen neydi? Yıllar boyunca tum yazdıklarımı, tıpkı benim onunkileri olduğü gibi, oluşumları sırasında tanımış olan 9} “Ananas” sozcüğünün sesinin hastam Irma'nın soyadına be lirgin b ir bicimde benzediğini eklemem gerekir,

[J909'da eklenen ama 1925 ve sonrasında kaldırılan dipnot:] Bu acıdan duş k e hanete donuşmedi. Ama b ir başka acıdan donuştu. Cunku hastamın “cozumlenmeyen” ve suclanmayayım diye cok kaygılandığım mide ağrılarının safra kesesi taşlarının n e den olduğü b ir hastalığın onculeri olduğü ortaya çıktı.

II. DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 169

bir başka arkadaşımın bir goruşmemdi.25 O sırada cinsel surelerin kimyası konusunda bazı düşüncelerini bana ifşa etmiş ve soylediğı diğer şeyler yanında cinsel metabolizmanın urunlerinden birinin trimetilamin olduğuna inandığından soz etmişti. Boylece bu madde beni cinselliğe, iyileştirme amacında olduğüm sinir hastalıklarının kokeninde en buyuk onemi taşıdığıını varsaydığım etmene yoneltti.

Hastam Irma genc bir duldu, eğer sağaltımımın başarısızlığına bir mazeret bulmam gerekirse sığınabileceklerimin en iyisi, arkadaşlarının, değışmesinden cok mutlu olacakları bu dulluktu. Kendi kendime

boyle bir duş ne garip bicimde biraraya getiriliyor diye duşundum.

Duşte Irma'nın yerine hastam olan oteki kadın da genc bir duldu.

Trimetilamin formulunun duşte neden bu denli belirgin olduğunu

tahmin etmeye başladım. Pek çok önemli konu bu tek sözcükte birleşiyordu.

Trimetilamin yalnızca cinsellikte son derece güçlü bir etmeni

değil, ne zaman görüşlerimde kendimi yalnız hissetsem benimle

görüştüğüm bir kişiyi de ima

ediyordu. Kuşkusuz yaşamımda bu denli önemli bir yeri olan bu arkadaş

bu düşünce dizisinin bir başka yerinde de ortaya çıkmalıydı.

Evet. Burun ve onun ek boşluklarının hastalıklarında özel bilgisi olduğu

ve helezon bicimi kemiklerle (Irma'nın boğazındaki uc kıvrımlı

yapı) diş cinsel organları arasında çok dikkate değer ilişkilere bilimsel

ilgiyi çektiği için mide ağrılarının burundan ileri gelip gelmediğini

anlamak için Irma'yı ona muayene ettirmiştim. Ama kendisinin de iltihaplı

bir riniti [burun iltihabı — ç.n.] vardı ve bu da bana kaygı vermişti

ve kuşkusuz duştaki metastazlarla bağlantılı olarak silik bicimde

aklıma gelen pyaemia'da buna bir ima vardı.²⁶

Bu tür enjeksiyonlar bu kadar düşüncesizce yapılmamalıydı. Burada

doğrudan doğruya arkadaşım Otio'ya bir düşüncesizlik suçlaması

yapılıyordu. O akşamustu, sözleri ve görünümü bana karşıtmış gibi

geldiği sırada bu tür bir şeyler düşündüğümü anımsıyor gibiydim.

²⁵ [Bu Berlin'li biyolog ve burun-boğaz uzmanı ve bu kitabın basılmasından hemen

önceki yıllarda Freud üzerinde çok etkili olan ve kitapta (bir kurallı olarak adsız da

olsa) sık sık ortaya çıkan Wilhelm Fliess'di.]

bir bicimde değerlendirilmiştir.]

170 DÜŞLERİN yorumu i

Şuna benzer bir Şeydi: “Duşunceleri ne kolay etkileniyor!” — Bunun otesinde duşteki bu cumle bana bir kez daha kokain enjeksiyonlarına o denli aceleyle başvurmuş olan olu arkadaşımı anımsattı. Soylemiş olduğum gibi ilacın enjeksiyon biciminde verilmesini hicbir zaman salık vermemiştim. Otto'yı kimyasal maddeleri duşuncesizce kullanmakla suclarken aynı suçlamayı kendime karşı yapmama neden olan şanssız Mathilde oykusune de bir kez daha değinmiş oluyordum. Burada acık olarak vicdanlılığımın orneklerini toplamaktaydım ama tersini de.

Ve herhalde enjektör de temiz değildi. Bu da Otto'ya yönelik bir başka suçlama ama başka bir kaynaktan turemiş bir suçlama. Bir gun once sekseniki yaşında ve gunde iki kez morfin enjeksiyonu vermek zorunda kaldığım yaşlı bir hanımın oğluna rastlamıştım.²⁷ O sırada hanım koydeydi ve oğlu bana kadının flebiti olduğunu soyledi. Hemen kirlili bir enjektörün neden olduğu bir iltihaplanmayı duşundum. İki yıldır tek bir iltihaplanmaya neden olmamiş olmakla ovunuyordum; enjektörün temiz olduğundan emin olmak için süreklı uğraşırdım. Kısaca vicdanlıydım. Flebit beni tekrar gebeliklerinden biri sırasında tromboz geciren karıma goturdu ve şimdi karımı, Irma'yı ve olu Mathilde'yi icine alan uc benzer durum belleğimde canlanmıştı. Bu durumların benzerliği apacık bir bicimde benim duşte bu uc kişiyi

birbiri yerine gecirmeme olanak vermişti.

Şimdi düşün yorumunu tamamlamıştım 28 Bunu gerçekleştirirken düşün içeriği ile onların arkasında gizlenen düşünceler arasındaki kıyaslamaların kışkırttığı tüm düşünceleri yakalamakta güçlük çekmiştim.

Ve aynı zamanda da düşün “anlamı” bana malum olmuştu.

Düşün etkili kıldığı ve bu düşün gormemin gudusu olabilecek şeyi fark etmişim. Duş, bir önceki akşamın olayları (Otto'nun verdiği haberler ve benim hastalık oykusunu yazışım) tarafından icimde başlatılan belirli istekleri doyurmuştu. Düşün vardığı sonuc, deyim yerin²⁷

[Bu yaşlı hanım Freud'un bu dönemdeki yazılarında sıklıkla ortaya çıkar. Aşağıya s. 288'e ve *Günlük Yaşamın Psikolojisi* (1901) VIII. (b ve g) ve XII (Cb) Bölümlerine bkz. *PL* . 5, 218, 232 ve 319.]

28 [1909'da eklenen dipnot:] Yine de yorum süreci sırasında aklıma gelen her şeyi bildirmemiş olmam anlayışla karşılanmalıdır.

II. DÜŞLERİ YORUMLAMANIN YÖNTEMİ 171

deyse, Irma'nın ağrılarının ısrar etmesinden benim değil Otto'nun sorumlu olduğuydu. Otto aslında Irma'nın tam olmayan sağaltımı hakkındaki sözleriyle beni uzmuştu ve düşün, suçu ona atarak revanşını almamı sağlamıştı. Duş, Irma'nın durumunun başka etmenlere (bir dizi neden üretmişti) bağlı olduğunu göstererek beni sorumluluktan kurtarıyordu. Özel bir olaylar dizisini, olmalarını isteyeceğim biçimde sunmuştu. *Böylece içeriği bir isteğin doyurulması ve güdüsü de bir istektir.*

Boylece pek çok şey gözler önüne serilmiş oldu. Ama düşün ayrıntılarının çoğu da istek doyurma açısından benim için anlam kazandı.

Yalnızca Otto'yu tıbbi sağaltımında (iğne yapmak) cok aceleci davranıyor gosterip bana karşı cıkmakta aceleci davranmasının ocunu almakla kalmamış bana havagazı kokan bir likor vermesinin acısını da cıkarmıştım. Ve duşte iki yakınmayı birleştiren bir anlatım bulmuştum: enjeksiyon bir propil pıparatıydı. Bu beni doyurmadı ve oc almayı, onu, en guvenilir rakibiyle karşı karşıya getirerek surdurdum. şoyle diyor gibiydim: “*Onu senden daha cok beğeniyorum.*”

Ama Otto benim gazabıma uğrayan tek kişi değildi. Benim itaatsiz hastamdan da, onu, daha akıllı ve daha az direngen biriyle değiştirerek oc aldım. Dr. M.'nin de karşı cıkışının sonuclarından kacmasına izin vermedim ve acık bir imayla onun konunun cahili olduğunu gosterdim. (“*Dizanteri eklenecek v.b.*”) Aslında ondan daha fazla bilgili bir başkasına (bana trimetilamini anlatmış olan arkadaşıma) cekiliyordum; tıpkı Irma'dan arkadaşına, Otto'daıı Leopold'e donduğum gibi.

“Goturun bu insanları! Onların yerine benim sectiğim ucunu verin! O zaman bu haksız sitemlerden kurtulacağım!” Sitemlerin yersizliği benim icin duşte en ince bicimde kanıtlanmıştı. Irma'nın ağrıları yuzunden *ben* ayıplanmıyordum cunku benim cozumumu benimsediği icin onun ayıplanması gerekiyordu. Irma'nın ağrılarıyla *ben* ilgilenmiyordum cunku onlar organik doğadaydı ve ruhsal sağaltımla iyileşemezlerdi. Irma'nın ağrıları dulluğuyla pekala acıklanabilirdi (trimetilamin) ki bunu *ben* değiştiremezdim. Irma'nın ağrılarına, ona uygun olmayan bir ilacı dikkatsizce enjekte eden Otto neden olmuştu — *ben* boyle bir şeyi asla yapmış olamazdım. Irma'nın ağrıları

benim yaşlı hanımın flebiti gibi kirli bir iğneyle yapılan bir enjeksiyonun

sonucuydu oysa *ben* hiçbir zaman enjeksiyonlarımla herhangi

172 DUŞLERİN YORUMU I

bir zarar vermezdim. Irma'nın ağrılarının bu açıklamalarının (ki beni suçlanmaktan kurtarmada birleşiyorlardı) birbiriyle uyumlu olmadığını, aslında birbirini dışladığını ayırımsadım. Tüm savunma —çünkü duş bundan başka bir şey için değildi— odunc aldığı caydanlığı harap bir durumda geri verdiği için komşusu tarafından mahkemeye verilen adamın yaptığı savunmayı anımsuyordu. Davalı önce caydanlığı sağlam olarak geri verdiğini; ikinci olarak caydanlığın odunc aldığı da delik olduğunu ve ucuncu olarak da komşusundan hiçbir zaman caydanlık almadığını one surmuştu. Bu kadarı da fazla: eğer bu uc savunmadan yalnızca bir tanesi geçerli sayılısaydı adam suçsuz bulunacaktı.

Duşte, Irma'nın hastalığından suçsuz bulunmamla bu denli acık olarak ilişkili olmayan başka temalar da rol oynamıştı: kızımın ve onunla aynı adı taşıyan hastamın hastalıkları, kokainin zararlı etkileri, Mısır'a yolculuk yapan hastamın rahatsızlığı, karımın, ağabeyimin ve Dr. M.'nin sağlıkları konusundaki endişem, kendi fiziksel rahatsızlıklarım, iltihaplı rinitten acı ceken ve duşte bulunmayan arkadaşım konusundaki sıkınım. Ama tüm bunları gozonune aldığımda hepsi tek bir düşünce grubu altında toplanabiliyor ve deyim yerindeyse ' 'kendimin ve başka insanların sağlığına ilgi — mesleki vicdanlıhk' başlığı altına sokulabiliyodu. Otto bana Irma'nın durumu hakkında

haberleri getirdiğinde edinmiş olduğum belirsiz, hoş olmayan izlenimi aklıma yerleştirmiştim. Duşte yer alan düşünceler grubu geriye donuk olarak bu gelip gecici izlenimi soze dokmeme olanak vermişti. Sanki bana şöyle demişti: “Tıbbi görevlerini yeterince ciddiye almıyorsun. Vicdanlı değilsin; ustune aldığını yerine getirmiyorsun.” Bunun uzerine sanki bu düşünceler grubu ne kadar cok vicdanlı olduğumu, akrabalarımın, arkadaşlarıımın ve hastalarıımın sağlığıyla ne denli ilgilendiğini kanıtlayabileyim diye kendilerini benim buyruğuma vermişler gibiydi. Şurası belirtilmeye değer ki bu malzemedede benim savunmamdan cok Otto'nun suçlamasını destekleyen bazı uygun olmayan anılar da vardı. Malzemenin tam olmadığı soylenebilirdi; ama yine de düşün altında yatan bu daha yaygın düşünce grubu ile Irma'nın hastalığı konusunda masum olma arzusunu ortaya koyan en dar düşün konusu arasında şaşmaz bir bağlantı bulunmaktaydı.

Bu düşün anlatımını tumuyle ortaya koymuşum ya da onun yomII.

DUŞLERİ YORUMLAMANIN YONTEMİ 173

munda hicbir boşluk yokmuş gibi yapacak değilim. Ona cok daha fazla zaman harcayabilir, ondan daha cok bilgi uretebilir ve yarattığı yeni sorunları tartışabilirdim. Hangi noktalardan daha ileri düşünce dizilerinin izlenebileceğini ben biliyorum. Ancak tum kendi düşlerimle ilgili olarak ortaya cıkan sakıncalar beni yorum çalışmamı surdurmekten alıkoyuyor. Eğer herhangi bir kişi benim cekinmeme karşı sabırsızca ayıplama yoneltme eğilimi taşıyacak olursa, ona, denemeyi benden daha acık yurekli olarak yapmasını öğütlerim. Şu an icin

bu bir parca yeni bilgiyi elde etmeyi başarmaktan doyum buldum.

Burada, gosterdiğim duş yorumu yontemini benimseyecek olursak, duşlerin gercekten bir anlamı olduğunu ve otoritelerin one surduğu gibi beynin kısmi bir etkinliğinin ifadesi olmaktan cok uzak olduklarını bulacağız. *Yorumlama işi tamamlandığında, bir düşün, bir isteğin doyurulması olduğunu göreceğiz,*²⁹

^[12 Haziran 1900'de Fliess'e yazdığı bir mektupta (Freud, 1950ü 137. Mektup)

Freud, Bellevue'ye, bu duşu gorduğu eve daha sonra yaptığı bir ziyareti anlatır. “Düşün e b iliy o r musun?” diye y a za r “gunun birinde bu eve mermer bir plaket yerleştirilecek ve üzerine şunlar yazılacak:

24 Temmuz 1895'de

Bu Evde

Düşlerin Gizi

Dr. Sigm. Freud

tarafından

Ortaya Cıkarılmıştı.

O sırada buna pek az umut vardı.”]

BİR DÜŞ BİR İSTEĞİN DOYURULMASIDIR

Dar bir gecitten gecip yolun ikiye ayrıldığı ve her iki yonun de

apacık gorunduğu yuksek bir duzluğe geldiğimizde bir an icin durabilir

ve ilk adımı once hangi yone atacağımızı düşünebiliriz.¹ Bizim

durumumuz da boyle, bir düşün ilk yorumunun ustesinden gelmiş bulunuyouz.

Kendimizi ani bir keşfin parlak gunışığında buluyoruz.

Düşler, bir muzik aygıtından, onu calanın parmaklan yerine dış bir

gucun carpması sonucu çıkan duzensiz seslere benzetilmemelidir

[bkz. s. 129]; anlamsız değildirler, sacma değildirler; onlar duşunce

depomuzun bir kesimi uyurken bir başka kesiminin uyanmaya başladığını

gostermezler. Tersine, gecerliliği olan ruhsal gorungulerdir —

isteklerin doyurulması; anlamlı uyanıklık zihinsel eylemlerinin zinciri

icine yerleştirilebilirler; aklın hayli karmaşık bir etkinliği ile bicimlenirler.

Ama bu buluşa sevinmeye başladığımız anda bir soru yağmurunun

hucumuna uğruyoruz. Duş yorumunun bize anlattığı gibi eğer bir

duş bir isteğin doyurulmasını temsil ediyorsa bu istek doyurulmasıIII.

BOLUM

' [6 Ağustos 1899'da (Freud, 1950a, 114. Mektup) Fliess'e yazdığı bir mektupta

Freud bu kitabın acılış bolumlerini aşağıdaki gibi betimliyor: “H e r şey imgesel b ir y u ruyuş

modeli icinde planlandı. Once hicbir acık goruş bulunmayan ve kolayca yoldan

sapılabilecek, ağ ac lan goremeyen otoritelerin karanlık ormanı var. Sonra o kurlanmı

icinden gecirdiğim mağaramsı gecit —gariplikleri, a y n n tı l a n . boşboğazlıkları ve kotu

esprileri ile benim ornek duşum— geliyor; sonra da ansızın yuksek duzluk, ilerisi acık

yol ve soru: ‘Hangi y oldan gitmek istersiniz?’ ”]

111. BİR DUŞ BİR İSTEĞİN DOYURULMASIDIR 175

nın ifade edildiği garip ve şaşırtıcı bicimin kokeni nedir? Uyandıığımızda

anımsadığımız gorunen duşe donuşmeden once duş duşunceleri

hangi değişimlerden gecmişlerdir? Bu değişim nasıl olmaktadır?

Duşe donuşturulen malzemenin kaynağı nedir? Duş duşuncelerinde

gozlemlenebilen pek cok garipliğin —orneğin karşılıklı olarak birbirleriyle

zıtlaşabilmeleri (s. 172'deki odunc alınan caydanlık orneğine

bkz.) gibi— kaynağı nedir? Bir duş bizim içsel ruhsal sureçlerimize ilişkin yeni bir şey söyleyebilir mi? İçeriği, gün boyu benimsediğimiz görüşleri doğrulayabilir mi?

Ben şu an için tüm bu soruların bir yanını bırakmamızı ve tek bir yönde yolumuza biraz daha devam etmemizi öneriyorum. Bir düşün doyurulmuş bir isteği temsil edebildiğini öğrendik. İlgileneceğimiz ilk nokta bunun düşlerin evrensel bir niteliği mi yoksa çözümlediğimiz ilk düşün (Irma'nın enjeksiyonu düşü) içeriği mi olduğunu soruşturmak olmalıdır. Çünkü her düşün bir anlamı ve ruhsal değeri olduğunu görmeye hazır da olsak bu anlamın her düşün için aynı olmama olasılığı açık kalmalıdır. Bizim ilk düşümüz bir isteğin doyurulması idi; bir ikincisinin bir korkuyu doyurduğu ortaya çıkabilir; bir üçüncüsü bir düşünme olabilir; bir dördüncüsü ise yalnızca bir anıyı yeniden üretebilir. Biz bu istek düşünden başka istek düşleri de bulabilecek miyiz?

Yoksa bulduklarımızın tümü de istek düşleri mi olacak?

Düşlerin sıklıkla arzuların doyurulmasına kılık değiştirmeden kendilerini ortaya koyduklarını kanıtlamak çok kolay; o kadar ki düşlerin dilinin bu kadar uzun süre anlaşılmamış olması şaşırtıcı gelebilir.

Örneğin kendimde —deyim yerindeyse deneysel olarak— istediğim kadar sık üretebileceğim bir düşün var. Eğer akşam öncüz, ya da zeytin veya başka çok tuzlu bir yiyecek yemişsem gece beni uyandıran bir susama duygusu yaşarım. Ama uyanmadan önce bir düşün görürüm ve bunun içeriği her zaman aynıdır, yani* su içerim. Büyük yudumlar halinde suyu yuttuğumu görürüm ve bu suyun tadı insan

susuzluktan yandığı sırada yerini hicbir şeyin tutamayacağı serin bir suyun harika tadıdır. Sonra uyanırım ve gercek bir icki icmek zorunda kainim. Bu basit duş, uyandıktan sonra ayırdma vardığım, susamamdan ileri gelmiştir. Susama bir icme isteği doğurur duş de bana bu isteğin doyurulduğunu gosterir. Bunu yapmakla kolayca sezilebilecek

176 DUŞLERİN YORUMU I

bir işlevi yerine getirir. Ben iyi bir uyuyucuyumdur ve herhangi bir fiziksel gereksinim nedeniyle uyanma alışkanlığım yoktur. Eğer susamamı *düşümde* su içtiğimi gorerek dindirebilsem onu gidermek icin uyanmam gerekmez. O zaman bu bir rahatlama duşudur. Duş gorme, yaşamın başka kesimlerinde sıklıkla olduğu gibi eylemin yerini almıştır. Ne şanssızlık ki susamamı dindirmek icin suya olan gereksinimim, duşte, arkadaşım Otto ve Dr. M.'den oc almaya susuzluğumla aynı bicimde doyurulmaz; ama her iki ornekte de iyi niyet vardır. Cok gecmeden bu duşum bazı değişimler gosterdi. Uyumadan once de susamıştım ve yatağımın başucundaki masada duran bir bardak suyu yuvarladım. Gece birkac saat sonra yeni bir susama nobeti gecirdim ve bunun bazı uygunsuz sonucları oldu. Kendime biraz su sağlamak icin kalkmam ve karımın yatağının yanındaki masaya ulaşmam gerekiyordu. Bu nedenle karımın bana bir vazodan su verdiği bir duş gordum; bu vazo bir İtalya gezisine giderken geri goturduğum olu kullerini saklamak icin yapılmış bir Etrusk kasesiydi ve o zamandan beri ortada yoktu. Ama icindeki su oyle tuzluydu ki (doğal olarak kassenin icindeki kuller yuzunden) uyanđım. Bu duşte her şeyin ne denli uygun

bir biçimde düzenlendiği görülmektedir. Tek amacı bir isteği doymak

olduğundan tümüyle bencilce olabilmektedir. Huzur ve rahata

duşkunluk gerçekten başkalarını düşünmekle bağdaşmaz. Olu kulu

kasesinin ortaya çıkışı bir başka istek doymadır. Bu vazonun artık

benim malım olmaması —tıpkı karımın masasındaki su bardağına

ulaşamayışım gibi— yuzunden uzgunum. Kulleriyle vazo da şimdi

daha artmış ve beni uyandıracakı kesin olan ağızındaki tuzlu tada

uyuyordu.²

[^] Weygand (1893, 41) susama düşlerinden haberdardı, çünkü şöyle yazıyor: “ susama

duyumu başka herhangi bir duyuma göre çok daha kesin olarak algılanır ve her

zaman dindirildiği yolunda bir düşünceye yol açar. İşte susamanın dindirilmesinin

temsil biçimleri değişiktir ve özel biçimini yakın geçmişteki bazı anılardan türetir. Bu

olguların bir başka genel özelliği susamanın dindirildiği düşüncesinin hemen ardından

imgesel canlandırıcının yarattığı küçük etkinin düş kırıklığının gelmesidir.” Ancak

Weygand düşün bir uyarana bu tepkisinin evrensel olarak yaygın bir tepki olduğunu

gormezden gelmiştir. Gece susayan başka insanlar bir düş görmeden uyanabilirler ama

bu benim deneyimime zıt değildir. Yalnızca onların benden daha kötü uyuyucu oldukla

nın gösterir. [1914'de eklenen:] Bu bağlamda İsaiah xxix,8 ile karşılaştırın: “Aç bir adam düş

gorse, düşünde yemek yer ama uyanır ve ruhu boştur; ya da susamış bir

adam düş gorse düşünde su içer ama uyanır ve halsizdir ve ruhu iştahlıdır.”

III. BİR DÜŞ BİR İSTEĞİN DOYURULMASIDIR 177

Boyle rahatlama düşleri benim gençliğimde pek sıkı. Kendimi

bildim bileli ne zaman gec saatlere dek çalışsam erken kalkmam da o

denli güç olurdu. O zaman yataktan kalktığım ve lavabonun onunde

ayakta durduğum biçiminde bir düş görürdüm; bir süre sonra aslında

hala yatakta olduğumu kendimden artık gizleyemez ama bu arada birazcık daha uyumuş olurdum. Özellikle eğlenceli ve ince bir bicim icinde ifade edilmiş bu tur bir tembellik duşu benim uyku duşkunluğumu paylaşıyor gibi gorunen genc bir meslektaşım tarafından bana bildirilmişti. Kendisini her sabah zamanında uyandırması konusunda cok sıkı tembihlenmiş olmasına karşın, kaldığı hastane yakınlarındaki pansiyonun sahibesinin bunu gerçekleştirbilmesi hic de kolay olmuyormuş.

Bir sabah uyku garip bir bicimde tatlı gelmiş. Ev sahibesi kapıdan seslenmiş: “Uyanın Herr Pepi! Hastaneye gitme zamanı!” Buna yanıt olarak o, hastanenin bir odasındaki yatakta yattığını gormuş ve yatağın ustunde, uzerinde: “Pepi H. tıp öğrencisi, yaş 22” yazılı bir kart varmış. Duş gormekteyken kendi kendine “Zaten hastanede olduğuma gore oraya gitmeme gerek yok” demiş ve ote yana donup uyumaya devam etmiş. Bu yolla duşunun gudusunu de acık olarak itiraf etmiş oluyordu.

işte uyarının, etkisini bir kez daha gercek uyku şurasında gosterdiği bir başka duş. Cenesinden bir ameliyat gecirmek zorunda kalan ve ameliyatı kotu gecen kadın hastalayımdan birine doktorları yuzunun bir yanına gece gunduz soğutucu aygıt takmasını soylemişlerdi. Am:1 uyur uyumaz onu çıkarıp atıyordu. Bir gun bir kez daha aygıtı çıkarıp attıktan sonra benden onunla bu konuda ciddi bicimde konuşmamı is tediler. “Bu kez gercekten elimden birşey gelmiyor” diye yanıtladı. “Gece gorduğum bir duş yuzunden oldu. Duşumde operada bir locadaydım ve temsilden cok hoşlanıyordum. Ama Herr Kari Meyer revirdeydi

ve acı acı cenesindeki ağrıdan yakınıyordu. O zaman kendi kendime hic ağrım olmadığına gore aygıta gereksinimim olmadığını soyledim ve onu fırlattım.” Bu zavallı acı cekenin duşu, kotu durumlarda insanların dilinden duşmeyen bir deyimmin neredeyse somut bir temsili gibidir: “Aslında daha iyisini yapabilirdim.” Duş bu daha iyisinin bir resmini veriyor. Duş gorenin ağrılarını naklettiği Herr Kari Meyer anımsayabildiği tanışları arasında en ilgisiz bir gencti.

İstek doyurma aynı derecede kolaylıkla normal insanlardan derle178

DUŞLERİN YORUMU I

diğim bazı başka duşlerde de araştırılabilir. Duş kuramını bilen ve onu karısına anlatmış olan bir arkadaşım bir gun bana: “Kanm sana dun duşunde adet gorduğunu soylememi istedi. Bunun ne anlama geldiğini sen tahmin edebilirsin.” Gercekten tahmin ettim. Bu genc evli hanımın duşunde adet gorduğunu gormesi adetinin geciktiği anlamına geliyordu. Anneliğin yuku omuzlarına binmeden once bitaz daha ozgurluğunun tadını cıkartmaktan hoşnut olacağına inanabiliyordum. İlk gebeliğini haber vermenin ince bir yoluydu bu. Bir başka arkadaşım kısa sure once karısının duşunde giysisinin onunde bir sut lekesi gorduğunu yazmıştı. Bu da bir gebelik bildirimiydi ama ilk gebelik değil. Genc anne ikinci cocuğuna vermek icin ilkinden daha cok sutu olsun istiyordu.

Genc bir hanım bulaşıcı bir hastalık geciren cocuğuna bakarken haftalarca sosyeteden uzak kalmıştı. Cocuk iyileştikten sonra kadın duşunde kendini bir partide gordu ve davetliler arasında Alphonse

Daudet, Paul Bourget ve Marcel Prevost'ya rastladı; ucu de kendisine çok nazik davranıyor ve onu çok eğlendiriyorlardı. Tüm yazarlar, resmini görmediği Marcel Prevost dışında, portrelerine benziyorlardı; Prevost ise... bir gün önce hasta odasını dezenfekte eden ve uzun zamandan beri hanımın ilk ziyaretçisi olan memura benziyordu. Böylece düşün tam bir çevirisi yapılabilir gibi geliyor: “Bu bitmez tükenmez hastabakıcılıktan daha eğlenceli bir şeyler yapmanın zamanıdır.”

Yalnızca isteklerin doyurulması olarak anlaşılabilen ve anlamlarını kılık değiştirmeden yüzlerinde taşıyan düşlerin çok sık rastlanan ve çok değişik koşullarda bulunabileceğini göstermek için herhalde bu örnekler yeterlidir. Sıklıkla bunlar kısa ve basit düşler olup çoğunlukla otoritelerin dikkatini çekmiş olan karmaşık ve zengin kompozisyonlara hoş bir karşıtlık oluştururlar. Yine de bu basit düşler üzerinde bir süre durmamıza değer. En basit düş türlerini *çocuklarda* bulmayı bekleyebiliriz; çünkü onların ruhsal üretimlerinin erişkinlerinkinden daha az karmaşık olduğu konusunda hiç kuşku yoktur. Kanımca çocuk ruhbilimi, erişkin ruhbilimine, alt sınıftan hayvanların yapı ya da gelişimlerini incelemenin daha yüksek sınıftan hayvanların yapılarının araştırılmasına yaptığı katkının aynısını yapmaya yazgılıdır. Çocuk ruhbilimini bu amaçla kullanmak için bu güne dek pek az caba harcanmıştır.

III. BİR DÜŞ BİR İSTEĞİN DOYURULMASIDIR 179

Küçük çocukların düşleri sıklıkla³ istek doyurmalarıdır ve bu durumda⁴ erişkinlerin düşlerine kıyasla pek de ilginç değildirler. Cozum

icin hic sorun yaratmazlar; ama ote yandan temel doğaları acısından duşlerin isteklerin doyurulmasını temsil ettiğini kanıtlamada son derece onemlidirler. Kendi cocuklarımın sağladıkları malzemelerden bu tur duşlerin birkac orneğini derleme olanağı buldum.

İki duş icin 1896 yazında Aussee'den guzel Hallstatt5 koyune yaptığımız bir geziye teşekkur borcluyum: duşlerden birini o sırada sekiz bucuğ yaşında olan kızım, diğerini de beş yaş uc aylık olan oğlum gormuştu. On bilgi olarak, yazı, Aussee yakınında, hava iyi olduğu zaman Dachsteinin harika gorunumunu gorebildiğimiz bir tepenin yamacında gecirdiğimizi belirtmem gerekir. Simony Hutte bir teleskopla kolayca gorulebiliyordu. Cocuklar onu gorebilmek icin teleskopla bircok kez uğraştılar — ne denli başarılı olduklarını bilemem.

Yola cikmadan once cocuklara Hallstatt'ın Dachstein'in eteklerinde bulunduğunu soylemiştim. Hareket gununu dort gozle bekletiler. Hallstatt'dan yukarıya Echerntal'e yuruduk ve bu yuruyuş durmadan değişen goruntuleriyle cocukların cok hoşuna gitti. Ancak bir tanesi, beş yaşındaki oğlan, giderek huysuzlaştı. Ne zaman yeni bir dağ gorsek onun Dachstein olup olmadığını soruyordu, ben de “Hayır bu yalnızca etekteki tepelerden biri” demek zorunda kalıyordum.

Soruyu defalarca sorduktan sonra tumuyle sessiz kaldı ve cağlayana doğru tirmanan patikalardan bizimle birlikte gelmeyi kesinkes reddetti. Yorulduğunu duşundum. Ama ertesi sabah ışıl ışıl bir yuzle bana geldi ve: “Dun gece duşumde Simony Hutte'de olduğumuzu gordum.” dedi. O zaman onu anladım. Ben Dachstein'dan soz ettiğimde

Hallstatt'a yolculuğumuz sırasında dağa tırmanacağımızı ve teleskop nedeniyle hakkında o kadar söz edilen kulubenin de yanına kadar ulaşacağımızı ummuştuk. Ama etekteki tepeler ve çağlayanla kandırıldığını görünce düş kırıklığına uğramış ve hevesi kalmamıştı. Düş, bir gidermeydi. Ayrıntılarını keşfetmeye çalıştım ama yetersizdiler, söyledikleri:

“Altı saat basamakları tırmanmak zorundaydımz”dan ibaretti.

3 [Bu sözcük 1911 'de eklenmiştir.]

4 [1911 'de önce “bu nedenle.”]

** [Yukarı Avusturya'nın Salzkammergut yöresinde.]

180 DÜŞLERİN YORUMU I

Aynı gezi sekiz buçuk yaşındaki kızımın da isteklerini —bir düşte doyurulmak zorunda kalınan istekleri— harekete gecirmişti. Komşumuzun oniki yaşındaki oğlunu da bizimle birlikte Hallstatt'a götürmüştük.

Tam gelişme çağındaydı ve genç hanımın duygularıyla

ilgilendiği yolunda işaretler vardı. Ertesi sabah kız bana aşağıdaki

düşü anlattı: “Ne güzel! Düşümde Emil'in aileden biri olduğunu, sizlere

‘baba’ ve ‘Anne’ dediğini ve oteki oğlanlar gibi bizimle birlikte

büyük odada uyduğunu gördüm. Sonra Anne geldi ve mavi ve yeşil

kağıtlara sarılmış bir avuç kocaman çikolatayı yataklarımızın altına

attı.” Belli ki düşleri anlama konusunda kalıtsal bir yetenekleri olmayan

oğlan kardeşleri otoritelerin yolundan gitmiş ve düşün sacma olduğunu

bildirmişlerdi. Kız ise hiç değilse düşün bir kesimini savunuyordu

ve *hangi* kesimi olduğunu öğrenmek nevrozlar kuramına ışık

tutmuştur. “Emil'in aileden olması kuşkusuz sacmaydı; ama çikolatalarla

ilgili kesim değildi.” Bu konuda kesinlikle karanlıktaydım ama kızın annesi durumu açıkladı, istasyondan eve donerlerken cocuklar aynı bicimde parlak metalik kağıtlara sarılmış cukulatalar almaya alışkın oldukları bir cukulata makinasının onunde durmuşlar. Biraz almak istemişler ama anneleri haklı olarak o gun isteklerinin yeterince doyurulduğuna, bunun da duşlerinde doyurulmasına karar vermiş. Olayı ben gormemiştim. Ama kızımın bir yana attığı duş kesimi de ansızın aydınlandı. Bizim terbiyeli konuğumuzun yururken cocuklara Baba ve Anneyi beklemelerini soylediğini işitmiştim. Kucuk kızın duşu bu gecici akrabalığı kalıcı bir evlat edinmeye donuşturmüştu. Duygulan, duşte temsil edilenin ve kendisiyle oğlan kardeşleri arasındaki ilişkiye dayananın dışında bir arkadaşlığı henuz algılayamıyordu. Kuşkusuz onu sorgulamadan cukulatalann neden yatak altına atıldığını keşfetmek olanaksızdı. Bir arkadaşım, bana oğlumunkine cok benzeyen bir duşu anlatmıştı. Duş goren sekiz yaşında bir kızdı. Babası bircok cocukla birlikte Rohrer Hutte'yi ziyaret etme duşuncesiyle Dombach'a6 doğru yola çıkmıştı. Ancak vakit gec olunca cocuklara duş kırıklıklarını bir başka kez giderme konusunda soz vererek geri donmuştu. Eve donerlerken Hameau'ya giden yolu gosteren yol işaretinin yanından gec-

^ [Viyana'mn hemen dışındaki tepeler.]

III. BİR DUŞ BİR İSTEĞİN DOYURULMASIDIR 181

mişlerdi. O zaman cocuklar Hameau'ya goturulmelerini istemişler ama bir kez daha aynı nedenle bir başka gun vaadiyle avunmak zorunda

kalmışlardı. Ertesi sabah sekiz yaşındaki kız babasına gelmiş ve doymuş bir tonda: “Baba” demişti “Dün gece duşumde bizimle Rohrer Hutte'ye ve Hameau'ya gittiğini gordum.” Sabırsızlık icinde babasının verdiği sozlerin yerine getirilmesini cabuklaştırmıştı. İşte Aussee'deki görüntunun güzelliğinin o zamanlar uc yaş uc aylık olan diğer kızımda uyardığı aynı derecede doğrudan bir duş. Golu ilk kez geciyordu ve geçiş ona çok kısa gelmişti: karaya çıkma zamanı geldiğinde sandaldan inmek istememiş ve acı acı ağlamıştı. Ertesi sabah: “Dün gece golun üstünden yurudum.” dedi. Duştaki geçişinin daha doyurucu uzunlukta olmasını dileyelim.

En büyük oğlum, sekiz yaşındayken, hayallerinin gerçekleştiği duşler gorurdu: Duşunde Aşil ile Diomedede'nin surucu olduğu bir savaş arabasına bindiğini gormuştu. Tahmin edilebileceği gibi, bir gün önce, ablasına verilmiş olan Yunan soylenceleri üzerine bir kitaptan etkilenmişti.

Eğer çocukların uykuda soyledikleri sozleri de duşler başlığı altına sokacak olursam bu noktada tüm koleksiyonumdaki en genc yaşta gorulmuş duşlerden birini getirebilirim. En küçük kızım ondokuz aylıkken bir sabah bir kusma nobeti gecirmiş ve bu yuzden tüm gün ac bırakılmıştı. O oruc gününden sonraki gece boyunca kızın heyecanla şöyle soylendiği duyuldu: “Anna Fyoyd, ciyekyey, yabani ciyekyey, omyet, muayyebi.” O sıralar bir şeyin kendisinin olduğu duşuncesini ifade ederken kendi adını kullanma alışkanhğındaydı. Menü, onca arzulanan bir öğunu oluşturmak için bulunması gereken hemen her şeyi

kapsıyordu. İki cins cileğin de bulunması evdeki sağlık düzenlemelerine karşı bir gosteriydi. Kuşkusuz gözlemlemiş olduğu o düzenlemeler, dadısının kızın rahatsızlığını çok fazla cilek yemiş olmasına bağlamasına dayanıyordu. Böylece düşünde o istenmeyen karara misilleme yapmış oluyordu.⁷

7 Aynı başarıyı kısa süre sonra bu küçük kızın büyükannesi de —ikisinin yaşları toplamı yetmiş geçiyordu— bir düşünde gerçekleştirmişti. Bobrek hastalığına bağlı bir rahatsızlık nedeniyle tüm bir gün yemeksiz bırakılmıştı. Ertesi gece, kuşkusuz kendini yine genç kızlığının mutlu günlerinde hayal ederek, düşünde hem öğle hem de akşam yemeğine “davet edilmiş”¹ ve her ikisinde de en iştah acııcı nefis yemekler sunulmuş.

182 DÜŞLERİN YORUMU I

Cinsel istekler açısından henüz masum olduğu için çocukluğun mutluluğu üzerine yüce düşüncelerimiz olmasına karşın oteki iki yaşamsal içgudunun ne verimli bir düşkünlüğü ve özveri kaynağı olduğunu, bunun sonucunda da düşünmek için nasıl da bir uyarıcı olduğunu unutmamalıyız.⁸ İşte bunun bir başka örneği. Yeğenim 22 aylıkken benim yaş günümü kutlamak ve yılın o ayında henüz mevsimsiz bir sepet kirazı hediye etmekle görevlendirilmişti. Görevi güc buluyor gibiydi çünkü “Kiyazlay içinde” diye yineleyip duruyor ama hediye bir türlü veremiyordu. Ancak bir giderme yolu buldu. Her sabah annesine düşünde “beyaz asker'i” —bir kez caddede hayranlıkla gözlediği beyaz pelerinli Muhafız Subayı— gördüğünü anlatırdı. Yaş gününü özverisinin ertesi günü kokeni ancak düşünde bulunabilecek olan keyifli haberlerle uyandı: “Hermann tüm kiyazlayı yemiştir!”⁹

o

° [1911'de eklenen dipnot:] Çocukların zihinsel yaşamının daha yakından incelenmesi, bize, cinsel icgudusel guclerin, bebeksi bicimde cocukların ruhsal etkinliğinde y e terince büyük ve çok uzun suredir gozardı edilmiş bir rol oynadığından emin olabileceğimizi öğretmiştir. Daha yakın bir inceleme ise büyüklerin geriye bakarak

oluşturdukları bicimindeki cocukluk mutluluğu k o nusunda bira z kuşku duymamız için zemin sağlamıştır. Benim *Cinsellik Üzerine Üç Deneme'* me bkz. (1905i/). — [Metinde yukarıdaki cumle birçok başka parçayla kesin uyumsuzluk icindedir (om. s. 305 v.s.)]

^ [1911'de eklenen dipnot:] Çocukların kısa surede daha karmaşık ve daha a z saydam düşler görmeye başladığını ve Ote yandan e rişkinlerin de belli koşullarda sıklıkla benzer bicimde basit, bebeksi nitelikte düşler gordüğünü belirtmek gerekir. Dort ya da beş yaşındaki cocukların düşlerinde ortaya cıkabilecek malzemenin zenginliği, benim “Beş Yaşında B ir Oğlan Cocuğunda B ir Fobinin Cozum lemesi”nde (1909O) ve Jung'da (1910u) orneklerle gosterilmiştir. — [1914'de eklenen.] Çocukların düşlerinin cozumsel yorumu için ayrıca von Hug-Helimuth (1911 ve 1913), Putnam (1912) van R aalte (1912), Spielrein (1913) ve Tausk'a (1913) bakınız. Çocukların düşleri Bianchieri (1912), Busemann (1909 ve 1910) Doglia ve Bianchieri (1910-11) ve özellikle düşlerin istek doyurma eğilimine vurgu yapan Wiggam (1909) tarafından da bildirilmiştir.

[1911'de eklenen:] Ote yandan, bebeksi tipte düşler, erişkinlerde, kendilerini o lağ an dışı dış koşullarda bulduklarında özellikle sık ola rak ortaya çıkıyor gibidir. Orneğin

Otto Nordenskjold (1904, I, 336 v.s.) Antarktika'da kışı gecirdikleri sırada ekibinin

uyeleri hakkında şunları yazıyor: “En icsel düşüncelerimizin yonu hiçbir z am an, o

günkü kadar canlı ve b o l olmamış olan düşlerimizde acıkça görünüyordu. Başka zamanlar

düş gören ama ertesini sabah bu imgelem d unyasındaki en son yaşanan tılanm ız 1

değiş tokuş ederken nadiren anlatacak uzun oykuları olanlarımızda bile bu böyleydi.

Her ne kadar sıklıkla gercek koşullarımıza adapte edilmiş olsalar b ile tumu de şimdi bize bu denli uzakta o la n dış dunyayla ilgiliydi. A rk a d a şla nm d a n biri, gorevinin ÖğreIII.

BİR DUŞ BİR İSTEĞİN DOYURULMASIDIR 183

Hayvanların düşünde ne gorduğunu ben bilmiyorum. Ama öğrencilerimden

birinin dikkatimi yonelttiği bir atasozu bildiğimizi iddia

ediyor. Atasozu: “Kazlar düşünde ne gorur?” diye soruyor ve: “Mısır”

diye yanıtlıyor.10 Duşlerin istek doyurma olduğu hakkındaki tum

kuramı bu iki deyim icermektedir.11

tim amacıyla özel olarak hazırlanmış kucuk a yıba lıklanm derisini yuzmek olduğu

okuluna geri donduğu biciminde cok karakteristik b ir duş gormuştu. Ancak yemek ve

icmek, duşlerimiz, cevresinde en cok donduğu asıl eksenlerdi. İcimizden biri (ki gece

boyunca buyuk kahvaltı partilerinde hazır bulunmak gibi özel bir yeteneği vardı) eğer

sabah ‘uc çeşit yemek y e d im ’ diyebilirse bundan gurur duyardı. Bir diğerimiz tutun

duşleri gorurdu, dağlar kadar tutun; b ir ucuncusu acık denizden p upa yelken gelen b ir

gemi. Bir başka duş de soz edilmeye değer. Postacı postayı ge tiriyor ve neden b u k adar

beklemesi gerektiği konusunda uzun bir acıklama yapıyordu: o nu yanlış adrese goturmuş

ve ancak cok buy u k guclukle yanlış düzeltmeyi başarmıştı. Kuşkusuz cok daha

olanaksız şeyleri de goruyorduk. Ama kendimin gorduğu ya da dinlediğim hemen tum

duşlerde cok carpıcı b ir imgelem yoksunluğu vardı. Eğer tum bu duşler kaydedilebilseydi

kesinlikle buyuk b ir ruhbilimsel ilgi uyandıracaktı. Ve de uykuyu ne cok istediğimiz

kolayca anlaşılabilirdi cunku h e r birimize en cok istediğimiz şeyi sunabiliyordu.”

[Bu parca Nordenskjold'un kitabının İngilizce cevirisinde (1905, 290) cok

kısaltılmıştır.] — [1914'de eklenen:] Du Prel'e gore (1885, 231): “Mungo Park, Afrika

gezilerinden birinde neredeyse susuzluktan olecekken düşünde durmadan ulkesinin sulak

vadilerini ve cayırlarını görmüş. Benzer biçimde Baron Trenck, Magdeburg k a le sinde tutsakken açlık a c ılan cektiğinde düşünde muhteşem yem ekler görürmüş; Frankliıı'nın ilk gezisine katılan George Back ise korkunc y o k su n lu k lanm n sonucu olarak a cılıktan ölecek durumdayken, düşünde değişmez b ir b icimde ve düzenli olarak bol y iyecek görürmüş.”

10 [1911'de eklenen dipnot:] Ferenczi'nin [1910] alıntı yaptığı b ir M acar atasozu daha ileri gider ve “Domuzların, düşünde meşe palamudu; k a zların mısır gorduğunu” bildirir. [1914'de eklenen:] Bir Yahudi atasozu de şöyledir: “T avuklar düşünde ne go rur? — D a n .” (Benıstein ve Segel, 1908, 116.) — [Türkcedeki “Ac tavuk k endini b u ğ day am bannda gorur” atasozu de düşün istek doyurma işlevini vurgulaması açısından dikkati çekiyor. — ç.n.]

11 [1914'de eklenen dipnot:] Duşlerin isteklerden turediğini düşünen ilk yazar o lduğumu one surecek değilim. (Bir sonraki bölümün açılış cumlesine bakınız.) Bu tu rden kolaylaştırmalara önem ve renle r klasik antik çağa donup birinci Ptoleme zamanında yaşamış b ir hekim olan Herophilus'tan alıntı yapabilirler. Buchsenschutz'e gore (1868, 33) o, u c tur duş ayırt etmiştir: T an n la r tarafından gönderilenler, doğal olan ve akıl kabul edilebilir ve gelecekte ortaya çıkabilecek b ir şeyin resmini oluşturduğu zaman oluşunlar ve karma olup arzu ettiğimizi gorduğumuz resimlerin ortaya çıkmasından kendiliğinden doğanlar. J. Starcke (1913, [248]) Scheme r'in derleminden bu yazan n kendisinin de b ir isteğin doyurulması diye tanımladığı b ir duşe dikkat çekmiştir.

184 DUŞLERİN YORUMU I

Lengüistik kullanımı izleyerek duşlerin gizli anlamı kuramımıza en

hızlı biçimde ulaşmış olabileceğimiz görülecektir. Yaygın dilin bazan

duşlerden kucumsemeyle soz ettiği doğrudur. (“*Träume sind*

Schäume [Duşler kopuktur]” deyimi, duşlerin bilimsel değerlendirmesini

destekliyor gibidir.) Ama butunde, sıradan kullanım, düşleri

her şeyin üzerinde kutsanmış istek doyurucular olarak ele alır. Eğer

olayların beklentilerimizi boşa çıkardığını görürsek, şaşkınlığımızı

“Düşümde görsem inanmazdım” diye açıklanz.12

S c h e m e r (1861, 239) şöyle yazıyor: “Düş gorenin im g e l e m i k a d ın ın u y a n ı k l ı k a r z u s u n u c a b u c a k d o y u r m u ş t u c u n k u b u i s t e k o n d a c o ş k u s a l o l a r a k e t k i n d i .” S c h e m e r b u d u ş u

“miz a c düşleri” ara sında s ınıflıyor, onun yanına erkekte ve kadında “e r o t i k o z l e m

düşleri’ n i v e “h u y s u z l u k d u ş l e r i” n i y e r l e ş t i r i y o r . S c h e m e r ’ i n d u ş l e r i n o r t a y a c ı k m a s ı n d a , i s t e k l e r e , d i ğ e r u y a n ı k l ı k z i h i n s e l d u r u m l a r ı n ı n h e r h a n ğ i b i r i n d e n d a h a f a z l a

o n e m v e r m e d i ğ i a c ı k c a o r t a d a ; i s t e k l e r i d u ş g o r m e n i n t e m e l d o ğ a s ı n a b a ğ l a m a d ı ğ ı d a

a y n ı d e r e c e d e a c ı k .

12 [Bu bölüm d e k a y d e d i l e n l e r i n p e k c o ğ u d a a r a l a n n d a o l m a k u z e r e c o c u k l a r ı n

düşleri ve bebeksi tipte d u ş l e r F r e u d ’ u n *G i r i ş K o n f e r a n s l a r ı n ı n* 8. konferansında t a r t ı ş ı l m ı ş t ır .

(1916-17).]

IV. BOLUM

DÜŞLERDE ÇARPITMA

Her düşün anlamının bir isteğin doyurulması olduğu yani istek

doyuran düşlerden başka düş olmadığı iddiasını one surmeye devam

etseydim en acık biçimde karşı çıkmaya uğrayacağım konusunda hic

kuşku olmazdı.

Bana “*Bazı düşlerin*” denecekti “istek doyurmalar sayılması düşüncesinde

hicbir yenilik yok; otoriteler bu olguyu çok önceden saptamışlardır.

Radestock (1879, 137 v.s.), Volkelt (1875, 110 v.s.), Purkinje

(1846, 456), Tissie (1898, 110 v.s.) Simon (1888, 42, Baron

Trenck'in tutukluyken gorduğu acılık düşleri üzerine) ve Griesinger'den

(1845, 89) bir parçaya bkz.1 Ama istek doyuran düşler dışında

hicbir düş olmadığını one surmek yalnızca yeni bir haksız genellemedir

neyse ki yanlışlığı kolayca kanıtlanabilecek bir genelleme.

Her şey bir yana çok rahatsız edici konuları içeren ama herhangi bir

isteğin doyurulmasına ilişkin en küçük bir iz taşımayan pek çok düş

vardır. Karamsar düşünür Eduard von Hartmann belki de istek doyurma

kavramından en uzak olan kişidir. *Philosophie des Unbewuss* icn'inde

(1890, 2, 344) şunları yazıyor: ‘Düşlere gelince uyanıklık

yaşamının tüm rahatsızlıklarının uyku durumuna taşındığını görüyoruz;

gormediğimiz tek şey eğitilmiş bir insanı bir dereceye değin yaşama

bağlayan şeydir — bilimsel ve sanatsal haz...’ Ancak daha az

^[1914'de eklenen dipnot:] Du Prel'in (1885, 276) alıntısına göre Yeni Platoncular

rd an Plotinus kadar eski bir yazar şöyle diyor: “Arzularımız uyandığı zaman imgelem

de uyanır ve adeta bize bu arzuların nesnelere sunar.” [*Ennead*, iv, 4, 17.]

186 DÜŞLERİN YORUMU I

huysuz gözlemciler bile düşlerde acı ve hoşnutsuzluğun hazdan daha

yaygın olduğunda diretirler: örneğin Scholz (1893, 57), Volkelt (1875,

80) ve diğerleri. Nitekim iki hanım, Florence Hallam ve Sarah Weed

(1896, [499]) kendi düşlerine dayanan bir çalışmada düş gormede

hoşnutsuzluğun üstünlüğünü istatistiksel olarak ifade etmişlerdir.

Düşlerin yüzde 57.2'sinin ‘kötü’ ve yalnızca yüzde 28.6'sının ‘hoş’

düşler olduğunu bulmuşlardır. Ve yaşamın çeşitli rahatsız edici duygularını

uykuya taşıyan bu düşlerin dışında tüm olumsuz duyguların

en muthişinin uyanana dek bizi pencesine aldığı anksiyete düşleri bulunmaktadır.

Ve de bu anksiyete duşlerinin en yaygın kurbanları kesinlikle sizin, duşlerini ‘kılık değiştirmemiş istek doyurma’ diye betimlediğiniz cocuklardır.”²

Gerçekten anksiyete duşleri, duşlerin istek doyurma olduğu yolunda (benim bir önceki bölümde alıntı yaptığım örneklere dayanan) genel bir öneri öne sürülmesini olanaksız kılıyor gibi görünuyor; aslında onlar bu türden herhangi bir öneriyi sacmalık olarak damgalayabiliyorlar.

Yine de bu görünürde inandırıcı zıtlaşmayı bağdaştırmak o kadar güç değil. Gerekli olan yalnızca benim kuramımın duşlerin görünür içeriğine değil yorum işleminde gösterildiği gibi duşlerin arkasında yatan düşüncelere dayandığını gözönünde bulundurmadır. Duşlerin *görünen* ve *gizli* içerikleri arasında bir kıyaslama yapmamız gerekir.

Görünür içeriği en rahatsız edici türden olan duşler bulunduğu konusunda hiçbir kuşku yoktur. Ama böyle duşleri herhangi bir kişi yorumlamaya çalışmış mıdır? Eğer çalışmamışsa benim kuramıma karşı ortaya çıkan iki karşı çıkış yaşamayacaktır: rahatsız edici duşlerin de anksiyete duşlerinin de, yorumlandıkları zaman, isteklerin doyurulmasına dönüşmesi olasılığı yine de bulunacaktır.³

0

“ Bkz. Debacker (1881) *p a v o r noeturnus* üzerine.

1

[1909'da eklenen dipnot:] Bu kitabın okur ve eleştirmenlerinin bu noktaya gözlerini yummalarındaki ve duşlerin görünür ve gizli içerikleri arasındaki temel ayrımı

gözardı etmelerindeki inatcılığı anlamak çok zor. [1914'de eklenen:] Öte yandan k o n u ya ilişkin literatürde h i c b i r şey benim hipotezime James Sully'nin denemesi “Bir ifşaat

Olarak Duş”teki (1893, 364) b ir parca kadar yakın duşmemektedir. Ondan ilk kez şimdi alınlı yapıyor olmanı h ic b ir bicimde kucumseme b e lirtisi değildir: “O zaman du şle rin her şey b ir yana Chaucer, Shakespeare ve Milton g ib i otoritelerin dediği gibi tum u y le sacmalık o lm ad ı ğ ı g o ru le c e k tir. Bizim gece h a y a lle rim iz in k ao tik y ı ğ ılım ın ın b ir IV. DUŞLERDE CARPITMA 187

Bilimsel çalışmanın bir parçasının akışı icinde cozumu zor bir sorunla karşılaştığımızda ikinci bir sorunu ilkiyle birlikte ele almak —tıpkı iki cevizi birlikte kırmanın tek tek kırmaktan kolay olması gibi— sıklıkla iyi bir yoldur. Bu nedenle biz yalnızca “rahatsız edici duşler ve anksiyete duşleri nasıl istek doyurma olabilir?” sorusuyla karşı karşıya değiliz; akıl yurutmemiz ikinci bir soruyu eklememize olanak veriyor; “İlgisiz bir içeriği bulunan ve istek doyurma oldukları ortaya çıkarılacak olan duşler neden anlamlarını kılık değiştirmemiş olarak ifade etmezler?” Orneğin o denli uzun boylu ele aldığım Irma'nın enjeksiyonu duşunu alalım. Hicbir bicimde rahatsız edici bir doğası yoktu ve yorum, onun bir isteğin doyurulmasının carpıcı bir orneği olduğunu ortaya koydu. Ama neden bir yoruma gereksinmesi olsundu ki? Neden anlamını dosdoğru soylemiyordu? ilk bakışta Irma'nın enjeksiyonu duşu, duş gorenin bir isteğinin doyurulduğunu temsil ettiğine ilişkin hicbir izlenim vermiyordu. Okurlarım boyle bir izlenim edinmiş olamazlar; ama ben de cozumlemeyi gercekleştirmeden once edinmemiştim. Duşlerin, acıklanması cok gerekli bu davranışını “duşlerdeki carpıtma gorungusu” diye tanımlayalım. Boylece bizim ikinci sorunumuz: duş carpıtmasının kokeni nedir? olacaktır.

Sorunun olası birçok çözümü hemen aklımıza geliyor; orneğin uyku sırasında düşünmelerimizi doğrudan ifade etmede bazı yetersizliklerin varolması gibi. Ancak belirli düşlerin çözümlemesi, bizi, düşlerdeki carııtma için başka bir açıklamayı benimsemeye zorluyor.

Bir kez daha bu beni bir dizi boşboğazlığa zorluyor ama sorunun tam olarak aydınlanması kişisel özverimin karşılığı olacaktır.

ON BİLGİ — 1897 baharında bizim üniversiteden iki profesörün

professor extraordinarius 4 olarak atanmamı önerdiklerini öğrendim.

onemi vardır ve yeni bilgiler ile iletirler. Bazı şifreli mektuplar gibi, düşün yazısı da yakından incelenirse ilk bakıştaki sacma sapanlığım yitirir ve ciddi, anlamlı bir mesaj özelliğini

kazandır. Ya da bicimi hafifçe değiştirmek için, bazı kat kat yazılı parşömenler gibi,

düşün, değersiz yüzey yazılarının, altındaki eski ve değerli bir iletişimin izlerini

acığa vurduğunu söyleyebiliriz.” [Freud son iki cumleyi aralıklı olarak yazmıştır.]

^ [Kabaca doçent karşılığı. Avusturya'da bu türden atamalar Eğitim Bakanlığı tarafından

yapılırdı. — Aşağıda sözü edilen “mezhep düşünceleri” kuşkusuz Viyana'da

ondokuzuncu yüzyılın son yıllarında zaten bol olan Yahudi düşmanlığı duygularıyla

ilişkili.]

188 DÜŞLERİN YORUMU I

Haberler beni şaşırttı ve çok memnun etti, çünkü bu, iki unlu kişi tarafından

tanınmak demekti ve hiçbir kişisel görüşle çürütülemezdi.

Ama hemen kendimi olaydan çok şey beklememek konusunda uyardım.

Son birkaç yıldır bakanlık bu türden önerileri gözardı etmekteydi

ve yaşca benden büyük ve değer olarak en azından eşit olan birçok

meslektaşım boş yere atanmayı bekliyordu. Kendimin daha

şanslı olduğuna inanmak için hiçbir nedenim yoktu. Bu nedenle sabırla

geleceği beklemeye karar verdim. Bildiğim kadarıyla hırslı bir insan değilim; mesleğimi bir unvanın sağladığı avantajlar olmaksızın da doyurucu bir başarıyla sürdürüyordum. Dahası uzumlerin ekşi mi tatlı mı olduğunu soylemem söz konusu değildi: başımın üzerinde çok yuksekte asılıydılar.

Bir akşam bir arkadaşım ziyarete geldi, — kendime uyarıcı bir örnek olarak aldığımlardan biri. Uzunca bir süre toplumumuzda bir hekimi hastalarının gözünde bir yarıtannya dönüştüren bir unvan olan profesörlüğe yükseltilecek bir aday olarak kalmıştı. Ancak bana göre daha az çekingen bir tutumla, şansını arttıracığı görüşüyle, zaman zaman Bakanlığa saygılarını sunma alışkanlığımdaydı. Beni aramadan hemen önce bu ziyaretlerinden birini daha yapmıştı. Bana, bu kez yüce memuru bir köşeye çektiğini ve doğrudan doğruya atanmasındaki gecikmenin gerçekten mezhep düşüncelerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını sorduğunu anlattı. Yanıt, hali hazırdaki duygular çerçevesinde, kuşkuyla yer yoktu ki o an için majesteleri öyle bir konumda değildi v.b. v.b. idi. Arkadaşım “Nihayet nerede olduğumu biliyorum” diye bağladı sözü. Bu benim için haber değildi yine de sabırla bekleme duygularımı güçlendirdi; çünkü aynı mezhep düşünceleri bana da uygulanıyordu.

Bu ziyaretten sonraki sabah, diğer yönleri bir yana, biçimi açısından kayda değer aşığıdaki düşünüyordum, iki düşünce ve iki resimden oluşuyordu; her düşünceyi bir resim izliyordu. Ancak burada yalnızca düşünün ilk yarısını bildireceğim, çünkü diğer yansının düşünün betimleme

amacımla hicbir ilgisi yok.

I. Arkadaşım R. amcamdı. ■— Ona karşı çok sevgi duyuyordum.

II. Yüzünü karşımda biraz değişmiş olarak gördüm. Sanki uzunlamasına çekilmişti. Yüzü çevreleyen sarı bir sakal açık seçik görüliüyordu.

IV. DUŞLERDE CARPITMA 189

Bunu, atlayacağım iki parca izledi: bir kez daha bir düşünce ve a rkasından bir resim.

Düşün yorumu aşağıdaki gibi oldu:

Sabahın gidişi icinde duş aklıma gelince yuksek sesle guldum ve

“Düşün sacmalığı” dedim. Ama yok olmayı kabul etmedi ve tum gun

beni izledi ta ki sonunda akşam kendi kendime; “Eğer bir duşu yorumlayan

hastalarından biri onun sacma olduğundan daha fazla bir

şey soyleyemeseydi onun dikkatini bu noktaya ceker ve düşün gerisinde,

onun, ayırdına varmaktan kacınmayı istediği, benimsenemeyen

bir şeyler bulunduğundan kuşkulanırdın. Kendine de aynı bicimde

davran. Düşün sacma olduğuna ilişkin goruşun yalnızca senin onu

yorumlamaya karşı icsel bir direncin olduğu anlamına gelir. Kendini

kandırma” diye soyleneğe başlayıncaya dek. Bunun uzerine yoruma

giriştim.

“R. amcamdı.” Bu ne demek olabilirdi? Bir tane amcam vardı —

Josef Amca.5 Onunla ilgili şanssız bir oyku vardı. Bir kez —otuz yıldan

fazla zaman once— para kazanma hırsıyla yasaların şiddetle cezalandırdığı

bir ilişkiye girmiş ve bu yuzden cezalandırılmıştı. S aklan

uzuntuden birkac gun icinde ağaran babam Josef Amca'nın kotu

bir adam olmadığını yalnızca saf olduğunu söyler dururdu; bunlar onun sözleriydi. Eğer arkadaşım R., Josef Amcam idiyse söylemeye çalıştığım şey R.'nin saf olduğuydu. İnanması zor, benimsenmesi olanaksız. — Ama duşte gorduğum uzamış ve sarı sakallı yuz de vardı. Amcamın yuzu gerçekten böyleydi, uzun ve güzel sanşm bir sakalla çevrelenmiş. Arkadaşım R. başlangıcta son derece esmerdi ama siyah saçlı insanlar, saçları ağarmaya başlayınca gençliklerinin gorkeminin bedelini de oderler. Tek tek siyah sakallan rahatsız edici bir renk değişimi gecirir: önce kızıl kahveye, sonra sarımtrak kahveye değişir ve ancak ondan sonra kesin olarak kırlaşırlar. Arkadaşım R.'nin sakallan o sırada bu evreden geciyordu — tabii hoşnutsuzlukla ^ Belleğimin — uyanıklık b e lle ğ im in— c o zum lem en in am a c la n ic in bu n o k ta d a nasıl da daraldığını gormek şaşırıtcı. Aslında beş amcam o ld u ğ u n u ve onlardan birini sevip saydığımı biliyordum. Ama duşu yorumlama k o n usundaki d iren c im in ustesinden ge ldiğim anda kendi ken d im e y a ln ız c a bir amcam olduğunu — duşte k a ste d ile n am cam— soyledim.

190 DUŞLERİN YORUMU I

ayırdma vardığım üzere benimkiler de oyle. Duşumde gorduğum yuz aynı zamanda hem arkadaşım R.'nin hem de amcamın yuzuydu. Sanki Galton'un bileşik fotoğrafları gibiydi. (Aile benzerliğini ortaya koymak için Galton aynı plağın üzerine bircok yuzu birden basardı [1907, 6 v.s. ve 221 v.ş.]) O zaman aslında arkadaşım R.'nin de —Josef Amcam gibi— safın biri olduğunu kastettiğime hic kuşku kalmıyordu.

Karşısında direnmeyi surdurduğum bu kıyaslamanın amacı konusunda

hala hicbir duşuncem yoktu. Her Şey bir yana amcam bir suclu olduğu icin benzerlikleri pek derinlere gitmiyordu, arkadaşım R.'nin kusursuz bir karakteri vardı... Bir cocuğa bisikletiyle carptığı icin para cezasına carptırılmış olmasđ dışında. Bu sucu aklımda tutmuş olabilir miydim? Bu, kıyaslamayı eğlenceli bir hale getirirdi. Bu noktada birkac gun once başka bir meslekdaşım olan N. ile aynı konu uzerine yaptđđm bir konuşmayı anımsadım ve bu kez onu duşunmeye başladım. N.'ye sokakta rastlamıştım. O da profesörlük icin önerilmişti. Bana verilen onuru işitmiş ve kutlamalarını sunmuştu ama ben duraksamadan bu kutlamayı geri cevirdim. “Sen” dedim “boyle bir şaka yapacak en son kişisin. Boyle bir önerinin ne değerini olduğunu kendi deneyimlerinden biliyorsun.” “Kim bilir?” diye yanıtladı — şaka yapıyor gibiydi. “*Bana* kesinlikle karşıt bir şeyler vardı. Bir keresinde bir kadđnın bana karşı dava acmış olduğunu bilmiyor musun? Olayın unutulmadđđmı sana soylememe gerek yok. Onursuzca bir şantaj girişimiydi ve cezalandırılmaktan kurtulmak icin dava acılmasını onlemede buyuk zorluk cektim. Ama belki de bunu benim atanmamam icin Bakanlıkta bir neden olarak kullanmış olabilirler. Ama *senin* kusursuz bir karakterin var.” Bu bana suçlunun kim olduğunu, aynı zamanda da duşun nasıl yorumlanması gerektiğini ve amacđnđn ne olduğunu anlattđ. Amcam Josef profesörluğe atanmamış iki meslektaşımı —birini saf biri, diğerini de bir suclu olarak— temsil etmişti. Şimdi de neden bu bicimde temsil edildiklerini anlıyordum. Eğer arkadaşlarım R. ve N.'nin atanmaları “mezhepsel” nedenlerle ertelendiyse benim

atanmam da kuşkuluydu; ama eğer iki arkadaşımın reddedilmesini

bana uygulanamayacak başka nedenlere yorarsam umutlarım

eldeğmemiş olarak kalacaktı. Duşumun benimsediği yöntem de buydu:

arkadaşlarımdan birini, R.'yi saf birine; diğerini, N.'yi de bir suçluya

donuşturmıştı; oysa *ben* ne biriydim ne de oteki; bu nedenle de

IV. DUŞLERDE CARPITMA 191

artık ortak hiçbir yanımız yoktu; profesörlüğe atanmama sevinebilirdim

ve ust derecedeki memurun R.'ye söyledikleri aynı biçimde bana

da uygulanmalıydı.

Ama duş çözümlememi daha da ilerletme zorunluluğu duydum;

onunla uğraşmayı doyurucu bir biçimde bitirmediğimi duyumsuyordum.

İki saygıdeğer meslektaşımı profesörlüğe giden yolumu acık

tutmak için onursuzca aşağılayışım konusunda hala huzursuzdum.

Ancak tutumuma ilişkin hoşnutsuzluğum duşteki ifadelere bağlanması

gereken değeri kavradığım için azalmıştı. Ne olursa olsun R.'yi

gerçekten saf bulduğumu ve N.'nin şantaj olayındaki sucsuzluğuna

inanmadığımı yadsımaya hazırlanıyordum. Irma'nın Otto'nun propil

enjeksiyonu ile tehlikeli biçimde hastalandığına da inanmıyordum.

Bu olguların her ikisinde de duşumun dışavurduğu şey yalnızca

benim öyle olması isteğimdi. isteğimin gerçekleştiği varsayımı

ikinci duşte birinciye göre daha az sacmaydı; gerçek olguları yapısında

daha zekice kullanmıştı; insanlara “icinde gerçek payı var” dedirten

ustaca düzenlenmiş iftiralar gibi. Çünkü kendi fakultesindeki profesörlerden

biri arkadaşım R.'ye karşı oy vermiş ve arkadaşım N.

masumca bana iftiralarındaki malzemeyi aktarmıştı. Yine de, şunu yinelemeliyim, duş, bana, biraz daha aydınlanmayı gereksiniyor gibi geliyordu.

O zaman hala yorumun değinmediği bir duş parçası bulunduğunu aynımsadım. R.'nin amcam olduğu düşüncesi aklıma geldiğinde duşte ona yönelik sıcak sevecenlik duyguları yaşamıştım. Bu duygular nereye değindi? Doğal olarak Josef Amcama hiçbir zaman sevecenlik duymamıştım. Arkadaşım R.'yi sever ve yıllardır ona saygı duyardım ama ona gidip de duygularımı düşünme duyduğum gibi sevecenlik derecesine varan sozcuklerle ifade etseydim kuşkusuz şaşırırdı.

Ona duyduğum sevecenlik gerçektışı ve — tıpkı onun zeka yetenekleri hakkında onun kişiliğini amcamınkiyle icice gecirerek ifade ettiğim yargı gibi (her ne kadar *orada* abartma ters yonde idiyse de) abartılmış olduğu için carptı beni. Ama şimdi yeni bir şeyi fark etmeye başlamıştım. Duşteki sevecenlik düşün gizli içeriğine, düşün arkasında yatan düşüncelere ilişkin değildi; onlara karşı düşüyordu ve düşün gerçek yorumunu gizlemesi hesaplanmıştı. Ve belki de onun *raison d'etre'i* [varoluş nedeni — *ç.n.*] kesinlikle buydu. Yorumu gi 192

DUŞLERİN YORUMU I

rişmeye karşı direncimi anımsadım, ne kadar uzun süre yorumlamayı bjr yana bırakmış ve düşün tam bir sacmalık olduğunu bildirmiştim.

Ruhcozumsal sağaltımlarım bana bu turden bir yadsımanın nasıl yorumlanması gerektiğini öğretmişti: bir yargılama olarak hiçbir değeri yoktu; basitce bir duygunun dışavurumuydu. Kucuk kızım kendisine

verilen bir elmayı istemezse onu tatmadan elmanın ekşi olduğunu one
surerdi. Ve eğer hastalarım çocuk gibi davranırlarsa *bastırma*'yı istedikleri
bir düşünceyle uğraştıklarını bilirdim. Aynı şey benim düşüm
icin de geçerliydi. Onu yorumlamak istememiştim çünkü yorum
kendisine karşı savaşım verdiğim bir şeyler içeriyordu. Yorumu tamamlayınca
savaştığım şeyin ne olduğunu — yani, R.'nin saf biri olduğu
iddiasını öğrendim. R.'ye karşı duyduğum sevecenlik gizli düş
düşüncelerinden türemiş olamazdı ama kuşkusuz benim savaşımımdan
türemişti. Eğer düşüm gizli içeriğinden bu acıdan carpıtılmışsa
—ve karşıtına carpıtılmışsa— düşte görünen sevecenlik bu carpıtmaya
hizmet ediyordu. Başka bir deyişle bu olguda görülen *çarpıtma*
kasıtlı olsa gerekti ve bir *aldatmaca* aracı olmalıydı. Düş düşüncelerim
R.'ye karşı bir iftira içeriyordu ve bunun ayırdına varmamam için
düşte görünen, bunun zıttı, ona yönelik sevecenlik duygulan olmuştu.
Bu sanki genel geçerliği olan bir keşif olabilir gibiydi. III. Bölümde
alıntı yapılan örneklerde gösterildiği gibi isteklerin kılık değiştirilmemiş
doyurulması olan düşler bulunduğu bir gerçektir. Ama istek
doyurulmasının tanınmaz olduğu, kılık değiştirdiği durumlarda isteğe
karşı bir savunma oluşturmak için bazı eğilimler bulunması ve bu savunma
sayesinde isteğin kendini carpıtılmış bir biçim dışında dışavuramaması
olasıdır. Akim bu içsel olayına toplumsal bir paralellik
arayacağım. Toplumsal yaşamda bir ruhsal eylemin benzer biçimde
carpıtılmasını nerede görüyoruz? Yalnızca iki kişinin sozkonusu olduğu,
birincinin belli bir derecede güce sahip olduğu İkincinin de bu

gucu hesaba katmak zorunda bulunduğu durumlarda. Boyle bir durumda ikinci, ruhsal eylemini carpıtacak ya da dediğimiz gibi aldatmaca yapacaktır. Her gun yaşadığım kibarlık buyuk olcude boylesi bir aldatmacadır; okurlarım icin duşlerimi yorumlarken de benzer carpıtmaları benimsemek zorundayım. şair bu tur carpıtma gereksinmesinden şu sozlerle yakınıyor:

IV. DUşLERDE CARPITMA 193

Das Beste, was du wissen k annst,

Darfst du den Buben doch nicht sagen.

Benzer bir guclukle otoriteyi temsil edenlerin benimseyemeyeceği hakikatleri bilen politik yazarlar da karşılaşırlar. Eğer onları kılık değiştirmeden sunarsa otoriteler sozlerini baskı altına alacaktır — eğer sozlu olarak bildirirse soylendikten sonra, ama basmaya niyetlenirse onceden. Bir yazar sansurden haberdar olmalıdır ve onu hesaba katarak goruşunu ifade edişini yumuşatıp carpıtmalıdır. Sansurun gucu ve duyarlığına gore kendini ya belli saldın turlerinden kacınmaya, ya doğrudan gondermeler yerine imalarla konuşmaya ya da sakıncalı sozlerini gorunuşte masum kılıklar arkasında gizlemeye zorlanmış hissedecektir. Orneğin Orta Krallık'ta iki Mandarin arasındaki catışmayı betimleyebilir. Oysa aslında aklındaki kişiler kendi ulkesinin iki resmi gorevlisidir. Sansur ne denli sıkıysa kılık değiştirme o denli fazla, okura gercek anlamın kokusunu duyurmak icin kullanılacak araclar da o denli ustaca olacaktır.⁷

R [Goethe'nin Faızs/'unda I. Kesim'de [Sahne 4] Mephistopheles: “H e r şey b ir yana

en iyi bildiklerimiz cocuklara soylenebilir.” — B u dizeleri Freud cok severdi. O nla rı

aşağıda II. Cilt, Bolum VI, G 'd e yeniden kullanıyor. Yaşamının sonuna doğru

1930'da aldığı Goethe odulu toreninde bu dizeleri Goethe'nin kendisine uygulamıştır.

(Freud 1930e.)]

7 [1919'da eklenen dipnot:] Bn. Dr. H. von Hug- Hellmuth (1915) belki de benim

adlandıma secimime başka duşlerden cok daha iyi uyan b ir duş yayımlamıştır. Bu

ornekte duş carpıtması posta sansurunun kendisi icin sakıncalı p a rc a lan karalamada

kullandığı yontemin aynısını benimsemiştir. Posta sansuu boylesi p a rc a la n karalayarak

okunmaz hale getirir, duş sansuru onların yerine anlaşılmaz b ir m ın ld anm a gecirir.

Duş anlaşılır kılmak icin, kültürlü ve cok saygın bir hanım olan duş gorenin elli

y aşında olduğunu acıklamam gerekir. Bu hanım oniki yıl k a d ar once olmuş yuksek

rutbeli b ir subayın dul eşi ve b ir tane si duşun gorulduğu sırada cephede olan erişkin

oğullarının annesiydi.

işte savaş zamanındaki “a ş k h izmetleri” ile ilgili duş [*“L iebedienste”* ilk ağızda

“a ş k icin gerçekleştirilen h izm e t” y an i “parasız h izm e t” demektir ancak terim acık olarak başka bir yorumu çağırıştırıyor.] “Hasta G a n iso n Hastanesi 1 numaraya gitmiş ve

kapıdaki nobetciye Baş Tıp Su b ay ı y la (bilmediği b ir adamdan soz ederek) goruşmesi

gerektiğini, hastane hizmeti icin gonullu olmak istediğini soylemiş. ‘H izm e t’ sozcuğunu

oyle b ir bicimde te la ffu z etmiş ki yetkisiz subay ilk anda onun ‘a ş k h izm e tle ri’ni

ka ste ttiğ in i sanmış. Yaşlı b ir han ım olduğu ic in b ira z durak sad ık tan sonra gecmesine 194

DUŞLERİN YORUMU I

Sansur ve duş carpıtması gorungulerinin en ince ayrıntılarına dek

birbirine uyuyor olması onların benzer bicimde belirlendiğini varsaymamızı

haklı çıkarır. Bu nedenle duşlerin her biri insanda iki ruhsal

gucun (ya da onları akım veya sistemler diye de tanımlayabiliriz) işlemeyle

bicimlendiğini ve bu guclerden birinin ise bu duş isteği uzerine bir sansur uyguladığını ve bu sansurun kullanılmasıyla isteğin dışavurumunda zorla bir carpıtma yarattığını one surebiliriz. Geriye bu ikinci ajanın sansurunu uygulamak icin kullandığı gucun doğasını araştırmak kala. Gizli duş duşuncelerinin cozumleme gercekleştirilmeden once bilincsiz olduğunu, oysa duşun gorunen iceriğinin bilincli olarak anımsandığını aklımızda tutacak olursak bu ikinci guce sağlanan ustunluğun, duşuncelerin bilince girmesine izin vermek olduğunu varsaymak akla yakın gelmektedir. Gorulecektir ki, ikinci ajan, bilince ulaşmaya cabalayan duşuncelere uygun bulduğu değişimleri yapmaizin vermiş. Ancak Baş Tıp Subayını bulacak yerde uzun b ir masanın cevresinde pek cok subay ve askeri doktoran oturduğu ve ayakta durduğu geniş ve loş b ir daireye gelmiş. Kendi isteğiyle gorevli b ir cerraha yaklaşmiş ve adam onun kastettiğini birkac sozcuk soyledikten sonra anlamış. Duşundeki gercek sozleri şoyleymiş: 'B en ve Viyan a daki pek cok başka kadın ve kız hazırdır k i...' duşun bu noktasında sozleri b ir m ırılıtya donmuş 'erler, subaylar ve ayrımsız diğer rutbedekilere.' Subayların yuzlerindeki kısmen utanmış kısmen kurnazca ifadeden herkesin ne demek istediğini dosdoğru anladığını soyleyebilimiş. Hanım devam etmiş: 'K ararımızın cok şaşırtıcı gelebileceğinin farkındayım ama son derece ciddiyyiz. Cephedeki b ir askere kimse olmeyi isteyip istemediğini sormaz.' Bunu birk a c dakika suren garip b ir sessizlik izlemiş. Sonra gorevli cerrah kolunu onun omuzuna atmış ve şoyle demiş: 'V arsayın ki madam, gercekten başınıza... (mırılıty).' Hanım ondan uzaklaşmış ve kendi kendine: 'o da diğerleri g ib i' diye duşunerek yanıtlamış: 'U lu tanrım, ben yaşlı b ir kadını ve bunlar başıma g e lmemeliydi. Ay n c a gozoniinde tutulması gereken b ir koşul var; yaşa sayđı gosterilmeli.

Yaşlı b ir kadın hicb ir zaman... (mırıltı) yalnızca b ir oğlan olmamalı. Bu korkunc o lurdu.’ ‘G ayet iyi a n lad ım ’ diye karşılık vermiş cerrah. Subayların ba zılan (ve aralan n d a gençliğinde kendisine k u r yapmış olan biri de) yuksek sesle gulmuşler. O zaman hanım her şey cozulmensin diye tanıdığı Baş Tıp Subayına goturulmesini istemiş ama hayretler icinde adamın adını anımsayamadığını gormuş. Yine de, cerrah, cok kibarca ve saygıyla ona cok dar, demirden, spiral b ir m erdivenden ikinci kata cıkan yolu gostermiş; merdiven doğrudan doğruya odadan binanın oteki ka tlanna cıkıyormuş. Gidince b ir subayın: ‘Bu verilmesi korkunc b ir k a ra r’ dediğini duymuş. ‘K adının genc ya da yaşlı olmasının onemi yok! Onun icin şahane!’ Hanım yalnızca gorevini yaptığı du y gusu icinde sonsuz b ir m e rdivene tırmanmış” — Duş birkac hafta icinde hanımın b e lirttiği uzere bazı oldukca onemsiz ve anlamsız değişimlerle iki k e z yinelemiş. [Bu duş uzerine daha fazla bilgi Freud un *Giriş Konferansları'nda* (1916-17), 9. Konferans'ta bulunabilir. *P.F.L.*, I, 169 v.s. ve 174 v.s.]

IV. DUŞLERDE CARPITMA 195

dan ve kendi doğrularını ona uygulamadan birinci sistemden hicbir şeyin gecmesine izin vermez. Yeri gelmişken bu da bizim, bilincin “temel doğası” hakkında oldukca belirgin bir goruş oluşturmamıza olanak verir: birşeyin bir temsil ya da düşünceinin oluşumundan ayrı ve ondan bağımsız bir bicimde ozel bir ruhsal eylem olarak bilincli hale geliş surecini gorur ve bilincliliği başka bir yerlerden doğan verileri algılayan bir duyu organı sayarız. Bu temel ongoruler psikopatoloji icin kesinlikle vazgecilmez şeylerdir. Ancak onlarla ilgili daha ileri goruşlerimizi sonraki bir evreye bırakmamız gerekir. [II. Cilt, VII. Bolume, ozellikle F kesimine bkz.]

Eğer bu iki ruhsal ajan ve onların bilince ilişkisi tablosu benimsenirse, politik yaşamla duş yorumu sırasında o denli aşağılamayla ele alınmış olan arkadaşım R.'ye duşumde duyduğum olağandışı sevecenlik arasında tam bir benzeşim bulunur. Gucu konusunda kiskanc bir yönetici ile uyanık bir kamuoyu arasında bir savaşımın surmekte olduğu bir toplum duşleyelim. Halk tutulmayan bir yöneticiye karşı ayaklanma halindedir ve onun görevden alınmasını istemektedir.

Ama otokrat, toplumun istediğini gozonuıe almaya gereksinimi olmadığını gostermek icin, o anda boyle yapması icin başka hicbir neden bulunmamasına karşın, o yöneticiye yuksek bir ayrıcalık bağışlamayı secer. Aynı bicimde benim bilince ulaşmayı yoneten ikinci ajanım, arkadaşım R.'ye aşırı bir sevecenlik sergileyerek ona ayrıcalık tanımıştı; bunun nedeni de cok yalın olarak birinci sisteme ilişkin olan istekli gudulerin o anda kendilerince bilinen bazı nedenlerle onu bir saf olarak aşağılamaya niyetlenmiş olmasıydı.8

^ [Bu duşun cozumlemesi s. 24 0 v.s. da surduruluyor. — 191 j 'd e eklenen dipnot:}

Burada tanımlanan ikiyuzluluk duşleri ne benim kendi olgularımda ne de başkala nınkile rde hic de seyrek değildir. [Bunlar aşağıda Bolum VI, G'dti daha ileri b ir b icimde tartışılmıştır.] Belirli bir bilimsel sorunla uğraşırken bircok gece yakın aralıklarla, y ılla r once ayrıldığıım bir arkadaşımın barışmamı konu alan oldukca akıl k arıştırıcı bir duş canımı sıkmişti. Dorduncu ya da beşinci yinelenişte ancak diişun anlamını kavrayabildim. O, sozkonusu kişiyle ilgili son saygı kalıntılarımı da bir yana bırakmaya ve kendimi ondan tumuyle kurtarmaya b ir kışkırtmaydı ve ikiyuzlulukle ka rşıtının kılığına burunmuştu. [Bkz. Bolum VI. H.J Başka bir yerde [1910 /, II. Cilt,

Bolum VI, F n. 57'de yeniden verilmiş] b ir adamın gorduğu ve duş duşuncelerinin icerdiği duşmanca durtulerin ve olum isteklerinin sergilenen bir sevecenlikle y e r değiştirdiği “ ikiyuzluce bir Oedipus duşu” bildirmiştim. Aşağıda VI. Bolumde [H Kesimi] b a řk a b ir ikiyuzluluk duşunden sozedilecektir. [Bu dipnotta sozu edilen arkadaşın Fliess olduğu acıktır.]

196 DUşLFRİN YORUMU I

Bu değinmeler, duşlerin yorumunun zihinsel aygıtımızın yapısı hakkında felsefeden boş yere beklediğimiz sonuclan cıkarmaya olanak bulacağımız duygusuna yöneltebilir. Ancak [II. Cilt, VII. Bolumde ele alınmış olan] bu duşunce cizgisini izlemeyi onermiyorum; ama duşlerdeki carpıtma konusunu aydınlatıp başlangıctaki soruna geri doneceğim. Ortaya cıkan soru rahatsız edici bir iceriği olan duşlerin nasıl istek doyurma olarak cozumlenebileceği idi. şimdi eğer duş carpıtması olmuşsa ve rahatsız edici icerik, istenen bir şeyin kılığını değiştirmeye hizmet ediyorsa bunun olası olduğunu biliyoruz. İki ruhsal ajanın varolduğu yolundaki varsayımımızı aklımızda tutarak rahatsız edici duşlerin aslında *ikinci* ajanı rahatsız eden bir şeyler icerdiğini ama aynı zamanda *birinci* ajan hesabına da bir isteği doyurduğunu ekleyebiliriz. Her duş ilk ajandan doğduğu surece istek duşleridir, ikinci ajanın duşlerle ilişkisi ise *yaratıcı* değil *savunmacı* bir ilişkidir.⁹ Eğer kendimizi ikinci ajanın duşlere katkılarıyla sınırlarsak onları hicbir zaman anlayamazdık: otoritelerin duşlerde gozlemlemiş oldukları tum sozcuk oyunları cozulmemiş olarak kalırdı.

Duşlerin aslında bir isteğin doyurulmasını temsil eden gizli birer

anlamı olduğu, her özel olguda cozumlemeyle kanıtlanmalıdır. Bu nedenle rahatsız edici içeriği olan birkac duş sececek ve onları cozumlemeye çalışacağım. Onların bazıları uzun on bilgiler ve arasıra histeriye ozgu ruhsal sureclere girmeyi gerektiren histerik hasta duşleridir. Ama, tartışmanın sunduğu guclukleri arttıran bu durumdan kacamam.

[Bkz. s. 157.]

Daha once [s. 153 v.s.] acıkladığım gibi psikonevrotik bir hastaya cozumsel sağaltım uyguladığım zaman değişmez bir bicimde onun duşleri aramızda tartışılır. Bu tartışmaların gidişi icinde benim onun belirtilerini kavramamı sağlayan tum ruhsalimsel acıklamaları ona vermekle yukumluyumdur. Bunun uzerine acımasız bir eleştiriye uğrarım ve bu eleştiri kendi mesleğimin uyelerinden beklediğimden hic de daha az ciddi değildir. Ve de hastalarım şaşmaz bir bicimde tum duşlerin isteklerin doyurulması olduğu iddiama karşı cıkarlar. O halde işte tersinin doğru olduğunu kanıtlamak icin karşıma cıkarılmış olan duş malzemesinden ornekler.

4 [;930'da eklenen dipnot:] İleride [II. Cilt, Bolum VI, H n.12 ve Bolum VII, C]

tersine, bir duşun ikinci a janın isteğini ifade ettiği orneklerle karşılaşacağız.

IV. DUşLERDE CARPITMA 197

Zeki bir kadın hastam “Bana her zaman diyorsunuz ki” diye başlamıştı

“bir duş doyurulmuş bir istektir. Tamam, ben size konusu bunun

tam karşıtı olan bir duş anlatacağım — isteklerimden birinin *doyurulmadığı*

bir duş. Bunu kuramınızla nasıl bağdaştıracaksınız?”

İşte duş:

“Bir akşam yemeği daveti vermek isliyordum ama evde küçük bir tütsülenmiş som balığından başka hiçbir şey yoktu. Dışarı çıkıp birşeyler satın almam gerektiğini düşündüm ama pazar akşamı olduğunu ve tüm dükkanların kapanmış olacağını anımsadım. Sonra bazı mezecilere telefon etmeye çalıştım ama telefon bozuklu. O zaman akşam yemeği daveti isteğimden vazgeçtim.”

Kuşkusuz her ne kadar ilk bakışta duş, anlamlı ve tutarlı görünuyor ve istek doyurmanın tersi gibi geliyorsa da duşun anlamına karar vermek için tek yolun çözümleme olduğu yanıtını verdim. “Ama duş hangi malzemeden doğmuştu? Bildiğiniz gibi bir duşun kışkırtıcısı her zaman bir önceki günün olayları içinde bulunur.”

COZUMLEME — Hastanın durust ve yetenekli bir celep olan kocası bir gün önce fazla şişmanladığını ve bir zayıflama kurune başlamaya niyetlendiğini soylemişti. Erken kalkmayı, fizik egzersiz yapmayı, sıkı bir perhiz uygulamayı ve her şeyden önce hiçbir akşam yemeği davetini kabul etmemeyi önermişti. — Kadın gulerek, kocasının her gün öğle yemeğini yediği yerde bir ressamla tanıştığını ve adamın hic bu kadar ifadeli cizgiler gormediği için portresini yapmak üzere kocasına baskı yaptığını ekledi. Ancak kocası duygusuz bir bicimde çok memnun olduğunu ama ressamın kendisinin tüm yuzu yerine güzel bir genc kızın poposunun bir parcasını yeğleyeceğini soylem iş ti.10 Kadın kocasını şimdi çok seviyordu ve ona epeyce eziyet “Oturup portresini cizdirmek” deyişine ve Goethe'nin dizelerine bakınız:

Und Wenn e r Keinen Hintern hat,

Wie mag der Edle sitzen?

[Ve eğer gerisi olmasa

Lord cenapları nasıl otururlardı?

(“Totalitat”den 1814, 15.)J

198 DÜŞLERİN YORUMU I

etmişti. Ayrıca ondan kendisine hic havyar vermemesini de rica etmişti.

Bunun ne demek olduğunu sordum ve kadın uzun süre her sabah

havyarlı sandvic yiyebilmeyi istediğini ama çok pahalı bulunduğunu

acıkladı. Kuşkusuz kocasından istese adam hemen buna izin verirdi

ama tersine kadın bu yüzden ona eziyet edebilsin diye adamdan kendisine

havyar *vermemesini* istemişti.

Bu açıklama bana inandırıcı gelmedi. Bunun gibi uygunsuz nedenler

genellikle itiraf edilmemiş güduleri gizler. Bernheim'm hipnotize

edilmiş hastalarını anımsatırlar. Bu hastalardan biri hipnoz sonrası

telkine göre davrandığında ve neden böyle davrandığı sorulduğunda

hicbir fikri olmadığını söyleyecek yerde acıkca doyurucu olmayan

nedenler icat etmeye kendini zorunlu hissetmişti. Hic kuşkusuz

ayıtı şey benim hastam ve havyar için de geçerliydi. Onun, gerçek

hayatında kendisi için doyurulmamış bir istek yaratmak zorunda olduğunu

gordum ve düş bu özverinin yururluğe konmasını temsil ediyordu.

Ama kadın neden doyurulmamış bir isteğe gereksinmişti?

O ana kadarki çağrışımları düşü yorumlamak için yeterli değildi.

Biraz daha çağrışım yapması için onu zorladım. Bir direncin yenilmesine

denk düşen kısa bir duraklamadan sonra bir gün önce bir hanım

arkadaşını ziyarete gittiğini ve kocasının (hastamın kocasının)

durmadan ona ovguler duzmesini kiskandığını itiraf etti. Neyse ki bu

arkadaşı çok sıksa ve inceydi, kocasıysa tombul tiplere hayrandı. Ona

zayıf arkadaşıyla ne konuştuğunu sordum. “Doğal olarak” diye yanıtladı

“o hanımın biraz şişmanlama isteğini.” Arkadaşı şunu sormuştu:

“Ne zaman bizi yemeğe çağıracaksınız? Siz her zaman insanı çok

iyi beslersiniz.”

Düşün anlamı artık acıktı ve hastama şunları söyleyebildim: “Bu

oneriye yaptığı zaman kendi kendinize şöyle demiş gibisiniz: ‘Daha

neler! Seni benim evime çağırayım sen de şişmanla ve kocamı biraz

daha cezbet! Bir daha asla akşam yemeği daveti vermeyeceğim.’ Düşün

size soylediği hiçbir yemek daveti veremeyeceğinizdi ve böylece

sizin arkadaşınıza tombullaşması için yardım etmeme isteğiniz doyuruluyordu.

İnsanların davetlerde yediklerinin kendilerini şişmanlattığı

düşüncesini, size, kocanızın kilo verme planının kapsamı içinde

hiçbir yemek davetini kabul etmeme karar vermişti.” Artık çözümü

IV. DUŞLERDE CARPITMA 199

desteklemek için bazı rastlantılar gerekiyordu. Duştaki tutsülenmiş

som balığı henüz bir yere oturmamıştı. “Duşunuzdaki som balığı

nerden çıktı dersiniz?” diye sordum. “Oh” diye yanıtladı “tutsülenmiş

som balığı arkadaşımın en sevdiği yemektir.” Sozkonusu hanımı

ben de tanıyordum ve onun kendisine som balığını yasaklayışının

hastanın kendini havyardan yoksun bırakışından daha geri kalmadığını

biliyordum.

Eğer yardımcı bir ayrıntıyı da hesaba katacak olursak aynı düşünüş başka ve daha ince bir yorumu da hak eder. (İki yorumum birbirinin karşıtı değildir aynı zemini orteler ve bunlar düşlerin, tüm oteki psikopatolojik yapılar gibi düzenli olarak birden çok anlamı olduğuna iyi bir ornektir.) Anımsanacağı üzere hastam bir istekten vazgeçtiği bir düşünüşle meşgul olduğu sırada gerçek yaşamında da bir vazgeçilmiş isteği (havyarlı sandvic isteğini) gerçekleştirilmeye çalışıyordu. Arkadaşı bir isteğini —şişmanlama— dile getirmişti ve eğer hastam arkadaşının isteğinin doyurulmadığını düşünse gorse bu şaşırtıcı olmazdı; çünkü benim hastamın kendi isteği arkadaşının isteğinin (kilo alma) doyurulmamasıydı. Ama bunun yerine hastam *kendi* isteklerinden birinin doyurulmadığını görmüştü düşünse. Eğer düşünüşte gösterilen kişinin kendisi değil arkadaş olduğunu, onun kendisini arkadaşının yerine koyduğunu ya da kendisini arkadaşıyla “özdeşleştirdiğini” varsayarsak o zaman düşünüş için yeni bir yorum gerekecektir. Onun bu özdeşleştirmeyi gerçekten yaptığını inanıyorum ve gerçek hayatında vazgeçilmiş bir isteği gerçekleştirilmeye çalıştığı koşullar bu özdeşleşmenin kanıtıydı.

Histerik özdeşleşmenin anlamı nedir? Bu, geniş bir açıklamayı gerektirir. Özdeşleşme histerik belirtilerin mekanizmasında hayli önemli bir etmendir. Hastaların, belirtilerinde yalnızca kendi yaşantılarını değil pek çok başka kişininkini de dışavurmalanna; deyim yerindeyse hastaların, bir yığın insan yerine acı çekmelerine ve bir oyunun tüm rollerini tek başlarına oynamalarına olanak verir. Bana

bunun bilinen histerik taklitten, histeriklerin başka insanlarda dikkatlerine
carpan herhangi bir belirtiyi taklit etme kapasitelerinden
—deyim yerindeyse yeniden uretme noktasına dek şiddetlenmiş bir
benimseme— daha fazla birşey olmadığı soylenecektir. Ancak bu,
histerik taklitteki ruhsal surecin ilerlediği yolu gostermekten daha faz2
0 0 d ü ş l e r i n y o r u m u i

la bir şey değildir. Yol, onun uzerinde ilerleyen zihinsel eylemden
farklı bir şeydir. Zihinsel eylem bilinen histerik taklit tablosundan biraz
daha karmaşıktır; bir anlamın bilincdışı resminden ibarettir. Bunu
bir ornekle acıklayalım. Bir hekimin özel bir tur spazmı olan bir
hastayı bir hastane servisinde diğer birçok hastanın arasında sağaltmakta
olduğunu varsayalım. Bir sabah bu özel tur histerik bozukluğun
taklitciler bulduğunu gorurse hic şaşkınlık gostermeyecektir. Yalnızca:
“oteki hastalar onu gordu ve kopya etti; bu ruhsal bir bulaşma ol-
•gusu.” diyecektir. Bu doğrudur ama ruhsal bulaşma şöyle bir yol izlemiştir.

Bir kural olarak hastalar birbirleri hakkında doktorun onlardan
biri hakkında bildiğinden daha çok şey bilirler ve doktorun viziti bitince
dikkatlerini birbirlerine yoneltirler. Diyelim ki bu hastanın nobeti
özel bir gunde ortaya çıkmış olsun; o zaman diğerleri nobete evden
gelen bir mektubun, mutsuz bir aşk olayının alevlenmesinin ya da buna
benzer bir şeyin neden olduğunu cabucak keşfedeceklerdir. Sempatileri
uyanacak ve bilince ulaşmasa bile şu yorumu yapacaklardır:

“Eğer boyle bir neden boyle bir nobet yaratabiliyorsa aynı tur bir nobet
gecirebilirim cunku aynı koşullar bende de var.” Eğer bu yorum

bilince ulaşabilseydi olasılıkla aynı tur bir nobet gecirme *korkusu* yaratabilirdi.

Ama aslında yorum farklı bir ruhsal bolgede yapılır ve sonucta

dehşete düşülen belirtinin gerçekten yaşanmasına yol acar. Bu

nedenle ozdeşleştirme basitce taklit değil benzer bir nedenbilimsel

haklılık zemininde *özümleme*’ dir; bir benzerliği ifade eder ve bilincdışıında

kalan ortak bir öğeden turer.

Histeride, ozdeşleştirme en sık olarak ortak bir *cinsel* öğeyi ifade

etmek için kullanılır. Histerik bir kadın kendisini belirtilerinde en kolay

olarak —tumuyle olmasa bile— cinsel ilişkilerde bulunduğu ya da

kendisinin cinsel ilişkilerde bulunduğu kişiyle ilişki kurmuş olan kişilerle

ozdeşleştirir. Lenguistik kullanım bunu gozonune alır cunku

iki aşığın “tek” oldukları soyleneir. Histerik düşlemlerde, tıpkı düşlerdeki

gibi, oznenin cinsel ilişkiler uzerine *düşünceleri*, ozdeşleştirmenin

amaclan için yeterlidir; ustelik bu düşüncelerin gerçekleşmiş

olması da gerekmez. Bu nedenle, düşunu tartışmakta olduğum hasta,

düşte onun yerini alıp bir belirti yaratarak —vazgeçilmiş bir istek—

kendini onunla ozdeşleştirmekle arkadaşına duyduğu kıskanclığı (ki

doğal olarak kendisi de haksız olduğunu biliyordu) ifade ederken yalIV.

DUŞLERDE CARPITMA 201

nızca histerik düşünce sureclerini izliyordu. O halde surec sozel olarak

şöyle anlatılabilirdi: hastam düşte kendini arkadaşının yerine

koymuştu cunku arkadaşısı hastamın kocasındaki yerini alıyordu ve

cunku hastam arkadaşının, kocasının (hastamın kocasının) gozundeki

değerli yerini almak istiyordu.11

Benim başka bir kadın hastamın (tum duş gorenlerimin en zekisi) duş kuramına yonelttiği başka bir karşı cıkış cok daha basit olarak ama aynı bicimde cozumlenmişti: yani bir isteğin doyurulmamasının bir başkasının doyuruldu ğu anlamına gelmesiyle. Bir gun ona duşlerin, isteklerin doyurulması olduğunu acıklıyordum. Ertesi gun bana kaynanasıyla, tatillerini birlikte gecirdikleri, ulkenin guneyinde bir yere yolculuk yaptıklarını gorduğu bir duş getirdi. Şimdi, yazı kaynanasının yakınında gecirme duşuncesine şiddetle başkaldırdığını ve birkac gun once birbirlerinden uzak yazlıklarda oda tutarak dehşete duştugu yakınlıktan başarılı bir bicimde kurtulduğunu biliyordum.

Oysa duşu, onun arzu ettiği cozumu iptal etmişti: bu, benim duşlerde isteklerin doyurulduğu kuramıma en keskin karşı cıkış olmuyor muydu?

Hic kuşkusuz; ama duşun yorumuna ulaşmak icin yalnızca duşun mantıksal sonucunu izlemek gerekiyordu. Duş, benim yanlış olduğumu gosteriyordu. *Benim yanlış olabilmem onun isteğiydi ve düşü o isteğin doyurulduğunu gösteriyordu.* Ama yaz tatilleriyle bağlantılı olarak doyurulmuş olan benim yanlış olmam isteği aslında başka ve daha ciddi bir konuyla ilişkiliydi. Cunku aşağı yukarı aynı zamanlarda onun cozumlemesinde uretilen malzemelerden yaşamının belli bir doneminde hastalığını belirlemede onem taşıyan bir şeyler olmuş olması gerektiği sonucunu cıkarmıştım. Buna karşı cıktı; cunku boyle

11 Tartışmama histerinin ruh sağaltımı hakkında bolumler yerleştirdiğim icin kendime e se f ediyorum, [s. 157'ye bkz.] Onlann parcalar h alinde sunumu ve kendi bağlamlarından ayrılmış olmaları aydınlatıcı etkilerini azaltmazlık etmeyecektir. Ancak eğer

duşler konusuyula psikonevrozlar arasındaki sıkı bağlantıyı göstermeye yararlarsa b u ra ya yerleştirilme amaçlarına ulaşmış olacaktadırlar. — [Bu Freud'un özdeşleşme üzerine yayımlanmış ilk tartışmasıdır. Konuya daha sonraki yayınlarda şurada burada değinmiş olmasına karşın b uradakinden sonra ilk derinlemesine değinmesi yirmi yıldan fazla zaman sonra *Grup Ruhbilimi'nin* (Freud, 1921c) VII. Bolumundedir. Duş işlemlerinin kesimi olarak farklı b ir özdeşleştirme konusu aşağıda II. Cilt, Bolum VI, C d e tartışılmıştır.]

2 0 2 DUŞLERİN YORUMU I

bir şey anımsamıyordu; ama hemen sonra haklı olduğum ortaya çıkmıştı.

Boylece düşünde tatillerini kaynanasıyla birlikte gecirmeye

donuşmuş olan benim yanlışı olmam isteği, o sırada ilk kez ayırdma

varmış olduğu olayların hic olmamış olması yolundaki çok haklı isteğine

denk geliyordu.

Ortaokulda tüm öğrenimimiz boyunca aynı sınıfta olduğum bir arkadaşımın

gorduğu küçük bir sahneyi yorumlamaya —herhangi bir

çözümleme olmaksızın yalnızca bir tahminle— cesaret etmiştim. Bugün

küçük bir dinleyici grubu onunde düşlerin istek doyurmalar olduğu

düşüncesi hakkında verdiğim bir konferansı dinledi. Eve gitti ve

düşünde *tüm davalarını yitirdiğini* (bir avukatı) gordu ve sonra beni

konu üzerinde sorguya cektii. Ona her şey bir yana insanın *tüm* davaları

kazanamayacağını söyleyerek konuyu geçiştirdim. Ama kendi

kendime şöyle düşündüm: “Tam sekiz yıl boyunca sen sınıf birincisi

olarak on sırada oturur o da ortalarda bir yerlerde surunurken *senin*

gunun birinde tumden sınıfla kalman yolunda okul gunlerinden kalma

bir arzuyu beslememesi cok zor olurdu.”

İstek duşleri kuramıma karşı cıkış olarak daha ic karartıcı bir duş, karşıma bir hasta tarafından getirilmişti.

Genc bir kız olan hasta şöyle başladı: “Anımsayacağınız gibi kız kardeşimin şimdi yalnızca bir oğlu kaldı: Kari; onun ağabeyi Otto'yu ben henüz onunla birlikte otururken yitirmişti. Otto benim favorimdi; az ya da cok ben buyutmuşum onu. Kucuğe de duşkundum ama kuşkusuz olmuş olan kadar değil. Sonra dun gece duşumde *Karl'ın önümde ölü olarak yattığını gördüm. Küçük tabutunda elleri kavuşmuş her yanında yanan mumlar arasında yatıyordu — aslında ölümü benim için bir darbe olmuş olan küçük Otto'ya benziyordu.* Şimdi soyleyin bana bu ne demek olabilir? Beni tanıyorsunuz. Kız kardeşimin hayatta kalan tek cocuğunu yitirmesini isteyecek kadar hain bir insan mıyım? Yoksa duş cok daha fazla duşkun olduğum Otto yerine Karl'ın olmesini istediğim anlamına mı geliyor.”

Bu son yorumun sozkonusu olmadığı konusunda ona guvence verdim.

Ve biraz duşunduktan sonra ona, duşun, kendisinin de sonradan onayladığı, gercek yorumunu verebildim. Bunu başardım cunku duş gorenin önceki tarihinin tumunu biliyordum.

IV. DUŞLERDE CARPITMA 2 0 3

Kız cok kucukken bir yetimhaneye bırakılmış ve daha büyük bir ablası tarafından eve getirilmişti. Eve ziyarete gelen arkadaşlar arasında onun kalbinde kalıcı bir iz bırakmış bir adam vardı. Bir zaman için ablasının adamla pek de onaylanmayan ilişkisi evlilikle sonlanacak

gibi görünmüştü ama bu mutlu son, guduleri hiçbir zaman tam olarak açıklanamayan ablası tarafından suya düşürülmüştü. Kırgın adam evi ziyarete gelmekten vazgeçtikten ve o sıralarda kızın sevgisini yönelttiği küçük Otto'nun olumundan kısa süre sonra hastamın kendisi adama tutuldu. Ancak kendini ablasının arkadaşına bağlanmaktan kurtarmayı başaramadı. Gururu ondan kaçınmasını gerektiriyordu ama sevgisini, kendilerini daha sonra sunan hayranlardan hiçbirine aktaramadı. Ne zaman sevgisinin nesnesi olan edebiyatcının bir yerlerde konferans verdiği duyurulsa kız şaşmaz biçimde dinleyiciler arasındaydı; onu notr ortamlarda uzaktan görmek için hiçbir olanağı kacırmıyordu. Bir gün önce bana Profesörün belli bir konsere gideceğini, kendisinin de onu bir kez daha şöyle bir görmek için oraya gitmeye niyetlendiğini söylediğini anımsadım. Bu, düştün bir önceki gündü, konser ise bana düşü anlattığı gün. Bu nedenle benim için doğru yorumu oluşturmak kolaydı ve ona küçük Otto'nun olumundan sonra olmuş herhangi bir şeyi anımsayıp anımsamadığını sordum. Hemen şöyle yanıtladı: “Tabii; uzun bir yokluktan sonra Profesör yeniden bizi görmeye gelmişti ve onu bir kez daha küçük Otto'nun tabutunun yanında görmüştüm.” Bu tam da benim beklediğim şeydi ve düşü şu biçimde yorumladım: “Şimdi, eğer oteki oğlan olmuş olsaydı aynı şey olurdu. Günü kız kardeşinle gecirirdin ve Profesör mutlaka başsağlığı dilemeye gelirdi ve sen de bir öncekinin aynı koşullarda onu yine görürdün. Düşü senin onu daha çok görme isteğinden başka bir anlama gelmiyor, senin icten ice savaştığın bir istek. Bugünkü

konser için cebinde bir bilet bulunduğunu biliyorsun. Düşün

bir sabırsızlık duşuydu: onu bugün şöyle bir goruverişini birkac saat cabuklaştırmıştı.”

İsteğini gizlemek için besbelli bu tur isteklerin genellikle bastırıldığı bir ortam secmişti, oyle bir ortamda insan o kadar cok acıyla dolu olurdu ki aşka ilişkin hicbir duşuncesi olamazdı. Düşün tumuyle yinelendiği gercek ortamda bile, kız, hala sevdiği buyuk oğlanın tabu2

0 4 DUŞLERİN YORUMU I

tu başında, coktan beri gorunmeyen ziyaretciye yonelik ince duygularını bastıramamış olmalıydı.12

Başka bir kadın hastanın benzer bir duşunun farklı bir acıklaması

vardı. Kadın genliğinde hazırcevaplığı ve neşeli gorunumu ile dikkati cekmişti ve bu ozellikleri sağaltım sırasında aklına gelen duşuncelerde

her fırsatta goruluyordu. Uzunca bir duşun gidişi icinde bu hanım

onbeş yaşındaki tek kızını bir “kasa”nın icinde olu olarak

yatarken gorduğunu duşledi. Kendisi de “kasa” ayrıntısının duşun

başka bir yonunu gostermesi gerektiğinden kuşkulanmasına karşın13

sahneyi istek doyurma kuramına bir karşı cıkış icin kullanma eğilimi

gosterdi. Cozumlemenin gidişi icinde bir akşam onceki bir partide İngilizce

“kutu” sozcugu ve onun Almanca'ya çeşitli ceviri bicimleri

—“*Schachtel*” [kasa], “*Loge*” [tiyatro locası “box at the theatre”],

“*Kasten*” [goğus], “*Ohrfeige*” [kulağa vurmak “box on the ear”] v.b.—

uzerine bazı konuşmaları anımsadı. Aynı duşun diğer parcaları kadının

İngilizce “*box*” [kutu] sozcugunun Almanca “*Büchse*” [kap] ile

ilişkili olduğunu tahmin etmiş olduğunu ve daha sonra da “*Büch se*” nin kadın cinsel organları için kullanılan kaba bir terim olduğunu anımsayarak sıkıldığını keşfetmemize olanak verdi. Onun topografik anatomi bilgisinin sınırları biraz geniş olsaydı kasa içinde yatan kızın rahim içindeki bir cenin olduğu varsayılabilirdi. Bu konuda aydınlatılınca artık duş görüntüsünün kendisinin bir isteğine denk düştüğünü yadsımadı. Coğu genç evli kadın gibi gebe kaldığında hiç de hoşnut olmamıştı ve birçok kez kendine çocuğun rahim içinde olmasını isteme izni vermişti. Gerçekten kocasıyla şiddetli bir kavgadan sonraki ofke nobeti sırasında içindeki çocuğa vurmak için kendi yumruklarıyla kendi bedenini dövüştü. Bu nedenle o çocuk aslında bir isteğin doyurulmasıydı, ama onbeş yıl önce terk edilmiş bir isteğin. Bu kadar uzun bir gecikmeden sonra doyurulan bir isteğin fark edilmemesi hiç de şaşırtıcı değildir. Aradan geçen süre içinde çok şey değişmişti.¹⁴

^ [Bu duş s. 297 ve II. Cilt, Bölüm VI, H'de yeniden gendenme yapılmış.]

O Vazgeçilen akşam yemeği daveti duşundeki tutsülenmiş som balığı gibi. [s. 199'a bkz.]

1-1 [Bu duş s. 298'de daha fazla tartışılmış, a ym a Fn ud'un *Giriş Konferansı* rı'ndaki 13. konferansta bildirilmiştir. (1916-17) *P F .L . I, 2 3 v*]

IV. DUŞLERDE CARPITMA 2 0 5

“Tipik” duşlerden sozutmeye sıra gelince son iki orneğin ait olduğu duşler grubuna (duş gorenin duşkun olduğu akrabalarının olumuyla ilgili duşler) yeniden donmek zorunda kalacağım. O zaman daha başka orneklerle, istenmeyen iceriklerine karşın tum bu duşlerin istek doyurmalar olarak yorumlanması gerektiğini gösterebileceğim.

Aşağıdaki duşu bir hastaya değil, tanıdığım zeki bir hukukcuya borcluyum. O da duşu bana yine istek duşleri kuramını alelacele genellemekten beni alıkoymak için anlattı. “Duşumde” dedi danışanım

“Kolumda bir hanımla eve geldim. Evin önünde kapalı bir araba duruyordu, bir adam bana doğru geldi; bir polis memuru olduğuna ilişkin belgelerini gösterdi ve kendisini izlememi istedi. İşlerimi düzene koymak için bana kısa bir süre vermesini istedim. Tutuklanma isteğim olduğunu düşünebilir misin?” — “Kuşkusuz düşünemem ama yalnızca razı olabilirim. Hangi suc yuzunden tutuklandığını biliyor musun?”

— “Evet. Bebek oldurme. Eminim” — “Bebek oldurme mi? Ama bu sucu yalnızca bir annenin yeni doğmuş bir bebeğe karşı işleyebileceğini mutlaka biliyorsundur.” — “Cok doğru.”¹⁵ — “Peki duşu gorduğun koşullar neydi? Bir önceki akşam ne olmuştu?” — “Sana soylememeyi yeğlerim; nazik bir konu.” — “Yine de onu işitmem gerek; yoksa duşu yorumlama düşuncesinden vaz gecmek zorunda kalacağız.”

— “Pekala o zaman dinle. Önceki geceyi evde değil, benim için çok önemli bir hanımla gecirmiştim. Sabah uyandığımızda biraz daha sohbet ettik; sonra ben yeniden uyudum ve sana betimlediğim duşu gordum.” — “Evli bir kadın mı?” — “Evet.” — “Ve sen ondan bir cocuğun olmasını istemezsin.” — “Yo hayır bu bizi ele verirdi.” — “O zaman normal bir birleşmede bulunmadın?” — “Boşalmadan önce geri çekilme onlemi aldım.” — “Sanırım bu yöntemi gece boyunca birçok kez kullandığını ve sabah yineledikten sonra başarılı bir biçimde gerçekleştirip gerçekleştirmediğin konusunda biraz ikircikli

kaldığını varsayabilirim.” — “Bu olabilir. Kuşkusuz.” — “Bu durumda

duşun bir isteğin doyurulmasıydı. Sana bir çocuğu yaratmamış

ya da bir çocuğu öldürmüş olduğun (ki bu da aynı hesaba gelir)

'•* [Bir düşün ilk özetlemesinin eksik olması ve atlanan k e sim lerin anılarının y a lıncıca
cozumlemenin gidişi sırasında ortaya çıkması sıklıkla olan birşeydir. Bu, sonradan
eklenen parçalar h e r zaman düşün yorumu için anahtarları sağlarlar. Düşlerin unutulmasına
ilişkin tartışmaya bkz. [II. Cilt, Bölüm VII, A.]

2 0 6 DUŞLERİN YORUMU I

konusunda güvence veriyordu. Ara bağlantılar kolayca gösterilebilir.

Birkac gün önce evlilik zorluklarından ve hiçbir döllemenin olmadığı

bir biçimde birleşmeleri gerçekleştirmeye hiçbir karşı çıkış olamayacağını

oysa ovum [yumurta — ç.n.] ile meninin biraraya geldiği

ve bir cenini oluşturduğu herhangi bir birleşmenin suç olarak cezalandırıldığını

konuştüğümüzü anımsarsın. Cenine ruhun girdiği kesin an

üzerine ortacağdaki tartışmaları anımsayarak sürdürmüştük, çünkü

daha önce cinayet kavramı uygulanmıyordu. Kuşkusuz Lenau'nun çocuk

öldürme ile çocuk yapmayı önlemeyi eş tutan berbat şiirini [“Das

tote Gluck”] biliyorsundur.” — “Çok garip Lenau’yu bu sabah görünüşe

göre tamamen rastlantısal olarak düşünmüştüm.” — “Düşünün bir

yankısı. Ve şimdi ben sana düşünün içerdiği bir başka rastlantısal istek

doyurma gösterebilirim. Evine kolunda bir kadınla geldin. Böylece

gerçekte olduğu gibi geceyi onun evinde geçirecek yerde onu eve

getiriyordun. 16 Düşün özünü oluşturan istek doyurmanın böyle benimsenemez

bir biçimde kılık değiştirmiş olmasının birden çok nedeni

olabilir. Belki de anksiyete nevrozunun nedenbilimi hakkında makalemden

[Freud, 1895b] benim *coitus interruptus*'ü 17 nevrotik

anksiyetenin gelişmesinde nedenbilimsel etmenlerden biri saydığımı

öğrenmişsindir. Eğer bu yolla birçok kez cinsel birleşmeden sonra

sonradan düşünün yapısında bir oğe haline gelen huzursuz bir havada

kaldıysan, durum bu bilgiyle uyuşurdu. Dahası, bu ruh halini istek

doymayı gizlemek için kullandın. [Bkz. Bölüm VI, H.] Nedense çocuk

oldurmeye gönderme yapman henüz açıklanmadı. Bu, özellikle

kadınları suça nasıl ışık tutacaksın?” — “itiraf etmeliyim ki birkaç yıl

önce bir kızın benimle bir aşk ilişkisinin sonucundan bir düşükle

kurtulmaya çalışmasından sorumlu oldum. Niyetini gerçekleştirilmesiyle

hiçbir ilgim yoktu ama işin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda

doğal olarak uzun süre kendimi çok sınırlı hissettim.” —

"Bunu çok iyi anlıyorum. Bu anı, yönteminin işe yaramayabileceği

konusundaki kuşkun yüzünden endişelenmen gerekmesi yolunda

ikinci bir neden sağlıyor.”

16 [Almanca "*heinführen*" hem "eve getirmek" hem de "evlenmek" demektir.]

11 [Lal. Kesintiye uğramış cinsel birleşme. Erkeğin dışarıya boşalması. — ç.n.]

IV. DÜŞLERDE CARPITMA 207

Bu düşünce bir konferans dizisi sırasında betimlediğimi işiten genç

bir hekim çok etkilenmiş olsa gerek; çünkü aynı düşünce oruntusunu

başka bir temaya uygulayarak hemen onu yeniden görmüştü. Bir gün

önce bildirecek çok az geliri olduğu için çok dürüst olarak düzenlediği

gelir vergisi beyannamesini göndermişti. Sonra düşünce *bir arkadaşı*

vergi komisyonu toplantısından dönüşte ona gelip diğer vergi beyannamelerinde hiçbir karşı çıkış olmamasına karşın kendisinin hakkında genel bir kuşku uyandığını ve ona yüksek bir para cezası verdiklerini söylemiş. Duş, onun yüksek gelirli bir doktor olarak tanınma konusundaki isteğinin pek kötü kılık değiştirmiş bir doyurulmasıydı.

Bu, bir hayranını geri cevirmesi, çünkü adamın çok kötü huylu olduğu, eğer evlenirlerse adamın kendisini mutlaka doveceği konusunda uyarılan kızın unlu oykusunu anımsatıyor. Kız “Keşke beni şimdiden dovmeye başlasaydı” diye yanıtlamış. Kızın evlenme isteği o denli güçlü ki urkutucu mutsuzluğu pazarlık konusu yapmakta hatta onu bir isteğe donuşturacak kadar ileri gitmektedir.

Konuları bir isteğin engellenmesi olduğu ya da acıkca istenmeyen bir şey ortaya çıktığı için kuramıma ters düşüyor gibi görünen en sık düşler “istek-karşıtı düşler” başlığı altında toplanabilir.¹⁸ Eğer bu düşler bir bütün olarak gözönüne alınacak olursa, onların izini iki ilkeye dek sürmem olası gelmektedir; bunlardan biri insanların yalnızca düşlerinde değil yaşamlarında da önemli bir rol aldığı halde henüz ondan söz etmedim. Bu tür düşlere yol açan iki güdüleyici gücün biri benim yanıltmış olduğum isteğidir. Bu düşler sağaltımlarımın gidişi içinde hasta bana karşı bir direnc içinde olduğunda düzenli olarak ortaya çıkar; ve ben hemen hemen kesin bir biçimde hastama ilk kez açıklamakla bu düşlerden birini harekete geçirmiş olurum.¹⁹ Aslında bu kitabı okuyan bazı okurlarda da aynı şeylerin olması beklenir: eğer benim yanıltmış olabileceğim yolundaki istekleri doyurulabilecekse

bir duşte isteklerinden birinin engellenmesine oldukca hazır

olacaklardır.

^ [Bu ve bundan sonraki pa ragra f 1909'da eklenmiştir.]

19 [1911'de eklenen dipnot:} Son birkac yıldır b en ze r “istek karşıtı duşler” , b e nim, duşlerin “istek” kuramıyla ilk k ez tanışmaya bir tepki olarak, konferanslarımı

dinleyen k iş ile r tarafında b a n a defalarca bildirilmiştir.

2 0 8 DUŞLERİN YORUMU I

Sağaltım altındaki bir hastadan alacağım bu turden son bir duşte

aynı nokta sergilenmektedir. Bu, akrabalarının ve goruşlerine başvuru lan

otoritelerin isteklerine karşı n benimle sağaltımı surdurme savaşımında

başarıya ulaşmış bir kızın duşuydu. *Duşünde akrabalarının*

bana gelmeyi sürdürmesini yasakladıklarını görmüş. Sonra bana

eğer gerekirse sağaltımı ücretsiz olarak sürdüreceğim yolundaki vaadimi

anımsatmış. Buna karşılık ben: “Para konusunda bir kolaylık

yapamam” diye karşılık vermişim. Bu ornekte istek doyurmayı gostermenin

kolay olmadığını itiraf etmek gerekir. Ama tum bu olgularda,

insan, cozum u ozgun olanın cozumune yardım eden ikinci bir bilmece

keşfediyor. Bana soylettiği sozlerin kokeni neydi? Kuşkusuz

boyle bir şeyi ona soylememiştim; ama erkek kardeşlerinden birine

hem de kızın en cok etkilendiği ve bende boyle bir incelik bulacak kadar

iyi biri olan kardeşine soylemiştim. Bu nedenle duş erkek kardeşinin

haklı olduğunu kanıtlamaya niyetlenmişti. Ve de kız, kardeşinin

haklı olduğu konusunda yalnız duşlerinde ısrar etmiyordu, ayı11

duşunce tum yaşamına egemendi ve hastalığının nedeni de buydu.

ilk bakışta istek doyurma kavramının yoluna ozel guclukler cıkarmak

icinmiş gibi gelen bu duş bir hekim tarafından yorumlanmış ve

August Starcke tarafından bildirilmiştir (1911) .20 “*Sol işaret parmağımın son boğumunda frenginin ilk belirtisini [Primaraffekt] gördüm.*”

Duşun islenmeyecek içeriği bir yana, acık ve tutarlı olduğu düşüncesi

de bizi onu çözümlenmekten caydırabilirdi. Ancak, eğer

kapsadığı zorlukla yüzleşmeyi goze alırsak “Primaraffekt”in “*Prima*

ajfectio” (ilk aşk) ile eşdeğer olduğunu ve itici yaranın, Starcke'nin

sozleriyle “coşkuyla hayli yuklenmiş istek doyurmaların yerine geçtiğini”

gorebiliriz.

Istek-karşıtı düşlerin ikinci gudu o denli acıkur ki, uzunca bir

sure benim de yaptığım gibi kolayca gozden kacabilir.21 Coğu insanın

cinsel yapısında saldırgan, sadistik bir oğenin karşıtına donmesinden

99 ileri gelen mazohistik bir oğe vardır.”” Hazlarını kendilerine uygula20

[Bu paragraf 1914'de eklenmiştir.]

[Bu p aragraf 1909'da eklenmiştir.]

22 [Yazarın bu konu üzerindeki düzeltilmiş görüşleri “Mazohizmde Ekonomi So

runu” (1924c) m akalesinde bulunabilir.]

IV. DUŞLERDE CARPITMA 209

nan *fiziksel* acıdan değil aşağılanma ve zihinsel işkenceden elde

edenler “zihinsel mazohistler” diye tanımlanabilir. Bu turden insanların,

onların mazohistik eğilimlerini doyurdıkları için yine de istek doyurma

olan istek-karşıtı ve rahatsızlık veren düşler gorebildiği hemen

anlaşılabilir. Kucuk yaşta, eşcinsel bir bağıllık duyduğu

ağabeyi tarafından büyük olcude acı cektirilmiş genc bir adamın gorduğu

boyle bir duşu buraya alacağım. Kişiliği temel bir değişime uğramıştı ve uc parcadan oluşan aşağıdaki duşu gordu: / . *Ağabeyi kendisiyle alay ediyordu. II. İki erişkin adam birbirlerini eşcinsel bir amaçla okşuyorlardı. III. Kardeşi, kendisinin yönetmeni olmayı umduğu işi tasfiye etmişti.* En rahatsız edici duygularla sonuncu duşten uyandı. Yine de bu mazohistik bir istek doyurma duşuydu ve cevirisini şöyle olabilirdi: “Eğer kardeşim benim yuzumden katlanmak zorunda kaldığı tum acıların bir cezası olarak bu satışla beni yuzuze getirseydi işime gelirdi.”

Umarım buraya kadarki örnekler (yeni bir karşı çıkış ortaya cıkana dek) rahatsız edici bir içeriği olan duşlerin bile istek doyumalar olarak yorumlanması gerektiğini kabul etmek için yeterli olmuştur.²³

Hic kimse bu duşlerin yorumunun bizi her defasında insanların konuşmaktan ya da düşünmekten nefret ettiği konularla karşı karşıya getirmesinin rastlantısal olduğunu one suremez. Bu duşlerin uyardığı rahatsızlık duygusu, hic kuşkusuz, bizi bu konulan tartışmaktan ya da onlardan sozetmekten alıkoymaya eğilim duyan (genellikle de bunu başaran) ve eğer yine de kendimizi onlarla uğraşmaya zorlanmış bulursak herbirimizin ustesinden gelmek zorunda olduğumuz tiksinti duygusunun aynısıdır. Ama duşlerde bu biçimde ortaya cıkan hoş olmayan duygular bir isteğin olmadığını kanıtlamaz. Herkesin başkalanna acmamayı yeğleyeceği hatla kendi kendine de itiraf edemeyeceği istekleri vardır. Ote yandan tum bu duşlerin hoşnutsuzluk verici özelliğini duş carpıtması olgusuyla birleştirmekte haklıyız. Bu duşlerin

carpıtılmasının ve ıcerdikleri istek doyurmanın tanınmaz hale gelecek

kadar kılık değişurmesinin kesinlikle duş konusuna ya da onun turediği

isteğe karşı duyulan tiksinti duygusundan ve onları bastırmaya

23 [Aşağıdaki cumle 1919'da hafifce değişik bir bicimde metne eklenmiş, 1925'de

dipnot olarak basılmıştır.] Konunun henüz tamamen ortaya konmadığına işaret etmeliyim;

ona daha sonra doneceğim. [Bkz. II. Cilt, Bolun VII, C.]

2 1 0 DUşLERİN YORUMU I

yonelik bir niyetten ileri geldiği sonucunu cıkarmakta da haklıyız. Bu

nedenie duşteki carpıtma aslında bir sansur eylemi olarak gosterilmektedir.

Eğer duşlerin doğasını ifade etmeye cabaladığımız formilde

a ř a l ^ k i duzeltmeyi yapacak olursak hoşnutsuzluk yaratan duşlerin

cozumlemesinin aydınlattığı her şeyi hesaba katmış oluruz: *Bir*

düş (baskılanmış ya da bastırılmış) bir isteğin (kılık değiştirilmış)

doyurulmasıdır 24

Rafiatsız edici ıceriği olan duşlerin ozel bir alt sınıfı olarak anksiyete

duşleri kalıyor. Bunları istek duşleri sayma kavramı, aydınlanmamış

olanlar tarafından pek az sempatiyle karşılanacaktır. Yine de

bu noktada anksiyete duşleriyle cok kısa olarak uğraşabilirim. Onlar

bize diiş sorununun yeni bir yonunu sunmazlar; bizi yuzuze getirdikleri

tuhl bir nevrotik anksiyete sorunudur. Bir duşte duyumsadığımız

anksiyete yalnızca *görünürde* duşun ıceriği ile acıklanır. Eğer duşun

ıceriğini cozumlemeye teslim edersek duş ıceriğinin duşteki anksiyeteyi

haklı kılmasının diyelim ki bir fobide fobinin ilişkili olduğu duşuncenin

f°bik anksiyeteyi haklı kılmasından daha fazla olmadığını

gorurduk. Kuşkusuz, orneğin bir pencereden düşmek olasıdır ve bir pencerenin yanında belirli derecede onlem almanın ussal bir yanı vardır; arfta bir fobide bu konuda duyulan anksiyetenin neden bu denli büyük olduğunu ve hastayı neden ortaya çıkma nedeninden uzakta da etkilediğini anlayamayız. O halde aynı şeyin hem fobiler hem de anksiyete düşleri için geçerli olduğunu one surebiliriz: her iki durumda da anksiyete kendisine eşlik eden düşünceye yalnızca yuzeysel olarak bağlıdır; kokeni ise başka bir kaynaktadır.

24 j ;914'de eklenen dipnot:] Soylemiş olduğum üzere mhcozumleme ya da düşlerin yorul¹™ hakkında herhangi bir şey dinlemeyi reddeden, yaşayan büyük bir yazar, düşlerin doğası hakkında bağımsız olarak hemen hemen aynı formüle ulaşmıştı. O bir düşün “baskılanmış arzu ve isteklerin sahte gorunumler ve adlar altında kontrol edile meyen ortaya çıkışı” olduğunu soyler. (Spitteler, 1914, I.)

y ç j l 'd e eklenen:] Yukardaki temel formulde Otto Rank'ın yaptığı genişletme ve duzeltmeden bu noktada alıntı yaparak „ileride tartışılacak sorunları cabuklaştıracağım: “Bastın]^{*™!}, bebeksi cinsel malzeme temelinde ve o n la n n yardımıyla d u şler duzenli olarak guncel (ve kuramsal olarak erotik) istekleri maskeli ve simgesel olarak kılık değiştirmiş doyurulmasını temsil eder.” (Rank, 1910, [519].)

[192S d e eklenen:] Hicbir yerde Rank'ın formulunun ben im olduğunu soylemedim.

Y u k a n d i k ‘ metinde verilen kısa bicim bana yeterli geliyor. Ama Rank'ın duzeltmesinIV.

DUŞLERDE CARPITMA 211

Düşlerdeki anksiyete ile nevrozlardaki arasında bu denli yakın bir ilişki bulunduğu için birinciyi tartışırken İkinciye de gonderme yapmam gerekir. Bir sure once, anksiyete nevrozu üzerine kısa bir makalede

(Freud, 1895b) nevroitik anksiyetenin cinsel yaşamdan turediğini

ve amacından uzaklaşmış ve hiçbir kullanım alanı bulamamış libidoya

denk düştüğünü tartışmışım.²⁵ O zamandan bu yana bu formül

zamanın sınavından geçmiştir; şimdi o formül anksiyete düşlerinin

cinsel içerikli düşler olduğunu ve kendisine ilişkin libidonun anksiyeteye

donuşmuş bulunduğunu öne sürmemize olanak vermektedir. İleride

bazı nevroitik hastaların düşlerinin çözümlemesi bu iddiayı destekleme

olanağı verecektir.²⁶ Bir düş kuramına ulaşma konusunda

daha ileri bir girişimin gidişi içinde anksiyete düşlerinin belirleyicilerini

ve onların istek doyurma kuramıyla uyuşabilirliğini bir kez daha

tartışma fırsatım olacaktır.

den söz etmiş olmam ruhçözümlemesinin “tüm düşlerin cinsel bir içeriği olduğu”nu

öne sürdüğü biçiminde sayısız suçlamanın zincirlerinden boşalmasına yetmiştir.

Eğer bu cümle niyetlenildiği anlamda anlaşılıysaydı eleştirmenlerin işlevlerini ya parken

takındıkları insafsız tavrı ve de karşıtların eğer saldırgan eğilimlerinin ayırında

olmazlarsa, en acık bir anlatımı n a sıl da gözardı edebildiklerini gösterecekti. Yalnızca

birkaç sayfa önce, [s. 179 v.s.] doyurulmalan çocukların düşlerinde görülebilecek

istek türlerinden (bir geziye katılma ya da golde yelkenliyle gezme veya kaçırılmış

bir öğünü tamamlama istekleri v .b .), söz etmişim: başka parçalarda da açlık düşlerinden

[s. 182 n.9], susuzluğun [s. 175 v.s] ya da boşaltım gereksinmelerinin uyardığı

düşlerden [s. 177] söz etmişim. Hatta Rank'ın kendisi bile hiçbir mutlak genelleme

yapmamıştır. Kullandığı sözcükler “ayrıca *bir kural olarak* erotik istekler” idi ve söyledikleri çoğu

erişkinin düşünde bolca kanıt bulabilir.

Eğer beni eleştirenlerin kullandığı, “cinsel” sözcüğü, ruhçözümlemesinde şimdi

ya aygın olarak kullanıldığı anlamda — “Eros” anlamında— kullanılıysaydı duranı farklı

olurdu. Ama benim karşıtlarımın a k l i n d i tum düşlerin “libidinal” icgudusel guclerden mi yoksa onun karşıtı olan “yıkıcı ı” guclerden mi yaratıldığı biciminde ilginç b ir sorunun izi bile yok. [Bkz. Freud, *Eg o ve Id* (19236) IV. Bolum.]

25 [Yazarın libido ile anksiyete arasındaki ilişkiler hakkında daha sonraki görüşleri *Ketvurmalar, Belirtiler ve A nksiyete*'de (1926 d) bulunabilir.]

“ 6 [Freud bu konudaki fikrini değiştirmiştir: iki anksiyete düşünün cozumlendiği ve tum anksiyete düşleri konusunun yeniden tartışıldığı, II. Cilt, Bolum VII, D'ye bkz.]

V. BOLUM

Irma'nın enjeksiyonu düşünün cozumlemesi bize bir düşün bir isteğin doyurulması olabileceğini gosterdiğinde ilk anda ilgimiz tumuyle düşlerin evrensel bir ozelliği ile karşı karşıya olup olmadığımız sorusunda yoğunlaştı ve yorum calışması sırasında ortaya cıkabilecek başka herhangi bir bilimsel soruna yonelik merakımızı şu ana dek boğduk. Bir yolu sonuna dek izlediğimizden şimdi başa donebilir ve düş yaşamının sorunları icindeki gezintilerimiz icin yeni bir başlangıç noktası secebiliriz: her ne kadar tuketemediysek de şimdilik istek doyurma konusunu bir yana bırakabiliriz.

şimdi düşleri yorumlama yontemimiz, düşlerde, *görünen* icerikten çok daha anlamlı bir *gizli* icerik bulunduğunu ortaya cıkarmamıza olanak verdiğinden, yalnızca görünür iceriği tanıdığımız surece inatçı görünen sozcuk oyunları ve zıtlıklara şu anda doyurucu cozumler bulma konumunda bulunup bulunmadığımızı gormek icin düşlerden doğan çeşitli sorunları teker teker yeniden sınamak gibi zorlu bir gorev hemen ortaya cıkmaktadır.

İlk bölümde otoritelerin düşlerle uyanıklık yaşamı arasındaki ilişki [A kesimi] ve düş malzemelerinin kökeni [C kesimi] üzerine görüşlerinin ayrıntılı bir derlemesini vermiştim. Kuşkusuz okurlarım düşlerdeki belleğin o kadar sık değinilen ama hiçbir zaman açıklanmamış olan uc özelliğini anımsayacaklardır [B kesimi]:

(1) Düşler hemen önceki günün izlenimlerini acıkça yeğlerler [s. 70 v.s.]. Bkz. Robert [1886, 46], Strumpell [1877, 39], Hildebrandt [1875, II] ve Hallam ve Weed [1896, 410 v.s.].

(2) Secimlerini uyanıklık belleğimizden farklı ilkelere göre yapar

DÜŞLERİN MALZEMESİ VE KAYNAKLARI

V. DÜŞLERİN MALZEMESİ VE KAYNAKLARI 2 1 3

lar çünkü temel ve önemli olanı değil ikinci planda ve ayrımsanmamış olanları anımsarlar. [S. 70 v.s.]

(3) Çocukluğumuzun en erken izlenimleri emirlerindedir ve hatta yaşamımızın o döneminden bize onemsiz gelen ve uyanıklık halimizde çok uzun zamandır unutulmuş olduğuna inandığımız ayrıntıları getirirler. [S. 71 v.s.]¹

Düşlerin malzeme seciminde gösterdikleri tüm bu gariplikler, kuşkusuz, daha önceki yazarlar tarafından yalnızca görünen içerikleriyle bağlantılı olarak incelenmiştir.

* Robert'ın benimsediği [1886, 9 v.s.] düşlerin amacının belleğimizi gündüzün ge reksiz izlenimlerinden temizlemek olduğu görüşü, eğer çocukluğumuzun yuksuz anı imgeleri düşlerde sık olarak ortaya çıkıyorsa artık geçerli olamaz. Aksi halde düşlerin, işlevlerini çok yetersiz bir biçimde gerçekleştirdikleri sonucuna varabilirdik.

(A)

DÜŞLERDE YAKINDA OLUŞMUŞ VE ÖNEMLİ MALZEME

Düşlerin içeriğine katılan öğelerin kökeni konusunda kendi deneyimimi inceleyecek olursam, her düşte bir önceki günün yaşantılarıyla bir değinme noktası bulmanın olası olduğu iddiasıyla başlamam gerekir. Bu görüş ister benim ister başkasının olsun incelediğim her düş tarafından desteklenmiştir. Bu olguyu aklımda tutarak araya bir düşün yorumuna bir önceki günün, düşü harekete geçiren olaylarını araştırarak başlayabilmişimdir; aslında çoğu örnekte, bu, en kolay yöntemdir. Son bölümlerde ayrımlı olarak incelediğim iki düşte (Irma'nın enjeksiyonu düşü ve san sakallı amcam düşü) bir önceki günle bağlantı o denli açıktır ki fazla soze gerek kalmaz. Ama böyle bir bağlantının nasıl da düzenli bir biçimde izlendiğini göstermek için kendi düşlerimin kayıtlarını karıştıracak ve bazı örnekler vereceğim. Düşün yalnızca araştırdığımız kaynağı göstermeye yetecek kadarını alacağım:

(1) *Kabul edilmekle güçlük çektiğim bir evi ziyaret ediyorum...;*

aynı zamanda bir hanımı BEKLETİYORUM.

Kaynak: Bir akşam önce kendisine yapmak istediği bir alışveriş

icin'ya kadar *beklemesini* v.b. söylediğim bir hanım akrabamla görüşmüştüm.

(2) *Belirli (ayrıt edilemeyen) bir bitki türü üzerine bir monografi*

yazmıştım.

A. DÜŞLERDEKİ malzemeler 215

Kaynak: O sabah bir kitapçının vitrininde Siklamen turu üzerine

bir *monografi* gormuştum.

(3) *Caddede iki kadın gördüm, BİR ANNE VE KIZI, İkincisi hastalarımın dan biriydi.*

Kaynak: Bir önceki akşam hastalarımın dan biri bana *annesinin* sağaltıma devam etmesine getirdiği engelleri açıklamıştı.

(4) *S. ve R.'nin kitapçı dükkânında yılda YIRMt FLORÎN'e bir dergiye abone oldum.*

Kaynak: Bir gün önce karım haftalık ev harcamaları için hala kendisine *yirmi florin* borçlu olduğumu söylemişti.

(5) *Sosyal Demokrat Komite'den, bana ÜYE imiyim gibi davranan bir YAZIŞMA aldım.*

Kaynak: Aynı zamanda hem Liberal Secim Komitesinden hem de İnsansever Cemiyet Meclisi'nden *yazışmalar* almıştım ve İkincisinin gerçekten üyesiydim.

(6) *DENİZİN ORTASINDAKİ BİR TEPEDE ayakta duran, BÖCKLIN MODASI bir adam.*

Kaynak: *ile du Diable*'daki *Dreyfus*: aynı zamanda İngiltere'deki akrabalarımın dan haberler almıştım.

Düşün değinme noktasının değışmez biçimde *hemen* bir gün oncesinin olayları ile mi olduğu yoksa en yakın geçmişin daha yaygın bir döneminden türeyen izlenimlere kadar mı uzandığı sorusu uyanabilir.

Bu sorunun kuramsal önemi olması olasılığı zayıf; yine de hemen düşten önceki günün —ki ona “duş günü” diyeceğim— izlerinin fazlalığı lehinde karar vereceğim. Ne zaman ilk bakışta bir düşün

kaynağı, iki ya da uc gun onceki bir izlenim gibi gorunse de, daha sik bir sorusturma, izlenimin bir onceki gun animsandigini ve bu nedenle bir gun once akla gelen bir izlenimin yeniden uretiminin ozgun olayla dus zamanı arasında bir yere yerlestirilebilecegini gostermistir; dahası daha eski izlenimi anımsamaya yoneltebilen rastlantıları bir gun oncesinde gosterme olası olmuştur.

Ote yandan1 harekete gecirici gunduz izlenimi ile onun dus te yeniden ortaya cikışı arasında biyolojik bir onemi olan herhangi bir du

[Bu paragraf 1909'da eklenmiştir.]

2 1 6 DUSLERİN YORUMU I

zenli ara bulunduğuna inanmıyorum. (Swoboda, 1904, bu bağlamda onsekiz saatlik bir başlangıç evresinden soz etmiştir.)2

Bu noktaya da biraz dikkat yoneltmiş olan Havelock Ellis [1911, 224]3 kendi duslerinde onları aramasına karşın bu turden herhangi bir donemselliği bulamadığını acıklar. Ispanya'da bulunduğu ve Daraus, Varaus ya da Zaraus adlı bir yere gitmeyi istediği bir dus bildirir.

Uyanıklıkta boyle bir yer adı anımsayamaz ve dusu bir yana bırakır.

Birkac ay sonra Zaraus'un aslında San Sebastian ile Bilbao arasında bir istasyon adı olduğunu ve trenin o istasyondan dusu gorduğu gunden

250 gun once gecmiş olduğunu keşfeder.

2 r [1911'de eklenen dipnot:] B irinci bo lum e y a zd ı ğ ım b ir ekte (s. 146 v .s.) sozunu e tti ğ im gibi He rmann Sw o b o d a a ş ın b ir y a k la ş ım la [1904] Wilhelm Fliess'in [1906]

ke şettiği 23 ve 28 g unluk b iy o lo jik donem se l a ra la r ı z ihinsel alana uygulamıştır.

Oz elde bu donemlerin d u ş te g orunen oğelerin ortaya cik ışı n ı belirlediğini one surmuştur.

Eğer bu olgu ortaya k o nabilseydi dus y orumunda h ic b ir k oklu duzeltme soz k onusu

olamazdı; yalnızca duş malzemesinin kokeni için yeni bir kaynak sağlanırdı. Ancak,

ben son zamanlarda kendi düşlerimde “donemsellik kuramı”nın onlara ne ölçüde uygulanabileceğini sınamak için bazı araştırmalar yaptım. Bu amaçla gerçek yaşamda ortaya

çıkış zamanlan keşinlikle saptanabilen bazı özellikle benliğin duş öğeleri seçtim.

1. 1-2 EKİM 1910 DÜŞÜ

(Parca) ..İtalya'da bir yer. Sanki bir antik dük kândaız, ilçemiz kardeş bana bazı küçük sanat yapıtları gösteriyor ve kucağımda oturuyorlar. Nesnelerin biriyle ilgili olarak "Hey, bunu benden aldın mı?" diyorum ve önümde Savonarola'nın net görüşünü taşıyan küçük bir profil rölyef görüyorum. Savonarola'nın bir portresini en son zamanlarda gördüm? Yolculuk günlüğüm 4 ve 5 Eylül'de Floransa'da olduğumu gösteriyor.

Oradayken yol arkadaşımın fanatik keşifçi yüzünü tanıyan ve Piazza Della Signoria'nın

kapısının dağın olduğu yeri işaretleyen madalyonu göstermeyi düşünmüştüm.

Onu 3 Eylül sabahı gösterdiğimden eminim. Bu izlenimle onun duşta yeniden ortaya

çıkışı arasında 27+1 gün geçmişti — Fliess'in “dönem”i. Ancak bu orneğin inandırıcılığı açısından şüphesizdir ki gerçek duş-günüyle ten ekli ama kasvetli görünümü

bir meslektaşım (donuşumdan beri ilk kez) beni ziyaret etmişti ve yıllar önce ona “Haham

Savonarola” adını takmıştı. Bana bir hafta önce benim de yolculuk yaptığım

Pontebba ekspresindeki bir kazanın etkilerinden acı çeken bir hasta tanıştırmıştı ve

düşüncelerim bu yüzden geriye İtalya yolculuğuma yönelmişti. Bu nedenle düşünce riğinde

belirgin “Savonarola” öğesinin görünmesi meslektaşımın duş-günü beni ziyareti

yuzundendi ve 28 günlük aralık önemini yitiriyordu.

A. DÜŞLERDEKİ MALZEMELER 217

Şu halde ben, her düşün kışkırtıcı ajanının kişinin henüz “uykuya

yatmadan” önceki yaşantıları arasında bulunması gerektiğine inanıyorum.

Boylece bir düşün içeriğinin en yakın geçmişteki izlenimlerle

ilişkisi daha eski bir dönemdeki herhangi bir tarihe ilişkin izlenimlerle

ilişkisinden hiçbir bakımdan farklı değildir (yalnızca düşün görüldüğü

geceden hemen önceki gün dışında). Duşlar, malzemelerini duş
gorenin yaşamındaki herhangi bir kesimden secebilirler, yeter ki duşgununun
yaşantısını (“en yeni” izlenimler) daha eskilere bağlayan bir
duşunce katan bulunsun.

II. 10-11 EKİM 1910 DÜŞÜ

Bir kez daha üniversite laboratuvarında kimya çalışıyorum. Hofrat L. beni bir yerlere davet etti ve koridor boyunca önümde yürümeye başladı; yukarı kalkmış e linde bir

lamba ya da başka bir aygıt tutuyordu ve başı garip bir biçimde ileri uzanmıştı; ona

açık bir görüş (uzak görüş?) sağlıyordu. Sonra açık bir alandan geçtik... (kalanı unutuldu.)

Bu düşün içeriğinde en belirgin nokta Hofrat L.'nin lambayı (ya da buyuteci) gözleri

uzaklara dikilmiş olarak onunde tutuş biçimiydi. Onu en son görelilik illa r olmuştu;

ama onun, bir başkasının, ondan daha büyük birinin, yerine geçen bir figür olduğunu

hemen anladım: Arşimed'in yerine geçmişti. Arşimed'in heykeli Sirakuza'da Arethusa

çeşmesinin yanında, aynı duruşta, elinde yakan camıyla ve gözlerini saldıran Roma ordusuna

dikmiş olarak durur. Bu heykeli ilk (ve son) kez ne zaman gördüm? Günluğume

göre 17 Eylül akşamıydı ve o zamandan düşe dek $13+10=23$ gün geçmişti — Fliess'in

“e ik ek d önem”i.

Ne yazık ki bu düşün daha ayrıntılı yorumuna girince bir kez daha rastlantının

inandırıcılığını yitirdiğini görüyoruz. Düşün heyecan verici nedeni duş-gunu konferans

salonunda konferanslanma vermeme izin verilen kliniğin kısa süre sonra başka bir

yere taşınacağı yolunda aldığım haberlerdi. Yeni yerinin çok sapa olacağına muhakkak

gözüyle bakıyor ve kendi kendime bu durumda emrimde bir konferans salonu bulunmasa

da olabileceğini soyluyordum. Bu noktada düşüncelerim geriye, kariyerimin başlangıcına,

üniversite öğretim görevlisi olduğum ama bir konferans salonunun bulunmadığı

ve bir salon elde etmek için tüm caba lanmanın güçlü mevkilerdeki Hofratlar ve

Profesörlerde hiç tepki uyandırmadığı zamanlara gitmiş olsa gerek. O koşullarda sorunlarımdan yakınmak için o sıralarda fakülte Dekanı olan ve bana karşı dostca yoneliğine

inandığım L.'ye [Profesör Emst Ludwig] gitmiştim. Bana yardım etmeye söz

verdi ama ondan sonra hiç ses çıkmadı. Duşumda, o, bana bir *na/S o t c o* [destek] ve ren ve ben i yeni mekana kendisi gotüren Arşimed'di. Duş yorumunda uzman olan herhangi

bir işi, düşüncelerinin misilleme ve kendini önemseme düşüncelerinden tu muyle

arınmış olmadığını tahmin edebilir. Her halde bu heyecan verici neden olmaksızın

18 DÜŞLERİN YORUMU I

İyi de bu en yeni izlenimler neden yeğleniyor? Eğer biraz önce [s.

214-5] alıntı yaptığım dizideki düşlerden birinin daha ayrıntılı bir

çözümlemesine girişecek olursak bu noktada bazı kavramlar oluşturabiliriz.

Bu amaçla aşağıdaki düşü seçeceğim:

BO TAN İK M O N O G R A F İ S İ D Ü Ş Ü

Belirli bir bitki üzerine bir monografi yazmıştım. Kitap önümde

duruyordu ve ben o anda katlanmış renkli bir levhayı çeviriyordum.

Her kopyaya bağlanmış olarak bitkinin kurumuş bir örneği vardı,

sanki bir kurutulmuş ot koleksiyonundan alınmış gibiydi.

ÇÖZÜMLEME

O sabah bir kitapçı vitrininde başlığı Siklamen Takımı olan yeni

bir kitap görmüştüm — herhalde o bitki üzerine bir monografi idi.

zın Arşimed'in o gece düşüme pek de kolay giremeyeceği acık gibidir: aynınc a Sirakuza'daki

heykelin üzerimde yarattığı güçlü ve hala taze izlenimin etkisini farklı bir zaman

aralığından sonra g o stem reyebileceğine de inanmam.

tl. 2-3 EKİM 1910 DÜŞÜ

(Parça,) ...Benim için çok rahatlatıcı bir etkisi olan bir menüyü bizzat hazırlamış

olan Profesör Oser ile ilgili bir şeyler.... (Bir şey le r daha var ama unutulmuş.)

Bu duş o gun b ir diyet listesi almak uzere meslektaşlarımdan birine gitmem gerekip gerekmediğini düşünmem e yol acan b ir sindirim bozukluğuna tepkiydi. Bu amacla yazın olmuş olan Oser'i secmenlin nedeni geriye, büyük hayranlık duyduğum ve kısa sure o n c e k i Ekim'de) aklıma gelmiş olan bir diğer üniversite profesörünün olumune dek gidiyordu. Ose r ne zaman olmuştu? Ve ben onun olumunu ne zaman işitmişim? Gazetelerdeki b ir paragrafa gore 22 Ağustos'ta olmuştu. O sırada Hollanda'daydım ve benim Viyana gazetem düzenli olarak bana gönderiliyordu: onun olumunu Ağustos un 24 ya da 25'inde okumuş olmalıydım. Ancak burada arada gecen sure h e r iki doneme de uymuyor. $7+30+2=39$ ya da belki de 40 gun ediyor. Arada gecen surede Oser h a k kında konuşmuş ya da düşünmüş olup olmadığını anımsayamadım.

Uzerinde biraz daha oynamadan donem kuramına uyamayan bu tu r zaman a ra lık la rı, *uyabilenlere* gore benim düşlerimde çok daha sık olarak ortaya çıkarlar. Düzenli bir bicimde oluştuğunu gorduğum tek ilişki metinde uzerinde direkttiğim ve duşu, duş g u nunun bazı izlenimlerine bağlayan ilişkidir.

^ [Bu paragraf 1914'de eklenmiştir.]

A. DUŞLERDEKİ MALZEMELER 219

Siklamenlerin karımın *gözde çiçekleri* olduğunu düşündüm ve o kadar hoşlandığı halde ona *çiçek getirmeyi* bu denli seyrek anımsadığım için kendime kızdım. — “*Çiçek getirme*” konusu yakın zamanda bir arkadaş çevresinde anlattığım ve unutmamın çok sık olarak bilincdışı bir amac tarafından belirlendiği ve insana her zaman unutan kişinin gizli niyetleri hakkında akıl yurutme olanağı verdiği yolundaki kuramım⁴ lehine bir kanıt olarak kullanmış olduğum bir anıyı anımsattı.

Genc bir hanım yaşıgununde kocasından bir buket cicek alma alışkanlığındaymış. Bir yıl adamın sevgisinin bu simgesi ortaya cıkmamış ve kadın gozyaşlarına boğulmuş. Kocasını iceri girmiş ve kadın o gunun doğum gunu olduğunu soyleyene dek karısının neden ağladığını anlayamamış. Bunun izerine adam elini alınına vurmuş ve haykırmış: “Cok ozur dilerim ama tumuyle unutmuşum. Hemen dışarı cıkıp *çiçeklerim* alıp geleceğim.” Ama kadın avunmamış cunku kocasının unutkanlığının artık onun düşüncesinde eski yerini yitirmiş olduğunun bir kanıtı saymış. — Bu hanım, Bn. L., düşü gormemden iki gun once karıma rastlamış, ona kendini cok iyi hissettiğini soylemiş ve benim hatırımı sormuş. Birkac yıl once sağaltım için bana gelmişti.

Şimdi yeni bir başlangıç yapıyordum. Bir zamanlar *bir bitki* izerine monografi niteliğinde bir şeyi yani coca bitkisi izerine Cari Koller'in dikkatini kokainin anestezi etkisine ceken tezi [Freud, 1884e] gercekten yazmış olduğumu anımsadım. Alkaloidin bu uygulanaşına yayımlanmış makalemde bizzat işaret etmiş ama konuyu daha ileriye goturecek kadar işlememiştim.⁵ Bu, bana, düşün ertesi gunu sabah —onu yorumlamak için akşama dek zamanım olmamıştı— kokain izerine bir tur gunduz düşü icinde düşündüğümü anımsattı. Eğer glokoma [goz kuresi icindeki sıvının basıncının artması — *ç.n.*] yakalanırsam diye düşünmüştüm, Berlin'e gider ve arkadaşımın [Fliess] evinde onun onereceği bir cerraha gizlice ameliyat olurum. Benim kimliğim hakkında hicbir fikri olmayan cerrah kokainin kullanıma

girmesinden beri bu tur ameliyatların ne denli kolay gerçekleştirilebildiğiyle

bir kez daha ovunurdu; ben de keşifte kendimin de bir payı olduğu

konusunda en küçük bir ipucu vermezdim. Bu hayal beni her

d [Kuram düş tarihinden birkaç ay sonra Freud (1898b)'de yayımlanmış sonra da

Günlük Yaşamın Psikopatolojisi (Freud 1901b) icine alınmıştır. *P .FL.*, 5, 184 v.s.J

^[S. 164'deki dipnota bkz.]

220 DÜŞLERİN YORUMU I

şey soylenip yapıldığında bir hekimin bir profesyonel meslektaşından

kendisi için tıbbi yardım istemesinin ne denli yakışıksız olduğu

düşüncelerine yöneltti. Berlin'li göz cerrahı beni bilmeyecekti ve ben

onun ücretini herkes gibi odayebilecektim. Bu gündüz düşünü anımsamadan

once onun arkasında özel bir olayın anısının bulunduğunu

fark etmedim. Koller'in keşfinden kısa süre önce, babam glokoma yakalanmıştı;

arkadaşım Dr. Konigstein, göz anesteziğini uygulamış ve

bu olgunun, kokainin kullanıma sokulmasında payı olan uc kişiyi bir

araya getirdiğine değinmişti.

Sonra düşüncelerim bu kokain konusunu en son anımsadığım olaya

gitti. Birkaç gün önce şükran duyan öğrencilerin öğretmenlerinin

ve laboratuvar yönetmeninin jubilesini kutladıkları bir *Festschrift'in* bir

baskısına bakarken anımsamıştım.6 Laboratuvarın bu kitapta tek tek

sayılan üstünlük iddiaları arasında Koller'in kokainin anestezi özellikleri

hakkındaki buluşunu orada yaptığına değinildiğini görmüştüm.

O zaman ansızın düşümün bir önceki günün akşamı olan bir

olayla bağlantılı olduğunu algıladım. Eve kadar tam da Dr. Konigstein'la

birlikte yurumuştum ve onunla ne zaman acılsa benim duygularımı harekete geciren bir konuyu konuşmuştuk. Giriş holunde onunla konuşurken Profesör *Gärtner* [Bahcıvan] ile eşi bize katıldı ve ben onları *çiçek açmış* görünüşleri nedeniyle kutlamaktan kendimi alamadım. Ama Profesör Gartner az önce söz ettiğim *Festschrift*' in yazarlarından biriydi ve bana pekala onu anımsatmış olabilir. Dahası, Dr. Königstein'la görüşmem sırasında yaşgunuyla ilgili düşkünlüğünü daha önce betimlediğim Bn. L.'den de —yalnızca bir başka bağlantı nedeniyle olsa da— söz edilmişti.

Duş içeriğinin öteki belirleyicilerini de yorumlamak için bir girişimde bulunacağım. Makaleye eklenmiş *kurumuş bir bitki örneği* vardı; sanki o *bir kurutulmuş ot koleksiyonuydu*. Bu beni ortaokuldaki bir anıya goturdu. Mudurumuz bir keresinde üst sınıflardan oğlanları toplamış, okulun kuru ot koleksiyonunun bakım ve temizliğini onlara vermişti. Bazı küçük *kurtlar* (kitap kurtları) koleksiyona girmişti.

Mudur benim yardımına pek güvenmiyor gibiydi çünkü bana yalnız^

[Bu *Festschrift*, Dr. Gartner'in asistan olduğu ve Freud'un öğrencilik günlerinde çalıştığı Patolojik Anatomi Enstitüsü'nün Direktörü Profesör Salomon Stricker'in anısındaydı.]

A. DUŞLERDEKİ MALZEMELER 221

ca birkaç sayfa vermişti. Anımsayabildiğim kadarıyla bunların arasında bazı Grucifer'ler vardı. Botanikle hiçbir zaman yakın ilişkim olmamıştı. Botanik eleme sınavında da bana tanımam için bir Crucifer verilmişti ve tanıyamamıştım. Eğer kuramsal bilgimin yardımı olmasa pek de umudum kalmazdı. Crucifer'lerden Composite'lere gectim.

Enginarın Composite'lerden olduğu aklıma geldi ve gercekten onlara benim *gözde çiçeklerim* demem doğru olurdu. Benden daha comert olduğundan karım carşıdan benim gozde ciceklerimi sık sık getirirdi.

Yazdığım makaleyi *önümde* gordum. Bu da beni geriye bir şeylere goturdu. Berlin'deki arkadaşşımdan [Fliess] bir gun once goruntuleme gucunu gosterdiği bir mektup almıştıım: “Duş kitabınla pek cok uğraşıyorum. *Onu önümde bitmiş olarak, kendimi de sayfaları çevirirken görüyorum.*” Bir duru goru yeteneği olmasını ne cok kıskanmıştıım!

Keşke *ben de* onu onumde bitmiş olarak gorebilseydim!

Katlanmış renkli levha. Bir tıp öğrencisiyken bir şeyleri yalnızca *monografilerden* öğrenmek için b ir gudunun değişmez kurbanıydım.

Kısıtlı olanaklarıma karşın tıp dergilerinin tutanaklarının bircok cildini ele gecirmeyi başarmış ve onların *renkli levhaları'ndm* cok etkilenmiştıım.

Kusursuzluk ozlemimle ovunuyordum. Kendim makaleler yayımlamaya başladığımda onları resimlemek için kendi resimlerimi cizmek zorunda kaldım ve bir tanesinin cok kotu olduğunu, dost bir meslektaşşıımın onunla ilgili olarak benimle alay ettiğini anımsadım.

Bunu, nasıl olduğunu tam da anlamadığım bir bicimde cok erken gencliğimden bir anı izledi. O anı, bir zamanlar, babamın, bana ve en buyuk kız kardeşşime, *renkli levhaları* olan bir kitabı (bir İran yolculuğu ozeti) parcalayalım diye vererek bununla eğlenmesiydi. Eğitim acısından hic de doğru bir davranış değil! O zamanlar ben beş yaşındaydım kız kardeşşimse henüz uc yaşında bile değildi; ikimizin buyuk bir keyifle parcalara ayınışımız (yaprak yaprak, *enginar* gibi derken

yakalıyorum kendimi) yaşamımın o döneminden bende kalmış neredeyse tek plastik anıydı. Sonra bir öğrenci olduğumda kitaplara sahip olma ve biriktirme konusunda monografilerden öğrenmeyi sevmeme benzer bir arzu geliştirdim: *gözde* bir *hobi*. (“*Gözde*” düşüncesi zaten siklamenler ve enginarlarla ilişkili olarak ortaya çıkmıştı.) Bir *Kitap kurdu* (bkz. *kuru ot koleksiyonu*) haline gelmiştim. Kendim hakkında

ilk duşundugum andan bu yana bu ilk arzumu sozunu ettiğim cocuk222

DUŞLERİN YORUMU I

luk anısına bağlamışımıdır. Ya da daha doğrusu cocukluk sahnesinin benim daha sonraki kitapsever eğilimlerim için bir “paravan anı” olduğunu ayrımsamıştım.⁷ Ve de kuşkusuz arzuların mutsuzluğa yol açtığını erkenden keşfetmişim. Onyediyedi yaşındayken kitapçılara büyük paralar odemiş, karşılığında da o değerde bir şeyler almamıştım; babamsa benim eğilimlerimin daha kötü bir sonuc doğurmamış olduğuna hic şükretmedi. Gençliğimin daha sonraki yıllarına ilişkin bu yaşantının anısı hemen aklıma arkadaşım Dr. Konigstein ile konuşmamı getirdi. Çünkü o konuşmanın akışı içinde benim *gözde hobilerim* için çok para harcamış olmam nedeniyle suçlanmış olduğumu tartışmıştık.

Bizi ilgilendirmeyen nedenlerle bu düşün yorumunu daha ileri goturmeyeceğim; yalnızca uzandığı doğrultuyu göstereceğim. Cozumleme çalışmasının akışı içinde Dr. Konigstein ile konuşmamı anımsadım ve birçok yonden o görüşmeye getirildim. Bu konuşma sırasında değinilen konuları toparlayınca düşün anlamı benim için anlaşılır hale geldi. Duştan başlayan tüm düşünce katarları —karımın ve benim gözde ciceklerimize ilişkin düşünceler, kokaine ilişkin düşünceler, meslekdaşlar arasındaki tıbbi sağaltım güçlüğü, makaleleri incelemeyi yeğleyişim ve botanik gibi belirli bilim dallarını ihmal edişim— tüm bu düşünce katarları daha ileriye doğru izlendiklerinde sonunda benim Dr. Konigstein'la konuşmamın pek çok dallanmasından birine

ya da diğetine goturuyordu. Bir kez daha, duş, ilk cozumlediğimiz duşteki —Irma'nın enjeksiyonu duşu— gibi kendimi haklı çıkarma doğasını taşımış oluyordu, benim haklarımın savunmasıydı. Aslında daha önceki duşte ortaya çıkan konuyu bir basamak daha ileri gotürmüş ve onu iki duş arasındaki zaman aralığında ortaya çıkmış olan taze malzemenin ışığında tartışmıştı. Hatta duşun icine yerleştiği görünürde ilgisiz biçim bile önem kazanmıştı. Demek istediği: “Her şey bir yana ben (kokain hakkında) değerli ve unutulmaz makaleyi yazmış olan adamım” idi; tıpkı daha önceki duşte kendi hesabıma: “Ben sorumluluk sahibi ve çalışkan bir öğrenciyim” deyişim gibi. Her iki olguda da üzerinde drettiğim şey şuydu: “Kendime bunu yapma izni verebilirim.” Ancak duşun yorumunu daha ileriye gotür

Benim paravan anılara ilişkin makaleme bkz. [Freud 1899a].

A. DÜŞLERDEKİ malzemeler 223

meme hiç gerek yok; çünkü onu anlatmaktaki tek amacım bir duşun içeriği ile onu kışkırtan bir önceki gün yaşantısı arasındaki ilişkiyi bir örnekle göstermekti. Duşun yalnızca *görünür* içeriğinin farkında olduğum sürece, o duş-gününün yalnızca *tek* bir olayı ile ilişkili gibi görünüyordu. Ama çözümleme gerçekleştirilince aynı günün bir başka yaşantısından *ikinci* bir duş kaynağı ortaya çıkıyordu. Duşun ilişkili olduğu bu iki izlenimden ilki önemsiz bir şeydi, ikincil bir olaydı:

Başlığı bir an için dikkatimi çeken ama konusu beni pek de ilgilendirmeyen bir kitabı bir vitrinde görmüştüm. İkinci yaşantının yüksek derecede bir ruhsal önemi vardı: göz cerrahı olan arkadaşımınla güzel

bir saat boyunca canlı bir soyleşi yapmıştım; soyleşinin akışı icinde ona her ikimizi de yakından etkilemesi gereken bazı bilgiler vermiştim ve icimde, kendi aklımdaki cok çeşitli icisel streslere dikkatimi ceken bir anılar dalgalanması olmuştu. Dahası, soyleşi bir sonuca varmadan kesintiye uğramıştı cunku tanışlarımız bize katılmıştı.

Şimdi duş-gununun iki izleniminin birbiriyle ve geceki duşle ilişkisinin ne olduğunu sormamız gerekir. Duşun görünür içeriğinde yalnızca *önemsiz* izlenim sozkonusu edilmiştir ve bu, duşlerin, uyanıklık yaşamının onemsiz ayrıntılarını toplamayı yeğledikleri kavramını destekler gibidir. Ote yandan yorumun tum dallan *önemli* izlenime, haklı olarak duygulanım kanştırmış olana yoneltmektedir. Eğer duşun anlamı üzerinde ancak cozumlemenin sağladığı gizli icerikle doğru bicimde yapılabildiği gibi akıl yurutulecek olursa yeni ve önemli bir olgu beklenmedik bir bicimde ışığa çıkar. Duşlerin neden uyanıklık yaşamının yalnızca değersiz parcalanyla ilgili olduğuna ilişkin sozcuk oyunları tum anlamını yitirmiş gibi görünür; uyanıklık yaşamının duşlerde izlenmediği, bu nedenle de duşlerin aptalca malzemeye harcanan ruhsal etkinlik olduğu duşuncesi de artık surdurulemez. Tersini doğrudur: duş duşuncelerimize bizi gunduzun meşgul eden malzemenin aynısı egemendir ve biz yalnızca gunduzun duşunmemize neden olan şeyleri duşte gorme zahmetine katlanırız.

O zaman duş gormeme yol acan ve haklı olarak altust olduğum bir gunduz izlenimi olduğu halde neden yine de duşumde onemsiz bir şeyler gordum? Kuşkusuz en yalın acıklama, bir onceki bolumde, izini,

bir sansur gibi çalışın ruhsal bir guce dek surduğum duş carpıtması

gorunguleri ile bir kez daha yuzyuze olduğumuzdur. Siklamen takı2

2 4 DUşLERİN YORUMU I

mı hakkındaki monografiye ilişkin anım bu nedenle arkadaşımla soyleşime

bir *ima* olma amacına hizmet etmiştir; tıpkı vazgecilmiş akşam

yemeği daveti duşundeki “tutsulenmiş som balığı”nın duş gorenin

kadın arkadaşı hakkındaki duşuncelerinin bir *iması* olması gibi.

Tek sorun makalenin izleniminin goz cerrahı ile soyleşiyi ima etmesine

olanak veren ara bağlantılardır; cunku ilk bakışta onlar arasında

belirgin hicbir bağlantı yok gibidir. Vazgecilmiş akşam yemeği daveti

orneğinde bağlantı hemen kurulmuştu: “tutsulenmiş som balığı”,

arkadaşın en sevdiği yemek olduğundan, arkadaşının kişiliği duş gorenin

aklında uyarması olası duşunce grubunun yakın bir parcasıydı.

Bu son ornekte yalnızca aynı gunde ortaya cikmalarının ortak olduğu,

ilk bakışta bağlantısız iki izlenim vardı: makale sabahleyin gozume

ilişmişti, soyleşiyi ise aynı akşam yapmıştım. Cozumleme, sorunu

aşağıdaki bicimde cozmemize olanak veriyor: bu tur bağlantılar, ilk

bakışta var olmadıkları zaman, geriye doğru, bir izlenimin duşunsel

iceriği ile oteki arasına orulmuştur. Bu olguda ara bağlantılara cozumleme

kaydım sırasında altını cizdiğim sozcuklerle dikkati cekmiş bulunuyorum.

Eğer başka bir koşeden bir etkilenme olmasaydı, sanırım,

siklamenler hakkındaki makale, yalnızca onların karımın en sevdiği

cicek olması duşuncesine ve belki de Bn. L.'nin yitik buketine goturecekti.

Bu geri plan duşuncelerinin de bir duşu uyarmaya yeteceğini

pek sanmıyorum. *Hamlet*'in bize soylediği gibi [I. Perde 5. Sahne]:

Bunu bize soylesin diye tanrım

Mezardan gelen h ayaletler g erekmez.

Ama, buyrun bakalım, cozumlemede soyleşimizi kesen adamın adının

Gärtner [Bahçıvan] olduğunu ve karısının *çiçek açmış* gibi gorunduğunu

duşunduğumu anımsadım ve şu sozcukleri yazarken bile

cekici *Flora* 8 adını taşıyan bir hastamın da bir sure tartışmamızın

eksenini oluşturduğunu anımsıyorum. Bunlar botanikle ilgili ve o gunun

iki yaşantısı, biri onemsiz oteki altust edici olan iki yaşanu arasında

kopru oluşturan düşünceler grubundan doğan ara bağlantılar

[Flora (lal-): bitki ortusu. İngilizce Flower, Fransızca F leu r (cicek) sozcukleri bu

kokten gelir. — *ç.n.*]

A. DÜŞLERDEKİ m a l z e m e l e r 225

olsa gerek. Daha ileri bir bağlantılar dizisi (kokain düşüncesini çevreleyen

ve Dr. Konigstein'ın tipi ile yazmış olduğum bir botanik makalesi

arasında bir bağlantı olarak hizmet etmeye her türlü hakkı olan

bağlantılar) ondan sonra kurulmuştu; ve bu bağlantılar iki düşünce

grubu arasındaki girişimi oylesine guclendirmişti ki bir yaşantının

bir kesiminin diğeri icin bir ima oluşturmaları olası hale gelmişti.

Bu acıklamanın, keyfi ya da yapay olduğu temelinde bir saldırıya

uğramasına hazırlıklıyım. Eğer Profesör Gartner ve karısı cicek acmış

gorunumuyla yanımıza gelmese ya da hakkında konuştugumuz

hastanın adı Flora olacak yerde Anna olsaydı ne olurdu diye sorulacaktır.

Yanıt basit. Eğer bu düşünce zinciri olmasaydı hic kuşkusuz

diğerleri secilmiş olurdu. İnsanların her gün eğlenmek için yaptıkları nokteler ve bilmecelerde gösterildiği gibi böyle zincirler oluşturmak kolaydır. Espriler krallığı sınır tanımaz. Ya da bir basamak daha ileri gitmek gerekirse eğer iki izlenim arasında ara bağlantılar oluşturma olanağı hiç olmasaydı duş basitce farklı olurdu. Başka bir onemsiz izlenim —çünkü bu tür izlenimler aklımıza yığınlarla girer ve sonra unutulur— duşteki “monografi”nin yerini alacak, soyleşi konusuyula bağlantı kuracak ve duş içeriğinde temsil edilecekti. Aslında bu işleve hizmet etmek için başka bir düşünce değil de monografi secilmiş olduğu için bağlantıya en iyi onun uyduğunu varsaymalıyız. Lessing'in Hanschen Schlau'sundan daha öteye gitmemize ve “en çok paranın yalnızca zengin insanlarda bulunmasına” şaşmamıza gerek yok.⁹ Bizim açıklamamıza göre onemsiz yaşantıların ruhsal olarak önemli olanların yerini almasını sağlayan bir ruhbilimsel sürecin kuşku ve şaşkınlık uyandırmaması olamaz. Bu, görünürde usdışı işlemini daha akla yakın kılmak daha ilerideki bir bölümdeki [VI. Bölüm B kesimi] görevimiz olacaktır. Bu noktada, biz, yalnızca duşleri çözümlerken sayısız ve düzenli olarak yineleyen gözlemlerle gerçekliğini benimsemeye zorlanmış olduğum bir sürecin *etkileri* ile ilgileniyoruz.

Ortaya çıkan şey, ara bağlantılar aracılığı ile bir “yerdeğiştirme” (ruhsal vurgulamada diyelim mi?) doğasında bir şey gibidir; bu yolla kökeninde yalnızca *zayıf* şiddette bir yuku olan düşünceler, kökende

⁹ [Lessing'in *Sinngedichte'smden* (hicivler) biri. Bu düşünce daha geniş bir tartışması aşağıda bulunacaktır (bölüm VI, A.)]

daha şiddetle yuklenmiş 10 düşüncelerden şarj olur ve sonunda bilince girişi zorlamaya yetecek güce ulaşırlar. Bu tür yerdeğiştirmeler, *duygu* miktarları ya da genelde motor [devinime ilişkin — ç.n.] etkinlikler soz konusu olduğunda bizim için surpriz değildir. Yaşlı bir kız, sevgisini hayvanlara aktardığında ya da bir bekar hevesli bir koleksiyoncu haline geldiğinde veya bir asker renkli bir bez parçasını —bir bayrağı— karimin son damlasına dek savunduğunda, el sıkışırken birkaç saniyelik fazladan basıncı bir aşık için mutluluk anlamına geldiğinde ya da *Otello*'da yitik bir mendil bir ofke patlamasını hızlandırdığında —tüm bunlar hiç karşı çıkamadığımız ruhsal yerdeğiştirme örnekleridir. Ama neyin bilincimize ulaşacağı neyin uzak tutulacağı —kısaca neyi *düşüneceğimiz*— konusunda bir karara aynı biçimde ve aynı ilkelere bağlı olarak varıldığını işittiğimizde patolojik bir olay izlenimi ediniriz ve eğer böyle şeyler uyanıklık yaşamında olursa onları düşünce hataları diye tanımlarız. Daha sonra ulaşacağımız sonuçları one alacak ve düş yerdeğiştirmesinde işlediğini bulduğumuz ruhsal sürecin, her ne kadar patolojik bir bozukluk olarak tanımlanamasa bile, normalden farklı olduğunu ve çok daha *birincil* nitelikte bir süreç olduğunu one sureceğim [VII. Bölüm E Kesimine bkz.j.

Boylece düşlerin içeriğinin onemsiz yaşantıların kalıntısını içermesi, düş carpıtmasıyla (yerdeğiştirmeyle) açıklanmalıdır ve düş carpıtmasının iki ruhsal ajan arasındaki gecitte çalışan bir sansürün

urunu olduğu anımsanacaktır. Her ne kadar vurgu, o kaynağın anısından onemsiz bir anıya deplase edilmiş de olsa, bir düşün çözümlemesinin her zaman uyanıklık yaşamındaki gerçek, ruhsal olarak önemli bir kaynağı ortaya çıkaracağı beklenmelidir. Bu açıklama artık işimize hic yaramayan Robert'ın kuramıyla [s. 131 v.s.] tam bir çelişki icindedir. Çünkü Robert'in açıklamaya çalıştığı olgu var olmayan bir şeydir. Onu benimsemesi, bir yanlış anlamaya, düşlerin *görünür* içeriğinin yerine *gerçek* anlamlarını gecirmedeki başarısızlığına dayanmaktadır.

Robert'in kuramı için bir başka karşı çıkış daha bulunmaktadır.

Eğer belleğimizi gündüz anılarının “tortu”larından özel bir ruhsal etkinlikle temizlemek gerçekten düşlerimizin işi olsaydı uyku10

[Ruhsal enerjiyle yuklenmiş.]

A. DÜŞLERDEKİ m a l z e m e l e r 2 2 7

mu uyamkkenki zihinsel yaşantımızdan çok daha sancılı ve aşırı çalışmayla gecerdi. Çünkü belleğimizin korunması gereken onemsiz izlenimlerin sayısının son derece fazla olduğu apacıktır: gece, boylesi bir kitleyle başa çıkmaya yetecek kadar uzun değildir. Onemsiz izlenimleri unutma sürecinin bizim ruhsal güçlerimizin etkin katılımı olmaksızın geliyor olması çok daha olasıdır.

Yine de Robert'in düşünceleri üzerinde biraz daha durmadan onlara veda etmede acele etmemeliyiz. [VII. Bölüm D Kesimine bkz.] Henüz uyanıklık yaşamının onemsiz izlenimlerinden birinin, dahası düşten bir önceki günün tarihini taşıyan bir izlenimin, değişmez biçimde düş içeriğine katkıda bulunmasını açıklamış değiliz. Bu izlenimle

duşun bilincidışındaki gercek kaynağı arasındaki bağlantılar her zaman hazır değildir; gorduğumuz gibi yalnızca duş-işleminin1 1 akışı icinde geriye doğru, deyim yerindeyse niyetlenen yerdeğiştirmeyi olası kılmak goruşuyla kurulabilirler. Bu nedenle onemsiz olmasına karşın kesinlikle yeni bir izlenimle bağlantılar kurmak yonunde bazı zorlayıcı gucler olması ve bu izlenimin ozellikle bu amaca hizmet etmesine uygun bazı nitelikleri bulunması gerekir. Cunku eğer boyle olmasaydı duş düşünceleri icin vurgusunu *kendi* düşünce halkasındaki onemsiz bir öğeye aktarmak cok kolay olurdu.

Aşağıdaki gozlemler bu noktayı acıklılığa kavuşturmada bize yardımcı olabilir. Eğer tek bir gunun akışı icinde bir duşu harekete gecirmek icin iki ya da daha cok yaşantımız varsa, duş, onlara tek bir butun halinde bileşik bir gonderme yapacaktır; *onları bir birlik icinde birleştirmek zorunluluğundadır*. İşte bir ornek. Yazın bir akşam ustü icinde birbirini tanımayan iki tanışımın bulunduğu bir tren kompartmanına girdim. Onlardan biri unlu bir tıp meslekdaşımdı; diğeri ise mesleki ilişkilerim bulunan tanınmış bir ailedendi. İki beyefendiyi birbirlerine tanıştırdım ama uzun yolculuğun tumu boyunca soyleşilerini bir arabulucu olarak benimle yuruttuler, oyle ki kendimi çeşitli konularda sırayla, once biriyle sonra diğeriyle tartışırken buldum. Doktor arkadaşımın doktorluğa yeni başlamış ortak bir tanışımız lehine etkinliğini kullanmasını istedim. Doktor, genc adamın yetene-

1 ' [Bu kitabın altıncı ve en uzun bolumunun tumunun ayrıldığı tem e ld en önemli b u kavramın ilk soz edilişi.]

ğine inandığını ama kaba görünümünün daha iyi sınıftan ailelere ulaşmasını zorlaştıracakını soyledi; ben de onun etkileyici yardımı gereksinmesi olmasının asıl nedeninin bu olduğu karşılığını verdim. Diğer yolcu arkadaşına donup halasının —hastalarımın birinin o sırada ağır hasta yatmakta olan annesi— sağlığını sordum. Yolculuğu izleyen gece düşümde hakkında ricada bulunduğum genc arkadaşın tanıdığım tum seckin ve zengin insanlardan oluşan seckin bir topluluğun modaya uygun salonunda oturduğunu ve halden anlayan bir adamın rahat tavırları ile (en azından düşüm sozkonusu olduğunda olmuş bulunan) yaşlı kadının, ikinci yolcu arkadaşımın halası için bir cenaze nutku verdiğini gordum. (Bu hanım için iyi duygularım olmadığını itiraf etmeliyim.) Boylece düşüm bir kez daha bir önceki gunun iki dizi izlenimi arasında bağlantılar kurmuş ve onları tek bir ortamda birleştirmişti.

Bunun gibi birçok deneyim, beni, düş-işleminin, düş için uyarıcı olarak davranan tum kaynakları düşüm kendi icinde tek bir birlik halinde birleştirmek için bir tur zorunluluk altında bulunduğunu one surmeye yönelmiştir.12

Şimdi de düşün, çözümlemeyle ortaya çıkarılan, kışkırtıcı kaynağının değişmez biçimde yeni (ve önemli) bir olay olması mı gerektiği yoksa icisel bir yaşantının, yani ruhsal olarak önemli bir olayın —bir düşünce katarının— bir düş kışkırtıcısı rolü mu ustlendiği sorusuna geleceğim. Çok sayıda çözümlemeye dayanan yanıt çok acık biçimde

ikinci secenek lehinedir. Bir duş bir onceki gunun duşunce etkinliğine

bağlı olarak deyim yerindeyse yeni bir olay haline gelmiş ic sel bir

surec tarafından kışkırtılabilir.

Duşlerin kaynaklarına etki ettiğini bulduğumuz farklı koşulları

listelemenin tam zamanı. Duşun kaynağı, ya

^ Duş-işleminin eşzamanlı olarak ortaya cıkan tum olayları tek b ir eylemde b irbiri

icine gecirme eğilimine ceşitli yazarlar tarafından daha once değinilmiştir; orn.

Delage (1891, 41) ve “*r a p p r o c h e m e n l f o r c f ’ d e n* [“ zorlanmış yakınlaşma”] soz eden D e l b o e u f (1885, 273). [Freud'un kendisi de bu ilkedden *Hisleri Üzerine Ç alışmalar'm*

b ir parcasında soz etmiştir. (Breuer ve Freud, 1895.) — Bu noktada aşağıdaki cumle

1909'da eklenmiş ve 1922'ye dek tum basımlarda y e r almış ondan sonra c ıkanlmıştır:

“ile rid ek i bir bolimde (duş-işlemi uzerine) birleştirme doğmltusundaki b ir zorlayıcı

durtuye, ‘yo ğ u n la ştırm a ’ — başka bir tu r birincil ruhsal surec—• orneği olarak rastlayacağız”

. (Bkz. s. 277 ve II. Cilt, Bolun VI.)]

A. DUşLERDEKİ MALZEMELER 229

a) duşte doğrudan temsil edilen yeni ve ruhsal olarak onemli bir

yaşantıdır,13 ya da

b) duş tarafından tek bir birlik halinde birleştirilmiş birden cok

yeni ve onemli yaşantıdır,14 ya da

c) duşun iceriğinde guncel ama onemsiz bir yaşantıdan soz edilerek

temsil edilen bir ya da daha cok yeni ve onemli yaşantılardır,

15 veya

d) duşte yeni ama onemsiz bir izlenimden soz edilerek *değişmez*

biçimde temsil edilen ic sel onemli bir yaşantı (orn. bir anı ya da

bir duşunce katarı).16

Duşleri yorumlarken bir koşulun her zaman doyurulduğunu bulduğumuz
gorulecektir: duşun iceriğinin bir oğesi, bir onceki güne
ilişkin yeni bir izlenimin bir yinelenmesidir. Duşte temsil edilecek
olan bu izlenim ya duşun gercek kışkırtıcısını çevreleyen duşunceler
halkasına ait olabilir —onun ister temel isterse onemsiz bir kesimi
olarak— ya da az ya da çok sayısız halkayla duş kışkırtıcısını çevreleyen
duşuncelerle bağlantı icine sokulmuş bir onemsiz izlenim alanından
turemiş olabilir. Egemen koşulların apacık bolluğu, aslında
yalnızca bir yerdeğiştirmenin bulunup bulunmaması gibi iki seceneğe
bağlıdır ve de bu secenekler sayesinde farklı duşler arasındaki zıtlığı,
tıbbi kuramın kısmi uyanıklıktan tam uyanıklığa dek uzanan beyin
hucreleri hipotezi ile (s. 128 v.s. bkz.) acıklayabildiği kadar kolaylıkla
acıklayabildiğimizi belirtmemiz gerekir.

Eğer bu dört olası olguyu gozonune alacak olursak önemli ama yeni
olmayan ruhsal bir oğenin yerine (örn. bur duşunce katarı ya da bir
anı) bir duşu bicimlendirmek amacıyla yeni ama onemsiz bir olayın
gecebilmesi için iki koşulun yerine gelmesi gerektiğini gözlemleriz:
(1) duşun iceriği yeni bir yaşantıyla bağlantılı olmalı ve (2) duşun
kışkırtıcısı ruhsal olarak önemli bir surec olarak kalmalı. Yalnızca
bir durumda —(a) durumu— bu koşulların ikisi de tek ve aynı izlenimle
yerine getirilir. Dahası yeni oldukları surece bir duşu bicimlenIrma'nın
enjeksiyonu [s. 158 v.s.] ve s a n sakallı am c am duşunde olduğu gibi.

I4 Genç doktorun cenaze soylevinde olduğu gibi [s. 227 v.s.]

13 Botanik monografisi duşunde olduğu gibi.

Cozumleme sırasında hastalarımın duşlerinin çoğu b u turdendir.

2 3 0 DUŞLERİN YORUMU I

dirmede kullanılabilen onemsiz izlenimlerin, bir gun (ya da en cok birkac gun) eskiyince bu yeteneklerini yitirdiğini de belirtmek gerekir.

Buradan bir izlenimin tazeliğinin, ona, duş bicimlendirme amacı acısından, bir bicimde coşkusal olarak renkli anılara ya da duşunce katarına eşdeğer bir tur ruhsal değer verdiği sonucuna varmamız gerekir.

Yeni izlenimlere duşleri oluşturmakla ilişkili olarak bu şekilde bağlanan değer ancak bizim daha sonraki ruhbilimsel tartışmalarımızın akışı icinde acıklık kazanacaktır.17

Bu bağlamda bizim belleksel ve duşunsel malzememizdeki değişimlerin gece boyunca bilincimiz tarafından gozlemlenmemiş olarak gerçekleşebileceğinin belirtilmesi gerekir. Bazı konularda son bir karara varmadan önce “uyumamız” oğutlenir ve bu oğut kesinlikle haklıdır.

Ama burada duşlerin ruhbiliminden uykunun ruhbilimine geciyoruz ve bu boyle davranma eğilimi gostereceğimiz son fırsat olmayacak.18

Ancak bu sonucları tehdit edecek bir karşı cıkış ortaya konabilir.

Eğer onemsiz izlenimlerin bir duşte yer almaları icin yeni olmaları koşulsa, nasıl oluyor da bir duşte, yaşamın daha önceki donemlerinde, yeni oldukları sırada, Strumpell'in sozcukleriyle [1877, 40 v.s.]

hicbir ruhsal değeri olmayan ve bu nedenle coktan unutulmuş olması gereken oğeler —yani, ne yeni ne de ruhsal olarak önemli olmayan oğeler— de bulunuyor?

17 VII. Bolumde "ak tanm "a ilişkin parcaya bkz. [II. Cilt, Bolum VII, C.]

11 S [1919'da eklenen d ip n o t:] Duşlerin oluşumunda yeni malzemenin oynadığı role ilişkin önemli bir katkıyı Potzl (1917) çok değerli sonuçlar içeren bir makale ile yapmıştır. Bir dizi deneyde, Potzl, deneklerden bir takistoskop [son derece kısa bir süre bir nesneyi görüştürsunen bir aygıt] aracılığıyla kendilerine gösterilen bir nesneden bilinçli olarak ayırt ettiklerini çizimlerini istemiştir. Sonra dikkatini deneklerin bir sonraki gördükleri düşlere yöneltmiş ve onlardan bir kez daha bu düşlerin uygun keşimlerini çizimlerini istemiştir. Şaşmaz bir biçimde gösterilmiştir ki denegin gösterilen nesnede belirtmediği ayrıntılar düşün yapısı için malzeme sağlamış, oysa bilinçli olarak algılanan ve çizilmiş olan ayrıntılar, düşün g o r u n u r içeriğinde yinelenmemiştir. Düş işlemleri tarafından ele alınan malzeme düş oluşumu için onun bilinen "keyfi" (ya da daha doğrusu "despot") biçimiyle değiştirilmiştir. Potzl'un deneyinden doğan sorular bu kitapta ele alınan düş yorumu evrelerinin ötesine uzanmaktadır. Bu arada düşlerin oluşumunun bu yeni deneysel inceleme yöntemiyle, düş, denegin uykusunu kesintiye uğratan uyaranlar sokuşturma biçimindeki daha eski ve daha kaba yöntem [s. 272 n.3'e bkz.] arasındaki zıtlık da değinmeye değer.

A. DUŞLERDEKİ MALZEMELER 231

Bu karşı çıkış, nevroitiklerin ruhcozumlemesinin bulgularına gönderme yapılarak tümüyle yenilebilir. Acıklama, ruhsal olarak önemli olanın yerine önemsiz malzemenin (düş gormede ve düşünmede aynı biçimde) geçirildiği yerdeğiştirmenin, bu olgularda, yaşamın sozkonusu erken dönemlerinde zaten olduğu ve o zamandan bu yana bellekte sabitleştirilmiş bulunduğu. Başlangıçta önemsiz olan bu öznel öğeler artık önemsiz değildir çünkü (yerdeğiştirme aracılığıyla)

ruhsal olarak önemli malzemenin değerini almışlardır. *Gerçekten*

önemsiz kalmış olan hiçbir şey bir düste yeniden üretilmez.

Okur suregelen tartışmalardan haklı olarak benim hiçbir önemsiz

duş kışkırtıcısı —ve bunun sonucunda hiçbir “masum” — bulunmadığını

öne sürdüğüm sonucuna varacaktır. Bunlar —eğer çocukların

duşlerini ve gece boyunca duyumsanan duyumlara düşlerdeki kısa

tepkileri bir yana bırakacak olursam— en dar ve en keskin anlamda

benim görüşlerimdir. Bunun ötesinde düste gorduğumuz ya görünür

bicimde ruhsal olarak önemlidir ya da carpılmıştır ve sonunda yine

de önemli olduklarının bulunduğu —duş yorumu yapılabilecek yargıya

varılamaz. Düşler hiçbir zaman önemsizliklerle ilgilenmezler; uykumuzun

hiç önemi olmayan şeylerle bozulmasına izin vermeyiz.19 Görünürde

masum olan düşlerin eğer onları çözümleme zahmetine katlanırsak

tam tersi oldukları ortaya çıkar. Diyebilirim ki onlar kuzu

postuna burunmuş kurtlardır. Bu bana karşı cıkılacağını sandığım

bir başka nokta olduğu ve —duş carpıtmasını işleyiş içinde gösterme

fırsatı yakalamaktan hoşnut olduğum için kayıtlarımdan birçok “masum”

duş seçecek ve onları çözümlemeye çalışacağım.

I

Zeki ve kültürlü, tutucu ve davranışlarında göstermeci olmayan

genc bir kadın aşağıdakileri bildirdi: *Düşümde markete çok geç geldi* 19

[1914'de eklenen dipnot:] Bu kitabın dost bir eleştirmeni olan Havelock Ellis

şöyle yazıyor (1911, 166): “Bu çoğumuzun Freud'u artık izleyemeyeceğimiz noktadır.”

Ancak Havelock Ellis düşlere hiçbir çözümleme uygulamamıştır ve insanın yargısını

duşlerin görünür içeriğine dayandırmasının nasıl da olanaksız olduğuna inanmayı reddeder.

2 3 2 DUŞLERİN YORUMU I

*ğimi ve ne kasaptan ne de sebze satan kadından hiçbir şey almadığımı gördüm. Hic kuşkusuz masum bir duş ama duşler bu denli basit değildirler; bu yüzden daha ayrıntılı anlatmasını rica ettim. Bunun üzerine bana aşağıdaki özetlemeyi yaptı: *Düşünde markete sepeti taşıyan aşçısıyla gittiğini görmüş. Bir şeyler istedikten sonra kasap "O artık bulunmuyor" demiş ve "bu da iyidir" diyerek kendisine başka bir şeyler önermiş. O, bunu geri çevirmiş ve sebze satan kadına gitmiş. Kadın ona demetler halinde bağlanmış ama siyah renkli özel bir sebze satmaya çalışmış; ama o "Bunu tanımıyorum. Almayacağım" demiş.**

Düşün bir önceki günle bağlantısı çok doğrudandı. Gerçekten markete çok geç gitmiş ve hiçbir şey almamıştı. Durum kendisini *"Die Fleischbank war schon geschlossen"* ["et dükkanı kapalıydı"] deyişiyle bicimlendiriyor gibiydi. Kendimi durdurdum: bu ya da bunun tersi bir erkeğin giyimindeki belirli bir düzensizliğin kaba tanımlaması değil miydi?20 Ancak duş görenin kendisi deyişi kullanmamıştı; belki de kullanmaktan kaçınmıştı. O zaman düşün ayrıntılarının bir yorumuna ulaşmaya çalışalım.

Bir duşte herhangi bir şey doğrudan konuşma özelliği taşıdığına, yani yalnızca düşünülmeyip söylendiği ya da işitildiğinde (ve kural olarak bunları kesin bicimde ayırt etmek kolaydır) uyanıklık yaşamında gerçekten konuşulmuş bir şeyden türemiştir — ancak bu bir

şey mutlaka kaba malzeme olarak ele alınmış ve belki kesilmiş, hafifce

değiştirilmiş ve çok daha özel olarak bağlamından koparılmıştır

21 Bir yorumu gerçekleştirirken yöntemlerden biri bu tür söylenmiş

deyişlerden başlamaktır. O halde kasabın söylediği “*Bu artık*

bulunmuyor”\m kokeni nedir? Bunun yanıtı o sözün bizzat benden

geldiğiydi. Birkaç gün önce hastaya çocukluğun en eski yaşantılarının

artık aynı biçimde bulunmadığını ama çözümlemede “aktarım⁹

0’ [“*Du hast deine Fleischbank offen*” (“et dükkanın açık”): “düğmelerin açık” anlamına Viyana argosu.]

91 Benim düş-işlemi hakkındaki bölümümdede düşlerdeki k o nuşmalar üzerine tartışmama

bakınız. [II. Cilt, Bölüm VI, F.] Yalnızca bir yazar, yani Deleboeuf (1885,

226), düşlerde ortaya çıkan söylenmiş deyişlerin kaynağını fark etmiş ve onları

c/ic/icUerle kıyaslamıştır.

A. DÜŞLERDEKİ MALZEMELER 2 3 3

lar” ve düşlerle yer değiştirdiğini açıklamıştım.²² Böylece kasap

bendim; eski düşünce ve duygulanım alışkanlıklarının bugüne aktarımlarını

reddeden ise oydu. — Yine düşteki kadının kendi sözünün

“*Bunu tanımıyorum; almayacağım*” sözünün kokeni nedir? Çözümleme

amacıyla bu sözün bulunması gerekir. “*Bunu tanımıyorum*” bir

gün önce tartıştığı aşçısına söylediği bir şeydi ama o zaman “*Kendine*

çeki düzen ver!” diye surdurmuştu. Bu noktada apacık bir yerdeğiştirme

vardı. Aşçısıyla tartışırken kullandığı iki cumlecikten düşe

sokuşturmak için onemsiz olanı seçmişti. Ama düşün geri kalan içeriğine

uyan cumlecik baskılanmış olan “*kendine çeki düzen ver*” cumleciğiydi:

eğer birisi uygunsuz önerilerde bulunmaya kalkışacak olursa

ve “et dükkanını kapamayı” unutmuşsa bu sozcukler kullanılması uygun sozcukler olurdu. Sebze satıcısı olayının altında yatan imalar yorumumuzun doğru bir izde olduğunu desteklemekteydi. Demetler halinde (hastanın sonradan eklediği gibi uzunlamasına) bağlanmış olarak satılan ve aynı zamanda siyah olan sebze ancak kuşkonmazla siyah (İspanyol) turbun bir duş-bileşiği olabilirdi. Erkek ya da kadın, bilgili hic kimse kuşkonmaz için bir yorum istemeyecektir. Ama oteki sebze — “*Schwarzer Rettig*” [siyah turp] — bir unlem olarak alınabilir — “*Schwarzer, rett' dich!*” [“Siyah ! Dışarı!”]²³ ve buna uygun olarak bu cumlecik de en başta (et dükkanının kapalı olmasına ilişkin cumleciği düşün başlangıctaki ozetine yerleştirme eğilimi duyduğumuz sırada) kuşkulandığımız cinsel temayı ima ediyor gibi görünmektedir.

Artık düşün tam anlamım soruşturmaya gereksinimimiz yoktur. Bu kadarı çok acıktır: onun bir anlamı *vardır* ve bu anlam masum olmaktan uzaktır.²⁴

² [Bu parçaya, Freud'un olgu oykusu “Kurt Adam”ın (19186) V. ke sim in d e cocukluk anılan üzerine b ir tartışmayla ilişkili olarak bir dipnotunda gonderme yap ılmıştır. *P.F.L.*, 9 ,2 8 5 n.2.]

³ [Bu, *Fliegende Blätter* ve benzeri mizah dergilerinin s ayfalannda çok yaygın olan şekil ya da sozcuk bilmecelelerinin anımsanması olabilir.]

²⁴ Eğer merak eden varsa, düşün, benim uygunsuz ve cinsel olarak kışkırtıcı b ir biçimde davrandığım ve hastanın benim tutumuma direnmekle olduğu yolunda b ir düşlemi ortaya koyduğunu ekleyebilirim. Bu yorum inanılmaz geliyorsa dok to rlan n his te rik kadınlar tarafından aynı biçimde suçlandığı pek çok omek vermekle yetinebilirim.

DUŞLERİN YORUMU I

II

işte aynı hastanın gorduğu ve bir anlamda son anlatılanın kopyası olan bir başka masum duş. *Kocası ona “piyanoyu akord ettirmemiz gerektiğini düşünmüyor musun?” diye sorar. O da “Değmez, her durumda tokmakların onarılması gerekiyor” diye yanıtlar.*

Bir kez daha bu bir önceki günün gerçek bir olayının yinelenmesi.

Kocası bu soruyu sormuş ve o da buna benzer bir yanıt vermiştir.

Ama onu düşünde gormesinin anlamı nedir? Bana piyanonun evlenmeden

önce kocasına ait olan²⁵ çirkin bir ses çıkaran, tiksindirici eski

bir kutu olduğunu filan soyledi. Ama çözümün anahtarı yalnızca onun

şu sozuydu: “Değmez”. Bu soz bir gün önce bir kadın arkadaşına

yaptığı ziyaretten turemişti. Ceketini çıkarması söylenmiş ama o şu

sozlerle reddetmişti: “Teşekkür ederim ama *değmez*; yalnızca bir dakika

kalacağım!” O bana bunu soylerken bir gün önceki çözümleme

sırasında ansızın bir duğmesi acılmış olan ceketinin onunu kavradığını

anımsadım. Böylece sanki “Lutfen bakmayın; *değmez*” diyor gibiydi.

Aynı biçimde “*kutu*” [“Kasten”], “*göğüs*” [“Brustkasten”] yerine

geciyordu ve düşün yorumu bizi hemen onun bedeninden hoşnut olmadığı,

erlilikteki fiziksel gelişme dönemine goturdu. Eğer “*tiksindirici*”

ve “*kötü ses*” sozcuklerini hesaba katar ve kadın bedeninin daha

kucuk yuvarlaklarının ister karşıt isterse yerine-gecen olarak —hem

double entendre' larda²⁶ hem de duşlerde— ne kadar sıkca daha büyük

yuvarlaklar yerine kullanıldığını anımsarsak çözümlemenin bizi

çok daha eski dönemlere yönelttiğinden pek de kuşku duyamayız.

lin c te k ılık değiştirmemiş olarak ve bir sann biciminde ortaya cıkmiştır. [1909'da eklenen:]

Bu duş hastanın nih co zum se l sağaltımının b a şlangıcında ortaya cıkmiştır. O

z am ana dek o duşte nevrozunun doğduğu başlangıc yaralanmasını yinelediğini oğrenmiştim.

Ondan sonra aynı davranışa başka hastalarda da rastladım. Cocukluklarında

c in se l saldırıya uğramış olduklarından sanki onu duşlerinde yinelemeye calışıyorlardı.

[Freud sonradan cocuklukta uğranılan bu cinsel saldırının da g ercek değil duşlem

olduğunu bulmuştur. — *ç.n.*]

^ Cozumlemenin akışı icinde acığ a cıkacağı uzere bu, karşıt duşunce icin b ir yerine-
gecendi.

[*Double entendre*: (fr.) cifte anlamlılık. Daha çok cinsel im a la r iceren b ir espri

turu. — *ç.n.*]

A. DUşLERDEKİ MALZEMELER 235

III

Bu diziyi bir an icin kesintiye uğratacak ve genc bir adamın urettiği

kısa bir masum duşu araya sokacağım. Duşunde *korkunç bir şey*

olan kışlık paltosunu yeniden giydiğini gormuştu. Bu duşun gorunuşteki

nedeni soğukların ansızın geri gelmesiydi. Ancak daha yakından

bakacak olursak duşu oluşturan iki kısa parcanın tam bir uyum

icinde olmadığını goruruz. Cunku soğuk havada ağır ya da kalın bir

palto giymenin nesi korkunc olabilir ki? Dahası duşun masumluğu

duş gorenin aklına cozumleme sırasında gelen ilk cağrışımla kesin

bicimde altust oldu. Bir gun once bir hanım kendisine en kucuk cocuğunun

varlığını yırtık bir prezervatife borclu olduğunu ifşa etmişti.

Bu temel üzerinde düşüncelerini yeniden kurabilirdi. İnce bir prezervatif tehlikeliydi ama kalını da kotuydu. Prezervatif uygun bir biçimde paltoyla temsil edilmişti çünkü insan her ikisinin de içine giriyordu.

Ama hanımın kendisine tanımladığı olasılık bekar bir erkek için kesinlikle “korkunc” olacaktı.

Şimdi de bizim masum hanım düş görenimize donelim.

IV

Bir şamdana bir mum yerleştiriyormuş; ama mum kırılmış, doğru dürüst yerleşmemiş. Okuldaki kızlar onun beceriksiz olduğunu söylemişler; ama genç kız bunun kendi hatası olmadığını söylemiş.

Bir kez daha düşe olanak veren gerçek bir olaydı. Bir gün önce gerçekten bir şamdana bir mum yerleştirmişti ama. o kırılmamıştı.

Bu düşte bazı saydam simgeleştirmeler kullanılmaktadır. Bir mum kadın cinsel organlarını uyarabilen bir nesnedir ve eğer kırılır ve düzgün durmazsa erkeğin iktidarsız olduğu anlamına gelir. (“*Bu kızın hatası değildi.*”) Ama ozenle yetiştirilmiş, herhangi bir cirkin şeyden uzak tutulmuş genc bir kadın bir mumun böyle bir iş için kullanılabileceğini bilebilir miydi? O, bu bilgi parçasını nereden elde ettiğini gösterebilmişti. Bir keresinde Ren üzerinde sandalla gezerken içinde öğrencilerle bir sandal yanlarından geçmişti. Hepsi ickiliydi ve bir şarkı soyluyorlar ya da daha doğrusu bağıryorlardı:

2 3 6 DÜŞLERİN yorumu

Wenn die Konigin von Schweden,

Mit Apollokerzen.....

Son sozcugu ya işitmemişti ya da anlamamıştı ve kocasından açıklama istemek zorunda kalmıştı. Şiir, düşün içeriğinde okuldayken beceriksizce yapmış olduğu bazı işlere ilişkin masum bir anıyla yer değiştirmişti ve yerdeğiştirme *kapalı pencereler* ortak oğesi sayesinde mümkün olmuştu. Masturbasyon ve iktidarsızlık konulan arasındaki bağlantı yeterince açıktır.²⁸ Bu düşün gizli içeriğindeki “Apollo” bakire Pallas'ın [Athena —c.11.] görüntülediği daha eski bir düşünle bağlantılıdır. Masum olmaktan tumuyle uzak.

V

Düşlerden, düşün görenin gerçek yaşamı hakkında çok kolayca sonuçlar çıkarma eğiliminde olmayalım diye aynı hastanın yine masum bir görünümü olan bir düşünu daha ekleyeceğim. “*Düşümde*” dedi “*clüü gerçekte ne yaptıysam onu gördüm: küçük bir sandığı kitaplarla öylesine doldurdum ki kapatmakta güçlük çektim ve düşüninde de şu taslamam gerçekten olanları gördüm.*” Bu örnekte anlatıcının kendisi asıl vurguyu düşünle gerçeklik arasındaki uyuşmaya yapmışta. [Bkz. s. 74 ve II. Cilt, VI. Bolum E Kesimi.] Bir düşün hakkındaki tum boyle - si yargılar ve ona ilişkin görüşler, kendilerine uyanıklık düşüncesinde de yer bulmalarına karşın daha sonraki örneklerle desteklendiğini göreceğimiz gibi [II. Cilt, VI. Bolum G Kesimi] aslında değişmez biçimde düşün gizli içeriğini biçimlendirir. O zaman bize soylenen düşün

betimlediği şeyin gerçekten bir gün önce olduğuydu. Yorumda

İngilizceyi kullanma düşüncesinin aklıma nasıl geldiğini açıklamak çok yer tutar. Bir kez daha söz konusu olan şeyin içine daha fazla bir şeyin giremeyeceği kadar dolu bir küçük “kutu” (“kutu” içindeki olu çocuk düşünün bkz.) olduğunu söylemek yeter. Neyse ki bu kez kutuya giren kötü bir şey değildi.

^ [“İsvec kralicesi, kapalı pencerelerin arkasındayken, Apollo mumlarıyla....” .

“Apollo mumları” bilinen bir mum markasıydı. Bu çok bilinen bir öğrenci şarkisiydi ve buna benzer sayısız dortluklerden oluşuyordu. Atlanan sözcük “*onaniert*” (“masturbasyon yapar”) idi.]

[Kitabın yazıldığı sıralarda masturbasyonun iktidarsızlık nedeni olduğuna inanılırdı — f.n.]

A. DÜŞLERDEKİ malzemeler 237

Tüm bu “masum” düşlerde sansuru güdüleyen acık olarak cinsel etmendir. Ancak bu bir yana bırakmak zorunda olduğum birinci derecede önemli bir konu.

(B)

düşlerin kaynağı olarak bebekle ilgili malzeme

Robert dışında konu üzerine yazı yazan başka her yazar gibi düşlerin içeriğinin ucuncu garipliği olarak en erken çocukluk dönemlerine dek uzanan ve uyanıklık belleği için ulaşılmaz gibi görünen anıları içerdiklerine işaret etmiştim. Doğal olarak bunun ne denli sık ya da seyrek olarak ortaya çıktığını belirlemek zordur, çünkü söz konusu düş öğelerinin kökeni, uyandıktan sonra tanınmaz. Uğraştıklarımızın

cocukluk izlenimi olduğunun kanıtı bu nedenle dış kaynaklardan sağlanmalıdır

ve bunu yapmak için seyrek olarak fırsat bulunur. Özellikle

inandırıcı bir örnek yirmi yıl aradan sonra bir gün eski evini yeniden

ziyaret etmeye karar veren adamla ilgili olarak Maury tarafından

verilmiştir. [1878, 143 v.s., yukarıda s. 70'de alıntı yapılmıştı.] Yola

çıkmadan önceki gece düşünde tümüyle bilmediği bir yerde olduğunu,

orada caddede tanımadığı bir adamla karşılaştığını ve onunla konuştuğunu

gormuştu. Evine varınca bilmediği yerin, doğduğu kasabanın

hemen yakınında gerçek bir yer; düşteki tanımadığı adamın da

olmuş olan babasının hala orada yaşayan bir arkadaşı olduğunu görmüştü.

Bu, onun hem adamı hem de yeri çocukluğunda görmüş olduğunun

kesin kanıtıydı. Bu düş aynı zamanda cebinde konser bileti

olan kızınki (s. 202 v.s.), babasının Hameau'ya geziye götürmeyi vaat

ettiği çocuğunki (s. 181 v.s.) ve benzerleri gibi bir sabırsızlık düşüydu.

Düş görenleri herhangi başka birşey değil de çocukluklarından

özel bir izlenimi yeniden üretmeye yönelten güdüler, kuşkusuz çözümleme

olmaksızın keşfedilemez.

Benim bir konferans dizimi dinlemiş ve düşlerinin çok seyrek olarak

carpıtmaya uğramasıyla ovunen biri, bana kısa süre önce düşünde

eski özel öğretmenini onbir yaşından beri ailenin içinde yaşayan *dadıyla*

yatakta gördüğünü bildirmişti. Düşün içinde sahnenin geçtiği

yeri de tanımış, ilgisi uyanmış ve düşü ağabeyine anlatmış, o da gülererek

düşünde gördüklerini doğrulamış. Ağabeyi o sırada altı yaşında

olduğu için olayı çok iyi anımsıyormuş. Aşıklar, koşullar gece

cinsel ilişkide bulunmak için uygun olduğunda büyük oğlana bira icirme alışkanlığındaymışlar. O zamanlar uc yaşında olan ve dadıyla aynı odada uyuyan küçük oğlan —duş gören— engel olarak görülmemiş [s.246'ya da bkz.].

Yorumun yardımcı olmaksızın bir düşün çocukluktan gelen öğeler içerdiğinden emin olmanın bir başka yolu daha vardır. Bu, düşün “yineleyen” türde olduğu durumdur. Yani bir düşün ilk kez çocuklukta görülür ve sonra erişkinlik uykusunda zaman zaman değişmez biçimde yeniden ortaya çıkar.1 Bu tür düşlerin bilinen örneklerine her ne kadar kendim böyle bir düşün görmediysem de kendi kayıtlarımdan bazı eklemeler yapabilirim. Orta yaşlarda bir hekim, bana çocukluğunun en eski günlerinden bugüne dek san bir aslanın sıkça düşlerinde ortaya çıktığını söylemişti; onun ayrıntılı bir betimlemesini yapabiliyordu. Düşündeki bu aslan bir gün gerçek olarak ciktandır ortalıkta olmayan bir Cin takısı halinde ortaya çıktı. Genç adam daha sonra annesinden bu nesnenin erken çocukluk döneminde kendisinin en sevdiği oyuncuğu olduğunu öğrenmiş, kendisiyse bunu unutmuşmuş.

Eğer şimdi düşlerin görünür içeriğinden yalnızca çözümlemenin ortaya çıkardığı düşün düşüncelerine dönecek olursak, içerikleri hiçbir zaman insanın bundan kuşkulanasına yol acmasa da çocukluk yaşantılarının da düşlerde rol oynadığını şaşkınlık içinde görürüz. Bu türden özellikle benimsenebilecek ve öğretici bir örneği san aslanlı saygıdeğer meslektaşına borçluyum. Nansen'in kutup gezisi notlarını okuduktan sonra düşünde bir buz tarlasında olduğunu ve yrekli kaşife

cektiği siyatik nobeti nedeniyle galvanik akım sağaltımı uyguladı.

duşlerin kaynağı olarak beklenen 239

1 [S. 96 n.a. bkz. “Yineleyen” düşler üzerine bazı değerlendirmeler Freud'un “Bir Histeri Olgusunun Cozumlemesinden Parça”sında (1905) Dora'nın ilk düşünün birleşiminin sonunda bulunabilir. (II. Kesim. Bölüm VII, D, n.2'ye bkz.).]

240 DÜŞLERİN YORUMU T

ğını görmüş. Düşün çözümlemesinin akışı içinde çocukluğuna dek uzanan ve rastlantısal olarak düşün anlaşılır kılan tek oyku aklına geldi.

Uç ya da dört yaşında bir çocukken erişkinlerin keşif gezilerinden söz ettiklerini işitmiş ve babasına bunun ağır hastalık olup olmadığını sormuş. Apacık bir biçimde “*Reisen*” [“yolculuk”] ile “*Reissen*” [“sancı”] karıştırmış ama oğlan ve kız kardeşleri bunu oylesine başına kakmışlar ki bu utandırıcı yanlışı hiç unutmamış.

Buna benzer bir örnekte Siklamen sınıfı üzerine makale düşünü [s. 221'e bkz.] çözümlemem sırasında beş yaşında bir çocukken babamın parçalayayım diye renkli levhaları olan bir kitabı verişini anısına takılmıştım. Belki de bu anının gerçekten düşün içeriğince alınan biçimi belirlemede bir payı mı olduğu yoksa çözümleme sürecinin bağlantıyı sonradan mı oluşturduğu kuşkusu uyanmıştır. Ama çok sayıda ve girift çağrışımlı bağları, bizim ilk seçeneği yeğlememizi haklı kılar, siklamen — gozde cicek — gozde yiyecek — enginar; enginar gibi parçalanmak, yaprak yaprak, (Cin imparatorluğunda parça parça kolunu bacağına koparmakla ilişkili olarak kulaklarımızda cınlayan sözler) — kuru cicek koleksiyonu — gozde yiyeceği kitaplar

olan kitap kurtları. Dahası okurlarıma, duşun acıklamamış olduğum en son anlamının cocukluk sahnesinin konusuyla yakından ilişkisi olduğu konusunda guvence verebilirim.

Bir başka duş grubunda, cozumleme, bize, duşu kışkırtan gercek isteğın ve duşte temsil edilen doyumunun cocukluktan turediğini gosterir; oyle ki şaşkınlık icinde *düşte çocuğun ve cocukluk dürtülerinin hâlâ yaşıyor olduğunu görürüz.*

Bu noktada daha once öğretici olduğunu gordüğümüz bir duşun —arkadaşım R.'niı amcam olduğu duşun [bkz. s. 188 v.s.]— yorumunu bir kez daha ele alacağım. Onun yorumunu, gudulerinden birinin benim profesör olarak atanma isteğım olduğunun apacık anlaşıldığı noktaya dek izlemiş ve duşte arkadaşım R.'ye karşı duyduğum sevecenliği duş düşüncelerinde iki meslekdaşıma yoneltelen iftiralara karşı oluş ve isyanın urunu olarak acıklamıştık. Duş benim kendi duşumdu; bu nedenle duygularımın ulaşılmış olan cozumle henuz doymadığını soyleyerek onun cozumlemesini surdurebilirim. Duş düşüncelerinde boylesine kotu davranılmış olan meslekdaşlanm hakkındaki uyanıklık yargımın cok farklı olacağını biliyordum; atanma

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 24)

ile ilgili olarak onların yazgısını paylaşmama konusundaki isteğimin gucu, bana onlar hakkındaki uyanıklık ve duş değerlendirmelerim arasındaki zıtlığı acıklamak icin yetersiz geldi. Eğer benim farklı bir unvanla anılmak icin yanıp tutuşmamın bu denli guclu olduğu doğru olsaydı, kendimde tanımadığım ve bana yabancı patolojik bir hırsı

gostermiş olurdu. Beni tanıdığına inanan diğer insanların nasıl olup da beni bu biçimde yargıladıklarını söyleyemedim. Gerçekten hırslı olabilirdim ama eğer Oyle ise benim hırslım çoktan *professor extraordinarius* unvan ve rutbesinden oldukça farklı nesnelere aktarılmıştı.

O halde duşu bende ureten hırslın kokeni ne olmuş olabilirdi? Bu noktada çocukluğumda yinelendiğini sıkca işittiğim bir oykuyu anımsadım.

Doğduğum sırada yaşlı bir koylu kadın gururlu anmeme ilk doğurduğu çocukla dünyaya büyük bir adam getirdiği kehanetinde bulunmuştu.

Bu tür kehanetler çok yaygın olsa gerek: mutlu beklentilerle dolu pek çok anne ve o andaki dünyanın şeyleri üzerinde yitirdikleri kontrol gücünü geleceğe yoğunlaştırarak gidermeye çalışan pek çok koylu kadın ve başkaları vardır. Kahinler sözcükleri nedeniyle bir şey de yitirmezler. Büyüklüğe susuzluğumun kaynağı bu olabilir miydi?

Ama bu da bana daha geç çocukluğuma uzanan ve daha iyi bir acıklama sağlayan başka bir yaşantıyı anımsattı. Onbir ya da oniki yaşındayken ebeveynlerim beni Prater'a² goturma alışkanlığında idi.

Bir akşam orada bir restoranda otururken bir masadan otekine dolaşan ve az bir para karşılığı kendisine verilen herhangi bir konu üzerine bir şiir söyleyen bir adam dikkatimizi çekti. Şairi masamıza çağırmak için beni gönderdiler ve o da habercisine şükranlarını belirtti. Secilen konunun ne olduğunu soruşturmadan önce benim için birkaç dize adadı ve buyuyunca belki de Bakan olacağımı söyledi. Benim hakkımda yapılan bu ikinci kehanetin üzerimde nasıl bir izlenim bıraktığını hala anımsıyorum. O zamanlar "*Bürger*" hükümeti zamanlarıydı. Kısa süre

once babam eve bu orta sınıf profesyonellerinin resimlerini getirmişu

—Herbst, Giskra, Unger, Berger ve geri kalanları— ve onların

onuruna evi ışıklandırmıştık. Aralarında bazı Yahudiler de vardı.

Ondan sonra her çalışkan Yahudi çocuğu cantasında bir Bakanın dos-

9 [Viyana sınırında unlu bir park.]

^[Orta sınıf hükümeti — liberal eğilimli bu hükümet, 1867'de yeni Avusturya anayasası oluşturulduktan sonra secilmişti.]

2 4 2 DÜŞLERİN YORUMU I

yasını taşımaya başladı. O dönemin olaylarının benim üniversiteye

girmeden kısa süre öncesine dek Hukuk öğrenimi yapmaya niyetlenmiş

olmamda etkili olduğuna hiç kuşku yok, ancak son anda düşüncemi

değiştirmiştim. Bakanlık kariyeri bir tıp adamına kesinlikle kapalıydı.

Ama şimdi benim düşüme donelim. Düşümün beni şimdiki

zamanın korkunçluğundan “*Bürger*” hükümeti günlerinin keyifli

umutlarına götürdüğü ve düşün doyurmak için elinden geleni yaptığı

isteğin o zamanlara dek uzandığı biçiminde bir ışık uyanmaya başlamıştı.

İki bilgili ve unlu meslekdaşıma Yahudi oldukları için kötü

davranışta bulunur ve onların birini saf, ötekini suçlu sayarken kendimi

Bakanın yerine koymuştum. Ekselanslarına oc duygularıyla misilleme!

O beni *professor extraordinarius* atamayı reddetmişti ben de

düşte onun yetkilerini kullanarak azıcık dedikodu yapmıştım.

Bir başka örnekte düşün kışkırtan istek bir önceki güne ilişkin olduğu

halde düşün çocukluğa dek uzanan anılardan güçlü bir pekiştirme

aldığı apacık görünecektir. Aklımda Roma'yı ziyaret etmeye bir

ozleme dayanan bir dizi duş var. Kuşkusuz uzun bir sure bu ozlemi duşlerimde doyumayı surdurmek zorunda kalacaktım: cunku yılın benim yolculuk yapmama olanak veren mevsiminde Roma'da oturmamın sağlık nedenleriyle yasaklanması gerekecekti.4 Orneğin bir keresinde duşumde bir tren kompartmanının penceresinden Tiber'e ve Ponte Sani' Angelo'ya baktığımı gordum. Tren kalktı ve aklıma kente ayak basmadığım geldi. Duşumde gorduğum goruntu bir gun once hastalarımından birinin oturma odasında gozume ilişen tanınmış bir kabartmadan alınmıştı. Bir başka kez birileri beni bir tepeye cikardı ve sis altında yan yarıya kaybolmuş Roma'yı gosterdi; o denli uzaktı ki goruntunun bu kadar net olmasına şaşırdım. Bu duşun iceriğinde kendimi ayrıntılandırmaya hazırladığımdan daha fazla şey vardı; ama icimdeki "uzaktan gorunen vaat edilmiş topraklar" teması cok acıktı, tik kez bu bicimde sisle kaplı olarak gorduğum kent Lubeck'ti, tepenin prototipi ise Gleichenberg'de idi.5 Ucuncu bir duşte, duşun

4 [1909'da eklenen dipnot:] Cok son ra lan o zamana dek ulaşılmaz sayılan istekleri doyumak icin birazcık cesaret gerektiğim keşfettim [1925'de eklenen:] ve ondan sonra R onta'nın surekli hacılarından biri oldum.

^[Graz yakınlarında Sıyria'da b ir kaplıca.]

B. DUşLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 2 4 3

bizzat beni bilgilendirdiği uzere en sonunda Roma'ya gitmiştim ama goruntunun kentsel bir nitelik taşırmaktan uzak olduğunu gorerek duş kırıklığına uğramıştım. *Karanlık sulan olan dar bir dere vardı;*

onun bir kıyısında siyah kayalar, öteki kıyısında ise büyük beyaz çiçeklerle

*çayır*lar bulunuyordu. Herr Zucker diye (belli belirsiz tanıdığım) birini fark ettim ve kentin yolunu ona sormaya karar verdim. Duşumde acık olarak uyanırken hiç görmediğim bir kenti görmek için boşu boşuna cabalıyordum. Duştaki görüntüyü öğelerine bolunce beyaz cicekler beni, ziyaret etmiş olduğum ve hiç değilse bir süre İtalya başkenti olarak Roma'nın yerine gecen Ravenna'ya götürdü. Ravenna'yı çevreleyen bataklıklarda siyah suların içinde buyuyan en güzel niluferleri bulmuştuk. Onları sudan toplamak çok zor olduğu için duş onları bizim Aussee'deki nergisler gibi çayırda yetiştirmişti. Suyu bu denli yakın koyu renk kayalar bana canlı olarak Karlsbad yakınında Tepl vadisini anımsattı. “*Karlsbad*” Herr Zucker'e yolu sormuş olmam gibi garip ayrıntıyı açıklamama olanak verdi. Duşun dokunduğu malzeme bu noktada son derece derin ve acılı dünyasal akıl içeren ve konuşmalarımızda ve mektuplarımızda söz etmekten çok hoşlandığımız iki nukteli Yahudi oykusunu getirmektedir, işte birincisi: “*yapı*” oykusu. Zuğurt bir Yahudi *Karlsbad* a giden ekspreste biletsiz yolculuk ediyormuş. Yakalanmış ve her bilet kontrolünde trenden indirilip daha kötü dövülmüş. *Via dolorosa*' sının6 istasyonlarından birinde kendisine nereye gittiğini soran bir tanışına rastlamış. “*Karlsbad*'a” diye yanıtlamış “eğer yapım kaldırabilirse.” Sonra belleğim bir başka oykuya geçti: Fransızca konuşamayan ve Paris'teyken Richelieu caddesine giden yolu sorması öğütlenen Yahudiyle ilgili olana. Paris de uzun yıllar özlemlerimin bir başka amacı olmuştu ve kaldırımına ayak bastığımda yaşadığım mutluluk, bana diğer isteklerimin de doyurulacağı

yolunda bir guvence gibi gelmişti. Dahası “yolumu sormak”

Roma için doğrudan bir imaydı çünkü tüm yolların oraya çıktığı iyi bilinirdi. Yine Zucker [şeker] adı da *Karlsbad* için bir başka imaydı; çünkü *yapısal* bir şeker hastalığı⁷ yakınması ceken birine orada sağaltım öğütme alışkanlığındaydık. Bu düşün kışkırtıcısı

R [Via dolorosa: (lal.) acılı yol — ç.n.]

7 [Şeker hastalığı karşılığı Almanca sozcuk “*Zuckerkrankheit*” (“şekerli d iab e t”) lir.]

2 4 4 DUŞLERİN YORUMU I

Berlin'deki arkadaşımın Paskalya'da Prag'da buluşmamız öneriydi. Orada tartışacağımız şey “şeker” ve “şeker hastalığı” ile daha fazla ilişkili birşeyler icerebilecekti.

Bu sonuncudan kısa süre sonra ortaya çıkan dördüncü bir düşün bir kez daha beni Roma'ya götürdü. Onumde bir cadde köşesi gördüm ve oraya yapıştırılmış pek çok Almanca afiş görünce şaşırdım. Bir gün önce arkadaşıma kahince bir ongoruyla Prag'ın bir Alman için dolaşılması uygun olmayan bir yer olduğunu yazmıştım. Böylece düşün aynı zamanda onunla bir Bohemya kenti yerine Roma'da buluşma isteğini ve olasılıkla öğrencilik günlerime dek uzanan ve Alman dilinin Prag'da kabul edilmesi arzumu ifade ediyordu. Görünüşe göre erken çocukluğumda Çekleri anlamış olsam gerek çünkü Moravia'da bir Slav topluluğu da bulunan küçük bir kasabada doğmuştum. Onyediy yaşında işittiğim bir Çek çocuk şarkısı belleğime o kadar kolay yerleşmişti ki ne anlama geldiği hakkında hiçbir düşüncem olmadığı

halde onu bugün bile yineleyebilirim. Boylece bu duşlerde de erken cocukluğumla bağlantılarda hicbir boşluk kalmıyor.

Başka yerler yanında Trasimene golune de goturulduğum son İtalya yolculuğumda —Tiber'i gorup Roma'ya yalnızca elli mil uzaktayken uzuntuyle geri donduktan sonra— olumsuz kente ozlemimin

gencliğimin anılarıyla nasıl pekiştirildiğini en sonunda keşfettim. Ertesi

yıl Roma'dan gecip Napoli'ye yolculuk yapma planlan icindeyken

bizim klasik yazarlarımızdan birinden okumuş olmam gereken bir

cumle aklıma geldi⁸: “Acaba ikisinden hangisi Roma'ya gitme kararını

verdikten sonra calışma odasında daha sabırsız bir bicimde bir aşağı

bir yukarı dolaşmıştır. — Başkan Yardımcısı Winckelmann mı yoksa

Başkomutan Anibal mi?” Ben aslında Anibal'in ayak izlerini izliyordum.

Onun gibi Roma'yı gormemeye yazgılıydım; o da herkes

kendisini Roma'da beklerken Campagna'ya girmişti. Ama bu bakımlardan

benzediğim Anibal daha sonraki okul yıllarımda benim kahramanım

olmuştu. O yaşlardaki pek cok oğlan gibi Pun savaşlarında

ben de Romalılara değil Kartacalılara sempati duymuştum. Ve daha

ust sınıflarda yabancı bir ırka ait olmanın ne demek olduğunu ilk kez

o ,

[*925'de eklenen dipnot:*] Sozkonusu yazar hic kuşkusuz Jean Paul'du — [18.

yy. da klasik arkeolojiyi kuran Winckelraann icin Roma'yı ziyaret etine karan kariyerinin

donemec noktası olmuştu.]

B. DUşLERİN KAYNAğI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 245

anladığımda ve oteki cocuklar arasındaki Sami ırkına karşıt duygular

kesin bir tavır almam konusunda beni uyardığında Sami generalin tipi benim gozumde daha da yuceldi. Genc aklıma gore Anibal ve Roma, Yahudiliğin direngenliğiyle Katolik kilisesinin orgutlenmesi arasındaki catışmayı simgeliyordu. Duygusal yaşantımız uzerinde Sami karşıtı devinimin etkilerinin artan onemi o erken donemlerin duygu ve duşuncelerinin yerleşmesine yardım etti. Boylece Roma'ya gitme isteği duş yaşamımda bir maske ve pek cok başka tutkulu isteğin simgesi haline gelmişti. Onların gercekleşmesi her ne kadar doyurulmalarına o zamanlar yazđı tarafından Anibal'in Roma'ya girmek icin yaşam boyu suren isteği kadar az şans verilmiş de olsa Kartacalıların tum inatcılığı ve tek hedefciliği ile izlenmişti.

Bu noktada gucu hala tum bu duygular ve duşlerde gosterilmiş olan olayla karşı karşıya geldim. Babam beni yuruyuşlerinde yanında goturmeye ve konuşmalarında bana icinde yaşadığımız dunyadaki şeylere ilişkin duşuncelerini acıklamaya başladığında on ya da oniki yaşında olsam gerek. Yine boyle bir olanak cıktığında bana şimdi her şeyin onun zamanına gore nasıl da iyi olduğunu gosteren bir oyku anlattı.

“Genc bir adamken” dedi “senin doğduğun yerin sokaklarında bir Cumartesi gunu yuruyuşe cıktım; iyi giyinmiştim ve başımda yeni bir kurk şapka vardı. Bir Hıristiyan bana yaklaştı ve bir vuruşta şapkamı camurlara fırlatıp: ‘Yahudi! İn kaldırımdan aşağı!’ diye bağırdı.”

“Sen ne yaptın?” diye sordum. “Yola inip şapkamı aldım” diye sakince yanıtladı. Bu, beni, kucuk cocuğun elini tutan buyuk, guclu adam adına kahraman olmayan bir tutum olarak sarstı. Bu durumu

duygularıma daha iyi uyan bir başkasıyla karşılaştırdım: Sahnede

Anibal'in babası Hamilcar Barca⁹ evici sunağında oğluna Romalılardan
oc alacağına yemin ettirir. O zamandan beri Anibal'in benim
duşlemlerimde bir yeri olmuştur.

Kartacalı generale hayranlığımı çocukluğuma doğru bir basamak
daha ilerletebileceğime inanıyorum; oyle ki bir kez daha sorun yalnızca
yeni bir nesneyle kurulmuş coşkusal bir ilişkinin aktarımı olacaktır.

Okumayı öğrendiğimde elime ilk gecen kitaplardan biri Thi-

^ [1909'da eklenen dipnot:] İlk basımda bunun yerine Hasdrubal adı çıkmış: benim

Günlük Yaşamın Psikopatolojisinde (1901) açıkladığım şaşırtıcı bir hata [X. bölüm (2)
P.F.L., 5, 276-7.]

246 DÜŞLERİN YORUMU I

ers'in Konsulluk ve imparatorluk Tarihi'ydi. Tahta askerlerimin düz
sırtlarında üzerine Napoleon'un mareşallerinin adları yazılmış etiketlerini
hala anımsayabiliyorum. O zamanlar favorim Massena'ydı (ya
da adını Yahudi biçiminde verecek olursam Manasseh).¹⁰ (Hiç kuşkusuz
bu yeğleme kısmen benim yaş günümün tam yüzyıl sonra
onunla aynı güne denk gelmesiyle açıklanabilir.)¹¹ Napoleo'nun da
Anibal'le her ikisinin de Alpleri geçmiş olması yüzünden birleşir. Bu
savaşa ilişkin düşüncelerin izi çocukluğumdan daha da gerilere sürülebilir:
uc yaşlarındayken benden bir yaş büyük bir oğlanla bazan arkadaşça
ama bazan savaşırçasına yakın ilişkiler içinde olduğum zamanlara
ve bu ilişkinin iki oyun arkadaşından daha zayıf olanın
icinde dalgalandırılmış olması gereken isteklere.¹²
insan bir düşünce ne denli derinlemesine çözümlerse, o düşünce gizli

iceriğinin kaynakları arasında bir rolü olan çocukluk yaşantılarının izlerine o denli sık rastlar.

Daha önce (s. 74'de) bir düşün, anıları, kısaltma ya da değiştirme olmaksızın, onun görünül' içeriğinin *tümünü* oluşturacak biçimde çok seyrek olarak yeniden uretebileceğini görmüştük. Yine de bu olayın bazı kuşku götürmeyen örnekleri vardır: ve çocukluk sahneleriyle bağlantılı birkaç örnek daha verebilirim. Hastalarımın biri, gerçek bir anı olduğu hemen ayımsanabilen hemen hemen carpılmamış bir cinsel olayın yer aldığı bir düşün yaşamıştı. Aslında olaya ilişkin anısı her ne kadar büyük ölçüde karanlık bir hal aldıysa da uyanıklık yaşamında hiçbir zaman kaybolmamıştı ve yeniden canlanması çözümleme sırasında önceden yapılan bir çalışmanın sonucuydu. Düşün goren, oniki yaşındayken yatakta yatan bir okul arkadaşını ziyarete gitmişti; arkadaşı kazara yapılan bir devinimle üstündeki örtüyü acmıştı. Arkadaşının cinsel organlarının görüntüsüyle hastam bir tür zorlamanın esiri olmuş ve kendi de soyunup arkadaşının penisini tutmuştu. Arkadaşı ona ofke ve şaşkınlıkla bakmış o da utanıp gitmişti.

Bu sahne yirmiuc yıl sonra bir düşün o zamanki duygularının tüm

111 [1930'da eklenen dipnot.] Yeri gelmişken Mareşal'in Yahudi kökenli olduğuna ilişkin bir kuşku duyulmuştu.

11 [Bu cümle 1914'de eklenmiştir.]

12 [Bunun daha geniş bir özeti II. Cilt, Bölüm VI, F ve H'de bulunacaktır.]

b . d ü ş l e r i n k a y n a ğ ı o l a r a k b e b e k s i m a l z e m e 247

ayrıntılarıyla canlanıyordu. Ancak öyle bir biçimde değiştirilmişti ki

duş goren etkin değil edilgin roldeydi; okul arkadaşının tipiyse onun

güncel yaşamındaki biriyle yer değiştirmişti [s. 239'a da bkz.].

Cocukluk sahnesinin kural olarak düşün görünür içeriğinde yalnızca

bir imayla temsil edildiği ve ona düşün yorumuyla ulaşılması

gerektiği doğrudur. Bu tür örnekler kaydedildiğinde çok fazla kanıt

değeri taşımazlar çünkü kural olarak bu çocukluk yaşantılarının olmuş

olduğuna ilişkin başka hiçbir kanıt yoktur: eğer çok erken çağlara

dek uzanıyorsa artık anı olarak fark edilmezler. Bu çocukluk

yaşantılarının varolduğunu düşlerden çıkarmanın genel doğruluğunu

ruhcozumsal çalışmada karşılıklı olarak ısrarlı olan ve bu nedenle

yeterince güvenilir görünen pek çok etmen güvence altına almaktadır.

Düş yorumu amaçlarıyla bağlamından koparılmış bu çıkarsanmış

çocukluk yaşantılarının bazılarını kaydedersen özellikle yorumların

dayandığı tüm malzemeyi alamayacağım için pek az izlenim yaratabilirler.

Yine de bunun beni onlara değinmekten alıkoymasına izin vermeyeceğim.

I

Kadın hastalarımın birinin tüm düşleri onun “telaş” içinde olmasıyla

belirleniyordu: bir yerlere tam zamanında varmak, bir treni kacırmamak

v.b. için korkunc bir telaş içinde oluyordu. Bir düşünde *bir*

kadın arkadaşını çağırmaya gidecekti; annesi yürümemesini, bir

arabaya binmesini söylemiş; ama o bunun yerine koşmuş ve durmadan

düşmüş. Cozumlemede ortaya çıkan malzeme bizi çocukken *telâşla*

dolaşma ve koşuşmaya (Viyana'lıların “*eine Hetz*” [“purtelaş” ,

“cılıncı koşu”] dedikleri) ilişkin anılara yönelmişti. Özel bir düş

“D/e Kah rannte, bis sie fiel” [“inek duşunceye dek koştı”] cumlesinin

bir tek [sacma] sozcüğe donuşecek kadar hızlı soylendiği

—aslında bir başka telaş— tutulan bir cocuk oyununu anımsattı. Kucuk

kız arkadaşlarla tum bu masum koşuşmalar anımsanmıştı cunku

oteki daha az masum şeylerin yerine gecmekteydiler.

2 4 8 DUŞLERİN YORUMU I

II

işte başka bir kadın hastanın duşu: *Her türden makinenin durduğu*

büyük bir odadaymış, sanki bir ortopedi enstitüsünü kafasında

canlandırdığı biçimdeymiş. Ona benim zamanımın olmadığı ve sağaltımın

diğer beş hastayla aynı zamanda yapılması gerektiği söylenmiş.

Ancak o reddetmiş ve yatağa —ya da her ne idiyse yani kendisine

ne imiş gibi geliyorsa ona— yatmamış. Köşede dikilmiş ve bunun

doğru olmadığını söylemek için beni beklemiş. Bu sırada diğerleri

onunla alay ediyor ve bunun onun “huyu” olduğunu söylüyorlarmış.

Aynı anda sanki birçok kare yapmaktaymış.

Bu duşun içeriğinin ilk kesimi sağaltımla ilişkiliydi ve bana bir

aktarımdı, ikinci kesim cocukluktaki bir sahneye bir imayı iceriyordu.

İki kesim birbirine yataktan soz edilmesiyle bağlanmıştı.

Ortopedi Enstitüsü, sağaltımı, uzunluğu ve doğası acısından ortopedik

sağaltımla kıyasladığım bir sozume gondermeydi. Sağaltıma

başladığımda ona sonradan gunde tam bir saat ayırabileceğimi ama o

an için fazla zamanım olmadığını soylemek zorunda kalmıştım. Bu,

onun, histeriye yatkın cocuklarda temel bir çizgi olan eski duyarlılığını

altüst etmişti: o çocuklar sevgiye doymazlar. Hastam altı çocuklu bir ailenin en kucuğuydu (bu nedenle: *diğer beşiyle aynı zamanda*) ve bu nedenle babasının gözdesiydi; ama böyle olduğu halde taptığı babasını kendisine zamanının ve dikkatinin pek azını ayırıyor gibi algılıyordu. *Bunun doğru olmadığını söylemek için beni beklemesinin* kokeni aşağıdaki gibiydi. Genç bir terzi cırağı ona bir elbise getirmiş o da parasını vermişti. Sonradan kocasına eğer çocuk parayı yitirse tekrar ödemek zorunda kalıp kalmayacağını sormuştu. Kocasına ona *takılmak* için ödemesi gerekeceğini söylemişti. (duşteki takılma). Ona defalarca sormuş ve *her şeye karşın bunun doğru olmadığını söylemesini beklemişti*. Ondan sonra düşün gizli içeriğinde eğer ona iki kat zaman ayırırsam iki kat para ödemesi gerekip gerekmeyeceği düşüncesi olduğu sonucu çıkmıştı — acgozluca ya da pis bulduğu bir düşünce.

(Cocuklukta temiz olmayış sıklıkla duşlerde para acgozluluğu ile yerdeğiştirir; ikisi arasındaki bağlantı “pis” sozcugudur.13)

13' [Bu nokta Freud tarafından daha sonra “Karakter ve Anal Erotizm”de (19086) gen iş le tilm iştir.]

Söylemek için beni beklemek v.b. hakkındaki tüm parçanın niyeti “pis” sozcugunu dolambaçlı bir biçimde anlatmak idiyse o zaman onun *köşede dikilmesi* ve *yatağa yatmaması* çocukluğuna ilişkin bir sahnenin parçaları olarak yerine oturmaktadır: yatağını kirlettiği ve köşede dikilmekle cezalandırıldığı, babasının artık onu sevmeyeceği biçiminde korkutulduğu, kardeşlerinin onunla alay ettiği v.b. bir sahne.

— *Küçük kareler* kendisine sayıları her yonde toplamları onbeş

olacak biçimde dokuz kareye yerleştirme (ki bunun doğru olduğuna inanıyorum) biçimindeki aritmetik oyununu göstermiş olan küçük yeğeniyle ilişkiydi.

III

Bir adam aşağıdaki duşu görmüştü: *t ki oğlanın — ortalığa yayılmış aletlere bakılacak olursa varil cinin oğlanlarının— dövüştüğünü görmüş. Oğlanlardan biri ötekini yere fırlatmış; yerdekinin mavi taşlı küpeleri varmış. Yerinden fırlayıp saldırganı dövmek için sopasını kaldırarak üzerine atılmış. Öteki bir tahta perdenin önünde duran bir kadına, sanki annesiymiş gibi sığınmak için koşmuş. Kadın çalışanlar sınıfından biriymiş ve düş görene arkası dönükmüş. Sonunda geri dönmüş ve adama öyle korkunç bir bakışla bakmış ki adam dehşet içinde kaçmış. Kadının alt göz kapaklarının kırmızı eti belirgin biçimde görülebiliyormuş.*

Duş bir gün oncesinin onemsiz olaylarını bol bol kullanmıştı.

Adam gerçekten caddede iki oğlan görmüştü ve onlardan biri diğerini yere fırlatmıştı. Kavgayı durdurmak için atıldığında ikisi de tabanları yağlamıştı. — *Varil cinin oğlanları*. Bu ancak “*varilin dibini çıkarmak*” cumleciğini kullandığı daha sonraki bir duşla açıklanabildi. —

Deneyimlerine göre *mavi taşlı küpeleri* en çok fahişeler takardı. O zaman aklına *iki oğlan* hakkında unlu bir tekerleme parçası geldi: “*oteki oğlanın adı Marie'ydi*” (yani bir kızdı). — *Kadın ayakta duruyor*, iki oğlan sahnesinden sonra Tuna kıyısı boyunca bir yuruyuşe çıkmış ve yorenin ıssızlığından yararlanarak *bir tahta perdeye* işemişti. Daha

ileride saygın giyimli yaşlıca bir hanım ona çok dostca gulumsemiş ve kartvizitini vermek istemişti. Duşte kadın adamın işerkenki konumunda durduğuna göre ortada işeyen bir kadın sorusu bulunmalıydı.

b. düşlerin kaynağı olarak bebek sismalizme 249
250 düşlerin yorumu

Bu, kadının korkunc *bakışı* ve *belirgin kırmızı et* ile uyuşmaktaydı ve ancak eğilme sonucu cinsel organın aralanmasıyla ilişkili olabilirdi.

Bu, onun çocukluğunda görülmüştü ve daha sonraki anılarda “*gurur eti*” —bir yara— olarak yeniden ortaya çıkmıştı.

Duş, küçük bir oğlanken küçük kızların cinsel organlarını görmek için elde etmiş olduğu iki olanağı birleştirmişti: onlar *yere fırlatıldıkları* zaman ve *işerlerken*. Bağlamın diğer kesiminden de bu olanaklar sırasında göstermiş olduğu cinsel merak yüzünden babası tarafından *dövüldüğü* ya da korkutulduğuna ilişkin bir anısı olduğu ortaya çıktı.

IV

Aşağıdaki (yaşlıca bir hanım tarafından görülmüş olan) düşün arkasında, tek bir düşlemede olabilecek en iyi biçimde birleşmiş bir çocukluk anıları yığını bulunmaktadır.

Bazı işler yapmak için büyük bir telciş içinde evden çıkmış. Graben'de 14 sanki devrilivermiş gibi dizlerinin üzerine çökmüş. Çok sayıda insan, özellikle de arabacılar, çevresine toplanmış ama hiç kimse kalkması için yardım etmemiş. Pek çok boşa giden çabadan sonra sonunda kalkmış olsa gerek ki kendisini eve götürecektir bir arabaya yerleştirilmiş.

Birileri büyük tıkabasa dolu bir sepeti (alış veriş sepeti

gibi) arkasından pencereden içeriye fırlatmış.

Bu, duşlerinde, tıpkı çocukken oraya buraya koştuğu gibi hep

“telaş” içinde olan hanımdı [s. 196'ya bkz.j. Duştaki ilk sahne acıkca

duşmuş bir atın görüntüsünden turemişti; aynı biçimde “*devrilme*”

sozcuğu at yarışlarına bir göndermeydi.15 Gençliğinde atlara binmişti

ve kuşkusuz daha küçükken kendisi at *olmuştu*. *Düşme*, kapıcının

onyedi yaşındaki oğlunun çok erken çocukluğuna ilişkin bir anıyla ilgiliydi;

oğlan bir gün caddede bir sara nobeti gecirip düşmüş ve bir

araba ile eve getirilmişti. Kuşkusuz bunu yalnızca *işitmişti* ama sara

nobeti (ya da “*düşme hastalığı*”) düşüncesi imgeleminde yer etmiş ve

^ [Viyana'nın belli başlı alışveriş merkezlerinden biri.]

^ [Devrilme sozcuğu ile karşıladığımız deyim Türkçe'de at yarışını çağrıştırmıyor.

Bu bağlantı bir futbol meraklısı için “düşme” sozcuğunun “kume düşme” ile bağlantısı

gibi düşünülebilir. — ç.n.]

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 251

sonraları onun histerik nobetlerinin biçimini etkilemişti. — Eğer bir

kadın düşme düşü görüyorsa bunun hemen hemen değişmez biçimde

cinsel bir anlamı vardır: kadın kendisini “*düşmüş kadın*” olarak algılıyordu.

Bu düş özellikle bu konuda kuşkuyla yer bırakmıyordu çünkü

hastanın düştüğü yer Viyana'nın fahişelerinin gezinti yeri olarak

adı çıkmış bir kesimi olan Graben'di. *Alış veriş sepeti [Korb]* birden

çok yoruma yöneltmişti. O, kadına, aşıklarına yöneltmek zorunda

kaldığı ve de daha sonra kendisinin de karşılaştığından yakındığı

cok sayıda tersleme'yi [*Körbe*] 16 anımsatmıştı. Bu, aynı zamanda kadının kendisinin de tersleme olarak açıkladığı *kimsenin ona kalkması için yardım etmemesi* ile bağlantılıydı. *Alış veriş sepeti* sonradan çözümleme sırasında daha önce aklına gelmiş olan ve kendinden çok alt düzeyde bir evlilik yaptığı ve kendi başına alış veriş yapmak zorunda kaldığı yolunda bir düşlemi anımsattı. Son olarak da bir hizmetçi simgesi olabilirdi. Bu noktada başka çocukluk anıları ortaya çıktı.

Önce, hırsızlık ettiği için kovulmuş ve *dizlerinin üzerine çöküp* affedilmeyi dilemiş bir aşçıya ilişkin bir anı. O sırada kendisi oniki yaşındaydı.

Sonra aile *arabacısı* ile bir aşk oykusu nedeniyle kovulmuş olan bir hizmetçiye (arabacı her nasılsa sonradan onunla evlenmişti) ilişkin bir başka anı. Böylece bu anı düşteki arabacıların (surucuların) (ki gerçek arabacının tersine, düşmüş kadını kaldıramamışlardı) kaynaklarından biri oluyordu. Geriye *kadının arkasından ve pencereden içeriye fırlatılan sepetin* açıklanması kalıyordu.

Bu ona, kırsal kesimde sevgililerinin *penceresine* tırmanan aşıklara trabzanlardan aşağıya *fırlatmak* için valizlerin *verilmesini* ve de kendisinin oralardaki yaşamına ilişkin başka küçük sahneleri anımsattı:

Beyefendinin birinin bir hanımın odasının *penceresinden içeri* nasıl da *mavi erikler* atmış olduğunu; kendi kız kardeşini, *penceresinden içeri* bakan koyun delisinin nasıl da korkuttuğunu. Sonra onuncu yaşına ilişkin ve koyde evdeki uşaklardan biriyle aşk sahneleri yaşamış (ki kız da bunlardan bazılarını görmüş olabilirdi) bir hizmetçiye *yol verildiği, dışarı atıldığı Ciçeri atmak*” şeklindeki düş imgesinin karşıtı)

biciminde silik bir anı ortaya çıkmaya başladı — başka birçok

^ {"Korb" ("sepet") sozcugu yaygın olarak evlilik önerisinin geri çevrilmesi için kullanılır.]

11

* [Almanca sozcuk her ikisi için de aynı {Kutscher)^

2 5 2 DUŞLERİN YORUMU I

yonde daha önce ulaşmış olduğumuz bir oyku. Viyana'da bir uşağın

eşyasına aşağılamayla "yedi erik" denir: yedi eriğini toparla ve defol!

Doğal olarak benim kayıtlarım, çözümlemeleri sıklıkla yaşamın

ilk üç yılına dek uzanan silik ya da tümüyle unutulmuş çocukluk izlenimlerine

yonelten geniş bir hasta düşleri koleksiyonunu da içermektedir.

Ama onlardan çıkarılan herhangi bir sonucu genel olarak düşlere

uygulamak çok güvenli olmaz. Sozkonusu kişilerin tümü de

nevrotik ve özellikle de histeriktir ve düşlerinde rol oynayan çocukluk

sahnelerinin düşlerin doğası tarafından değil onların nevrozlarının

doğası tarafından belirlenmesi olasıdır. Yine de kendi düşlerimi

çözümlerken (ve her şey bir yana bunu herhangi bir büyük patolojik

belirti yüzünden yapıyor değilim) hiç de daha seyrek olmayarak bir

düşün gizli içeriği beni beklenmedik bir biçimde bir çocukluk sahnesine

goturmuştur ve tüm bir dizi düşümün hep birden bazı çocukluk

yaşantılarımdan dallanan çağrışımlarla bağlantılı olduğunu görmüşümdür.

Bunun bazı örneklerini daha önce [s. 242-6] vermiştim ve

değişik bağlamlarda verecek başka örneklerim de olacak. Bu kesimin

en iyi bitişi belki de yeni olaylarla çocukluğun çoktan unutulmuş yaşantılarının,

düş kaynakları olarak biraraya geldiği bir ya da iki düşümü

bildirmek olacaktır.

I

Bir yolculuktan sonra ac ve yorgun olarak yattım; en temel yaşamsal gereksinmeler varlıklarını uykumda duyurmaya başladılar ve aşağıdaki duşu gordum:

Biraz muhallebi aramak için mutfağa girdim, içeride üç kadın ayakla duruyordu; biri hanın sahibesiydi ve elinde sanki Knödel [bir tur hamur koftesi] yaparmış gibi bir şeyler yoğuruyordu. Kendisi hazır oluncaya dek beklemem gerektiği yanıtını verdi. (Bunlar acıkca soyleneş sozcukler değildi.) Sabırsızlık hissettim ve bir haksızlık duygusu içinde dışarı çıktım. Bir palto giydim. Ama ilk denediğim bana çok uzundu. Onu çıkardım ve kürklerle süslenmiş olduğunu görüp şaşırdım. Giydiğim İkincisinde bir Türk deseni oyulmuş uzun bir şerit vardı. Uzun yüzlü ve kısa sivri sakallı bir yabancı geldi ve kendisinin olduğunu söyleyerek benim onu giymemi önlemeye çalıştı. O

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 2 5 3

zaman paltonun her yanının Türk deseniyle işlenmiş olduğunu gösterdim.

“Türk (desenleri, şeritleri...) ile senin ne ilgin var?” diye sordu.

Ama sonra birbirimizle oldukça arkadaş olduk.

Bu duşu cozumlemeye başladığımda hic beklenmedik bir bicimde (herhalde onuc yaşımdayken) okuduğum ilk romanı anımsadım; işin doğrusu ilk cildin sonundan başlamıştım okumaya. Romanın ya da yazarının adını hic bilmiyordum ama sonuna ilişkin cok canlı bir anım vardı. Kahraman cıldırıyor ve yaşamına büyük mutluluk ve huzun

getirmiş olan uc kadının adını yineleyip duruyordu. Bu adlardan biri *Pélagie* idi. Bu anının çözümlemede nereye götüreceğine ilişkin hiçbir düşüncem yoktu. Uc kadınla bağlantılı olarak insanın yazgısının eksenini olan uc Yazgı Tanrıçasını¹⁸ düşündüm ve uc kadından birinin —duştaki han sahibesinin— canlı yaratığa yaşamı, dahası ilk besinini veren anne olduğunu anladım. Aşk ve açlık diye düşündüm, bir kadının göğsünde buluşuyor. Hani kadın güzelliğine çok düşkün genç bir adam, kendisini bebekken emzirmiş olan güzel görümlü sutannesine “Elime geçen fırsatı daha iyi kullanmadığım için üzgünüm” demiş ya işte o oykudeki gibi. Psikonevrozların mekanizmasındaki “ertelenmiş eylem” etmenini açıklamak için bu oykuyu kullanma alışkanlığım vardı.¹⁹ — O zaman Yazgılardan biri avuclarını sanki hamur koftesi yapıyormuş gibi birbirine surtuyordu: bir Yazgı tanrıçası için garip bir uğraş ve bir acıklama yapılması gerekliliği bas bas bağıyor. Bu açıklamayı çocukluğumun başka ve daha eski bir anısı sağladı. Altı yaşımıdayken ve annemden ilk derslerimi alırken hepimizin topraktan yapıldığına ve toprağa donmemiz gerektiğine inanmam istenirdi. Bu bana doğruymuş gibi gelmemiştii ve doktrine duyduğum kuşkuyu dile getirmiştii. Bunun üzerine annem avuclarını —tıpkı hamur koftesi yaparmış gibi— birbirine surttu ve surtunmenin ürettiği siyahımtarak *epidermis* [üst deri —c.n.] kalınlarmı topraktan yapıldığımızın kanıtı olarak gösterdi. Bu gorsel tanıtmaya hayranlığım sınır-

^ [Uc Yazgı Tanrıçası: Moira'lar. İnsanın omrunun ipliğini buken, mutluluk ve mutsuzluk paylarını belirleyen uc kız kardeş — ç.n.]

9 [Freud'un eski "Bilimsel B irR u h b ilim P ro jesi" nin (Freud, 1950a) II. Kesiminin

ileri bolumlerinde betimlenen histeri mekanizması hakkında yeni b ir kurama g onde rme.]

2 5 4 DUŞLERİN YORUMU I

sızdı ve daha sonraları "Du bist der Natur einen Tod schuldig"20 sozleriyle

ifade edildiğini işittiğim inancı benimsedim. O zaman, tıpkı cocukluğumda

acıkınca yaptığım gibi mutfağa girdiğimde —annem ateşin

başında ayakta durur ve akşam yemeği hazır olana dek beklemem

gerektiği konusunda beni uyarırdı— orada bulduklarım gerçekten Yazgı

tanrıcalarıydı. Ve şimdi de hamur kofteleri — *Knödel!* Üniversitedeki

hocalarımdan en azından biri —ve kesinlikle dokubilim bilgilerimi

(orneğin *epidermis* hakkındaki bilgilerimi) borclu olduğum biri—

yazılarını aşırıldığı [*plagiarizing*] için yasal yollara başvurmak zorunda

kaldığı *Knödl* adlı biri nedeniyle hemen aklıma gelmişti. Aşırma düşüncesi

—başka birine ait de olsa kişinin eline gecenin sahiplenmesi—

acıık olarak düşün bana sanki bir sure dersliklerden palto calma işini

surdurmuş olan hırsızmışım gibi davranıldığı ikinci kısmına yoneltmişti.

"Aşırma" sozcüğünü üzerinde düşünmeden aklıma oyle geldiği

icin yazmıştım ama şimdi düşün görünür içeriğinin değişik kesimleri

arasında bir kopru [*Brücke*] oluşturduğunu ayrımsıyordum. Bir çağrışım

zinciri [*Pélagie* — *plagiarizing* [aşırma] — *plagiostome'lar* 21 ya

da kopek balıkları [*Haifische*] — *bir balığın yüzme kesesi* [*Fischbla ie*])

eski romanı, Knodl olayı ve acık olarak cinsel teknikte kullanılan

aygıtlara [prezervatif karşılığı Turkce'de kullanılan kaput sozcüğünde

olduğu gibi — *ç.n.*] gonderme yapan paltolarla birleştiriordu. [S. 235'e

bkz.] (Maury'nin (s. 111 'deki) eşsesli duşlerine bkz.) Kuşkusuz çok zorlama ve anlamsız bir düşünce zinciri ama duş işlemi tarafından oluşturulmasaydı uyanıklık yaşamında hiçbir zaman kuramayacağım bir zincir. Ve sanki *hiçbir şeyi* kutsal saymayan zorlanmış bağlantılar kurma gereksinimi, Brucke'nin“ (yukarıdaki fiil hali *köprü kurma'* ya bkz.) onurlu adı öğrencilik yaşamımın —şimdi duşlerimde *başırma belâ olan (plaguing)* arzuların tam tersine— tüm oteki arzulardan uzak en mutlu saatlerini geçirdiğim Enstituyu anımsatmıştı:

9 0 • »» [“Doğaya bir olum borclusun.” *IV. Henry I. Kesim*, v. I.de Prens Hal'in Falstaf ffa soylediği sozun apacık anımsanması: “Tanrıya b ir olum borclusun.”] Bu çocukluk sahnelerine bağlayan duyguların h e r ikisi de — hayranlık ve kaçınılmaz olana b o yun eğiş— bu duşten kısa süre önce gorduğum b ir duşte ortaya çıkmış ve bana bu çocukluk olayını ilk k e z anımsatmıştı.

2 ^ Plagiostome'lar üzerinde ilerlemekten bilerek kaçındım; o n la r aynı üniversite hocasıyla ilişkili olarak kendimi rezil ettiğim bir olayı anımsattılar.

" [Brucke ve Fleischl için II. Cilt, Bölüm VI, H'ye bkz.]

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 255

So wird's Euch an der Weisheit *Brüsten*

Mit je d em Tage mehr gelusten²³

Son olarak aklıma bir başka çok saygın hoca —onun adı, Fleischl da

[“*Fleisch* = et”], tıpkı Knodl gibi kulağa yenecek bir şey gibi geliyordu—

ile icinde *epidermis kalıntılarının* (annem ve han sahibesi) ve

deliliğin (roman) ve de dispanserden²⁴ alınmış, *açlığı* gideren bir ilacın

(Kokain) yer aldığı rahatsız edici bir sahne geldi.

Karışık düşünce katarlarını bu çizgiler boyunca daha da izleyebilir ve düşünce çözümlediğim kesimini açıklayabilirdim; ama bu noktada durmak zorundayım çünkü daha fazlası için gerekli olan kişisel özveri çok fazla olacak. Ben yalnızca bizi doğru karmaşanın altında yatan düşünçelerine götürebilecek nitelikte bir ipliği izleyeceğim. Uzun yuzlu ve sakallı yabancı Spalato'da karımın birçok *Türk* eşyası satın aldığı dukkancının özelliklerini taşıyordu. Adı Popovic idi, çift anlamlı bir ad²⁵ ve o ad üzerine mizahi bir yazar, Stettenheim, imalı bir söz etmişti: “Bana adını söyledi ve yuzu kızarıp elimi sıktı.” Bir kez daha kendimi daha önce Pelagie, Knodl, Brucke ve Fleischl'da olduğu gibi bir adı kotuye kullanırken buluyordum. Bu biçimde adlarla oynamanın cocuksu bir yaramazlık olduğunu yadsımak olanaksızdı. Ama buna göz yumduysam bir misilleme olduğu icindi; çünkü benim adım da sayısız kez böylesi zayıf noktelerin kurbanı olmuştu.²⁶ Goethe'nin bir yerlerde insanların adları konusundaki duyarlılıklarına değindiğini anımsadım: nasıl da *derimiz* gibi onların içinde buyuyorduk.

Goethe, bunu kendi adı için Herder'in yazdığı bir dize üzerine söylemişti:

yx 4

[“Boylece Bilgelik'in göğüslerine y a p ışm a k la

H e r gunun daha büyük b ir vecdle dolacak”

Goethe, *Faust*, I. Kesim, 4. Sahne

(Bayard Taylor çevirisi).]

²⁴ [Almanca'da “*lateinische Küche*” (sozcuk olarak “Latin mutfağı”) — s. 164'deki dipnota bkz.)

[“*Popo*” “oturacak yer” anlamına cocuksu bir sozcuk.]

[“Freud!” “n eşe” anlamına Almanca b ir sozcuktur.]

2 5 6 DÜŞLERİN y o r u m u i

«Der du von Gottem abstammst, von Gothen oder vom Kote.» —

«So seid ihr Gotterbilder auch zu Staub.» 27

Adları kotuye kullanma konusundan uzaklaşmış olmamın yalnızca

bu yakınmaya yönelttiğini ayırımsadım. Ama burada kesmek zorundayım.

— Karımın Spalato'da yaptığı alışveriş, Cattaro'da28 yapılmış

bir başka alışverişi anımsattı; ustunde cokca düşünmuştum cunku

bazı tatlı kazanlar edinme fırsatını kacırmama neden oluyordu (bkz.

sutanneyle kacırılmış fırsat). O halde aclığımın duşe yerleştirdiği

düşüncelerden biri buydu: “İnsan hiçbir zaman bir fırsatı kacırmamalı,

hatta o fırsat kucuk bir hatayı icerse bile. İnsan hiçbir zaman bir

fırsatı kacırmamalı cunku yaşam kısa ve olum kacınılmazdır.” “*Carpe*

diem”in bu dersinin icinde başka anlamların yanında cinsel bir anlam

da bulunduğundan ve ifade ettiği arzu yanlış olduğu icin ansızın

durmadığından sansurden korkması doğaldı ve kendini bir düşün arkasına

saklamak zorundaydı. O zaman *ters* bir anlamı olan tum düşünceler

dile gelmişti: duş gorenin *manevi* bir besinle doyduğu bir

zamana ilişkin anılar, her turden alıkoyucu düşünceler ve hatta en isyan

ettirici cinsel cezalanıl tehditleri.

II

Bir sonraki duş oldukca uzun bir on bilgi gerektiriyor.

Aussee'de gecireceğim tatil icin trene binmek uzere arabayla Batı

istasyonuna [Viyana'da] gitmiştim; ama perona geldiğimde Ischl'e gidecek

olan bir önceki tren henüz istasyondaydı. Orada bir kez daha İm27

[Bu dizelerin ilki Herder'den Goethe'ye bazı kitapları ödünç istemek için yazdığı

şakacı bir nottan gelmektedir: “Tanrıların ya da G o t l a n n veya gubrenin çocuğu

olan sen” — (Goethe onları bana yolla!) Freud'un daha ileri bir serbest çağ n şım 1 olan

ikinci dize Goethe'nin *Iphigenie a u f T a u r i s ' m i n* II. Perde 2. Sahnesindeki unlu açıklama sahnesinden alınmıştır. Pylade'lardan Truva kuşatması sırasında pek çok kahramanın

olduğunu işiten Iphigenia şunları söyler: “Boylece siz İlahi bedenler de toza donuştun

u z !”]

n o

“ u [Spalato ve Cattaro: her iki kent de Dalmacya kıyısındadır.]

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 2 5 7

paratorla bir görüşme yapmak için Ischl'e giden Kont Thun'u29 gordum.

Yağmur yağdığı halde ustu acık bir arabayla gelmişti. Dosdoğru

Yerel Trenler girişine gitti. Kapıdaki bilet kontrolörü onu tanımamıştı

ve biletini almaya çalıştı, ama o elinin tersiyle adamı ittirdi ve hiçbir

açıklamada bulunmadı. Ischl treni gittikten sonra kurallar gereği

peronu terk etmem ve bekleme salonuna donmem gerekiyordu; peronda

kalmak için işleri yoluna koymam epeyce zor oldu. Zamanı, binlerinin

gelip bir tur “torpil” yaparak bir kompartmanı tutup tutmayacağını

gormek için çevreye bakınarak gecirdim. Boyle bir durumda

yuksek sesle protesto etmek niyetindeydim: yani eşit haklardan söz

edecektim. Aynı zamanda kendi kendime *Le Nozze di Figaro*'dan Figaro'nun

aryası olduğunu ayırımsadığım bir melodiyi mırıldanıyordum:

Se vuol ballare, signor contino,

Se vuol ballare, signor contino,

(Başka birinin de melodiyi aynımsamış olup olmadığı biraz kuşkulu.)

Tum akşamustu keyifli ve kavgacı bir hava icindeydim. Garsona ve arabacıya takıldım — umanm duygulanı incitmemişimdir. Şimdi ise her turden kustahca ve devrimci düşünce kafamda dolanıyordu ve Figaro'nun sozleriyle *Comédie française'in* oynadığını gorduğum Beaumarchais'nin komedisine ilişkin anılarım da geri durmuyordu.

Doğmuş olmanın zahmetine katlanan büyük beyefendinin cumleciğini ve Kont Almaviva'nın Suzanna'ya uygulamaya çalıştığı *droit du Seigneur*'u³¹ düşünüyordum. Ayrıca kotu niyetli karşıt gazetecilerimizin

“ 9 [Muhafif goruşleri olan Avusturya'lı politikacı (1847-1916), Alman milliyetçilerinin tersine Bohemya'nın oz-yonetiminin savunucusu, 1898-9'da Avusturya Başbakanı.

— Bad Ischl, Yukarı Avusturya'da, Saray'ın duzenli olarak yaz ayları gecirdiği yerLO

[“Eğer sayın kontum dansetmek isterse,

Eğer sayın kontum dansetmek isterse,

Ona bir melodi calmaya amade olacağım..”]

[“Ağa payı” diye karşılayabileceğimiz bir deyim. Derebeylerinin teba lanndaki gelinlik kızlarla kocalarından önce gerdeğe girme hakkı. — ç.n./

2 5 8 DUŞLERİN YORUMU I

Kont Thun'un adı uzerine ona “Kont Nichtsthun”³² diyerek nasıl espri yaptıklarını da düşünüyordum. Onu kıskanmış değildim. O, İmparator'la guc bir goruşmeye gidiyordu, oysa ben, asıl Kont Bir işe Yaramaz'dım — tatile gidiyordum. Bunu tatil için her turden eğlenceli

plan izledi. Bu noktada perona tıp sınavlarında Hukümet Gozetmeni olduğunu ayırmsadığım ve bu yetkide etkinlikleriyle, ovgulu “Hukümetin yatak arkadaşı”³³ takma adını kazanmış bir bey girdi. Kendisine resmi pozisyonu nedeniyle birinci sınıf bir yarım kompartman verilmesini istedi; bir demiryolcunun otekine: “Yarım birinci sınıf biletlis³⁴ beyi nereye yerleştirebiliriz?” dediğini işittim. Bu, diye düşündüm kendi kendime, iyi bir imtiyaz orneği; her şey bir yana *ben* birinci sınıf ücretini tam olarak odemiştim. Aslında kendime bir kompartman edindim ama koridorlu bir vagon değildi; bu yuzden gece tuvalet bulunmayacaktı. Bir görevliye yakındım, hiçbir sonuc elde edemedim ama yolcuların olası gereksinmelerini karşılamak için herhalde kompartmanın tabanına bir delik acmaları gerektiğini soyleyerek ocumu aldım. Gerçekten de sabah uce ceyrek kala aşağıdaki duşu gordukten sonra zorlayıcı bir işeme gereksinmesiyle uyandım:

Bir insan kalabalığı, bir öğrenci toplantısı. — Bir Kont (Thun ya da Taaffe) konuşuyor. Almanlar hakkında bir şeyler söylemesi için meydan okunuyor; o da aşağılayıcı bir jestle onların en sevdiği çiçeğin öksürük çiçeği olduğunu söylüyor ve bir tiir parçalanmış yaprağı —daha doğrusu kırıştırılmış yaprak iskeletini— iliğine takıyor. Bir i z den kızıyorum — birden kızıyorum oysa böyle bir tutum almama şaşıyorum.

33 ("Kont Bir İşe Yaramaz" . Thun, Almanca yapmak demektir.)

34 [*“Beischläfer”* sozcuk olarak “birisiyle uyuyan kişi” ; cunku adam gozetmenlik yapacak yerde uyurmuş.]

34 [Hukümet görevlisi olarak biletini y a n fiatına alabiliyordu.]

33 [Avusturya'lı politikacı (1833-95) 1870-71'de ve 1879-93'de Başbakan. Kont

Thun gibi imparatorluğun Alman olmayan kesimlerinin bir dereceye değin bağımsız olmasını desteklemiştir.]

36 Bu yineleme benim duş kaydına gorunuşe gore dikkatsizlikle sızmış. Onu oyle

bıaktım cunku cozumleme onun anlamlı olduğunu gosterdi. [Almancası “*ich fa h r e a u f*,

“*fa h r e n* ” aynı zamanda “ surmek” ya da “yolculuk etmek” anlamına gelir ve duşte bu anlamda daha sonra defalarca kullanılmıştır. Bu konu için Bolum VI, G, n. 12 ye bkz.]

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 259

(Sonra daha az belirgin olarak): *Sanki Aula'daymışım,-37 girişler*

kuşatılmış ve biz kaçmak zorundaymışız. Bir dizi güzel döşenmiş

odadan geçerek yolumu buluyorum. Odalar besbelli bakanlık ya da

kamu apartmanları, mobilyalar kahverengi mor arası bir renkle döşenmiş;

en sonunda içinde yaşlıca, iri yapılı bir kadın olan bir kâhya

kadının oturduğu bir koridora geliyorum. Onunla konuşmaktan kaçınıyorum

ama o besbelli benim geçiş hakkımın olduğunu düşünüyor ki

bana lambayla eşlik etmesi gerekip gerekmediğini soruyor. Ona sözcükle

ya da jestle merdivenlerde durması gerektiğini gösteriyorum ve

böylece çıkışta kontrol edilmekten sakındığım için kendimi çok becerikli

duyumsuyorum. Merdivenlerden iniyorum ve dar, eğimli bir iniş

yolu bulup oradan gidiyorum.

(Yeniden belirsizleşiyor) ...*Sanki ikinci sorun kentten ayrılmakmış,*

tıpkı birincinin evden çıkmak olması gibi. Bir arabadayım ve

arabacıya beni istasyona götürmesini söylüyorum. Sanki onu fazla

yormuşum gibi biraz karşı çıkmasından sonra ona “Sizinle tren yolu

boyunca gidemem” diyorum. Sanki normalde insanın trenle aştığı bir

uzaklığı onunla gitmiş gibiyim. İstasyonlar kuşatılmış. Krems'e mi
yoksa Znaim'a mı gitmem gerektiğini şaşırıyorum ama Saray'ın orada
dinlendiğini düşünüyorum ve Gra: ya da ona benzer bir yer lehine
karar veriyorum 38 Şimdi Stadtbahn 'da [banliyo treni] bir vagona benzeyen
kompartmanda oturuyorum; iliğimde garip, kıvrılmış, uzun biçimli
bir nesne ve onun yanında sert bir malzemedен yapılmış morkahverengi
menekşeler var. Bu, insanları çok şaşırtıyor. (Bu noktada
sahne kesiliyor.)

Bir kez daha istasyonun önündeyim ama bu kez yaşlıca bir beyefendiyle
birlikteyim. Tanınmadan kalmak için bir plan düşünüyorum
ve sonra bu planın zaten uygulanmış olduğunu görüyorum. Düşünmek
ve yaşamak sanki aynı şey. Adam kör gibi görünüyor, herhalde
bir gözü kör ve ben ona camdan bir erkek sürgüsü veriyorum (onu
kentten almak zorundayız ya da almışız). O halde ben bir hastabakıcıyım
ve sürgüyü ona kör olduğu için vermem gerekiyor. Eğer biletçi
bizi böyle görse kesinlikle bize dikkat etmeden geçmemize izin verirdi.

37 [Universitenin büyük toren salonu.]

38 [Aşağı Avusturya'daki Krems'te de Moravia'daki Znaim'da da imparatorluk y a z lığı
yoktur. — Graz, Styria eyaletinin başkentidir.]

2 6 0 DUŞLERİN YORUMU I

Burada adamın tutumu ve işeyen penisi biçimlenmiş olarak görünüyor.

(Bu, tam işeme gereksinimi duyarak uyandığım noktaydı.)

Duş, bir bütün olarak, insana duş gorenin 1848 Devrimi yılına

donduğu bir duşkurma doğasındaymış izlenimi veriyor. O yılın anılarını

bana [imparator Franz Jozefin] 1898'deki ellinci yaş gunu ve de *Wachau*'ya yaptığım ve o sırada duşteki görünür içeriğin belirli öğelerini kendisine yordüğüm öğrenci onderi Fischhof un emekliliğini gecirdiği Emmersdorfu³⁹ da ziyaret ettiğim kısa yolculuk anımsatmıştı. Sonra çağrışımlarım beni İngiltere'ye ve erkek kardeşimin oradaki evine yöneltti. Karısına “Elli Yıl Önce” (Lord Tennyson'ın şiirlerinden birinin başlığından) diye takılır, çocukları da “*onbeş yıl önce*” diye düzeltirlerdi. Ancak Kont Thun'u görmemin uyardığı düşüncelerden türeyen bu devrimci hayal, arkasındaki yapıyla hiçbir organik ilişkisi olmayan bir İtalyan kilisesi cephesi gibiydi. Ama o tur cephelerden, düzensiz ve boşluklarla dolu olması ve de içsel yapının kesimlerinin birçok noktada cepheye çıkmak için yollarını zorlamalarıyla ayrılıyordu.

Duşteki ilk durum, birbirinden ayırabildiğim birçok sahnenin bileşimi. Duşte Kontun benimsediği kustah tutum *onbeş yaşımıdayken* ortaokuldaki bir sahneden kopya edilmişti. Tutulmayan ve bilgisiz bir öğretmene bir fesatlık planı kurmuştuk ve elebaşımız o zamandan beri *İngiltere'* nin *VIII. Henry'* sini kendisine model almış bir okul arkadaşımды. Ana saldırıdaki liderlik bana verilmişti ve acık isyan sinyali Tuna'ının Avusturya için önemi üzerine bir tartışma idi (bkz *Wac- * hau*). Komplocularım biri sınıftaki tek aristokrat oğlandı ve dikkate değer uzunluktaki bacakları yüzünden ona “Zurafa” derdik. Duşumdeki Kont gibi ayakta duruyor ve okulun zorbası *Alman dili* hocası tarafından suçlanıyordu. *En sevdiği çiçek* ve cicek gibi bir şeyleri *iliğine*

takmak (ki bu sonuncu, bana aynı gün bir hanım arkadaşa

goturmuş olduğum orkideleri, ayrıca bir Eriha gulunu40 düşündürdü)

-1g

[Wachau, Tuna vadisinde Viyana'nın elli mil kadar yukarısında bir düzlük —

1925'de eklenen dipnot:] Bu bir yanlış ama bu kez dil surcmesi değil. Wachau'daki

Em m ersd o rfu n devrimci onde r F isch h o fu n sığındığı aynı addaki yerle özdeşleştirilemeyeceğini ancak sonradan öğrendim. [Bu yanlışla bir gönderme *Günlük Yaşamın P s iko*

p a t o l o j i s i n d e (1901 b) *P F . L .* , 5, 280'de bulunabilir.]

[“Diriliş bitkisi” , kummuş yaprakların ıslatılınca acılır.]

b . d ü ş l e r i n k a y n a ğ ı o l a r a k b e b e k s i m a l z e m e 261

Shakespeare'in tarihsel oyunlarından birinde *Kırmızı ve Beyaz Guller*

Savaşı'mın başlangıcını temsil eden bir sahnenin carpıcı bir anımsatılmasıydı.

[*VI. Henry*, 3. Kısım, I. Perde, I. Sahne] (*VIII. Henry'* den

soz edilmesi bu anının yolunu acımsı.) — Oradan kırmızı ve beyaz

karanfillere yalnızca küçük bir adım kalıyordu. (Biri *Almanca* oteki

İspanyolca iki küçük beyit bu noktada çözümlemeye sızdı:

R o s e n , T u l p e n , N e t k e n

a l i e B l u m e n w e l k e n .

Isabelita n o U o r e s ,

q u e s e m a r c h i t a n l a s f l o r e s 41

İspanyolca bir beyitin ortaya çıkışı *Figaro'* ya geri goturuyor.) Burada,

Viyana'da, beyaz karanfiller Yahudi düşmanlığının, kırmızılar da

Sosyal Demokratların amblemi haline gelmiştir. Bunun arkasında güzel

Saksonya (bkz. *Anglo- Saxon*) kırlarında bir tren yolculuğu sırasında

bir parca Yahudi düşmanlığı provokasyonuna ilişkin bir anı yatmaktaydı.

— Duştaki ilk durumun bicimlenmesine katkıda bulunan

ucuncu sahnenin tarihi benim erken öğrencilik günlerime dek uzanıyordu.

Bir *Alman* öğrenci klubünde felsefe ile doğa bilimleri arasındaki

ilişki üzerine bir tartışma vardı. Kafası materyalist kuramlarla dolu

toy bir yeniyetmeydim ve son derece tek yanlı bir görüş acısını ifade

etmek için kendimi öne attım. O zaman benden büyük ve üst sınıftan

biri, o zamandan beri insanların lideri olma ve büyük grupları örgütleme

yeteneğini göstermiş olan biri (ve de rastlantısal olarak Hayvanlar

Krallığından bir ad taşıyordu⁴²) ayağa kalktı ve bize iyi bir söylev

verdi: bize kendisinin de gençliğinde domuzluk etmeye eğilimli olduğunu

ve pişman olup baba evine donduğunu söyledi. *Birden kızdım*

(duştaki yaptığım gibi) ve şimdi onun gençliğinde *domuzluğa* eğilimli

olduğunu öğrendiğim için artık konuşmalarındaki tonun beni *ş a ş ır t 4*

["Güller, laleler, karanfiller: tüm çiçekler soylar." (Ondokuzuncu yüzyılın "b a s makalıp

kitapları"nın da sıkça bulunan dizeleri) — "*Isa b e lita*, çiçekler soluyor diye ağla

ma."]

[Olasılıkla Viktor Adler ("Kartal"), Avusturyalı Sosyal Demokrat lider (1852-

1918). Aşağıda s. 263'de "*Adler*"e bkz.]

262 DÜŞLERİN YORUMU I

mayacağına (duştaki Alman milliyetçisi tutumuna *şaşırmıştım* [II.

Cilt, VI. Bölüm C Kesimine bkz.]) kabaca [*"saugrob"* sözcük olarak

"domuzcasına kaba"] söyledim. Büyük bir gürültü koptu ve her yandan

sözlerimi geri almam söylendi ama bunu yapmayı reddettim. Saldırdığım

adam olaya bir *meydan okuma* olarak bakmayacak kadar olgundu

ve ortalığı yatıştırdı.

Duşteki bu ilk durumun kalan öğeleri daha derin katmanlardan turuyordu.

Kont'un oksuruk otunu dile getirmesinin anlamı neydi? Yanıtı

bulmak için bir çağrışımlar katarını izledim: oksuruk ciceği

{'Huflattich', sozcuk olarak "toynak marulu"} — marul — salata —

kuflu cıka ["Salathund", sozcuk olarak "salata kopeği"]. Burada kotuye

kullanılmış bir deyimler koleksiyonu vardı: Zur-afa ["Affe", Almanca

"maymun"], "domuz", "dişi domuz", "kopek" — ve eğer başka

bir addan yola çıkar ve başka bir akademik öğretmenime

saldıracak olursam "eşek"e gelebilirdim. Dahası "oksuruk ciceği"ni

—doğru mu yanlış mı bilmiyorum— Fransızca "pisse-en-lil"⁴³

cevirdim. Bu bilgi bir çocuğa salata için bu bitkiyi toplamasının söylendiği

Zola'nın *Germinai'* geliyor. "Kopek" karşılığı Fransızca

sozcuk "chien", bana buyuğunu yapmayı anımsattı (Fransızca "chier",

kucuğu için kullanılan "pisser"^t karşılık). Hemen maddenin her

uc bicimi için —katı, sıvı ve gaz— uygunsuz örnekler toplamış olmam

gerektiğini düşündüm. — Çünkü aynı kitap, yaklaşan devrimle

çok ilgili olan *Germinal*, çok garip bir yarışmayı da içermekteydi

("flatus"⁴⁴ diye bilinen gaz halindeki atık üretme yarışması). Şimdi

flatus' a yönelten yolun daha uzaklarda hazırlanmış olduğunu goruyordum:

çiçekler' den başlayıp, *İspanyolca* beyitten geçerek, *Isabelita'* ya,

Isabella ve Ferdinand'a, VIII. Henry' ye, İngiliz tarihine ve İngiltere'ye saldıran Armada'ya (ki yenildikten sonra bir madalya

basılmıştı ve üzerinde "Flavit et dissipati sunt"⁴⁵ yazıyordu; çünkü

⁴³ ["Pissenlit" aslında "kara hindiba" demektir.] ["pisse-en-lit" biciminde ayrılınca

“yatağa işemek” — ç.n.]

Aslında *Germania* değil *La Terre'de*. ancak çözümlemeyi bitirdikten sonra ayrımsadığım bir hata — *Huflatlich* [oksuruk otu] ile "*flauts*"'nın aynı harflerin bulunduğuna dikkat ediniz.

4^ [“Tanrı ufladı ve onlar dağıldılar” — 1925 'de eklenen dipnot:] Teklifsiz bir biyografi yazan, Dr. Fritz Wittels [1924, 21; İngilizce çeviri 1924, 28] yukarıdaki kitabeb.

DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 263

fırtına darbesi İspanyol donanmasını dağıtmıştı). Eğer histeri kuramının

ve sağaltımının ayrıntılı bir özetini verebilseydim bu sözleri

“sağaltım” bölümünde başlık olarak kullanmayı yan ciddi bir biçimde

düşünmüştüm.

Şimdi düşün ikinci episoduna donecek olursak —sansur yüzünden—

onu bu denli ayrıntılı olarak ele alamıyorum. Çünkü kendimi

devrim günlerinin yüce bir kişinin yerine koyuyordum; ayrıca o kişinin

bir kartalla [*Adler*] bir serüveni olmuştu ve barsaklarını tutamamak

gibi bir rahatsızlığı olduğu söyleniyordu v.b. Kendi kendime bu

noktada sansuru *geçme hakkım bulunmadığını* düşündüm; hatta oykunun

büyük kısmının bana bir Hofrat (bir *consiliarius aulicus* [saray

danışmanı] — bkz. *Aula*) tarafından anlatılmış olmasına karşın.

Düşteki kamu odaları dizisi, Majestelerinin, içine bir göz atmayı başarmış

olduğum salon vagonundan turemişti. Ama “odalar” [*Zimmer*],

düşlerde sıkça olduğu gibi “kadınlar” [*Frauenzimmer*] anlamına

da geliyordu⁴⁶ (bu örnekte “genel kadın” anlamına). Kahya kadın

tipinde nukteli yaşlıca bir hanıma karşı iyilikbilmezlik gösteriyor,

onun konukseverliğini ve evinde kalırken dinlediğim pek çok güzel

oykunun karşılığını kötü oduyordum. — Lamba iması, Hero ve Leander

hakkındaki trajedisi, *Des Meeres und der Liebe Wellen c* [Denizin

ve *Aşkın Dalgaları*] (Armada ve fırtına)41 kendisinin gercekten

yaşamış olduğu benzer türden sevimli bir episod eklemiş olan Grillparzer'e48

dek uzanıyordu.

de Yehova'nın adını unuttuğum için bana catmıştı. [1930 'da eklenen:] İngiliz madalyonunda tanınan adı geri plandaki bir bulutun üzerinde ibranice harflerle yazılıdır. Oyle

yerleştirilmiştir ki istenirse desenin, istenirse yazının "bir parçası olarak alınabilir.

46 [“*Frauen-immer*”, (sozcuk olarak “kadınlar apartmanı”) Almanca'da “kadın”

anlamına hafifce küçültücü bir sozcuk olarak yaygın biçimde kullanılır.]

4 [1911'de eklenen dipnot:] Silberer (1910) ilginç bir makalesinde düşüme bu

kesiminden, düş-ışleminin, yanında gizli düşünmelerini değil, düşlerin oluşumu

sırasında rol alan ruhsal süreçleri de yeniden ürettiğini göstermeye çalışmıştır. (Bu,

onun “işlevsel görünüşü” dediği şeydir.) [II. Cilt, Bölüm VI, I'ya bkz. — 1914 de eklenen:]

Ama sanırım o, “ düşlerin oluşumu sırasında rol alan ruhsal süreçler” in de geri

kalanlar gibi benim düşüme lerimin *malzemesi* olduğunu gözardı ediyor. Bu ovungen

düşte bu süreçleri keşfetmiş olmaktan apacık gurur duyuyordum.

[Unlu Avusturyalı oyun yazarı.]

264 DÜŞLERİN YORUMU I

Düşün geri kalan iki episodunun ayrıntılı çözümlemesinden de

kacınmak zorundayım.49 Yalnızca tek başlarına bu düşü tartışmaya

girişime yol açan iki çocukluk sahnesine yönelen öğeleri derleyeceğim.

Haklı olarak beni bu baskılamaya zorlayan şeyin cinsel malzeme

olduğundan kuşku kullanılacaktır; ama bu açıklamayla uzlaşmaya

gerek yok. Her şeyden öte insanın başka insanlardan gizlemek zorunda

olduğu ama kendisi için sır olmayan pek çok şey vardır ve de buradaki

sorun benim neden cozumu gizlemek zorunda kaldığım değil,
duşun gercek içeriğini kendimden gizleyen *içsel* sansurun guduleridir.
O halde düşün bu [son] uc episodunun cozumlemesinin, onların
kustahca ovunme olduklarını, benim uyanıklık yaşamımda uzun suredir
baskılanmış bulunan ve bazı dallarının düşün görünür içeriğine
dek uzandığı (orn. *çok becerikli olduğumu duyumsadım*) ve düşün gormeden
onceki akşamki coşuklu havamdan da sorumlu olan sacma bir
megalomani konusu olduğunu gosterdiğini acıklamam gerekir. Ovunme
her evrene uzanıyordu; orneğin Graz'dan soz ediş argodaki, kendini
son derece iyi hisseden bir kişinin oz doyumunu ifade eden
“Graz kac para?” deyimine dek gidiyordu. Buyuk Rabelais'nin Gargantua
ve oğlu Pantagruel'in yaşamı ve yaptıkları izerine eşsiz derlemesini
aklında tutan herhangi bir kişi düşün ilk episodunu da ovunmeler
arasına katabilir.

İşte okuruma soz verdiğim iki cocukluk sahnesine ilişkin malzeme.
Yolculuk icin *kahverengimsi mor* renkte *yeni* bir sandık almıştım.
Bu renk, düşün, birden çok kez ortaya çıkıyor: *sert bir malzemedен*
yapılmış mor-kahverengi menekşeler ve yanında “*Madchenfänger*”
[“Kız-kapanı”]50 diye bilinen bir şey — ve bakanlık apartmanlarındaki
mobilyalar. Cocuklar arasında, *insanların, yeni* bir şeye
şaşırdıkları yaygın bir inandır. Cocukluğumdan aşağıdaki şaline bana
betimlenmişti ve betimlemeye ilişkin anım sahnenin kendisine
ilişkin anımın yerini almıştı. Ben iki yaşımıdayken hala arasına *yalağı*
ıslatmışım ve ne zaman bu yuzden azarlansam, babamı, herhangi

bir buyuklukteki en yakin kent olan N'den kendisine guzel, *yeni, kır^*

9 [Aslında, bunlarda birincisi Bolum VI, G'de daha fazla cozumlenmiştir.]

[“Sefih” anlamında yaygın olarak kullanılan bu sozcuk (s. 265'deki 54 nolu dipnota bkz.) burada b ir tu r iliğın argo adı gibi gorunuyor.]

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 265

mızı bir yatak alacağıma soz vererek *avutur muşum*. Bu, duşteki parantez

ici cumleciğının, surguyu kentten *almıştık ya da almalıydık*

sozcuklerinin kokeniydi: insan sozunu tutmalı. (Simgencilik acısından

erkek surgusuyle kadın sandık ya da kutusunun yanyanalığına da dikkat

ediniz [bkz. s. 204]). Benim verdiğim soz, cocukluğun tum megalomanisini

sergiliyordu. Cocukların işeme ile bağlantılı gucluklerinin

duşlerde oynadığı önemli rolle daha once karşılaşmıştık (s. 248'de

bildirilen duşe bkz.). Nevrotik kişilerin ruhcozumlemesinden yatak

ıslatma ile hırs karakter çizgisi arasındaki çok yakın bağlantıyı da öğrendik.

51

Yedi ya da sekiz yaşındayken gecen bir başka evici sahnesini çok

net olarak anımsayabiliyorum. Bir akşam yatmaya gitmeden önce

edepliliğin dayandığı kuralları gozardı ederek anababamm yatak odasında,

onların onunde doğanın çağnsına uydum. Azarlamasının akışı

icinde babam şu sozlerin ağzından çıkmasına izin verdi: “Bu oğlan

bir hic olacak.” Bu, benim hırsıma indirilmiş urkutucu bir darbeydi;

cunku bu sahneye gondermeler hala duşlerimde şaşmaz bicimde yinelenir

ve her zaman beceri ve başarılarımin sayılıp dokulmesiyle

bağlantılıdır, sanki şöyle demek istiyorumdur: “Goruyor musun ben

birşeyler *oldum*." O zaman bu sahne düşün rollerin —kuşkusuz revanş

olarak— değişildiği son episoduna malzeme sağlamıştı. Yaşlı

adam (acıık olarak babam, cunku tek gozunun korluğu onun tek yanlı

glokomuna⁵² gondermeydi)⁵³ tıpkı cocukluğumda benim onun onunde

yaptığım gibi benim onumde işemekteydi. Glokomuyla ilgili olarak

ona kokaini anımsatmıştım ve bu da operasyonda işine yaramıştı

[bkz. s. 219 v.s.]; sanki bu şekilde sozumu tutmuş oluyordum. Dahası

onunla eğleniyordum da: surguyu ona tutuyordum cunku kordu ve ben

cok gururlandığım histeri kuramıyla ilişkili imalarla eğleniyordum.⁵⁴

[Bu cumle 1914'de eklenmiştir.]

[Goz ici ba sınıc ının artmasıyla korluğede dek goturen b ir h astalık — c.n.]

^ Başka b ir yorum daha var. O, b aba tanrı Odin gibi tek gozlu ydu. — *Odhins*

Trost [Odin'in Avuntusu, Felix Dahn'ın m itolojik romanı (1880)]. — İlk cocukluk sahnesinde ona yeni b ir y atak alma biciminde sunduğum avuntu.

işte bira z daha ileri yorumsal malzeme. Ona camı [surguyu] tutmak, goz doktoruna

gidip tum cam lan denediği halde okuyamayan çiftci oykusunu anımsattı. — (Çift *çi-*

kapanı [Bauernfänger, "keskinleştirici"]: düşün b ir önceki episodundaki *k ız-ka p am 2 6 6*
DÜŞLERİN y o r u m u i

Cocukluğumun işemeye ilişkin iki sahnesi her durumda megalomani

konusuyla yakından ilişkiliydi; ama onların Aussee'ye yolculuğum

sırasında ortaya çıkmalarına, kompartmanıma bağlı tuvalet bulunmaması

ve sabahleyin gerçekten ortaya çıkacak olan derdi

cabuklaştırmakta haklı oluşum gibi rastlantı koşulları da yardım etmişti.

Fiziksel bir gereksinimin duyumsamalarıyla uyanmıştım. Sanırım

insan bu duyumsamaların düşün gercek kışkırtıcı ajanı olduğunu

varsayma eğiliminde olabilir; ama ben diğer görüşü, yani işeme

arzusunun yalnızca düş düşünceleri tarafından çağrıldığını benimse-

[*Madchenfänger*]) — Zo la'n ın *La zerre* ındaki b abanın aklını kacırdıktan sonra oteki çiftçilerden gördüğü muamele — Babamın, yaşamının son günlerinde b ir çocuk gibi

yatağını ıslatışındaki trajik odeşme [bkz. II. Cilt, Bolum VI, G]; bu yuzden düşte *h a s tabakıcı* olarak görünüşüm. — "*Burada sanki d ü şü nm e k ve yaşam a k tek ve a yn ı ş e y*

gibiydi." Bu, Oskar P anizza'nın, Tanrı Baha'nın felcli b ir yaşlı adam olarak rezilce tu tumlarla karşılaştığı son d erece devrimci yazınsal oyununu [*"D a s Lieb e sko n z il"*

(1895)] anımsattı. Orada istek ile ge rc ekleşen şey tek ve aynı şey olarak temsil e d ilmişti

ve tanrı b ir tu r Ganymede olan başmeleği tarafından lanet oku y u p kufretmekten

kacınmak zorunda bırakılmıştı; cun k u bedduaları anında ge rcekleşiyordu. — *Planlar*

yapışım daha g ec bir tarihe d ayanıyordu ve babamdan b ir yakınma idi. Ve a slında du şun

tum isyancı içeriği, *lese ma je ste ' si* ve yüksek otoritelerle alay edişi, geriye, babama isyan edişime dek uzanıyordu. B ir Prens, ülkesinin babası olarak bilinir; baba, en y a şlı,

birinci ve cocu k lar için tek o toritedir ve insan uygarlığının tarihi boyunca babanın

otokratik gücünden oteki toplumsal o toritele r türem iştir —“ anaerkillik” bu iddiaya k ısıtlama getirilmesini istemediği surece. — "*Düşünmek ve yaşamak tek ve aynı ş e y d i*"

cumleciği histerik semptomların açıklamasına bir göndermeydi ve "*erkek s iirg ü su 'n d e*

de aynı ilişki vardı. Bir Viyana'lıya burada, Viyana'da, bohem partilerinin tutulan bir

eğlenceliği olan "*Gschnas*" ilkesini açıklamama gerek yok. Bu, onemsiz ve tercihan gu lunc ve değersiz malzemedен n a d ir ve değerli gibi görünen nesnelere yapmaktan ibarettir.

(Orneğin tavadan, ot demetlerinden ve pecete bileziklerinden silah y apmak gibi.)

Ben, bunun tam da histerik kişilerin yaptığı şey olduğunu keşfettim: gerçekten başlarına

gelenlerin yanısıra y a şan tılan n ın en masum ve günlük malzemelerinden bilinc dışı

olarak, korkutucu ya da sapık, hayali olaylar kuruyorlardı. Belirtileri ilk planda ciddi

ya da aynı derecede masum olsun ya da olmasın gerçek olaylara ilişkin anılarına değil

bu düşlemlere bağlıydı. Bu k e şif pek çok zorluğun ustesinden gelmeme yardım etmiş

ve bana özel bir haz vermişti. “Erkek surgusu” biçimindeki duş oğesi aracılığıyla buna

gonderme yapmama olanak veren şey ise şöyleydi. En son “*G schnas*” gecesi bana Lucrezia Borgia'ya ait bir zehir kadehi göstermem söylenmişti; onun merkezde bulunan ve

ana parçası, hastanelerde kullanılan türden bir “*erkek sürgüsü*”ydü.

B. DUŞLERİN KAYNAĞI OLARAK BEBEKSİ MALZEME 267

mevi yağlardım. Uykumda herhangi bir fiziksel gereksinme tarafından

rahatsız edilmek benim için oldukça alışılmadık bir şeydi; özellikle

de bu kez uyandığım saatte: sabah uce ceyrek kala. Ve de daha rahat

koşullardaki oteki yolculuklarımda sabah erken uyandığımda nadiren

işeme gereksinimi duyduğumu belirterek karşı çıkabilirim. Ama yine

de bu noktayı çözülmemiş olarak bırakmanın hiçbir sakıncası yok.⁵⁵

Duş çözümlemesi deneyimlerim, en erken çocukluğa dek uzanan

duşunce katarlarının kaynakları ve kışkırtıcı istekleri güçlük çekilmeksizin

keşfedilmiş olduğu için ilk bakışta tumuyle yorumlanmış

gibi görünen duşlerden bile başladığına dikkatimi çekmişti. Bu nedenle

kendime bu niteliğin neden duş gormenin daha temel bir ön koşulu

olmayabileceğini sormak zorunluluğunu duydum. Genel terimlerle

söylenecek olursa, bu, her duşun görünür içeriğiyle yeni; gizli

iceriğiyle de eski yaşantılara bağlandığı sonucuna ulaştırıyordu. Gerçekten

de histeri çözümlememde bu eski yaşantıların sozcuğun hemen

şimdiki zaman anlamıyla taze kalmış olduğunu gösterebilmişim.

Bu kuşkunun doğruluğunu kanıtlamak hala son derece zordur ve

en erken çocukluk anılarının, duşlerin oluşumundaki olası rolü üzerine

bir görüşe bir başka bağlamda (II. Cilt, VII. Bölüm [C Kesimi])

geri dönmek zorunda olacağım.

Duşlerdeki belleğin uc niteliği bu bolumun başında sayılmıştı;
bunlardan biri —duş iceriklerinde temel olmayan malzemenin yeğlenmesi—
duş carpıtmasına dek izi surulerek doyurucu bicimde acığa cıkarılmıştı.
Diğer ikisinin —taze ve cocuksu malzemenin oneminin—
varlığını destekleyebildik; ama onları, duş gormeye yonelten gudulerin
temelinden sorumlu tutmayı başaramadık. Acıkılanmaları ve değerlendirilmeleri
keşfedilmemiş olarak kalan bu iki nitelik akılda tutulmalıda.

Onlara uygun bir yerin başka yerlerde aranması gerekiyor:
ya uyku durumlarının ruhbiliminde ya da daha sonra, duşlerin yorumunun
bu aygıtın icine goz atmamıza yarayan bir pencere gibi olduğunu
oğrendikten sonra, başlayacağımız zihinsel aygıtın yapısı tartışmasında.

[II. Cilt, VII. Bolume bkz.]

- Ancak bu son duş cozumlemelerini izleyen ve hemen dikkati uzerine
cekeceğim başka bir cıkarım da bulunmaktadır. Duşlerin sıklıkla
^[Bu duş II. Cilt, Bolun VI, G'de daha ileri bicimde tartışılmıştır.]

2 6 8 DUşLERİN YORUMU I

birden cok anlamı var gibidir. Orneklerimizin gostermiş olduğu gibi
bunlar yalnızca yanyana bircok istek doyurmayı değil, en alttaki en
erken cocukluğa dek uzanan bir isteğin doyurulması olmak uzere birbiri
uzerine binmiş bir dizi anlam ya da istek doyurmayı da icerebilir.

Ve burada yine bunun “sıklıkla” değil “değermez bicimde” ortaya
cıktığını one surmenin daha doğru olup olmayabileceği sorusu doğmaktadır.

olasılığı unutan her hangi bir kişiyi ko layca yanlış yö la sap ab ilir ve

duşlerin doğası hakkında sav un ulmaz iddialarda bulunm aya y onelebilir. Yine de bu konuda henüz pek az ara ştırm a yapılmış olduğu bir gerçektir. Şimdiye dek yapılmış en

kap sam lı araştırma Otto R ank 'ın [1912u] id r a r ke se s i basıncıyla kışkırtılmış düşlerde simgeleri oldukça düzenli biçimde ka tm an laştırd ı ğ ı çalışmadır. [II. Cilt, Bölüm VI,

E'ye bkz.]

DÜŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI

Eğer insan, eğitilmiş meslek dışı bir kişinin ilgisini düş sorununa

cekmeğe çalışır ve buraya dek gözden geçirilenlerin sonunda ona,

kendi görüşüne göre düşlerin doğduğu kaynakların ne olduğunu sorarsa,

bir kural olarak onun, sorunun bu kesiminin yanıtını bildiği konusunda

kendine güvendiğini görür. Kişi hemen sindirim güçlüğü

ya da bozukluklarının —“hazımsızlıktan ileri gelen düşler” [bkz. s.

75]— beden kazara aldığı pozların ve uyku sırasında oluşan oteki

küçük rastlantıların düşlerin biçimlenmesi üzerindeki etkilerini düşünür.

Tüm bu etmenler hesaba katılmış olduğunda geriye açıklanması

gereken herhangi bir şeyin kalıp kalmadığı hiçbir zaman aklına gelmez

gibidir.

Acılış bölümünde (C Kesimi) bilimsel yazarların düşlerin oluşumunda

bedensel uyarılma kaynaklarına verdikleri yerine enine boyuna

tartışmıştı; öyle ki burada yalnızca o sorgulamanın sonuçlarını

anımsamaya gereksinmem var. Üç değişik tür bedensel uyarılma kaynağının

ayrıtıldığını bulmuştuk: dış nesnelere doğan nesnel duyuşsal

uyaranlar, duyu organlarının yalnızca öznel bir temeli olan içsel

uyarılma durumları ve de beden içinden türeyen bedensel uyaranlar.

Dahası otoritelerin bu bedensel uyarılarla kıyaslandığında düşlerin herhangi bir olası *ruhsal* kaynağını geri plana itme ya da tumuyle dıştalama eğiliminde olduklarını ayrımsamıştık (bkz. s. 93). Bedensel uyarılma kaynakları lehine iddiaları irdelememizde aşağıdaki so2

70 düşlerin yorumu i

nuclara ulaşmıştık. Duyu organlarının (kısmen uyku sırasındaki rastlantısal uyarılardan, kısmen de uyuyan bir akla bile ulaşmayı başaran uyarılmalardan ibaret olan) *nesnel* uyarılmaları pek çok gözlemin ürünüydü ve deneysel olarak desteklenmişti (bkz. s. 77 v.s.). *Öznel* duysal uyarılmaların oynadığı rol düşlerde hipnagogik1 duysal imgelerin yinelenmesiyle ortaya konuyor gibiydi (bkz. s. 84 v.s.). Son olarak da her ne kadar düşlerimizde ortaya çıkan imgelerin ve düşüncelerin içsel bedensel uyarılara dek (onların sorumlu olduğunu öne sürmeye yetecek ölçüde) izlerinin sürülebileceğini kanıtlamak olanaksızsa da bizim sindirim, boşaltım ve cinsel organlarımızın uyarılma durumlarının düşlerimiz üzerine uyguladığı evrensel olarak bilinen etki bu kökeni destekliyor gibi görünmektedir [bkz. s. 90].

O halde “sinirsel uyarılma” ve “bedensel uyarılma” düşlerin bedensel kaynakları —bazı yazarlara göre tek kaynağı— gibi görünmektedir.

Ote yandan bedensel uyarılma kuramının yalnızca *doğruluğu* açısından değil *uygunluğu* açısından da bir eleştiri ima eden pek çok kuşkunun dile geldiğini bulmuştuk.

Bu kuramın destekçileri, —özellikle rastlantısal ve (bunların düşlerin içeriğindeki izleri hiç sorunsuz sürülebildiğinden) dış sinirsel

uyaranlar sozkonusu olduğu zaman— onun gercekci temelini ne denli guvenirlerse guvensinler bir tanesi bile duşlerdeki duşunsel malzeme zenginliğini yalnızca dış sinirsel uyaranlara yormanın olanaksızlığını gormezden gelemezler. Miss Mary Whiton Calkins (1893, [312]) kendisinin ve bir başka kişinin duşlerini alu hafta boyunca bu soruyu aklında tutarak incelemiştir. Bu duşlerden kendisinin yalnızca %13.2, diğer kişinin ise %6.7'sinde dış duyu algılaması oğesini izlemeye olanak olduğunu oysa koleksiyondan yalnızca iki duşun organsal duyumsamalardan tureyebilir olduğunu bulmuştur. Burada benim kendi deneyimlerimi hızla gozden gecirmekle kuşkuya duştuğum şeyin istatistiksel olarak desteklendiğini goruyoruz.

^ [Hipnagojik = Uykuyla uyanıklık arasında duyumsanan varsanılar. Bu sırada b ilinc y a n acık olduğu için kişi işittiği ya da gorduklerinin gercekdışı olduğunu aynmsar, bazan uyanıklık egemen olup dış gerceklelikle ilişki kurulur, bazan da hipnagojik varsam b ir duşle devam eder. — ç.n.]

C. DUŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 2 71

“Sinirsel uyarılmaya bağlı duşleri” diğer tum duşlerden tam anlamıyla araştırmış bir alt sınıf olarak ayırt etmek sıklıkla onerilmiştir.

Orneğin Spitta [1882, 233] duşleri, “Sinirsel uyarılmaya bağlı duşler” ve “Cağrışıma bağlı duşler” diye boler. Ancak bu cozum bir duşun bedensel kaynaklan ile duşunsel iceriği arasında bir bağlantıyı sergilemek olanaksız olduğu surece doyurucu olmaktan uzak kalmaya mahkumdur. Boylece ilk karşı cıkışa —dış uyarılma kaynaklarının sıklığının yetersiz olmasına— ek olarak bir ikincisi ortaya cıkar —

bu tur kaynaklarla sağlanan duş acıklamalarının yetersizliği. Bu kuramın destekleyicilerinin bize iki nokta uzerine acıklama getirmelerini bekleme hakkımız var; birincisi, neden bir duşun dış uyarınının, gercek niteliğinde değil de değişmez bir bicimde yanlış anlaşıldığı (bkz. s. 80 v.s.daki calar saat duşleri); İkincisi de algılayan zihnin bu yanlış tepkisinin neden bu denli tahmin edilemez değişkenlikte sonuclara yol actığı.

Bu sorulan yanıtılama amacıyla Strumpell bize diyor ki uyku sırasında akıl dış dunyadan geri cekildiği icin nesnel duyusal uyarınlann doğru bir yorumunu yapamaz ve coğu bakımdan belirsiz bir izlenim olan bir şey uzerinde yanılısamalar oluşturmak zorundadır. Kendi sozlerinden alıntı yapacak olursak: “Uyku sırasında dış ya da icisel sinirsel bir uyarın sonucu olarak akılda bir duyum ya da duyumlar kompleksi ya da bir duygu veya herhangi bir turden ruhsal bir surec ortaya cıkar ve akıl tarafından algılanır algılanmaz o surec akılda uyanıklık durumundan kalmış yaşantılar cemberinden duyusal imgeleri —başka bir deyişle ya cıplak ya da kendi uygun ruhsal değerlerinin eşlik ettiği daha eski algılan— cağırır. Surec, kendisini adeta az ya da cok sayıda bu turden imgeyle kuşatır ve sinirsel uyarandan tureyen izlenim ruhsal değerini onlann arasından sağlar. Burada da (tıpkı uyanıklık davranışlarıyla ilişkili olarak genellikle yaptığımız gibi) uyuyan aklın, sinirsel uyarının bıraktığı izlenimi “yorumlama” smdan soz ediyoruz. Bu yorumun sonucu, “sinirsel uyarana bağlı duş” diye tanımladığımız şeydir; yani, ruhsal etkilerini zihinde yeniden uretme

yasalarına uygunluk gosteren bir sinirsel uyarının belirlediği öğelerden

oluşmuş bir duş.” [S. 81 v.s., 106 ve 110'abkz.]

Wundt [1874, 656 v.s.], duşte oluşan düşüncelerin hic değilse büyük

kesiminin özellikle coenaesthetik duyumsamalar da dahil olmak

2 7 2 DÜŞLERİN YORUMU I

uzere duyusal uyarılardan turediğini ve bu nedenle de onların temel

olarak imgelemsel yanılsamalar, olasılıkla pek az bir oranda varsanılar

(hallucination) halinde şiddetlendirilmiş saf belleksel düşünceler

olduğunu one surerken temelde bu kuramla ozdeşleşiyordu. [S. 91

v.s.na bkz.] Strumpel (1877, 84) “bu sanki muzik hakkında hicbir şey

bilmeyen bir adamın piyanonun tuşları üzerinde dolaşan on parmağıdır”

derken bu kuramda yer alan duş içeriği ile uyarınları arasındaki

ilişkiye uygun bir benzetme yakalamıştı [s. 129 ve 174'e bkz.]. Boylece

bu goruşe gore bir duş, ruhsal gudulere dayanan zihinsel bir gorungu

değil fizyolojik bir uyarının, uzerine hucum ettiği aygıtın başka

hicbir dışavurum olanağı bulunmadığı icin, ruhsal belirti

biciminde dışavurulan sonucuydu. Benzer bir ongoru de orneğin

Meynert'in takıntılı düşünceleri acıklama girişiminde kullandığı bir

benzetmenin altını cizer: uzerinde bazı sayıların diğerlerinden daha

belirgin kabartmalar halinde bulunduğu bir saat kadranı benzetmesi.2

Düşlerin bedensel uyarınlara sonucuydu olduğu kuramı ne denli populer

olursa olsun ve ne denli cekici gelirse gelsin zayıf noktası kolayca

ortaya konabilir. Uyuyan zihinsel aygıtın bir yanılsama ureterek

yorumlaması gereken her bedensel duş uyarını yorumda bu turden sayısız

girişime neden olabilir, yani, uyarın, duş içeriğinde sınırsız değişkenlikte

duşuncelerle temsil edilebilir.3 Ama Strumpell ve

Wundt'un ortaya attığı kuram, dış uyarınla onu yorumlamak için secilen

duşunce arasındaki ilişkiyi yöneten herhangi bir güduyu ortaya

koymada yetersizdir, yani Lipps'in (1883, 170) bu uyarınlar tarafından

“üretken etkinlikleri sırasında sık olarak yapılan secim” diye tanımladığı

şeyi açıklayamamaktadır. Tüm yanılsama kuramının dayandığı

ongoruye (uyuyan akim nesnel duyusal uyarınların gerçek

doğasını ayırt edemediği bicimindeki ongoruye) daha başka karşı çıkışlar

da ortaya atılmıştır. Fizyolog Burdach bize yıllar önce aklın uyo"

[Bu benzetme Meynert'in yayımlanmış yazılarında bulunamamıştır.]

3 [1914'de eklenen dipnot:] Mourly Vold [1910-12] deneysel olarak üretilmiş b ir

duşun ayrıntılı ve titiz kayıtlarını içeren iki ciltlik b ir çalışma üretilmiştir [s. 91 v. s. n.

17'ye bkz.]. Orada betimlenen deney koşullarının tek tek düşlerin içeriğine ne k ad ar az

ışık tuttuğuna ve genelde düşler sorununu kavramada bu tu r deneylerin n e k a d a r az işe

yaradığına inanmak isteyen herkese bu çalışmayı incelemesini öneririm.

C. DÜŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 2 7 3

kuda bile kendisine ulaşan duyu izlenimlerini doğru olarak yorumlayabildiğini

ve bu doğru yoruma göre tepki verdiğini göstermiştir:

cunku, o, uyuyan için önemli olan belirli duyu izlenimlerinin uyku sırasında

bu tur izlenimlerin maruz kaldığı genel kayıtsızlık arasından

beklenebildiğini (emzikli anne ya da sut anne örneklerinde olduğu gibi)

ve de uyuyan birinin kendi adının seslenilmesiyle uyanmaya, ilgisiz

bir işitsel uyarınla uyanmaktan çok daha yatkın olduğunu anımsıyordu

(tüm bunlar zihnin uyku sırasında duyumsamalar arasında ayırım yaptığını gösterir) (s. 105'e bkz.). Burdach, bu gözlemlerden uyku durumu sırasında duyuşsal uyarınları yorumlama yeteneksizliği değil, onlara ilgi yokluğu olduğunu ongormemiz gerektiğini one surer. Burdach'ın 1830'da kullandığı usavurmalar 1883'de Lipps'in bedensel uyarınları eleştirisinde hic değiştirilmeden bir kez daha one surulmuştur. Boylece akıl, fikradaki uyuyan adam gibi davranmaktadır: Biri ona uyuyup uyumadığını sorduğunda “Hayır” demiş. Ama soruyu soran “O zaman bana on florin borc ver” deyince, hemen cark etmiş: “Uyuyorum.”

Duşlerin bedensel uyarılmayla olduğu kuramının yetersizliği başka yollardan da gosterilebilir. Gözlemler, dış uyarınlarınları beni düş gormeye zorlamadığını gosteriyor; sanki bu uyarınlarınları eğer ben düş goruyorsam o zaman düş içeriğinde yer almaktadırlar. Diyelim ki ben uyurken dokunsal bir uyarana maruz kaldım. O zaman bir yığın değişik tepkiye acık olurum. Onu gozardı edebilir ve uyandığımda orneğin bacağımın acılmış olduğunu ya da kolumun uzerinde bir basınc bulunduğunu gorebilirim; patoloji, değişik guclu uyarıcı duyuşsal ve devinimsel uyarınlarınları uyku sırasında etkisiz kalabildiğini gosteren pek cok ornek sağlar. Ya da ben uykumda duyumsamanın ayırdına varabilirim —ya da uykumun “icinden” onu ayırt edebilirim de denebilir— (ki bu kural olarak ağrılı uyarınlarınları boyle olur) ama onu düşun orgusu icine katmaksızın. Ucuncu olarak da uyarana, onu defetmek icin uyanarak tepki verebilirim.4 Sinirsel bir uyarınlarınları düş gor4

[1919'da eklenen dipnot:] Landauer'in (1918) uyk u sırasında davranışlar izerine çalışmasına bkz. Uyuyan insanların apacık b ir anlam taşıyan devinimler y ap tığ ın ı h e rkes gözlemleyebilir. Uyuyan b ir insan tam b ir bu d a la lığ a indirgenmiş değildir; tersine mantıksal ve isteyerek birtakım eylemler yapabilir.

274 DÜŞLERİN y o r u m u i

meme neden olabilmesi ancak dorduncu bir olasılıktır. Ancak oteki olasılıkların da bir düş oluşturabilmesinin en azından bu sonuncu kadar sık olduğu saptanmıştır. Ve bu da düş gormenin gudusu *bedensel uyan kaynaklan dışında bir yerlerde* bulunmadıkca mümkün değildir.

Belirli başka yazarlar —Schemer [1861] ve Schemer'in görüşlerini benimsemiş bir düşünür olan Volkelt [1875]— düşlerin bedensel uyarılmalara bağlı olduğu biçimindeki anıklamanın benim burada işaret ettiğim boşluklarını tam olarak saptamışlardır. Bu yazarlar bedensel uyarılardan doğan boylesi rengarenk düş imgelerinin üretimine yol açan zihinsel etkinlikleri daha net olarak tanımlamaya cabalamışlar, bir başka deyişle düş gormeyi bir kez daha temelde *zihinsel* olan bir şey (ruhsal bir etkinlik) saymaya çalışmışlardır [s. 134 v.s.na bkz.]. Scherner, düşlerin üretiminde gözönüne serilen ruhsal nitelikleri şiirsel duygularla yuklu ve yaşamla parıldayan deyimlerle betimlemekle kalmaz; aklın, kendisine sunulan uyarınları yönetme ilkesini de keşfettiğine inanır. Onun görüşüne göre imgelem, günduzun zincirlerinden kurtulduğu zaman, düş işlemleri, uyarının doğduğu organın kendisine *simgesel* bir temsil vermeye cabalar. Böylece Scherner, düşleri yorumlamak için düş imgelerinden bedensel duyumsamaları, organların

durumunu ve sozkonusu uyarının niteliğini çıkarsamaya olanak veren bir rehber olabilecek bir “duş kitabı” oluşturmuştur. “Boylece bir kedi imgesi ofkeli bir huysuzluğu ifade eder; duzgun ve acık renk bir ekmek somunu imgesi ise fiziksel çıplaklığın yerine gecer.” [Volkelt, 1875, 32.] Bir butun olarak insan bedeni, duş imgelemi tarafından bir ev olarak, bedeninin ayrı ayrı organları da bir evin kesimleri olarak resimlenir. “Diş uyarılarına bağı duşlerde” yuksek tavanı kemerli bir giriş holu, ağız boşluğuna; bir merdiven, boğazdan yemek borusuna inişe denk duşer. “Baş ağrılarına bağı duşlerde başın tepesi, bir odanın, iğrenc, kurbağa gibi orumceklerle kaplı tavanıyla temsil edilir” [a . g . e 33 v.s.]. Duşlerde aynı organı temsil etmek için bu turden pek cok simge kullanılır. “Boylece soluyan akciğerler, simgesel olarak, alevleri havanın gecişine benzer bir sesle guruldeyen alevli bir ocakla; kalp, boş kutular ya da sepetlerle; idrar kesesi yuvarlak, torba bicimi nesnelere ya da daha genel olarak ici boş nesnelere temsil edilir” [a.g.e, 34], “Duşun sonunda sıklıkla, sozkonusu olan orC.

DUŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 2 7 5

gan ya da onun işlevinin apacık ve de bir kural olarak duş gorenin kendi bedeniyle ilişki icinde ortaya çıkması özel bir önem taşır. Orneğin dişlerden gelen bir uyarana bağı bir duş genellikle duş gorenin kendini kendi ağzından bir diş sokerken resimlemesiyle son bulur” [a.g.e., 35],

Bu duş yorumu kuramının konu uzerinde çalışan başka yazarlarca cok iyi bir kabul gorduğu soylenebilir. Temel özelliği aşırılığ gibi

gorunmektedir ve benim goruşume gore sahip cıkabildiği haklılıkların ayırdına varılmasında da ikircikler bulunmaktadır. Gorulmuş olacağı gibi *simgeleştirme* aracılığıyla duş yorumunun (antik çağlarda kullanılan yontemin aynısının) yeniden canlandırılmasını icermektedir; tek ayrıcalığı yorumların derlendiği alanın insan bedeninin sınırlarıyla sınırlanmış olmasıdır. Bilimsel olarak kavranabilecek herhangi bir yorum tekniğinden yoksun olması Scherner'in kuramının uygulanmasını büyük olcude daraltmış olsa gerek. Ozellikle kendi orneklerindeki gibi aynı uyaranın duş iceriğinde cok değişken bicimlerde temsil edilebilmesi keyfi yorumlara acık kapı bırakmaktadır.

Boylece Scherner'in öğrencisi Volkelt bile bedenini bir ev olarak temsil edildiği goruşunu destekleyemeyeceğini gormuştur. Aklın, duş işlemine, yararsız ve amacsız bir işlev olarak, katlanmak zorunda olmasına da karşı cıkışlar gelmiştir; cunku tartıştığımız kurama gore akıl, meşgul olduğu uyarana ilişkin duşlemler kurmakla yetinir, uyarani yok etme doğasında herhangi bir şeyin en kucuk izi bile yoktur.

Ancak Scherner'in bedensel uyarani kuramını ağır bir bicimde yaralamış olan özel bir eleştiri bulunmaktadır. Bu uyarani her zaman vardır ve genel olarak bunlar için aklın uykuda uyanıklıktan daha kolay ulaşılabilir olduğu kabul edilir. O zaman aklın neden tum gece boyunca duş gormediğini ve de neden her gece tum organların duşunu gormediğini anlamak guctur. Bu eleştiriden kacınmak amacıyla duş etkinliğini uyarmak için gozlerden, kulaklardan, dişlerden, barsaklardan v.b. başlayan *özel* uyarani gerekliliği olduğu biciminde

bir ek koşul getirilebilir. Ama o zaman da boyle bir uyaran artışının —ki ancak az sayıda olguda olabilir— nesnelliğini kanıtlama zorluğu ortaya çıkacaktır. Eğer ucma düşleri akciğerlerin şişip sonmesini simgeliyorsa [s. 90 v.s.na bkz.] Strumpell'in de ortaya koymuş olduğu gibi ya bu düşlerin gercektekinden daha sık olduğunu ya da onların

2 7 6 DUŞLERİN YORUMU I

akışı icinde soluk alma etkinliğinde bir artış bulunduğunu kanıtlamak gerekir. En olası bir ucuncu olasılık da tekduze bir bicimde her zaman var olan organsal duyumsamalara dikkati yonelten özel gudulerin gecici olarak çalışmasıdır. Ancak bu olasılık bizi Scherner'in kuramının bakış acısının otesine goturur.

Scherner ve Volkelt tarafından one surulen goruşlerin değeri, düşlerin iceriklerinin, acıklama bekleyen ve yeni keşifler vaat ediyor gibi gorunen pek cok ozelliğine dikkat cekmelerinde yatmaktadır. Düşlerin, bedensel organ ve işlevlerin simgeleştirilmesini icerdiği, bir düşteki suyun sıklıkla bir idrar uyarısını gosterdiği, erkek cinsel organlarının dik bir sopa, bir sutun v.b. ile temsil edilebildiği kesinlikle doğrudur. Gorme alanının, devinimler ve başka düşlerin soluk kurşuniliğinin tersine parlak renklerle dolu olduğu düşleri “gorsel uyararla oluşmuş düşler” diye yorumlamak ya da gurultu ve ses kargaşasıyla belirli düşlerde yanıl samaların payını yadsımak pek de olası değildir. Scherner [1861, 167], iki dizi guzel, sarı saclı cocuğun bir koprude karşılıklı durduğu ve birbirlerine atılıp yerlerine dondukleri, sonunda da düş gorenin kendini bir koprude oturur ve cenesinden uzun bir dişi

cekerken gorduğu bir duş bildirir. Aynı bicimde Volkelt [1875, 52], bir dolaptaki iki dizi cekmecenin rol aldığı ve yine duş gorenin bir dişini cekmesiyle sonlanan bir duş aktarır, iki yazar tarafından cok sayıda kaydedilmiş bu tur duş oluşumları Scherner'in kuramını, icindeki gercek ozu aramadan, temelsiz bir icat diye bir yana atmamızı yasaklar. [Bolum VI, D'ye bkz.] O halde onumuzdeki gorev, bir diş uyararı olduğu one surulen varsayılmış simgeleştirme icin başka tur bir acıklama bulmaktır.⁵

Duşlerin bedensel kaynakları kuramının tum bu tartişması boyunca benim duş cozumlemelerime dayalı tartişmaları kullanmaktan kacındım. Başka yazarların kendi duş malzemelerine uygulamamış oldukları bir yontemle duşlerin kendi başlarına ruhsal eylemler olarak bir değerleri olduğu, isteklerin onların oluşumunu gudulediği ve bir onceki gunun yaşantılarının, icerikleri icin hemen el alundaki malzemeyi sağladığı kanıtlanabilseydi bu denli onemli bir araşurma yontemini ihmal eden ve bu yuzden de duşleri bedensel uyanarlara yararsız ^ [Bu duşler, Bolum VI, E'de daha derinlemesine incelenmiştir.]

C. DUşLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 2 7 7

ve bilmececi ruhsal tepkiler sayan tum oteki kuramlar herhangi bir eleştiriye gerek olmaksızın lanetlenirdi. Aksi halde —ki bu cok olanaksız gibi gorunuyor— biri yalnızca *benim* gozlemlediğim diğeri de yalnızca daha eski yazarların gozlemlediği olmak uzere iki tur duş olması gerekirdi. O halde geriye duşlerin bedensel uyarılmadan ileri geldiği guncel kuramın dayandığı olgulara benim duş kuramım icinde

bir yer bulmak kalıyor.

Bu yonde ilk adımı, duş işleminin, eşzamanlı olarak etkin durumda olan tum duş kışkırtıcılarını tek bir birlik icinde toplama gereksiniminde olduğu savını one surerek atmıştık (bkz. s. 227 v.s.).

Bir önceki gunden kalan ve bir izlenim yaratma yeteneğinde olan iki ya da daha çok yaşantı bulunduğunda onlardan tureyen isteklerin tek bir duşte birleştiğini ve aynı şekilde ruhsal olarak önemli izlenimle bir önceki gunun onemsiz yaşantılarının, her zaman aralarında iletişim kuran duşunceler bulunmasının mumkun olması koşuluyla, duş malzemesinde biraraya getirildiğini bulmuştuk. Boylece bir duş, uyuyan akılda o anda etkin malzeme halinde eşzamanlı olarak bulunan her şeye bir tepki gibi gorunmekteydi. şu ana dek cozumlemiş olduğumuz duş malzemesine gore duşun (yakın gecmişteki ve bebeksi malzemenin yeğlenmesi yuzunden) “o anda etkin” olmak gibi şimdiye dek tanımlanmamış bir niteliğe yormaya yoneltildiğimiz bir ruhsal kalıntılar ve anı izleri derlemesi olduğunu gormuş bulunuyoruz. O zaman uyku sırasında bu, o an icin etkin, anılara duyumsamalar biciminde taze malzeme eklenecek olursa ne olacağını pek de gucluk cekmeden tahmin edebiliriz. Bu duyusal uyarımlar bir kez daha o an icin etkin olmaları nedeniyle duş icin önemli olacaklar; duşu yapılandırmak icin kullanılanları donatan o an icin etkin oteki ruhsal malzeme ile birleştirileceklerdir. Başka bir deyişle uyku sırasında ortaya cıkan uyarılar diğer bileşenleri, bilinen ruhsal “gun kalıntıları” olan bir istek doyurma icine yedirilirler. Daha once değindiğim gibi bu bileşimin

olması *koşul* değildir; uyku sırasında bedensel bir uyarana tepki vermenin birden çok yolu vardır. Bileşim *oluştugu* zaman, bu, düşün her iki kaynağını —bedensel ve ruhsal— temsil edebilecek türden bir düşün içeriğine hizmet edecek düşünsel malzeme bulmanın mümkün olmuş olduğu anlamına gelir.

Düşün temel doğası onun ruhsal kaynaklarına bedensel bir malzeme

78 düşlerin yorumu

menin eklenmesiyle değişmez: bir düşün, bir isteğin doyurulması olarak kalır; bu istek doyurmanın dışavurumunun o an için etkin malzeme tarafından nasıl belirlendiği hiç önemli değildir.

Bu noktada, düşlerle bağlantılı olarak dış uyarılara değişik derecelerde önem kazandıran birçok özel etmenin işleyişi için yer ayırmaya hazırım. Görüntülediğim gibi bir bireyin uyku sırasında oldukça şiddetli nesnel uyarılmalara nasıl davranacağını belirleyen şey, o andaki koşulların ürettiği fizyolojik ve kazara ortaya çıkmış bireysel etmenlerin bir bileşimidir. Uykusunun alışılmış ya da o andaki derinliği uyarının şiddetiyle birlikte ele alındığında bir durumda uykusu bolunmesin diye uyarıyı bastırmasına olanak verecek; bir diğer durumda ise onu uyanmaya zorlayacak ya da bir düşün içine yedirerek uyarının ustesinden gelme girişimini yureklendirecektir. Bu çeşitli olası bileşimlere uygun olarak dış nesnel uyarılar bir kişinin düşlerinde bir başkasına göre daha sık ya da daha seyrek olarak anlatım bulacaktır. Kendi örneğimde, ben mükemmel bir uykucu olduğum ve herhangi bir şeyin uykumu bozmasına asla izin vermediğim için dış

uyarılma nedenlerinin duşlerimde kendilerine yer bulabilmeleri çok nadir olarak mümkün olmakta; oysa ruhsal güdüler çok kolayca duş görmeme yol açmaktadır. Gerçekten nesnel ve ağırlı bir uyarın kaynağının ayırt edilebildiği yalnızca bir tek duş kaydetmiş bulunuyorum ve bu özel duşte dış uyarının yarattığı etkiyi incelemek çok öğretici olacaktır.

Kır bir ata biniyorum, başlangıçta utangaçça ve acemice, sanki yalnızca, atın üstüne uzanmışım. Meslektaşlarımdan birine, P'ye rastlıyorum, bir atın üzerine dimdik oturmuş. Tüvit bir elbise giymiş. Benim dikkatimi bir şeylere çekiyor (belki de benim kötü oturağıma).

Şimdi kendimi çok akıllı atımın üzerinde giderek daha sağlamca ve daha rahat oturur bulmaya başlıyorum ve kendimi orda evimdeymişim gibi duyumsadığımı ayırımsıyorum. Eyerim bir tür yastık gibi, atın boynundan sağırsına kadar olan boşluğu tümüyle dolduruyor.

Bu şekilde iki yük arabası arasında dümdüz gidiyorum. Caddede böyle bir süre gittikten sonra dönüp önce cephesi caddeye doğru çıkıntılı bir kilisenin önünde inmeye çalışıyorum. Sonra onun yanındaki bir

C. DUŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 279

başka kilisenin önünde gerçekten iniyorum. Otelim de aynı caddedeymiş; atı kendi kendine gitmeye bırakabilirim ama ben onu oraya sürmeyi yeğliyorum. Otele at sırtında gitmekten utanç duymuş gibiyim.

Otelin önünde bir otel "yamağı" beni bekliyor; bana ait olan bulunmuş bir not gösterip benimle alay ediyor. Notta altı iki kez çizilmiş olarak şunlar yazılı; "Yiyecek yok," sonra da bir başka söz (belirsiz)

sanki "İş yok" gibi ve onunla birlikte yabancı bir kentte olduğum ve hiçbir iş yapmadığım biçiminde silik bir düşünce.

İlk bakışta bu düşün ağırlı bir uyarının etkisi, ya da daha doğrusu zorlaması altında olduğu sanılmaz. Ama birkaç gün öncesinden beri her devinimi bir işkenceye donuştüren cıbanların acısını çekiyordum ve sonunda erbezi torbamın kokunde attığım her adımda bana en dayanılmaz sancılan veren elma büyüklüğünde bir cıban çıkmıştı.

Ateş, halsizlik, iştahsızlık ve yine de sürdürdüğüm zorlu çalışma hepsi birden beni yere sermek için sancıyla birleşmişlerdi. Tıbbi görevlerimi hakkıyla yerine getiremiyordum. Yine de doğanın ve yakınmalarımın durumu acısından otekilerden çok daha uygunsuz olduğum

bir etkinlik vardı ki o da ata binmekti. Düşün beni yerleştirdiği etkinlik de tastamam buydu: bu, benim hastalığımın düşlenebilecek en enerjik yadsınmasıydı. Aslında ne ata binebilirdim ne de bunun dışında ata binme düşleri görmüştüm. Yaşamımda bir tek kez bir atın

sırtına oturmuşum onun da eyeri yoktu ve hoşuma gitmemişti. Ama bu düşte sanki apışaramda bir cıban yokmuş gibi ya da daha doğrusu *olmamasını istediğim için* ata biniyordum. Betimlenişine bakılacak olursa eyerim uyumama olanak veren yakıydı. Onun yatıştırıcı etkisi altında uykunun ilk saatlerinde herhalde sancımı duyumsamamıştım.

Ağırlı duygular sonradan kendilerini belli etmişler ve beni uyandırmaya çalışmışlardı: o zaman da düş ortaya çıkmış ve yatıştırıcı bir biçimde şöyle demişti: "Hayır! Uyumaya devam et! Uyanmana hic gerek yok. Cıbanın falan yok; çünkü ata biniyorsun eğer o özel bölgede

bir cıban olsaydı ata binemeyeceğin apacık ortada.” Boylece duş başarılı olmuştu. Sancı susturulmuş ve ben uyumayı sürdürmüştüm. Ancak duş. cıbanla uyuşmayan bir duşuncede inatla direnip cocuğunu yitiren annenin ya da zararları servetini yok etmiş olan tuccharın varsanlı cılgınlığı gibi davranarak cıbanımı “telkinle defet280

DUŞLERİN YORUMU I

mek”le yetinmemişti.6 Reddedilmiş olan duyumsamanın ayrıntıları ve bu duyumsamayı bastırmak için kullanılan resim de o an için aklımda etkin olarak bulunan *diğer* malzeme ile duşteki durumu birleştirmeye ve o malzemeyi temsil olanağı vermeye yaramışur. Rengi kendisine kırdı en son rastladığımda meslektaşım P.'nin giydiği elbisenin *tuz ve biber* rengine kesinlikle uyan *kır* bir ata biniyordum. Cıbanlarımın *çok baharatlı* yiyecekler yemenden ileri geldiği düşünülmişti — hic değilse insanda cıbanlara yol acabilen *şeker't* [diabet] yeğlenebilecek bir neden. Arkadaşım P., üzerinde *ustalığı* (duşte atı caprazlama surmeye başlamıştım — tıpkı bir gosteri binicisinin *ustalığıyla*) çokca gösterdiğim bir kadın hastamı aldığından beri bana *tepeden bakıyordu* 7 Ama aslında Pazar binicisi oykusundeki at gibi8 bu hasta beni canı istediği zaman çağırmişti. Boylece at bir kadın hastanın simgesel anlamını edinmişti. (Duşte at *çok akıllıydı.*) “*Kendimi orada evimdeymişim gibi duyumsadım*” benim yerime P. gecmeden önce bu hastanın evindeki pozisyonuma bir gönderme. Kısa süre önce bu kentin onde gelen hekimleri arasında beni koruyan birkaç kişiden biri yine bu evle ilişkili olarak bana şunları söylemişti: “Orada

eyerine oylesine yerleşmiş olman beni şaşırtıyor.” Bu denli çok sancım varken günde sekiz ya da on saat ruhsağaltımı çalışmalarımı sürdürebilmem de önemli bir *ustalık*tı. Ama tümüyle kusursuz bir fiziksel sağlığa kavuşmadıkça özellikle zor olan çalışmalarımı pek fazla sürdüremeyeceğimi biliyordum ve düşünüm o zaman içine düşeceğim duruma ilişkin bir yığın kasvetli imayla doluydu. (Nevrasteniklerin doktora göstermek için birlikte getirdikleri *not: çalışma yok, yiyecek yok.*) Daha ileri yorumlama sırasında düşünüşleminin arzu edilen ata binGriesinger'deki [1861, 106, s. 142 v.s.da gönderme yapılmıştı] parçaya ve benim, savunmaların noropsikozları üzerine ikinci makaleme bakınız (Freud 1896i>). [Aslında gönderme Freud'un bu konudaki ilk makalesinin (Freud. 1894a), sonlarına yakın bir paragrafa yapılmış gibi görünmektedir.]

^ [Tepeden bakmak diye karşıladığımız deyimnin İngilizcesi “To ride a *high horse* over” ile düşünüşte P.'nin bir atın üzerinde dimdik oturmasını anlatan “sitting *high* on a *horse*” arasında bir bağlantı bulunmakta. —c.r1.]

8 [Fliess'e 7 Temmuz 1898'de yazdığı bir mektupta (Freud 1950a, 92. mektup)

Freud Pazar binicisi Itzig'in unlu ilkesini şöyle betimler: “Itzig, atla nereye gidiyorsun?” — “*Bana sorma! Ata sor!*”]

C. DÜŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 281

me konumundan benim çok erken çocukluğumda benimle benden bir yaş büyük olan ve şu anda İngiltere'de yaşayan bir yeğenim arasında geçen bazı tartışma sahnelerine bir yol bulmayı başardığımı gordum.

[II. Cilt, VI. Bolum, F Kesiminin sonuna bkz.] Dahası, düşünüş, bazı öğelerini

benim İtalya yolculuğlarımdan turetmişti: düşünüşteki cadde Verona

ve Siena izlenimlerinden oluşmuştu. Daha da derin bir duş yorumu cinsel duş düşüncelerine yöneltti ve bu güzel ulkeyi hiç ziyaret etmemiş bir kadın hastanın duşlerinde İtalya'ya yapılan göndermelerin anlamını anımsadım: “*gen Italien* [İtalya'ya]” — “*Genitalien* [cinsel organlar]”; ve bu da bir hekim olarak arkadaşım P.'nin önceli olduğum ev ve cıbanımın yeriyle ilişkiliydi.

Bir başka duşte9 bu kez duşusal bir uyarandan gelen, uykumun kesintiye uğrama tehdidini aynı biçimde onlemeyi başarmıştım. Ancak bu kez duşle onun rastlantısal uyararı arasındaki bağlantıyı tamamen şans eseri bulmuş ve böylece duşu anlayabilmişim.

Tyrol'lerde bir dağ yazlığında kalırken yaz ortasında bir sabah duşumde *Papanın öldüğünü* gorduğumu bilerek uyandım. Bu —gorsel olmayan— duşu yorumlayamadım; yalnızca onun temelinin bir kesimi olarak kısa bir süre önce Papa cenaplarının hafif bir rahatsızlık geçirdiğini okuduğumu anımsadım. Ancak sabahın daha ileri saatlerinde karım o sabah canların çıkardığı korkutucu gurultuyu işitip işitmediğimi sordu. Hiç ayırdında değildim ama artık duşumu anlamıştım. Dindar Tyrol'luların beni uyandırmak için yapmış oldukları gurultuya benim uyku gereksinimimin gösterdiği bir tepkiydi. Duşun içeriğini oluşturan çıkarsama ile onlardan ocumu almış sonra da artık gurultuya aldırmaaksızın uyumayı surdurmuşum.

Daha önceki bölümlerde söz edilen duşler, sinirsel uyarılar denen uyarıların nasıl işlemlendiğine çeşitli örnekler oluşturabilir.

Benim büyük yudumlar halinde su ictiğim duşum [s. 175] bir ornektir.

Bedensel uyararı acıkca duşun tek kaynağı, duyumsamadan (yani

susamaktan) tureyen istek de onun tek gudusudur. Bedensel bir uyara9

[Bu paragraf 1914'de eklenmiştir. Duş, daha once cok kısa olarak Freud

1913/1'de (N o .1) bildirilmişti; ayrıca *Giriş Konferansları'nın* (1916-17) 5. sinde de bu lunabilir.

P.F.L ., I, 123.]

2 8 2 d ü ř l e r i n y o r u m u i

nın tek başına bir isteği oluşturabildiği diğer basit duşlerde de durum

buna benzer. Geceleyin soğutma aygıtını yanağından cıkarıp atan kadın

hastanın duşu [s. 177] ağrılı bir uyarana bir istek doyurma ile yanıt

vermenin alışılmadık bir yoludur: sanki hasta ağrılarını bir başkasına

yukleyerek gecici olarak kendini ağrısız kılmış gibidir.

Benim uc Yazgı duşum [s. 252 v.s.] acıkca bir acılık duşudur.

Ama beslenme arzusunu geriye, anne memesine cocuğun duyduğu ozleme

kaydırmayı başarmış ve masum bir arzuyu o denli acıkca sergilenemeyen

daha şiddetli bir başkası icin bir paravan olarak kullanmıştır.

Kont Thun'la ilgili duşum [s. 256 v.s.] rastlantısal bir fiziksel

gereksinmenin en şiddetli (ama aynı zamanda en şiddetli bicimde

bastırılmış) zihinsel itkilere nasıl bağlanabildiğini gosterir. Gamier'in

[1872,1, 476] anlattığı Birinci Konsulun10 patlayan bir bombanın gurultusunu

uyanmadan once bir savaş duşunun icine yedirişi orneği zihinsel

etkinliğin uyku sırasındaki duyumsamalarla ilgilenmesine yol

acan tek gudunun doğasını cok ozel bir acıklıkla ortaya koyar. Genc

bir dava vekili11 ilk onemli iflas davasının duruşmalarından yeni cıktığı

bir akşamustu uykuya dalınca tıpkı buyuk Napoleon gibi davranmıştı.

Duşunde *Husyatiri* de [Galicya'da bir kent] G. Reich diye biriyle bir iflas davasında karşı karşıya gelmiş; “Husyatin” adı kendini belli etmeyi sürdürmüş ta ki adam uyanıp da (bronş dolgunluğu cekmekte olan) karısının şiddetli bir oksuruk nobetine [Almanca “*husten*”] yakalandığını gorunceye dek.

Birinci Napoleon'un (ki o da son derece derin bir uykucuydu) bu düşunu ev sahibesi tarafından uyandırılıp hastaneye gitme zamanının geldiği soylene ama düşunde kendisini hastanedeki yatakta goren ve zaten hastanede olduğu, bu nedenle de kalkıp oraya gitmesine gerek olmadığı bahanesiyle uyumayı surduren uykucu öğrencinin düşuyla kıyaslayalım [s. 177]. Bu ikinci düş acıkca bir rahatlatma düşudur.

Duş goren düş gorme gudusunu herhangi bir kılık değiştirme olmaksızın benimsemiştir; ama aynı zamanda genelde düş gormeye ilişkin sırlardan birini de acığa cıkarmıştır. Tum düşler bir anlamda rahatlatma düşleridir; uyanmak yerine uykuyu uzatma amacına hizmet eder¹⁰ [Napoleon Bonaparte — *ç.n.*]

11 [Bu ve bundan sonraki cumle 1909'da eklenmiştir.]

C. DUŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 2 8 3

ler. *Düşler uykunun BEKÇİLERİdirler uykuyu bozanların değil.* Başka bir yerde *ruhsal* turden uyandırıcı etmenlerle ilişkili olarak onların bu goruşlerini haklı cıkarma olanağı bulacağız [II. Cilt, VII. Bolum D Kesimi v.s.na bkz.]; ama şu anda da bunun nesnel dış uyaranların oynadığı role uygulanabileceğini gosterecek bir konumdayız. Akıl ya uyku sırasındaki duyumsama olasılıklarına eğer uyaranların şiddetine ve

onlara bağılı olduğunu bildiği oneme karşın bunu yapmayı başarır
hic dikkat etmez; ya uyarınları yadsımak için bir düşün kullanır; ya da
ucuncusu, eğer onları ayırmsamak zorundaysa, onlar için o anda etkin
olan duyumsamayı istek duyulan ve uykuyla uyumlu bir durumun oğesi
haline getirecek bir yorum araştırır. O an için etkin duyumsama,
gerçekliğinden soyutlanmak için bir düşün icine yedirilir. Napoleon
kendisini rahatsız etmeye çalışan şeyin silahların Arcole'deki 12 gürleyişi
olduğu inancıyla uyumayı surdurebilmişti.

*Böylece, (bilinçli egonun üzerinde yoğunlaştığı ve düşün sansürü ve
daha sonra söz edeceğim [II. Cilt, Bolum VI, I] "ikincil düzeltme" ile
birlikte bilinçli egonun düşün görmeye katkısını temsil eden) uyuma isteği
her durumda düşlerin formülasyonunu sağlayan güdülerden biri sayılmalıdır
ve her başarılı düşün bu isteğin bir doyuruluşudur,*¹³ Bu evrensel,
her zaman var olan ve değişmeyen uyuma isteği ile düşün
iceriği tarafından bazan biri bazan diğeri doyurulan oteki istekler arasındaki
ilişkiyi başka bir yerde tartışacağız [II. Cilt, Bolum VII, C
v.s.]. Ama biz uyuma isteğinde Strumpell ve Wundt'un kuramındaki [s.
271 v.s.] boşluğu doldurabilen ve dış uyarınlara yorumlanışındaki
sapkın ve gelişigüzel tarzı acıklayan bir etmen bulmuştuk. Uyuyan aklın
mukemmel biçimde yapabileceği doğru yorum, etkin bir ilgiyi icerecek
ve uykunun sonlandırılması gerekecektir; bu nedenle olası tüm
yorumlar arasından yalnızca uyku isteği tarafından uygulanan mutlak
sansüre uyanlar benimsenir. "Tarlakuşu değil bulbul."¹⁴ Çünkü eğer o
tarlakuşu olsaydı bu, aşıkaların gecesinin sona erdiği anlamına gelir Bu

duşu öğrendiğim iki kaynak bu noktada uyuşmuyor.

[Bu cumlenin p a ran te z icindeki kesimi ilk ve ikinci basıma (1900 ve 1909) k a tılmamıştır.

“Bilincli egonun uzerinde yoğunlaştığı ve duş sansuru ile birlikte bilincli egonun duş gormeye katkısını temsil eden” cumleciği 1911'd e eklenmiştir. “Ve daha sonra soz edeceğim 'ik in c il duzeltme' ” cumleciği 1914'de eklenmiştir.]

14 [Shakespeare'in *Romeo ve Juliet*'i ima ediliyor. III. Perde 5. Sahne.]

2 8 4 DUŞLERİN YORUMU I

di. Uyarının bu biçimde benimsenebilecek yorumlan arasından akılda

pusu kurmuş istekli itkilerle en iyi bağlantıyı kurabilen secilir.

Boylece her şey kesinlikle belirlenmiş ve keyfi kararlar için hiçbir

şey kalmamıştır. Yanlış yorumlama bir yanılısama değil ama bir kaçınmadır

denebilir. Ancak burada bir kez daha tıpkı duş sansurune

itaat ederken yerdeğiştirme yoluyla bir yerine-gecen (substitute) oluşturulması

gibi normal ruhsal sureclerden sapan bir eylemle yuzuze

geldiğimizi kabul etmek zorundayız.

Dış sinirsel ve iç bedensel uyarılar kendilerine ruhsal dikkati

zorla çekecek kadar şiddetli olduklarında —sonuçlan uyanmak değil

duş gormek *olması* koşuluyla— bir düşün oluşumu için sabit bir

nokta, malzemesinin bir çekirdeği olarak işe yararlar; sonra bu çekirdeğe

uyacak bir istek doyurma aranır, tıpkı (yukanya [s. 277] bkz.)

iki ruhsal duş uyarını arasında ara düşüncelerin aranması gibi. Bu

noktaya değin pek çok duşte düşün içeriğini bedensel öğenin zorladığı

doğrudur. Bu uc örnekte hatta aslında o an için etkin olmayan bir

istek de bir duşu oluşturmak adına çağrılabilir. Ancak bir düşün bir

isteği doyurulduğu bir koşulda temsil etmekten başka seceneği yoktur; sanki duş, o an için etkin duyumsamalar tarafından doyurulmuş olarak temsil edilebilecek bir isteği arama sorunuyla yuzyuzedir. Eğer bu en yakındaki malzeme ağırlı ya da rahatsız edici turdense, bu onun bir duşun oluşumunda kullanılamayacağı anlamına gelmez. Aklın emrinde doyurulmaları hoşnutsuzluk yaratacak istekler de vardır. Bu kendisiyle çelişiyor gibi görünebilir; ama iki ruhsal ajanla onlar arasında bir sansurun varlığını hesaba katacak olursak akla yakın gelecektir. Gormuş olduğumuz gibi akılda, ilk sisteme ait olan ve doyurulmaları ikinci sisteme ters düşen, “bastırılmış” istekler vardır. Bunu söylerken bu tür isteklerin bir zamanlar var oldukları, sonradan yok oldukları biçiminde tarihsel bir şeyden söz etmiyorum. Psikonevrozların incelenmesinde temel olan bastırma kuramı, bu bastırılmış isteklerin —onları baskı altında tutan eşzamanlı bir ketvurmaya karşın— *hâlâ* var olduklarını one surer. Lenguistik kullanım, bu itkilerin “baskılanması”ndan [yani “aşağı bastırılmasından”] söz etmeye vurgu yapar. Bu itkilerin gerçekleşme yollarını zorlamalarına olanak veC.

DUŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 2 8 5

ren ruhsal düzenlemeler var olmayı ve çalışır durumda bulunmayı sürdürürler. Ancak bu turden baskılanmış bir istek, etkin duruma gecer ve ikinci sistem (bilinc için benimsenebilir olan sistem) tarafından ona vurulan ket yenilirse bu yenilgi hoşnutsuzluk biçiminde ifade bulur. Sonuc olarak: eğer uyku sırasında bedensel kaynaklardan doğan hoşnutsuzluk verici duyular ortaya çıkarsa duş-işlemi bu olayı normalde

baskılanmış bazı isteklerin —az ya da çok sansurun sürekliliğine

maruz kalan— doyurulmasını temsil etmek için kullanır.15

Bu olaylar dizisi bir grup anksiyete düşünü —istek kuramı açısından

elverişli olmayan düş yapılarını—■ olası kılar, ikinci bir grup ise

farklı bir mekanizmayı ortaya koyar; çünkü düşlerdeki anksiyete, psikonevrotik

anksiyete olabilir; psikoseksüel uyarımlardan köken alabilir

— ki bu durumda anksiyete bastırılmış libidoya denk düşer. Durum

bu şekilde olduğunda anksiyete, tüm anksiyete düşü gibi nevrotik bir

belirtinin değerini taşır ve düşlerin istek doyurucu amaçlarının yıkıldığı

sınırın yakınına gelmiş oluruz. [S. 210 v.s. ve II. Cilt, Bölüm

VII D'ye bkz.] Ama bazı anksiyete düşleri de vardır ki [—şu birinci

gruptan olanlar—] onlarda anksiyete duygusu bedensel olarak belirlenmiştir

—örneğin akciğerlerin ya da kalbin hastalığına bağlı olarak

soluk alma gücü ortaya çıkar— ve bu durumlarda, anksiyete, eğer

ruhsal nedenlerle görülmüş olsalardı anksiyetenin aynı şekilde ortaya

çıkmasına neden olacak olan, enerjik olarak bastırılmış isteklerin

düşleri biçiminde, doyuma yardım için kullanılır. Ama bu açıkça farklı

iki grubu bağdaştırmak hiç de zor değildir. Her iki düş grubunda da

iki ruhsal etmen işe karışmaktadır: bir duygulanıma eğilim ve düşünsel

bir içerik; bunlar ise birbirleriyle çok yakından ilişkilidir. Eğer onlardan

biri o an için etkinse ötekini bir düşün içine bile çağırır; bir durumda

bedensel olarak belirlenmiş anksiyete, baskılanmış düşünsel

iceriği, diğerinde ise düşünsel içerik kendisine eşlik eden, bastırmadan

kurtulmuş, cinsel uyarımla birlikte bir anksiyetenin ortaya çıkışını

çağırır, ilk durumda bedensel olarak belirlenmiş duygulanıma ruhsal

bir yorum verildiğini; diğer durumda ise butunun- ruhsal olarak

belirlenmiş olmasına karşın baskılanmış olan içeriğin anksiyeteye

uyan bedensel bir yorumla kolayca yer değiştirdiğini söyleyebiliriz.

15 [Tum b u k o n u VII. Bolumun C Kesiminde daha derinlemesine tartışılmıştır, özellikle 12. p a r a g r a f v.s.na ve de s. 316'ya ve Bolum VI, H, 54. paragrafa bkz.]

2 8 6 DUŞLERİN YORUMU I

Tum bunların anlayışımıza getirdikleri gucluklerin duşlerle pek az ilgisi

vardır: bunlar burada anksiyetenin doğuşu ve bastırma sorunlarına

değinmiş olmamızdan çıkmışlardır.

Fiziksel coenaesthesianın [ya da yaygın genel duyarlılığın, s. 88'e

bkz.] duşlerin içeriğini dikte edebilen icmel bedensel uyaranlar arasında

bulduğundan hic kuşku duyulamaz. Dikte edebilmeleri duşun

iceriğini sağlayabildiği anlamında değil, icerik icinde temsil edilmek

uzere malzemenin kendi karakterine uygun bir kesimini one cikarmak

bir başka kesimini de geri cekmek yoluyla duş duşuncelerini bir malzeme

secimine zorlayabildiği anlamındadır. Bundan ayrı olarak bir

onceki gunden artakalan coenaesthetic duygular hic kuşkusuz kendilerini

duşler üzerinde bu denli bir etkisi olan ruhsal kalıntılara bağlarlar.

Bu genel hava duşte değişmeden surebilir ya da ona egemen olunabilir

ve eğer hoşnutsuzluk verici ise karşıtına değiştirilebilir.16

Boylece, benim goruşume gore uyku sırasında bedensel uyaran

kaynakları (yani uyku sırasındaki duyumsamalar) alışılmadık şiddette

olmadıkca duşlerin oluşumunda bir onceki gunden arta kalan yeni

ama onemsiz izlenimlere benzer bir rol oynarlar. Yani, ben onların, düşün ruhsal kaynaklarından türeyen düşünsel içeriğine uygunsalar bir düşün biçimlenmesine yardımcı kılındıklarına aksi halde katkıda bulunmadıklarına inanıyorum. Onlara nasıl kullanılacağını kendi belirleyen değerli bir malzeme gibi değil de her zaman el altında bulunan ve ne zaman gerekli olursa kullanılan bazı ucuz malzeme gibi davranılır. Bir benzetme yapacak olursak bir sanat patronu bir sanatçıya bir parça oniks gibi nadir bir taş getirirse ve ondan bir sanat yapıtı yaratmasını istese taşın büyüklüğü, rengi ve lekeleri onda hangi başın ya da sahnenin temsil edileceğine karar vermede yardımcı olur. Oysa mermer ya da kumtaşı gibi tekduze ve bol bulunan bir malzeme sozkonusu olduğunda sanatçı yalnızca kendi akimda bulunan bazı düşünceleri izler. Bu nedenle bana oyle geliyor ki alışılmadık şiddette olmayan bedensel uyaranların sağladığı düşün içeriklerinin her düşünce ya [Bolum VI, H, 54. paragraf v.s.'na bkz. — Bu son cumle 1914'de eklenmiştir.]

C. DÜŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 2 8 7

da her gece ortaya çıkmamasını ancak bu biçimde açıklayabiliriz.

[Bkz. s. 275.]¹⁷

Anlatmak istediğimi belki de en iyi, ustelik bizi yeniden düşün yorumuna goturecek, bir ornekle görüntüleyebilirim.

Bir gün düşlerde o denli sık ortaya çıkan ve anksiyete duygularına

o denli yakın akraba olan, ketvurulmuş olma, bir noktaya yapışıp

kalma, bir şeyler yapamama v.b. duygularının anlamının ne olabileceğini

keşfetmeye çalışıyordum. O gece aşağıdaki düşün gordum:

Çok yetersiz olarak giyinmiştim ve zemin kattaki bir daireden daha yukarıda bir kata çıkıyordum. Basamakları üçer üçer çıkıyordum ve çevikliğim hoşuma gidiyordu. Ansızın merdivenlerden aşağı inen —yani bana doğru gelen— bir hizmetçi gördüm. Utanç duydum ve acele etmeye çalıştım ve bu noktada ket\ 'urulmuş olma duygusu ortaya çıktı: basamaklara yapışıp kaldım ve o noktadan kıpırdanamadım.

COZUMLEME — Duştaki durum günlük yaşamın gerçekliğinden alınmıştır. Viyana'da bir evin genel merdivenle birbirine bağlı iki katını tutmuştum. Muayene ve çalışma odam zemin ustü katta, oturma odalarım bir üst kattaydı. Akşam gec saatte aşağıda işim bitince yukarı yatak odama giderdim. Duşu gormeden önceki akşam bu kısa yolculuğu gerçekten oldukça düzensiz bir kılıkta yapmışım — yani yakamı, kravatımı ve manşetlerimi çıkarmışım. Duşte bu, çok daha ileri derecede bir soyunukluğa dönüşmüştü ama her zamanki gibi belirsiz bir biçimde [s. 294'e bkz.]. Genellikle merdivenleri ikişer ikişer ya da üçer üçer çıkardım ve bu, duşte, bir istek doyurma olarak ayrımsanmıştı: onu başarmadaki rahatlığım kalbimin çalışması konusunda bana güvence veriyordu. Dahası merdivenlerden bu çıkış yöntemi düşün ikinci yarısındaki ketvurmaya karşı etkin bir zıtlık oluşturuyordu. Bana —kanıta gerek olmaksızın— duşlerin hareket eylemlerini mükemmel bir biçimde gerçekleştirmede hiçbir güçlük çek^

[1 9 1 4 'de eklenen dipnot:] Rank, pek çok m aka lede [1910, 1912a ve 1912b] organik uyarıların ürettiği belirli uyarılma duşlerinin (b ir id ra r yolu uyarımı duşleri ve b o şalm a ya da orgazm duşleri) organik gereksinmelerin duşlerin içeriğine etkisini ortaya

koymak kadar uyku gereksinimi ile organik gereksinimin beklentisi arasındaki savaşım

1 ortaya koymaya da özellikle uygun düştüğünü göstermiştir.

2 8 8 DUŞLERİN YORUMU I

mediklerini göstermişti. (Yalnızca ucma düşlerini anımsamak yeterlidir.)

Ancak tırmandığım merdiven benim evimdeki değildi. Önce ayımsayamadım

ve ancak rastladığım kişinin kimliği bana hangi yerin

kastedildiğini açıkladı. Bu kişi iğne yapmak için günde iki kez ziyaret

ettiğim yaşlı hanımdı [bkz. s. 170] ve merdiven de onun evinde günde

iki kez tırmandığım merdivenin tıpkısıydı.

Şimdi bu merdiven ve bu kadın figuru benim düşüme nasıl gelmişti?

Tümüyle giyinik olmamaktan gelen utanç duygusu hiç kuşkusuz

cinsel doğadaydı; ama düşüme gordüğüm hizmetçi benden yaşlıydı,

asıklı yuzluydu ve çekici olmaktan çok uzaktı. Aklıma gelen

sorunun tek yanıtı buydu. Bu eve sabah ziyaretlerimi yaparken bir kural

olarak merdivenleri çıkarken boğazımı temizleme arzusu duyardım

ve boğazımdan çıkanlar merdivenlere düşerdi. Çünkü bu katların

hicbirinde bir tukruk hokkası yoktu ve bence merdivenlerin temizliğinin

bedeli bana odetilmemeli, bir tukruk hokkası alınarak sağlanmalıydı.

Aynı derecede yaşlı ve asıklı suratlı (ama temiz durtulerle olduğunu

kabul etmeye hazırdım) bir kadın olan kapıcı konuya başka bir

bicimde bakıyordu. Benim yine merdivenleri kullanıp kullanmayacağımı

görmek üzere pusuya yatar ve eğer kullandığımı görürse onun

yüksek sesle homurdandığını duyardım; ondan sonra da günlerce karşılaştığımızda

alışılmış selamını vermezdi. Duşu görmeden bir gün

once kapıcının takımı hizmetciden takviye almıştı. Her zamanki gibi hastaya acele ziyaretimi tamamlamıştım ki hizmetci beni holde durdurdu ve şunları soyledi: “Bugun odaya girmeden once botlarınızı silmeliydiniz doktor. Ayaklarınızla kırmızı halıyı yine berbat ettiniz.” Merdivenlerin ve hizmetcinin duşume girmesinin tek gerekcesi buydu. Merdivenlerden yukarı koşmamla merdivenlere tukurmem arasında icisel bir bağlantı vardı. Hem farenjit hem de kalp rahatsızlığı sigara icmenin cezası sayılıyordu. Ve bu alışkanlık acısından kendi evimdeki otoriteler gozunde benim duzenliliğimin unu başka evdekilere gore en ust duzeyde değildi; bu yuzden ikisi duşte bir olacak bicimde icice gecmişlerdi.

Bu duşun daha ileri yorumunu yetersiz giyinmiş olma bicimindeki tipik duşun kokenini acıklayabilinceye dek ertelemek zorundayım.

C. DUŞLERİN BEDENSEL KAYNAKLARI 289

Yalnızca bu duşten cıkarılacak gecici bir sonuc olarak duşlerde ozel bağlam gerektirdiğinde ketvurulmuş bir devinim duyumunun oluştuğuna değineceğim. Duş iceriğinin bu kesiminin nedeni benim devinim guclerimde uyku sırasında bazı ozel değişimlerin ortaya cıkmiş olması olamaz: cunku yalnızca bir an once kendimi (neredeysel yalnızca bu noktayı desteklemek icin) cevıkce merdivenlerden yukarı koşarken gormuştum.18

1 [Duşlerdeki ketvurma duygusu II. Cilt. Bolun VI, C'de daha geniş tartışılmıştır. Bu duş s. 296 v.s.nda daha derinlemesine cozumlenmiştir.]

(D)

TİPİK DÜŞLER

Genel olarak bir başka kişi, düşünün gerisinde yatan bilinc dışı düşünceleri bize iletmeye hazır olmadıkça onun düşünüyordum yorumlayacak bir konumda bulunmuyoruz. Bunun sonucunda düşleri yorumlama yöntemimizin pratikte uygulanabilirliği ciddi biçimde kısıtlanmaktadır.

1 Genel bir kural olarak her kişinin kendi bireysel niteliklerine göre kendi düşün dünyasını oluşturmada ve böylece onu başka insanlar için anlaşılabilir kılmada özgür olduğunu görmüştük. Şimdi ise buna tam tersi olarak hemen herkesin benzer biçimde gördüğü ve bizim herkes için aynı anlamı taşıması gerektiğini varsaymaya alıştığımız belli sayıda düşün varlığı ortaya çıkıyor. Dahası bu tipik düşlere özel bir ilgi gösteriliyor; çünkü olasılıkla onlar her olguda aynı kaynaklardan doğmakta ve bu nedenle düşlerin kaynaklarına ışık tutmada özellikle iyi nitelikli gibi görünmektedirler.

Bu nedenle çok özel bir sabırsızlıkla düşün yorumu tekniğimizi bu tipik düşlere uygulamaya girişecek ve büyük bir isteksizlikle sanatımızın tam da bu malzemeyle ilişkili olarak beklentilerimizde düşün kı-

1 [1925'de eklenen dipnot:] Düş görenin çağın şım sal malzemesine girmediği bizim düşleri yorumlama yöntemimizin uygulanamayacağı iddiası tamamlanmayı gerektiriyor:

bizim yorumlayıcı etkinliğimiz yalnızca bir örnekte bu çağrışımlardan bağımsızdır

— yani eğer düşün gören düşün içeriğinde *sim gese l* öğeler kullanmışsa. Bu gibi

durumlarda kesinlikle ikinci ve yardımcı bir düşün yorumlama yöntemi kullanırız. [II.

Cilt, Bölüm VI, E'ye bkz.]

D. TİPİK DÜŞLER 291

nkliği yarattığını itiraf edeceğiz. Eğer tipik bir duğu yorumlamaya kalkışırsak duğu goren bir kural olarak başka durumlarda bizi duğu kavramaya yonelten cağrışımları uretmeyi başaramaz ya da cağrışımları oylesine karanlık ve yetersiz bir hal alır ki onların yardımıyla sorunumuzu cozemeyiz. Bu calışmanın daha ileri bir kesiminde [VI. Bolunun E Kesimi] bunun neden boyle olduğunu ve tekniğimizdeki bu kusuru nasıl giderebildiğimizi oğreneceğiz. Ayrıca okurlarım bu noktada neden tipik duşler grubunun yalnızca birkac uyesiyle uğraşabildiğimi, kalanlarla ilgili goruşlerimi neden tartışmamın o ileri noktasına dek ertelemek zorunda olduğumu keşfedeceklerdir. [Bolum VI, E'ye bkz.]²

(a) CIPLAK OLMAKTAN UTANMA DUşLERİ

Yabancıların onunde cıplak ya da yetersizce giyinmiş olarak bulunmak bazan duğu gorende utanc gibi bir duygunun hic bulunmaması gibi bir nitelikle de ortaya çıkar. Ancak biz burada yalnızca kişinin utanc ve cekingenlik *duyduğu*, kacmaya ya da saklanmaya calıştığı ve sonra da insanın devinmesini onleyen ve rahatsız edici durumunu değiştiremeyeceği duygusunu veren garip bir ketvurmaya yenik duştuğu duşleri soz konusu edeceğiz. Ancak bu eklentiyle birlikte duğu tipik olur; onsuz duşun konusunun ozu her bağlama katılabilir ya da bireysel suslerle donatılabilir. [Tipik turunde] ozu utanc doğasında rahatsız edici bir duyguda ve insanın cıplaklığını bir kural olarak devinimle gizlemeyi istemesi ama bunu yapamadığını gormesinde yatar.

Okurlarımın buyuk coğunluğunun duşlerde kendilerini bu konumda

bulmuş olduklarına inanıyorum.

Giysisiz olmanın niteliği genellikle belirgin değildir. Duş goren

“Gomleğim ustumdeydi” diyebilir ama bu nadiren belirgin bir resimdir.

Giysisizliğin turu genellikle o denli siliktir ki betimleme bir secenekle

anlatılır: “Gomleğim ya da kombinezonum uzerimdeydi.” Bir

kural olarak duş gorenin tuvaletindeki eksiklik, yarattığı utancı haklı

^[Bu paragraf buradaki bicimiyle 1914 tarihlidir. Simgeleştirmeye ilişkin kesim

VI. Bolome o yılki basımda (dorduncu basım) eklenmiş, malzemenin büyük bir kısmı

bu yeni kesime taşınmıştır.]

292 d ü ş l e r i n y o r u m u i

cıkaracak kadar büyük değildir. İmparatorun uniformasını giymiş

olan bir adam orneğinde cıplaklık, sıklıkla giysi duzeninde eksikliklerle

yer değiştirir: “Kılıcım olmaksızın caddede yuruyordum ve bazı

subayların bana doğru geldiğini gordum” ya da “Boyun bağım yoktu”

veya “Kareli sivil pantolon giymiştim.” v.b.

Onlerinde insanın utanc duyduğu insanlar hemen her zaman ozellikleri

belirlenmemiş olarak kalan yabancılardır. Tipik duşte insana

bu denli utanc veren giysi hiçbir zaman izleyicilerin itirazına yol acmaz

ya da onlar tarafından o kadar ayrımsanmaz. Tersine, onlar, ilgisiz

ya da (benim ozellikle belirgin bir duşte gozlemlediğim gibi) ciddi

ve katı bir yuz anlatımını benimserler. Bu duşundurucu bir noktadır.

Duş gorenin utancı ve izleyicilerin ilgisizliği birlikte ele alındığında

bize duşlerde cok yaygın olan bir zıtlığı sunarlar. Eğer yabancılar

ona şaşkınlık ve alayla ya da ofkeyle baksalardı her şey bir yana

duş gorenin duygulan daha uygun duşerdi. Ama durumun bu karşı cıkılası niteliğinin istek doyurma ile defedildiğine oysa bazı guclerin diğler ozelliklerin korunmasına yol actığına inanıyorum; bunun sonucunda da duşun bu iki kesimi birbiriyle uyumsuz hale gelmiştir. Duşun gorulduğı bicimiyle —istek doyurma ile kısmen carpıtılmış olarak— doğıru anlaşılmadığına ilişkin ilginç bir kanıtımız var. Cunku o bicim, tumumuzun Hans Andersen'in anlatımıyla tanıdığımız ve çok yakınlarda Ludwig Fulda³ tarafından [“dramatik masal”] *Der Talisman*'da şiirleştirilmiş olan bir masalın, *İmparatorun Yeni Giysilerinin* temeli haline gelmiştir. Hans Andersen'in masalı bize iki sahtekarın imparatora ancak sadık ve durust insanlara gorunduğunu soyledikleri pahalı bir giysiyi nasıl dokuduklarını anlatır, imparator bu gorunmez giysiyle cıkar ve kumaşın mihenk taşı olma gucu yuzunden urkekleşen tum izleyiciler imparatorun cıplaklığını ayrımsamıyorlarmış gibi yaparlar.

Bu tam da bizim duşlerimizdeki durumdur. Duşun bellekte var olan bicimiyle iceriğinin sacmalığının, durumu anlamlı kılmak uzere yeni bir duzenlemeye yol actığını varsaymada sabırsızlık etmek zordur.

Ancak bu durum ozgun anlamından yoksun bırakılma ve ilgisiz kullanımlara yerleştirilme surecindedir. Ama daha sonra goreceğimiz

3 [Alman oyun y a z a n , 1862-1939.]

D. TİPİK DUŞLER 293

gibi bir duşun iceriğini bu bicimde yanlış anlamak ikinci bir ruhsal sistemin bilinçli duşunce etkinliği için yaygın bir şeydir ve bu yanlış

anlama duşler tarafından one surulen son bicimi belirleyen etmenlerden biri olarak gorulmektedir.4 Dahası benzer yanlış anlamaların (yine tek ve aynı ruhsal kişilikte rol alarak) obsesyon ve fobilerin oluşumunda da önemli bir rol oynadığını öğreneceğiz.

Bizim düşünümüz orneğinde yanlış yorumlamanın dayandığı malzemeyi gösterebilecek bir konumdayız. Sahtekar, duş; İmparator ise duş gorenin kendisidir; duşun kıssadan hisse çıkartıcı hedefi gizli duş içeriğinin bastırmanın kurbanı olmuş yasak isteklerle ilgili olduğuna ilişkin karanlık bir bilgi sağlar. Çünkü benim nevroitikleri çözümlemem sırasında bu turden duşlerin ortaya çıktığı bağlam bunların en erken çocukluk anılarına dayandığı konusunda hiçbir kuşkuya yer bırakmaz. Yalnızca çocukluğumuzda hem kendi ailemizin üyeleri hem de yabancılar —dadılar, hizmetçiler ve konuklar— tarafından yetersiz giysiler içinde goruluruz ve yalnızca o zaman cıplaklığımızdan hiçbir utanç duymayız.5 Soyunmanın çoğu çocukta hatta daha ileri yaşlarında bile onları utandıracak yerde nasıl da neredeyse sarhoş edici bir etki yarattığını gözlemleyebiliriz. Anneleri ya da orada başka kim varsa onları ayıplayıp “Aa! Ayıp! Boyle şey yapılır mı hic!” derken onlar güler, zıplar ve kendilerine şaplaklar atarlar. Çocuklar sıklıkla bir gösterim isteğı sergilerler. Dünyamızın bizim kesiminde insan iki ya da üç yaşında bir çocuğun —belki de kendisinin onuruna— küçük gömleğinin onunu kaldırdığını gormeden kırsal kesimde bir koyden pek de gecemez. Hastalarımıdan birinin sekiz yaşlarına değgin canlı bir anısı vardı: yatma zamanı, küçük kız kardeşinin uyuduğu

bitişikteki odada geceliğiyle dans etmek istemiş ama dadısı onu

onlemiş. Nevrotiklerin oykülerinin erken dönemlerinde karşı cinsten

cocuklara gosterim, önemli bir rol oynar; paranoyada, giyinirken ve soyunurken

gozlemlenme biçimindeki sanrıların izinin geriye, bu türden

yaşantılara dek izlenmesi gerekir; oysa sapkınlık evresinde kalmış ki4

[Bu “ikincil düzeltme” süreci II. Cilt, VI. Bölümün I. Kesiminin konusunu oluşturmaktadır.]

5 Masalda da bir çocuk rol oynamaktadır, çünkü ansızın “ Ama o hiçbir şey giymemiş”

diye bağırarak küçük bir cocuktur.

294 DÜŞLERİN YORUMU I

şilerde bu bebeksi itkinin bir belirti derecesine ulaşmış olduğu bir sınıf

vardır — “gosterimciler” sınıfı.6

Geriye, çocukluğun bu utançsız dönemine baktığımızda o bize

Cennet gibi görünür; ve Cennet kendisi de bireyin çocukluğunun bir

toplu düşleminden başka bir şey değildir. İnsanoğlunun, bir an gelip

de utanç ve anksiyete doğana, bunu kovulma izleyene ve de cinsel ve

kültürel etkinlik başlayana dek Cennette çıplak olmasının ve birbirinin

varlığından utanç duymamasının nedeni budur. Ama bu Cenneti

her gece düşlerimizde yeniden kazanabiliriz. Daha önce [s. 267] en

erken çocukluğa (yani tarihoncesi evreden, yaklaşık yaşamın üçüncü

yaşının sonuna dek) ilişkin izlenimlerin, tamamiyle kendi doğalarında

ve belki de gerçek içeriklerine aldırış etmeksizin, yeniden üretilmeyi

başarmak için savaşım verdiği ve onların yinelenmesinin bir isteğin

doyurulmasını sağladığı biçiminde bir kuşkuyu ifade etmiştim. Bu

nedenle çıplak olma düşleri gosterimcilik düşleridir.7

Bir gosterim duşunun ozu, duş gorenin kendi tipinde (bir cocuk olarak değil, ama şimdiki zamanda gorunduğu gibi) ve yetersiz giysilerinde (ki bu ister giysisiz olmaya ilişkin sayısız daha sonraki anının ustuste binmiş katmanlar halinde bulunmasının, isterse sansurun bir sonucu olsun belirsiz olarak ortaya çıkar) yatar. Bunlara duş gorenin, onlerinde utanc duyduğu insanların tipleri eklenir. Bebeksi gosterim sahnesinin gercek izleyicilerinin duşte ortaya çıktığı hicbir ornek bilmiyorum; bir duş pek de basit bir anı değildir. Cocuklukta cinsel ilgimizin yoneldiği kişilerin, duşlerde, obsesyonel nevrozda ve histeride ortaya çıkan tum yeniden uretimlerde atlanmış olması oldukca ilginctir. Yalnızca paranoyada bu izleyiciler yeniden ortaya çıkarlar ve gorunmez kalmalarına karşın var oldukları fanatik bir inancla iddia edilir.

Duşlerde onların yerini alan şey —sunulan gosteriye hic aldırma6

[S apkınlıktan bebedksi cinsel etkinlik kalıntısı olarak goren bu ima Freud'un Üç

Deneme s inde (1905c/) cinsel icguduyu cozumlemesinin habercisidir.]

7 [1911'de eklenen dipnot:] Ferenczi [1910] *kadınlar* tarafından gorulmuş bircok ilginç cıplak olma duşu kaydetmiştir. Bunları bebedksi gosterim arzusuna dek izlemek

hic de guc değildir, ancak onlar bazı bakımlardan benim metin icinde tartıştığım “tipik” cıplak olma duşlerinden aynılıyorlardı. — [Yukandaki paragrafin sondan bir on ceki bolumu yirmi yıl sonra *Haz ilk e sin in Ötesinde*'de (Freud 1920g) one surulen bazı duşuncelerin silik bir habercisi gibi gorunuyor.]

D. TİPİK DUŞLER 295

yan “bir yığın yabancı”— duş gorenin onunde kendini gosterdiği tek bir tanıdık bireyin arzulu karşıtından ne eksik ne de fazladır. Nedense “bir yığın yabancı” duşlerde pek cok başka bağlamda da sık olarak

ortaya çıkar ve her zaman “gizlilik”in arzulu karşıtı konumundadırlar.

8 Eşyanın başlangıctaki durumunun yeniden oluşturulduğu paranoyada bile bu karşıtına dönüşmenin gözlemlendiğini belirtmek gerekir.

Kişi kendisinin artık yalnız olmadığını duyumsar; gözlemlenmekte olduğundan hiç kuşkusuz yoktur ama gözlemciler, kimlikleri garip bir biçimde belirsiz kalan “bir yığın yabancı”dır.

Buna ek olarak gösterim düşlerinde bastırma bir rol oynar; çünkü bu düşlerde duyumsanan rahatsızlık, kendisine konan yasağa karşı anlatım bulmuş olan gösterim sahnesinin içeriğine karşı ikinci sistemde oluşan bir tepkidir. Eğer rahatsızlıktan kaçınılması isteniyorsa sahnenin asla yeniden canlanmaması gerekir.

Ketvurulma duygusuna ileride yeniden doneceğiz [bölüm VI, C],

O duygu düşlerinde harika bir biçimde bir *istek çatışması'm* ya da bir *olumsuz* temsil etmeye yarar. Bilinçdışı amaç, gösterimin ortaya çıkmasını gerektirir; sansür, onun durdurulmasını ister.

Bizim tipik düşlerimizle masallar ve başka türden yaratıcı yazı malzemesi arasındaki ilişkinin çok az ya da rastlantısal olmadığı konusunda hiç kuşku yoktur. Bazan yaratıcı bir yazarın keskin gözü normalde kendisinin bir aractan başka bir şey olmadığı değiştirme sürecini çözümsel olarak gerçekleştirir. Böyle olduğunda, süreci ters yönde izleyebilir ve imgelemsel bir yazının izini, geriye, bir düşe dek sürebilir. Arkadaşımdan biri, dikkatimi Gottfried Keller'in *Der grüne Heinrich*'mdeki şu parçaya çekmişti [III. Kesim, 2. Bölüm]: “Sevgili Lee, umarım, Odysseus'un çıplak ve camurlara belenmiş olarak

Nausicaa'nin ve nedimelerinin karşısına çıktığı andaki kotu durumunun

garip ve *piquant*⁹ hakikatini kendi kişisel yaşantıyla hiçbir zaman

öğrenmeyesin! Bunun nasıl bir şey olduğunu sana anlatayım mı?

Orneğimize bir göz gezdirelim. Yabancı bir ülkede, evinden ve tüm

sevdiklerinden uzakta dolanıyorsan; pek çok şey görmüş gecirmişsen;

huznu ve endişeyi biliyor ve de yıkılmış ve umutsuzsan; şaşmaz

* [1909'da eklenen *dipnot*:] Apacık nedenlerden oturu bir düşte “tüm ai]e”nin o ra da bulunması da aynı anlamı taşır.

⁹ [*piquant* (fr.): dokunaklı. Metinde Fransızca — *ç.n.*]

296 DÜŞLERİN YORUMU I

bir biçimde, bir gece düşünde kendini evinin yakınlarında görürsun;

evin, en ışıltılı, en güzel renklerle parıldamaktadır ve en tatlı, en değerli,

en sevgili biçimler sana doğru gelmektedir. O zaman ansızın

kendinin pacavralar içinde, çıplak ve pis olduğunu ayırırsın. Adsız

bir utanç ve dehşetin pencesine düşer, ortunecek ve saklanacak bir

şeyler aranır ve tere batmış olarak uyanırsın. Bu, insanoğlu varolduğu

surece mutsuz gezginin gördüğü düştür ve Homeros onun kotu durumunun

resmini, insanoğlunun en derin ve olumsuz doğasından yaratmıştır.”

Hakkında dinleyicilerinde uyandırdığı şeylere ozanın güvenmeye

alıştığı insanoğlunun en derin ve olumsuz doğası, aklın, kokleri o

gündenberi tarihoncesi haline gelmiş bir çocuklukla bulunan itkilerinde

yatar. Çocukluktan gelen baskılanmış ve yasaklanmış istekler,

surgunun, bilince girme yeteneği bulunan karşı çıkılmamış isteklerinin

arkasında düşe sızarlar; Nausicaa soylencesinde somut anlatımını

bulan düşün, kural olarak bir anksiyete düşü halinde bitmesinin nedeni

de budur.

Benim merdivenlerden yukarı koştuğum, hemen sonra da kendimi basamaklara yapışmış bulduğum kendi duşum de (s. 287'de kaydedilmişti) aynı derecede bir gosterim duşudur; cunku bir gosterim duşu olmanın temel işaretlerini taşımaktadır. Bu nedenle onun izini benim

cocukluğum sırasındaki yaşantılara dek surmek olasıdır ve eğer bu yaşantılar keşfedilebilseydi hizmetcinin bana davranışının (beni halıyı kirletmekle suçlayışının) ona benim düşümde yer alma konusunda nasıl yardımcı olduğuna karar verebilecektik. Gerekli ayrıntıları ben sağlayabilirim. Bir ruhcozumlemede insan zamansal yakınlığı konulardaki bağlantının bir temsili olarak yorumlamayı öğrenir. [Bolum VI, C'ye bkz.] Herhangi bir görünür bağlantı olmaksızın hemen birbirini izleyerek ortaya çıkan iki düşünce, aslında keşfedilmesi gereken tek bir birliğin parçalarıdır; aynı şekilde eğer "a" ile "b"yi ardarda yazarsam onların "ab" diye tek bir hece halinde okunması gerekir. Aynı şey düşler için de geçerlidir. Sozunu ettiğim merdiven düşü, bir dizi düşten biriydi ve ben dizinin oteki uyelerinin yorumunu anlamıştım. Bu özel düş diğerleri tarafından çevrelendiği için aynı konuyla uğraşmış olsa gerektir. Şimdi bu diğer düşler, işe alınış tarihi benim ikibucuk yaşımdan önceki en erken bebekliğime rastlayan

D. TİPİK DÜŞLER 297

bir dadının anımsanmasına dayanıyordu. Hatta onunla ilişkili bilincli bir anıyı da elimde bulunduruyordum. Annemin çok da eskilerde olmayan bir zamanda söylediğine göre bu dadı yaşlı ve cirkin ama çok zeki ve etkindi. Kendi düşlerimden çıkarabildiğime göre bana davranışı her zaman aşın dostca değildi ve beklenen temizlik standardına ulaşmazsam sozcukleri kaba olabiliyordu. Boylece hizmetci bu eğitim görevini gerçekleştirme işini ustlenmiş olduğundan düşümde tarihoncesi yaşlı dadının yeniden dünyaya gelmesi gibi davranılma hakkını

edinmişti. Cocuğun, kendisine bu dersleri öğretmiş olan o yaşlı kadını, kaba davranışlarına karşın, sevmiş olduğunu varsaymak akla yakın geliyor.10

(b) DUŞ GORENİN DUŞKUN OLDUĞU KİŞİLERİN O LMESİ DUŞLERİ

Tipik olarak betimlenebilecek bir başka duş grubu bazı sevilen akrabaların —orneğin bir anababanın, bir erkek ya da kız kardeşin veya bir cocuğun— olumunu icerenlerdir. Bu tur duşlerin iki sınıfının ayırt edilmesi gerekir: duş gorenin acı duymadığı, bu nedenle uyandığında duygusuzluğuna şaşırıldığı duşler; ve de duş gorenin olum acısını derinlemesine duyduğu ve hatta uykusunda acı acı ağladığı duşler.

Bu sınıflardan birincisini “tipik” sayılmayı hic de hak etmediği için guzonune almayacağız. Eğer onları cozumlersek gorunurdekinden farklı bir anlamları olduğunu ve başka bazı istekleri gizlemeye eğilimli olduklarını buluruz. Kız kardeşinin tek oğlunu tabutta goren teyzenin duşunde olduğu gibi (bkz. s. 202). O duş, gormuş olduğumuz uzere, kadının, kucuk yeğeninin olmesini istediği anlamına gelmiyordu; yalnızca sevdiği ve cektandır karşılaşmadığı bir kişiyi —daha once de benzer bir uzun aradan sonra bir başka yeğeninin ta10

[İşte bu duşun “ileri yorumu.” “*Spuken* [sık sık uğramak]” *ruhların* [spirits] bir etkinliği olduğundan, “merdivenlere *spucken* [tukurmek]” “*esprit d'escalier*” diye serbestce cevrilebilir. Bu son deyim hazırcevaplık [*Schlagfertigkeit*] sozcuk olarak “carpmaya hazır olma”] yoksunluğuna eşdeğerdır — aslında suc yuklememi gerektiren bir

kusur. Acaba benim dadım da o niteliği aynı derecede hak ediyor muydu? [Bu dadıdan

Günlük Yaşamın Psikopatolojisinin (Freud, 1901b) IV. Bolumunun sonunda soz ediliyor.

P.F.L., 5, 91-2],

butu başında karşılaşmış olduğu kişiyi— gorme isteğini gizliyordu.

Düşün gerçek içeriği olan bu istek hiçbir uzuntuya yol acmıyordu, bu

nedenle de düşte hiçbir uzuntu duyulmamıştı. Düşte yaşanan duygunun

düşün gorunen değil gizli içeriğine değgin olduğuna ve düşün

düşünsel içeriğinin ustesinden gelen carpıtmanın *duygusal* içeriğini

dokunulmamış olarak bıraktığına dikkat etmek gerekir.11

Oteki sınıftaki düşler —düş gorenin sevilen bir akrabanın olduğunu

imgelediği ve aynı zamanda acı duyduğu düşler— çok farklıdır.

Bu tur düşlerin anlamı, içeriklerinin gösterdiği gibi, soz konusu

kişinin olması isteğidir. Tum okurlarımın ve benzer düşler yaşamış

olan başkalarının duygularının benim iddiama karşı cıkacağı beklemem

gerektiği için kanıtlarımı olası en geniş temele dayandırmaya

cabalamam gerekir.

Bize düşlerde doyurulmuş olarak temsil edilen isteklerin her zaman

o gunun istekleri olmadığını öğretmiş olan bir düşü daha önce

tartışmıştım. Gecmişin terk edilmiş, ustu ortulmuş ve bastırılmış

ve de kendilerine bir tur surekli varoluşu ancak düşlerde yeniden ortaya

cıkmaları sayesinde vermek zorunda olduğumuz istekleri de olabilirler.

Onlar sozcuğun bizim anladığımız anlamında olu değildirler;

yalnızca Odiseus'taki kan tadı alınca bir tur yaşama kavuşan golgeler

gibidirler. “*Kuiu'dak*” olu çocuk düşünde (s. 204) sozkonusu olan istek

onbeş yıl oncesinde gunceldi ve o zaman varolmasına durustce

izin verilmişti. O isteğin bile ardında düş gorenin en erken cocukluğundan

bir anının yattığını ekleyebilirim — ve duş kuramıyla bağlantısı

olmasa bunu yapmazdım. Bu hanım küçük bir cocukken

—tam tarih kesin olarak saptanamadı— annesinin, meyvasının kendisi

olduğu ve taşımakta olduğu cocuğun olmesini tutkuyla istediği bir

gebelik sırasında derin bir depresyona duştugunu işitmişti. Duş gorenin

kendisi erişkin ve gebe olduğunda yalnızca annesinin orneğini

izlemişti.

Eğer herhangi bir kişi, acının her işareti ile birlikte babasının ya

da annesinin ya da erkek veya kız kardeşinin olmuş olduğunu duşunde

gorurse bu duşu, onun, o kişinin olmesini *şimdiki zamanda* istedi l l

[II. Cilt, VII. Bolun H Kesiminde duşlerdeki duygular uzerine tartışmaya bkz.

(Ozellikle 5. ve 6. paragrafa).]

D. TİPİK DUŞLER 299

ğinin kanıtı olarak asla kullanmazdım. Duşler kuramı bu kadarını istemez;

bu olumun, duş gorenin cocukluğunda şu ya da bu zamanda

istenmiş olmasıyla da yetinir. Ancak korkarım bu yetinme, karşı cıkanları

yatıştırmayacaktır; onlar boyle bir duşunceye *herhangi bir*

zamanda sahip olmaları olasılığını da boyle bir isteği şu anda taşımadıklarında

diretirkenki kadar şiddetle yadsıyacaklardır. Bu nedenle

cocukların yok olmuş zihinsel yaşamlarının bir kesimini şimdiki zamanın

kanıtları temelinde yeniden kurmam gerekmektedir.¹²

Once cocukların oğlan ve kız kardeşleri ile ilişkilerini gozonune

alalım. Bu ilişkinin sevgi ilişkisi olması gerektiğini nereden cıkardığımızı

bilmiyorum; cunku erişkin erkek ve kız kardeşler arasında

duşmanlık ornekleri herkesin yaşantısına girmeye cabalar ve biz, kopukluğun kokeninin cocuklukta bulunduğunu ya da her zaman var olduğunu sıklıkla gorebiliriz. Ama erkek ve kız kardeşleriyle sevgi ilişkileri icinde bulunan ve bugun onları desteklemeye hazır olan pek cok erişkinin, cocukluklarını, onlara neredeyse yıkılmaz bir düşmanlıkla gecirmiş oldukları da bir başka gercektir. Buyuk cocuk kucuğe kotu davranır, ona iftira eder ve oyuncaklarını elinden alır; kucuk ise buyuğe yonelik gucsuz bir ofke tarafından yenip bitirilir, onu kiskanır ve ondan korkar ya da kendisini ezeni bir ozgurluk aşkının ve adalet duygusunun ilk kıpırtıları ile karşılar. Anababaları cocukların birbirleriyle gecinmediklerinden yakınırlar ama nedenini keşfedemezler.

iyi bir cocuğun bile karakterinin bir erişkinde rastlamak istemeyeceğimiz bir şey olduğu kolayca gorulebilir. Cocuklar tam anlamıyla bencildirler; gereksinimlerini şiddetle duyumsarlar ve onları doyurmak icin insafsızca savaşırlar — özellikle diğerk cocukların, en başta ve en cok da kendi oğlan ve kız kardeşlerinin rakipleri olarak. Ama bu yuzden bir cocuğa “kotu” demeyiz, “yaramaz” deriz; şeytani eylemleri nedeniyle bizim gozumuzde yasaların gozunde olduğundan daha sorumlu değildir. Ve de bunun boyle olması gerekir; cunku cocukluk diye saydığımız donemin sonundan once kucuk bencilde elseverci itkiler ve ahlaklılık uyanacak ve (Meynert'in terimini kullanacak olursak

[1909'da eklenen dipnot:] Benim “Beş Yaşında Bir Oğlandaki Fobinin Cozumlemesi” ne (19096) ve “Cocukların Cinsel Kuramları Uzerine” adlı makaleme (1908c)

bkz.

3 0 0 DUŞLERİN YORUMU I

[orn. 1892, 169 v.s.]) ikincil bir ego birincil olanın üzerine yayılacak ve ona ketvuracaktır. Kuşkusuz ahlaklılığın tum cizgisi boyunca eş- , zamanlı olarak oluşmadığı ve ahlaksız cocukluğun uzunluğunun farklı bireylerde farklı olduğu bir gercektir. Eğer bu ahlaklılık gelişmezse biz “yozlaşma”dan soz etmeyi severiz, oysa karşı karşıya olduğumuz şey gelişimde bir duraklamadır. Birincil karakter daha sonraki gelişim tarafından ortulduktan sonra histerik hastalık durumlarında, hic değilse kısmen, yeniden ortusuz kalabilir. Histerik karakter diye bilinen şeyle yaramaz bir cocuğun karakteri arasında carpıcı bir benzerlik vardır. Tersine obsesyoneel nevroz birincil karakterin yeni kıpırdanışlan üzerine takviye ağırlık bindiren bir super ahlaklılığa denk duşer.

Bu nedenle erkek ve kız kardeşlerini seven ve eğer onlar olse yoksunluk cekecek olan coğu insan, bilincdışlarında onlara yönelik olarak daha eski zamanlara dayanan kotu istekler barındırırlar ve bunlar duşlerde gercekleşebilir.

Ancak iki uc yaşlarında ya da biraz daha buyuk cocukların kendilerinden kucuk oğlan ve kız kardeşlerine davranışlarını gozlemlemek oldukca ayrı bir ilgi kaynağıdır. Burada orneğin o ana dek tek cocuk olan bir cocuk vardır şimdi ona leyleğin yeni bir bebek getirdiği soylenemiştir.

O, yeni geleni enine boyuna inceler ve sonra kesin bir bicimde duşuncesini acıklar: “Leylek onu geri goturebilir!”¹³ Bir cocuğun, kucuk yabancının eliyle başına gelecek kısıtlamaların kesin bir

hesabını yaptığına çok ciddi bir biçimde inanıyorum. Kendinden dört yaş küçük kız kardeşiyle bugüne dek çok iyi ilişkiler içinde bulunan tanıdığım bir hanım, kız kardeşinin geliş haberlerini şu sözlerle kutladığını bana söylemişti: “Ne olursa olsun kırmızı şapkamı ona vermeyeceğim.”

Bir çocuk, durumun ayırıcısına sonradan da varsa düşmanlı

[1909'da eklenen dipnot:] Ucbucuk yaşındaki Hans (fobisi bir önceki dipnotla

sozu edilen çözümlemenin konusu olmuştu) ateşli bir boğaz ağrısı geçirdiği sırada doğan

bir kız kardeşinin doğumundan kısa süre sonra şöyle demişti: “Ben bebek kız kardeş

istemiyorum.” [1909b, P.F.L., 8, 174.] Nevrozu sırasında onsekiz ay sonra annesinin bebeği olsun diye banyoya düşürmesi biçiminde bir isteği durustce itiraf etmişti.

[A.g.e., 221-i (Nisan 11).] Aynı zamanda Hans iyi huylu ve sevgili bir cocuktur; kısa

sürede bu kız kardeşine bağlandı ve onu kanatlan altına almaktan özellikle hoşnut oldu.

D. TıPtk DUŞLER 301

lığının başlangıcı o ana dek uzanacaktır. Üç yaşından küçük bir kız

cocuğunun, onun sürekli varlığının kendisine uğursuzluk getireceğini

hissettiği için bir bebeği beşiğinde boğmaya çalıştığı bir olgu biliyorum.

Yaşamın o dönemindeki çocuklar herhangi bir şiddet derecesinde

kıskançlık ve apacıklık yeteneğindedirler. Yine eğer bebek kız kardeş

kısa süre sonra gerçekten yok olsaydı büyük çocuk evicinin tüm

sevgisinin bir kez daha kendi üzerinde yoğunlaştığını görürdü. Eğer

bundan sonra leylek bir bebek daha getirecek olursa küçük gözdenin

yeni rakibinin de bir öncekinin akıbetine uğraması, kendisini de başlangıçta

ve arada olduğu denli mutlu olması doğrultusunda bir istek

geliştirmesi yalnızca ussal olurdu.14 Tabii çocuğun küçük oğlan ya da

kız kardeşine yönelik bu tutumu, normalde onların yaşları arasındaki

farkın basit bir işlevidir. Zaman aralığı yeterince uzun olduğunda büyük

kız yeni doğmuş caresiz bebeğe karşı annelik icgudulerinin kıpırdanmalarını zaten duyumsamaya başlamış olacaktır.

Oğlan kardeşlerle kız kardeşler arasındaki duşmanca duygular erişkin gözlemcinin görmeyen gözlerinin algılayamayacağı kadar sıktır.

15

Birbirini hızla izleyen kendi çocuklarımda da bu türden gözlemler

yapma fırsatını kacırdım; ama şimdi bu ihmali, despot yönetimi onbeş

ay surduktan sonra dişi bir rakibin gelmesiyle sona eren, küçük

bir erkek yeğeni gözlemleyerek gideriyorum. Doğrusu bana genc adamın

küçük kız kardeşine en şovalyece yaklaşımı gösterdiği, elini op14

1 1914' de eklenen dipnot:] Çocuklukta bu biçimde yaşanan ölümler aile içinde

cabucak unutulabilir; ama ruhcozumsal araştırma onların ilerideki nevrozlar üzerinde çok önemli etkileri olduğunu göstermiştir.

15 [1914' de eklenen dipnot:] Bunlar yazıldığından bu y ana çocukların oğlan ve kız

kardeşlerine ve anababalanndan birine kökende duşmanca tutumlarına ilişkin çok say

ıda gözlem yapıldı ve ruhcozumsal literatürde kaydedildi, [isvicre'li] yazar ve ozan

Spitteler bu cocuksu tulumun, kendi çocukluğundan türeyen, özellikle icten ve n a if b ir

ozetini vermiştir. [1914, 40]: “ Dahası orada ikinci b ir Adolf vardı: benim oğlan k a rd e şim

olduğunu söyledikleri küçük b ir yaratık; ve de ben onun ne işe yaradığını anlamıyordum,

hele onların onun için neden benim telaşlandığım kadar telaşlandıklarını hic

anlamıyordum. Kendim söz konusu olduğumda ben yeterliydim; niye b ir oğlan kardeş

isteyeyim ki? Ve de yalnızca yararsız değildi, yolumu da kapatıyordu. Ne zaman anne annemle

dalaşsam o da dalaşmak isterdi. Ne zaman çocuk arabasıyla d ışan c ıkanlsam

karşımda oturur ve y a n yeri kaplardı ve ayaklanmızla birbirimizi tekmelemek zorunda
k a lırd ık .”

3 0 2 DUŞLERİN YORUMU I

tuğu, okşadığı soylenemişti; ama daha iki yaşını doldurmadan konuşma
yeteneğini, fazlalık olarak saymaktan geri durmadığı birisini eleştirmek
icin kullanarak beni destekledi. Soyleşi ne zaman kıza değinse
soze karışır ve huysuzca “Kaka! Kaka!” derdi. Son birkaç ay boyunca
bebeğin gelişmesi onu bu özel aşağılama alanının otesinde bir
yerlere yerleştirmeye elvermiş; küçük oğlan da kızın bu denli dikkati
hak etmediği iddiasına farklı bir temel bulmuştu: her uygun fırsatta
kızın dişlerinin olmadığına dikkati cekiyordu.16 Tumumuz bir başka
kız kardeşimin en büyük kızının, altı yaşındayken, teyzelerinin her
birine, sırayla: “Lucie daha bunu anlayamaz değil mi?” diye durmadan
sorarak kendisiyle düşünce birliğine gelmeleri icin yarım saat uğraştığını
anımsıyorduk. Lucie onun iki buçuk yaş küçük rakibiydi.

Bir ornek olarak alacak olursak düşmanlıkta bir artışla birlikte bir
erkek ya da kız kardeşin olumu düşünene rastlamadığım hiçbir kadın
hastam olmadı. Tek bir istisna buldum ama onu da kuralın doğrulanması
olarak yorumlamak kolaydı. Bir keresinde bir cozumleme seansı
sırasında bu konuyu bir hanıma acıklıyordum; cunku belirtileri acısından
konunun tartışılması bana uygun görünmüştü. Hicbir zaman
boyle bir düş gormediğini soyleyerek beni şaşirtti. Ancak görünurde
konuyla hic ilişkisi olmayan ve hanımın ilk kez dort yaşındayken
gorduğu ve bugune dek de yinelenen başka bir düş aklına geldi: *Bir*

siirü çocuk — tüm oğlan ve kız kardeşleri ve her iki cinslen kuzenleri—

bir tarlada koşuyorduk. Ansızın tümünün de kanatları çıktı,

uçup gittiler ve yok oldular. Duşun ne anlama geldiği konusunda hiçbir

fikri yoktu; ama özgün biçiminde düşün tüm erkek ve kız kardeşlerinin

olumu düşü olduğunu ve sansür tarafından yalnızca hafifçe etkilendiğini

ayırt etmek zor değildi. Aşağıdaki çözümlemeyi önermeyi

goze alabilirim. Bu çocuk surusunden birinin olumu üzerine (bu ornekte

iki erkek kardeşin çocukları tek bir aile halinde biraraya getirilmişlerdi)

o sırada henüz dört yaşma gelmemiş olan düş gören, akıllı

bir yetişkine, çocukların olunce ne olduğunu sormuş olmalı. Yanıt

da: “Kanatları çıkar ve küçük meleklerle dönüşürler” olmuş olmalı. Bu

16 [1909'da eklenen dipnot:] Küçük Hans da uçbucuk yaşındayken kız kardeşine

yonelik ezici bir eleştiriyi aynı sözcüklerle ifade etmişti. Kızın, dişleri olmadığı için

konuşamadığını varsayıyordu. [Freud, 1909, 1, Kesim, P.F.L., 8, 174.]

D. TİPİK DÜŞLER 303

bilgi parçacığını izleyen düşte, düş görenin tüm erkek ve kız kardeşlerinin

melekler gibi kanatlan varmış ve —asıl önemli nokta burası—

uçup gitmişler. Bizim küçük bebek katili tek başına kalmış, söylemesi

garip: tüm suruden tek kurtulan! Çocukların uçup gitmeden önce bir

tarlada koşuşmasının kelebekleri anıştırdığını varsayarsak pek de

yanılmış olmayız. Sanki çocuk, ruhu kelebek kanatlarıyla resimleyen

afetik çağ insanlarının düşünce zincirinin aynısı tarafından yönlendirilmişti.

Belki de bu noktada birileri araya girecektir: “Çocukların erkek ve

kız kardeşlerine düşmanca itkileri olduğunu kabul edelim; nasıl olur

da bir çocuğun akli, sanki olum cezası her suçun tek cezasıymış gibi, rakiplerinin ya da kendinden daha guclu oyun arkadaşlarının *ölümünü* isteyecek denli yozlaşmış olabilir?” Boyle konuşan biri, çocuğun “o/n” olma düşüncesinin bizimkiyle, sozcuk dışında hiçbir ortak yanı olmadığını aklında tutmamaktadır. Çocuklar curumenin dehşeti, buz gibi mezarda donmak, sonsuz hicliğin korkuları —gelecek yaşama ilişkin tum mitosların kanıtladığı gibi yetişkin insanların katlanılması zor bulduğu düşünceler— hakkında hiçbir şey bilmez. Olum korkusunun bir çocuk için hiçbir anlamı yoktur; bu yüzden urkutucu sozcukle oynayacak ve onu oyun arkadaşına karşı bir tehdit olarak kullanacaktır: “Eğer bunu bir daha yaparsan sen de Franz gibi olursun!”

O sırada belki de zavallı anne urperecek ve insan soyunun yarıdan çoğunun çocukluktan sağ çıkamadığını anımsayacaktır. O şurada sekiz yaşın üzerinde olan bir çocuk için Doğa Tarihi Muzesini ziyaretten eve donup annesine: “Anneciğim seni oyle seviyorum ki sen olduğunda icini doldurup bu odaya yerleştireceğim; boylece seni *her zaman* goreceğim.” demek gerçekten olasıdır. Bir çocuğun olu olma düşüncesiyle bizimki arasında ne kadar az bir benzerlik var!¹⁷

Dahası, olumu izleyen acı çekme sahneleri cocuktan saklanmış ol*

7 [1909'da eklenen dipnot:] On yaşında çok zeki bir oğlanın, babasının ani olumundan sonra: “Babamın olduğunu biliyorum ama neden akşamları eve yemeğe gelmediğini anlamıyorum.” dediğini işitmek beni şaşırtmıştı. — [1919'da eklenen:] Ba konu üzerine daha fazla malzeme *Im a g o* [1912-21] dergisinin ilk [yedi] cildinde Bn. Dr. H. von Hug-Hellmuth'un editorluğunu yaptığı sürekli “Vom wahren Wesen der Kinderseele

” [“Cocuk Aklının Gercek D oğa sı”] başlığı altında bulunabilir.

3 0 4 DUŞLERİN YORUMU I

duğu için “olu” olmak “gitmiş” olmakla —sağ kalanı artık rahatsız etmemekle— aşıağı yukarı aynıdır. Bir cocuk bu yokluğun nasıl gercekleştii konusunda hic aynm yapmaz: ister bir yolculuğa bağlı olsun, ister kovulmaya, ister yabancılaşmaya, isterse olume.¹⁸ Eğer bir cocuğun tarihoncesi evresinde dadısı kovulmuş ve hemen sonra da annesi olmuşse, cozumlemede ortaya konduğu gibi iki olay belleğinde tek bir dizi halinde birbirini uzerine biner. İnsanlar yokken cocuk onları pek de şiddetli olarak ozlemez; coğu anne bunu, yaz tatilinde birkac hafta evden uzak kaldıktan sonra donuşte cocukların annelerini bir kez bile aramadıkları haberiyle karşılaştığında uzuntuyle oğrenmiştir. Eğer anneleri gercekten şu “sınırlarından hicbir yolcunun geri donmediği bilinmeyen ulkeye” bir yolculuk yapsa, cocuklar once onu unutmuş gibi gorunurler ancak sonraları olu annelerini akıllarına getirmeye başlarlar.

Boylece eğer bir cocuğun bir başkasının yokluğunu istemek için nedenleri varsa, onu. isteğine oteki cocuğun olması bicimini vermekten alıkoyacak hicbir şey yoktur. Olum istekleri iceren duşlere ruhsal tepkiler, bu isteklerin iceriğinin cocuklarda farklı olmasına karşıın, yine de erişkinlerde aynı terimlerle ifade edilen isteklerin şu veya bu bicimde aynısı olduklarını kanıtlar.¹⁹

O halde eğer bir cocuğun erkek ve kız kardeşlerine yonelik olum istekleri onları kendisinin rakipleri saymasına yol acan cocuksu benl

8 » • ■ [1 9 19 'd a eklenen dipnot:] Çok akıllı dort yaşında b ir kızın “gitmiş” olmakla “ olmuş” olmak arasındaki ayrımı gerçekten algıladığı an, rulucozunilemc konusunda bilgili babası tarafından gozlemlenmişti. Kucuk kız , yemek saatlerinde sorun c ık an - yomuş ve kaldıkları pansiyondaki hizmetcilerden birinin kendisine yan yan baktığını ayrımsamış. Babasına “Josephine'in olmuş olmasını iste rdim” demiş. Babası sakince “Neden olum?” diye sormuş “gitse yetmez mi?” Cocuk “Hayır” diye yanıtlamış “o zaman geri gelir.” Cocukların sınırsız oz sevgisi (narsisizm) herhangi bir mudahaleyi b ir *lese majeste* (buyuk ihanet) sayar; d uygulan da (Drakon yasalan gibi) boylesi herhangi bir sucun derece kabul etmeyen tek tip bir ceza almasını isler. [Drakon: Atina'lı yasa koyucu. Hemen her suca olum cezası ongoren ya sa la n y la unlu. —f .«.]

19 [Olume karşı erişkinlerin tutumu, Freud tarafından *Totem ve 7a6//*'sunun (1912-13) 3 (c) kesimindeki ikinci denemesinde, “Uc Tabut” uzerine makalesinde (1913/) ve “Savaş ve Olum Çağı İcin D u ş u n c e le rin in (19156) ikinci kısmında daha özel olarak tartışılmıştır.]

D. TİPİK DUŞLER 305

cillikle açıklanırsa, cevresini sevgiyle saran, onun gereksinimlerine doyuran ve aynı bencilliğin, korunmalarını istetmesi gereken, anababalarına karşı olum isteklerini nasıl acıklayacağız?

Bu gucluğun bir cozumunu anababanın olumu duşlerinin ezici bir coğunlukla duş gorenle aynı cinsten anababanın olumu biciminde olması sağlar: yani, erkekler duşlerinde en cok babalanılın olduğunu gorurler, kadınlarsa annelerinin. Bu evrensel olarak boyleymiş gibi davranmam ama benim gosterdiğim yondeki coğunluk o denli acıktır ki genel onemi olan bir etmenle açıklanması gerekir.20 Sanki

—acıka soyleyecek olursak— cinsel bir yeğleme kendini erken bir yaşta duyumsatmaktadır: sanki oğlanlar babalarını ve kızlar da annelerini, ortadan kaldırılmaları kendilerine avantaj sağlayacak olan, aşk rakipleri saymaktadırlar.

Bu düşünce canavarca diye reddedilmeden önce bu olguda da sağlanan gerçek ilişkileri —bu kez anababalarla çocuklar arasında— sozkonusu etmek daha iyi olur. Bu ilişkiden beklenen kültürel anababa saygısı standartları ile gündelik gözlemlerin gösterdiği gerçekleri birbirinden ayırt etmemiz gerekir. Anababayla çocuklar arasındaki ilişkide —sansuru aşmayan isteklerin ortaya çıkması için en fazla olanağı sağlayan ilişki— gizlenmiş olarak birçok düşmanlık fırsatı yer alır.

Önce babayla oğul arasındaki ilişkiyi gözönüne alalım. On emirde ortaya konan kurallara yüklediğimiz kutsallık, sınırların gerçekleri görme gücümüzü korlştırıyor. İnsanoğlunun çoğunluğunun Beşinci Emir'e itaat etmediğini gözlemlene riskine pek de giremiyor gibiyiz. İnsan toplumunun en alt katmanlarında da en üst katmanlarında da anababa saygısı her şeyden önce gelir. İnsan toplumun en eski çağlarına değgin mitoloji ve soylencelerin bize getirdiği karanlık bilgi, babanın despotca gücü ve onu kullanmadaki acımasızlığı üzerine bir tablo çizer. Kronos, tıpkı yaban domuzunun, dışisinin yavrularını yemesi gibi çocuklarını yemişti; Zeus ise babasını hadım etti²¹ ve onun

20 [1925'de eklenen dipnot:] Durum sıklıkla ahlaki bir tepki aracılığıyla düş goren i sevdiği anababayı yitirmekle tehdit eden bir kendini cezalandırma itkisinin ortaya

cıkmasıyla karanlıklaşır.

[1909'da eklenen dipnot:] Ya da bazı mitlere gore boyle yaptığı bildiriliyor. D iğerlerine gore ise hadım etmeyi yalnızca Kronos babası Uranus'a yapmıştı. [Bu parca

306 DUŞLERİN YORUMU I

yerine gecti. Eski ailede babanın egemenliği ne denli sınırsızsa oğul da onu izlemeye yazgılı olarak kendini o denli bir duşman konumunda bulur ve de babasının olup kendisinin yönetici olması konusunda o denli sabırsız olur. Bizim orta sınıf ailelerimizde bile babalar kural olarak oğullarının bağımsızlığını ve o bağımsızlığı guvence altına almak için gerekli araçları reddetmeye, boylece de ilişkilerinde doğuştan gelen duşmanlığın tohumunu geliştirmeye eğilimlidirler. Bir hekim, sıklıkla, bir oğulun, babasının yitiminden duyduğu kederin, en sonunda bağımsızlığını kazanmış olmaktan duyduğu doyumunu nasıl da bastırmadığını saptamak durumunda kalacaktır. Gunumuz toplumunda babalar şimdi geriye kalan ve huzunlu bir antiklik havasıyla *potestas patris fam ilia* ? 2 denen şeye tutkuyla sarılmak eğilimindedirler ve Ibsen gibi bir yazar, babalarla oğullar arasındaki ezeli savaşımı yazılarında gozler onune serecek olursa istediği etkiyi yaratacağından emin olabilir.

Kız cocuk buyuyup de cinsel ozgurluğu arzu etmeye başladığı, ama kendini annenin vesayeti altında bulduğunda anneyle kızı arasında çatışmalar ortaya çıkar; ote yandan anne, kızının buyumesiyle, onun, kendini cinsel doyumun gereklerine bırakma zamanının geldiği konusunda uyarılmıştır.

Tum bunlar herkesin gozleri onundedir. Ama anababasına saygısı

cok uzun suredir hicbir kuşkuya yer bırakmayacak bicimde kurulmuş
kişilerin, anababalarının olumu duşleri gormelerini acıklama girişimimizde
bize yararı olmaz. Dahası, dajha önceki tartışmalar, bizi,
anababaya yönelik olum isteklerinin en erken cocukluğa dek uzandığını
öğrenmeye hazırlamış olsa gerek.

Bu varsayım, psikonevrotikler cozumlendiklerinde tum kuşkulardan
arınmış bicimde desteklenir. Bir cocuğun (eğer embriyonik donemlerinde
boyle adlandırılmaları doğruysa) cinsel istekleri çok erken
uyanır ve bir kızın ilk sevgisi babasına² ' bir oğlanın ilk cocuksu

Günlük Yaşamın P s i k o p a t o l o j i s i n i n (Freud, 1901b) X(3) Bolumunde ta rtışılmıştır.

P.F.L., 5, 277-8.] Bu temanın mitolojik onemi için bkz. Rank 1909 [1914'de eklenen:}

ve Rank 1912c IX. Bolum, 2. Kesime. — [Kuşkusuz metindeki bu cumleler Freud'un

daha sonra *Totem ve Tabüid.* (1912-13) geliştirdiği duşunce dizisinin erken b i r h a b e r c i s i y d i .]

9'2 • •

[potestas patris familias (Ut.): Aile reisinin gucu — f.n.]

^ [Freud'un bu noktadaki goruşleri sonradan değişmiştir. Freud 1 9 2 5 /ve 1931b.

ye bkz.]

D. TİPIK DUŞLER 307

isteği annesine yöneliktir. Buna bağlı olarak baba oğlan için rahatsız
edici bir rakip haline gelir; anne de kız için; bu duyguların ise oğlan
kardeşlerle kız kardeşler arasında nasıl da kolaylıkla olum isteklerine
donuşebildiğini daha önce göstermiştim. Anababalar da bir kural olarak
cinsel secme kanıtları sergilerler; doğal bir secicilik, genellikle bir
adamın küçük kızlarını şımartma eğilimini belirler; karısı ise oğlunun

yanını tutar; oysa her ikisi de yargılan cinselliğin buyusuyle bozulmadığında çocuklarının eğitimine net bir gözle bakarlar. Çocuk, bu seçmeciliğin pekala ayırdındadır ve anababasından bu seçmeyi göstermeye karşı olana cephe alır. Bir erişkin tarafından sevilme bir çocuğa yalnızca özel bir gereksinimin doyurulmasını sağlamaz; başka her yonden istediklerinin de sağlanması anlamına gelir. Böylece kendi cinsel icgudusunu izler ve aynı zamanda eğer kendisinin onlar arasındaki tercihi onlarınkine uyuyorsa anababasının gösterdiği eğilime yeni bir güç verir.

Bu bebeksi yeğlemelerin belirtileri büyük ölçüde gözardı edilir; yine de bazıları çocukluğun ilk yılından sonra bile gözlemlenebilir. Tanıdığım sekiz yaşında bir kız, eğer annesi sofradan kalkarsa kendini onun varisi ilan etme fırsatını kaçırmazdı: “Şimdi *ben* anne olacağım. Biraz daha sebze ister misin Kari? İyi kendin alıver!” v.b. Çocuk ruhbiliminin bu yönünün çok daha saydam olduğu özellikle becerikli ve keyifli dört yaşında bir kız çocuğu çok açık olarak şunları söylemişti: “Annem artık gidebilir. Sonra babam benimle evlenir, ben de onun karısı olurum.” Bir çocukta böyle bir isteğin ortaya çıkması, onun annesine duygusalca bağlı olmasıyla hiçbir biçimde çelişmez. Eğer küçük bir oğlanın babası evden uzakta olduğunda annesinin yanında yatmasına izin verilir ama baba döner dönmeyiz çocuk odasına, çok daha az sevdiği birinin yanına gönderilirse, sevgili güzel annesinin yanındaki yerini koruyabilsin diye babasının *her zaman* uzakta olması biçiminde bir isteği kolayca geliştirebilir. Bu isteğin apacık gerçekleşme

yollarından biri babasının olması olurdu; çünkü çocuk deneyimle bir şeyi öğrenmiştir — yani, “olu” insanların, örneğin büyükbabanın, her zaman uzakta olduğunu ve asla geri gelmediğini.

Her ne kadar küçük çocuklardaki bu türden gözlemler benim önerdiğim yoruma mükemmelen uyuyorsa da erişkin nevroitiklerin ruhçözümlemesinin hekime zorladığı kadar tam bir destek sağlamazlar.

308 DÜŞLERİN yorumu

Nevroliklerde bu sözünü ettiğimiz türden düşler, çözülemeye oyle bir bağlamda girerler ki onları *istek* düşleri diye adlandırmaktan kaçınmak olanaksızdır.

Bir gün kadın hastalarımın biri huzursuz ve ağlamaklı bir havadaydı.

“Bir daha akrabalarımı görmek bile istemiyorum” dedi. “Benim hakkımda korkunc şeyler düşünüyor olmalılar.” Sonra neredeyse

hiçbir giriş yapmadan bir düş anımsadığını söyledi; kuşkusuz düşün ne anlama geldiği hakkında hiçbir düşüncesi yoktu. Dort yaşındayken *bir vaşak ya da tilkinin24 damda dolaştığım; sonra bir şeyin ya da kendisinin aşağı düştüğünü; sonra da annesinin ölü olarak eve taşındığını* düşünde gördüğünü anlattı ve hungur hungur ağladı.

Ona bu düşün, çocukken, annesinin olduğunu görmeyi istemiş olduğu anlamına geldiğini ve akrabalarının kendisi hakkında korkunc şeyler düşünüyor olduklarını sanmasının nedeninin bu düş olduğunu söyledim. Bunları, düşe ışık tutan bazı malzemeyi ürettiğinde çekinerek söylemişim. “Vaşak gözlu” o çok küçük bir kızken bir sokak çocuğunun ona taktığı addı. Uc yaşındayken de annesinin başına kiremit

duşmuş ve fena halde kanamasına yol açmıştı.

Bir zamanlar birçok ruhsal sorun allatmış genc bir kadını ayrıntılı olarak inceleme olanağı bulmuştum. Hastalığı akıl karmaşası ile seyreden bir taşkınlıkla başlamıştı ve o sırada annesine çok özel bir tiksinti gösteriyor, ne zaman yatağının yanına gelse ona vuruyor ve kötü davranıyordu: oysa aynı sırada kendisinden çok büyük bir kız kardeşine karşı uysal ve sevgi dolu davranmaktaydı. Bu durumu kadının daha berrak ama biraz ilgisiz olduğu ve uyku bozukluğundan yakındığı bir dönem izledi. Ben onu sağaltmaya ve düşlerini çözümlenmeye işte bu dönemde başladım. Bu düşlerin çok büyük bir kısmı az ya da çok kılık değiştirmiş olarak annesinin olumuyla ilgiliydi: Bir keresinde yaşlı bir kadının cenaze törenine çağrılıyor, bir diğerinde o ve kız kardeşi yas giysileriyle bir masanın çevresinde oturuyorlardı. Bu düşlerin anlamım sormaya gerek yoktu. Durumu daha da düzeline histerik fobiler geliştirdi. Bunların en eziyet verici olanı annesine bir şey olacağı korkusuydu. Nerede olursa olsun annesinin yaşıyor olduğunu kendisine kanıtlamak için eve koşmak zorundaydı. Başka kaynaklar[Bu hayvanların Almanca adları birbirine çok benzer: “ 24 *Luchs*” ve “*Fuchs.*”]

D. TİPİK DÜŞLER 309

dan öğrendiklerimle de birleştirince bu olgu çok öğreticiydi: ruhsal aygıtın tek bir uyarıcı düşünceye değişik tepki biçimlerini, sanki farklı dillere çevrilmiş gibi sergilemekleydi, ikinci ruhsal ajanın normalde baskılanmış birincisi tarafından istila edildiğine inandığım akıl karmaşası döneminde annesine yönelik bilinc dışı düşmanlığı güçlü

bir *devinimsel* anlatım bulmuştum. Daha dingin bir donem ortaya çıktığı, isyan bastırıldığı ve sansurun egemenliği yeniden kurulduğunda düşmanlığının annesinin olumu isteğini gerçekleştirebileceği tek acık bolge düşleri oluyordu. Normal bir durum daha da sağlam bir biçimde yerleştiği zaman düşmanlığı histerik bir karşı tepki ve bir savunma gorungusu olarak annesine yönelik abartılmış bir endişenin uremesine yol acmıştı. Bu goruş acısından artık histerik kızların neden bu kadar sık olarak annelerine boylesi abartılmış bir duygusallıkla bağlı olduklarını anlamak zor olmayacaktır.

Bir başka olayda yaşamı bir obsesyoneel nevroz tarafından neredeyse olanaksız hale gelmiş genc bir adamın bilincdışı aklına derin bir bakış atma olanağı bulmuştum. Sokağa cıkamıyordu cunku rastladığı herkesi oldureceği korkusunun işkencesini cekmekteydi. Gunlerini bir gun kentte işlenen bir cinayete suçlanırsa yapacağı savunmayı hazırlamakla geciriyordu. Hem ahlak hem eğitimce ust duzeyde bir adam olduğunu eklemeye gerek yok. Cozumleme, (bu arada onun iyileşmesini sağladığımı belirtelim) bu rahatsız edici obsesyonun temelinde biraz aşırı ciddi olan babasını oldurme itkisinin yattığını gostermiştir. Hastayı şaşırta bu itki yedi yaşındayken bilincli olarak ifade edilmiştir ama kuşkusuz kokeni cok daha erken cocukluktadır. Babasının acılı hastalığı ve olumunden sonra hastanın —ki o sırada otuzbir yaşındadır— yabancılara aktarılmış bir fobiye donuşmuş olan kendini suçlamaları ortaya cıkmıştır. Kendi babasını bir dağın tepesindeki ucurumdan aşağı atmayı isteyebilen bir insana,

kendisine daha az yakın insanların yaşamı acısından hic guvenilemeyeceğini

duşunuyordu: kendini odasına kapatmakta cok haklıydı.25

Zaten cok geniş olan deneyimlerime gore sonradan psikonevrotik

haline gelmiş tum cocukların zihinsel yaşamlarında temel rol anabao

f

[Bu hastaya II. Cilt, Bolum VI, G'nin son kısmında yeniden gonderme yapılıyor.]

310 DUŞLERİN YORUMU I

baları tarafından oynanmaktadır. Anababadan birini sevip diğlerinden

nefret etmek, o zamanlarda oluşan ve ilerideki nevrozun belirtilerini

belirlemede bu denli onemi olan ruhsal itkiler stokunun temel

elemanları arasındadır. Ancak ben, bu acıdan psikonevro-tiklerin,

normal kalan oteki insanlardan keskin bir bicimde ayrıldıklarına —

yani, kesinlikle yeni ve kendilerine ozgu bir şeyler yaratabileceklerine—

inanmıyorum. Onların, yalmzca, cocukların çoğunun aklında

anababalarına yönelik olarak cok daha az belirgin ve daha az

şiddette ortaya çıkan sevgi ve nefret duygularını daha buyuk bir olcekte

sergilemekle diğlerinden ayrılıyor olmaları cok daha olasıdır

— ve bu normal cocuklarda arasıra yapılan gozlemlerle de desteklenmektedir.

Bu keşif bize klasik antik çağdan gelen bir soylenceyle desteklenmektedir:

derin ve evrensel yaptırım gucu ancak eğer cocukların

ruhbilimine ilişkin olarak ortaya attığım kuram aym derecede evrensel

bir gecerliliğe sahipse anlaşılabilir bir soylence. Aklımdaki

soylence Kral Oedipus'un soylencesi ve Sofokles'in aynı adı taşıyan

dramasıdır.

Teb kralı Lai'us ile Jocasta'nın oğullan Oedipus bebekken olmeye terk edilmişti; cunku bir kahin, Laius'u, henuz doğmamış cocuğun babasının katili olacağı konusunda uyarmıştı. Çocuk kurtarıldı ve yabancı bir sarayda, kokenini merak ederek bir kahine başvurana ve evinden uzaklaşması gerektiği cunku babasını öldurup annesiyle evlenmeye yazgılı olduğu konusunda uyanlıncaya dek bir prens olarak buyudu. Oedipus, evi sandığı yerden uzaklaşırken, yolda, Kral Laius'a rastladı ve ani bir tartışmada onu öldurdu. Teb yakınlarına geldi ve yolunu kesen Sfenks'in sorduğu bilmeceyi cozdu. Teb'liler şukran duygularıyla onu kral yaptılar ve Jocasta ile evlendirdiler. Uzun sure barış ve onurla hukumdarlık etti ve kim olduğunu bilmeyen Jocasta ona iki oğlan ve iki kız doğurdu. Sonunda bir veba salgını çıktı ve Teb'liler bir kez daha kahine başvurular. Sofokles'in tragedyası bu noktada başlar. Haberciler vebanın Lai'us'un katili ulkeden kavulunca duracağı yanıtı ile donerler.

D. TİPİK DUŞLER 311

O şimdi kimbilir n erelerde? Nereden b u la b iliriz ki

26 Bu k adim sucun silik izlerini?

Oyunun akışı ustalıklı gecikmeler ve durmadan artan heyecanla

Lai'us'un katilinin Oedipus'un kendisi; ama ayrıca onun öldurulen

adamları Jocasta'nın oğlu olduğunun ortaya çıkarılması surecinden

—bir ruhcozumlemesi çalışmasına benzetilebilecek bir surecten—

başka bir şey değildir. İstemedi gercekleştirdiği iğrenlik karşısında

dehşete düşen Oedipus kendi gözlerini kor eder ve evini terk eder.

Kehanet doğrulanmıştır.

Oedipus Rex bir yazgı tragedyası olarak bilinir. Trajik etkisinin, tanrıların yuce istekleriyle insanoğlunun kendisini tehdit eden kotulukten kacmak icin yaptığı boşuna girişimler arasındaki zıtlıkta yattığı soylenir. Derinlemesine etkilenmiş izleyicinin tragedyadan alacağı dersin, ilahi isteğe boyun eğmek ve kendi gucsuzluğunu benimsemek olduğu kabul edilir. Cağdaş tiyatro yazarları buna uygun olarak aynı zıtlığı kendilerinin icat ettiği bir komplonun icine yedirerek benzer bir trajik etki elde etmeye cabalamışlardır. Ama izleyiciler, bir lanet ya da kehanet bazı masum insanların tum cabalarına karşın gercekleştiğinde etkilenmeden izlemişlerdir: daha sonraki yazgı tragedyaları etkili olmayı başaramamıştır.

Eğer *Oedipus Rex* gunumuz izleyicisini zamanının Yunanlı izleyicisinden hic de daha az olmayan bir derecede etkiliyorsa bunun acıklaması, etkisinin, yalnızca yazgıyla insan istenci arasındaki zıtlıkta değil, bu zıtlığın orneklendiği malzemenin özel doğasında aranması gerektiği olabilir. [Grillparzer'in] *Die Almfrau*'sunda ya da başka cağdaş yazgı tragedyalarında ortaya konan benzer duzenleri yalnızca keyfi sayıp bir yana atarken, icimizdeki bir sesi *Oedipus'iaki* yazgının zorlayıcı gucunu tanımaya hazır kılan bir şeyler olsa gerektir. Ve boylesi bir etmen Kral Oedipus'un oykusunde gercekten vardır. Onun yazgısı bizi yalnızca bizim yazgımız da olabileceği icin etkiler; cunku kehanet, tıpkı ona olduğu gibi, biz doğmadan, lanetini bizim de uzerimize gondermiştir. Belki de ilk cinsel itkimizi annemize ve ilk nefretimizi,

ilk oldurme isteğimizi babamıza yoneltmek bizim de yazgımız-

^[Lewis Campbell'in cevirisini (1883), 108. dize v.s.]

312 DUŞLERİN YORUMU I

dır. Duşlerimiz bunun böyle olduğunu bize kanıtlıyor. Babası Laius'u olduren ve annesi Jocasta ile evlenen Kral Oedipus yalnızca bize kendi cocukluk isteklerimizin doyuruluşunu gostermektedir. Ama psikonevrotikler haline gelmediğimiz surece cinsel itkilerimizi annemizden

koparmayı ve babamıza duyduğumuz kıskanclığı unutmayı başarmakta

ondan çok daha şanslıyız. İşte orada çocukluğun bu ilkel isteklerinin

doyurulduğu biri vardır ve biz ondan, bu istekleri o zamandan

beri icimizde zapteden bastırmanın tüm gücüyle geri çekiliriz. Ozan,

geçmişini cozer, Oedipus'un suçuna ışık tutarken, aynı zamanda, içinde

aynı itkilerin bastırılmış olmalarına karşın hala bulunabileceği

kendi içsel akıllarımızın ayırdına varmaya da bizi zorlar. Kapanış

korosunun bizi yüzyüze bıraktığı zıtlık:

...Gözünüzü ayırmayın Oedipus'tan:

Kara bilmeceyi cozen, o en soylu şampiyon, en akıllı,

imrenilesi talihi yıldız gibi her yerde parıldadı;

Şimdiyse acı denizine batıyor, ofke dalgalarında boğuluyor... 27

kendimize ve gururumuza, çocukluğumuzdan beri kendi gözümüzde

bu denli zeki ve bu denli olağanustu olarak buyumuş olan bize, bir

uyarı niteliğindedir. Oedipus gibi, Doğa'nın bize zorla vermiş olduğu,

ahlaka aykırı bu isteklerden habersiz olarak yaşarız ve her şey ortaya

cıkınca da tümümüz de çocukluğumuzun sahnelerine gözlerimizi

kapamaya cabalayabiliriz.28

7' 7 [Lewis Campbell'in cevirisini, 1524. dize v.s.]

2 ^ [1914'de eklenen dipnot:] Ruhcozumsel araştırmanın hiçbir bulgusu, bilincdişında

direnen, kandaşıyla cinsel ilişkiye yönelik bu cocukluk itkilerinin gosterilmesine

yoneltiren eleştiriler kadar nefret dolu yadsımalara, boylesi şiddetli karşı cıkmalara

— ya da bu denli gulunc carpıtmalara— uğramamıştır. Hatta, tum deneyimlerin karşısında,

kandaşıyla cinsel ilişkinin yalnızca “simgesel” olarak alınması gerektiğini anlatmak

icin son zamanlarda bir girişimde bulunulmuştur. — Ferenczi (1912) Schopenhauer'in

mektuplarından birindeki b ir parçaya dayanarak Oedipus mitinin akıllıca bir

“a şın yorumu”nu oneremiştir. — [1919'da eklenen:] Daha sonraki calışmalar go steremiştir ki ilk kez *Duşlerin Yorumu'* nda, yukardaki paragraflarda değinilen “Oedipus k a rmaşası”

insan soyunun tarihine ve dinin ve ahlakın evrimine duşleimemiş bir ışık tu tmuştur.

(Benim *Totem \e Tabu'ma* bkz., 1912-13 [Deneme IV].) — [Aslında Oedipus

k armaşası ve *Oedipus Re x* tartışmasının ozu, arkasından gelen *H am le i'*t ilgili kon u larla birlikte daha 15 Ekim 1897'de Fliess'e yazılan b ir mektupta Freud tarafından o rta ya

atılmıştı. (Bkz. Freud, 1950a, 71. Mektup).]

D. TİPİK DUşLER 313

Sofokles'in tragedyasının kendisinde de Oedipus soylencesinin,

iceriği, bir cocuğun anababasıyla ilişkilerinde cinselliğinin ilk heyecanları

nedeniyle oluşan huzursuz edici bozukluklar olan bazı ilkel

duş malzemesinden fişkırdığına ilişkin şaşmaz gostergerler vardır.

Oedipus'un, henüz aydınlanmamış olmasına karşın, kehanete ilişkin

anımsadıklarından rahatsız olmaya başladığı bir noktada Jocasta, coğu

insanın gorebileceği ve kendisine gore hiçbir anlamı olmayan bir

duş nedeniyle onu teselli eder:

Şimdiye dek pek çok erkek

Kendisini doğuranla yatağa girdi düşünde.

Aklını böyle kehanetler kem in n ey en le r

Aldırış bile etmedi buna.29

Bugün, tıpkı o zamanki gibi, pek çok erkek, anneleriyle cinsel ilişkide

bulduklarını düşlerinde görürler ve bundan kızgınlık ve şaşkınlıkla

soz ederler. Bu, acık olarak tragedyanın anahtarıdır ve düşü tamamlayan

şey düş görenin babasının olu olmasıdır. Oedipus'un oykusu

bu iki tipik düş imgelemin bir tepkisidir. Ve tıpkı bu düşler

erişkinler tarafından görüldüğünde onlara tiksinti duygularının eşlik

etmesi gibi, soylencenin de dehşet ve kendini cezalandırma icermesi

gerekir. Daha ileri bir değiştirme, bir kez daha malzemeyi dinsel

amaclarla kullanmaya çalışan hatalı bir ikincil düzeltmeye neden

olur. (Gosterim düşlerindeki düş malzemesine bkz. s. 292 v.s.) İlahi

her şeye kadir olmayı insan sorumluluğuyla bağdaştırma girişimi

herhangi bir başka konuda olduğu gibi burada da başarısızlığa uğrar.

Trajik şiirin bir başka büyük yaratisının, Shakespeare'in *Hamlet'irim*

de kokleri *Oedipus Rei'lc* aynı topraktadır. Ama aynı malzemenin

ele alınışındaki değişim, uygarlığın bu birbirinden çok ayn iki doneminin

zihinsel yaşamları arasındaki tüm farkı da ortaya koyar:

insanoğlunun coşkusal yaşamındaki bastırmanın yuzyıllar icindeki

ilerlemesini. *Oedipus'ta* cocuğun altta yatan istekli düşlemi tıpkı bir

düşte olabileceği gibi acığa çıkar ve gerçekleşir. *Hamlet'lz* ise bastırılmış

olarak kalır; ve —tıpkı bir nevroz olgusunda olduğu gibi— onun

314 DUŞLERİN YORUMU I

varlığını ancak ketvurucu sonuçlarından öğreniriz. Gariptir, çok daha modern tragediyaların yarattığı karşı durulmaz etki, insanların, kahramanın karakteri açısından tümüyle karanlıkta kalmasıyla orantılı bir hale gelmiştir. Oyun, Hamlet'in, kendisine verilen oc alma görevini yerine getirme konusundaki duraksamaları üzerine kurulmuştur; ama oyunun metni bu duraksamalar için hiçbir neden ya da güdü sunmaz ve onları yorumlamak için yapılan pek çok girişim bir sonuç vermemiştir. Goethe'den kaynaklanan ve bugüne dek de etkili olan görüşe göre Hamlet, zekasının aşırı gelişmişliği yüzünden doğrudan eylem gücü felce uğramış bir insan tipini temsil eder. (O, “donuk bir düşünce biçimi ile hastalanmış”tır.) Bir başka görüşe göre oyun yazarı, nevrastenik olarak sınıflandırılabilir, patolojik biçimde kararsız bir karakteri çizmeye çalışmıştır. Ancak oyunun akışı, bize, Hamlet'in herhangi bir eylemi yapamayacak bir insanı temsil etmekten uzak olduğunu gösterir. Onu iki kez eylem içinde görürüz: birincisinde kılıcını perdenin arkasında gizlenmiş, dinleyiciye saptırken; ikincisinde ise tasarlanmış, hatta şeytanca bir planla, bir Rönesans prensinin tüm katılığıyla iki saray nedimini kendisi için hazırlanan oluma gönderirken. O zaman babasının hayaletinin kendisine verdiği görevi yerine getirmede ona ketvuran şey neydi? Bir kez daha yanıt “görevin garip doğasıydı” olacaktır. Hamlet her şeyi yapabilirdi — babasını ortadan kaldıran ve annesinde babasının yerini alan; kendisine

cocukluğundaki bastırılmış isteğinin gerçekleştiğini gösteren
adamdan oc almak dışında. Böylece onu oc almaya güdülmesi gereken
nefret, kendine kızmayla, kendisinin, cezalandıracağı günahkardan
hic de daha iyi olmadığı biçiminde vicdan tartışmalarıyla yer değiştirmiştir.
Burada Hamlet'in aklında gizli kalmak zorunda olan
şeylerin bilinc terimlerine cevirisini yapmış oluyorum; eğer herhangi
bir kişi onu histerik diye adlandırma eğiliminde olursa, bunu yalnızca
benim yorumumun ima ettiği bir olgu olarak benimseyebilirim. Hamlet'in
Ophelia'yla konuşması sırasında ifade ettiği cinselliğe karşı isteksizlik
buna çok iyi uymaktadır: daha sonraki yıllarda ozanın aklını giderek
daha fazla ele geçiren bu isteksizlik *Atina'lı limonda* en ileri
anlatımını bulur. Çünkü Hamlet'te bizimle yüzyüze gelen ancak ozanın
kendi akli olabilir. Georg Brandes tarafından Shakespeare hakkında
yazılmış bir kitapta (1896) *Hamlet'* in, Shakespeare'in babasının

D. TIPIK DÜŞLER 315

olumunun hemen ardından (1601'de), yani acısının taze etkisi altında
ve de varsayabiliriz ki babasına ilişkin çocukluk duyguları yeniden
canlandığı sırada yazıldığına ilişkin bir cümle görmüştüm. Shakespeare'in
erken bir yaşta ölen kendi oğlunun da “Hamlet”e benzer
“Hamnet” adını taşıdığı bilinir. Tıpkı *Hamlet'* in bir oğlunun anababasıyla
ilişkisiyle ilgili olması gibi *Macbeth* de (yaklaşık olarak aynı
dönemde yazılmıştır) cocuksuzluk konusunu ele alır. Ama tıpkı tüm
nevrotik belirtilerin ve bu acıdan bakıldığında düşlerin de (eğer tam
olarak anlaşılacak isteniyorsa) “aşırı yorumlanmış” olabilmeleri

ve aslında buna gereksinimleri dle bulunması gibi tum gercek yaratıcı yazılar tek bir gududen ve ozanim aklındaki tek bir itkiden daha fazlasının urunudurler ve tek bir yortumdan fazlasına acıktırlar. Yazdıklarında yalnızca yaratıcı yazarın aklındaki itkilerin en derin katmanını yorumlamaya çalıştım.³⁰

Genel duş kuramı acısından onemlerine ışık tutmak icin birkac sozcuk daha eklemeyden sevilen akrabaların olumune ilişkin tipik duşler konusundan ayrılamam. Bu duşlerde sansuru tumuyle atlatıp, duşer değişmemiş olarak giren bastırılmış bir isteğin bicimlendirdiği bir duş duşuncesinin gercekleştigi, hayli alışılmadık bir durum goruyoruz. Bu olayın mumkun olabilmesi icin ozel etmenlerin çalışıyor olması gerekir ve ben bu duşlerin ortaya çıkışını bu turden iki etmenin kolaylaştırdığına inanıyorum. Birincisi, bize bundan daha uzak gibi gorunen hicbir istek yoktur: —inancımız odur ki— boyle bir şeyi istemeyi “*düşümüzde bile göremeyiz.*”³¹ Bu nedenle duş sansuru boyle

' i n

J [19i9'da eklenen dipnot:] *Hamlettin* ruhcozumsal açıklaması icin yukanda ge tirilen

oneriler o zamandan bu yana Enieslı Jones tarafından genişletilmiş ve konuya ilişkin

literaturde one surulen alternatif goiruşlere k a rş ı savunulmuştur. (Jones 1910n'ya

bkz. [ve daha tam bir bicim icin 1949'a])) — [1930'da eklenen:] Rastlantısal olarak ben de aynı zamanda Shakespeare'in çalışmalarının yazarının Stratford'lu adam olduğuna

inanmaktan vazgeçmişim. [Bkz. Freud, 1930e] — [1919'da eklenen:] *Macbeth'in* cozumlemesi icin daha ileri girişimler, ben im b ir makalemde [Freud, 1916tf] ve Jekels'in

bir makalesinde (1917) bulunabilir. — [F reud *Hanlet'i* “Sahnedeki P sikopatik Karakterlerime ilgili, olumunden sonra yayımlanmış (1942u), olasılıkla 1905 ya da 1906'da yazılmış

b ir taslakta daha da ayrıntılı tartışmıştır.]

3 ^ [İngilizce deyim “I can't even dream” in Turckce'de kullanılan karşıılığı “duşumde gorsemanmanrı'dır. Ancak T urkce'de yerleşmiş deyimın ıcerdiği duş sansuru Freu d'u n kastettiğinden daha yumuşak kalıyor. “Duşleyemem” ya da “hayal bile edemem” ise uyanıklık yaşamında gerçekleştirilen eylemler ic in kullanıldığından kavram k a rışıklığı yaratabilir. — ç.n.]

3 1 6 DUŞLERİN YORUMU 1

bir canavarlıkla karşılaşmak icin silahlanmamıştır; tıpkı Solon'un ceza yasasında babayı öldürmenin cezasının bulunmaması gibi. İkincisi, bu durumda bastırılmış ve kuşku duyulmayan istek, özellikle sık olarak, bir önceki günün bir kalıntısı aracılığıyla, sozkonusu kişinin güvenliğine yönelik bir *endişe* ile yarı yolda karşılaşmıştır. Bu endişe duş kendisine uyan istek aracılığıyla girer; istekse günduzun etkin hale gelmiş endişenin arkasına gizlenme olanağı bulur. [II. Cilt, Bolun VII, C'ye bkz.] işlerin bundan çok daha basit olduğunu ve insanın geceleyin ve duşte yalnızca günduzun aklında evirip cevirdiği şeyleri sürdürdüğünü düşünmeye eğilim duyabiliriz; ama eğer böyle yaparsak duş gorenin bağılı olduğu kişilerin olunu duşlerini havada bırakmış ve onlarla genel duş acıklamamız arasında hiçbir bağlantı kurmamış ve böylece de mukemmel bicimde cozulebilecek bir bilmeceye oldukca gereksiz olarak takılmış olacağız.

Bu duşlerle anksiyete duşleri arasındaki ilişkiyi gozonune almak da öğretici olur. Tartışmakta olduğumuz duşlerde bastırılmış bir istek, sansurden —ve de sansurun gerektirdiği carpıtmadan— kurtulmanın bir yolunu bulmuştu. Bunun değışmez yandaşı, duşte yaşanan

acılı duygulardır. Anksiyete duşleri tastamam aynı bicimde,
ancak sansurun gucu kısmen ya da tamamen aşılırsa, ortaya çıkarlar;
öte yandan eğer bedensel kaynaklardan doğan ani bir duyumsama halinde
anksiyete ortaya çıkmışsa sansurun gucunun aşılması kolaylaşa.

[S. 284 v.s.na bkz.] Boylece sansurun gorevini yerine getirme ve
duşlerde carpıtmaya yol acma amacını yalın olarak gorebiliriz: duş,
bunu *anksiyete ya da başka tür rahatsız edici duygunun doğmasını*
önlemek için yapar.

Yukarıda [s. 299] cocukların aklının bencilliğinden soz etmiştim;
şimdi de, iki olgu arasında olası bir bağlantıyı da ima ederek, duşlerin
de aynı niteliğe sahip olduğunu ekleyebilirim. Tumu de tam anlamıyla
bencilcedirler;³² sevgili ego kılık değiştirmiş de olsa tumunde
ortaya çıkar. Duşlerde doyurulan istekler, değişmez bicimde egonun
istekleridir ve eğer bir duş elsever bir ilgi tarafından uyarılmış gibi

İ T

[S. 320'deki dipnotun sonuna: ayrıca II. Cilt, Bolun VI, C'ye bkz.]

D. TİPiK DUşLER 317

gorunuyorsa biz yalnızca goruntuyle kandırılıyoruzdur. İşte bu iddiayla
celişiyor gibi gorunen birkac orneğin cozumlemesi.

I

Dort yaşından kucuk bir cocuk, duşunde, *içinde kocaman bir kızarmış*
but ve sebze bulunan büyük bir tabak gorduğunu bildirdi. *Ansızın*
but yenip bitirilmış — tümüyle, hiç parçalanmadan. Onu yiyen
kişiyi görmemiş

Gorkemli et ziyafeti küçük oğlanın düşünce konu olan bilinmeyen

kişi kim olabilir? Cocuğun düşünce günündeki yaşantılarının bizi bu konuda aydınlatması gerekir. Son birkaç gün doktorun emriyle bir süt diyetine girmişti. Düş gününün akşamı yaramazlık yapmış ve ceza olarak akşam yemeğini yemeden yatırılmıştı. Bu acılık kurunden daha önce de geçmişti ve o konuda çok cesurdu. Hiçbir şey yiyemeyeceğini biliyordu ama ac olduğuna ilişkin tek bir sözcük bile söylemezdi.

Eğitim onun üzerinde etkisini göstermeye başlamıştı: açlığı, düşünce carpitmasının başlangıcını sergileyen bu düşünce anlatım buldu, istekleri bu zengin yemeğe —larn de bir et yemeğine— yönelmiş olan kişinin kendisi olduğunda hiç kuşku olamaz. Ama buna izin verilmeyeceğini bildiğinden, ac çocukların düşlerde yaptığı gibi, (Kızım Anna'nın s. 181'deki cilek düşünce bkz.) yemeğin başına kendisi oturmayı goze alamadı. Yemeği yiyen kişi adsız olarak kaldı.

II

Bir gece düşünce, bir kitapçı vitrininde, satın alma alışkanlığın-

Düşlerde büyük boyutta nesnelere hem de büyük niceliklerle, miktarca çok o la rak ortaya çıkması ve genel olarak abartma, bir başka cocuksu nitelik olabilir, Çocukların, büyük ve erişkin olmaktan ve erişkin insanların sahip olduklarına sahip olmaktan daha hevesli oldukları bir istekleri daha yoktur. Çok güç doyum bulurlar, “yeter” diye bir sözcük bilmezler ve hoşlandıkları ya da tadını sevindikleri bir şeyi yinelemede do y m a z bir biçimde diretirler. Ancak eğitimin uygarlaştırıcı etkisi onlara ılımlılığı ve nasıl yetinebileceklerini ya da vazgeçebileceklerini öğretir. Nevrotiklerin de aynı derecede aşın ya kactığını ve ılımsız olma eğiliminde olduğunu herkes bilir. [Cocukların yinelem

e aşkı Freud tarafından *H a : tikesinin Ötesinde*'nin V. Bolumunun başlangıcının y a kınlarında yeniden tartışılmıştır (1920g).[

318 DÜŞLERİN y o r u m u i

da olduğum, uzmanlara ilişkin monografi dizilerinden (buyuk sanatçılar, dünya tarihi, unlu kentler v.b. uzerine monografiler) birinin yeni bir cildini gordum. *Yeni dizinin adı “Ünlü Konuşmacılar” ya da “Söylevler” di ve ilk cilt Dr. Lecher'in adını taşıyordu.*

Bunu cozumlemeye giriştiğimde, duraksız konuşmasıyla Parlamenlo'yu çalışmaz hale getiren Alman Milliyetçisi Dr. Lecher'in

unuyle düşlerimde ilgilenmem gerekmesi bana olanaksız gorundu.

Birkac gun once ruhsal sağaltım için bazı yeni hastalar almıştım ve artık gunde on ya da onbir saat konuşmam gerekiyordu. Boylece duraksız konuşan kendimdim.

III

Bir başka kez düşümde universitede gorevli olduğunu bildiğim bir adam bana şöyle dedi: *“Oğlum, Myop'lar.”* Sonra bunu kısa değinmeler ve yanıtlamaların oluşturduğu bir dialog izledi. Ancak bundan da sonra kendimi ve oğullarımı gordüğüm ucuncu bir düş parçası geldi. Düşün gizli içeriği sozkonusu olduğunda Profesör M. ve oğlu copten adamlardı; ben ve en buyuk oğlum için yalnızca bir paravandılar. Bu düşe daha sonra başka bir özelliği nedeniyle donmem gerekecek.

[Bkz. II. Cilt, Bolum VI, C.]

IV

Aşağıdaki düş sevgi dolu bir endişenin arkasına gizlenmiş gercekten düşük duzeyde bencil duygulara bir ornektir.

Arkadaşım Otto hasta görünüyordu. Yüzü kahverengiydi ve gözleri fırlaktı.

Otto benim aile doktorumdur ve ben ona olan borcumu odayemem:

yıllarca çocuklarımın sağlığıyla ilgilenmiş; hasta olduklarında onları başarıyla sağaltmış ve ayrıca ne zaman bir bahane bulsa onlara armağanlar vermiştir. [S. 168'e bkz.] Duş gunu bizi ziyaret etmişti ve kanın onun yorgun ve gergin olduğunu soylemişti. O gece duşumde onu Basedow [Graves] hastalığının⁴ bazı belirtilerini taşıırken gor-

⁴ [Tiroid bezinin aşın çalışmasına bağlı bir hastalık. Bizde guatr da denir ama guatr daha çok bezin aşırı çalışma sonucunda buyumesidir. — c. «.]

D. TİPİK DUŞLER 319

muştum. Benim kurallarımı gozonune almadan bu duşu yorumlayan herkes, arkadaşımın sağlığı konusunda endişe ettiğim ve bu endişenin duşte gerçekleştiği sonucuna varacaktır. Bu yalnızca benim duşlerin istek doyurma olduğu iddiamla değil, duşlerin yalnızca bencil itkileri kabul ettiği biçimindeki diğer iddiamla da çalışmaktadır. Ama eğer duşu böyle yorumlayanlardan biri bana bir iyilik eder de neden Otto adına korkularımın *Basedow* hastalığına denk geldiğini —onun gerçek görünümünde en küçük bir izi bile bulunmayan bir tanı— açıklarsa sevinirim. Ote yandan benim çözümlemem, altı yıl oncesinden aşağıdaki malzemeyi getirdi. Profesör R.'nin de bulunduğu küçük bir grupla yaz tatilimizi gecirdiğimiz yerden arabayla birkaç saat uzaklıktaki N. ormanının koyu karanlığında yolculuk ediyorduk. Tam ayık olmayan arabacımız bir setin uzerinden arabayı bir yana bizi bir

yana savurdu ve şansımız varmış ki hicbirimiz yaralanmadık. Ancak geceyi, bizim kaza haberimizin bize epeyce sempati kazandırdığı, yakınlarda bir handa gecirmek zorunda kaldık. Basedow hastalığının şaşmaz belirtilerini taşıyan —rastlantısal olarak tıpkı duşteki gibi yalnızca cildinde kahverengi renk değişikliği ve gozlerinde fırlaklık olan ama guatrı olmayan— bir beyefendi kendini tumuyle emrimize verdi ve bizim icin ne yapabileceğini sordu. Profesör R. kesin tavrıyla yanıtladı: “Bana odunc bir gecelik vermek dışında hicbir şey.” Nazik beyefendi bunu: “Ozur dilerim ama bunu yapamam” diye yanıtladı ve odadan çıktı.

Cozumlememi surdurduğumde Basedow'un yalnızca bir hekimin değil aynı zamanda unlu bir eğitimcinin de adı olduğu aklıma geldi.

(Uyanıklık durumumda artık bundan o denli emin değilim.³⁵) Ama arkadaşım

Otto eğer bana bir şey olursa cocuklarımın fiziksel eğitimine özellikle erinlik doneminde (gecelik buradan) goz kulak olmasını istediğim kişiydi. Duşte arkadaşım Otto'ya saygın yardımcımızın belirtilerini vermekle acık olarak eğer bana bir şey olacak olursa, cocuklara, hic değilse Baron L.'nin o zaman kibar yardım önerilerine karşın

³ ^ [Yine de doğruydu. Basedow onsekizinci yuzyılda Rousseau'nun izleyicilerinden biriydi.)

3 2 0 DUŞLERİN YORUMU 1

yapmış olduğu kadar az bir şey olsun yapmasını soyluyordum. Bu, düşün bencilce cizgisi icin yeterli bir kanıt gibi gorunuyor.³⁶

Peki bunun istek doyurması nerede olabilirdi? Benim duşlerimde

kotu davranılmaya yazgılı Otto'dan oc almamda değil³⁷ ama aşağıdaki düşüncede. Düşümde Otto'yu Baron L. ile özdeşleştirdiğim sırada kendimi de bir başkasıyla, yani Profesör R. ile özdeşleştirmiştım; çünkü tıpkı oykude R.'nin Baron L.'den bir istekte bulunması gibi ben de Otto'dan bir şey istiyordum, işte can alıcı nokta bu. Aslında olağan yonlerden kendimi kıyaslamayı goze alamayacağım Profesör R., akademik dunya dışında bağımsız bir yaşam sürdürmekle bana benzemekteydi ve çok hak ettiği unvana geç yaşlarda kavuşmuştu. İşte bir kez daha ben bir Profesör olmak istiyordum! Aslında “geç yaşlarda” sozcuklerinin kendisi bir istek doyurmıydı; çünkü benim, oğullarımın erinlik çağından geçişlerini kendimin görmeme yetecek kadar uzun yaşamamı ima ediyorlardı.³⁸

[(c) D İĞER TİPİK DÜŞLER]

Düş görenin hoş duygularla kendini havada uçarken ya da anksiyete duygularıyla düşerken gördüğü başka tür tipik düşler hakkında hiçbir kişisel deneyimim yok ve bu konuda söylemem gerekenlerin tui z

J [1911' de eklenen dipnot:] Em est Jones Amerika'lı dinleyiciler onunde düşlerdeki

bencilik üzerine bilimsel bir konferans verirken, bilgili bir hanımı bu çalışmanın

ya z a nm n yalnızca A v u stu ıy a'lılan n düşlerini yargılayabileceğim; Amerika'lılann düşleri hakkında konuşmanın onun ustune vazife olmadığını söyleyerek bu bilimdışı ge nellemeye

karşı çıkmıştı. Kendisine gelince düşlerinin tumunun kesinlikle elseverci

olduğundan emindi. — [1925' de eklenen.] Bu y urtsever hanıma hak verirken düşlerin

tumuyle bencilce olduğu cumlesinin [s. 316] yanlış anlaşılmması gerektiğini belirtebilirim.

Bilinconcesi düşüncede ortaya çıkan h e r ne olursa olsun, düş, (ister görünür

iceriğine isterse gizli duş duşuncelerine) girebileceği icin bu olasılık eşit derecede e lseverci itkilere de acıktır. Aynı bicimde bir başkasına yonelik sevgili ya da erotik bir

itki de eğer bilincdişında v a r ise b ir duşte ortaya cikabilir. Bu nedenle, yukardaki metinde one surulen iddianın icindeki hakikat, b ir duşun bilincdişı kışkırtıcıları arasında, cok sık olarak, uyanıklık yaşamında ustesinden gelinmiş gibi gorunen bencilce itk ile r bulduğumuz biciminde kısıtlanır.

°J 7 [II. Bolumdeki Irma'nın enjeksiyonu duşune bkz. (S. 159 v.s.)] 10

[Bu duş, II. Cilt, Bolum VII, C, 9. paragraf v.s.da daha kapsamlı bicimde tartışılmıştır.]

D. TİPİK DUşLER 321

mu ruhcozumlemelerinden turemiştir.³⁹ Bunların sağladığı bilgi beni bu duşlerin de cocukluk izlenimlerinin yeniden uretilmesi oldukları, yani cocuklar icin olağanustu cekici olan devinimi iceren oyunlarla ilişkili buldukları sonucuna goturmuştur. Bir cocuğa, onu ellerine alıp havaya kaldırarak, odanın icinde koşarak nasıl uculacağım gostermemiş ya da dizlerinin uzerine binmesine izin vermemiş ve ansızın bacaklarını gererek duşmesine neden olmamış veya onu havaya kaldırıp ansızın duşurmuş gibi yapmamış tek bir amca olamaz. Cocuklar bu tur yaşantılardan hoşlanırlar ve yinelenmelerini istemekten hic bıkmazlar; ozellikle de eğer kendilerine biraz korku ya da başdonmesi veriyorlarsa. Sonraki yıllarda bu deneyimlerini duşlerinde yinelerler; ama duşlerde havada ucabilsinler ya da tutunmadan duşebilsinler diye kendilerini yukarıda tutan elleri terk ederler. Kucuk cocukların bu tur oyunlardan (salıncaklar ve tahtirevalliler kadar) aldıkları zevk iyi bilinir ve de bir sirkte akrobatik numaralan izlemeye geldiklerinde bu tur oyunlara ilişkin anıları canlanır.⁴⁰ Oğlanlardaki

histerik nobetler bazıı yalnızca bu tur hunerlerin büyük bir beceriyle

yinelenmesinden ibarettir. Bu devinim oyunlarının kendi iclerinde

masum olmalarına karşın cinsel duygular uyandırmaları hic de seyrek

değildir⁴¹ Bu turden etkinlikleri ortak olarak betimleyecek bir sozcuk

J [Bu paragrafin ilk cumlesi ilk basımda vardır (1900) ama sonra 1925'e dek çıkarılmıştır.

Paragrafin geri kalan kısmı, bir sonraki ile birlikte 1900'den kalmadır ve

1914'de VI. Bolum E Kesimine aktarılmıştır. 1930 basımında *her iki* kısma da yerleştirilmişlerdir.]

⁴ * [*1925'de eklenen dipnot:* \ Cozumsal araştırma bize cocukların akrobatik gosterilerden aldıkları zevke ve onların histerik nobetler sırasında yinelenişine katkıda bulunan

organ hazzından başka bir etmenin de bulunduğunu göstermiştir. Bu diğer etmen

ister insanlar arasında isterse hayvanlar arasında olsun bir cinsel ilişki gözleminin, sıklıkla bilincdışı bir anı imgesidir.

⁴ ' [Herhangi bir sinirsel sorunu bulunmayan genc bir hekim arkadaşım bana bu

konuda şu bilgiyi vermişti: “Kendi deneyimlerimden, çocukluğumda bir salıncaktayken

ve özellikle de aşağıya doğru hareket en büyük momente ulaştığı zaman cinsel organlarımda

garip bir duyumsama olduğunu biliyommm. Bu duyumsamadan gerçekten

haz aldığımı söyleyemesem bile onu hoş bir duygu olarak betimlemek zorundayım.”

— Hastalar, sıklıkla bana anımsayabildikleri ilk haz verici e reksiyonların çocukluklarında

bir yere tırmanırken ortaya çıktığını söylemişlerdir. — Ruhcozumleme, ilk cinsel

itkilerin koklerinin sıklıkla çocukluk sırasında oynanan hoplayıp zıplamalara ve güreş³²²

DUŞLERİN YORUMU I

olarak kullanacak olursam cocuksu “hoplama” [*“Helzeri”*], ucma,

duşme, başdonmesi v.b. düşlerinde yinelenen şeydir; bu yaşantılara

bağlanmış olan haz verici duygular ise anksiyeye dönüşmüştür.

Ama her annenin bildiği gibi cocuklar arasında hoplamalar yeterince

sık olarak kavga ve gozyaşlarıyla sonlanır.

Boylece ucma ve duşme duşlerini uyaran şeyin uyku sırasında bizim dokunsal duyularımızın durumunu ya da akciğerlerimizin devinimini duyumsamamız v.b. olduğu kuramını reddetmek için yeterince sağlam temeller oluşturmuş bulunuyorum. [Bkz. s. 90 v.s.] Benim görüşüme göre bu duyumsamalar düşün geriye doğru uzanan anılarının bir kesimi olarak ortaya çıkmaktadır: yani düşün *içeriğinin* bir parçasıdırlar, onun kaynağı değil.

Ancak tipik duşlerin bu sınıfı için tam bir açıklama üretmediğimi kendimden gizleyemem. Malzemem beni tam da bu noktada ortada bırakmıştır. Ancak bu tipik duşler içinde ortaya çıkan tüm dokunsal ve devinim sel duyumsamaların akla hemen onları kullanmak için herhangi bir ruhsal neden bulunup bulunmadığı sorusunu getirdiği ve eğer ortaya çıkmaları için böyle bir gereksinim yoksa gozardı edilebilecekleri biçimindeki genel iddiada direktmek zorundayım. [Bkz. s. 286.] Ayrıca bu duşlerin bebeksi yaşantılarla ilişkisinin, psikonevro- (iklerin çözümlemelerinde bulmuş olduğum göstergelerle kesin olarak saptandığı görüşüdeyim. Ancak bu tür duyumsamaların anısına daha ileriki yaşam içinde ne gibi başka anlamların —belki de duşlerin ortaya çıkışının tipik olmasına karşın tek tek her olguda ayrı anlamlar— yüklenmiş olabileceğini söyleyemem; acık örneklerin ozenli bir çözümlemesiyle aradaki boşluğu doldurabilirsem mutlu olurum. Eğer bir kişi ucma, duşme ve dişlerini sokme v.b. duşlerinin sıklığına karşın bu özel konudaki malzeme eksikliğinden yakınıyor olmam

karşısında şaşırıyorsa dikkatimi duş yorumu konusuna yonelttiğinden beri kendimin bu tur duşler gormediğimi acıklamam gerekir. Dahası nevrotiklerin kullanmak zorunda olduğum duşleri —en azından çoğu olguda gizli anlamlarının tumunu ortaya cıkaracak kadar— her zaman yorumlanamazlar; nevrozun ozgun oluşumu ile ilişkili olan ve melere dek uzandığını kesinlikle ortaya koymuştur. [Bu konu Freud'un *Cinsellik Ku r a m ı Üzerine Üç Denem e 'sinin* (1950i/) İkincisinin son kesiminde ele alınmıştır. *P.F.L.*, 7, 120 v.s.]

D. TİPİK DUŞLER 323

cozumlemek icin bir girişimde bulunulduğunda devreye giren özel bir ruhsal guc, bu duşleri en son gizlerine dek yorumlamaktan bizi alıkoyar.

M SINAV DUŞLERİ

Okul çalışmalarının sonunda bitirme sınavlarına girmiş herkes, başarısız olduğu biciminde anksiyete duşleri tarafından inatla izlenişinden ya da yeniden sınava girmek zorunda kalışından v.b. yakınıır.

Universite mezunlarında bu tipik duşlerin yerini universite finallerinde başarısız olma duşleri alır ve uykularında bile yıllardır tıp uygulaması icinde buldukları ya da universitede hoca oldukları veya ofis şefi oldukları biciminde karşı cıkmaları boşunadır. Kotu davranışlarımız nedeniyle cocukluğumuzda uğradığımız cezaların silinmez anıları icimizde bir kez daha etkin hale gecer ve kendilerini çalışmalarımızdaki iki canalıcı noktaya bağlarlar: en katı sınavlarımızın “*dies irae, dies i7/rz*”sına. Nevrotiklerin “sınav anksiyetesi”, şiddetlenmesini bu aynı cocukluk korkularına borcludur. Okul cocukları olmamız bittikten sonra artık anababamızın ya da bizi yetiştirenlerin veya daha

sonra hocalarımızın cezaları bize uygulanmaz. Gerçek yaşamın acımasız nedensel zincirleri bizim daha ileri eğitimimizi ustlenir ve artık ne zaman birşeyleri yanlış yapsak ya da doğru durust yapmasak, ne zaman olay yuzunden cezalandırılmayı beklesek, kısaca ne zaman sorumluluğun yukunu duyumsasak düşümüzde olgunluk ya da universite finallerini goruruz (sınava iyi hazırlanmış bile olsa, bu durumlarda titrememiş kimse var mıdır?).

Sınav düşlerinin daha ileri bir açıklaması için, bir bilimsel toplantıda, bildiği kadarıyla, olgunluk sınavları düşlerinin yalnızca sınavı başaranlar tarafından gorulduğunu, başarısız olanlarınsa hiçbir zaman bu düşleri gormediğini bildiren, deneyimli bir meslekdaşıma [Stekel] teşekkür borcluyum.⁴³ O zaman (defalarca kanıtlandığı üzere düş gorenin ertesi gun için bazı sorumluluklar duyduğu ama bir fiyaskoya uğramaktan korktuğu zaman ortaya çıkan) sıkıntılı sınav düşleri, gecmişte, büyük anksiyetenin haksız çıktığı ve gercekle zıtlaştığı [Hukum gunu, kıyamet gunu — ç . «.]

43

Bu ve bundan sonraki pa ragra f 1909'da eklenmiştir.]

(1.Cildin Sonu)

DÜŞLERİN YORUMU II

İngilizceden ceviren

Dr. EMRE KAPKIN

İÇİNDEKİLER

VI. BOLUM

DUŞ-İŞLEMLİ.....	11
(A) Yoğunlaştırma işlemi.....	13
I — Botanik Makalesi Duşu	16
II— "Guzel Bir D u ş "	19
III — "Mayıs Boceği Duşu".....	23
(B) Ycrdeğiştirme işlemi.....	39
(C) Duşlerde Temsil Araçları.....	44
(D) Temsil Edilebilirliği Gozonune A l m a	70
(E) Duşlerde Simgelerle Temsil — Daha	
Başka Tipik Duşlar.....	81
I— Bir Erkek (Ya da Erkek Cinsel	
Organları) Simgesi Olarak Şapka.....	91
II— Cinsel Organ Olarak "Ufaklık" — Cinsel	
Birleşme Simgesi Olarak "Ciğnemek".....	92
III— Binalar, Merdivenler ve Havalandırma	
Bacaları ile Temsil Edilen Cinsel	
Organlar.....	94
IV— Kişilerle Temsil Edilen Erkek Organı ve	
Manzarayla Temsil Edilen Kadın Organı.....	97
V— Cocuklarda iğdiş Edilme Duşle ri.....	97
VI— idrar Simgeciliği.....	98
VII— Bir Merdiven Duşu.....	100
VIII— Değiştirilmiş Bir Merdiven D u ş u	102
IX— Gerçeklik Duygusu ve Yinelemenin	

Temsili.....	103
X— "Normal Kişilerin Duşlerinde Simgecilik Sorunu".....	104
XI— Bismarck'ın Bir Duşu.....	109
XII— Bir Kimyacının Duşu.....	113
(F) Bazı Örnekler — Duşlerde Hesaplamalar ve Konuşmalar.....	135
(G) Sacma Duşler — Duşlerde Zihinsel Etkinlik.....	155
(H) Duşlerde Duygular.....	188
(I) İkincil Duzeltme	215
VII. BOLUM	
DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ.....	233
(A) Duşlerin Unutulması.....	236
(B) Gerileme.....	256
(C) istek Doyurma.....	272
(D) Duşler Tarafından Uyarılmak — Duşlerin İşlevi — Anksiyete D u şle ri.....	293
(E) Birincil ve İkincil Surecler— Bastırma.....	306
(F) Bilinçdışı ve Bilinc — Gerçeklik	325
EK	
Freud'un Genel Olarak Ya da Büyük Olcude Duşlerle ilgili Yazılarının Listesi.....	337

KAYNAKCA

(A) Metinde Gonderme Yapılmış Yazarlar

Dizini ve Çalışmaların L iste si.....	339
Yayımlanmış Diğer Çalışmaların L iste si.....	356
Kısaltmalar Listesi.....	362
DUŞLER DİZİNİ	
(A) Freud'un G orduğu.....	363
(B) Başka Kişilerin G orduğu.....	364
SOZCUK DİZİNİ.....	369

FREUD KİTAPLIĞI UZERİNE

Freud'un tum kitaplarını *Freud Kitaplığı* başlığı altında, 16 kitaplık bir dizi olarak yayımlıyoruz. Reich'in ve Fromm'un kitaplarının yanı sıra, Freud'un kitapları da, sistemli bir biçimde Türkçe olarak yayımlanmış olacak.

Bu dizideki ciltler, Pelican Yayınevi'nin oluşturduğu *Freud Kitaplığı*'ndaki ciltlere göre düzenlendi. Bu ciltlerde, kitabın ana başlığı altında Freud'un çeşitli çalışmaları yer almaktadır. Freud'un yazdığı tıbbi makaleler ya da daha sonra kitap halinde yayımlanmış yapıtlarının taslakları gibi, yinelemelere yol açan bölümler diziye alınmamıştır.

Yazılar, Freud'un aynı konudaki çalışmalarının tek bir ciltte kolaylıkla bulunabilmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiş ve tarihsel bir sıra izlenmiştir.

Her çalışmanın ilk yayın tarihi, kitapların iç başlık sayfalarında belirtilmiş, düzenleme tarihi daha önceki tarihten farklı olduğunda, köşeli parantezler içinde gösterilmiştir.

Yazıların geçmişiyle ilgili diğer bilgiler, giriş notlarında ya da

metnin dipnotlarında verilmiştir. Bu notlardaki sistemli göndermeler, önemli ruhcozumsel kavramların ortaya çıkışını ve gelişmesini izlemeye olanak vermektedir. Ayrıca Freud tarafından birbirini izleyen basımlarda yapılan metin düzeltmelerinin ve eklemelerin tarihleri belirtilmiş, belli durumlarda da metinlerin daha önceki biçimleri sunulmuştur.

16 ciltlik *Freud Kitaplığının* arka sayfada gösterilen sıraya göre yayımlanması tasarlanmaktadır. Ancak Türkçe'de yayımlanmamış yapıtlara öncelik vermek kaygısıyla, ya da çeviri ile ilgili birtakım teknik zorunluluklar nedeniyle bu sıralama değişebilecektir.

FREUD KİTAPLIĞI

1. RUHCOZUMLEMESİNE GİRİŞ KONFERANSLARI - I (1915-17)
2. RUHCOZUMLEMESİNE GİRİŞ KONFERANSLARI - II (1932)
3. HİSTERİ ÜZERİNE ÇALIŞMALAR (Josef Breuer ile birlikte) (1895)
4. DÜŞLERİN YORUMU - I (2. basım)
5. düşlerin yorumu - II (2. basım)
6. GÜNLÜK YAŞAMIN PSİKOPATOLOJİSİ (1901)
7. espriler ve bilinc dışı ile ilişkileri (1905) (2. basım)
8. CİNSELLİK ÜZERİNE (*Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme* ile, uygulama ve kuram üzerine kısa yazılar) (1905)
9. OLGU OYKULARI - I (“Dora” ve “Küçük Hans”) (1909)
10. OLGU OYKULARI - II (“Sıcağı-Adam” (1911), Şireber, “Kurt-Adam” (1914), Bir Dişi Eşcinselliği Oyusu) (çıktı)
11. PSİKOPATOLOJİ (*Ketvurnialar, Belirtiler ve Anksiyete* (1926)

ile, Histeri, Anksiyete Nevrozu, Sabit Fikir Nevrozu, Paranoya

ve Carpitmalar üzerine kısa çalışmalar)

12. METAPStKOLOJİ (*Haz İlkesinin Ötesinde* (1920), *Ego ve id*

(1923) ve Bilincaltı, Narsisizm, guduler kuramı. Yas Tutma ve

Melankoli, Mazoşizm, zihinsel işleyiş kuramı)

13. UYGARLIK, TOPLUM VE DİN (*Grup Psikolojisi* (1921), *Bir*

Yanılsamanın Geleceği (1927), *Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları*

(1930) ve kısa yazılar)

14.DİNİN KOKENLERİ (*Totem ve Tabu* (1912-13), *Musa ve Tekta*

n n c ılık (1934-8) ve kısa yazılar)

15.SANAT VE EDEBİYAT (Dostoyevski, Goethe, E.T.A. Hoffma11,

Ibsen, Jensen, Leonardo, Michelangelo, Shakespeare, Stefan

Zweig üzerine yazılar ve 17. yy. ressamı Christoph Halzmann

olayı)

16.RUHCOZUMLEMESİNİN TARİHİ (“Ruhcozumsel Devinimin

Tarihi Üzerine” — *Bir Otobiyografik İnceleme, Tıp-dışı Analistler*

Sorunu, Ruhçözümlemesinin B ir Özeti ve kısa yazılar)

DÜŞ-İŞLEMİ

Bugüne dek düş sorununu cozmek için yapdımış her girişim, onların

bizim belleğimizde bulunan görünür içerikleriyle ilgilenmiştir. Tüm

bu girişimler, düşlerin görünür içeriklerinden bir yoruma varmaya

cabalamış ya da (eğer hiçbir yoruma kalkışılmamışsa) aynı görünür

iceriğe dayanılarak onların doğası hakkında bir yargı oluşturmaya

c a lışm ıştır. Başka b ir şeyi hesaba katma k o n u s u n d a biz tek

başımızayız. Biz, düşlerin görünür içerikleriyle soruşturmamızın sonuçları arasına yeni bir ruhsal malzeme sınıfı katmış bulunuyoruz:

yani onların *gizli* içeriklerini, ya da bizim yöntemimizle ulaşılan "düş düşünceleri"ni. Bir düşün anlamını bulup çıkarmamızı sağlayan şey onun görünür içeriği değil bu düş düşünceleridir. Böylece onumuze daha önce hic var olmamış yeni bir görev çıkmış oluyor: yani, düşlerin görünür ic erikleriyle g izli düş düşünceleri arasındaki ilişkile ri araştırmak ve İkinciye birinciye donuştüren sureclerin izini surmek görevi.

Düş düşünceleri ile düş içeriği bize sanki aynı konunun iki ayrı dilde anlatımı gibi sunulurlar. Ya da daha doğru bir anlatımla, düş içeriği, düş düşüncelerinin başka bir anlatım biçimindeki kopyasıdır; bizim işimiz de özgün metinle çeviriyi kıyaslayarak bu anlatım biçiminin in a lfab e sin i ve sozdizimi y a s a la rın ı b u l m a k tır. Düş düşünceleri, onları öğrenir öğrenmez kavranabilir. Ote yandan düş-

VI. BOLUM

12 VI. DUŞ-IŞLEMI

ic eriği sanki resim yazısıyla ifade edilmiştir ve harflerinin tek tek düş düşünceleri diline donuşturulmesi gerekir. Eğer bu harfleri simgesel ilişkileri yerine resimsel değerlerine göre okuyacak olursak yalnızca düşeceğimiz kesindir. Varsayın ki onumde bir resimli bilmece var.

Catısında bir sandal bulunan bir ev, alfabenin tek bir harfi, kafası koparılmış koşan bir adam v.b. resimlerinden oluşuyor. Şimdi zıtlıkların bolluğu karşısında yanlış yöne saptırılmam ve resmin gerek

butununun gerekse parçalarının sacma olduğunu bildirmem olasıdır.

Bir sandalın calının uzerinde işi yoktur ve başsız bir adam koşamaz.

Dahası, adam evden daha buyuktur ve eğer tum resim bir manzarayı temsil etme niyetindeyse alfabenin harflerinin onun icinde yeri yoktur cunku boyle nesnelere doğada bulunmaz. Ama bu resim bilmecesi

hakkında doğru bir yargıya ancak tum kompozisyon ve onun

parçalarıyla ilgili bu tur eleştirileri bir yana bırakır ve ayrı ayrı her

oğeyi, o oğeyle şu ya da bu bicimde temsil edilebilecek bir hece ya da

sozcukle değiştirirsek varabiliriz. Bu bicimde biraraya getirilecek

sozcukler, arlık sacma değil son derece güzel ve anlamlı bir şiir parçası

oluşturabilir. Bir duş bu tur bir resim bilmecesidir ve duş yorumu alanındaki

oncülerimiz bilmeceyi bir resim kompozisyonu gibi ele alma

yanlışına düşmüşlerdir; bu yuzden de duşler onlara sacma ve değersiz

gibi gelmiştir.

(A)

YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ

Duş içeriğini duş düşünceleriyle karşılaştıran birinin acık olarak

goreceği ilk şey b u yuk olcude bir *y o ğ u n l a ş t ı r m a* işleminin

gerçekleştirilmiş olduğu olacaktır. Duşler, duş düşüncelerinin kapsamı

ve zenginliğine kıyasla kısa, verimsiz ve özetlenmiş şeylerdir. Eğer

bir duş yazılacak olsa belki de yarım sayfaya sığabilir. Duşun altındaki

duş düşüncelerini ortaya koyan çözümleme ise altı, sekiz hatta oniki

kat fazla yer tutabilir. Bu oran, değişik duşlere göre değişebilir ama en

azından benim deneyimlerime göre hiçbir zaman tersine donmez. Bir

kural olarak, insan, ışığa çıkarılan duş düşüncelerinin lam olduğunu düşünme eğiliminde olduğu için var olan sıkıştırılmayı eksik tahmin edebilir; oysa eğer yorum işi daha ileri götürülecek olursa düşün gerisine gizlenmiş daha başka düşünceler de ortaya çıkabilir. Daha önce [bkz. I. Cilt s. 267 v. s.] aslında bir düşün tümüyle yorumlandığından hiçbir zaman emin olunamayacağını gösterme olanağı olmuştu. Cozum, doyurucu ve boşluksuz bile görünse düşün hala bir başka anlamı olma olasılığı her zaman vardır. O halde yoğunlaştırmanın miktarını belirlemenin olanaksız olduğunu kesin olarak söyleyebiliriz. Duş içeriği ile duş düşünceleri arasındaki büyük orantısızlığın, ruhsal malzemenin düşün oluşumu sırasında yaygın bir yoğunlaştırma surecine uğramış olmasından doğduğu düşüncesine, ilk bakışta akla çok yakın gelen bir karşılık verilebilir. Çok sık olarak tüm gece bo

VI. DÜŞ-İŞLEM

yunca pek çok duş gördüğümüz ve gördüklerimizin çoğunu unutmuş olduğumuz izlenimine kapılırız. Bu görüşe göre uyandığımızda anımsadığımız duş, tüm duş-işleminin yalnızca eksik bir kalıntısıdır ve eğer tümünü anımsayabilseydik o da duş düşünceleri kadar kapsamlı olurdu. Kuşkusuz bunda bir miktar gerçek payı var: eğer uyanır uyanmaz onları anımsamaya çalışacak olursak duşleri en doğru biçimde yeniden uretebildiğimiz, oysa akşama doğru onlara ilişkin belleğimizin giderek yetersizleştiği konusunda hiçbir kuşku olamaz. Ama ote yandan anımsadığımızdan daha fazla duş gördüğümüz izleniminin, sıklıkla, kökenini daha sonra tartışacağım bir yanılsamaya dayandığı da

gosterilebilir. [Bkz. s.216 ve 241.j Dahası, duş-ışlemi sırasında yoğunlaştırmanın olduğu hipotezi, duşlerin unutulma olasılığından etkilenmez; cunku bu hipotezin doğruluğu, akılda tutulmuş olan her bir duş parçacığına ilişkin duşuncenin miktarı ile kanıtlanmıştır. Buyuk bir duş parçası bellekte tutulmaktan kacmış bile olsa bu yalnızca bizim bir başka duş duşunceleri grubuna ulaşmamızı onlemiş olacaktır.

Duşun yitik parçalarının akılda kalmış duş parçalarıyla zaten ulaşmış olduğumuz duşuncelerle ilişkili olduğunu varsaymamızın hiçbir haklı nedeni yoktur.1

Bir duşun içeriğinin her bir oğesinin cozumlemesinde pek cok sayıda çağrışımın uretilmesi nedeniyle bazı okurlar ilke olarak sonraki cozumleme sırasında akla gelen tum çağrışımları duş duşuncelerinin bir kesimi saymakta haklı olup olmadığı konusunda —yani, tum bu duşuncelerin uyku durumunda etkin olup olmadığı ve duşun oluşumunda rol oynayıp oynamadığı konusunda— kuşkuya düşebilirler.

Cozumlemenin gidişi sırasında duşun oluşumunda hiçbir payı olmayan yeni duşunce katarlarının ortaya çıkmış olması daha olası değil midir? Bu duşunceye ancak kısıtlı olcude katılabilirim. Bazı duşunce katarlarının ilk kez cozumleme sırasında ortaya çıktığına hic kuşku yoktur. Ama insan tum olgularda bu yeni bağlantıların, yalnızca daha once bir başka yoldan duş duşuncelerine bağlanmış duşunceler arasında kurulduğundan emin olabilir.2 Yeni bağlantılar,

i \I9 1 4 'd e eklenen dipnot:] Duşlerde yoğunlaştırmanın varlığına pek cok yazar değinmiştir. Du Brelın (1885, 85) duşlerde duşunce gruplarının yoğunlaşınldığı bir sureş bulunduğunun kesin olduğunu soylediği bir parçası vardır.

[Bu soru s. 45'de yeniden sozkonusu ediliyor ve VII. Bolumun A kesiminin son kısmında (s .24 9 v .s.) cok daha g en iş olarak ta n ışıly o r . O z e llik le s. 254'e b akınız.]

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 15

sanki ana hatlan ayrılıp tekrar birleşen tren yolları ya da kısa devreler gibi oteki daha derin birleştirici yolların varlığı sayesinde mumkun olmaktadır.

Cozumleme sırasında ortaya cıkan buyuk düşünce yığınının, duş oluşturma sureci sırasında onceden etkin olmasına izin verilmiş olması gerekir; cunku, bir duşun oluşumuyla hic ilgisi yokmuş gibi gorunen bir düşünceler dizisiyle çalıştıktan sonra insan ansızın duşun icerğinde temsil edilmiş ve onun yorumu icin vazgecilmez olan ama bu ozel yaklaşım dizisi olmaksızın ulaşılammış bir düşünceyle karşılaşılabılır. Burada, cozumlemesini tumuyle aktarmadığım halde, insanı, şaşirtacak miktarda yoğunlaştırma urunu olmasıyla carpan botanik makalesi duşunu anımsatacağım. [I. Cilt, s. 218 v. s.]

O halde duşlerden once gelen uyku donemi sırasındaki ruhsal koşulları nasıl betimleyebiliriz? Tum duş düşünceleri birbirinin yanında mı yer almaktadır yoksa bircok düşünce katarı farklı merkezlerden aynı anda yola çıkmakta ve sonradan mı birleşmekledir? Benim goruşume gore şu an icin duşlerin oluşumu sırasındaki ruhsal koşullar hakkında herhangi bir plastik düşünce oluşturmaya gerek yoktur.

Ancak bilincliliğin eşlik ettiği amacli düşünme sırasında algıladığımızdan kolayca farklı olabilen *bilinçdışı* bir düşünce sureciyle uğraştığımız unutulmamalıdır.

Bununla birlikte, duşlerin oluşunun bir yoğunlaştırma surecine dayanması, tartışma goturmeyen bir gercek olarak kalmaktadır. Bu yoğunlaştırma nasıl gercekleşmektedir?

Ortaya cıkarılmış tum duş duşuncelerinin yalnızca kucuk bir azınlığının duşun duşunsel oğelerinden birinde temsil edildiğini duşunuyorsak yoğunlaştırmanın *atlama* ile gercekleştirildiği sonucuna varabiliriz: yani, duşun, duş duşuncelerinin sadık bir cevirisini ya da noktası noktasına izduşumu olmadığına; onların ileri derecede eksik ve boluk porcuk bir anlatımı olduğuna. Az ileride goreceğimiz gibi bu goruş en uygunsuz goruştur. Ama onu gecici bir başlangıç noktası olarak alabilir ve daha ileri bir soruya doğru ilerleyebiliriz. Eğer duş duşuncelerinden yalnızca az sayıda oğe duş iceriğine girecek yolu bulmuşsa onların secimini belirleyen koşullar nedir?

Bu soruya biraz ışık tutmak icin dikkatimizi duş iceriğinin bu koşullara denk duşen oğelerine yoneltmemiz gerekir. Ve de boyle bir araştırma icin en uygun malzeme, bicimlenmesine ozellikle guclu bir yoğunlaştırma surecinin katkıda bulunmuş olduğu bir duş olacaktır.

16 VI. DUŞ-IŞLEMt

Bu nedenle bu amaca uygun olarak I. Cilt s. 218 v. s. da bildirmiş olduğum duşu sececeğim.

I

BOTANİK MAKALESİ DUŞU

DÜŞÜN İŐERİęİ — (Belirsiz) Bir bitki türü üzerine bir makale

yazmıştım. Kitap önümde duruyordu ve ben o anda katlanmış renkli

bir levhayı çeviriyordum. O kopyaya bağlanmış olarak bitkinin kurumuş

bir örneği vardı.

Bu düşünle en belirgin olarak duran öğe *botanik makalesi'* ydi. Bu, düşününün izlenimlerinden doğmuştu: Gerçekten bir kitapçı vitrininde siklamen turu üzerine bir makale görmüştüm. Düşün içeriğinde bu türden hiç söz edilmiyordu; ondan geriye kalan tek şey makale ve onun botanikle ilişkisiydi. "Botanik makalesi" hemen bir zamanlar yazmış olduğum *kokain üzerine çalışma* ile bağlantıyı ortaya çıkardı. Düşünce zincirleri, beni, "kokain"den, bir yandan *Festschrift'e*. ve bir üniversite laboratuvarındaki belirli olaylara; öte yandan da dostum ve kokainin tanıtılmasında payı olmuş olan göz cerrahı Dr. Königslein'a yöneltti. Dr. Königslein tipi bana onunla bir akşam önce yaptığım ve kesintiye uğramış olan konuşmayı ve meslekdaşlar arasındaki odemeler konusunda değişik düşüncelerimi anımsattı. Bu konuşma, düşün o an için etkin asıl kışkırtmıştıydı; siklamen üzerine makale de o an için etkin bir izlenimdi. Ama önemsiz bir izlenim. Düşündeki "botanik makalesi"nin bir önceki günün iki yaşantısı arasında bir "ortak ara varlık"a dönüştüğünü algıladım: önemsiz izlenimden değiştirilmeden alınmış ve çok sayıda çağrışımsal bağlantıyla ruhsal olarak önemli olaya bağlanmıştı. Yalnızca bileşik "botanik makalesi" düşüncesi değil, onun her bir öğesi "botanik" ve "makale" de ayrı ayrı pek çok birleştirici yolla düşün düşüncelerinin giderek daha derin karışıklıklarına yöneliyordu. "Botanik", Profesör *G ä r t n e r l* in [Bahçıvan] tipiyle, karısının *çiçek a ç m ış* görünümü, hastam *Flora* ve hakkında unutulmuş *ç iç e k l e r*

oykusunu anlatlığım hanımla [Bayan L.] ilişkilıydı. Gartner yemden laboratuara ve Konigstein ile soyleşime yoneltti. Bu soyleşinin akışı

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMI 17

icinde iki hastamdan [Flora ve Bayan L.] soz edilmişti. Bir duşunce katan, cicekli hanımı, karımın *gözde çiçekleri'* ne, oradan da gunduzun bir an icin gorduğum makalenin başlığına bađlamıŐtı. Bunlara ek olarak "botanik", ortaokulumda bir donemi ve universitedeyken girdiğim bir sınavı anımsatmıştı. Dr. Konigstein'la soyleşimde değinilmiş olan yeni bir konu —benim *gözde hobilerim*— benim gozde ciceklerimizden, en ginarlardan, Şaka yollu sozettiğim ara halkayla unutulmuş ciceklerden başlayan duşunce katarına bağlanmıştı. "Enginarlar"ın arkasında, bir yandan, İtalya'yla ilgili duŐuncelerim,³ öte yandan da o zamandan bu yana benim kitaplarla icten ilişkilerimin acılıŐı olmuş olan bir cocukluk sahnesi yatmaktaydı. Boylce "botanik", duşle duzenli bir duğum noktası oluyordu. Onun uzerinde, Dr. Konigstein'la soyleşimin bağlamına uygun bicimde girmiş olduğunu garanti edebileceğim pek cok duşunce katan birleşmekteydi. Burada kendimizi, "dokumacının başyapıtı"ndaki gibi bir duşunceler imalathanesinde buluyoruz:

Hin Trittausend Fadn regt,

Die Schiffcin heruber hinuber schiessen,

Die Fadn ungesehen flicssen,

Hin Schlag Lausend Verbindungen schlagı.

Duşteki "makale" de iki konuya değinmektedir: calıŐmalarımın tek

yanlılığına ve gozde hobilerimin pahalılığına.

Bu ilk araştırma, bizi, "botanik" ve "makale" öğelerinin duş düşüncelerinin çoğunluğuyla değinmesi bulunduğu, onların, üzerinde çok sayıda duş düşüncesinin birleştigi "duğum noktalan" oluşturdıkları ve duşun yorumuyla bağlantılı olarak pek çok anlamları olduğu için duş içeriğinde yerlerini buldukları sonucuna yoneltir. Bu temel olgunun acıklaması başka bir biçimde de soylenebilir: duş içeriğinin tüm oğe3[

Burada daha önce dile getirmediği duş-duşüncelerindeki bir öğeden söz ediyor olsa gerek.]

|... bir pedal bin iplik fırlatır,

Mekikler bir oraya bir buraya ucar,

Görünmez iplikler birbirine duğumlenir,

Ve sonsuz bir bileşim urer.

(Goethe, *Faust*, I. Kesim, 4. Sahne

liyard Taylor'un çevirisi.))

18 VI. DUŞ-İŞLEMI

leri "aşırı belirlenmiş" bir hal almıştır — duş düşüncelerinde pek çok kez temsil edilmişlerdir.

Duşun geri kalan bileşenlerinin duş düşüncelerindeki görünüşleriyle ilişkilerini incelediğimizde daha başka şeyler keşfediyoruz.

Cevirmekte olduğum *renkli levha* (I. Cilt, s. 221 v.s. daki çözümlemeye

bkz.) yeni bir konuya, meslekdaşlarımla benim etkinliklerime

ve bunların arasında duşte zaten temsil edilmiş olan birine, benim

gozde hobilerime yonelttikleri eleştirilere; ayrıca da renkli levhaları olan

bir kitabı parçaladığım bir çocukluk anısına yoneltiyordu. *Kuru*

bitki örneği, ortaokulda, kuru ot koleksiyonu ile ilişkili olaya

değiniyor ve bu anıyı özellikle vurguluyordu.

Duş içeriğiyle duş düşünceleri arasındaki ilişki böylece görünür

hale gelmektedir. Yalnızca bir duşun öğeleri duş düşünceleriyle birçok

kez belirlenmekle kalmamakta, tek tek duş düşünceleri de duşte çeşitli

öğeler tarafından temsil edilmektedir. Çağrışım yolları, duşun bir

ögesinden çeşitli duş düşüncelerine ve bir duş düşüncesinden duşun

çeşitli öğelerine goturmaktadır. Böylece bir duş, duş içeriğinde —bir

delegenin parlamento temsilcilerini sectiği biçimde— ayrı ayrı (kısaltılmış

halde) temsil edilen tek bir duş düşüncesi ya da duş düşünceleri

grubu tarafından değil; en kalabalık ve en güçlü desteğe sahip

öğelerin — *serutin de listes* yöntemine benzer bir biçimde— duş içeriğine

girme hakkı kazandığı bir tur eleme sürecinden geçen tüm bir duş

düşünceleri kitlesi tarafından oluşur. Bu turden bir çözümlemeden

gecirdiğim her duşle bu aynı temel ilkenin değişmez biçimde desteklendiğini

gordum: duş öğeleri tüm bir duş düşünceleri kitlesi tarafından

oluşturuluyordu ve bu öğelerin her birinin duş düşünceleriyle ilişki

icinde birçok kez belirlendiği gösteriliyordu.

Duş içeriğiyle duş düşünceleri arasındaki bağlantıyı, karşılıklı

ilişkilerinin zekice icice geçmesiyle one çıkan bir başka örnekte

gostermek hic de yersiz olmayacaktır. Bu, hastalarımından birinin

—klaustrofobi nedeniyle sağalttığım bir adamın— ürettiği bir duştur.

Bu son derece zekice duşu secme nedenim, başlığından hemen anlaşılacaktır.

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 19

n

"GUZEL BİR DUŞ"

Büyük bir grubu, arabayla, üzerinde gösterişli bir han bulunan (bu doğru değil.) X caddesine götürüyormuş. Hanın içinde bir oyun oynanmaktaymış.

Bir an bir izleyici, bir başka an bir aktör oluyormuş.

Oyun bittiğinde kente geri dönmek için giysilerini değiştirmek zorunda

kalmışlar. Topluluğun bazılarına zemin katta bazılarına da birinci

katta oda verilmiş. Sonra bir tartışma çıkmış. Üsttekiler, alttakiler

hazır olmadığı ve kendileri aşağı inemediği için kızıyorlarmış. Oğlan

kardeşi üstte, kendisi alttaymış ve bu kadar baskı yaptıkları için oğlan

kardeşine kızıyormuş. (Bu kesim karanlık.) Dahası ilk geldiklerinde

bile kimin üstte ve kimin altla kalacağı kararlaştırılıp düzenlenmişmiş.

Sonra X caddesinin kente doğru olan yokuşunda tek başına

yürüyormuş. O denli güçlkle ve yorucu biçimde yürüyormuş ki olduğu

yere yapışmış gibiymiş. Yaşlı bir beyefendi yanına gelmiş ve

İtalya kralına sövmeye başlamış. Yokuşun tepesinde çok daha kolayca

yürüyebilmiş.

Yokuş yukarı yurumedeki gucluğu o denli belirginmiş ki uyandıktan

sonra bir sure onun bir duş mu yoksa gercek mi olduğu konusunda

kuşkuya duşmuş.

Gorunur içeriğini yargılayarak bu duş uzerinde uzun boylu duşunmemeliyiz.

Kuralları hıce sayarak, duşun yorumuna, duş gorenin en

belirgin diye betimlediği kesiminden başlayacağım.

Duşte gorduğu ve belki de duş sırasında gerçekten yaşadığı gucluk —nefes darlığıyla yokuş yukarı-zorlu tırmanış— hastanın yıllar önce gerçekten sergilediği ve o zaman başka bazı belirtilerle birlikte tuberkuloza yorulmuş olan belirlilerden biriydi. (Bunun histerik olarak taklit edilmiş olma olasılığı var.) Bu duşte ortaya çıkan garip ketvurulmuş devinim duyumunu gosterim duşlerinden tanıyoruz [I. Cilt, s. 291 v.s.na bkz.] ve bir kez daha herhangi bir zamanda başka herhangi bir temsil amacıyla sağlanabilen bir malzeme olduğunu goruyoruz. [S. 67 v.s.na bkz.] Tırmanışın nasıl da zor başlayıp yokuşun sonunda nasıl da kolaylaştığını betimleyen duş içeriği, ilk işittiğimde, bana, Alphonse Daudet'nin *Sappho'sumn* başyapıtsal girişini anımsatu. Bu unlu parca, genc bir adamın, metresini merdivenlerden yukarıya kollarında taşıyışını anlatır; kadın başlangıcta bir tuy kadar hafiftir ama

10 VI. DUŞ-IŞLEMt

adam tırmandıkca ağırlığı artar. Daudet'nin, genc erkeklere, sevgilerini, kokende alcakgonullu ve gecmişleri kuşkulu kızlara bağlamamaları konusunda bir uyarıda bulunmaya niyetlendiği tum sahne onların aşk oykulerinin gidişinin habercisidir.6 Hastanın sahneden bir hanımla yakınlarda bitmiş olan bir aşk macerası yaşadığını bilmeme karşın tahminimin b ir yorumda g e rc ek le ş m e sin i beklemedim. D ahası, *Sappho'daki* durum, duşte olanların *ka r ş iti'* ydı. Duşte, tırmanma başlangıcta zordu, sonradan kolaylaşmıştı; oysa romandaki simgeleştirme ancak bir şeyler başlangıcta kolay ama sonunda zor ise

anlam kazanacaktı. Ama hastamın yorumumun bir gece önce tiyatrodaki
gördüğü bir piyese çok iyi uyduğunu söylemesiyle şaşkınlık içinde
kaldım. Oyunun adı *Rund um Wien* [Viyana'nın Cevresinde] imiş ve
saygın bir biçimde yaşama atılan, sonradan bir *demi-mondaine'e*. [Yarı
sefahat düşkünü (fr) — ç.n.] dönüşen ve yüksek konumda erkeklerle *liaisons*
[ilişkiler (fr) — ç.n.] kuran ve böylece *sosyetede yükselen* ama
sonunda *gözden düşen* bir kızın yaşamını yansıtlıyormuş. Dahası bu
piyes kendisine, birkaç yıl önce gördüğü *Von Slufe zu Slufe* [Adım
adım] adında ve bir dizi *basamağıl* olan bir merdivenin görüldüğü bir
afişle ilanı yapılan bir başkasını anımsattı.

Yoruma devam edelim. Bu en son, olaylı *liaison* u kurduğu aktrist
X caddesinde yaşamaktaydı. Bu caddede han tipinde hiçbir şey yoktu.
Ama yazın bir kısmını bu hanımın uğruna Viyana'da geçirirken
yakınlardaki küçük bir otele inmişti [Almanca " *abgesliegen*" sözcük
olarak "*basamaklardan inmek*"]. Otelden ayrılırken araba sürücüsüne:
"Neyse bir haşarat kapmadığım için şanslıyım." demişti. (Rastlantısal
olarak bu da onun bir başka fobisiydi.) Bunun üzerine sürücü şu yanıtı
vermişti: "insan böyle Bir yere nasıl iner! Burası bir otel değil bir
han."

Bir han düşüncesi aklına hemen bir alıntıyı gelirdi:

**[1911 'de eklenen dipnot:] Simgeleşirmeye ilişkin kesimde tırmanma düşlerinin önemi
hakkında yazmış olduklarım [s. 86 n. 9] romancı tarafından**

secilmiş olan imgelere ışık tutar.

7 [in gilizce metinde oyunun adındaki "adım" ile "basamak" aynı "step"

sozcuğuyle karşılandığı için altı çizilmiş. — ç.n.]

Bei einem *Wirte* wundermild,

Da war ich jungst zu Gaste.⁸

Uhland'ın şiirindeki ev sahibi bir *elma ağacı*'ydi, bu kez ikinci bir alıntı onun düşünce katarına eklendi:

FAUST (*mit der Jungen tanzend*) :

Einst hau' ich *einen schönen Traum*;

Da sah ich einen *Apfelbaum*,

Zwei schone Apfel glanzten dran,

Sie reizten mich, *ich stieg hinan*.

DIE SCHONE:

Der Apfelchen begehrt ihr sehr,

Und schon vom Paradiese her.

Von Freuden fühl* ich mich bewegt,

Dass auch mein Garten solche trägt.⁹

Elma ağacının ve elmalarının neyin yerine gectiği konusunda en küçük bir kuşku duyulamaz. Dahası, düş göreni akLrisiine ceken tılsımlar arasında güzel göğusler de vardı.

Cozumlemenin bağlamı, düşün, cocukluktaki bir izlenime uzandığını

varsaymak için her olanağı vermiştir. Eğer boyleyse şimdi

yaklaşık otuz yaşında olan adamın sutannesine bir gonderme olsa gerektir.

Bir bebek için sutannesinin göğusleri bir handan ne eksik ne de

⁸[Sozcuk olarak: "Son demlerimde çok nazik bir sahibi olan bir ote lde **bir** misalirdim."

(uhland, *Wanderlieder*, 8, "Einkehr".)]

9[FAUST (*Genç Cadiyla dans ederek*):

Bir kez *güzel bir düşün* gordum

Ustunde iki guzel elma ışıldayan

Bir *elma* ağacı vardı

Oyle buyulediler ki beni *üstüne turmandım*.

GUZEL CADI:

Elmalar senin ta rafından is tenmişti

İlk kez cennette yetiştikle rinden

Ve bahcemde boylclerinin yetiştiğini bilmek

Neşeyle oynatır beni.

(Goethe, *Faust*, I. Kesim, 21. Sahne, Walpurgisnacht

Bayard Taylor 'un cevirisini, biraz değiştirilmiş .)]

22 VI. DUŞ-IŞLEMI

fa /la bir şeydir. Sutanne de Daudet'nin Sappho'su gibi hastanın kısa sure once ayrıldığı metresini anırtıyor gibi görünmektedir.

Hastanın ağabeyi de düşün içeriğinde onaya çıkmıştır; ağabey *üstte*

hasta *a ltt a d ır*. Bu da bir kez daha gerçek durumun *karşıtı ydı*: çünkü

bildiğime göre ağabey toplumsal konumunu yitirmişti; hasta ise

su rd u rm ek te y d i. Düşün içeriğini bana y in e le rk en , düşün g oren,

ağabeyinin üstte ve kendisinin "zemin katta" olduğunu söylemekten

kacınmıştı. Bu, durumu çok acık olarak ortaya koyardı; çünkü burada

[Viyana'da], biz, eğer birinin "zemin katta" olduğunu soylersen onun

parasını ve konumunu yitirmiş olduğunu — bir başka deyişle *gözden*

d ü ş t ü ğ ü n ü— kastederiz. Şimdi düşün bu kesiminin bazı yerlerinin

karşıtı yla temsil edilmesinin bir nedeni olsa gerektir. Dahası, karşıtına cevirmenin duş duşunceleri ile duş içeriği arasında başka bazı ilişkilere de uyması gerekir [s. 58 v. s. na bkz.j; bu karşıtına cevirmeyi nerede aramamız gerektiğine ilişkin bir ipucumuz var. Acık olarak duşun son un da , *Sappho'dn* b e tim le nm iş olan m e rd iv en le ri tirm anm a gucluğunun karşıtına cevriildiği kesimde bulunması gerekir. O zaman neyin karşılına cevrilmesine niyet edildiğini kolayca gorebiliriz. *Sappho'da* adam kendisiyle cinsel bir ilişkisi bulunan bir kadını taşımaktadır; duş duşuncelerinde ise durum bunun *ka rşıtı'* dır ve bir kadın adamı taşımaktadır. Ve bu ancak cocuklukta olabileceği için bir kez daha gonderme, bebeğin ağırlığım kollarında taşıyan sutanneye yapılmaktadır. Boylcece duşun sonu hem Sappho'ya hem de sutanneye eşzamanlı bir gondermeydi. Tıpkı romanın yazarının "Sappho" adını secerken aklında lesbiyen uygulamalara bir anıştırma bulunduğu gibi insanların "ustle" ve "altla" olduğu duş parçası da hastanın aklını meşgul eden ve baskılanmış istekler olarak nevrozunda etkili olan, cinsel doğada duşlemleri anıştırmaktadır. (Duş yorumunun kendisi, bize, duşle bu bicimde temsil edilen şeylerin gercek olayların anıları değil duşlemler olduğunu gostermez; bir cozumleme, bize, yalnızca bir duşuncenin *iç e r iğ in i* verir ve onun gercekliğini belirlemeyi bize bırakır. Gercek ve hayali olaylar duşlerde ilk bakıştta eşit gecerlikte ortaya çıkarlar ve bu yalnız duşlerde değil, daha onemli ruhsal yapıların uretiminde de boyledir.)¹⁰

[Frcud burada olasılıkla nevrotik hastalarının cozumlemeleri sırasında acık

olarak ortaya konan bebeksi cinsel yaralanmaların aslında çok sık olarak düşlemler olduğu biçiminde çok yakınlarda yapmış olduğu buluşa gönderme yapıyor. Freud, 1906a'ya bkz. |

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 23

"Büyük bir grup" daha önceden bildiğimiz gibi [1. Cilt, s. 294 v.

s.na bkz.j bir giz anlamına gelir. Ağabeyi basit olarak onun bir

kadının sevdiği isiyiyle ilgili tüm sonraki rakiplerinin temsilcisiydi

(çocukluk sahnesine "geçmişe dönük bir düşünme" aracılığıyla girmişti).

İtalya Kralına küfreden beyefendi bir kez daha yakınlarda olmuş

ve aslında önemsiz bir yaşantı ortamı yoluyla yüksek sosyeteye girmenin

yollarını zorlayan alt sınıftan insanlarla ilişkiliydi. Bu sanki

memedeki çocuğa Daudet'nin genç erkeklere yaptığına benzer bir uyarının

yapılmasıydı."

Düşlerin oluşumunda yoğunlaştırmayı incelemek için üçüncü bir

olanak sağlamak üzere ruhsal çözümleme yapan yaşlıca bir hanıma

borçlu olduğum bir başka düşünme çözümlemesinin bir kesimini vereceğim.

Hastanın ıstırap çektiği ağır anksiyete durumlarından

beklediği üzere hastanın düşleri, ilk ayrıştığı anda, kendisini hem

şaşırtmış hem de irkiltmiş olan pek çok sayıda cinsel düşünceler

iceriyordu. Düşün yorumunu sonuna dek izleyemeyeceğim için onun

malzemesi, aralarında görünür bir bağlantı bulunmayan çeşitli gruplara

dağılmış gibi görünecektir.

III

"MAYIS HÖCKGİ12 DÜŞÜ"

DÜŞÜN İÇERİĞİ — Bir kutunun içinde serbest bırakması gereken

aksi halde boğulacak olan iki mayıs böceği olduğunu anımsamış.

Kutuyu açtığı anda mayıs böcekleri bitkin bir durumdaymış. Biri açık pencereden uçup gitmiş; ama öteki birilerinin isteği üzerine pencereyi kapatırken kanadın arasında kalıp ezilmiş. (Tiksinti belirtileri.)

ÇÖZÜMLEME — Kocasını gecici olarak evden uzaktaydı ve ondört yaşındaki kızını yandaki yalakla uyuyordu. Bir akşam önce kız, onun su bardağına düşmüş bir kelebeğe dikkatini çekmişti; ama o, kelebeği sudan çıkarmamış ve ertesi sabah zavallı yaratık için uzuntu duymuştu.

Akşam okuduğu kitap, bazı oğlanların bir kediyi nasıl kaynar suya

11 Diş gorenin sutanesiyle ilgili durumun hayali olduğu, bu olguda sutannenin adamın annesi olmasıyla nesnel olarak kanıtlanmıştı. Bu bağlamda I Cilt, s.

253'de yinelediğim, sutanesiyle eline geçen fırsatı daha iyi kullanmamış olduğuna hayıflanıp genc adam oykusunu anımsadım. Aynı biçimde bir hayıflanma kuşkusuz bu durumun kaynağıydı.

*[Almanca *'MaikaferMin daha yaygın karşılığı "agustos boc cği" dir. Ancak bu düşünme amaçları için sözcüğü sözcüğüne bir çeviri yeğlendi]*

24 VI. DÜŞ-İŞLEMİ

attıklarını ve hayvanın kıvranımlarını anlatıyordu. Düşün —kendi

başlarına onemsiz olan— iki hızlandırıcı nedeni bunlardı. Sonra hayvanlara eziyet konusunu biraz daha izledi. Birkac yıl önce, belli bir

yerde yaz tatilini geçirirlerken, kızını, hayvanlara karşı çok kıyıcıymış.

Kelebekleri loplara ve hastadan onları öldürmek için biraz arsenik istermiş.

Bir keresinde bir kelebek, gövdesini delen bir iğneyle uzun bir

sure odanın icinde ucmayı surdurmuş; bir başka kez cocuğun koza
ormeleri icin sakladığı tırtıllar acılıktan olmuş. Daha da nazik bir
cağdayken ayıllı cocuk *böce klerin* ve kelebeklerin kanatlarını koparırmış.

Ama şimdi tum bu kıyıcı eylemlerden dehşete duşermiş — o
denli iyi kalpli biri haline gelmiş.

Hasla bu celişki uzerinde duşundu. Bu ona bir başka celişkiyi,
George Eliol'uu *Adam Bede'de* ortaya koyduğu, *görünümle* karakter arasındaki
celişkiyi anımsattı: guzel ama gosterişci ve aptal bir kız ile

cirkin ama yuce karakterli bir başka kız; aptal kızı baştan cıkaran *soylu*
bir adam ve gercek soyluluğu duyumsayan ve oyle davranan bir işci.

İnsanların icindekini ayrımsamanın ne denli olanaksız olduğunu
soyledi. *Ona* bakınca şehevî istekler tarafından işkence cekliğini kim
tahmin edebilirdi?

Kucuk kızın kelebek toplamaya başladığı yıl bulundukları bolge
ciddi bir *mayıs böceği* istilasına uğramıştı. Cocuklar boceklere cok
kızıyorlar ve onları acımasızca *eziyorlardı*. O sırada hastam mayıs
boceklerinin kanallarını koparan ve govdelerini yiyen bir adam
gorm u ştu . Kendisi *M a y ı s* 'ta doğmuş ve *M a y ı s* 'la evlenmişti.

Evlendikten uc gun sonra anababasına ne denli mutlu olduğunu
yazmıştı. Ama bunun gercekle ilgisi yoktu.

Duşten önceki akşam bazı eski mektupları karıştırmış ve onların
bazılarını —bazıları ciddi bazıları gulunc— yuksek sesle cocuklarına
okumuştı. En gulunc mektup kızılığında kendisine kur yapan bir piyano
öğretmeninden ve bir başkası da *doğuştan so y lu* birinden

gelmişti.13

Kadın, kızlarından biri Maupassant'ın "kotu" kitaplarından birini ele gecirdiği için kendini suçluyordu.14 Kızın istediği *arsenik*, ona, IDaudet'nin yazdığı] *Le Nabab*'da Duk de Mora'ya genclik gücünü yeniden kazandıran *arsenik haplarım* anımsattı.

'Düşün asıl kışkırtıcısı buydu.

14lin noktada araya bir şey eklemek gerekiyor: "bu lur kitaplar bir kız için ze-Aır'dır." Hastanın kendisi de gencken yasak kitapların içine epeyce dalmıştı.

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 25

"Onları serbest bırakmak" ona *Sihirli Flüt*'in bir parçayı düşündürdü:

Zur Liebe kann ich dich nicht zwingen,

Doch geh ich dir die Freiheit nicht,15

"Mayıs böcekleri" de ona Katchen'in sözlerini düşündürdü:

Verliebt ja wie ein Käfer bist du mir.16

Ve tüm bunların ortasında *Tannhäuser*'den bir alıntı geldi:

Weil du von böser Lust b e see lt...17

Yanında olmayan kocasına ilişkin sürekli bir endişeyle yaşıyordu.

Yolculuğu sırasında başına bir şey geleceği korkusu pek çok uyanıklık

hayalinde ifade edilmişti. Cozumlemesinin gidişi içinde, kısa süre

önce, bilinc dışı düşüncelerinin arasında kocasının "yaşlanması"na

ilişkin bir yakınmayı aydınlatmıştı. Eğer düşü gormesinden birkaç

gün önce günlük işlerinin ortasında kafasında beliren ve kocasını hedef

alan bir emir cumlesiyle dehşete düştüğünü söyleyecek olursam şu andaki

düşünde gizlenen istekli düşünce çok daha iyi anlaşılacaktır: "Git

ve kendini as!" Birkac saat once bir yerlerde bir adamın asıldığında

guclu bir ereksiyon oluştuğunu okumuştu. Bu urkutucu kılıkla

bastırmadan kurtulan şey, bir ereksiyon isteğiydi. "Git ve kendini as!",

"Ne pahasına olursa olsun bir ereksiyon sağla!" ile eşdeğerdi. *Le*

Nabab'daki Dr. Jenkins'in arsenik hapları buraya tam uyuyordu. Ama

15 [Sevmekten korkma seni asla zorlamayacağım

Henuz *seni serbest bırakmak*, için çok erken.

(Mozart'ın operasının I. Perdesinin *F in a T* inde Pamina'lı

Sarastro. 12. J. Dcnl'in cevirisini.)].

1 ("Bana deli gibi aşıksın." Sozcuk olarak: "Bana bir *b ö c e k* gibi aşıksın."

Kleist'm *Kalehen von Heilbronn* undan, IV. Perde, 2. Sahne.] — Daha ileri bir

duşunce katan aynı şairin *P e n t h e s i l e a* sına ve bir aşığa *eziyet* etmeye yoneltti.

17[Sozcuk olarak: "Boyle şeytan i hazlar'dzn esinlendiğin için." Bu, olasılıkla Tannhauser in
VVagner'in operasının son sahnesinde bildirdiği Papanın lanetinin

giriş cumleciğinin bir anısıdır. Gercek sozler şoylctdir: "Hast du so bosc Lust gethcilt"

— "Boyle şeytani hazlan paylaştığın için."]

26 VI. DUŞ-IŞLEMt

hastam, en guclu afrodisyazığın, cantharides'in (halk arasında "İspanyol

sineği" diye bilinir) *ezilmiş böceklerden* elde edildiğini biliyordu. Duş

iceriğinin temel parçasının surucusu buydu.

Pencerelerin acılması ve kapatılması kocasıyla arasındaki temel

tartışma konularından biriydi. Kadın, uyuma alışkanlıkları bakımından

acrofil, kocası ise ae rofobikii.18 *B itk in lik* , kadının duşu gorduğu

sıralardaki temel belirtisiydi.

Kaydettiğim duşlerin ucunde de duş içeriğinden doğan bağlantıların çoğulluğunu acıkca gostermek icin, duş içeriğinin öğelerinden birinin duş düşüncelerinde yeniden ortaya çıktığı noktaları *kalın* harflerle işaretledim. Ancak bu duşlerin hicbirinin cozumlemesinin izi sonuna dek izlenmediği icin içeriğinin ne denli aşırı nedensel olduğunu gostermek uzere cozumlemesi cok ayrıntılı olarak kaydedilmiş bir duşten soz etmek daha iyi olacaktır. Bu amacla Irma'nın enjeksiyonu düşunu alacağım [I. Cilt s. 158 v.s.]. O ornekte, yoğunlaştırma işleminin, duşlerin oluşumunda birden cok yontemi kullandığını gormek cok kolay olacaktır.

Duş içeriğinin temel tipi hastam Irma'ydı. Gercek yaşamda kendisine ait olan yuz anlatımlarıyla ortaya çıkmıştı ve boylcce ilk ornekle kendisini temsil ediyordu. Ama onu pencerenin onunde muayene ettiğim pozisyon, başka birinden, duş düşüncelerinin ortaya koyduğuna gore, hastamın yerine gecirmek istediğim hanımdan turemişti. Irma'da bana en buyuk kızıma ilişkin anksiyetemi anımsatan bir difteri zarı bulunduğu ortaya çıktığında Irma bu kızın yerine geciyordu ve onun da arkasında kızıyla aynı adı taşıyan ve zehirlenerek olmuş olan hastamın tipi gizliydi. Duşun sonraki akışı icinde, Irma tipi, duşteki gorsel resminde hicbir değişiklik olmaksızın, daha başka anlamlar kazandı. İki arkadaşımın birbirine zıt karakterlerini ortaya koydukları cocuk hastanesinin noroloji bolumunde muayene ettiğimiz cocuklardan biri oldu. Kendi cocuğumun tipi acıkca bu gecışı sağlayan allama taşı olmuştu. Aynı Irma'nın ağzını acmaya direnci bir zamanlar muayene ettiğim bir

hanıma ve aynı bağlantı aracılığıyla karıma bir anıştırmaydı. Dahası,

18[Aerofil: hava seven; aerofobik: havadan korkan. — f.n.]

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 27

boğazında bulduğum patolojik değişiklikler bir dizi başka tipe de anıştırmada bulunuyordu.

"Irma"yı izleyerek aydınlattığım bu tiplerden hicbiri duşte bedensel bicim olarak ortaya cıkmamıştı. "Irma"nın duş tipinin arkasına gizlenmişler ve boylice onu pek çok zıt niteliği olan kolektif bir imgeye donuşturmışlerdi. Irma, yoğunlaştırma işleminin kurbanı olan tüm bu tiplerin temsilcisi haline gelmişti; çünkü *onların* bana anımsattığı her şeyi, nokta nokta *ona* gecirmiştim.

Duş yoğunlaştırması amacıyla bir "kolektif tip" üretmenin başka bir yolu da vardır, o da iki ya da daha çok insanın gerçek tiplerinin tek bir duş imgesinde birleştirilmesidir. Duşumdaki Dr. M. bu bicimde oluşmuştu. Dr. M. adını taşıyor ve onun gibi konuşup onun gibi davranıyordu; ama fiziksel özellikleri ve hastalığı bir başkasına yani benim en büyük ağabeyime aitti. Tek bir özellik, onun solgun görünümü, çift yanlı belirlenmişti çünkü gerçek yaşamda her ikisinin ortak özelliğiydi.

Sarı sakallı amcama ilişkin duşumdaki Dr. R. [I. Cilt s. 188 v. s.]

de benzer bir bileşik tipti. Ama orada duş imgesi daha başka bir yoldan oluşmuştu. Bir kişinin özelliklerini diğerininkilerle birleştirip sürec sırasında her birinin anı resimlerinden belli özellikleri atmamıştım.

Benimsediğim yöntem, G alto n 'u n aile p o rtre le rin i o lu ştu r m a

yontemi ydi: yani iki imgeyi tek bir karta o Şekilde basıyordum ki her ikisinde de ortak olan ozellikler vurgulanıyorsa birbirine uymayan ozellikler birbirini iptal ediyor ve resimde belirsizleŐiyordu. Amcama ilişkin duşumde acık renk sakal her iki kişiye de ait olan ve bunun sonucunda bulanıklaŐmıŐ olan bir yuzun cevresinde belirgin olarak ortaya cıkıŐmıŐtı; rastlantısal olarak sakal, kırlaŐma ara duşuncesi yoluyla babamla bana bir anıştırmayı da icermekteydi.

Kolektif ve bileşik tiplerin oluşturulması, duşlerde, yoğunlaştırmanın işlediği ana yontemlerden biridir. İleride [s. 53 v.s.na bkz.] bir başka bağlamda onlar uzerinde durma olanağı bulacağım.

Irma'nın enjeksiyonu duşunde "dizanteri" duşuncesinin ortaya cıkıŐımın da coğul belirleyicileri vardı: once "difteri"ye fonetik benzerliği [I. Cilt s. 166'ya bkz.] ikinci olarak da Doğuya gondermiŐ olduğum ve histerisi ayırmsanmıŐ hastam sayesinde.

Bu duşteki bir başka ilginç yoğunlaştırma orneği onda "propiller" den soz ediliŐiydi TL Cilt s. 168 v. s.]. Duş duşuncelerinin icerdiği ise "propiller" değil "amiller"di. Bu noktada duşun oluşumunda tek bir yerdeğiştirme bulunduğu varsayılabılır. Gerçekten de durum budur.

Ama yerdeğiştirme, duşun cozumlemesine aşağıda yapılan eklentinin k an ıtlay a c ağ ı uzere yoğ u n la Ştırm a am ac ın a da hizmet etmiştir.

Dikkatimin bir sure daha "propiller" sozcuğu uzerinde kalmasına izin verdiğimde onun kulağa "Propylaca" gibi geldiğini ayırmsadım. Ama Propylaea yalnızca Atina'da değil Muniht'e de vardı.19 Duşten bir yıl once o sırada ağır hasta olan bir arkadaşımı —duşte "propiller"den hemen

sonra ortaya çıkan "trimelilamin" sozcuğuyla yanılıya yer vermeyecek

bicimde anıştırılan arkadaşımı— ziyaret etmek için Münih'e

gitmiştim.

Düş çözümlemelerinin başka yerlerinde olduğu gibi burada da çok

çeşitli doğal önemleri olan çağrışımların sanki eşit ağırlıktaymışlar gibi

duşunce bağlantıları oluşturmak üzere kullanılmalarının carpıcı bir

yontemi üzerinde duracak ve düş düşüncelerindeki amillerin düş

icerisindeki propillerle yer değiştirisi sürecinin plastik bir tablosunu

verme eğilimine kendimi bırakacağım.

Bir yanda beni anlamamış olan, bana karşıt yanı tutan ve bana amil

kokulu bir likör hediye etmiş olan arkadaşım Otto'ya bağlanmış

düşünceler grubunu görüyoruz. O yanda ise beni *arılamış* olan, benden

yana çıkacak olan ve kendisine pek çok değerli bilgiyi, bu arada

cinsel süreçlerin kimya sıyla ilgili bilgileri de borçlu olduğum,

Berlin'deki arkadaşım [Wilhelm Fliess] ilişkin düşünceler grubunu —

ilk gruba tam karşıtıyla bağlanmış olarak— görmekteyiz.

Yakın geçmişteki uyarıcı n ed en le r—düşün gerçek kışkırtıcıları—

"Otto" grubunda dikkatimi neyin çekmesi gerektiğini belirledi; amil,

duş icerisinin bir kesimini oluşturmaları önceden yazılmış olan bu

secilmiş öğeler arasındaydı. Daha zengin olan "Wilhelm" grubu, kesinlikle

"Otlo"ya zıt olmasıyla harekete geçirilmişti ve daha önce "Otto"

da harekete geçirilmiş olanları yankılayan öğeleri vurgulanmıştı. Gerçeklen

tum düş boyunca beni kızdıran birilerinden onun pekala tam

karşıtı olabilecek birilerine donmeyi sürdürmüştüm; noktası noktasına

bir karşıtın karşıısına bir arkadaşı cıkarılmışım. Boylece "Otto" grubundaki amil, diğer gruptaki kimya alanından anıları uretmışti; bu yolla değişik yonlerden desteklenmiş olan trimetilamin, duş iceriğine girmenin yolunu bulmuştu. "Amiller" in kendisi duş iceriğine değiştirilmeden girmiş olabilirdi; ama "Wilhelm" grubunun etkisi altına girdi.

28 VI. DUŞ-İŞLEMİ

[Atina orneğinde torensel bir revak.] 19

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 29

Cunku bu ismin kapladığı tum bir anılar yelpazesini "amiller" için iki yanlı bir belirlenme sağlamak üzere taranmıştı. "Propiller", "amiller" le yakın ilişki içindeydi ve "Wilhelm" grubundan Münih, "propylaea" siyle onunla yarı yolda buluşmuştu. İki düşünce grubu, "propiller-propylaea" üzerinde buluşmuş ve sanki bir uzlaşma sonucu duş iceriğine girme yolu bulan, bu ara oğe olmuştu. Burada çoğul belirleyicilerin etkisinde bulunan ortak bir ara başlık oluşturulmuştu. Bu nedenle bu çoğul belirleyicilerle bir oğenin duş iceriğine girmesini kolaylaştıracakları açıktır. Bu turden bir ara bağlantı oluşturmak için dikkat, duraksanmadan, niyetlenilenden yakınlardaki bazı başka çağrışımlara kaydırılmıştır.

Irma'nın en jek siy o n u düşününce e lem em iz , bizim d u şle rin oluşumu sırasındaki yoğunlaştırma surecleri üzerine bir icgoru edinmemize olanak vermiştir. O sureclerin belirli ayrıntılarını gözleyebildik; orneğin, duş düşüncelerinde birçok kez ortaya çıkan oğelerin nasıl da yeğlendiğini, yeni birliklerin nasıl bicimlendirildiğini (kolektif

tipler ve bileşik yapılar biçiminde), ortak ara başlıkların nasıl oluşturulduğunu.

Yoğunlaştırmanın *amacı* na ve onu üretmeye eğilimli e tmenlere

ilişkin daha ileri bir soru, düşlerin oluşumu sırasında işleyen

tum ruhsal surecler sorusundan söz edene dek ortaya atılmayacaktır [s.

62'ye ve VII. Bolum, E kesimine, özellikle s. 312 v.s.na bkz.]. Şu an

icin düş yoğunlaştırmasının düş düşünceleri ile düş içeriği arasındaki

ilişkinin dikkate değ e r bir özelliği olduğunu ayırmsamakla yetineceğ iz.

Düşlerde yoğunlaştırma işlemi en acık olarak sozcukler ve adları

ele aldığı zaman gorulur. Sozcuklerin düşlerde sıklıkla şeyler gibi ele

alındığı doğrudur ve bu nedenle tıpkı şeylerin sunumunda olduğu gibi

birleştirilmeye çok yatkındırlar.²⁰ Bu turden düşler en eğlenceli ve en

merak cekici uydurma sozcukleri sunar.²¹

I

Bir keresinde bir tıp meslekdaşım, bana, yazmış olduğu ve benim

20[So/,cuklcrin ve şeylerin sunumu arasındaki ilişki, Freud tarafından çok daha

gec olarak, Bilinçdışı üzerine makalesinin son sayfalarında tartışılmıştır. (1915e).]

21 [Pek çok so ze l düşünce içeren bir düş, Freud tarafından *Günlük Yaşamın*

P s i k o p a t o l o j i s i n i n (1 9 0 1) P . F . L . , 5 , 1 0 7 v . s . V . (1 0) B o l u m u n d e b i l d i r i l m i ş t i r .

— Goruleceği üzere, aşağıdaki örneklerin büyük kesimi c ev r ile m e z . Editorun

Girişine bkz. (I. Cilt s. 36 v. s.).}

30 VI. DUŞ-IŞLEMI

goruşume göre son zamanlardaki bir fizyolojik buluşun değerinin aşırı

onemsendiği ve her şey bir yana konunun çok duygusal bir biçimde ele

alındığı bir makaleyi göndermişti. Ertesi gece düşümde acıkca bu makaleye

gonderme yapan bir cumle gordum: "*Açıkça norekdal bir tarzda*

y a z ılm ış ." Sozcuğun cozumlemesi b aşlan g ıcta bana biraz gucluk

cıkardı. Bunun [Almanca] kıyas sıfatları "*kolossal*" ve "*pyramidal*" in bir guluncleştirmesi olduğunda hic kuşku olamazdı; ama kokenini tahmin

etmek kolay değildi. En sonunda ucubenin "Nora" ve "Ekdal"

adlarından birleştirildiğini anladım — Ibsen'in iki unlu oyununun [*Bir*

B eb e k E vi ve *Yaban Örd e ğ i*] kahramanları. Bir sure once en son

çalışmasını düşünme eleştirdiğim aynı yazarın Ibsen uzerine bir gazete

makalesini okumuştum.

n

Kadın hastalarımın biri, bana, anlamsız bir sozel bileşikle biten

kısa bir duş anlatmıştı. Duşunde kocasıyla bir koy bayramındaymış ve

şoyle demiş: "*Bu, genel bir 'Maistollmütz'le bitecek.*" Duşle, bunun

mısırla yapılan bir tur puding olduğu biciminde silik bir duygusu

varmış. Cozumleme, sozcuğu "*Mais*" ["mısır"], "*toll*" ["deli"], "*manns to l l*" ["nernfoman" — sozcuk olarak "erkek delisi"] ve *O lm ü tz*

[Moravia'da bir kent] parçalarına ayırdı. Tum bu parçaların masada akrab

a la rıy la yaptığı bir konuşmanın k a l ın tı l a r ı o ldu ğ u anlaşıldı.

"*M a is* " \n a r k a s ın d a (y a k ın d a acılan Y aşgunu S e r g is in e22 bir

gondermeye ek olarak) şu sozcukler yatmaklaydı: "*Meissen*" (bir kuşu

temsil eden Meissen [Drcsden] porseleninden bir biblo); "*Miss*" (akrabalarının

İngiliz murebbiyesi *Olmütz'e* gitmişti.); ve "*mies*" (esprili

olarak "tiksinme" karşılığı kullanılan kaba bir Yahudice deyim). Bu

sozel turlunun her hecesinden uzun bir düşünce ve çağrışımlar zinciri

cıktı.

m

Kapısının zili gecenin gec saatinde kendisine bir kartvizit bırakmak

icin uğrayan bir tanışı taralından calınan genc adam o gece bir duş

22[Imparator Franz Josefin 1898'de kutlanan yaşgununun anısına.]

A. YOĞUNLAŞTIRMA tŞLEMI 31

gormuştu: *Bir adam evinin telefonunu düzeltmek için geç saatlere dek*

çalışmış. Adam gittikten sonra da telefon çalmaya devam etmiş ama

sürekli olarak değil kesik kesik çalıyormuş. Hizmetçisi adamı geri g e tirmiş

ve sonra da demiş ki: "kural olarak 'tulelrein' olan insanların

bile böyle bir şeyle başa çıkamamaları çok gülünç."

Goruleceği uzere düşün onemsiz uyarıcı nedeni, onun yalnızca bir

oğesini kapsamaktadır. Bu olay, yalnızca duş gorenin, onu imgeleminde,

aynı derecede onemsiz olmasına karşın, yerine gecici bir anlam

verilmiş daha eski bir yaşantıyla aynı diziye yerleştirmesi yuzunden

bir onem kazanmıştır. Babasıyla birlikte yaşayan bir oğlan cocuğuyken,

yarı uykulu bir durumda bir bardak suyu yere dokmuşmuş. Ev

telefonunun kablosu ıslanmış, telefonun *sürekli çalması* babasının uykusunu

kacırmış. Surekli çalış ıslanmaya denk geldiği için *"kesik*

kesik çalış" duşen damlaları temsil etmek uzere kullanılmıştı. *"Tutelrein"*

sozcuğu uc yonde cozumlenebilirdi ve boylccc de duş duşuncelerinde

temsil edilen uc nesneye yoneltilebilirdi. *"lüiel"*, "muhafızlık"

karşılığı adli bir terimdi ["vasilik"], *"Tutel"*, (ya da olasılıkla *"Tuttel"*) bir kadının goğsu icin

kullanılan kaba bir terimdi. Sozcuğun kalan kesimi,

"rein" ["temiz"], *"Zimmerielegraphl'm"* ["Ev telefonu"] ilk kesimiyle birlçşincc *"zimmerrein'* T

["temizlik eğitimi"]²³ oluşturuyordu —

ki bu da doşemeyi ıslatmakla yakından ilişkiliydi ve kulağa, duş

gorenin ailesinden birinin adına cok benzer gibi geliyordu.24

23[I:vdc beslenen hayvanların evin icinde dışkılamamak üzere eğitilmeleri.

Doğal olarak bu sozcuk bireşimini anlamı da koruyarak Turkce'de karşılamak olanaksız. — c. n.)

^Uyanıklık yaşamında bu turden hecc cozumleme ve bireşimleri — aslında bir

hecc kimyası— pek cok espride rol oynar: "Gümüş elde etmenin en ucuz yolu nedir?

Gümüşi kavaklar [*P a p p e l n* hem 'kavaklar' hem de 'gevezelik' anlamına gelir.]

arasındaki bir yolda yuruyup sukut islemektir. O zaman gevezelik kesilir ve ortaya

gümüş çıkar." |Sozcuk oyununa dayanan çoğu espride olduğu gibi burada da ceviri

espriyi yok ediyor.Turkce'de "Soz gümüşe sukut altındır" alasozuuden yararlanarak bu espriyi yeniden üretmek islersek orneğin "altın elde etmek icin altın başaklar

arasında suskun dolaşmak" biciminde kurmak gerekiyordu. Ama bu da *P a p p e l n*

sozcuğundeki cifte anlamlılığı yok ederek esprinin yapısını değiştirirdi. — ç. n.| Bu kitabın ilk okuru vc eleştirmeni — ki ondan sonra gelenlerin de aynı yolu izlemesi

olasıdır— "duş goren cok zeki vc eğlenc eli gibi görünuyor" d iy e karşı çıkmıştı.

Yalnızca düş goren so z konusu olduğunda bu oldukça doğruydu; eğer düş

yorumcusuna da g en işle tile cek olsa ydı bir karşı çıkış o labilird i. Uyanıklık

gerçekliğinde nokteli biri sayılmak icin pek de iddiam olamaz. Eğer benim düşlerim

eğ len c eli görünuyorsa bu benim yuzumden d eğ il düşlerin oluştđu garip ruhsal

koşullar yuzundendir; vc bu olgu, espriler ve gulunc kuramı ile cok yakından

ilişk ilid ir . Düşler, z ek ic e v e e ğ le n c e li bir hale donuşurler cunku onların

IV

Merkez noktası bir deniz yolculuğu gibi gorunen benim uzunca bir

duşumde, bir sonraki durak yerinin adının "*Hearsing*" ve ondan sonrakinin

de "Fliess" olduğu ortaya çıkmıştı. Bu son sozcuk benim B[erlin]'

deki, sıklıkla yolculuklarımla hedefi olan arkadaşımın adıydı.

"Hearing" bileşik bir sozcuktu. Bir kesimi, Viyana yakınındaki banliyo

hattı üzerinde bulunan ve çoğunlukla "ing"le biten yer adlarından

turemişti: Hietzing, Liesing, Modling (eski adı Medelilz, "meae deliciae"

idi — yani "meine Freud" ["benim neşem"]). Diğer kesim İngilizce

"harsay" [soylenti] sozcuğundan turemişti. Bu, iftirayı anıştırıyordu

ve düşün bir önceki günde yer alan onemsiz kışkırtıcısıyla

bağlantı kuruyordu: *Fliegende Blätter* dergisinde "Sagter Hatergesagt"

["Dedim Dedi"] adında iftiracı bir cuce hakkında bir şiir. Eğer "ing" hecesi

"Fliess" adına eklenseydi erkek kardeşimin İngiltere'den bizi

ziyarete geldiğinde deniz yolculuğunun gerçek durak yeri olan "Vlissingen"

i [Flisingen okunur. — ç .n .] e ld e ederdik. Ama Vlissingen

karşılığı İngilizce sozcuk "kızarma" anlamına gelen "Flushing" idi ve

bana circutophobia [yüz kızarması fobisi.—c.n.] nedeniyle sağalttığım

hastalarımı ve de bu nevroz hakkında yakınlarda Bechterew tarafından

yazılmış ve biraz canımı sıkılmış olan makaleyi anımsattı.

V

Gorduğum bir diğer düşün iki ayrı parçadan oluşuyordu, ilk parça çok

canlı bir biçimde anımsadığım "Autodidasker" sozcuydu, ikinci

parça birkaç gün önce ürettiğim kısa ve zararsız bir düşlemin tam bir

kopyasıydı. Bu düşün Profesör N.'yi yeniden gördüğümde ona:

"Durumu üzerine geçenlerde sizinle konsültasyon yaptığım hasla tam

da sizin kuşkulandığımız gibi gerçekten yalnızca bir nevroz acısı

cekiyordu," demem gerektiği konusundaydı. Boylece "Autodidasker" turetmesi iki koşula uygun düşüyor olsa gerekti: ilk olarak bileşik bir anlam taşıyor ya da boyle bir anlamı temsil ediyor olmalıydı; ikinci olarak da bu anlam, uyanıklık yaşamından ürettiğim Profesör N.'den ozur dileme niyetiyle sıkı bir ilişki icinde bulunmalıydı.

32 VI. DUŞ-IŞLEMt

duşuncelerini dışavuracak en doğrudan ve en kolay yollar engellenmiştir: boyle o lmaya zorlanmışlardır. Okur, hastalarımın düşlerinin, en azından benimkiler kadar hatta daha lazıa espriler ve cinaslarla dolu olduğuna kendini inandırabilir. —

[1909 'da ek len en :] Yine de bu karşı çıkış beni esprilerin ickniği ile düş-işlemini karşılaştırmaya yöneltti; sonuçlar *E spr r ile r ve B ilin ç d iş ty la İ lişk ile r i* üzerine yayımladığım kitapta (1905 c) bulunabilir. (Özellikle VI. Bolumde. — Bu bolumun

sonlarına doğru Frcud, düş esprilerinin kotu espriler olduğuna değinir ve neden

boyle olmak zorunda olduklarını açıklar. *G ir iş K onfe ranları mn* (1916-17) 15.

Konferansında da aynı noktaya değinilir. *P. F. L., I, 273-4.* — Yukarıda sozu edilen

"ilk okur" Fliess'di.]

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 33

"Autodidasker" sozcuğu kolayca "Autor" [yazar], "Autodidakt"

[kendi kendini eğiten] ve bana Lassalle adını da çağrıştıran "Lasker"e

ayrıştıırılabilirdi.²⁵ Bu sozcuklerden ilki, düşün kolaylaştırıcı nedenine

—bu kez önemli bir neden— yöneltmişti. K anma aynı zamanda erkek

kardeşimin arkadaşı olan ve öğrendiğime gore benim doğduğum

kentte doğmuş olan unlu bir [Avusturyalı] yazarın birkac kitabını vermiştim:

J. J. David. Bir akşam karım bana David'in kitaplarından

birinde yetenekli bir adamın kotuleşmesine ilişkin trajik bir oykunun

kendisinde yarattığı derin izlenimlerden söz etti ve soyleşimiz kendi çocuklarımızda belirlilerini gözlemlediğimiz yeteneklerin tartışılmasına dönüştü. Okuduklarının etkisi altındaki karım çocuklar için endişesini dile getirdi ve ben de bunların iyi bir çocuk yetiştirme için tam da kaçınılması gereken tehlikeler olduğunu söyleyerek onu teselli ettim. Geceleyin düşünce katarım çok daha otelere gitti; karımın endişesini aldım ve her türden başka endişeyi de onun icine yedirdim.

Yazarın erkek kardesim e evlilik konusunda soylediği bir söz, düşüncelerime, düşümde temsil edilmelerini sağlayacak bir yan yol gösterdi. Bu yol, çok yakın dost olduğumuz bir hanımın evlenmek için gidip yerleştiği Breslau'ya yöneltti. Bir kadın yuzunden felakete uğrama tehlikesi hakkında duyduğum endişe, —cunku benim düşüncelerimin çekirdeği buydu— Breslau'da, Lasker ve Lassalle olgularında bu oldurucu etkinin yaşanabileceği iki olasılığı eşzamanlı olarak görünümlen e olan ağı veren bir örnek bulmuştu .26 Bu düşüncelerin özetlenebileceği "*Cherchez la femme*" [kadın aramak — ç.n.] deyişi başka bir anlamda alındığında beni adı Alexander olan hala evlenmemiş erkek kardeşime yöneltti. Şimdi adın kısaltılmış bicimi olan "Alex" in "Lasker" in harflerinin sırası değişmiş bir bicimi olarak kulağa neredeyse aynıymış gibi geldiğini ve bu etmenin benim düşüncelerimi Breslau aracılığıyla yan yol boyunca yöneltmede bir payı olduğunu algılıyordum.

Ancak burada yapmakta olduğum adlar ve hecelerle oynamanın daha başka bir anlamı da vardı. Erkek kardeşimin mutlu bir aile yaşanusu

olması isteğimi ifade ediyordu ve bunu bu yolla anlatmıştı. Zola'nın, konusu benim duş duşuncelerime yakın olması gereken ve bir sanatcının yaşamı hakkındaki romanı *L'oeuvre'* da, bilindiği gibi, yazar, ken[

Alman S o sy a l Demokrat hareketinin kumcusu Ferdinand Lassalle 1825'de Breslau'da doğmuş ve 1864'de olmuştu. Eduard Lasker (1 8 2 9 -1 8 8 4) Breslau'ya pek de uzak olmayan Jarotschin'de doğmuştu v e Almanya'daki Ulusal Liberal Parti'nin kuruculanndan biriydi. Her ikisi de Yahudi kokenliydi.)

Lasker tabes'ten olmuştu; yani bir kadından bulaşan bir hastalıktan (Frengi); Lassalle ise herkesin bildiği gibi bir kadın uğruna yaptığı duelloda oldu. [George Meredith'in *Trajik Komedyenler* kitabı onun oykusu uzerinedir.)

34 VL DUş-IşLEıMI

dini ve kendi aile mutluluğunu bir sahnede tanıtır. O, "Sandoz" adı altında ortaya çıkar. Bicim değiştirme şoyle oluşturulmuş olsa gerek: Eğer "Zola" tersten yazılırsa (cocukların yapmaktan cok hoşlandıkları bir şey) "Aloz"u elde ederiz. Kuşkusuz bu da kılık değiştirmemiş gibi görünmektedir. Bu nedenle Zola "Alexander"ın ilk hecesi olan "Al"ın yerine aynı adın ucuncu hecesi olan "Sand"ı gecirmiş ve boylece "Sandoz" adı ortaya cıkmıştır. Benim "Autodidasker"im de buyuk olcude aynı bicimde doğmuştu.

şimdi Profesör N.'ye ikimizin de muayene ettiği hastanın yalnızca nevrozu olduğunu soyleme duşlemimin duşe girme yolunu nasıl bulduğunu acıklamalıyım. Calışma yılımın sonundan kısa sure once benim tanı koyma gucumu oldukca bocalatan yeni bir hastanın sağaltımına başlamıştım. Ağır bir organik hastalığın varlığı —belki

de omurilikte bir miktar erim e— kendini guclu bir bicimde
duşundurtuyor ama ortaya cıkarılamıyordu. Eğer hasta, o olmaksızın
bir nevrozun varlığını kabul etmeyeceğim cinsel oykuyu bu denli
şiddetle reddetmeseydi bir nevroz tanısı koymak (ki bu da tum
guclukleri cozumlerdi) cok cekici olurdu. Sıkıntı icinde kendimin de
coğu başkaları gibi başka bir insandan daha cok saygı duyduğum ve otoritesinin
onunde eğilmeye en cok hazır olduğum hekimden yardım
istedim. Benim kuşklarımı dinledi, onların akla yakın olduğunu
soyledi ve sonra kendi goruşunu acıkladı: "Adamı gozlem altında tutun;
o bir nevroz olsa gerek." Benim, nevrozların nedenbilimi
hak k ın d ak i g o ru ş le rim i p a y la ş m a d ı ğ ın ı b ild i ğ im d e n k a r ş ı
duşuncelerimi soylemedim ama kuşkuculuğumu da gizlemedim. Birkac
gun sonra hastaya kendisi icin hicbir şey yapamadığımı acıkladım ve
başka birine başvurmasını salık verdim. Bunun uzerine bana yalan
soylemiş olduğu icin ozur dilemeye başlayarak beni şaşkınlıklar icinde
bıraku. Kendinden cok utanmış olduğunu soyledi ve tastamam beklemekte
olduğum ve onsuz hastalığımı bir nevroz olarak kabul
edemeyeceğim cinsel nedenbilim parçasını ortaya koymayı surdurdu.
Rahatlamış ama aynı zamanda da utanmışım. Konsultanımm hastalık
oykusunu gozonune almak yuzunden yanlış yola sapmaksızın benden
cok daha acık olarak olayı gormuş olduğunu kabul etmek zorundaydım.
Ve onunla bir daha karşılaştığımda pek cok şey soylemeye
—ona *onun* doğru *ben im* yanlış olduğumu soylemeye— karar
verdim.

Bu tam da duşte yaptığım şeydi, iyi de benim yanlış olduğumu itia.

YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMİ 35

raf etmemde ne gibi bir istek doyurma bulunabilirdi? Ancak yanlış olmak

tam da *istemiş olduğum* şeydi. Korkularımda yanılmış olmayı

istemiştim ya da daha kesin bir deyişle duş düşüncelerinde korkularını

benimsemiş olduğum karımın yanılmış olmasını istemiştim. Duşte,

cevresinde doğru ya da yanlış olma düşüncelerinin dolandığı konu, duş

d u ş u n c e l e r i n i n a s l ı n d a i l g i l i o l d u ğ u k o n u d a n c o k d a u z a ğ a

taşınmamıştı. Bir kadının ya da daha doğrusu cinselliğin neden olduğu

organik ve işlevsel hasar arasında da aynı iki secenek bulunuyordu:

tabes felci mi yoksa nevroz mu? (Lassalle'ın olum bicimi cok

sağlamca olmasa da bu ikinci kategori icinde sınıflandırılabilir.27)

Bu sıkıca orulmuş ve dikkatle cozumlendiğinde cok saydam olan

duşte, Profesör N. yalnızca bu benzeşim ve benim yanılmış olma

isteğim ve de onun Breslau ve evlendikten sonra oraya yerleşmiş olan

arkadaşımızın ailesiyle rastlantısal ilişkisi nedeniyle değil; bizim

konsultasyonumuzun sonunda oluşan aşağıdaki sahne nedeniyle de yer

almıştı. Goruşunu bildirip tıbbi tartışmamızı sonuclandırdıktan sonra

daha kişisel konulara dondu: "Şimdi kac cocuğunuz var?" — "Altı." —

Bir hayranlık ve ilgi jesti yaptı. — "Kız mı oğlan mı?" — "Uc uc: onlar

benim gururlarımla benim hazinelerim." — "Guzel ama dikkatli

olun. Kızlar oldukca guvenlidir ama oğlanları yetiştirmek sonradan

zorluklar çıkarır." — Benimkilerin o zamana dek cok iyi davranmış olduklarını

soyleyerek karşı çıktım. Acıkcası oğullarımın geleceği

uzerine bu ikinci tanı, beni, hastamın ıstırabının bir nevroz olduğu
bicimindeki birinciden daha fazla hoşnut etmemişti. Boylece bu iki izlenim,
ard arda gelmeleri, ikisinin de bir kerede yaşanmış olması
nedeniyle birbirine bağlanmışu ve nevroz oykusunu duşume almakla,
onu, sonradan karım tarafından ifade edilen endişelere cok yakın
duştuğu icin duş duşunceleriyle daha fazla ilişkisi bulunan cocuk yetiştirme
uzerine soyleşinin yerine gecirmiştim. Boylece N . 'nin,
oğlanları yetiştirmenin guclukleri hakkında soylediklerinin doğru olabileceği
yolundaki benim korkum da duşte bir yer bulmuştu; cunku
boyle korkular taşımakta yanlış olabilme isteğimin temsilinin arkasına
gizlenmişti. Aynı duşlem, bir değişikliğe uğramadan, zıt
seceneklerin her ikisinin de temsil edilmesine hizmet etmişti.

**[Kuşkusuz duello olmak bir nevroz değildir. Ancak bireyin olum olasılığından
kacınmak yerine bu olasılığı cok arttıran bir davranış icine girdiğini duşunacak olursak
bunun nevrolik bir davranış olduğunu soyleyebiliriz. Bu acıdan sigara icmek
de nevrotik bir davranıştır. — ç.n.]**

36 VI. DUş-IşLEMt

VI

"Bu sabah erken, duş gorme ile uyanıklık arasında cok ince bir
sozel yoğunlaştırma orneği yaşadım.²⁸ Guclukle anımsayabildiğim bir
duş parcaları yığınının gidişi icinde onumde gorduğum, sanki yarısı
elle yazılmış yarısı basılmış bir sozcuk tarafından durduruldum.
Sozcuk, 'erzefilisch'di ve bilincli belleğime herhangi bir bağlamdan
yoksun ve tumuyle yalıtılmış olarak sızan bir cumlenin parcasıydı:

'bunun cinsel duygular üzerinde *erzefilisch* bir etkisi vardır.' Hemen
sozcuğun aslında, '*erzieherisch!* ['eğitimsel'] olması gerektiğini anladım
ve bir süre '*erzefilisch*'deki ikinci "e nin 7" olması gerekip gerekmediği konusunda kuşkuda kaldım.²⁹
Bu bağlamda aklıma 'sifiliz' sözcüğü geldi
ve hala yarı uykuluyken düşünme çözümlenmeye başlayarak bu sözcüğün
nasıl olup da düşünme girebildiğini bulmak için kafa patlattım, çünkü
hastalıkla ne mesleki ne de kişisel olarak hiçbir ilgim yoktu. Sonra
erzehlerisch'i [bir başka anlamsız sözcük] düşündüm ve bu, bir akşam
önce dedemizin [*Erzieherin*] benden fahişelik hakkında bir şeyler
soylememi istediğini, coşkusal yaşamını etkilemek için (çünkü tam da
normal olarak gelişmişti) ona Hessenin fahişelik üzerine kitabını
verdiğimi, sonra da onunla sorun üzerine epeyce konuştuğumu
[*erzählt*] anımsatarak '*erzefilisch*'in ikinci hecesindeki 'e'yi açıkladım.
O zaman bir anda 'sifiliz' sözcüğünün sözcük olarak alınmadığını 'zehir'
yerine geçtiğini gördüm — kuşkusuz cinsel yaşamla ilişkili
olarak.³⁰ O halde tercüme edildiğinde üstteki cümle çok mantıklıydı:
Benim konuşmamın [*Erzählung*] niyeti, dedemizin, [*Erzieherin*]
coşkusal yaşamı üzerinde eğitimsel [*erzieherisch*] etki yaratmak; ama
aynı zamanda zehirleyici bir etkisi olmasından da korkuyordum.'

'*Erzefilisch*', '*erzäh-* ile '*e rzieh-den* birleştirilmişti."

28 Marcinowski'den [1911] alınmıştır. [Bu paragraf 1914'de eklenmiştir.]

[Bu zekice yoğunlaştırma örneği, sacma sözcüğün ikinci hecesinin — vur-gulu

he c en in— telaffuzuna bağlıdır. Eger *ze*" ise "tse" diye okunur, bo y le c e de

"*erzählen*"in ve kaşık "*erzehlerisch*" sözcüğünün ikinci hecesine benzer. Eğer "*zi*"

ise "isi" diye okunur ve o zaman da "*erzieherisch*"in ikinci hecesine ve de (uaha az olarak)

"sifiliz"ın [Frengi] ilk hecesine benzer.]

' ["Sifiliz" sozcugu hekimler icin bile "zehir"i cağrıştırmaz. Ancak hastalığın cinsel ilişkiyle bulaşan hastalıklardan (*Venereal*) olduğu; Latince *venenum*

sozcugunun de zehir anlamına geldiği düşünülürse buradaki yerdeğiştirme anlam kazanabilir.

— ç. n.]

A. YOĞUNLAŞTIRMA İŞLEMI 37

Duşlerdeki sozel bicim değiştirmeler, paranoyadan tanıdıklarımıza

buyuk olcude benzer ama histeri ve obsesyonlarda³¹ da bulunurlar.

Bazan sozcuklere gercekten nesneymişler gibi davranan ve yeni diller,

yapay sozdizimi bicimleri icat eden cocuklar tarafından yapılan lenuistik

hileler duşlerde ve psikonevrozlardaki bu tur şeylerin ortak

kaynağıdır.

Duşlerde ortaya cıkan sacma sozel bicimlerin cozumlemesinin,

duş-işleminin, yoğunlaştırma yolundaki başarılarını sergileyeceğine

ozellikle inanılmıştır.³² Okur, vermiş olduğum orneklerin azlığından

bu turden malzemenin nadir olduğu ya da cok istisnai olarak gozlemlendiği

sonucuna varmamalıdır. Tersine cok yaygındırlar. Ama duş yorumunun

ruhcozumsal sağaltıma bağımlı olmasının bir sonucu olarak

yalnızca az sayıda ornek gozlemlenip kaydedilmiştir ve bir kural olarak

bu orneklerin cozumlemeleri yalnızca nevrozların patolojisi konusunda

uzman olanlar icin kavranılabilir şeylerdir. Orneğin anlamsız sozel bir

bicim iceren bu turden bir duş Dr. von Karpinska (1914) tarafından

bildirilmiştir: "*Svingnum etvi.*" Ayrıca bir sozcugun, duşte kendisi

anlamsız olmadan ama asıl anlamını yitirmiş ve tıpkı "anlamsız" bir

sozcugun olabildiği gibi ilişkili olduğu bircok başka anlamla birleşmiş

bir sozcuk olarak ortaya cıktığından da soz etmeye değer. Bu, orneğin, Tausk (1913) tarafından bildirilen on yaşındaki bir oğlanın "kategori" duşunde olan şeylerdir. O olguda "kategori", "kadın cinsel organları" ve "kategorileştirmek" de "işemek" anlamına gelmektedir. Duşlerde k o n u ş m a cumleleri o r t a y a c ı k ı p b u b i c i m l e r i y l e duşuncelerden kesin olarak ayırt edildiklerinde, duşte konuşulan so z c u k l e r i n , d u ş m a l z e m e s i i c i n d e a n ı m s a n a n k o n u ş u l m u ş sozcuklerden turemiş olmaları değişmez bir kuraldır. Konuşma metni ya değişmeden akılda tutulur ya da bazı hafif ycrdeğiştirmelerle ifade edilir. Bir duşteki bir konuşma, sıklıkla, ya belleğe yerleştirilmiş ve metni aynı kalmış, ama eğer mumkunse değişik anlamlar verilmiş

31[O b s e s y o n , a n l a m s ı z l ı ğ ı n ı k işinin kend isin in de b ild i ğ i bir du ş u n c e parçasının islendişı olarak zorla bilince ulaşması. Duşunce takıntısı. O b s e s s i f kompulsif nevroz denilen bir nevroz grubunda yinelenen davranışlar (kompulsiyon) ile birlikte temel belirlileri oluşturur. — ç. n.]

32[Bu pa r a g r a f 1919'da eklenmiştir.]

38 VL DUŞ-İŞLEVU

olan, çeşitli konuşmalardan bir araya getirilir; ya da özgün olandan farklı bir konuşmadır. Bir duşte soylenen bir sozun, aslında onun soylendiği fırsata bir anıştırmadan başka bir şey olmaması hic de seyrek olmayan bir durumdur.³³

33 [1909'da eklenen dipnot:] Çok gecmeden çok gelişmiş entelektuel guclerini bozmayan takıntıları bulunan genc bir adam olgusunda bu kuralın tek istisnasını buldum. Duşlerinde işittiği konuşma sozcukleri onun işittiği ya da urettiği sozlerden

turemiyordu. Uyanıklık yaşamında bilincine ancak duze itilm iş bir biçimde ulaşabilen takıntılı düşüncelerinin carptılmamış bir metnini içeriyorlardı. [Bu genç adam Freud'un bir obsesyone l nevrozlarının olgu öyküsünün ("Sıcan Adam") öznesidir; bu noktaya bir gönderme o çalışmada II (A) kesiminin başlangıcı yakınlarında bulunabilir (Freud 1909 d) P. F. L., 9, 103. — Düşlerde konuşma sözcükleri sorunu üzerinde aşağıda s. 147 v.s. nda daha kapsamlı olarak durulmuştur.]

(B)

YERDEĞİŞTİRME İŞLEMİ

Düşlerde yoğunlaştırma örnekleri derinemizi yaparken, belki hiç de daha az önemli olmayan bir başka ilişkinin de varlığı acıkça ortaya çıkmıştı. Düşün görünür içeriğinin temel öğeleri olarak göze carpan elemanların düş düşünceleri içinde aynı rolü oynamaktan çok uzak oldukları görülebiliyordu. Bundan çıkan bir sonuç olarak bunun tersi de söne sürebilir: Düş düşünceleri için temel olan şeyin düşte temsil edilmesi koşul değildir. Sanki düşün, düş düşüncelerinden *merkezî farklıdır* — içeriğinin merkez noktası farklı elemanlardır. Böylece, örneğin, botanik makalesi düşünde, [I. Cilt s.218 v.s.] düş içeriğinin merkez noktası, apacık olarak "botanik" öğesiydi; oysa düş düşünceleri, meslekdaşlar arasında profesyonel yükümlülüklerinden doğan karışıklıklar ve çatışmalarla ve de benim hobilerim uğruna katlanmak alışkanlığında olduğum bedellerle ilgiliydi. "Botanik" öğesinin, düş düşüncelerinin bu merkezine, onunla bir karşısav —botaniğin benim gözde çalışmalarım arasında hiçbir zaman yeri olmaması— aracılığıyla gevşekce bağlı olmak dışında hiçbir yeri yoktu.

Hastanın *Sappho* düşünde [s. 19 v.s.] merkezi konum *tırmanmak* ve

düşmek ve de *üstte* ve *altta* olmak tarafından işgal edilmişti; ancak düşünceleri, *alt* sosyal sınıftan insanlarla cinsel ilişkilere girmenin tehlikeleri ile uğraşmaktaydı. Oyle ki düşüncelerinin yalnızca bir öğesi orantısız bir biçimde genişletilmiş olmasına karşın düşüncesi içeriğine giren yolu bulmuştu. Benzer biçimde konusu cinsellikle kısıcılık arasındaki ilişki olan mayıs böcekleri düşünde [s.23 v.s.], kısıcılık etmeninin düşüncesinde ortaya çıktığı doğrudur ama ayrı bir bağlantıda ve cinsellikten söz etmeksizin çıkmıştır, başka bir deyişle bağla40

VL DÜŞ-İŞLEM

mından ayrılmış ve bunun sonucunda konudışı bir şeye dönüşmüştür. Yine amcam hakkındaki düşte [I. Cilt s. 188 v.s.] onun merkez noktasını oluşturan sarışın sakalın, düşüncelerinin özünü oluşturduğunu görmüş olduğumuz benim hırslı isteklerimle anlam olarak hiçbir ilişkisi yok gibiydi. Bu türden düşler haklı olarak bir "yerdeğiştirme" izlenimi verirler. Bu örnekler taban tabana zıt olarak, Irma'nın enjeksiyonu düşünde [I. Cilt s. 158 v.s.] düşün oluşturulma süreci sırasında değişik öğelerin düşüncelerinde işgal ettikleri yeri yaklaşık olarak koruyabildiklerini görebiliriz. Düşünceleri ile düşüncesi arasındaki bu daha ileri, anlam ya da yön açısından tümüyle değişken ilişkinin, ilk anda şaşkınlık yaratması beklenir. Normal yaşamda bir ruhsal süreci göz önüne alsak ve onun çeşitli düşünce öğelerinden birinin seçildiğini ve bilince özel derecede bir canlılık kazandığını görssek, genellikle bu etkiyi özel olarak yüksek derecede bir ruhsal değer — özel derecede bir ilginin — bu belirgin düşünceye bağlandığının kanıtı

sayarız. Ama Şimdi duş duşuncelerinin değişik oğeleri olgusunda bu turden bir değerin surmediğini ya da duş oluşumu surecinde gozardı edildiğini keşfediyoruz. Duş duşuncelerinin hangi oğelerinin ruhsal değerinin en yuksek olduğu h icb ir zaman bir kuşku konusu o lmamıŐtır; bunu doğrudan yargılamayla oğreniyoruz. Bir duşun oluşumu sırasında Şiddetli bir ilgiyle yuklenmiş bu temel oğeler, sanki değerleri azmış gibi ele alınabilirler ve duşte, onların yerine, duş duşunceleri icindeki değerlerinin azlığı tartıŐılamayacak başka oğeler gecebilir, tik bakışta aralarından duş icin secim yapmak uzere değişik duşuncelerin ruhsal yoğunluğuna1 sanki hic dikkat edilmiyormuŐ ve sanki gozonune alınan tek Şey onların belirleniŐinin az mı yoksa cok mu yinelendiĐiyemiŐ gibidir. Boylece, duşlerde, duş duşuncelerinde *önemli* olan Şeyin değil; orada bircok kez yinelenmiŐ olan Şeyin ortaya cıkuğını varsayabiliriz. Ama bu hipotez, bizim duş oluşumunu kavramamıza buyuk bir katkıda bulunmaz; cunku eşyanın doğası gereği,

coğul belirleyicisi ve doğuştan ruhsal değeri olan iki etmenin aynı bicimde calışması gerekeceği acıktır. Duş duşunceleri arasında en

1 Bir duşuncenin *ruhsal* yoğunluğu ya da değeri veya ilgi derecesi kuşkusuz, *duyusa* / yoğunluğundan ya da sunulan imgenin yoğunluğundan ayırt edilmelidir.

B. YERDEĐIŐTIRMEIŐLEMI 41

onemli olan duşunceler, hemen kesinlikle orada en sık ortaya cıkanlardır; cunku değişik duş duşunceleri, sanki onlardan yaymmaktadırlar.

Yine de b ir duş, boyle hem kendi icinde hayli vurgulanmış hem de değişik yonlerden pekiŐtirilmıŐ oğeleri geri cevirebilir ve iceriği icin bu

iki nitelikten yalnızca ikincisini taşıyan başka öğeleri secebilir.

Bu gucluğu cozmek icin [bir onceki kesimdeki] soruşturmamızdan tureyen başka bir izlenimi duş içeriğinin aşırı belirlenişinde kullanacağız.

Belki de bu soruşturmaya okuyanlardan bazıları, duş öğelerinin aşırı belirlenmesinin çok d a önemli bir keşif olmadığı, cunku zaten kanıtı kendi icinde; b ir şey olduğu biciminde bağımsız bir sonuc çıkarmışlardır. Cunku cozumlemede, biz duş öğelerinden başlar ve onlardan doğan tum çağrışımları not ederiz; oyle ki bu yoldan elde edilen duşunce malzemesi icinde aynı öğelere garip bir sıklıkla rastlamamız hic de şaşırtıcı değildir. Bu karşı çıkışı kabul edemem; ama kendim de kulağa ondan farklı değilmiş gibi gelen bir şeyleri dile getireceğim.

Cozumlemenin gun ışığına çıkardığı d uşunc ele r arasında duşun cekirdeğinden oldukca uzak olan ve özel b ir amacla yapılmış yapay sokuşturmalar gibi gorunenler pek coktur. Bu amacı sezme kolaydır.

Duş içeriğiyle, duş duşunceleri arasında sıklıkla zorlanmış ve zoraki bir bağlantıyı kuran *onların* ta kendisidir; eğer bu öğeler cozumlemeden sokulup atılsaydı, sonuc, duş içeriğinin bileşenlerinin yalnız aşırı belirlenmeden değil, herhangi bir belirlenmeden de yoksun kalması olurdu. Bir duşe neyin katılacağına karar veren coğul belirlenmenin, her zaman duş oluşumunda birincil bir etmen olmadığı onun sıklıkla şu anda bilmediğimiz ruhsal bir gucun ikincil bir urunu olduğu sonucunu çıkarmaya yoneltileceğiz. Yine de coğul belirlenme, hangi özel öğelerin bir duşe gireceğini secmede önemli olmak zorundadır; cunku duş malzemesinden yardımsız olarak ortaya cıkamadığı

durumlarda bu secmenin gercekleşmesi için kayda değer bir caba harcaması yapıldığını görebiliyoruz.

Boylece düş-işleminde, bir yanda yüksek ruhsal değeri olan öğeleri yoğunluklarından arındıran, öte yandan da *aşırı belirlenme aracılığıyla* düşük ruhsal değerdeki öğelerden, sonradan düş içeriğine girmenin yolunu bulan yeni değerler yaratan bir ruhsal gücün çalıştığını varsayabiliriz.

Eğer bu böyleyse, düş oluşumu sürecinde *ruhsal yoğunlukların bir aktarımı ve yerdeğiştirmesi* ortaya çıkmakta ve düş içeriği ile düş düşüncelerinin metinleri arasındaki fark da bunun sonucu olmaktadır.

42 VL DÜŞ-İŞLEMİ

Burada onordüğümüz surec, düş-işleminin temel kesiminden başka bir şey değildir ve "düş yerdeğiştirmesi" diye tanımlanmayı hak etmektedir.

Düş yerdeğiştirmesi ve düş yoğunlaştırması, düşlerin takındığı biçimi etkinliklerine yorabileceğimiz iki egemen etmendir.

Kendini düş yerdeğiştirmesinde gösteren ruhsal güçleri ayırt etmede herhangi bir güçlük çekeceğimizi hiç sanmıyorum. Yerdeğiştirmenin sonucu, düş içeriğinin artık düş düşüncelerinin çekirdeğine benzememesi ve düşün, bilinc dışında var olan düş isteğinin bir carpıtılmasından başka bir şey vermemesidir. O isteğin izini, geriye, akıldaki bir ruhsal ajanın diğeri üzerine uyguladığı sansüre dek surebiliriz. [Bkz. I. Cilt s. 192 v.s.] Düş yerdeğiştirmesi bu carpıtmanın gerçekleştirildiği ana yöntemlerden biridir. *Is fe c it cui profuit?* O halde düş yerdeğiştirmesinin aynı sansurun —yani ruh içi savunma sansurunun— etkisiyle gerçekleştiğini varsayabiliriz.³

Bu etmenlerin —yerdeğiştirmenin, yoğunlaştırmanın ve a şın belir2[

Eski yasal deyiş: "Kazanlı olanı yapı."]

[1909'da eklenen dipnot:] Duş kuramının ozunun duş caıptmasını sansurden

turetmemde yattığını soyleyebildiğim için kuramının bu temel özelliğinin bir kez

daha acıklandığını gorduğum Lynkeus'un *Phantasien eines R ea listen* inden [Bir Gercekcinin Duşlemleri] (Viyana, 2. baskı, 1900 [1.baskı, 1899]) bir oyku-nun son

kesimini buraya yerleştireceğim. [Yukarıya, Eklenti 1909'a, I. Bolum s. 167 v.s.

na, ayrıca Freud 1 9 2 3 /ve 1932c, ye bkz.] Oykunun başlığı "Traumen wie Wachen"

["Uyanıklık gibi Duş Gorme"]:

"Hicbir zaman sacma duş gormediğı biciminde dikkate değer bir özelliğı olan bir adam hakkında...

" 'Uyanıkmışsınız gibi duş germeniz, bu gorkemli y e ten eğ in iz , sizin iyi

ahlakınızın, kibarlığınızın, adalet duygunuzun ve hakikate duyduğunuz sevginin bir sonucudur, sizi tumuyle anlamamı sağlayan ahlaki soyluluğunuzdur.'

" 'Ama konu uzerinde yeterince duşunduğum zaman' diye karşılık verdi diğeri

'herkesin benim gibi yaptığına ve hic kimsenin hicbir zaman sacma duş gormediğine

neredeysel inamiyorum, insanın sonradan betimleyebileceğı kadar acık olarak

anımsadığı herhangi bir duş — yani ateşli hastalık duşu olmayan herhangi bir duş—

her zaman anlamlı olmak zorundadır, aksi halde oluşması mumkun olmazdı. Cunku

karşılıklı olarak birbirinin tersi olan şeylerin tek bir butun icinde gruplanabilmeleri

olası değildir. Zaman ve mekanın sıklıkla karmaşa icine atılmış olması duşun

gercek iceriğini etkilemez, cunku onların hicbiri duşun gercek ozu ic in onemli

değildir. Aynı şeyi sıklıkla uyanıklık yaşamımızda da yapanz. Yalnızca masalları

ve imgelemin coğu cesurca urunlerini duşunun, tumu de anlamlıdır ve ancak akılsız

bir adam onlar için: "bu sacma, cunku olanaksız " diyebilir'

'Keşke insan sizin benimkini yaptığımız gibi düşleri doğru biçimde yorumlamayı her zaman bilse' dedi arkadaşı.

B. YERDEĞİŞTİRME İŞLEMİ 43

lenmenin— düşlerin oluşumundaki etkileşimleri sorunu, ve hangisinin

egemen, hangisinin yardımcı etmen olduğu sorunu turunde tum

soruları daha ileri araştırmalar için bir yana bırakacağız. [Orn. s. 135

v.s. na bkz.] Ama gecici olarak düş düşüncelerinin düşe giren yolu bulan

oğelerine uyan ikinci bir koşul koyabiliriz: *Onlar direnç tarafından*

*dayatılan sansürden kurtulmak zorundadırlar,*⁴ Ve buradan oteye düş

yerdeğiştirmesini yadsınamaz bir olgu olarak gozonune alacağız.

" 'Bu kesinlikle zor bir iş; ama düş gorenin kendisi tarafından biraz dikkat

y o n e ltilm e siy le her zaman başarılabilceği konusunda h ic kuşku yoktur. —

Coğunlukla neden her zaman *başarılamadığım* sordunuz. Siz, diğer insanlarda her zaman düşlerinizde gizlenmiş bir şeyler, o z el ve daha yuksek anlamda erdemsiz bir

ş ey , varlığınızın saptanması zor b e lir li bir g iz li o z e lliğ i o lsa gerek. S iz in

düşlerinizin bu kadar sık olarak anlamsız hatta sacma gibi gelmesinin nedeni budur.

Ama en derin anlamda bu en azından boyle değildir; aslında boyle olamaz da —

cunku ister uyanık olsun isterse düş goruyor olsun adam aynı adamdır.' "

[Uk koşul a şın belirlenmiş olmalıydı. (Bkz. s.4 1 .)]

(C)

DÜŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI

Gizli düşünceleri, bir düşün görünür içeriğine donuşturma surecinde iki

e tm en in c a lış tığ ın ı gorduk: düş yoğunla ştırma sı ve düş yerdeğiştirmesi.

Araştırmamızı sürdürürken, bunlara ek olarak, hangi malzemenin duşu ulaşabileceğinin secimi üzerindeki etkisi kuşkusuz olan iki belirleyiciyle daha karşılaşacağız.

Ama o n c e , ile rley iş im iz i k e sin tiy e uğratmış görünme riskine karşın, bir düşün yorumunu gerçekleştirilmeye katılan sureclere bir on bakış atmak istiyorum. Bu surecleri aydınlatmanın ve eleştirilere karşı onların güvenilirliklerini savunmanın en kolay yolunun, belli bir duşu o rn ek o la rak a lm ak , onun yorumuna girmek (tıpkı ikinci bölümde Irma'nın enjeksiyonu duşunde yaptığım gibi) ve sonra da keşfettiğim duş düşüncelerini derlemek ve onlardan duşun oluştuğu süreci yeniden kurmak — başka bir deyişle bir duş çözümlemesini bir duş bireşimiyle tamamlamak— olduğunu kendimden gizleyecek değilim. Aslında bu işi çeşitli örneklerde kendi öğrenimim için kullandım; ama burada aynı şeyi yapamam çünkü sozkonusu malzemenin doğasıyla bağlantılı nedenler —çok çeşitli ve herhangi bir mantıklı insanın geçerli sayacağı nedenler— yuzunden böyle yapmam yasaklanmış bulunuyor. Bu tür düşünceler duşlerin *çözümlemesine* daha az karışır; çünkü bir çözümleme duşun dokusuna yalnızca küçük bir yoldan girse ve tamamlanmamış olarak kalsa bile değerini korur. Ama bir duşun *bireşimi* soz konusu olduğunda, eğer tamamlanmış olmazsa nasıl inandırıcı olabileceğini bilmiyorum. Yalnızca okur topluluğu tarafından bilinmeyen kişiler tarafından görülmüş duşlerin tam bir bireşimini verebilirim. Ancak bu koşula yalnızca benim nevrotik olan hastalarım uyduğundan

C. DUŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 45

konuyu sunuşumun bu kesimini —bir başka kitapta— nevrozların ruhbilimsel açıklamasını Şu andaki konumuzla birleŐeceđi bir noktaya dek yapıncaya kadar ertelemek zorundayım.1

Duş d u Ő u n c e l e r i n d e n b i r e Ő i m y o l u y l a d u Ő l e r i i n Ő a e t m e g i r i Ő i m l e r i m , b a n a , y o r u m u n a k ı Ő ı i c i n d e o r t a y a c ı k a n m a l z e m e n i n t u m u n u n a y n ı d e đ e r d e o l m a d ı đ ı n ı o đ r e t m i Ő t i . M a l z e m e n i n b i r k e s i m i t e m e l d u Ő d u Ő u n c e l e r i n d e n —y a n i t u m u y l e d u Ő l e y e r d e đ i Ő t i r e n v e e đ e r d u Ő l e r d e h i c s a n s u r o l m a s a d u Ő u n y e r i n e g e c m e y e y e t e r l i o l a n l a r d a n — o l u Ő m u Ő t u r . D i đ e r k e s i m i i s e g e n e l l i k l e d a h a a z o n e m l i s a y ı l m a l ı d ı r .

Bu ikinci turden duşuncelerin tumunun duşun bicimlenmesinde bir payı olduğu goruşunu desteklemek hic de olası değildir [s. 14 ve 254'e bkz.]. Tersine, onların arasında duşten *sonra*, duş gorme ile yorumlama a r a s ı n d a k i z a m a n d a , o l u Ő a n o l a y l a r l a i l i Ő k i l i c a đ r ı Ő ı m l a r b u l u n a b i l i r . M a l z e m e n i n b u k e s i m i , g o r u n u r d u Ő i c e r i đ i n d e n g i z l i d u Ő d u Ő u n c e l e r i n e g o t u r e n t u m b i r l e Ő t i r i c i y o l l a n v e d e y o r u m s u r e c i i c i n d e a r a c ı l ı k l a r ı y l a b u b i r l e Ő t i r i c i y o l l a r ı k e Ő f e t m e m i z i s a đ l a y a n a r a v e b i r l e Ő t i r i c i c a đ r ı Ő ı m l a r ı i c e r i r . 2

Burada yalnızca temel duş duŐunceleriyle ilgileniyoruz. Bunlar genellikle olası en karmaşık yapıda ve duşunce katarlarının uyanıklık yaşamından tanıdığımız tum ozellikleriyle, bir duşunceler ve anılar bileşiği olarak ortaya cıkarlar. Değinme noktaları bulunmasına karşın birden cok merkezden cıkan duşunce katarları olmaları hic de seyrek değildir. Her duşunce katarına, hemen değişmez bicimde, kendisine bir karşısav c a đ r ı Ő ı m ı y l a b a đ l a n m ı Ő k a r Ő ı t ı e Ő l i k e d e r .

Bu karmaşık yapının değişik kesimleri, kuşkusuz, birbiriyle çok

değişik manuksal bağlanular içindedir. Geri ya da on planı, konu dışı

sozleri ve görüntülemeleri, koşulları, kanıt ve karşıt önerme zincirlerini

temsil edebilirler. Tüm bu düşünüşleri kitlesi düşünüşünün

[1909'da eklenen dipnot:] Yukardaki sözleri yazdığımdan bu yana Bir Histeri

Olgusunun Çözümlemesinden Bir Parça adlı kitabımda [Freud 1905e (II. ve Ol.

Kesim). Ayrıca Ercud (1918fe)nin IV. kesiminde "Kurı Adam'ın düşünün birleşimine

bakınız.] İki düşünüş tam çözümleme ve birleşimini yayımladım. — *[1914'de eklenen:]*

Otlo Rank'ın çözümlemesi, "Ein Traum, der sich selbst demet", [”Kendini

Yorumlayan Düşüş”, 1910] oldukça uzun bir düşünüş yayımlanmış en tam yorumu olarak

soz ^dilmeyi hak etmektedir.

[Son dört cümle ("diğer kesimi ise" ile başlayan) bu halleriyle 1919 tarihinden

bu yana eklenmiştir.]

46 VI. DÜŞÜŞ-İŞLEMİ

basıncı altına girdiğinde ve öğeleri parçalarına ayrılıp sıkıştığında

—sıkıştırılmış buz parçacıkları gibi— o ana dek onların çerçevesini

oluşturan mantıksal bağlantıya ne olduğu sorusu ortaya çıkar. Onlar

olmaksızın cümleleri ya da konuşmaları anlayamadığımız "eğer",

"çünkü", "tıpkı", "karşın", "ya — ya da" ve diğer tüm bağlaçlara karşılık olarak düşünüşlerin hangi temsilleri sağlıyorlar? İlk önce olarak

yanıtımız, düşünüşlerin, düşünüş elemlerine karşın bu tür mantıksal

ilişkileri temsil etmek için hiçbir aracı bulunmadığı olmak zorundadır.

Çünkü düşünüşler büyük kesimleriyle tüm bu bağlaçları gözardı ederler ve

ele alıp yönettikleri tek şey düşünüş düşüncelerinin kendi başına var olan

ic eriğ id ir.3 Duş-işleminin tahrip ettiği bağlantıların onarımı yorumlayıcı

surec tarafından gerçekleştirilmesi gereken bir iştir.

Duşlerin bu şeyleri ifade etmedeki yetersizlikleri, duşlerin yapıldıkları

ruhsal malzemenin doğasında yatmaktadır. Resim ve heykel gibi

p la s tik sa n a tla r, a s lın d a k o n u ş m a y ı k u lla n a n ş iir ile aynı

kısıtlamalar altındadırlar ve burada da onların yetersizlikleri bu iki sanat

dalının bir şeyleri ifade etmek için kullandıkları malzemenin

doğasında yatmaktadır. Resim, kendisine hukmeden anlatım yasalarıyla

tanışmadan önce bu handikapı aşmak için girişimlerde bulunmuştur.

Eski resimlerde, temsil edilen kişilerin ağzına sanatçının resimsel olarak

temsil edemediği için uzulduğu konuşmaları yazılı olarak içeren

kucuk etiketler asılırdı.

Bu n o k t a d a d u ş l e r i n m a n tı k s a l i l i ş k i l e r i t e m s i l e d e m e d i ğ i

duşuncesine karşı bir karşı çıkış ortaya atılabilir. Çünkü en karmaşık

entelektüel işlemlerin yer aldığı, tıpkı uyanıklık yaşamındaki gibi

sozlere karşı cıkıldığı ya da desteklendiği, alay edildiği ya da kıyaslandığı

duşler de vardır. Ancak burada görünümler yine de aldatıcıdır.

Eğer bu tür duşlerin çözümlemesine girecek olursak bunun butununun

düş düşünceleri malzemesinin bir kesimi olduğunu düşün kendisi boyunca

gerçekleştirilen entelektüel çalışmanın bir temsili olmadığını

görürüz. Duşte, görünürdeki düşünceyle yeniden üretilen şey, iddialaşmalarından

duşunmenin oluştuğu, duş düşünceleri *a r a s ın d a k i*

karşılıklı ilişki değil; duş düşüncelerinin *ana konusudur*. Buna bazı

örnekler vereceğim, [s. 170 v. s.na bkz.] Ama bu noktada en kolay

kurulabilecek bağlantı, düşlerde ortaya çıkan ve özel olarak bu biçimde

betimlenmiş tüm konuşma cümlelerinin, düş düşünceleri malzemesi³

[B u cümle nin bir nitelendirilmesi s. 179 n.da bulunacaktır.

C. DÜŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 47

nin anılan arasında da bulunması gereken konuşmaların değişmeden ya

da hafifce değiştirilmiş olarak yeniden üretilmesi olduğudur. Bu tür bir

konuşma, sıklıkla , düş düşünceleri içinde yer alan bazı olayların

anırtmasından başka bir şey değildir ve düşün anlamı tümüyle farklı

bir şey olabilir, [s. 147 v.s.na bkz.]

Bununla birlikte düş düşüncelerinde malzemenin salt bir yinelenmesinden

ibaret olmayan eleştirel düşünce etkinliğinin düşlerin oluşumunda

bir payı *bulduğunu* yadsımayacağım. Buradaki tartışmanın

sonunda bu cümle nin oynadığı rolü aydınlatmak zorunda olacağım.

Ancak ondan sonra bu düşünce etkinliğinin düş düşünceleri tarafından

değil, belirli bir anlamda tamamlandıktan sonra, düşün kendisi tarafından

üretildiği açıklık kazanacaktır. [B u bölümün son kesimine

bakınız (s.215).j

O zaman geçici olarak düş düşünceleri a ra sındaki mantıksal

bağlantılara düşlerde ayrı bir temsil verilmediği söylenebilir. Örneğin,

eğer düşte bir karşıtlık ortaya çıkarsa o ya düşün kendisinin karşıtlığıdır

ya da düş düşüncelerinden birinin ana konusundan türemiş bir

karşıtlıktır. Bir düşteki bir karşıtlık düş düşünceleri *a ra sında ki* bir

karşıtlığa ancak son derece dolaylı bir biçimde denk düşebilir. Ama

tıpkı resim sanatının, sonunda, hiç değilse temsil edilen kişiliklerin

niyetini —duygularını, korkularını, uyarılarını v.b.— ifade etmek

icin, uçuşan etiketler dışında bir yol bulmuş olması gibi, duşlerin de duşler icin karakteristik olan temsil yonteminde uygun bir değişiklik yaparak, duş duşunceleri arasındaki bazı mantıksal ilişkileri hesaba kalabildikleri olası yollar vardır. Deneyimler bu acıdan değişik duşlerin çok farklı o ld u ğ u n u göstermiştir. Bazı d u ő l e r m a lzeme lerin in mantıksal dizisini tumuyle goz ardı ederken bazıları da o diziye olabildiğince tam olarak göstermeye çalışırlar. Bunu yaparken duşler, kullanmaları icin ellerinde bulunan metinden bazan az bazan çok uzaklaşabilirler. Ayrıca duşler duş duşuncelerinin *zamansal* dizisini (eğer böyle bir dizi bilincdışında oluşmuşsa) ele alışları bakımından da çok değişkendirler (örneğin Irma'nın enjeksiyonu duşunde olduğu gibi [I. Cilt s. 158 v.s.1]).

Temsil edilmesi bu denli zor olan duş duşunceleri arasındaki bu ilişkileri göstermek icin duş-iőlçminin elinde ne gibi aygıtlar vardır? Onları tek tek sıralamaya çalışacağım.

İlk olarak duşler, duş duşuncelerinin tum parçaları arasında yadsınmaz biçimde var olan bağlantıyı tum malzemeyi tek bir durum

48 VI. DUŞ-IŞLEMI

ya da olay halinde birleőtirerek genel bir biçimde goz onune alırlar.

Mantıksal bağlantıyı, eşzamanlılık ile gösterirler. Burada bir Atina ya da Pamassus Okulu resminde tum duőunurleri ya da őairleri bir grup halinde temsil eden bir ressam gibi davranırlar.⁴ O kişilerin aslında hiçbir zaman aynı salonda ya da tek bir dağ tepesinde toplanmadıkları

doğrudur ama kavramsal anlamda kesinlikle bir grup oluştururlar.

Duşler, bu gösterme yöntemini ayrıntılara indirir. Ne zaman iki

oğeyi bize birbirine yakın olarak gsterseler duş düşüncelerinde onlara

uyan şeyler arasında özellikle yakın bir bağlantı var demektir. Aynı

bicimde yazma sistemimizde, "ab", iki harfin tek bir hece halinde birlikte

okunacağı anlamına gelir. Eğer "a" ile "b" arasında bir boşluk bırakılmışsa, bu, "a"nın bir sozcüğün son harfi, "."nin ise bir sonraki

sozuğun ilk harfi olduğu anlamına gelir.5 Aynı bicimde duşlerde de duş

malzemesinin rastlantısal, bağlantısız parçaları değil, duş düşünceleri

icinde de oldukça sıkı bağlantılı parçalar yanyana bulunurlar.

Nedensel ilişkileri Lemsil etmek için duşlerin temelde aynı olan iki

yontemi vardır. Duş düşüncelerinin şu bicimde olduğunu varsayın: "Bu

boyle boyle olduğu için şöyle şöyle şeylerin ortaya çıkması gerekiyordu."

Bu durumda en basit temsil yontemi, sonuc cumleciğini bir giriş

duşu haline getirmek ve temel cumleciği de ana duş olarak ona eklemek

olacaktır. Duz olarak yorumlansa zamansal dizi tersine donebilir.

Ama duşun daha geniş parçası her zaman temel cumleciğe denk duşer.

Kadın hastalarımından biri, bir zamanlar, nedenselliğin duşte bu

bicimde temsil edilşinin ileride tumuyla bildireceğim [s. 11 v. s.na

bkz; s. 52 ve 57'de de tartışılmıştır] mukemmel bir orneğini uretmişti.

Bu kısa bir giriş ve belirgin derecede tek bir temada odaklanmış

ve de "ciceklerin dili" diye adlandırılabilcek cok yaygın bir duş parçasından

oluşuyordu.

Başlangıc duşu aşağıdaki gibiydi: *İki hizmetçisinin bulunduğu*

mutfağa gitmiş ve onları kendisinin "bir lokma yiyeceğini" hazırlamadıkları

için kusurlu bulmuş. Aynı zamanda çok büyük miktarda

gündelik mutfak kap kaçağının suları süzülün diye başaşağı durduğunu

görmüş; öbekler halinde yığılmışlarmış. İki hizmetçi biraz su

4[Rafael'in Vatikan'daki freskleri.]

5[Bu benzetme Freud'un tuttuğu benzetmelerden biridir. Onu yukarıda I. Cilt s.

29 6 da ve Dora'mın olgu oykusunde de (1 9 0 5 c) P. F. L., 8, 71 kullanmıştır. Bunun aynı imgenin ortaya çıktığı Goclhe'nin bir şiirinden ("Schwer in Waldes Busch")

turemiş olması olasıdır.]

C. DUŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 49

almaya gitmişler ve eve ya da bahçenin içine dek ulaşan bir tür nehrin

içine girmek zorunda kalmışlar. Sonra şu biçimde başlayan asıl duş

geliyormuş: Yüksek bir yerden, garip bir biçimde kurulmuş tahta bir

perdenin üzerinden iniyormuş ve elbisesi tahtalara takılmadığı için

hoşnutmuş... v.b.

Giriş duşu duş gorenin ebeveyninin eviyle ilişkiliydi. Hic kuşkusuz

annesinin duşte ortaya çıkan sozleri kullandığını sık sık işitmişti.

Gundelik kap kacak yığınları aynı binada yer alan basit bir hırdavatçı

dukkanından turemişti. Duşun diğer kesimi her zaman hizmetcilerin

peşinde koşan ve sonunda bir su baskını sırasında (ev bir nehir

kıyısındaydı) öldürücü bir hastalığa yakalanmış olan babasına bir

gonderme iceriyordu. Boylece giriş duşunun arkasına gizlenmiş olan

duşunce aşağıdaki gibiydi: "bu evde, boylesi zavallı ve can sıkıcı

koşullarda doğduğum için..." Asıl duş aynı duşunceyi almış ve onu istek

doyurma tarafından değiştirilmiş bir biçimde temsil etmişti: "Ben

yuksek bir soydanım." Boylece altta yatan asıl duşunce şöyle oluyordu:

"Boylesi duşuk bir soydan geldiğim icin yaşamımın gidişi boyle

boyle oldu."

Bir duşun eşit olmayan iki kesime ayrılması, gorebildiğim k adarıyla,

değişmez bicimde iki kesimin altında yatan duşunceler arasında

nedensel bir ilişi bulunduğunu belirtmez. Sıklıkla sanki aynı malzeme

iki duşte d eğişik goruş a c ıla rın d an temsil edilmiş gibi

gorunebilir. (Bu, bir gecede ki bir dizi —bedensel bir gereksinmenin

giderek daha acık anlatım yolu bulduğu bir dizi— duşun bir boşalma

ya da orgazmla sonlandığı olgularda kesinlikle boyledir.)6 Ya da iki

duş, duş malzemesindeki ayrı merkezlerden fişkirmiştir ve icerikleri

duşlerden birinin merkezinde bulunan şey diğerinin icinde yalnızca bir

ipucu olacak bicimde birbiriyle kesişir. Ama duşlerin onemli bir kesiminde

daha kısa bir giriş duşu ile daha uzun bir devam bolunme, iki

parca arasında nedensel bir ilişi bulunduğunu belirtir.

Nedensel bir ilişkiyi temsil etmenin diğer yontemi, daha az kapsamlı

malzemeye uygulanır ve duşte, ister bir kişi isterse bir nesne ol[

Bu cumle 1914'de eklenmiştir. Konudan s. 66'da daha fazla so z edilmekte ve s.

132 v. s.nda daha derinlemesine tartişılmaktadır. Aynı gecede ortaya cıkan duşler

konusunun tumu s. 64 v. s. nda ele alınmaktadır.]

50 VI. DUş-IşLEMİ

sun bir imgenin diğerine donuşmesinden ibarettir. Bir nedensel

ilişkinin varlığı, biz yalnızca bir şeyin başkasının yerine ortaya

cıktığını ayırt ettiğimizde değil ancak donuşum gercekten gozlerimizin

onunde oluşursa ciddiye alınmalıdır.

Bir nedensel ilişkiyi temsil etmenin iki yonteminin temelde aynı olduğunu soylemişim. Her iki durumda da *nedensellik*, *zamansal dizi* ile temsil edilir: Bir ornekte bir düşler dizisi halinde, diğesinde ise bir imgenin diğesine doğrudan donuşumu halinde. Olguların büyük çoğunluğunda nedensel ilişkinin hic temsil edilmediği; düş gorme surecinde kaçınılmaz bicimde ortaya cıkan öğeler karmaşası icinde yittiği itiraf edilmelidir.

"Ya-ya da" secenekleri düşlerde hicbir bicimde temsil edilemez. Her iki secenek de genellikle düşün metni icine sanki eşit derecede gecerliym işler gibi yerleştirilir. Irma'nın enjeksiyonu düşu bunun klasik bir orneğini icerir. Gizli düşünceleri acıkca şöyledir [bkz. I.Cilt, s. 171]: "Irma'nın ağrılarınin surmesinden sorumlu değilim; sorumluluk, *ya* onun benim cozumumu kabul etmeye direnmesinde, *ya* icinde yaşadığı uygunsuz cinsel koşullarda *ya da* ağrılarınin histerik değil organik olmasındadır. Ote yandan düş, *tüm* bu olasılıkları (ki hemen hemen karşılıklı olarak birbirlerini dıştılamaktaydılar) karşılamaktaydı ve düş isteğine dayanan dorduncu bir cozumu eklemekte duraksamamıştı. Düşu yorumladıktan sonra, düş düşüncelerinin bağlamına "ya-ya da"yı ekleyerek devam etmişim.

Ancak, eğer bir düşu yeniden uretirken anlatıcı bir "ya-ya da" kullanma eğilimi duyarsa —orn. "ya bir bahceydi ya da bir oturma odası"— düş düşüncelerinde var olan, bir secenek değil bir "ve"dir, basit bir eklemedir. Bir "ya-ya da" en cok belirsizliği olan —yine de ayırt edilebilir— bir düş öğesini betimlemek icin kullanılır. Boyle durumlarda

yorum kuralı şudur: Gorunurdeki iki seceneği eşit gecerlilikte

sayın ve onları bir "ve" ile birbirine bağlayın.

Orneğin bir keresinde bir arkadaşım [Fliess], İtalya'da kalıyordu ve uzunca bir süre adresini edinemedim. Sonra düşünde bu adresi iceren bir telgraf aldığımı gordum. Onu telgraf kağıdına mavi renkli yazılmış olarak gordum, ilk sozcuk belirsizdi:

C. DUŞLERDE TEMSİL ARACLARI 51

Belki "*Via*"

ya da "*Villa*" V !İkincisi acıktı: "*Seçerno.*"

veya belki de ("*Casa*") I

İkinci sozcuk kulağa İtalyanca bir ad gibi geliyordu ve bana arkadaşımınla etimoloji konusunda yaptığımız tartışmaları anımsatmıştı.

Ayrıca adresini benden bu kadar uzun süre *gizli* tuttuğu için ona olan ofkemi de ifade ediyordu.⁷ Ote yandan, çözümlemede, ilk sozcüğün uc seceneğinden her birinin bir düşünce zinciri için bağımsız ve eşit derecede gecerli başlangıç noktaları olduğu ortaya çıktı.

Babamın cenaze toreninden önceki gece düşünde basılmış bir ilan, levha ya da afiş —daha çok tren istasyonlarında insanların sigara icmelerini yasaklayan uyanlar gibi— gordum; üzerinde ya

"Gözlerinizi kapamanız rica olunur"

ya da **"Bir gözünüzü kapamanız rica olunur" yazıyordu.**

Ben bunu genellikle:

"Gözlerinizi

kapamanız rica olunur."

"Bir gozunuzu

diye yazarım.

Her iki ifadenin de kendi anlamı vardı ve duş yorumlandığında farklı bir yone yoneltmişti. Cenaze toreni için olası en basit toreni seçmiştim; çünkü babamın bu tür torenler hakkındaki görüşlerini biliyordum.

Ama ailenin diğer üyeleri bu sofuca yalınlığa sempati duymuyorlardı ve cenaze torenine katılacak olanların gözünde saygınlığımızı yitireceğimizi düşünüyorlardı. Bu yüzden ifadelerden biri: "Bir gozunuzu yummanız rica olunur" yani, "göz kırpmak" ya da "göz yummak"-u. Burada "ya-ya da" ile anlatılan belirsizliğin anlamı kolayca görülebilir.

Duş-işlemi; aynı zamanda çift anlamlı olabilen duş düşünceleri için birleştirilmiş bir söz oluşturmayı başaramamış ve bunun sonu7[

Latince *s e c e r n o* ayrılmak; aynı sözcükten türeyen *s e c r e t u s* giz, gizleme anlamındadır; *l a c e s s e r e* ise kızdırmak anlamına gelir. — c.n.)

5.2 VI. DUŞ-tŞLEMI

cunda iki ana düşünce çizgisi, düşün görünür içeriğinde bile birbirinden uzaklaşmaya başlamıştı.8

Az sayıda örnekte ise bir seçeneği temsil etme gücü, duşu eşit uzunlukta iki parçaya bölmekle yenilir.

Düşlerin, zıtlıklar ve çelişkiler kategorisini ele alış biçimleri hayli dikkate değer. Bu kategori basitçe gözardı edilir. Düşler söz konusu olduğunda "Hayır" var olamaz gibidir.9 Düşler zıtlıkları tek bir birlikte birleştirme ya da onları bir ve aynı şeymiş gibi temsil etme eğilimindedirler.

Dahası, düşler kendilerini, herhangi bir öğeyi istekli karşıtıyla

temsil etmede de özgür sayarlar; öyle ki ilk bakışta bir karşıtını kabul eden herhangi bir öğenin düş düşüncelerinde bir pozitif olarak mı yoksa bir negatif olarak mı bulunduğuna karar vermenin hiçbir yolu yoktur.10

Hemen yukarıda kaydedilen ve ilk cumleciği yorumlanmış bulunan ("benim soyum şöyle şöyle olduğundan" [s. 49'a bkz.]) düşlerden birinde, düş gören, kendini bir tahta perdeden aşağı elinde çiçekli bir dallanırken görmüştü. Bu imgeyle bağlantılı olarak Mujde11 resimlerinde —kendi adı da Maria'ydı— elinde zambak dalları tutan meleği ve caddelerin yeşil dallarla süslediği İsa'nın Bedeni gecit torenlerinde yuruyen beyaz tuvaletli kızları düşündü. Boylce düşteki çiçekli dal hiç kuşkusuz cinsel saflığı anıştırıyordu. Ancak dal, her biri bir kamelyaya benzeyen *kırmızı* çiçeklerle kaplıydı. Yuruyuşunun sonunda —düş böyle suruyordu— çiçekler büyük ölçüde solmuştu. Sonra adet görmeye ilişkin şaşmaz bazı anıştırmalar izledi. Buna göre bir zambak gibi ve sanki masum bir genç kız tarafından taşınan dal, aynı zamanda,

g

[Bu düş Freud tarafından Fliess'e 2. Kasım 1896'da yazılan bir mektupta bildirilmiştir.]

(Freud 1950u, 50. mektuba bkz.) Orada düşün cenaze toreninden *son ra ki*

gece ^ırtaya çıktığı söylenmektedir.]

[Bu varsayımın nitelikleri s. 58, 68 ve 163'de ortaya çıkmaktadır.]

W[1911'de eklenen d ip n o t.) K. Abel'in bir kitapçığında, "Temel Sözcüklerin

Ka rşisa v Anlamları'n&m (1884) (benim onunla ilgili ozetime bkz., 1910 e)— ki olgu başka filologlarca da desteklenmiştir— en eski dillerin bu acıdan tıpkı duşler

gibi davrandığını öğrendiğim zaman şaşkınlık içinde kalmıştım. Başlangıçta o dillerde

bir dizi nitelik ya da eylemin zıt uçlarını (örn. "güçlü-zayıf", "yaşlı-genc",

"uzak-yakın", "bağlamak-ayınmak") betimlemek için yalnızca tek bir sözcük bulunuyordu; iki karşıt için yalnızca ortak sözcükte bazı küçük değişiklikler yapma

biçiminde ikincil bir süreçle ayrı terimler oluşturuyorlardı. Abel bunu özellikle eski

Mısırca'da örnekler ama Semitik ve İndo-Germen dillerin gelişiminde de aynı gidişin

farklı izlerini gösterir. [S. 198'e de bkz.]

11 [Cebrail'in Meryem'e (Maria) İsa'yı müjdelemesi. 25 Mart tarihindeki bir yortu

bu olayı anmak içindir. — f.n.]

bildiğimiz gibi, kırmızı kamelya taktığı dönemleri [adet dönemleri

— ç.n.] dışında genellikle bir beyaz kamelya takan *Dame aux camélias*'ya

bir göndermeydi. Aynı çiçekli dal (Goethe'nin şiirindeki ["Der -

Müllerin Verrat"] "des Mädchen's Blüten"e ["genc kızın çiçekleri"]

bkz.) hem cinsel sallığı hem de onun karşıtını temsil etmişti. Ve

yaşamın içinden lekesiz geçmiş olmasından duyduğu hoşnutluğu ifade

eden aynı düşünce belli noktalarda (örn. çiçeklerin solmasında) karşıt

düşünce dizilerinin — cinsel saflığa ters düşen çe şitli günahlar

yüzünden (yani çocukluğunda) suçlu olduğu biçiminde— şöyle bir parlayıvermesine

izin vermişti. Düşünce çözümlemesinde teselli verici

olanın daha yüzeysel, kendinden yakınıcı olanınsa daha derinlemesine

bulunuyor gibi görüldüğü iki düşünce katarını, birbirine taban tabana

zıt ama zıt olmasına karşın benzer öğelerinin görünür düşünce aynı

öğelerle temsil edildiği düşünce katarlarını, birbirlerinden acıkca ayırt etmek mümkün oldu. 2

Bu mantıksal ilişkilerden biri, ve de yalnızca biri, düşünce oluşumu mekanizması tarafından çok tutulur; yani benzerlik, uygunluk ya da yaklaşıklık ilişkisi — "sanki" ilişkisi. Bu ilişki, diğerlerine aykırı olarak, düşlerde çeşitli yollardan temsil edilir.¹³ Düş düşüncelerinin doğasında bulunan paralellikler ya da "sanki" örnekleri bir düşünce kuruluşu için ilk temeli oluştururlar ve düşünce-işleminin en önemsiz parçası bile, zaten var olan paraleller, direncin empoze ettiği sansür yüzünden, düşünce girecek yolu bulamazken yeni paraleller yaratmaktan ibarettir. Benzerlik ilişkisinin temsiline, düşünce-işleminin yoğunlaştırma eğilimi yardım eder.

Benzerlik, uygunluk, ortak özellikleri bulunma, tümü de düşlerde tekleştirme ile temsil edilirler ve bu ya düşünce düşünceleri malzemesinde zaten vardır ya da yeniden kurulur. Bu özelliklerin birincisi "özdeşleşme", ikincisi ise "birleştirme" diye tanımlanabilir. Özdeşleşme *kişiler* söz konusu olduğunda kullanılır, birleştirmede ise tekleştirmenin malzemesi *nesnelere*dir. Yine de birleştirme kişilere de uygulanabilir. Yerler sıklıkla kişiler gibi ele alınır.

Özdeşleşmede ortak bir öğe ile bağlanan kişilerden yalnızca biri görünür düşünceyi temsil edilmeyi başarır, oysa ikinci ya da geri kalan kişiler onun içinde bastırılmış gibi görünür. Ama bu ortucu figür düşünce, hem kendisine hem de ortuğu figürlere uyan tüm ilişkiler ve koşullarda ortaya çıkar. Birleştirme kişilere uzandığında, düşünce imgesi,

soz konusu kişilerden birine ya da diğerlerine ozgu ozellikleri icerir orC.

DUŞLERDE TEMSİL ARACLARI 53

1 [Duş, s. 78'de tumuyle bildirilmiştir.]

1 [1914'de eklenen d ipn o t:] Aristoteles'in, yukarıda I.Cilt s. 150 n. 2'de verilen bir duş yorumcusunun niteliklerine ilişkin sozlerine bkz.

tak olanları değil; oyle ki bu ozelliklerin bileşimi yeni bir birliğin, bileşik bir figurun ortaya cıkmasına yol acar. Asıl birleştirme sureci çeşitli yollardan gercekleştirilebilir. Bir yanda duş figuru, kendisiyle ilişkili kişilerden birinin adını taşıyabilir —bu durumda uyanıklık bilgilerimize benzer bir bicimde şu ya da bu kişinin kastedildiğini basitce biliriz— oysa gorunen ozellikleri diğer kişiye ilişkin olabilir. Ya da diğer yandan duş imgesinin kendisi gercekle kısmen bir kişiye kısmen de başka bir kişiye ilişkin gorunumlerden bileşmiş olabilir. Ya da ikinci kişinin duş imgesindeki payı, onun gorunumsal ozelliklerinden değil ona yakıştırdığımız jestlerinden, ona soylettiğimiz sozlerden ya da onu yerleştirdiğimiz konumdan gelebilir. Son durumda ozdeşleşme ile bileşik figur oluşturma arasındaki ayırım keskinliğini yitirmeye başlar. Ama bu tur bir bileşik figur oluşturma başarısız da olabilir. E ğ er boyle olursa duşteki sahne sozkonusu kişilerden *birine* yorulur; diğer i ise (ve de genellikle daha onemli olanı) başka bir işlevi olmayan izleyici bir figur olarak ortaya cıkar. Duş goren bu durumu şoyle bir deyişle betimleyebilir: "Annem de oradaydı." (Stekel.) Duş iceriğindeki bu tur bir oğe hiyeroglif yazıda, kendileri okunmayan yalnızca diğer işaretleri tanımlamaya yarayan "belirlecler"le kıyaslanabilir. iki kişinin birleşmesini haklı kılan ya da daha doğrusu buna neden

olan ortak oğey, duşte temsil edilebilir ya da atlanabilir. Bir kural olarak ozdeşleşme ya da bileşik figur oluşturma tam da ortak oğenin temsilinden kaçınma amacıyla ortaya çıkar. "A'nın bana duşmanca duyguları var; B'nin de oyle" diyecek yerde, duşte A ve B'den bileşik bir figur yaparım ya da A'yı B 'ye ozgu başka tur bir davranışta bulunurken imgelerim. Bu bicimde oluşturulmuş duş figuru, duşte, tamamen yeni bağlantılar icinde gorunur ve hem A'yı hem de B 'y i temsil ettiği koşul, benim duşun uygun noktasına her ikisi icin ortak olan oğeyi, yani bana karşı duşmanca tulumlarını yerleştirmemi haklı kılar. Bu yoldan duşun iceriğinde kayda değ e r miktarlarda yoğunlaştırma sağlanabilir; eğer bazılarının eşit olarak uygulandığı ikinci bir kişi bulabilirsem , kendimi, b ir kişiye ilişkin cok karmaşık koşulların doğrudan bir temsilini vermek gereksiniminden alıkoyabilirim. Bu ozdeşleşmeyle temsil yonteminin, duş-işlemi uzerine boylesine ağır koşullar yukleyen dirence bağıli sansurden kurtulmaya ne denli iyi hizmet edebildiği kolayca gorulebilir. Sansurun karşı cıktığı şey, tam da duş duşuncelerinin malzemesi icinde belli bir kişiye bağılanan belli duşunceler olabilir; o zaman yine karşı cıkılan malzemeyle ama onun yalnızca bir kesimiyle bağılantılı ikinci bir kişi bularak surdururum, iki

5 4 VI. DUŞ-IŞLEMt

4[Bileşik figurler konusu icin s. 26 v.s.na da bkz. Sonraki uc cumle 191 İ de eklenmiştir. Paragrafın son cum le s i 1914'de ek lenmiştir. — Bu parcadaki

"ozdeşleşme" kuşkusuz I. Cilt, s. 199 v.s.ndakinden farklı bir anlamda kullanılmıştır.]

kişinin bu sansur edilebilir noktadaki cakişması benim her ikisinin onemsiz ozellikleri tarafından belirlenen bileşik bir figur oluşturmamı akla yakın kılar. Ozdeşleşme ya da birleştirme yoluyla ulaşılan bu figur, ondan sonra duş içeriğine sansursuz kabul edilebilir ve boylece duş yoğunlaştırmasını kullanarak duş sansurunun isteklerini yerine getirmiş olurum.

iki kişi arasındaki ortak bir oğe duşte temsil edildiği zaman, bu genellikle bizim için bir başka, temsili sansur tarafından olanaksız kılınmış gizli bir ortak oğe bulunduğuna ilişkin bir ipucudur. Sanki tem silin i k o la y la ş tır m a k için so z k o n u su o r t a k o ğ e ad ın a bir yerdeğiştirme yapılmıştır. Duşle gorunen bileşik figurun onemsiz bir ortak oğesinin bulunması, bizi, duş düşünceleri içinde hic de onemsiz olmayan bir başka ortak oğe bulunduğu sonucunu çıkarmaya yoneltir.

Buna uygun olarak ozdeşleşme ya da bileşik figurler oluşturma, duşlerde çeşitli amaclara hizmet eder: ilk olarak iki kişi için ortak olan bir oğenin temsiline; ikinci olarak *yer değıştirmiş* bir ortak oğenin temsiline; ucuncu olarak da yalnızca *istekli* bir ortak oğenin temsiline, iki kişinin ortak bir oğesinin bulunmasını istemek sıklıkla birinin yerine diğelerini gecirmeye denk duştugu için bu sonuncu ilişki de duşlerde ozdeşleşme yoluyla temsil edilir. Irma'nın enjeksiyonu duşunde, onun yerine başka bir hastayı gecirmek istemiştim. Yani, oteki kadının tıpkı Irma gibi benim hastam olmasını istemiştim. Duş, bana, adı Irma olan ama yalnızca diğerkadını gorme olanağı bulduğum bir pozisyonda muayene edilen bir kişi gostererek bu isteği hesaba katmıştı.

[Bkz. I. Cilt, s. 162 v. s.] Amcama ilişkin duşte bu lur b ir değiş

tokuş duşun merkez noktası haline gelmişti: Meslekdaşlarım tıpkı onun yaptığı gibi davranıp onun gibi yargılayarak kendimi Bakanla ozdeşleştirmiştim. [I. Cilt s. 242.]

Her duşun duş gorenin kendisiyle uğraştığı benim deneyimimdir ve bunun hicbir istisnasını gormedim. Duşler tumuyle bencildir.15 Ne zaman benim kendi egom değil de yalnızca yabancı bir kişi duşte ortaya cıksa kendi egomun ozdeşleşme yoluyla bu diğer kişinin arkasına gizlenmiş olduğunu guvenle one surebilirim; egomu bağlam icine sokuşturabilirim. Kendi egomun duşte *görüdüğü* diğer durumlarda ise, onun ortaya cıktığı koşullar, başka bir kişinin, ozdeşleşme yoluyla, benim egomun arkasına gizlenmiş olduğunu bana öğretebilir. Bu

1 i /1 9 2 5 'de eklenen d ip n o t:j I. Cılı s. 320'deki dipnota bkz.

56 VI. DUş-tşLEMt

durumda, duş, beni, duşu yorumlarken, bu diğer kişiye bağlı gizli ortak oğeyi kendime aktarmam konusunda uyaracaktır. Benim egomun, ozdeşleşme cozulduğu zaman bir kez daha benim egom olduğu ortaya cıkan başka bir kişiyle birlikte gorunduğu duşler de vardır. O zaman bu ozdeşleşmeler, benimsenmeleri sansur tarafından yasaklanmış belirli duşunceleri egomla temasa gecirmeme olanak verecektir. Boylece egom, bir duşte kah doğrudan, kah yabancı kişilerle ozdeşleşme yoluyla bircok kez temsil edilebilir. Bu turden bircok ozdeşleşme aracılığıyla olağanustu miktarlarda duşunce malzemesini yoğunlaştırma olanağı b u lu n u r.16 Bir duşte duş gorenin kendi egosunun bircok kez ya da

bircok bicimde ortaya cıkması, egonun bilincli bir duşuncede bircok kez ya da değişik yerlerde veya bağlanularda bulunması gerekliliğinden daha belirgin değildir — orn. "Ne kadar sağlıklı bir cocuk *olduğumu dūşündüęüm zaman*" cumlesinde olduğu gibi.¹⁷

Ozel *yer* adları olgusunda, ozdeşleşmeler kişilere ilişkin olanlardan daha kolay cozulur; cunku burada duşlerde o denli egemen bir yer kapsayan egonun karışması sozkonusu değildir. Roma'ya ilişkin bir duşumde (bkz. I. Cilt, s. 243 v. s.) kendimi icinde bulduğum yerin adı Roma'ydı, ama bir sokak koşesindeki Almanca afişlerin bolluğu karşısında şaşkınlığa duşmuştum. Bu son nokta, bana hemen Prag'ı duşunduren bir istek doyurmaydı ve de istek, gencliğimde yaşımiş olduğum ama o zamandan beri yok olmuş olan bir Alman milliyetçiliği donemine uzanıyor olabilir.¹⁸ Duşu gorduğum sırada arkadaşımla [Fliess] Prag'da buluşma umudum vardı; oyle ki, Roma ile Prag'ın ozdeşleşmesi istekli bir ortak oğeyle acıklanabilirdi: arkadaşımla Prag'dansa Roma'da buluşmayı yeğliyordum ve bu buluşma icin Prag'ın yerine Roma'yı gecirmeyi isterdim.

Bileşik yapılar yaratma olasılığı, duşlere cok sık olarak hayali bir gorunum veren ozelliklerin başında gelir, cunku o duşlerin iceriğine gercek algılamanın nesnesi olması hicbir zaman mumkun olmayan oğeleri getirir. Duşlerde bileşik imgeler oluşturma ruhsal sureci, uyanıklık yaşamımızda insan başlı bir at ya da bir ejderha imgeler ya da resmini yaparkenki surecin tumuyle aynısıdır. Tek fark, uyanıklık

1 Duşte gorunen figurlerin hangisinin arkasında kendi egonun aranması ge rektiğ

i konusunda kuşkuyla d uş tuğumde aşığıdaki kuralı uyguladım: Uykuda benim yaşadığım duyguyu duşte duyumsayan kişi, benim egomu gizleyen kişidir.

17 [Bu cumle 1925'de eklenmiştir.]

18[I. Cilt s. 258 ve 262'deki "Devrimci" duşe bkz.]

C. DUŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 57

yaşamında imgesel figurun üretimini belirleyen şeyin, yeni yapının yaratmasını istediğimiz izlenim olması; oysa duşte bileşik bir figur oluşumunun, onun gerçek biçimi dışında bir etmen tarafından —yani duş düşünceleri içindeki bir ortak öğe tarafından— belirlenmesidir.

Duşlerde bileşik yapılar çok değişik yollardan biçimlendirilebilir. Bu yöntemlerin en naif olanı bir şeyin niteliklerini aynı zamanda başka bir şeye de ilişkin olduğu bilgisiyle birlikte temsil eder. En ozenli teknik, her iki nesnenin özelliklerini yeni bir imgede birleştirir ve bunu yaparken gerçekte iki nesnenin sahip olabileceği herhangi bir benzerliği akıllıca kullanır. Yeni yapı tumuyla sacma görünebilir ya da malzemesi ve onların biraraya getirilişindeki beceriklilikle bir imgelem başarısı olarak bizi carpabilir. Eğer tek bir unite halinde yoğunlaştırılması gereken nesnelere çok fazla farklıysa, duş-işlemi, sıklıkla oldukça farklı bir çekirdeği olan ve çok sayıda daha az farklı özelliğin eşlik ettiği bir bileşik yapı yaratmakla yetinir. Bu durumda tek bir imgede tekleştirme sürecinin başarısız olduğu soylenebilir, iki temsil cakiştirilmiş ve iki gorsel imge arasında çatışma doğasında bir şey üretilmiştir. Eğer insan genel bir kavramın tek tek birçok algısal imgeden biçimlendiği biçimde resim yapmaya çalışsaydı benzer temsillere

resimde de ulaşabilirdi.

Kuşkusuz, duşler, bu bileşik yapılar yığındır. Daha önce çözümlemiş olduğum duşlerde onlara bazı örnekler vermiştim; şimdi birkaç tane daha ekleyeceğim. Hastanın yaşamının gidişini "ciceklerin dili"yle betimleyen ve s. 48'de [ve de s. 52'de ve daha geniş olarak aşağıda s. 78 v.s.nda] bildirilmiş olan duşte, duş egosu, elinde, gorduğumuz gibi, hem masumlüğün hem de cinsel suçluluğun yerine geçen cicekli bir dal tutuyordu. Dal, ciceklerin üzerindeki yerleşimi nedeniyle duş görene *kiraz* ciceklerini de anımsatmıştı; ciceklerin kendileri, bağımsız olarak ele alındıklarında *kamelyalar'* dı; dahası, genel izlenim *egzotik* bir bitki olduğuydu. Bu bileşik yapının öğeleri arasındaki ortak etmen, duş düşünceleri tarafından gösterildi. Cicekli dal, onun sevgisini kazanmak ya da kazanmaya çalışmak için kendisine verilmiş armağanlara anıştırmalardan oluşmuştu. Orneğin çocukluğunda ona *kirazlar* ve yaşamının sonraki yıllarında bir *kamelya* bitkisi verilmişti; "*egzotik*" ise sevgisini bir cicek resmiyle kazanmaya çalışmış çok gezen bir doğa bilimcisini anıştırıyordu. Kadın hastalarımın bir başkası, duşlerinden birinde, deniz kıyısında bir plaj kulubesi, koyde evin dışında bir tuvalet ve bir kent evinde bir tavan arası odası arasında

58 VI. DUŞ-IŞLEMİ

bir şey üretmişti, ilk iki öğe insanların çıplak ve soyunmuş olmaları bağlantısında ortaklaşıyorlardı ve onların ucuncu öğe ile bileşimi kadının (çocukluğunda) bir tavan arası odasının aynı zamanda bir soyunma sahnesi olduğu sonucuna götürüyordu. — Bir başka duşte¹⁹, bir

adam, "sağaltım" yapılan iki yerden bileşik bir mekan üretmişti: bu yerlerden biri benim muayene odam, diğeri ise karısıyla ilk kez tanıştığı eğlence yeri idi. — Ağabeyi kendisine bir havyar ziyafeti vermeyi vaadettikten sonra bir kız, düşünde, aynı ağabeyinin bacaklarının *baştan başa siyah havyar tanecikleriyle kaplandığını* görmüştü. (Ahlaksal anlamda) "*bulaşma*" oğesi ve çocukluğundan, bacaklarını, siyah değil de *kırmızı* lekelerle kaplayan bir *döküntü*' nun anısı *havyar ianeleri* ile yeni bir kavramda — yani "*oğlan kardeşinden almış olduğu şey*" kavramında— birleşmişti. Bu düşünde de, diğlerinde olduğu gibi, insan bedeninin parçaları nesne gibi ele alınmıştır. — Ferenczi'nin kaydettiği 11910] bir düşünde²⁰, bir *doktor* ve bir *al* figüründen yapılmış ve de *gecelik* giyen bir bileşik imge ortaya çıkmıştı. Bu uc parçada ortak olan öğeye, çözümleme, kadın hasla, geceliğin bir çocukluk sahnesindeki babasını anıştırdığını ayırt ettikten sonra ulaşılmıştı. Her uc olguda da onun cinsel merakının bir nesnesi söz konusuydu. Çocukken, dadısı, sık sık onu askeri bir haraya götürür, o da o zaman için henüz ketvurulmamış merakını gidermeye bol bol fırsat bulurdu.

Yukarıda [s. 51] düşlerin bir karşıtlık ilişkisini, bir karşıtı ya da bir "hayır"ı ifade etmek için hiçbir yolları olmadığını öne sürmüştüm.

Şimdi bu iddianın ilk yadsımasını getireceğim.'1 "Karşıtlar" başlığı altında sınırlayabileceğimiz bir sınıf olgu, —yani bir değiş tokuş ya da yerdeğiştirme düşüncesinin karşıtla bağlantıya sokulabildiği olgular— gördüğümüz gibi (s. 54], basit olarak özdeşleşmeyle temsil edilir. Buna birçok örnek vermiştim. Düş düşüncelerindeki başka bir karşıtlar sınıfı, "zıtlık" ya da "lam tersi" diye tanımlanabilecek bir kategoriye

duşenler, neredeyse bir espri diye tanımlanmayı bile hak edecek aşağıdaki

dikkate değer yolu izleyerek düşlere girmenin yolunu bulurlar.

"Tam tersi", kendisi olarak düş içeriğinde temsil edilmez, ama varlığını,

malzemedede, daha önce oluşmuş ve (bazı başka nedenlerle) ona

yakın hale gelmiş düş içeriğinin bazı parçalarının —sanki bir art

19[Bu cumle 1909'da eklenmiştir.]

^ [B u paragrafın geri kalan kısmı 1911'de eklenmiştir.]

[Diğerleri s. 68 ve 163'de bulunacaktır.]

C. DUŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 59

duşunce tarafmdanmış gibi— diğer yone dondurulmesi ile ortaya koyar.

Sureci görüntulemek tanımlamaktan daha kolay. İlginç "Usl ve

Alt" düşünde (s. 19 v.s.) tırmanmanın düşteki temsili düş düşüncelerindeki

prototipinin — yani Daudet'nin *Sappho*'sunun giriş sahnesindeki—

tersiydi: düşte tırmanma başlangıçta güç ama sonra giderek

daha kolaydı; oysa Daudet'nin sahnesinde önce kolay sonra giderek

daha güçlü. Ayrıca düş görenin kardeşiyle ilişkisindeki "ust" ve "alt"

da düşte öteki yonden temsil edilmişti. Bu, düş düşünceleri içindeki

malzemenin iki parçası arasında ters bir ilişkinin varlığını gösteriyordu

ve biz onu düş görenin dadısı tarafından taşınmak biçimindeki

çocukluk düşleminde bulmuştuk ki bu durum kahramanın metresini

taşıdığı romandaki durumun tersiydi. Benim Goethe'nin Bay M.ye

saldırma düşünde de (aşağıya s. 168 v.s.na bkz.) düş başarılı olarak

yorumlanmadan önce düzeltilmesi gereken benzer bir "tam tersi" vardır.

Düşte Goethe, genç bir adama, Bay M.ye saldırmıştı; düş düşüncelerinde

yer alan gerçek durumda önemli bir adam, arkadaşım [Flicss],
tanınmamış genc bir yazarın saldırısına uğramıştı. Duşta bir hesabı
Goethe'nin ölüm tarihine dayandırmışım; gerçekte hesaplama felçli
hastanın doğum tarihinden başlamıştı. Duş düşünceleri içinde belirleyici
bir düşünce halini alan düşünce Goethe'nin bir çılgınmış gibi ele
alınması gerektiği düşüncesinin karşıtıydı. "Tam tersi", diyordu duş[un
altla yatan anlamı], "eğer kitabı anlamıyorsan aptal olan yazar değil
sensin [eleştirmen]." Dahası, sanırım tüm bu şeyleri tersine çevirme
düşleri "birine sırtını dönme" düşüncesinin aşağılayıcı anlamına bir
gönderme içermekteydi.²² (Orn. *Sappho* düşünde [s. 21 v.s.] duş görenin
kardeşine göre yer değiştirmesi.) Dahası, ters çevirmenin tam da
bastırılmış homoseksüel itkilere doğan düşlerde ne denli sık ortaya
çıktığını gözlemlemek dikkate değer.²³

Ayrıca,²⁴ ters çevirme ya da bir şeyi karşıtına donuşturma, duş-işleminde
en tutulan ve çok farklı yönlerde kullanılabilen temsil araçlarından
biridir, tik planda duş düşüncelerinin belli bir öğesine gönderme
yapan bir isteğin doyurulmasını ifade etmeye yarar. "Keşke diğer yol
olsaydı!" Bu, sıklıkla, egonun, uzlaşılabilen bir anı parçasına tepkisini
ifade etmenin en iyi yoludur. Yine tersine çevirme, sansüre

²² m , [Almanca "*K e h r s e i t e* " hem "lers" hem de "sırt" anlamına gelebilir. Kaba İngilizce
deyim "kıc yukan' nın hem "başsağı" hem de "lers yoldan" anlamına g e lmesi gibi.)

²³[Bu cumle 1911'de eklenmiştir.]

m [Bu ve sonraki paragraf 1909'da eklenmiştir.]

60 VI. DUŞ-IŞLEMİ

yardım için oldukça özel bir kullanımdır; çünkü sunulması gereken

malzeme de bir carpıtma kitlesi uredir ve bunun başlangıcta duşu anlamaya yonelik her girişim ulerinde tartışmasız bicimde felc edici bir etkisi vardır. Bu nedenle eğer bir duş inatla anlamını ortaya koyma eğilimindeyse, onun gorunur iceriğindeki bazı belli oğeleri tersine cevirmenin etkisini gormeye değer; bu yapılınca bazan tum konum hemen acıklık kazanır.

Ve d e konunun ters cevrilmesinden başka *zamansal* ters cevirme de goz ardı edilmemelidir. Duş carpıtmasının oldukca yaygın bir tekniği, bir olayın sonuna ya d a bir duşunce katarının sonucunu bir duşun başlangıcında temsil etmek ve sonuna da sonucun dayandırıldığı onermeleri ya da olaya yol acan nedenleri yerleştirmekten ibarettir. Duş carpıtmasının benimsediği bu teknik yontemi aklında tutmayan biri bir duşu yorumlama işiyle karşı karşıya geldiği zaman oldukca onemli bir kayıp icinde bulunacaktır.²⁵

Gercekten, bazı orneklerde, insanın duşun anlamına ulaşması, ancak duş iceriğinde değişik acılardan bircok ters cevirmeyi gercekleştirmesinden sonra mumkun olabilir.²⁶ Orneğin, genc bir obsesyonel nevrotik olgusunda, duşlerinin birinin arkasında cocukluk cağından kalma ve korktuğu b ab a sını a yonelik bir olum isteğ in in an ısı yauyordu. işte duşun metni: *Babası, eve bu kadar geç geldiği icin kendisini azarhyormuş.* Ancak duşun ruhcozumsel sağaltımında ortaya cıktığı bağlam ve duş gorenin cağrışımları, gercek sozcuklerin *onun babasına* kızdığı biciminde olması gerektiğini ve ona gore babasının eve her zaman cok *erken* donduğunu gosterdi. Babasının eve *hiç* gel [

1909'ckı eklenen dipnot:] Histerik nobetler de bazan anlamlarım gozlemciden gizlemek icin benzer bir zamansal ters cevirmeyi kullanırlar. Orneğin, histerik bir kız, nobetlerinden birinde kısa bir duygusallık turunde bir şeyleri — ban liyo treninde bililerine rastladıktan sonra yaşadığı bilincdışı bir duşlemin du ygusallığı— temsil etmeye gereksinmişti. Ayağının guzelliğine kapılan adamın okumakta olan kendisiyle konuştuğunu; bunun uzerine onunla gittiğini ve tutkulu bir aşk sahnesi yaşadıklarını imgelemişli. Nobeti, dudaklarının opuşmeyi temsil eden devinimlerinin ve kollarının sarılmayı temsil eden kasılmalarının eşlik ettiği, kasılmalı beden bukulumeleriyle bu aşk sahnesinin temsiliyle *b a ř l a d ı*. Sonra oteki odaya koştu, bir iskemleye oturdu, ayağını gosterme k üzere eteğini kaldırdı, bir kitap okuyonnuş gibi yaptı ve benimle konuşlu (yani bana yanıt verdi). — [1914'de *e k len en :*] Bu bağlamda Artemido-rus'un soylediklerine bakınız: "Duşlerde gorulen imgeleri y o rumlarken insan onları bazan baştan sona, bazan da sondan başa doğru iz lem e lidir..."(

I. Kitap, XI.Bolum, Krauss'un cevirisini (1880), 20.]

^ [B u paragraf 1911 'de eklenmiştir.]

C. DUşLERDE TEMSİL ARACLARI 61

memesini yeğlerdi ve bu da babasına yonelik bir olum isteğiyle aynı şeydi. (I.Cilt s. 303 v.s.na bkz.) Cunku kucuk bir oğlan olarak babasının gecici yokluğu sırasında birilerine karşı cinsel saldırganlık gosterme kten suçluydu ve ceza olarak şu sozcuklerle korkutulmuştu:

"Baban donunce gorursun!"

Eğer duş iceriğiyle duş duşunceleri arasındaki ilişkiler uzerine çalışmamızı daha ileri goturme k istersek en iyi plan, duşlerin kendisini cıkış noktamız olarak almak ve duşlerdeki temsil yontemlerinin hangi belirli *biçimsel* niteliklerinin altla yatan duşuncelerle ilişkileri

belirlediği üzerinde durmak olacaktır. Duşlarda bizi etkilememesi olanaksız

olan bu biçimsel niteliklerden en belirgin olanı, belirli duş imgeleri

arasındaki duysal yoğunluk farkı ve duşlerin belirli parçalarının

ya da bir bütün olarak duşlerin birbirinden farklılığıdır.

Belirli duş imgeleri arasındaki yoğunluk farkları, gerçek yaşamdakinden

çok daha fazla olduğunu duyumsama eğiliminde olduğumuz

(kuşkusuz haksız olarak) bir ayrım keskinliğinden, gerçek nesnelere

şimdiye dek algıladığımız belirsizlikle kıyaslanamayacak derecede az

olduğu için duşlere özgü olduğunu bildirdiğimiz rahatsız edici bir belirsizliğe

dek tüm bir yelpazeyi kapsar. Dahası, bir duşte belirsiz bir

nesneye ilişkin bir izlenimi genellikle "ucuşma" olarak nitelerken çok

daha belirgin duş imgelerinin kayda değer bir süre algılanmış olduğunu

duyumsarız. Şimdi ortaya çıkan soru, bir duşun içeriğinin parçaları

arasındaki bu canlılık farkını duş düşünceleri malzemesinde neyin belirlediğidir.

Neredeyse kaçınılmaz biçimde kendilerini gösterecek belirli beklentilere

karşı durmakla başlamak zorundayız. Bir duşun malzemesi, uyku

sırasında yaşanmış gerçek duyuları da içerebildiğinden bunların ya da

duşte onlardan türeyen öğelerin duş içeriğinde özel bir yoğunlukta ortaya

çıkarak belirginlik kazanmış oldukları; ya da tersine bir duşte özel

olarak canlı olan bir şeyin uyku sırasındaki gerçek duyulara dek izlenebileceği

öne sürülebilir. Ancak benim deneyimlerimde bu hiçbir zaman

desteklenmemiştir. Uyku sırasındaki gerçek izlenimlerin (yani sinirsel

uyaranların) türevi olan duş öğeleri canlılık açısından bellekten

doğan diğer öğelerden farklı değildir. Duş imgelerinin yoğunluğunu

belirlemede gerçeklik etmeninin hiçbir değeri yoktur.

Yine belirli duş imgelerinin *duyusal* yoğunluğunun (yani canlılığının), duş düşünceleri icinde onlara uyan öğelerin ruhsal onemiyle

62 VL DUŞ-IŞLEMI

ilişkili olması beklenebilir. Duş düşüncelerinde ruhsal yoğunluk, ruhsal *değerle*, orantılıdır: en yoğun öğeler aynı zamanda en önemli olanlardır

— duş düşüncelerinin merkez noktasını oluşturanlardır. Bunların sansur yuzunden kural olarak duş içeriğine girmenin yolunu bulamadıklarını

da biliyoruz; yine de onları duşte temsil eden en yakın

turevleri, duşun merkezini oluşturmaları da pekala daha ust düzeyde

bir yoğunlukta olabilirler. Ama bu beklenti de duşlerin ve onların

turediği malzemenin karşılaştırmalı bir incelemesiyle duş kırıklığına

uğrayacaktır. Birindeki öğelerin yoğunluğu ile diğesindeki öğelerin

yoğunluğu arasında hiçbir ilişki yoktur: olay duş düşüncelerinin malzemesi

ile duş arasında tam bir "tum ruhsal değerlerde karşılıklı değer

aktarımı"dır.²⁷ Duş düşünceleri icinde egemen bir yer işgal eden şey,

sıklıkla yalnızca daha guclu imgeler tarafından oldukça golgelenmiş

bazı gecici duş öğeleri icinde keşfedilebilir.

Bir duşun öğelerinin yoğunluğunun başka bir bicimde —ve de iki

bağımsız etmen tarafından— belirlendiği ortaya çıkıyor. İlk planda, istek

dozurmanın ifade edildiği öğelerin özel yoğunlukta temsil edildiği

kolayca gorulebilir. [S. 282 v.s.na bkz.] ikinci sırada da cozumleme

bir duşun en canlı öğelerinin en cok sayıda duşunce katarı icin bir

başlangıç noktası oluşturduğunu —en canlı öğelerin aynı zamanda belirleyicisi

en cok olanlar olduğunu— gosterir. Bu ampirik varsayımı
şu bicimde soyleyecek olursak ozunu değiştirmiş olmayız: en buyuk
yoğunluk, duşun, oluşumunda en buyuk miktarda yoğunlaştırma harcanmış
olan oğeleri tarafından gosterilir [s. 312 v.s.na bkz.]. Sonunda
bu belirleyiciyle diğerini (yani istek doyurmayla ilişkiyi) tek bir
formulde ifade etmenin olası hale gelebileceğini umabiliriz.

Az once ele aldığım sorun, —bir duşun belli oğelerinin daha cok
ya da daha az yoğunlukta veya acıklıkta olmasının nedenleri— tum
duşlerin ya da duş kesimlerinin değişen acıklığına ilişkin bir başka sorun
ile karıştırılmamalıdır. Bunlardan birincisinde acıklığın karşıtı siliklik;
ikincide ise karmaşıklıktır. Bununla birlikte iki eşeldeki artış ve
azalışların paralel gittiğinden hic kuşku yoktur. Bizi acık olmasıyla
carpan bir duş kesimi genellikle yoğun oğeler icerir; ote yandan karanlık
bir duş, duşuk yoğunlukta oğelerden oluşmuştur. Acıkca berrak

27[Nietzsche'nin Hıristiyanlığa saldırısındaki unlu "Leitmoliv"e bir anıştırma.]

C. DUşLERDE TEMSİL ARACLARI 63

olandan karanlık ve karmaşık olana dek uzanan eşelin sunduğu sorun
duş oğelerinin değişen derecelerdeki canlılığının sunduğundan cok daha
karmaşıktır. Gercekten, daha sonra ortaya cıkacak nedenlerle ilk sorun
henuz tartışılamaz [s.225 v.s.na bkz.].

Az sayıda olguda, bir duşte oluşan acıklık ya da belirsizlik iz len iminin
duşun kendisinin oluşumu ile hicbir bağlantısı bulunmadığını,
duş duşuncelerinin malzemesinden doğduğunu ve onun bir b ilişimi
olduğunu şaşkınlık icinde goruruz. Orneğin uyandığımda o denli iyi

bicimlenmiş, kusursuz ve acık olmasıyla beni etkileyen ve uykudan yan şaşkınen bile yoğunlaşma ve yerdeğiştirme mekanizmalarının etkilemediği "uykudaki düşlemler" diye tanımlanması gereken yeni bir düş kategorisini eklemeyi bana düşündürten bir düşümü anımsıyorum. Daha yakından bir inceleme, düşler arasındaki bu ender durumun da yapısının da diğerlerininkinin aynı boşlukları ve kusurları gösterdiğini kanıtladı; bu nedenle de "düş düşlemleri" kategorisini attım.²⁸ Ulaşıldığında düş içeriği beni zor ve uzun süredir aranmış bir biseksualite kuramını, arkadaşımın [Fliess] onüne sererken temsil etmişti; düşün istek doyurucu gücü (ki bu arada düşte verilmemişti) bizim bu kuramı acık ve kusursuz bulmamızdan sorumluydu. Böylece tamamlanmış düşte bir yargı olarak almış olduğum şey aslında [gizli] düş içeriğinin bir kesimi, hem de temel bir kesimiydi. Bu olguda düş-işlemi sanki benim uyanıklıktaki ilk düşüncelerime el uzatmış ve düş içinde doğru olarak temsil edilmeyi başaramamış düş düşünceleri malzemesi kesimini bana düş üzerine bir yargı'yımsı gibi tanıtmıştı.²⁹ Bunun tam bir kopyasına bir keresinde çözümleme sırasında bir kadın hastanın düşünde rastladım. Başlangıçta onu bana anlatmayı tumden reddetmişti: "çünkü çok belirsiz ve karışık". Sonunda, söylediklerinin doğruluğundan emin olmadığını defalarca yineleyerek düşe çeşitli kişilerin —kendisi, babası, kocası— girmiş olduğu ve sanki kocasının babası olup olmadığını ya da babasının kim olduğunu ya da buna benzer bir şeyleri bilemediği konusunda beni bilgilendirdi. Çözümleme seansı sırasındaki çağrışımlarıyla birlikte ele alındığında, bu düş,

sorunun, bir bebek beklediğini itiraf etmek zorunda kalan ama "babanın

(bebeğin babasının) aslında kim olduğu" konusunda kuşkulu

olan bir hizmetçi kızın bir bakıma sıradan oykusu olduğunu kuşku 2%]

1930 'da eklenen dipnot:] Şimdi haklı olup olmadığından o kadar emin değilim.

29[Bu konu s. 173 v.s. nda daha geniş olarak tartışılıyor.]

64 VI. DÜŞ-İŞLEMI

ya yer bırakmayacak bir biçimde göstermişti.30 Böylece burada da

duşun gösterdiği acıklık yokluğu duşu kışkırtan malzemenin bir kesimiydi:

yani bu malzeme kesimi duşun *biçimi* içinde temsil edilmişti.

Bir düşün biçimi ya da onun görüldüğü biçim, şaşırtıcı bir sıklıkta

*onun gizli konusunu temsil etmek için kullanılır.*31

Bir duşun satır aralan ya da onun hakkındaki görünürde masum

duşunceler, sıklıkla duşte en incelikli bir biçimde görülmüş olan bir

parçayı aslında onu acığa vurmasına karşın gizlemeye yarar. Örneğin

bir duş gören, bir noktada "duşun silinip gittiğini" söyledi; çözümleme,

dışkıladıktan sonra alını silen birisini dinleyişine ilişkin bir bebeklik

anısına gıttırdı. Ya da işte daha ayrıntılı olarak kaydedilmeyi

hak eden bir başka örnek. Genç bir adam kendisine çocukluğundan bilincli

kalmış bazı düşlemleri anımsatan çok net bir duş görmüştü.

Duşunde akşam olduğunu ve bir sayfiye otelinde bulunduğunu görmüş.

Oda numarasını yanlış anlamış ve içinde yaşlı bir hanımla iki

kızının soyunup yattığı bir odaya girmiş. Şöyle surdurmuştu: "Duşun

burasında bazı boşluklar var; yitmiş bir şeyler. Sonunda odada beni

dışarı atmaya çalışan bir adam vardı ve ben onunla uğraşmak zorunda

kaldım.” Duşun acıkca anıştırdığı cocukluk duşleminin ozunu ve akışını anımsamak için boşuna cabalar harcadı; en sonunda aradığı şeyin duşun karanlık kesimi hakkında soylediği sozlerde zaten bulunduğu gerceği ortaya çıktı. "Boşluklar", yatağa giren kadınların cinsel acıklıklarıydı; "yitik bir şeyler var" ise kadın cinsel organlarının temel özelliğini betimliyordu. Kucukken bir kadının cinsel organlarını gormek için tüketici bir merakı varmış ve kadınların erkek organlarına sahip olduğu biçimindeki bebeksi cinsel kurama inanma eğilimindeymiş.

B

aşka bir duş gorenin benzer bir anısı çok benzer bir biçim almıştı.³² Aşağıdaki duşu görmüş: "*Fräulein K. ile Volksgarten Restoranına gitmişim..., sonra karanlık bir parça geliyor, bir kesinti..., sonra kendimi bir genelevin salonunda buldum, orada iki ya da üç kadın gördüm, onlardan birinin üzerinde iç gömleği ve külotu vardı.*"

COZUMLEME. — Fraulein K. eski şefinin kızıydı ve kendi ken³

Kadının eşlik eden histerik belirtileri, amenore [adet gormeme — ç. <<.] ve büyük bir depresyonu (ki bu, bu hastanın temel belirtisiydi). [Bu duş s. 173 v. s.nda tartışılmıştır.]

31[Son cumle 1909'da eklenmiştir. Bir sonraki paragraf 191 l'de eklenmiştir.]

32[Bu ve sonraki iki paragraf 1914'de eklenmiştir.]

C. DUŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 65

dine de teslim ettiği üzere kızkardeşi gibiydi. Onunla konuşmak için seyrek olarak fırsat bulmuştu ama bir kez "sanki cinsiyetlerimizin ayırıcına vardığımız, sanki ona 'ben bir erkeğim, sen de bir kadınsın'

dediğim" bir soyleşi yapmışlardı. Soz konusu restoranın icine bir tek kez girmişti, kendisi icin hicbir şey ifade etmeyen bir kızla, kayınbiraderinin kızkardeşiyle. Bir başka kez, uc hanımdan oluşan bir grupla aynı restoranın girişine kadar gitmişti. Bu hanımlar onun kızkardeşi, baldızı ve daha once sozu edilen kayınbiraderinin kızkardeşiydi.

Tumu de kendisi icin son derece onemsizdi ama ucu de "kızkardeş" sınıfına giriyordu. Bir geneleve seyrek olarak —tum yaşamında iki ya da uc kez— gitmişti.

Yorum, duşteki "karanlık parca"ya ve "kesinti"ye dayanıyordu ve cocukluk merakı icinde bazan ama seyrek olarak kendisinden birkac yaş kucuk bir kızkardeşin cinsel organlarını incelemiş olduğu goruşunu ortaya cikardı. Birkac gun sonra duşun anıştırdığı kabahati bilincli olarak anımsadı.

Aynı gecede ortaya cikan tum duşlerin iceriği aynı butunun parcalarını oluştururlar; onların çeşitli kesimlere ayrılmış olmaları ve de bu kesimlerin sıralanması ve sayısı tumu de gizli duş duşuncelerinden doğan bir bilgi parçası olarak gorulebilir.³³ Çeşitli ana kesimlerden oluşan duşleri ya da genel olarak aynı gece ortaya cikan duşleri yorumlarken bu turden ayrı ayrı ve birbirini izleyen duşlerin anlamının aynı olabilme ve farklı malzeme icinde aynı itkileri ifade ediyor olma olasılığı gozardı edilmemelidir. Eğer boyleyse bu benzer duşlerin ilk olarak ortaya cikacak olanı sıklıkla daha carpıtılmış ve utangac, sonraki ise daha guvenli ve belirgin olacaktır.

Incil'de Firavunun Yusuf tarafından yorumlanan inekler ve mısır

fideleri hakkındaki düşleri bu turdendi. Josephus, onları, Incil'dekinden daha geniş olarak bildirmiştir (*Yahudilerin Antik Tarihi*, 2. Kitap, 5. Bolum). Kral ilk düşunu anlattıktan sonra şöyle demiş: "Bu görünümü gordukten sonra uyumdan uyandım ve rahatsızlık içinde bu görünümün ne olduğu üzerine düşünerek yeniden uyudum ve öncekinden daha

33 [Bu cumle 1909'da eklenmiştir. Bu paragrafın geri kalan kısmı ve sonraki uc paragraf 1911'de eklenmiştir. Frcud bu konuyu *Yeni Giriş K o n f e r a n s l a r ı n m (19 3 2 a)*

29. sunun sonlarına doğru yeniden ele almıştır. P. F. L. 2, 55-6. Daha önce I.Cilt sayfa 269 v. s.nda da konuya değinilmişti v e s. 133, s. 173 n. 21 ve s. 248'de y e n i d e n s o z e d i l i y o r .]

66 VI. DUŞ-tŞLEMt

harika, beni daha çok rahatsız eden ve daha çok korkutan başka bir düş gordum..." Kralın düşunu özetleyişini işittikten sonra Yusuf şu yanıtı vermiş: "Ey Kral, bu düş iki biçimde gorulmuş olmasına karşın tek ve aynı olayı belirliyor..." [VWhiston'un cevirisini, 1 8 7 4 , 1, 127-8.]

"Dedikodunun Ruhbilimine Katkısı"nda, Jung, (19106) bir kız

öğrencinin kılık değiştirmiş erotik düşunun okul arkadaşları tarafından

herhangi bir yorum olmaksızın nasıl anlaşıldığını ve nasıl daha derinlemesine

incelenip değiştirildiğini betimler. Bu düş oykulerinden biriyle

ilişkili olarak şöyle der: "Uzun bir düş imgeleri dizisinin son

düşuncesi, tastamam dizinin resimlemeye çalıştığı ilk imgeyi içerir.

Sansur, ardarda yeni simgesel sahneler, ycrdcğişLirmelcr, masum kılık

değiştirmeler v.b. ile butunu olabildiğince uzakla tutar" (*a. g. e. , 87*).

Seherner, düşlerdeki bu temsil yönteminin garipliğini iyi tanıyordu ve

onu, kendi bedensel uyaranlar kuramıyla [I. Cilt, s. 136 v.s.na bkz..]

bağlantılı olarak özel bir yasa halinde tanımlamıştı: "Ancak son olarak özel sinirsel uyarılardan doğan tüm simgesel duş yapılarında imgelem genel bir yasaya uyar: bir duşun başlangıcında uyarının doğduğu nesneyi yalnızca cıı uzak ve en belirsiz anıştırmalarla resimler, ama sonunda resimsel duygular kendini tükettiğinde uyarının kendisini ya da soz.konusu organı veya o organın işlevini çıplak olarak sunar ve duş de gerçek organik nedenini ortaya koyduğundan sonuna ulaşır..."

Otto Rank, (1910) Seherner'in bu yasasına incelikli bir destek üretmiştir. Bir kızın onun tarafından bildirilen duşu aynı gece içinde bir zaman aralığı ile görülen ve İkincisi bir orgazmıla sonlanan iki ayrı duştan oluşmuştu. Bu ikinci duşun, hatta duş görenin pek de katkısı olmaksızın, ayrıntılı bir yorumunu sağlamak olasıydı ve iki duşun içeriği arasındaki bağlantıların sayısı, ilk duşun, İkinciyle aynı şeyi daha utangac bir biçimde temsil ettiğini görmeye olanak veriyordu. Oyle ki İkincisi, orgazmıla birlikte olan duş, birincinin Lam olarak açıklanmasına yardımcı olmuştu. Rank, haklı olarak orgazm ya da fişkırmı duşlerinin, duş görme kuramı için genel önemi üzerine bir tartışmayı bu orneğe dayandırmıştı. [Bkz. s. 132 v.s.]

Bununla birlikte benim deneyimlerime göre insan bir duşteki a c ıklık ya da karmaşıklığı onun malzemesinde kesinlik ya da kuşkululuk bulunmasına göre yorumlama konumunda ancak nadiren bulunabilir, ileride, duş oluşumunda, henüz soz etmediğim ve herhangi bir belirli duşte bu niteliklerin yelpazesi üzerinde belirleyici etkisini gösteren birLmcni açıklayacağım. [Bkz. s. M0 v. s.]

C. DUŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 67

Bazan, aynı durum ve cercevenin bir süre devam etmiş olduğu bir
duşta, şu sözcüklerle tanımlanan bir kesinti ortaya çıkar: "Ama sonra
sanki aynı zamanda başka bir yermiş ve orada şöyle şöyle bir şey olmuş."

Bir süre sonra duş kaldığı yerden devam edebilir ve onu kesintiye
uğratan şeyin duş malzemesinde bir yan cumlecik —araya karışan
bir düşünce— olduğu ortaya çıkar. Duş düşünceleri içindeki bir
koşulluluk, duşle eşzamanlılıkla temsil edilmiştir: "eğer", "o zaman"
haline dönüşmüştür.

Duşlerde bu denli sık ortaya çıkan ve anksiyeteye bu denli yakın
olan keşvurulmuş devinim duyumsamasının anlamı nedir? İnsan ileriye
doğru hareket etmek ister ama kendini bulunduğu noktaya
yapışmış bulur ya da insan bir şeye ulaşmak ister ama bir dizi engelle
alıkonur. Bir tren kalkış noktasındadır ama kişi onu yakalayamazınsan
bir saldırıya karşılık vermek için elini kaldırır ama hiç gücü
yoktur. Ve benzerleri... Bu duyumsamalarla gösterim düşlerinde de
karşılaşmış [I. Cilt, s.291 v.s.; II. Cilt s,19'a da bkz.]; ama onu yorumlamak
için ciddi bir girişimde bulunmamıştık. Kolay ama yetersiz
bir yanıt, uykuda devinimsel felcin egemen olduğu ve tartıştığımız
duyumsama halinde onun ayırdına vardığımız olurdu. Ama o zaman bu
durumda bu keşvurulmuş devinimleri neden durmadan düşümüzde
gormediğimiz sorusu ortaya atılabilir ve de bu duyumsamanın, uyku
sırasında herhangi bir anda ortaya çıkabilen bir duyumsama olmasına
karşın, belli bir tür temsili kolaylaştırmaya yaradığım ve yalnızca duş

duşunceleri malzemesi bu yoldan temsil edilmeyi gereksindiğinde ortaya

çıktığını varsaymak akla yakındır.

Bu "hicbir şey yapamama", duşlerde her zaman bir duyumsama halinde

değil bazan da basitce duş içeriğinin bir parçası olarak ortaya

çıkıyor. Bu turden bir olgu bana duş gormenin bu özelliğine ışık tutma

acıısından özellikle iyi belirlenmiş gibi gelir. İşte benim acıkca durust

olmamakla suçlandığım bir duşun kısaltılmış hali. *Yer, özel bir sanatoryum*

ile birçok başka kurumun karmasıydı. Bir erkek bakıcı beni

bir muayeneye çağırmak için göründü. Düşte, bir şeylerin yitirilmiş

olduğunu ve muayenenin yitik nesneyi benim aldığım kuşkusunu

üzerine yapıldığını biliyordum. (Cozumleme, muayenenin iki anlamda

alındığını ve tıbbi bir muayeneyi de içerdiğini gösterdi.) Suçsuzluğumun

ve de kurumda bir konsültan konumunda olduğumun bilincinde

olarak sakince bakıcıya eşlik ettim. Kapıda beni göstererek: "Onu ne

V I D U Ş - İ Ş L E M İ

den getirdin? O saygıdeğer biridir." diyen başka bir bakıcıyla

karşılaştık. Sonra, tek başıma, içinde makineler duran ve bana cehennemi

ceza aygıtlarıyla bir Cehennemi anımsatan büyük bir salona gittim.

Beni fa r k etmesi için her türlü nedeni olan bir meslekdaşımı

aygıtlardan birine gerilmiş olarak gördüm ama o hiç umursamadı. Sonra

bana gidebileceğim söylendi. Ama şapkamı bulamadım ve her şeye

karşın gidemedim.

Duşun istek doyurması acık olarak benim namuslu bir insan

olduğumun ayırdına varılmasında ve gidebileceğimin soyleneğinde

yatıyordu. Bu nedenle duş düşünceleri içinde bununla zıtlaşan her
turden malzeme bulunması gerekiyordu. G id eb ilec ek olmam,
bağışlanmamın bir işaretiydi. Bu nedenle eğer duşun sonunda gitmemi
engelleyen bir şey olmuşsa, zıtlaşmayı içeren baskılanmış malzemenin
kendini bu noktada duyumsattığını varsaymak akla yakın gibi gelmektedir.

Buna göre şapkamı bulamamam şu anlama geliyordu: "her şeye
karşın sen durust bir adam *değilsin*.“ Böylece bu duştaki "hicbir şey
yapamamak" bir zıtlığı —bir "hayır"ı— ifade etmenin bir yolu; duşlerin bir "hayır"ı ifade edemediği biçimindeki daha önce söylediğim
[s. 51] sözün düzeltilmesi gerekiyordu.³⁴

Bir devininin "gerçekleşmemesinin", bir *durum* olarak değil de bir
duyumsama olarak ortaya çıktığı diğer duşlerde, bir devinime ketvurulması
duyumsaması, aynı karşıtlığa daha güçlü bir anlatım kazandırır
— bir karşıt-istenc tarafından karşı cıkılan bir istenci ifade eder.

Boylece bir devinime ketvurulması duyumsaması, bir *istek çatışmasını*
temsil eder. [I. Cilt s. 295'e bkz.] ileride, uykuya eşlik eden devinimse!

felcin, duş görme sırasındaki ruhsal surecin en temel belirleyicile **Tamamlanmış**
cozumlemede çocukluğumdaki bir olaya aşağıdaki çağrışım zinciri

ile ulaşılan bir gönderme vardı. "Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan, der
Mohr kann gehen." ["Mağribi görevini bitirdi, Mağnbi *gidebilir*." (Schiller, *F ie sco*,

İU. Perde, 4. Sahne) "*Schuldigkeit*" ("görev") aslında "*Arbeil*" ("iş") yerine yanlış

bir alıntı.] Sonra eğlenceli bir bilmece geldi: "Mağnbi görevini bitirdiğinde kaç

yaşındaydı?" — "Bir yaşında, cunku o zaman *gidebilir*." ["*gehen*" — hem "gitmek"

hem de "yurumek" karşılığında.] (Dunyaya oylesine bir siyah sac yumağıyla g e lmişim

ki genc annem benim kucuk bir Mağnbi olduğumu soylemiş.) — Şapkamı bulamayışım uyanıklık yaşamımda olmuş bir şeydi ve birden çok anlamda kullanılmıştı. Bir şey le r i ortadan yok etmekte bir deha olan h izm e tc im iz onu saklamıştı. — Bu düşün sonu, aynı zamanda olume ilişkin bazı melankolik düşüncelerin reddini de gizliyordu: "Henüz görevlerimi bitirmedim bu nedenle henüz gitmemeliyim." — Tıpkı Goethe ve kısa süre önce görmüş olduğum fe lc li hasta düşünde olduğu gibi bu düşte de doğum ve olumle uğraşıl-mıştı (s. 58, 167 v.s.na [ve de 176 v.s.na] bkz.).

C. DÜŞLERDE TEMSİL ARAÇLARI 69

rinden b iri olduğunu öğreneceğiz. Şimdi, devinimsel yollardan taşınan bir itki, bir istencden başka bir şey değildir; tüm sürecin bir istenc eylemiyle ona karşı çıkan bir "hayır"ı temsil etmesini boylesine mükemmel bir biçimde uygun kılan şey de uyku sırasında bu itkiye ketvurulduğunu duyumsayacağımızdan bu denli emin olmamızdır. Yine benim anksiyete üzerine açıklamamdan, bir isteğe ketvurulması duyumsamasının neden anksiyeteye bu denli yakınlaştığım ve düşlerde neden anksiyeteyle bu denli sık bağlantı içinde bulunduğunu anlamak kolaydır. Anksiyete, kokeni bilincdışında bulunan ve bilinconcesi tarafından ketvurulan, libidinal bir itkidir.³⁵ O halde bir düşte ketvurulma duyumsaması anksiyete ile birleştiğinde b ir zamanlar libido üretme yeteneğinde olan bir istenc eylemi söz konusu olsa gerektir — yani onun bir cinsel itki olması gerekir.

Düşlerde sıklıkla "ne de olsa bu yalnızca bir düş" cumleciğiyle ifade edilen yargının anlamını ve ruhsal önemini başka bir yerde ele alacağım

(aşağıya [s. 215 v.s.] bkz.).³⁶ Burada yalnızca onun duşte

gorulmekte olan şeyin öneminden dikkati uzaklaştırmaya çalıştığını soyleyeceğim. Duş içeriğinin bir kısıntısının düşün içinde "duş gorme" olarak betimlenmesi biçimindeki ilginç ve yukarıdakine benzer sorun—"duş içinde duş" bulmacası— bazı inandırıcı örnekleri çözümlenmiş olan Stekel [1909, 459 v.s.] tarafından benzer bir biçimde çözülmüştür.

Bir kez daha niyet duşte "duşu gorulen şey" in öneminden dikkati uzaklaştırmak, onu gerçekliğinden yoksun bırakmaktır. Bir "duş içinde duş" ten uyandıktan sonra gorulen duş, duş isteğinin, bozulmuş bir gerçekliğin yerine koymaya çalıştığı şeydir. Bu nedenle duşte "duşu gorulmuş" olan şeyin gerçekliğin, gerçek bir anının temsili olduğunu; oysa düşün devamının, tersine, yalnızca duş gorenin isteklerini temsil ettiğini güvenle varsayabiliriz. Bu yüzden, bir "duş içinde duş" e bir şeyler eklemek bir duş halinde betimlenmiş olan şeyin hiç olmamış olmasını istemekle eşdeğerdir. Başka bir deyişle, eğer özel bir olay, bir düşün icine, duş-işlemi tarafından, bir duş olarak yerleşürülirse, bu olayın gerçekliğinin en kesin onayıdır, onun en güçlü *doğrulanma* si'd ir.³⁷ Duş-işlemi, duş gormeyi bir reddetme olarak kullanır ve böylece düşlerin istek doyurma olduğu buluşunu destekler.³⁸

^ [1 9 3 0 'd a eklenen d ipnot:] Daha sonraki bilgilerin ışığında bu cumlenin arlık yeri yoktur. [Bkz. I. Cilt s. 211 n. 25. Ayrıca s. 224. n.a bkz.]

j 6[Bu paragraf (sondan bir önceki cümlesi ve son cümlesinin bir kısmı dışında) 1911'de eklenmiştir.]

37[Bu cümle 1919'da eklenmiştir.]

38[Son cümlecik 1919'da eklenmiştir.]

(D)

TEMSİL EDİLEBİLİRLİĞİ GÖZÖNÜNE ALMA

Buraya kadar, duşlerin duş düşünceleri arasındaki ilişkileri temsil etme yollarını araştırmakla meşgul olduk. Ancak bu araştırmamızın gidişi içinde bir düşün oluşumu amacına yönelik olarak duş düşünceleri malzemesinin uğradığı değişimlerin genel doğası üzerine daha ileri bir konuya birden çok kez değindik. İlişkilerinden büyük ölçüde soyulmuş olan bu malzemenin bir sıkıştırma sürecine uğradığını aynı zamanda da öğeleri arasındaki yoğunluk yerdeğiştirmelerinin zorunlu olarak malzemede bir ruhsal değer aktarımına yol açtığını öğrendik. Buraya dek söz ettiğimiz yerdeğiştirmelerin belli bir düşüncenin onunla bir biçimde yakından ilişkili bir diğerinin yerine geçmesinden ibaret olduğu; onların yoğunlaşmayı kolaylaştırmak üzere kullanıldıkları ve aracılıklarıyla *iki* öğe yerine, ikisinin arasında tek bir ortak öğenin düşe girmenin yolunu bulduğu ortaya çıkmıştı. Henüz başka tür bir yerdeğiştirmeden söz etmedik. Ancak çözümlemeler bize başka bir türün de var olduğunu ve kendisini söz konusu düşüncelerin *sözel anlamları'*ndaki bir değişiklikle ortaya koyduğunu göstermiştir. Her iki durumda da bir çağrışımlar zinciri boyunca bir yerdeğiştirme vardır; ama bu türden bir süreç değişik ruhsal evrenlerde oluşabilir ve yerdeğiştirmenin sonucu, bir durumda bir öğenin yerine bir diğerinin geçmesi biçiminde olurken öteki durumda tek bir öğenin *sözel biçiminin* bir başkasıyla yerdeğiştirmesi söz konusu olabilir.

Duş oluşumunda ortaya cıkkan bu ikinci yerdeğiştirme turu yalnız büyük olcude kuramsal ilgi kaynağı olmamakta aynı zamanda duşlerin kılığına girdiği hayali sacmalık gorunumunu de acıkklamaya ozellikle uygun olduğu sanılmaktadır. Yerdeğiştirmenin tuttuğu yon genellikle duş duşuncesindeki renksiz ve soyut bir ifadenin resimsel ve somut bir ifadeye donuşmesi sonucunu vermektedir. Boyle bir değişimin avantajı ve buna uygun olarak da amacı hemen goze carpar. Bir duş acısından resimsel olan bir Şey *temsil edilme yeteneğinde olan* bir Şeydir: bir gazetede yonlendirici bir siyasal makalenin bir cizere cıkaracağı zorlukların aynıısını soyut anlatımların duşlerde temsil edilmeye cıkardığı bir durumun icine yerleştirilebilir. Ama bu alış verişten yalnızca temsil edilebilirlik değil yoğunlaştırma ve sansur de kazanlı cıkabilir. Bir duş duşuncesi soyut bicimde ifade edildiği surece kullanışsızdır; ama bir kez resim diline cevrilince, yeni anlatım bicimiyle duşun altta yatan malzemesinin geri kalanı arasında, duş-işleminin gereksindiği ve eğer onceden yoksa yarattığı, zıtlıklar ve ozdeşlikler cok daha kolaylıkla kurulabilir. Bu boyledir cunku tum dillerde somut terimler gelişimlerinin tarihinin bir sonucu olarak kavramsal olanlara gore cağrışım bakımından daha zengindirler. Bir duşun oluşumu sırasında dağınık duş duşuncelerini olası en kısa ve birleştirilmiş anlatıma indirgemeye calışan ve tek tek duşuncelere uygun sozel donuşumler bulma yolunda ilerleyen onemli bir ara işlem kesiminin gercekleştiğini varsayabiliriz. Başka nedenlerle anlatım bicimi sabitleşmiş olabilen herhangi bir duşunce, diğer duşuncelere sağlanmış olası anlatım bicimleri

uzerinde belirleyici ve secici bir bicimde çalışabilir ve belki de la başlangıctan beri boyle yapıyor olabilir — şiir yazmada olduğu gibi.

Eğer bir şiir uyaklarla yazılacaksa bir beyitin ikinci dizesi iki koşul ta rafından sınırlandırılmıştır: uygun bir anlam ifade etmelidir ve bu anlam ilk dizeye uyaklı olmalıdır. Hic kuşkusuz bir uyak bulma niyetinin ayırdına varamadığımız ve karşılıklı etkiyle iki düşüncenin ta baştan sonunda hafif bir uyarlamayla bir uyak doğurmaya izin verecek bir sozel anlatımdan secilmiş olduğu şiir en iyi şiir olurdu.

Az sayıda ornekte bu turden bir anlatım değişikliği, anlam belirsizliği sayesinde birden çok düşünceye anlatım olanağı veren bir soz bicimi bularak, düşünce yoğunlaştırmasına çok daha doğrudan yardım eder. Bu yolla tüm bir sozel espriler alanı düşünce-işleminin buyruğuna verilir. Düşünce oluşumunda sozcuklerin oynadığı rolün şaşılacak hiçbir yanı yoktur. Sayısız düşüncenin düşünce noktaları oldukları için soz72

VI. DÜŞ-İŞLEM

sozcukler anlam belirsizliğine yazgılı sayılabilir ve de nevrozlar (orn. düzenleme obsesyonları ve fobilerde), düşlerden hiç de daha az olmamak üzere, sozcuklerin sunduğu bu avantajları yoğunlaştırma ve kılık değiştirme amacıyla utanmasızca kullanırlar.1 Düşünce carpıtmasının da anlatım yerdeğiştirmesinden yararlandığını göstermek kolaydır. Eğer anlamı belirsiz bir sozcuk anlamı belirli iki sozcuk yerine kullanılırsa sonuç yanıltıcıdır ve eğer bizim gündelik manuklı anlatım yöntemimizin yerine resimsel bir anlatım gecerse kavrayışımız durur; özellikle de bir düşünce, öğelerinin sozcuk anlamıyla mı yoksa mecazi anlamda mı yorumlanacağını,

ya da duş duşunceleri malzemesiyle doğrudan doğruya
mı yoksa sokuşturulmuş ifade bicimleri aracılığıyla mı ilişkide olduğunu
hicbir zaman soylemediği icin durur.2 Herhangi bir duş oğesini
yorumlarken

(a) onun olumlu mu yoksa olumsuz olarak mı (bir karşıtsav
ilişkisi olarak mı) alınması gerektiği,
(b) tarihsel olarak (bir anı olarak) yorumlanması gerekip gerekmediği, (
c) simgesel olarak yorumlanması gerekip gerekmediği ya da
(d) yorumunun sozcuklerine dayanması gerekip gerekmediği genellikle
kuşkuludur. Yine de tum bu belirsizliklere karşın duş-işleminin
urunlerinin (ki *anlaşılmak niyetiyle yapılmadıkları* unutulmamalıdır)
cevirmenlerine eski hiyeroglif yazılarının onları okumaya calışanlara
cıkardıklarından daha fazla zorluk cıkarmadıklarını soylemek yerinde
olur.

Duşlerde yalnızca sozcuklerindeki anlam belirsizliği tarafından bir
araya getirilen çeşitli temsil orneklerini daha once vermiştim. (Orneğin,
Irma'nın enjeksiyonu duşunde "Ağzını uygun bicimde actı" [I.Cilt
s. 163] ve son aktardığım duşteki "Her şeye karşın gidemedim" s. 67
v.s.) şimdi soyut duşuncenin resimlere donuşmesinin onemli bir rol
oynadığı bir duşu kaydedeceğim. Bu tur duş yorumu ile simgecilik
aracılığıyla yorum arasındaki fark oldukca keskin olarak cizilebilir.
Simgesel duş yorumunda simgeleştirmenin anahtarı yorumcu tarafından
keyfi olarak secilir; oysa bizim sozel kılık değiştirme olgula-

[1909'da eklenen dipnot:] Espriler hakkındaki kitabıma (1905c) [Ozellikle VI.

Bolumun son kesimine] ve nevroitik belirlilerin cozumunde "sozel kopruler'in kullanımına

bakınız. [Orn. Freud I9 0 5 e 'nin ("anahtar sozcukler" teriminin de kullanıldığı)

D. Kesiminin sonunda Dora'mn ilk duşunun bireşimine ve Freud 1909d'nin

I (G^ Kesiminde "Sıcan Adam'ın sıcan obsesyonununun cozumune bkz.]

[Bu paragrafın geri kalan kısmı 1909'da eklenmiştir.)

D. TEMStL EDtLEBİİRLtĞI GOZONUNE ALMA 73

nmızda anahtarlar genel olarak bilinir ve sağlamca yerleşmiş lenuistik

kullanım tarafından ortaya konur. Eğer doğru zamanda doğru

duşunce insanın emrindeyse insan bu turden duşleri hatta duş gorenin

verdiği bilgilerden bağımsız olarak tumuyle ya da kısmen cozebilir.

Tanışım olan bir hanım aşağıdaki duşu gormuştu: *Operadaymış.*

*Wagner'in bir operası oynanıyormuş ve sabah sekize çeyrek kalaya dek
sürmüş. Ön sıradaki boşlukta, insanların yiyip içtiği masalar kuruluymuş.*

*Balayından yeni dönmüş olan kuzeni genç karısıyla birlikte masalardan
birinde oturuyormuş ve onun yanında da bir aristokrat oturmaktaymış.*

Öyle görünüyormuş ki kuzenin karısı, adamı, insanın

bir şapkayı geri getirmesi gibi halayından g eri getirmişmiş, ö n

sıradaki boşluğun ortasında tepesinde demir parmaklıklarla bir p latfo

rm bulunan yüksek bir kule varmış. En tepede yüzü Hans R ichlere

benzeyen ş e f varmış. Parmaklıkların çevresinde koşup duruyor ve

şiddetle terliyormuş ve de o pozisyonda kulenin dibine yerleşmiş olan

orkestrayı yönetiyormuş. Kendisi bir kadın arkadaşıyla (ki ben

tanıyordum) bir locada oturmaktaymış. Bu denli uzun süreceğini bilmediği

ve şimdi de düpedüz donmak üzere olduğu için kızkardeşi ön

sıralardan kendisine büyük bir kömür parçası vermek istemiş. (Sanki locaların uzun temsil boyunca ısıtılması gerekiyormuş.)

Duş, tek bir durum üzerine iyi odaklanmış olmasına karşın başka bakımlardan yeterince anlamsızdı: orneğin şefin tepesinden orkestrayı yönettiği on sıranın ortasındaki kule! Ve de hepsinin üzerine kızkardeşinin kendisine vermeye çalıştığı komur! Duşun çözümlemesini istemekten acıkca kacmıyordum. Ama duş görenin kişisel ilişkileri hakkında bazı bilgilerim olduğu için duşun belirli parçalarını ondan bağımsız olarak yorumlayabildim. Kariyeri akıl hastalığı nedeniyle erken olarak sona ermiş bir muzisyene büyük sempatisi olduğunu biliyordum. Bu yüzden on sıralardaki kuleyi mecazi olarak almaya karar verdim. O zaman Hans Richter'in yerinde görmek istediği adamın, orkestranın oteki uyelerinin *üzerinde yüksekte bir yere tırmanmış* olduğu ortaya çıktı. Kule ad değiştirme yoluyla biçimlenmiş bileşik bir resim olarak tanımlanabilirdi. Yapısının alt kesimi adamın büyüklüğünü temsil ediyordu; arkasında bir tutuldu ya da kafesteki bir hayvan —bu, mutsuz adamın adına bir anıştırmaydı³— gibi koştuğu tepedeki par ^/

1925'de eklenen dipnot. | Hugo Wolf.

74 VI. DUŞ-IŞLEMt

maklıklar ise en sondaki yazgısını temsil etmekteydi. İki düşünce "*Narrenturm*" sozcüğünde biraraya getirilmiş olsa gerekti.⁴

Bu şekilde duşun benimsediği temsil biçimini keşfederek a y n 1.

anahtarı onun ikinci görünür sacmalığını —duş görene kızkardeşinin uzattığı komur— cozmede kullanmaya girişebilirdik. "Komur", "gizli

aşk" anlamına geliyor olmalıydı:

Kein Feuer, keine Kohle

kann brennen so heiss

als wie heimliche Liebe,

von der niemand nichts weiss.5

Kendisi de kadın arkadaşı da evlenmemişlerdi [Almanca "*sitzen gebleiben*"

sozcuk olarak "oturup kalmak"]. Hala evlenme beklentisi olan

kızkardeşi ona komuru vermişti "cunku *bu denli uzayacağını* bilmiyordu".

Duş, *neyin* bu denli uzayacağını belirlemiyor. Eğer bir oyku olsaydı

"temsilin" dememiz gerekirdi; ama bir duş olduğu için cumleciği

bağımsız olarak alabilir, anlamı belirsiz olarak kullanıldığına karar verebilir

ve "evlenmeden gecen surenin" sozcuklerini ekleyebiliriz. "Gizli

aşk" yorumumuz, duş gorenin on sıralarda karısıyla birlikte oturan kuzeninden

soz edilmesi ve bu cifte yuklenen *açık* aşk olayıyla bir kez

daha destekleniyor. Duşe egemen olan, gizli aşkla acık aşk ve duş

gorenin kendi ateşiyle genc eşin soğukluğu arasındaki karşısavlardır.

Dahası, her iki durumda da "yukseğe yerleşmiş" —buyuk umutların

bağlandığı aristokrata da muzisyene de eşit olarak uygulanan bir

deyim— birileri bulunmaktadır.6

Suregelen tartışma, sonunda bizi, duş düşüncelerinin duş içeriğine

donuşumundeki payı kucumsenemeyecek ucuncu7 bir etmeni keşfetmeye

yoneltti: yani, *düşlerin kullandığı garip ruhsal malzemenin temsil*

edilebilirliğini göz önüne alma — yani buyuk kesimiyle gorsel im-

4[Sozcuk olarak "Deliler Kulesi" — akıl hastanesi karşılığı eski bir terim.]

5[Ne Ateş, ne kömür

Sımsıcak ışıldar

Kimse bilmediği

Gizli aşk kadar. (Alman halk şarkısı.)

6[Bu duşteki sacmalık oğesinden s. 164'de soz ediliyor.]

[Önceki iki tanesi yoğunlaştırma ve yeTdeğiştirme.]

D. TEMSİL EDİLEBİLİRLİĞİ GOZONUNE ALMA 75

gcler halinde lemsil edilebilirlik. Temel duş düşüncelerine bağlanmış çeşitli yan düşüncelerden gorsel temsile izin verenler secilecektir; duşişlemi ise uyuşmaz düşünceleri yeni bir sozel bicimde —hatta daha alışılmadık bir sozel bicimde— birleştirme cabasından kacınmaz, yeter ki bu surec temsili kolaylaştırsın ve boylece de sıkıştırılmış düşünmenin neden olduğu ruhsal basınc giderilsin. Bu, bir düşüncenin içeriğini başka bir kalıba dokme, aynı zamanda yoğunlaştırma etkinliğinin amacına da hizmet edebilir ve başka bir düşünceyle başka durumda var olmayabilecek bazı yeni bağlantılar yaratabilir; bu ikinci düşünce ise kendi özgün anlatım bicimini, ilkiyle yarı yolda buluşacak bir görüntüyle değiştirmiş olabilir.

Herberl Silberer (1909)8, duş oluşumu sureci icinde düşüncelerin resimlere dönüşümünü doğrudan gözlemlemenin ve boylece de duşişlcminin bu etmenini ayrı olarak incelemenin iyi bir yolunu göstermiştir.

Eğer yorgun ve uykulu bir durumda kendine zihinsel bir görev verirse sıklıkla düşüncenin kendisinden kactığını, onun yerine, sonradan düşüncenin bir yerine-geceni olduğunu ayrımsadığı bir resmin ortaya

cıktığını görmüş. Silberer, bu yerine-gccenleri pek de uygun olmayan "olosembolik" terimiyle tanımlıyor. Buraya Silberer'in makalesinden [a. g. e., 519-22] birkaç örnek alacak ve söz konusu görüngülerin belirli nitelikleri nedeniyle ileride onlara yeniden dönme olanağı bulacağım. [Bkz. s. 228 v.s.]

7. *Örnek* — Bir çalışmadaki düzgün olmayan bir parçayı düzeltmeyi düşündüm.

"*Simge* — Kendimi bir parça odun keserken gordum."

"5. *Örnek* — Kendi kendime yapmayı tasarladığım belirli metafizik çalışmaların amacını açıklamaya çalıştım. Onların amacı, diye düşündüm, insanın daha yüksek bilinc biçimlerinden ve varoluş katmanlarından, varoluşun temellerini araştırmaya çalışmasıdır.

"*Simge* — Sanki bir dilimi kaldırıyormuş gibi büyük bir bıcağı bir kekin altına sokuyorum.

"*Yorum* — Bıçakla yaptığım devinim, söz konusu 'çalışma' an lamına geliyordu... İşte simgeciliğin açıklaması. Zaman zaman yemeklerde benim işim, bir keki kesmek ve porsiyonları dağıtmak olurdu.

Bu işi uzun, esnek —biraz özen gerektiren— bir bıçakla yapardım.

8[B u paragraf v e Silberer'den yapılan alıntı 1914'de eklenmiştir.]

76 VL DUŞ-IŞLEMt

Ozellikle kesildikten sonra dilimleri kaldırmak bazı zorluklar çıkarırdı; bıcağın dilimin altına özenle itilmesi gerekirdi ('temellere' ulaşmak için yavaş yavaş 'çalışmam'a denk düşüyor). Ama resimde daha başka simgecilikler de var. Çünkü simgedeki kek bir 'Dobos' kekiydi — keserken

bıcağın gecmesi gereken birçok katmandan oluşmuş bir kek (bilincin ve düşüncenin katmanları)."

"9. Örnek — Bir düşünce katarında bağlantıyı yitirmiştim. Onu yeniden bulmaya çalıştım ama başlangıç noktasının benden tumuyle kacımış olduğunu kabul etmek zorunda kaldım.

"Simge — Bir kompozitorun notalarından bir parca, son satırları eksik."

Esprilerin, özdeyişlerin, şarkıların ve atasözlerinin eğitilmiş insanların zihinsel yaşamlarında oynadığı rol açısından eğer bu tür kılık değiştirmeler düş düşüncelerini temsil etmede son derece sık olarak kullanılsaydı bu bizim beklentilerimize tumuyle uyardı. Örneğin bir düşte her biri ayrı tur sebzeyle dolu bir suru arabanın anlamı nedir?

Onlar "*Kraut und Rüben*"in [sozcuk olarak "lahanalar ve şalgamlar"] yani karman cormanın bir kontrastına olan isteği temsil ederler ve buna uygun olarak da "düzensizliği" belirtirler. Bu düşün bana yalnızca bir kez bildirilmiş olmasına şaşıyorum.⁹ Evrensel geçerlikte bir düş simgeciliği yalnızca birkaç konuda genel olarak bilinen anıştırmalar ve sozel yerine-gecenler temelinde ortaya çıkmışla. Dahası bu simgeciliğin büyük kesimi düşler tarafından psikonevrozlar, soylenceler ve halk adetleriyle paylaşılmışta.¹⁰

Aslında konuyu daha yakından incelediğimizde düş-işleminin bu turden yerine gecirmeler yaparken özgün hiçbir şey yapmadığının ayırdına varmamız gerekir. Sonuclara —bu durumda sansur tarafından engellenmeyen bir temsil olasılığına— ulaşmak için yalnızca bilincdışında

zaten var olan yolları izler ve de bastırılmış malzeme

arasından, espriler ya da anıştırmalar biçiminde de bilincli hale gelebilecek

olanlarda ve nevrotik hastaların düşlemlerini dolduranlarda

değişimler yapmaya öncelik verir. Bu noktada ansızın Schemcr'in, te 9/

1925'de eklenen dipnot:} Doğrusu bu imgeye bir daha rastlamadım bu yüzden

yorumun doğruluğuna güvenimi yitirdim.

10[Düş simgeleştirmesi bir sonraki kesimde daha geniş olarak ele alınmıştır.]

D. TEMSİL EDİLEBİLİRLİĞİ GOZONUNE ALMA 77

meldeki doğruluklarını başka bir yerde de savunmuş olduğum [I.Cilt,

s. 134 v.s. ve 276] düş yorumlarını kavrarız, imgelemin, oznenin kendi

bedeniyle zihinsel uğraş içinde bulunması hic de düşlere özgü ya da

yalnız onların bir niteliği değildir. Cozumlemelerim, bana, onların

nevroliklerin bilincdışı düşünceleri içinde olağan olarak bulunduğunu

ve buyumekte olan delikanlılar ya da kızlarda karşı cinsin cinsel organlarına

ve de kendi cinsininkilere yöneltilen cinsel meraktan turediğini

gostermiştir. Scherner [1861] ve Volkelt'in [1875] haklı olarak direttikleri

gibi bedeni simgeleştirmek için kullanılan tek düşünce çemberi

bir ev değildir ve bu, düşler için de nevrozların bilincdışı düşlemleri

icin de aynı derecede doğrudur. Beden ve cinsel organlar için mimari

bir simgeciliği benimseyen hastalar da biliyorum. (Cinsel ilgi dış cinsel

organlar evreninin çok otelerine de uzanır.) Bu hastalar için

sutunlar ya da direkler bacakları temsil eder (*Süleyman'ın Şarkisi* nda

olduğu gibi) her gecit bedensel ağızlardan birinin (bir "delik") yerine

gecer; her su borusu, boşaltım aygıtının bir anımsatıcısıdır, v. b. Ama

gerek bahçe yaşamı gerekse mutfak çevresinde merkezlenmiş düşünceler halkası aynı kolaylıkla cinsel imgeleri gizlemek için seçilebilirler. 11 Birinci olguda yolu leğistik kullanım çok iyi hazırlamıştır, kendisi çok eski çağlara dek uzanan imgesel bir benzetmenin kalıntısıdır: orn. Cennet bahçesi, tohum ve *Süleyman'ın Şark ısı n û a* kızın bahçesi. Cinsel yaşamın gerek en cirkın gerekse en gizli ayrıntıları, mutfak etkinliklerine görünürde masum anıştırmalarla düşünülebilir ya da düşle görülebilir ve de eğer cinsel simgeciliğın kendine en iyi saklanma yerini sıradan ve goze carpmayan şeyin arkasında bulduğunu unutsaydık histeri belirtileri hiçbir zaman yorumlanamazdı.

Nevrotik çocuğın kana ya da ciğ ele dayanamamasının ya da yumurta veya makarnanın görünümü karşısındaki bulantısının ve de insandaki doğal yılan korkusunun nevroziklerde son derece abartılı olmasının arkasında geçerli bir cinsel anlam vardır. Nevrozlar bu tur kılık değıştirmeleri kullanırken tum insanlığın, uygarlığın en erken dönemlerinden beri gectikleri yolları —gunümüze dek suregelen varlıklarının kanıtı, pecelerin en incesiyle ortulmuş olarak, leğistik kullanımlarda, boş inanlarda ve geleneklerde bulunabilecek olan yollar— izliyorlardır.

n [1914'de eklenen dipnot:] Bunun pek çok kanıtı Fuchs'un (1909-12) uc ek c ildinde bulunabilir.

78 VI. DUŞ-İŞLEMİ

Şimdi benim kadın hastalarımın biri tarafından görülen ve daha önce [s. 48] kaydetmeyi vaat etmiş olduğum "cicekli" düşü ekleyeceğim. Cinsel bir yorum verilmesi gereken öğelerini büyük harflerle verdim. Düş gören, yorumlandıktan sonra bu güzel düşe olan beğenisini

oldukca yitirmişti.

(a) GtRİŞ DUŞU: İki hizmetçisinin bulunduğu mutfağa gitmiş ve onları kendisinin "bir lokma yiyeceğini" hazırlamadıkları için kusurlu bulmuş. Aynı zamanda oldukça fazla miktarda mutfak kap kaçağının suları süzölsün diye başaşağı durduğunu görmüş; öbekler halinde yığılmış gündelik mutfak kap kaçağı. Sonraki ekleme: tk'ı hizmetçi biraz su almaya gitmişler ve eve ya da bahçenin içine dek ulaşan bir tür nehrin içine girmek zorunda kalmışlar,¹²

(b) ASIL DUŞ¹³: Yüksek bir yerden,¹⁴ garip bir biçimde kurulmuş, büyük paneller halinde birleştirilmiş ve küçük örme karelerden ibaret olan tahta bir perde ya da çilin üzerinden iniyormuş.]S Tırmanılsın diye yapılmış bir yer değilmiş, kadın ayağını basacak yer bulmakla güçlük çekiyormuş ve giysisi bir yerlere takılmadığı için hoşnutmuş böylece ilerlerken saygınlığını koruyabiliyormuş.¹⁶ Elinde BÜYÜK BİR DAL tutuyormuş¹¹; altında dallanmış ve yayılmış, KIRMIZI ÇİÇEKLER'le kaplı bir ağaç gibiyim iş.^{1fi} Onların kiraz ÇİÇEKLERİ olduğuna ilişkin bir düşünce varmış ama aynı zamanda (kuşkusuz onlar ağaçta yetişmeseler de) çifte KAMELYALAR'a da bcnziyorlarmış. Aşağı inerken elinde önce BİR, sonra ansızın İKİ sonra yine BİR tane varmış.⁹ Aşağıya indiğinde alttaki ÇİÇEKLER adamakıllı SOLMUŞ'muş. Yere ulaştıktan sonra — söyleme gereğini duymuş— benzer bir ağacı tarayan bir uşak görmüş; yani adam ağaçtan yosun gibi sarkan KALIN TÜY YUMAKLARINI temizle¹²Nedensel

bir bağımlı cumlecik olarak yorumlanması gereken bu giriş düşünün

yorumu için s. 48 e bkz. | Ayrıca s. 52 ve 57'ye de bkz.]

Kadının yaşamının gidişini betimleyen.

14Onun yuksek soyu: giriş duşune istekli bir karşısav.

15İki mekanı birleştiren bileşik bir resim: daha sonraki duşlemlerinin nesnesi olan oğlan kardeşiyle icinde oynadığı baba evindeki ''tavanarası'' denen yer ve de kendisini rahatsız eden kotu bir amcasına ait olan bir çiftlik.

16Uyurken g iysilerin i çıkarıp attığı amcasının çiftliğine ilişkin gercek bir annın istekli karşısavı.

17Tıpkı Mujde resimlerindeki meleğin bir zambak dalı laşması gibi.

18B u bileşik imgenin açıklaması icin s. 52'ye bkz.: masumluk, adet gorme, *La dame aux camélias* (Karnelyalı Kadın).

19Duşlemine giren kişilerin çokluğuna bir gönderme.

D. TEMSİL EDİLEBİLİRLİĞİ GOZONUNE ALMA 79

mek için bir TAHTA PARÇASI kütlanıyormuş. Bazı başka işçiler bir BAHÇE'den benzer DALLAR kesip b / r ç o k İNSAN ALABİLSİN diye onları YAYDIKLAR! SOKAĞA fırlatıyorlarmış. Ama o doğru olup olmayacağını, kendisi de BİR TANE ALABİLİR Mi diye sormuş.M Genç bir ADAM (bildiği biri, bir yabancı) bahçede duruyormuş; bu tür DALLARIN KENDİ BAHÇESİNE NASIL DİK İLEBİLECEĞİNİ sormak için onun yanına gitmiş.21 Adam kadını kucaklamış bunun üzerine o direnmiş ve adama ne düşündüğünü, insanların kendisine böyle sarılabileceklerini mi sandığını sormuş.

Adam bunda bir kötülük olmadığını söylemiş: buna izin verilmişmiş.

22 Sonra da bitkilerin nasıl dikileceğini göstermek için onunla birlikte ÖTEKİ BAHÇEYE gitmek istediğini söylemiş ve tam da anlayamadığı bir şeyler eklemiş: "Yine de üç YARDA (sonradan bunu üç yarda

kare diye verdi) ya da üç kulaç lop-rağa gereksinim var." Adam sanki

kadından istekliliğinin karşılığı olarak bir şeyler istiyormuş, sanki

KADININ BAHÇESİNDE ÖDEŞMEYE niyelleniyormuş; ya da şu veya bu yasayı

kadına zarar vermeden bir avantaj sağlamak için ÇİĞNEME²³ is liyormuş.

Kadına gerçekten bir şey gösterip göstermediği konusunda

hiçbir fik r i yokmuş.

Simgesel öğeleri yuzunden getirdiğim bu duş "yaşamoykuscl" bir

duş olarak tanımlanabilir. Bu tur duşler ruhcozunlcmc sırasında sıklıkla

ama onun dışında nadiren ortaya çıkarlar.²⁴

Doğal olarak elimde bu turden malzemedden fazlasıyla var ama onları

bildirmek, bizi, nevrotik durumlara çok derinlemesine daldıracağıdır.

Tumu de aynı sonuca ulaştırır; yani duş-işlcmi sırasında aklın herhangi

bir garip simgeleştirme etkinliğinin çalıştığı varsaymaya hiç gc-

20Yani kendisinin de aşağı çekip çekemeyeceğini yani masurbasyon yapıp ya pamayacağı.

|"Sich einen herunterreisen" ya da "ausreissen" (sozcuk olarak "birini aşağı" ya da "dışarı çekmek") İngilizce'deki "attırma" nın Almanca'da kaba bir eşdeğeri. Aşağıya s. 118 v.s.na da bkz.]

21 Dal epeydir erkek cinsel organını temsil etmektedir; rastlantısal olarak aynı

zamanda kadının soyadına basil bir anıştırmada bulunmaktaydı.

2"Bu v c bunu izleyen şeyler evlilik onlemleriyle ilişkili.

23[Ozgun metindeki "to cheat a law" deyiminde yer alan "cheat" "aldatmak",

"kandırmak" anlamına geldiği için cinsel çağrışımları daha belirgin. — ç .n .]

2 4 [B u paragraf 1925 de eklenmiştir. — (Önceki paragrafa) 191 İ de eklenen d ip n

o t:| Benzer bir "yaşamoykuscl" duş aşağıda benim duş simgeçiliği üzerine ucuncu orneçimde bulunacaktır [s. 94]. Bir başkası Rank tarafından ayrıntılı olarak kaydedilmiştir

[1910]. Tersi/ıdcn okunması gereken bir diğeri de Slekcl (1909, 486) tarafından.

— ["Yaşamoykuscl" duşlere bir gonderme Frcud'un "Ruhcozumsccl Harekelin Tarihi"nin (1914<f) sonlarına doğru yer almaktadır.]

80 VI. DUŞ-İŞLEMİ

reck olmadığı, duşlerin, temsil edilebilirlikleri acısından duş oluşumuna çok iyi uydukları ve de bir kural olarak sansurden kacabildikleri için, bilincdışı duşuncede zaten bulunan herhangi bir simgeleştirmeyi kullandığı sonucuna.

(E)

DÜŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL

DAHA BAŞKA TİPİK DÜŞLERİ

Bu sonuncu, yaşamoykuscl duşun cozumlemesi, duşlerde simgeciliğin varlığının başlan beri ayırında olduğumun bir kanılıdır. Ama yalnızca az miktardaydı ve deneyimim ilerledikce onun kapsam ve önemini tam olarak kavradım; bunun gerçekleşmesi burada kendisi hakkında birkaç soz soylemenin hic de yersiz duşmeyeceği Wilhelm Stekel'in katkılarının etkisiyle olmuştur. [1925.]

Ruhcozumlemesinc katkıda bulunduğu kadar belki de ona zarar vermiş olan bu yazar, çok sayıda simgenin kuşku goturmez cevirisini ortaya almışur; başlangıcta onlar kuşkuyla karşılanmış ama sonradan büyük kesimiyle kanıtlanmış ve bcniimsenilmck zorunda kalınmıştır.

One surduklerinin taşıdığı kuşku payının hic de haksız olmadığı ek1

[İki paragraf (s. 123 v.s.ndaki) dışında bu bolunun E Kesiminin hiçbir p a ragrafı kitabın ilk basımında bulunmamaktadır. Malzemenin çoğu 1909 ve 1911

basımlarında eklenmiş ama o zaman V. Bolume, (D Kesimine) "Tipik Duşler" başlığı altında yerleştirilmişlerdir. 1914 basımında bu kesim, kısmen daha önce V. Bolume eklenen malzemedен kısmen de daha başka yeni malzemedен, ilk kez oluşturulmuştur. Daha sonraki basımlara daha başka malzemeler de eklenmiştir. Bu karışıklıklar nedeniyle her paragrafın sonuna köşeli parantez içinde bir tarih eklenmiştir. Söylenmiş olanlardan, 1909 ve 1911 tarihli malzemenin başlangıçta V. Bolumde yer aldığı ve 1914'de şimdiki konumuna yerleştirildiği anlaşılacaktır.

82 VI. DUŞ-İŞLEMI

lersem Stckel'in hizmetlerinin değerini küçültmüş olmayacağım.

Çünkü yorumlarına destek yaptığı örnekler sıklıkla inandırıcı değildi

ve bilimsel olarak güvenilir olmadığı için reddedilmesi gereken bir

yöntem kullanmıştı. Stckel, simge yorumlarına, onları doğrudan kavrayabilmek

gibi özel bir yetenek sayesinde sezgi yoluyla ulaşmıştı.

Ama böyle bir yeteneğin varlığına genelde güvenilemezdi, etkinliği

her tür eleştiriye kapalıydı ve bunun sonucunda bulguları hiçbir

güvenilirlik iddiasında bulunamazdı. Her ne kadar koku duyusu (ki

genellikle körelmiştir) yardımıyla başkalarından daha fazla şey başaran

ve gerçekten koku yardımıyla bir barsak yangısına tanı koyabilen klinisyenler

bulduğu kuşkusuzsa da sanki insanın bulaşıcı hastalık

tanısını hastanın yatağının başında edindiği koku izlenimlerine dayandırmaya

çalışması gibiydi. [1925.]

Ruhcozumsel deneyimin ilerlemesi bu türden şaşırtıcı ölçüde

doğrudan bir duş simgeciliği anlayışı gösteren hastalara dikkatimizi

çekti. Bunlar sıklıkla dcmcnlia praecox2 hastalarıydı; öyle ki bir süre

icin simgeleri bu bicimde kavrayan her duş gorenin bu hastalığın kurbanı olduğundan kuşkulama biciminde bir eğilim vardı.³ Ama bu sozkonusu değildi. Bu, gorunur hicbir patolojik anlamı olmayan kişisel bir yetenek ya da ozellikti. [1925.]

Duşlerde cinsel malzemeyi temsil etmek icin simgeciliğin cok fazla kullanılmasına alışınca bu simgelerin çoğunun stenodaki işaretler gibi her zaman sabit bir anlamı olup olmadığı sorusunun ortaya cıkması zorunlu oldu; ve de biz şifre cozme ilkesine [bkz. I. Cilt s. 151 v.s.l dayalı yeni bir "duş kitabı" hazırlama eğilimi duyduk. Bu noktada şunu soylemek gerekir: Bu simgecilik duşlere ozgu değildi, ozellikle insanlar arasındaki bilincdışı duşunme biciminin ozelliğiydi ve folklorda, populer mitlerde, soylencelerde, languistik deyimlerde, atasozlerinde ve guncel esprilerde duşlerden cok daha tam olarak bulunabilirdi. [1909.]

Bu nedenle eğer simgelerin oneminin hakkını verseydik ve bir simge kavramına bağlanmış cok sayıda ve de buyuk olcude cozumlenmemiş sorunu tartışacak olsaydık bu bizi duş yorumu evreninin cok o-

2[Skizofreniinin eski adı. Sozcuk olarak "erken bunama". Bugun ski/.ofreninin bunamayla ilişkisi olmadığı bilindiği icin okura daha yabancı olduğunu duşunduğumuz katince ad korundu. — c.n.]

3[Freud, başka bir yerde (1913a) tıpkı demencia praxox'un simgelerin yorumunu kolaylaştırması gibi obsesyonel nevrozun da zorlaştırdığına değinir.]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 83

telcrine gotururdu.⁴ Burada bir simgeyle temsilin dolaylı temsil

yontemlerinden biri olduğuna değinmekle kendimizi sınırlamamız gerekir, ama her tur gosterge de ayırt ettirici ozelliklerinin berrak bir kavramsal resmini oluşturmada onu diğer dolaylı temsil bicimleriyle aynı yığına atmamamız konusunda bizi uyarmaktadır. Bircok olguda bir simge ile onun temsil ettiği şey arasındaki ortak oğe acıktır; diğerlerinde gizlenmiştir ve simgenin secimi şaşirtıcıdır. Simgesel ilişkinin en son anlamına ışık tutabilmesi gerekenler kesinlikle bu ikinci gruptur ve bunlar kalıtsal bir nitelik gosterirler. Gunumuzde simgesel olarak ilişkilendirilmiş şeyler olasılıkla tarihoncesi cağlarda kavramsal ve lenguistik ozdeşlikle birleştirilmişlerdir.5 Simgesel bir ilişki, daha önceki bir ozdeşliğin kalıntısı ve onun gostergesi gibidir. Bu bağlamda, Schubert tarafından daha önce gosterildiği gibi (1814), bircok olguda ortak bir simgenin kullanımının nasıl da ortak bir dilin kullanımından oteye uzandığını gözlemleyebiliriz.6 Bircok simge, dilin kendisi kadar eskidir; oysa diğerleri (orn. "hava gemisi", "Zeplin") sürekli olarak şimdiki zamanda ureilmektedir. [1914.]

Duşler bu simgeciliği gizli düşüncelerinin kılık değiştirmiş temsili için kullanırlar. Ayrıca, çoğu simge, alışkanlık halinde ya da neredeyse alışkanlık halinde aynı şeyi anlatmak için kullanılır. Yine de [duşlerde] ruhsal malzemenin özel plastikliği hiçbir zaman unutulmamalıdır. Sıklıkla bir simge simgesel olarak değil kendi anlamında yorumlanmalıdır; oysa başka bazı durumlarda bir duş goren kendi özel anılarından, olağan olarak bu şekilde kullanılmayan her turden şeyi cinsel

**[1911'de eklenen dipnot:]* Blculer'in [1910] ve onun Zurich'H öğrencileri M ac d e r

[1908], Abraham [1909] v .b. nin sim g e cilik u z e rin e c alışm a la rın a vc o n la rın

gonderme yaptığı lıpdışı y a zarlara (Klcinpaul [1898], v.b.) bkz. — [1914 de e k le nen;]

Bu n oktada en ozlu b ilgile r R an k 'da ve Sachs'da (1913, I. Bolum) b ulunabilir.

— [1925'de eklenen:] A y n c a Jones'a (1916.) bkz.

5\1 9 2 5 'de eklenen d ipn o t:] Bu goruş Dr. Ilans Sperber tarafından one surulen bir k uramla g u c lu b icimde d e s te k le nm iş tir. O, tum a sa l sozcukle rin c in se l ş ey le re gonderme yaptığı ama so n rad an cinsel olanlarla kıyaslanan başka şeylere vc e tk in liklere

uygulanmakla cinse l anlamlarım yitirdikleri goruşundedir.

[Bu c um le cik 1919'da e k le nm iştir. — 1914 d ipnotu:] Om c ğ in , F c re n c z i'ye

g o re (bkz. Rank, 1912a, 100] M a c a r duş g o re n le rin in işeme d u şlerin d e , bu d ild e

"*sehiffen*" ["gemiyle g o nde rmek"; İngilizce kaba " to pumpship" deyimine bkz.J d e yimi bilinmemesine karşın, su uzerinde giden b ir g em i ortaya çıkar. (A y rıca s. 98

v.s.na bkz.) Fransızca vc oteki Latin kokenli diLleri kon u şan lan n duşlerinde, bu d illerde

Almanca " *Frauenzirnmer*" [I. C ut s. 263 n. 46'ya bkz.] deyimine b enzer hicbir şey b u lu nm am a sın a k a rş ın , bir kad ın ı s im g e le ş tirm ek icin b ir oda k u lla n ılır.

84 VI. DUŞ-tŞLEMt

simgeler olarak kullanma gucunu turetebilir. Eğer bir duş goren,

bircok simge arasından bir secme yapmak durumunda kalırsa ana fikri

duşuncelerinin geri kalan malzemesi ile bağlantılı olan —yani tipik

olmasına ek olarak benimsenmesinde bireysel temeller bulunan— lehine

karar verecektir. [1909; son cumle 1914.]

Schmer'in zamanından sonraki araştırmaların duş simgeciliğinin

varlığını reddetmeyi olanaksız kılmasına karşın —hatta Havelock Ellis

[1911, 109] duşlerimizin simgecilikle dolu olduğuna hic kuşku olmadığını

one surer— duşlerde simgelerin varlığının yalnızca onların

yorumlarım kolaylaştırmadığını aynı zamanda daha zor hale de getirdiğini

itiraf etmek gerekir. Bir kural olarak duş gorenin serbest
cağrışımlarına gore yorumlama tekniği duş iceriğinin simgesel
oğelerine geldiğimizde bizi yardımsız bırakır. Bilimsel eleştiriye saygı
antik cağlarda kullanılmış olan ve Stekel'in pervasız yorumlarıyla yeniden
canlanmış gibi gorunen duş yorumcusunun keyfi yargılarına
donmemizi yasaklar. Bu nedenle, simgesel olarak kabul edilmesi gereken
duş iceriği oğeleriyle uğraşırken, b ir yandan duş gorenin
cağrışımlarına yaslanan ote yandan da boşlukları yorumcunun simgeler
uzerine bilgisiyle dolduran kombine bir tekniği benimsemek zorunda
.kalırız. Duş yorumunda herhangi bir keyfilik suçlamasını onlemek
4 icin, simgeleri cozmede eleştirel bir dikkat ile kullanımları hakkında
ozellikle berrak ornekler sağlayan duşlerde onların ozenli bir incelemesini
birleştirmemiz gerekir. Duş yorumcuları olarak hala etkinliklerimize
yuklenen belirsizlikler, kismen daha ileri gittikce giderek ilerleyen
yetersiz bilgimizden, kismen de duş simgelerinin kendilerinin belirli
Ozelliklerinden doğar. Sıklıkla birden cok, hatta ceşitli anlamları
vardır ve Cin yazısında olduğu gibi doğru yoruma ancak her defasında
konunun gidişinden ulaşılabilir. Simgelerin bu belirsizliği, duşlerin
"ařırđ yorumlama"yı [bkz. s. 13] —tek bir icerik parcasında sıklıkla
cok aykırı doğadaki duşunce ve istekleri temsil etme— benimseme
ozelliğiyle birleşir. [1914.]

şimdi bu niteliklerin ve cekincelerin etkisi altında devam edeceğim.

İmparator ve Imparalorice (ya da Kral ve Kralice) kural olarak

gerçekten duş gorenin ebeveynini temsil ederler; bir Prens ya da Prenses

ise duş gorenin kendisini. [1909.] Ama aynı yuksek otorite im parator

kadar buyuk adamlara da yuklenebilir; bu nedenle, orneğin

Goethe, bazı duşlerde baba simgesi olarak ortaya cıkabilir (HitschE.

DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 85

mann, 1913). [1919.]— Comak, ağac govdesi ve şemsiye gibi (bu sonuncunun

acılmaları bir ercksiyonla kıyaslanabilir) tum uzantılı nesnelere

erkek organı yerine gecebilir [1909] — bıçak, kama ve mızrak gibi

tum uzun, keskin silahlar da oyle [1911]. Tumuyale akla yakın olmasa

da aynı şeyin bir başka simgesi de tırnak torpusudur — belki de aşığı

yukarı surtme yuzunden. [1919.] — Kutular, mahfazalar, sandıklar,

dolaplar ve fırınlar rahmi temsil ederler [1919] ve ici boş nesnelere, gemiler

ve her turden kap da oyle [1919]. — Duşlerdeki odalar genellikle

kadınlardır ("*Frauenzimmer*" [bkz. I. Cilt, s. 263 n.]); eğer odaların

icine ve dışına doğru çeşitli yollar temsil edilmişse bu yorumun pek

de kuşkuyla acık yanı kalmaz. [1909.]⁷ Bu bağlamda odanın acık mı

yoksa kilitli mi olduğuna yönelik ilgi kolayca anlaşılabilir. (Benim

"Bir Histeri Olgusunun Cozumlemesinden Parca"mda, 1905e [II. Kesimin

başlarına yakın dipnot] Dora'nın ilk duşune bakınız.) Odanın kilidini

acık anahtarın apacık adını vermeye hic gerek yoktur; Uhland,

Kont Eberstein üzerine yazdığı baladında buyuleyici bir acıksacık parca

oluşturmak için kilitler ve anahtarlar simgeciğini kullanmıştır.

[1911.] Birkac odadan gectiğini gormek duşu, bir harem ya da genelev

duşudur. [1909.] Ama Sachs'ın [1914] bazı zarif orneklerde gosterdiği

gibi (karşısav aracılığıyla) evliliği temsil etmek için de kullanılabilir.

[1914.] Bir duş goren, duşunde başlangıçta tek olan iki oda ya da bildiği

bir odanın ikiye bolunduğunu veya bunun tersini gorurse

cocukluğun cinsel ara ştırmalarıyla ilginç bir bağlantı buluruz.

Cocuklukta kadın cinsel organları ile anus (bebeksi "dışkılık kuramı"

na uygun olarak)8 tek bir bolge sayılır — "alt"; ve de beden bu

yoresinin iki ayrı girinti ve acıklıktan oluştuğunu keşfetmek çok fazla

zaman almaz. [1919.] — Basamaklar, taşınır ya da bina merdivenleri

veya bazan olabildiği üzere bunlarda inip çıkmak cinsel eylemin

1[1919'de eklenen dipnot:] "Bir pansiyonda kalan bir hastam duşunde h iz metçilerden

birine rastladığım ve ona numarasını sorduğunu görmüş. Kadın: '14'

diye yanıt vererek adamı şaşırtmış. Aslında bu kızla arasında bir liaison [ilişki —

ç.n. 1 başlamış ve onu yatak odasında birçok kez ziyaret etmiş. Kız, doğa! olarak ev sahibesinin kuşulanmasından korktuğu için, duşten önceki gün boş bir

odada buluşmalarım önermiş. Bu oda gerçeklen No. 14' imiş; oysa duşle bu numarayı

taşıyan, kadının kendisiydi. Bir odayla bir kadının özdeşleştiğine bundan

daha acık bir kanıt kolay kolay imgenemez." (Jones, 1914a.) Bkz. Artemidorus,

Çn e tro c rilica [II. kitap, X. Bölüm]: "Boylece, orneğin bir yalak odası bir kadın eşin yerine gecer, eğer evde eş varsa." (Ceviri. F. S. Krauss, 1881, 110.)

S[Freud'un Cin sellik Kuramı Üzerine Üç Deneme]'sinin (19054) İkincisinde

"Doğum Kuramları" kesimine bkz.] [Dışkılık (cloaca) bazı hayvanlarda cinsel organla barsakların acıldığı ortak acıklık. — ç.n.]

86 VI. DUŞ-İŞLEMİ

temsilleridir.9 — Duş gorenin tırmandığı duş duvarları, onlerinde — sıklıkla

buyuk anksiyeye ile— kendini alçalttığı evlerin cepheleri, ayakta

duran insan bedenlerine denk gelir ve olasılıkla duşle, bir bebeğin ebeveyninin

ya da dadısının kucağına tırmanışının anısını yineliyordun

"Duz" duvarlar erkeklerdir; duş goren sıklıkla korku icinde evlerin cephesindeki "cıkıntılar"ı yakalar. (1911.] Masalar, yemek masaları ve sofralar ise kadınları temsil eder — hic kuşkusuz karşısav yoluyla cunku bedenlerinin cizgileri simgelerde atılmıştır. 11909.] "Tahta" lenuistik bağlantıları nedeniyle genelde kadın "malzeme"sini temsil ediyor gibidir. "*Madeira*" Adası'nın adı Portekizce'de "tahta" anlamına gelir.

[1911.] "Yatak ve sofa" evliliği oluşturduğu icin duşlerde sıklıkla ikincisi birincinin yerini alır ve cinsel düşünceler kumesi, yeme kumesine gecer ya da gecebilir. (1909.] Giyim eşyalarına gelince, bir kadın şapkası çok sık olarak kesinlikle bir cinsel organ, ustelik de *erkeğinki* olarak yorumlanmıştır. Bir palto [Almanca "*Manlcl* "] icin de aynı şey gccclidir ancak bu kez simgenin kullanımının ne olcude sozel bir ses benzerliğine bağlı olduğu acık değildir. 10 Erkeklerin duşlerinde bir kravat, sıklıkla penisin bir simgesi olarak ortaya çıkar. Hic kuşkusuz bu yalnızca kravatların uzun olmaları yuzunden değil; aynı zamanda zevke gore secilebilmeleri —simgeleştirilen organ sozko-

| 19 i l dipnotu:] Burada bu konu uzerine başka bir yerde (Freud, 191CW) yazmış

olduklarımı yineleyeceğim: "Kısa bir süre önce görüşleri bizimkinden farklı bir ruhbilimcinin, icimizden birine, her şey konuşulduktan sonra, bizim, hic kuşkusuz

duşlerde gizli cinsel anlamı abarttığımızı söylediğini işittim onun en sık duşu merdiven

cıkmaktı ve kuşkusuz *bunda* cinsel herhangi bir şey bulunamazdı. Bu karşı

cıkışla gözümüz acıldı ve dikkatimizi, duşlerdeki basamaklar, merdivenler ya da

taşınır merdivenlerin görünümüne yönelttik ve kısa zamanda merdivenlerin (ve onlara

benzer şeylerin) tartışmasız biçimde ciftleşme simgeleri olduğunu

soyleyebilecek bir konuma geldik. Benzetmenin temelini keşfetmek zor değildir:
bir dizi ritmik devinim ve giderek artan soluksuz kalmayla tepeye ulaşır ve sonra
birkac hızlı sıçrayışla yine en aşağıya inebiliriz. Boylu ciftleşmenin ritmik
oruntusu merdiven çıkmakla yeniden üretilmiştir. Lenguistik kullanımın kanıtlarını
gozonune almayı da ihmal etmedik. O, bize, binme'nin [Almanca 'steigen] cinsel eylemin
doğrudan bir eşdeğeri olarak kullanıldığını gösterdi. Biz "Steiger" ['binici]
bir adamdan ve 'nachsteigen'den ['peşinden koşmak' sozcuk olarak 'peşinden
tırmanmak] söz ederiz. Fransızca'da, bir merdivenin basamaklarına 'marches' denir
ve 'un vieux marcheur bizim'em a lter Sleiger imizle [yaşlı hovarda] aynı anlamdadır."
[s. 19 v.s.na da bkz.] [İngilizce "binmek" karşılığı "mounting" aynı zamanda bir tepeye ya da
merdivene tırmanma anlamını da taşır. — ç. n.]

[Türkçe'de giyim eşyalarının adlarının taşıdığı cinsel çağrışımlar kuşkusuz

farklı olacaktır. Örneğin "başlık" ya da "takke" daha çok kadın cinselliğinin o zellikle de
göğüslerin yerine geçebilir; buna karşılık palto, kaput — prezervatif

zinciriyle erkek cinsel organı yerine kullanılabilir. — ç. n.]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 87

nusu olduğunda Doğa'nın yasakladığı bir özgürlük— yuzundendir. 11

Duşlerinde bu simgeyi kullanan erkekler gerçek yaşamda sıklıkla kravatlar

konusunda aşırıya kacarlar ve büyük kravat koleksiyonları

vardır. [1911.] — Duşlerde ortaya çıkan tüm karmaşık makine ve

aygıtların cinsel organları (ve kural olarak erkek cinsel organlarını

[1919]) temsil etmeleri çok olasıdır — ki bu da duş simgeciliğinin

"espri işlemi" kadar yorulmaz olduğunu ortaya koyar. 12 [1909.] Tüm

silah ve aletlerin erkek organ simgesi olarak kullanıldığı konusunda

da hiç kuşku yoktur: orn. saban, cekicler, tüfekler, tabancalar, mızraklar,

kılıclar, v.b. [1919.] — Aynı bicimde coğu duşlerdeki manzaralar, özellikle kopruler ya da ağaclı tepeler icerenler acıkca cinsel organların betimlemeleri olarak kabul edilebilir. [1911.1 Marcinovvski [1912a] duşleri gorenler tarafından gorunurde duşlerde ortaya cıkan manzaralar ve başka mekanları temsil eden cizimlcrlc resimlenmiş bir duş derlemesi yayımlamıştır. Bu cizimler, cok acık olarak bir duşun gorunur iceriği ile gizli anlamı arasındaki ayırımı ortaya koymuştur. Masum bir goz icin planlar, haritalar v.b. biciminde gorunduğu halde daha yakından bir inceleme onların insan bedenini, cinsel organları v.b. temsil etliklerini gostermiş ve ancak ondan sonra duşler anlaşılır

hale gelmiştir. (Bu bağlamda Pfister'in şifreler ve resimli bulmacalara ilişkin makalesine [1911-12 ve 1913) bakınız.) [1914.] Anlaşılmaz uydurma sozcukler olgusunda da onların cinsel anlamı olan parçalardan biraraya gelip gelmediklerini göz önünde bulundurmaya değer.

[1911.] Duşlerdeki çocuklar sıklıkla cinsel organların yerine geçer; gerçekten, gerek erkekler gerekse kadınlar cinsel organlarından, sevecenlikle, kendi "ufaklıkları" diye söz etme alışkanlığındadırlar. [1909.]

Stckcl, [1909, 473] bir "kucuk oğlan kardçş"i penis olarak kabul e tmekte haklıdır. [1925.] Kucuk bir cocukla oynamak onu dovmek v.b.

sıklıkla duşlerde masturbasyonu temsil eder. [1911.] — İğdiş edilmeyi simgesel olarak temsil etmek için, duş-işlcını, kelliği, sac kestirme *U*

[1914 'd e eklenen dipnot:] *Zenbl. Psychoanal.*, 2, 675'de [Rohrschach, 1912]

basılan ondokuz yaşında manik bir hastanın çizimiyle kıyaslayın. Resim, bir kızın yonune donen bir yilandan ibaret olan kravat takmış bir adamı temsil etmektedir.

Anthropophyteia, 6, 334'deki "Utangac Adam" oykusune de bakınız: İtir hanım bir banyoya girer ve gomleğini giymeye zaman bulamamış bir adamla karşılaşır. Adam

cok utanır ama cabucak boğazını gomleğinin onuyla orterek: "Bağışlayın kravatımı takmadım" der.

pBLcud'un, esprilerin üretimine katılan ruhsal surecleri anlatmak için ("duşış lcm i'n c benzeterek) "cspri-işlemi" terimini one surduğu, esprilere ilişkin kitabına (1905c) bkz.]

88 VI. DUŞ-IŞLEMİ

yi, dişlerin dokulmesini ve kafa kesilmesini kullanım Eğer olağan penis simgelerinden biri, bir duşte, çift ya da çoğul olarak ortaya çıkarsa

ığdiş edilmeye karşı bir onlem olarak kabul edilmelidir.13 Duşlerde kertenkelelerin

— kopanldığında kuyrukları yeniden buyuyen hayvanlar—

anlamı da aynıdır. (I, Cilt s. 66 v.s.ndaki kertenkele duşune bkz.) Mitoloji ve folklorde cinsel simgeler olarak kullanılan hayvanların çoğu duşlerde de aynı rolu oynarlar: om. balıklar, salyangozlar, kediler, fareler (kasık kılları yerine) ve hepsinin uzerinde erkek organının en onemli simgeleri yılanlar. Kucuk hayvanlar ve haşarat kucuk cocukları simgeler — orneğın, istenmeyen erkek ve kız kardeşleri. Haşere bulaşması sıklıkla gebelik işaretidir. [1919.] Duşlerde erkek organının oldukca yeni bir simgesi soz edilmeyi hak etmektedir: bu anlamda kullanılması, bazan bicimi kadar ucmayla ilişkisi yuzunden de haklılık kazanan hava gemisi. [1911.]

Cok sayıda başka simge, Stekel tarafından destekleyici orneklerle one surulmuştur ama henuz yeterince kanıtlanmış değıllerdir. [1911.] Stekel'in yazıları, ozellikle de *Die Sprache des Traumes* (1911), en zengin simge yorumu koleksiyonunu icerir. Bunların çoğu derinlik taşır ve daha ileri inceleme, doğru olduklarını kanıtlamıştır: orneğın, olum simgeciliğine ilişkin kesimi. Ama bu yazarın eleştirel yetenek yoksunluğu ve ne olursa olsun genelleştirme eğilimi, oteki yorumlarının uzerine kuşku duşurur ya da onları kullanılmaz kılar; oyle ki sonuclarını benimsemeye cekinceli olmak şiddetle tavsiye edilir. Bu nedenle ben onun bulgularından yalnızca bir kacma dikkat cekmekle yetineceğim. [1914.]

Stekel'e gore, duşlerde "sağ" ve "sol"un ahlaki bir anlamı vardır.

"Sağdaki yol her zaman haklılığın yoludur; soldaki ise sucun. Orneğın

her zaman oznenin bireysel ahlak anlayışından bakıldığında, 'sol', eşcinselliği, yasak seviyi ya da sapkınlığı; 'sağ' ise evliliği, bir fahişe ile cinsel ilişkiyi v.b. temsil edebilir." (Stekel, 1909, 466 v.s.)

Duşlerdeki akrabalar genellikle cinsel organların rolunu oynar (*a.g.e.* 473). Bunu, yalnızca oğullar, kızlar ve küçük kız kardeşler için doğrulayabilirim¹⁴— yani yalnızca "ufaklıklar" kategorisine girdikleri surece. Ote yandan "kız k ard e şlerin göğusleri, "oğlan k a rd e şle rin ise daha büyük yarım kureleri simgelediği kuşku goturmez olgularla da

13 [Bu nokta Freud'un "Tekinsiz" üzerine makalesinin (1 9 1 9 /0 U- Kesiminde aynntılandınlmıştır. Ayrıca s. 142'ye de bkz.]

[Ve görünüşe göre küçük oğlan kardeşler için de, s. 87'ye bkz.]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 89

karşılaştım. — Stekel bir arabayı kacırmayı kapatılamayacak bir yaş farkına uzulmek olarak acıklıyor (*a. g. e.* 479). — Kişinin yolculukta yanında bulunan bagajlar onun deyişiyile kişiyi çokerten gunah yukudur (aynı yerde). [1911.] Ama tam da aynı bagajlar bazan duş gorenin kendi cinsel organları gibi yanılmaz bir simgeye donuşebilirler.

[1914.] — Stekel, duşlerde sık olarak ortaya çıkan sayılara da sabit simgesel anlamlar yuklemiştir [*a. g. e.* 497 v. s.]. Ama, yorumları tek tek olgularda akla yakın gelmekle birlikte bu açıklamalar ne sonradan yeterince kanıtlanmış ne de genelde geccrliymiş gibi görünmemektedir.

[1911.] Yine de uc rakamının erkek cinsel organlarının bir simgesi olduğu pek çok yonden desteklenmiştir. [1914.]¹⁵

Stekel tarafından one surulen genellemelerden biri, cinsel organ

simgelerinin cifte anlamına ilişkindir. [1914.] "(İmgelemin izin vermesi koşuluyla) hem erkek hem de dişi anlamında kullanılamayacak bir simge var mıdır?" diye sorar. [Stekel, 1911, 73.] Yine de parantez içindeki cumlecik bu iddianın kesinliğini büyük ölçüde giderir; çünkü aslında imgelem her zaman buna izin vermez. Ama sanırım benim deneyimlerime göre Stekel'in genellemesi olguların daha büyük karmaşıklığı karşısında artık sürdürülemez. Erkek ve kadın cinsel organlarının yerine eşit sıklıkta geçen simgelere ek olarak egemen ya da dışılayıcı biçimde cinslerden birini simgeleyenler ve de *yalnızca* erkek ya da kadın anlamıyla bilinenler vardır. Çünkü imgelemin uzun sert cisimlerin ve silahların kadın cinsel organları ya da sandıklar, mahfazalar, kutular ve benzeri gibi içi boş nesnelerin erkek cinsel organı yerine kullanılmasına izin vermediği bir gerçektir. Duşlerin ve bilinc dışı düşlemlerin, cinsel simgeleri biseksüel olarak kullanmasının arkaik bir özelliği ortaya çıkardığı doğrudur; çünkü çocuklukta iki cinsin cinsel organları arasındaki ayırım bilinmez ve aynı tür cinsel organlar her ikisine de yakıştırılır. [1911.] Ama eğer insan bazı düşlerde erkek olanın dişiyle temsil edilmesi ve bunun tersi olacak biçimde genel bir cinsiyet değiştirme olduğunu unutacak olursa, yanlışlıkla cinsel bir simgenin biseksüel olduğunu varsayma yanlışına düşmesi olasıdır. Örneğin bu tür düşler bir kadının erkek olma isteğini ifade edebilirler.

[1925.]

15[Dokuz rakamına ilişkin bir tartışma Freud (1923d) nin 3. Kesiminde bulunabilir.]

90 VI. DUŞ-İŞLEMİ

Cinsel organlar duşlerde bedenın başka kesimleriyle de temsil ed ilirler:

erkek organ bir el ya da ayakla ve kadın cinsel acıklığı ağız ya da bir kulak halta bir gozle. İnsan bedeninin salgıları — sumuk, gozyaşı, idrar, meni v.b. duşlerde birbirinin yerine gecebilir. Stckel'in [1911, 491 tumuyla doğru olan bu son iddiası Rciller (1913b) tarafından bazı belirlemeleri gerektirdiği biciminde haklı bir eleştiriye uğramıştır: aslında olan şey meni gibi önemli salgıların yerine onemsiz olanların gecmesidir. [1919.]

Bu çok yetersiz ipuclarının, konunun daha ozenli genel bir incelemesi için başkalarını yureklendirmesini umuyoruz. [1909.]¹⁶ Kendim de duş simgeciliğinin daha ayrıntılı bir derlemesini *Ruhçözümlemesine Giriş Konferansları nda* (1916-17 [10. Konferans]) vermeye çalıştım. [1919.]

Şimdi, eğer insan duş simgeciliğini dışlalarsa, bir duşun yorumuna ulaşmasının nasıl da olanaksız olduğunu ve çoğu olguda insanın nasıl da dayanılmaz bicimde onu kabul etmeye yoneltildiğini göstermek duşuncesiyle bu simgelerin duşlerdeki kullanımına birkac ornek ekleyeceğim.

[1911.] Ancak aynı zamanda duş yorumunda simgelerin öneminin abartılmamasına, duşleri çevirmenin yalnızca simgeleri çevirmeyle sınırlandırılmasına ve duş gorenin çağrışımlarını kullanma yonteminin bir yana bırakılmasına karşı ivedi bir uyarıyı da dile getirmem gerekiyor. Duş yorumunun iki tekniği birbirini tamamlamalıdır; ama gerek uygulamada gerekse kuramda birinci sırayı başlangıçta tanımlamış olduğum ve duş gorenin sozlerine belirleyici bir önem

yukleyen yontem almalı; simgelerin cevirisini ise acıkladığım gibi elimizde

yardımcı bir yontem olarak bulunmalıdır. [1909.]

16(1 9 1 1 'de eklenen d ipn o t:\ Schmeer'in duş simgeçiliğine ilişkin goruşleri bu sayfalarda geliştirilenlerden ne denli farklı olursa olsun, onun, duşlerde sim g e c iliğın

gerçek kaşifi sayılması gereklığinde ve de ruhcozumlcemcsi araştırmalarının,

onun yıllar önce (1861'de) yayımlanmış ve bu kadar uzun süre hayal ürünü sayılmış

kitabını sonunda tanımış olduğunda direktmek zorundayım.

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 91

I

BİR ERKEK (YA DA ERKEK CİNSEL ORGAN'I j\R I) SLMGESİ OLARAK BİR ŞAPKA

[1 9 1 1]17

(Başlan cıkarılma korkularının bir sonucu olarak agorafobi ceken

genc bir kadının duşunden özel.)

"Yazın, caddede yürüyordum; garip biçimli bir Şapka giymiştim;

orta parçası yukarı doğru kıvrılmıştı ve ya n parçaları aşağıya

sarkıyordu" (betimleme bu noktada duraksamalı bir hal aldı) *"öyle ki*

bir kenar ötekinden daha aşağıdaydı. Keyifli ve özgüvenli bir havadaydım

ve de bir grup genç subayın yanından geçerken 'Hiçbiriniz bana

hiçbir zarar veremez!' diye düşündüm."

Duşteki Şapka ile ilişkili olarak aklına hiçbir Şey gelmediğı için

ona: "Hiç kuşkusu/, Şapka, kalkık orta parçası ve sarkık yan parçalarıy17|

B u duş ve sonraki iki ianesi ilk kez "Duşlerin Yorumuna Eklemeler" (1911a)

başlıklı bir makalede yayımlanmış. Makale Almauca'da bir daha basılmayan

aşağıdaki paragraflarla başlamaktadır:

"Düf simgelerinin bazı örnekleri — Ruhcozumlemc yonlemine getirilmiş pek çok karşı çıkış arasında bana en garip geleni ve belki de en cahilccsi denebilecek olanı, düşlerde ve bilinçdışında simgeciliğin varlığına duyulan kuşkudur. Çünkü ruhcozumlemcisi uygulayan hiç kimse böyle bir simgeciliğin varlığını kabul cimekten kaçınmaz. ve düşlerin simgeler aracılığıyla cozumu en başlan beri uygulanmıştır. Oıc yandan büyük c c ş illilikleri nedeniyle bu simgelerin ortaya çıkışının özellikle kesin kanıtlara dayanması gerekliliğini benimsemeye hazırım.

"Aşağıda benim en son deneyimlerimden bazı örnekleri biraraya gelirdim: özel bir simge aracılığıyla cozumun özellikle acıklayıcı olmasıyla bcui carpan olgular. Bu araçlar yardımıyla bir düş başka türlü hiçbir zaman bulunamayacak bir anlam kazanır; simge düş gorenin düşünce zincirinde yerine oturur ve yorum kişinin kendisi tarafından ayrımsandır.

"Bir leknik nokla olarak bir düş gorenin çağrışımlarının, özellikle de düşlerin s im g e se l o ğ e l e r i sozkonusu oldu ğ und a, y an ılm a y a c ok yatkın olduğunu söyleyebilirim. Bu az, sayıda secilmiş örneği kaydederken hastanın (ya da düş gorenin) kendi çalışması ile benim girişimlerim arasına keskin bir c izgi çekmeye çalıştım."

Makale, bu bölümün F. kesiminde (s. 138 v.s.ndaki No 2, 3 ve 4) bulunan bazı kısa örneklerle bitmişti. Özgün makalede bunlar aşağıdaki gibi sunulmuştu:

"Hazı D a h a N a d ir Temsil Biçimleri. — 'Temsil edilebilirliği gozonunc a lmaktan, düşlerin oluşumunu etkileyen etmenlerden biri olarak soz, etmiştim. Bir

düşunceyi gorsel bir imgeye donuşturma sürecinde düş gorenler tarafından özel bir yetenek ortaya konur ve bir cozumleyici kendi tahminleriyle onu izlemede nadiren eşittir. Bu nedenle eğer düş gorenin —temsilin yaratıcısının— sezgisel algısı onların

anlamını açıklayabilirse bu ona büyük doyum verir."]

92 VI. DUŞ-IŞLEMI

la bir erkek cinsel organıydı. Bir şapkanın bir erkek olması gerektiği belki garip gelebilir ama 'Unter die Haube kommen' ["koca bulmak" (sozcuk olarak "kasketinin altında gelmek")] deyişini anımsarsınız." dedim. Bir yorumu belirlemede yol göstermesi gereken şey bu tur ayrıntılar olduğu halde bilerek eşit olmayan bir biçimde sarkan yan parcalara ilişkin ayrıntıların hiçbir yorumunu yapmadım. Boyle güzel cinsel organları bulunan bir kocaya sahip olduğu için subaylardan korkmasına hic gerek olmadığını —yani onlardan herhangi bir şey istemesine hic gerek olmadığını; cunku bir kural olarak baştan çıkarılma düşlemleri yuzunden korunmasız ve yoldaşsız yuruyuşe çıkamıyordu— soyleyerek devam ettim. Anksiyetesinin temeline ilişkin bu son açıklamayı, başka malzemeye dayanarak, değişik fırsatlarda yapabilmişim. Duş gorenin bu malzemeye tepki veriş biçimi son derece dikkat çekiciydi. Şapkaya ilişkin betimlemesini geri aldı ve iki yan parcanın sarktığına hic soylemediği biçiminde sürdürdü, işittik le rim in saptırıldığına ayırdındaydım ve direktmekten vazgeçtim. Bir süre sessiz kaldı ve sonra kocasının testislerinden birinin otekinden daha sarkık olmasının ne anlama geldiğini ve bunun tüm erkeklerde aynı olup olmadığını sorma cesaretini buldu. Boylece şapkanın dikkate değer ayrıntısı açıklandı ve yorum onun tarafından kabul edildi. Hastamın bu duşu bana anlattığı sırada şapka simgesiyle uzun süredir tanıştım. Oteki daha az saydam olgular beni bir şapkanın

aynı zamanda kadın cinsel organları yerine de gecip gecemeyeceğini

duşunmaya yöneltti.18

D

CİNSEL ORGAN OLARAK "UFAKLIK"

CİNSEL BİRLEŞME SİMGESİ OLARAK "ÇİĞNENMEK" [1911]

(Aynı agorafobik hastanın bir başka düşü)

Annesi küçük kızını, tek başına gitmek zorunda olduğu için dışarı

yollamış. Sonra annesiyle bir trene binmiş ve küçüğünü dosdoğru

[1911 dipnotu.] Bunun bir örneği için Kirchgraber'c (1912) bkz. Stekel (1909,

*475) ortasında eğri bir tuy duran bir şapkanın (iktidarsız) bir erkeği simgelediği bir
düş bildirir.*

E. DÜŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 93

rayların üzerinde yürürken görmüş; öyle ki çiğnenmesi kaçınılmazmış.

Kemiklerinin kırılışını işitmiş. (Bu onda rahatsız edici bir duygu ya ratmış

ama gerçek bir dehşet değil.) Sonra vagonun penceresinden

parçalar arkadan görülmez mi diye anlamak için bakınmış. Sonra da

annesine ufaklığı tek başına göndermiş olduğu için söylenmiş.

COZUMLEME — Düşün tam bir yorumunu vermek kolay bir iş

değil. Bir düşler halkasının bir kesimini oluşturmuştur ve ancak

diğerleriyle bağlantı içinde ele alınırsa anlaşılabilir. Simgeleştirmeyi

kurmak için gerekli malzemeyi yeterince yalıtılmış olarak sağlamakta

guçluk vardır. — İlk planda, hasla, tren yolculuğunun tarihsel olarak,

bir sinir hastalığı sanatoryumunu (soylemeye gerek yok yöneticisine

aşık olmuştu) terk ederken yaptığı tren yolculuğunun bir anıştırması

olarak yorumlanması gerektiğini bildirdi. Annesi onu alıp götürmüştü ve doktor istasyonda ortaya çıkıp ona ayrılık armağanı olarak bir buket cicek vermişti. Annesinin bu yönelişe tanık olması çok uygunsuz olmuştu. Demek ki annesi bu noktada onun bir aşk olayını engelleyen bir figur olarak betimlendi ve bu, gerçeken bu ciddi hanımın hastanın genç kızlığında oynadığı rolü. — Bir sonraki çağrışımı "parcalar arkadan görünmez mi diye anlamak için bakındı" cumlesiyle ilişkilidi.

Düşün cephesi kuşkusuz insanı ezilmiş ve çiğnenmiş küçük kızının parcalarını düşünmeye yoneltiyordu. Ama çağrışımları oldukça farklı bir yöne yoneltti. Bir keresinde babasını banyoda çıplak olarak arkadan görmüş olduğunu anımsadı; cinsler arasındaki fark üzerine konuşmaya devam etti ve bir erkeğin cinsel organlarının arkadan bile görülebildiği ama bir kadınınkinin görülemediğine vurgu yaptı. Bu bağlamda "ufaklığın cinsel organ ve "kucuğunun" —dört yaşında bir kız vardı— de kendi cinsel organları anlamında olduğunu kendisi yorumladı. Annesinin kendisinden sanki cinsel organları yokmuş gibi yaşamasını beklemesine sitem eltili ve aynı sitemin düşün acılış cumlesinde ifade edildiğine işaret etti: "annesini kendi kendine gitmek zorunda olduğu için kucuğunu dışarı yollamıştı". İnceleminde "sokaklarda kendi başına gitmek" bir erkeği olmamak, hiçbir cinsel ilişkisi olmamak anlamına geliyordu (Latince'de [coitus sözcüğünün türediği] "*coire*", sözcük olarak "birlikte gitmek" anlamındadır.¹⁹ —ve bundan hoşlanmamıştı.

19[Yorumun bu kesiminin geçerli olması için hastanın Latince bilmesi gerektiğini anımsatalım. — c.*.]

94 VI. DUŞ-IŞLEMt

Tum anlattıkları bir kız cocuğuyken babasının kendisini yeğlemesi yuzunden annesinin kıskanclığından acı cekmiş olduğunu göstermişti.

Bu düşün daha derin bir yorumu, aynı gece gorulen ve duş gorenin kendisini oğlan kardeşiyle ozdeşleştirdiği bir başka duşle gosterildi.

Aslında oğlansı bir kızmış ve sıklıkla kendisine bir oğlan cocuğu olması gerektiği soylenemiş. Oğlan kardeşiyle bu ozdeşleşme, "ufaklık"ın

bir cinsel organı anlamına geldiğini ozellikle belirgin kıldı. Annesi oğlanı (ya da kızını) iğdiş etmekle tehdit ediyordu ki bu yalnızca kızın

penisiyle oynaması uzere verilecek bir ceza olabilirdi; boylccc

ozdeşleşme kızın kendisinin de cocukken masturbasyon yapmış

olduğunu kanıtlıyordu — o zamana dek ancak oğlan kardeşine uygulanmış

olarak anımsayabildiği bir anı. ikinci duş tarafından sağlanan

bilgi erken bir çağda erkek organı hakkında bilgi edinmiş olduğunu

ama sonradan onu unuttuğunu göstermişti. Dahası, ikinci duş kızların

iğdiş edilmiş oğlanlar olduğu bicimindeki bebeksi cinsel kuramı

anıştırıyordu. (Bkz. Frcud, 1908c.] Onda bu cocuksu inancın bulunduğunu

one surduğumde kucuk oğlanın kıza "Kesildi mi?" diye sorduğu,

kızın ise "Yo, hep boyleydi." diye yanıt verdiği oykuyu işitmiş

olduğunu soyleyerek bunu hemen doğruladı.

Boylecc ilk duşte ufaklığı (cinsel organı) dışarı yollamak da iğdiş

edilme tehdidi ile ilişkiliydi. Annesinden en son yakınması kendisini

bir oğlan olarak doğurmamış olması nedeniyledi.

Her ne kadar birçok başka kaynakta desteklenmişse de bu duşteki

"ciğnenme"nin cinsel ilişkiyi simgelediği açık değildir.

III

BİNALAR, MERDİVENLER VE HAVALANDIRMA BACALARI İLE TEMSİL EDİLEN CİNSEL ORGANLAR 11911 j 20

(Baba karmaşası [kompleksi] tarafından ketvurulmuş genc bir
erkeğin düşü)

*Biraz ÇARPIKMIŞ gibi görünmesine karşın, ÖNÜNE BAĞU BİR BALON
iliştirilmiş KÜÇÜK BİR EK'le birlikte ROTUNDA'yı (kubbeli bina) gördü2!>[*

Bu düş ve yorumu Ercud'un G giriş Konferansların a (1916-17) alınmıştır. 12.

Konferans, No. 7, P. F. L., I, 229-31]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 95

ğüne göre, mutlaka Prater21 olması gereken bir yerde babasıyla

yürüyüşe çıkıyormuş. Babası tüm bunların ne için olduğunu sormuş;

babasının sorusuna şaşırılmış ama ona açıklamış. Sonra büyük bir teneke

levhanın serilmiş olduğu bir avluya gelmişler. Babası ondan

büyük bir parça KOPARMAK işlemiş ama önce bir ilerinin gözetleyip

gözetlemediğini anlamak için çevreye bakınmış. Babasına sadece ustabaşına

söylemesi gerektiğini ve hiç zahmetsiz biraz alabileceğini anlatmış.

Bu avludan bir MERDİVEN duvarları daha çok deri bir koltuk

g i b i yumuşak bir malzemeye kaplanmış bir HAVALANDIRMA b a c a -

Sl'na iniyormuş. Bacanın sonunda uzunca bir platform varmış ve başka

bir BACA başlıyormuş...

COZUMLEME — Bu düş goren, sağallımsal beklentileri pek de

iyi olmayan bir gruptandı: bunlar belirli bir noktaya dek çözümlemeye

hic direnc göstermezler ama oradan oteye neredeyse erişilmez bir hal alırlar. Adam bu düşünceyi hemen hemen yardımsız yorumladı. "Rotunda" dedi, "benim cinsel organlarımdı onun onundeki bağlı balon, yumuşaklığından yakınmaya nedenlerim olan benim penisimdi." O zaman daha da ayrıntılara girerek Rotunda'yı popo (cocuklar tarafından cinsel organların parçası sayılması alışkanlık haline gelmiştir) ve onundeki küçük eki de erbezi torbası diye çevirebiliriz. Babası, düşünceyi, bunun ne için olduğunu yani cinsel organların amacının ve işlevinin ne olduğunu sormuştu. Bu durumu tersine çevirmek ve düşünceyi soru sorana dönüştürmek akla yakın gibi görünmektedir. Aslında babasını hiç bu biçimde sorgulamadığı için düşünceyi bir istek olarak bakmamız ya da onu "eğer babamdan cinsel olarak aydınlatılmamı isteseydim..." gibi bir koşul cümlesi olarak almamız gerekir. Bu düşüncenin devamını düşün başka bir parçasında bulacağız, içinde teneke levhanın serilmiş olduğu avlunun ilk bakışta simgesel olarak alınmaması gerekir. O, düşünceyi babasının iş koşullarından türemiştir. Temkinlilik nedeniyle "teneke"yi aslında babasının uğraştığı başka bir malzemenin yerine geçirdim; ama düşünceyi başka bir değişiklik yapmadım. Düşünen, babasının işine girmiş ve firmanın kazancının kısmen bağımlı olduğu bir bakıma kuşku uygulamalara şiddetle karşı çıkmıştı. Bunun sonucunda az önce yorumladığım düşünceyi şöyle söylebilirdi: "(eğer ona sorsaydım) beni tıpkı müşterilerini

21 [I- Cilt, s. 241'deki 2. dipnota bkz.]

96 VL DÜŞ-ŞİLEME

kandırdığı gibi kandırırdı." Babasının iş yaşamındaki namussuzluğunu temsil etmeye yarayan "koparmak"a gelince duş gorenin kendisi ikinci bir açıklama üretti —yani onun masturbasyon yerine gectiğini. Bu yorumu zaten biliyor olmaktan öte (yukarıya s. 79 n. 20'ye bkz.) masturbasyonun gizli doğasının tersi ile temsil edilmiş olduğunu destekleyen bir şey de vardı: açık olarak da yapılabilirdi. Beklememiz gerektiği üzere masturbasyon etkinliği de duşun ilk sahnesindeki sorgulama gibi bir kez daha duş gorenin babasıyla yer değiştirmişti. Duvarlarındaki yumuşak doşemeyi göz önüne alarak bacayı hemen bir vajına diye yorumladı.

Başka bir yerlerden türemiş olan bilgime dayanarak aşağıya inmenin başka olgulardaki tırmanma gibi vajına içindeki ilişkiyi temsil ettiğini ekledim. (Benim yukarıda s. 86 n. 9'da alıntı yapılmış [Frcud 191 (W den] sözlerime bkz.)

Uzunca bir platform ve sonra yeni bir bacanın izlediği bacaya duş gorenin kendisi yaşamoykusel bir açıklama gelirdi. Bir süre cinsel ilişkide bulunmuş ama sonra ketvurmaları nedeniyle terketmişti; şimdiyse sağaltımın yardımıyla onu yeniden kazanabilmeyi umuyordu. Ancak sonuna doğru duş daha da belirsizleşmişti ve bu konulara aşına herhangi bir kişiye, duşun ikinci sahnesinde, babasının işinin, onun ahlaksızca tulumunun ve de ilk bacanın bir vajına olarak yorumlanmasının arkasına gizlenmiş olarak başka bir konunun kendini duyumsatıyor gibi gelmesi olasıdır: bunların tümü duş gorenin annesiyle bir ilişkiye işaret etmektedir.²²

[İlk yayımlanışında (Freud 1911a'da) bu duş aşağıdaki paragraf da eklenmiştir:

"Bu duş bir bütün olarak içinde duş görenin cinsel yaşamına bir g o z atışı surekli bir anlatımla verdiği, çok da seyrek olmayan 'yaşamoykusel' duşler sınıfına değgindir, ([s. 78 v.s.ndaki] orneğe bkz.) — Binaların, mekanların ve manzaraların bedenini, özellikle de (sabit bir yinelemeyle) cinsel organların simgesel temsilleri olarak kullanılma sıklığı, çok sayıda omckle görüntülenmiş kapsamlı bir çalışmayı kesinlikle hak cimektedir."]

[ilk bacanın bir beden kesimi olarak yorumlanmasından sonra tumunun cinsel yaşamın bir ozellenişi biciminde yorumlanması biraz garip görünuyor. Uzunca bir duzlukten sonra gelen ikinci bacanın anusu simgelemesi de olasıdır. —c.n.]

E DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 97

IV

KİŞİLERLE TEMSİL EDİLEN ERKEK ORGANI VE MANZARAYLA TEMSİL EDİLEN KADIN ORGANI [1911]

(Kocasını polis olan eğitimsiz bir kadının duşu, B. Dattner tarafından bildirilmiştir.)

"... Sonra birileri zorla eve girmiş, kadın da korkmuş ve b ir polis çağırılmış. Ama adam iki serseriyle birlikte, sakince, birçok basamakla çıkılan 23 bir kiliseye 24 gitmiş. Kilisenin arkasında bir tepe²⁵ ve onun üstünde sık bir orman²⁶ varmış. Polis bir miğfer, pirin ç ya k a ve bir palto²¹ giymişmiş. Kahverengi bir sakalı varmış. Polisin yanında uslu uslu giden iki serserinin ortalarından boğulmuş torba gibi önlükleri varmış.^{2*} Kilisenin önünde tepeye uzanan bir pa tika varmış; her iki yanında giderek daha kalınlaşan ve tepenin üstünde düzenli bir ormana dönüşen otlar ve çalılıklar büyümüşmüş."

COCUKLARDA İĞDİŞ EDİLME DÜŞLERİ [1919]

(a) Babasının cepheden donmesi düşüncesinden acıkca hoşlanmayan uc yaş beş aylık bir oğlan çocuğu bir sabah rahatsız ve heyecanlı bir halde uyandı. Durmadan şunları yineliyordu: "*Baba neden başını bir tabakta taşıyordu? Dün gece Baba başını bir tabakta taşıyordu.*"

(b) Şimdi ağır bir obsesyonel nevroz çekmekte olan bir öğrenci,

23 « « "Ciftleşme simgesi.

24" Ya da tapınak (=vajina)."

25"*Mons veneris*" [Lat. Venus tepesi. Anatomide c insel organın üst kesiminde kalan kıllarla kaplı bo lg e . — ç.n.]

26" Kasık k ulla n ”.

27" Bir uzmana göre paltolar ve kukuletalar ic in d ek i şeytanlar fa llik [p en ise ilişkin — ç. n.] bir niteliktedir."

^"F.rbezi torbasının iki yansı."

98 VI. DÜŞ-İŞLEMt

aşağıdaki düşü altı yaşındayken birçok kez gördüğünü anımsıyor:

Saçlarını kestirmek için berbere gitmiş. Büyük, ciddi görünümlü bir kadın ona yaklaşır kafasını kesmiş. Kadının annesi olduğunu ayımsamış.

İDRAR SİMGEÇİLİĞİ [1914]

Tıpkıbasımı yapılan [s. 99'da] çizim dizisi Ferenczi tarafından *Fidibusz* adlı bir Macar mizah dergisinde bulunmuş ve o hemen bunların

duşler kuramım görüntüleme ne kadar iyi kullanılabileceğini görmüştür. Otto Rank onları bir makalede basmış bulunuyor (1912a, 99).

Cizimler "Bir Fransız Dadının Duşu" başlığını taşıyor ama önceki yedi resmin bir düşün evrelerini temsil ettiğini bize söyleyen, yalnızca dadıyı çocuğun cıgıllıklarıyla uyanırken gösteren son resimdir. İlk resim uyuyanın uyanmasına neden olması gereken uyaranı betimliyor: küçük oğlan bir gereksinimin ayırdına varmıştır ve onun gereğini yerine getirmek için yardım istiyor. Ama duşta, duş goren yatak odasında olacak yerde çocuğu yuruyuşe goturmaktadır. İkinci resimde oğlan işediği bir köşebaşına goturmuştur — ve kendisi uyumayı surdurebilmektedir. Ama uyandırıcı uyaran surmektedir; aslında artmaktadır da.

Küçük oğlan, kendisine kulak verilmediğini gorerek giderek daha yüksek sesle cıgıllık atmaktadır. O dadısının uyanıp kendisine yardım etmesi konusunda ne denli buyurucu bir biçimde diretirse, düşün her şeyin yolunda olduğu ve kadın için uyanmaya hic de gerek bulunmadığı yolundaki güvencesi o denli direktken olmaktadır. Aynı zamanda duş, artan uyaranı simgelerinin artan boyutlarına cevirmektedir, işeyen çocuğun ürettiği su dereciği giderek daha olağanustu boyutlara ulaşmıştır. Dördüncü resimde icinde bir kayık yuzecek kadar genişlemiştir; ama bunu bir gondol, bir yelkenli ve sonunda bir şilep izlemektedir.

Zeki sanatçı bu yolla, inatçı bir uyku yakarışıyla uyanma doğrultusunda tükenmez bir uyaran arasındaki savaşımı görüntülemiştir.

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 99

Bir Fransız Dadının Duşu

100 VL DUŞ-IŞLEMI

VII

BİR MERDİVEN DUŞU [1911]

(Otto Rank tarafından bildirilmiş ve yorumlanmıştır.)²⁹

"Bir dış uyaranı düşünüy [aşağıda s. 119 v.s. nda bildirilmiştir]

borçlu olduğum meslekdaşıma aynı derecede saydam bir boşalma duşu

icin teşekkür etmem gerekir:

" *'Bana bir şeyler yapmış bir kız çocuğunun peşinden, onu cezalandırmak*

için merdivenlerden aşağıya koşuyordum. Merdiven ayağında

bir ileri (erişkin bir kadın?) çocuğu benim için durdurdu; ama ona vurup

vurmadığımı bilmiyorum çünkü ansızın kendimi merdivenin ortasında

çocukla çiftleşirken (sanki havadaymış gib i) buldum. Gerçek bir

çiftleşme değildi; yalnızca cinsel organlarımı onun dış cinsel organlarına

sürtüyordum ve bunu yaparken onları ve de kızın yukarı ve yana

dönmüş başını son derece belirgin olarak görüyordum. Cinsel eylem

sırasında solumda yukarıda (bu da sanki havanın içindeymiş gibi) asılı

iki küçük tablo — ağaçlarla çevrili bir evi gösteren manzaralar—

gördüm. Bunların daha küçük olanının dibinde, ressamın imzasının yerine,

sanki tablo bana bir yaş günü armağanıymış gibi, kendi adımla

gördüm. Sonra iki resmin önünde ucuz resimlere de sahip olunması

gerektiği yazılı bir yafta gördüm. (Sonra kendimi çok belirsiz olarak

sanki merdiven sahanlığında yalakta yatıyormuşum gibi gördüm) ve

boşalmadan ileri gelen ıslaklığı duyumsayarak uyandım.'

"YORUM. — Duş gununun akşamı, duş goren, bir kitapçı dukkanındaymış; kendisiyle ilgilenilmesini beklerken ortalıkla duran ve duşteki benzer konuları temsil eden bazı resimlere bakmış. Ressamın adına bakmak için özellikle hoşuna giden küçük bir resmin yakınına gitmiş ama ressamı hiç tanıymıyormuş.

"Daha sonra aynı akşam, bazı arkadaşlarıyla birlikteyken, yasadışı çocuğunu 'merdivenlerde yapmış olması'yla ovunen Bohemyalı bir hizmetçi kızı ile ilişkin bir öykü dinlemiş. Duş goren bu oldukça alışılmadık olayın ayrıntılarını merak etmiş ve hizmetçi kızın hayra-

29[Görünüşe göre başka yerde yayımlanmamıştır.]

E DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 101

myla birlikte cinsel ilişki için hiçbir olanak bulunmayan anababasının evine gittiğini ve uyarılma içindeki adamın kendisiyle merdivenlerde çiftleştiğini öğrenmiş. Duş goren katkılı şarapları betimlemek için kullanılan müzice bir ifadeye esprili bir anıştırmada bulunmuş ve çocuğun aslında 'bodrum merdiveni ürünü' olduğunu söylemişti.

"Bir önceki günle bağlantılı olan ve duşte oldukça inalla ortaya çıkanlar bu kadardı ve duş goren tarafından herhangi bir güçlük olmaksızın anımsandı. Ama duşte kullanım bulan bebeksi bir anı parçasını bulup çıkarması da aynı derecede kolay oldu. Merdiven, çocukluğunun büyük kesimini geçirdiği ve özellikle de cinsel sorunlarla bilincli olarak ilk kez tanıştığı eve aitti. Bu merdivende sıklıkla oynarmış ve bu arada trabzanlara binip kayma alışkanlığı da varmış; bu da kendisine cinsel duygular verirmiş. Duşte de merdivenlerden

aşağı olağandışı bir hızla inmişti; aslında o denli hızlı ki ayaklarını ayrı ayrı basamaklara basmamış insanların dediği gibi aşağı 'ucmuştu'. Eğer bebeksi yaşantı hesaba katılacak olursa düşün başlangıç parçası, cinsel uyarılma etmenini temsil ediyor gibi görünmektedir. — Ama duş goren aynı merdivenlerde ve bitişikteki binada komşu çocuklarıyla sık sık cinsel bir biçimde oynaşmış ve isteklerini tıpkı duşte yaptığı gibi doyurmuşmuş.

"Freud'un cinsel simgecilik üzerine araştırmalarının (191CW [yukarıya, s. 86 n. 9'a bkz.]) merdivenlerin ve merdivene tırmanmanın duşlerde hemen hemen değişmez biçimde çiftleşme yerine gecliğini göstermiş olduğunu aklımızda tutarsak duş oldukça saydam bir hal alır. Aslında sonucuyla—boşalma— gösterilmiş olan guduleyici gucu salt libidinal doğadadır. Duş gorenin cinsel uyarılması duşte uyanmıştı — bu, duşte onun merdivenlerden aşağıya koşmasıyla temsil ediliyor. Cinsel uyarılmadaki çocukluk oynaşmalarına dayanan sadistik öğe, çocuğun kovalanması ve zor kullanılarak yenilmesiyle gösterilmişti. Libidinal uyarılma artmış ve cinsel eylem yönünde baskı yapmıştı — bu, duşte, adamın çocuğu yakalaması ve merdivenlerin ortasına goturmasıyla temsil edilmişti. Bu noktaya değin duş yalnızca *simgesel* olarak cinseldi ve deneyimsiz bir duş yorumcusuna oldukça anlamsız gelecekti. Ama bu turden simgesel bir doyum, libidinal uyarılmanın gucu açısından, dinlendirici bir uykuyu guvence altına almak için yeterli değildi. Uyarılma bir orgazma yöneltti ve böylece tüm merdiven simgeciliğinin çiftleşmeyi temsil ettiği ortaya çıktı. —

102 VI. DUŞ-tŞLEMt

Bu duş Freud'un, merdiven tırmanmayı cinsel bir simge olarak kullanmanın nedenlerinden birinin her iki etkinliğin de ritmik niteliği olduğu yolundaki görüşüne özellikle acık bir destek sunmaktadır: çünkü duş goren, tüm duşun en acık olarak belirlenmiş öğesinin cinsel eylemin ritmi ve onun yukarı aşağı devinimi olduğunu kesinlikle dile getirmiştir.

"Gerçek anlamlarının otesinde simgesel bir anlamda *'Weisbilder'* olarak biçimlenen iki resme ilişkin birkaç sözcük eklemem gerekir. Bu ilk planda bir büyük, bir de küçük resim bulunması biçiminde gösterilmiştir; tıpkı duşta bir büyük (ya da yetişkin) ve bir de küçük kızın ortaya çıkması gibi. 'Ucuz resimlere de sahip olunması gerektiği' fahişe karmaşasına yöneliyor; oysa ote yandan küçük resmin üzerinde duş gorenin kendi adının görünmesi ve onun kendisi için bir doğumunu armağanı olmasına niyetlenildiği düşüncesi anababasal karmaşayı anırtmaktadır. ('Merdivenlerde doğdu' = 'ciftleşmeyle peydahlandı.')

"Duş gorenin kendini merdiven ayağında yatakta yatarken ve bir ıslaklık duyumsarken gördüğü belirsiz final sahnesi, bebeksi masturbasyonun da otesini çocuklukta daha da eskileri gösteriyor ve prototipini benzer biçimde haz verici altını ıslatmada buluyor gibi görünmektedir."

vm

DEĞİŞTİRİLMİŞ BİR MERDİVEN DUŞU [1911]

Hastalarımın biri, ağır bir nevrozun cinsel perhize zorladığı ve [bilinçdışı] düşlemleri annesinde odaklanmış bir erkek, annesinin eşliğinde merdiven tırmanma biçiminde yineleyen düşler görüyordu. Bir

keresinde ona ılımlı miktarda masturbasyonun kendisine belki de zorlanmalı

(kompulsif) öz-yasaklamadan daha az zararlı olabileceğini

soyledim ve bu aşağıdaki duşu kıskırttı:

Piyano öğretmeni piyano çalmayı ve Moscheles'in "Etudes"ü ile

Clemenli'nin "Gradus ad Parnassum"unu çalışmayı savsakladığı için

kendisine sitem ediyormuş.

30[Sozcük olarak "kadın resimleri" — "kadınlar" karşılığı yaygın bir Almanca deyim.]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 103

Anlatırken, "Gradus"un aynı zamanda "basamaklar" olduğu ve piyano

tuşlarının da gamları nedeniyle bir merdiven oluştuğu

görüşünü dile getirdi.

Cinsel olguları ve istekleri temsil edemeyecek hiçbir düşünce grubu

olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

IX

GERÇEKLIK DUYGUSU VE YİNELEMENİN TEMSİLİ [1919]

Şimdi otuzbeş yaşında olan bir adam dört yaşındayken görmüş

olduğu ve net olarak anımsadığı bir duşu bildirmişti. *B abasının vasiyetini*

— uc yaşındayken babasını yitirmişti—■ *yerine getirmiş olan*

avukat, iki büyük armut getirmiş. Birini yemesi için ona vermişler;

diğeri oturma odasının penceresinin eşiğine yerleştirilmiş. Gormuş olduklarının

gerçekliğine bir inancla uyanmış ve inatla annesinden ikinci

armutu istemiş ve onun pencere eşiğinde olduğunda direktmiş. Annesi

buna gulmuş.

COZUMLEME. — Avukat neşeli, yaşlı bir beyefendiymiş ve duş

gorenin hatırlar gibi olduğuna göre bir zamanlar gerçekten yanında armut getirmişmiş. Pencere eşiği gerçekten duşle gorduğu gibiymiş. Onunla ilgili olarak aklına başka hiçbir şey gelmedi; yalnızca annesinin kısa süre önce anlattığı bir duş. Kadının başında iki kuş oturuyormuş ve o da kendi kendine onların ne zaman uçup gideceğini soruyormuş, ama bir ianesi ağzına uçup ağzını emmiş.

Duş gorenin çağrışımlarının yetersizliği bize simgesel bir yerine koyma yoluyla yorum g irişimi hakkını veriyor, iki arm u t, — "*pommes ou p o ire s*" — annesinin kendisini besleyen göğusleriydi; pencere eşiği, kadının göğsunun bicimlendirdiği bir yansıtmaydı — ev duşlerindeki balkonlar gibi (bkz. s. 86). Uyandıktan sonraki gerçeklik duygusu haklıydı cunku annesi onu gerçekten emzirmişli ve aslında alışılmış sureden daha uzun emzirdiği için annesinin göğsu onun için hala ulaşılabilir durumdaydı.³¹ Duşun cevirişi şöyle olmalıdır: "Anne bana geçmişle emdiğim göğsunu yine ver (ya da goster)." "Gecmişte",

[I. Cili s. 236'ya bkz. Freud bu nokta — uyandıktan sonra duşun ya da duşun bir kesiminin gerçekliği konusunda guclu bir duygunun aslında gizli duş düşünceleriyle ilişkili olduğu— üzerinde Jensen'in *G ra d iv a s*ı üzerine çalışmasının (1 9 0 7 a) II. Bolumunun sonlarına doğru ve de "Kurt Adam"ın duşu üzerine ilk değinmelerin gidişi içinde (Freud 19186'ninIV. Kesimi) direktmektedir.]

104 VI. DUŞ-İŞLEMİ

onun armutlardan birini yemesiyle temsil edilmişti; "yine" ise diğerini şiddetle istemesiyle. Bir eylemin *zamansal yinelenmesi*, duşlerde düzenli olarak bir nesnenin *sayisal çoğalmasıyla* gösterilir.

Kuşkusuz en dikkate değer olan şey, simgeciliğin dört yaşında bir çocuğun duşlerinde bile rol alıyor olmasıdır. Ama bu bir istisna değil kuraldır. Duş gorenlerin ta en baştan beri simgeciliği ellerinin altında bulundurdukları guvenle one surulebilir.

Şimdi yirmiyedi yaşında bulunan bir hanımın aşağıdaki bozulmamış anısı, simgeciliğin ne denli erken bir yaşta duş icinde olduğu kadar dışında da kullanıldığını gosteriyor. *Üç ile dört yaş arasındaymış. Bakıcısı yürüyüşe çıkmadan önce küçük işlerini yapsınlar diye onunla birlikte onbir ay küçük oğlan kardeşini ve ikisinin arasında bir yaşla bir kız kuzenini tuvalete götürmüş. En büyükleri olduğu için klozete diğerleri ise lazımlıklara oturmuşlar. Kuzenine "Senin de kesen var mı?" diye sormuş. "Walter'in küçük bir sosisi var; benim kesem var." Kuzeni "Evet benim de kesem var." diye yanıtlamış. Bakıcı söylediklerini işitip çok eğlenmiş ve konuşmayı çocukların annesine bildirmiş ama o keskin bir azarlamayla karşılık vermiş.*

Buraya, çok guzel secilmiş simgeciliğin, yorumu, duş gorenin yalnızca hafif bir yardımıyla olası kıldığı bir duş ekleyeceğim. (Alfred Robitsck tarafından bir makalede bildirilmiştir, 1912.)

X

"NORMAL KİŞİLERİN DUŞLERİNDE SİMGEÇİLİK SORUNU" [1914]

"Ruhcozumlcmsinin karşıtları tarafından sıklıkla, son olarak da Havclock Ellis (1911, 168) tarafından dile getirilen bir karşı çıkış, duş simgeciliğinin belki nevrotik bir aklın urunu olarak ortaya çıkabildiğini ama normal kişilerde bulunmaması gerektiğini one surer. Şimdi,

ruhcozumsal araştırma normal ve nevrotik yaşam arasında temel değil yalnızca nicel farklar bulur; aslında bastırılmış karmaşaların sağlıklı ve hastada benzer biçimde işlediği düşlerin çözümlemesi ise onların gerek mekanizma gerekse simgecilik açısından lam ozdeş olduklarını gösterir. Sağlıklı insanların naif düşleri, aslında sık olarak nevrotiklerinkinden çok daha yalın, daha acık seçik ve daha karakterisE.

DÜŞLEKDE s i m g e l e r l e t e m s i l 105

lik simgecilik içerirler; çünkü nevrotiklerde sansurun çok daha güçlü işleyişinin ve buna bağlı olarak çok daha ileri düzeye varan düş carpıtmasının sonucu olarak, simgecilik karanlık ve yorumu güç olabilir. Aşağıda kaydedilen düş bu durumu ortaya koymama yardımcı olacaktır. Nevrolik olmayan ama bir ölçüde aşırı erdemli ve tutucu bir karakterde olan bir kız tarafından görülmüştü. Konuşmamızın gidişi içinde nişanlı olduğunu ama evliliği yolunda, ertelenmesine neden o lması bazı engeller bulunduğunu öğrendim. Kendiliğinden aşağıdaki düşü anlattı.

" '*arrange the centre of a table with flowers for a birthday?*'] [Bir masanın merkezini bir doğum günü için çiçeklerle süslüyorum.] Bir soru üzerine bana, düşte (şu anda içinde yaşamadığı) kendi evinde olduğunu ve bir 'mutluluk duygusu' içinde bulunduğunu söyledi.

" 'Halk işi' simgecilik benim düşün çevirisini yardımsız yapmama olanak vermiş. Bu onun düğün isteklerinin bir ifadesiydi: çiçekli orta kesimiyle masa kendisini ve onun cinsel organını temsil ediyordu; geleceğe yönelik isteklerini doyurulmuş olarak temsil etmişti; çünkü

duşunceleri zaten bir bebeğin doğumu ile meşguldu; oyleyse evliliği

epeyce geride kalmıştı.

"Ona '*the "centre" of a table*' in alışılmadık bir ifade olduğunu belirttim (ki o da kabul etli) ama kuşkusuz bu nokta üzerine doğrudan

bir soru soramadım. Simgelerin anlamını ona telkin etmekten ozenle

kacındım ve yalnızca düşün ayn parçalarıyla bağlantılı olarak aklına ne

geldiğini sordum. Cozumlemenin gidişi icinde tutuculuğu, yerini, yoruma

duyulan bir ilgi belirtisine ve konuşmanın ciddiliğinin olası

kıldığı bir acıklığa bıraku.

"Onların ne ciceği olduğunu sorunca ilk yanıtı: '*expensive flowers;*

one has to pay fo r them' İpahalı cicekler; birisi onların karşılığını

vermeli] oldu, sonra onların '*lilies of the valley, violets and pinks or*

carnations' [inci ciceği, menekşe vc cuce karanfil ya da karanfil] olduklarını

soyledi. Duşte 'zambak' [lily] sozcüğünün halk arasındaki anlalamıyla,

bir temizlik simgesi olarak ortaya çıktığını one surdum; bu

varsayımı destekledi cunku 'zambak'ın ona çağrıştırdığı şey '*purity*'

[saflık, temizlik] idi. '*Valley*' [vadi], duşlerde sık kullanılan bir kadın

simgesiydi; iki simgenin ciceğin İngilizce adındaki rastlantısal

bileşimi duş simgeciliğinde onun bekaretinin değerini — '*expensive*

32[Bu cozumlemede italik harficrie basılmış tum malzeme ozgun metinde tam buradaki gibi İngilizce'dir.]

1 06 VI. DUŞ-IŞLEMI

flow e rs, one has to pay fo r them' — vurgulamak ve kocasının bu

değeri kavrayacağı konusundaki beklentisini ifade etmek icin kullanılmıştı.

'*Expensive flow e rs , v. b.*' cumleciğinin, goruleceği uzere,

uc cicek simgesinin her biri icin değişik anlamları vardı.

" *'Violets'* görünüşte oldukça cinsellik dışıydı; ama çok kaba hatlarıyla bana oyle geliyordu ki sozcüğün gizli anlamının izini Fransızca *'viol'* ["tecavuz"] sozcüğüne bilincdışı bir bağlantıda bulabilirdim. Duş goren bir çağrışım olarak İngilizce *'violate'* [tecavuz etmek] sozcüğünü getirerek beni şaşırttı. Duş, *'violet'* ve *'violate'* sozcukleri arasındaki büyük rastlantısal benzerliği, —soylenişleri arasındaki fark yalnızca son hecelerindeki farklı vurgularda bulunmaktadır— duş gorenin kızılığın bozulması (defloration = cicek simgeçiliğini kullanan bir başka terim) için zorlamaya ilişkin düşüncelerini ve belki de karakterindeki mazohistik bir çizgiyi 'ciceklerin dilinde' ifade etmek üzere kullanmıştı. Bilincdışına goturen yollarla caprazlaşan güzel bir 'sozel kopruler' [bkz. s.72 n. 1] örneği, *'one has to pay fo r them'* sozcukleri bir eş ve bir anne olması için onun gecimini sağlamak gereğini belirtmişti. " *'Carnations'* dan söz ederek suren *'p in k s'* le bağlantılı olarak bu sozcukle 'tensel' [carnal] arasındaki bağlantı üzerinde düşündüm. Ama duş gorenin onunla ilgili çağrışımı *'colour'* [renk] idi. O, *'carnations'* ın *'nişanlı'* sının kendisine sıklıkla ve büyük miktarlarda verdiği cicekler olduğunu ekledi. Sözlerinin sonunda ansızın ve kendiliğinden doğruyu soylemediğini itiraf etti: aklına gelen şey *'colour'* değil *'incarnation'* [bedenleşme] idi — beklediğim sozcuk. Yine de *'colour'* m kendisi de çok uzak bir çağrışım değildi; *'carnation'* ın (et rengi) anlamı tarafından —yani aynı karmaşa tarafından— belirlenmişti. Bu doğrudanlık yoksunluğu, direncin bu noktada en büyük olduğunu gösteriyordu ve bu da

simgeçiliğin en acık olduğu ve libido ile bastırma arasındaki savaşımın bu fallik temayla ilişkili olarak en ust duzeye ulaştığı noktanın bu nokta olmasına uymaktaydı. Duş gorenin, / >> .an/i'sinm sıklıkla bu turden cicekler verdiğine ilişkin sozleri yalnızca 'c a r n a t i o n s ' sozcuğunun cift anlamının değil onların duşteki fallik anlamının da gostergesiydi. Duşun, kızın guncel yaşamından turemiş heyecanlandırıcı bir etmeni olan cicek armağanı, cinsel armağanların bir alış verişini ifade etmek icin kullanılmıştı: bir bekaret armağanı veriyor ve karşılığında dolu bir duygusal ve cinsel yaşam bekliyordu. Bu noktada da 'expensive flow ers, one has to pay fo r them' sozcuk olarak ticari

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 107

olduğuna hic kuşku olmayan bir anlam almış olsa gerek. — Boylece bu duşteki cicek simgeçiliği bakire dişiliği, erkekliği ve zorla kızlığı gidermeye bir anıştırmayı icermektedir. Bu noktada, aslında başka bağlamlarda cok yaygın olarak ortaya cıkan cinsel cicek simgeçiliğinin, bitkinin cinsel organları olan cicekleri aracılığıyla insan cinsel organlarını simgelediğine işaret etmek gerekir. Aşıklar arasındaki cicek armağanlarının genelde bu bilincdışı anlamı taşıdığı belki de doğrudur. "Kızın duşte hazırlandığı doğum gunu, hic kuşkusuz bir bebeğin doğumuydu. Kendini, *nişanlı'sıy*a ozdeşleştirmekte ve adamı kendisine bir doğum 'duzenliyor' —yani kendisiyle ciftleşiyor— olarak temsil etmektedir. Gizli duşunce şöyle olabilir: 'Eğer onun yerinde olsaydım beklemezdim; *nişanlı'* mın iznini istemedem kızlığını bozardım [deflower] — şiddet [violence] kullanırdım'. Bu, '*violate*' sozcuğuyle

gosterilmiştir ve bu yolla libidonun sadistik oğesi anlatım bulmuştur.

"Düşün daha derin bir katmanında *7 arrange...*' cumleciği hic

kuşkusuz oto-erotik³³ yani bebeksi bir anlam taşıyor olsa gerek.

"Duş goren ayrıca ancak duşte yapabileceği bir şey yapmış fiziksel yetersizliğinin de ayırdına varmıştı: kendini bir masa gibi gormuştu,

cıkıntısız ve bu yuzden de '*centre*' ın —bir başka kez de *a centre-piece of flowers*' [ciceklerin merkez parçası] sozcuklerini kullanmıştı— yani

bekaretinin değerine daha çok vurgu yapmıştı. Bir masanın yatay konumunun da simgeye bir katkısı olmuş olsa gerek.

"Düşün yoğunluğuna dikkat edilmesi gerekir: icinde fazlalık hiçbir şey yoktu, her sozcuk bir simgeydi.

"Daha sonra duş goren duşe bir eklenti yaptı: *7 decorate the flowers with green crinkled paper.*' [Cicekleri yeşil krepon kağıdıyla susledim.]

Kağıdın gündelik cicek saksılarını kaplamak için kullanılan turden *fanc y paper*' [elişi kağıdı] olduğunu ekledi. Şoyle surdurdu: '*to hide untidy things, whatever was to be seen, which was not pretty to the eye; there is a gap, a little space in the flowers. The paper looks like velvet or moss*' [gorulebilecek, goze hoş gelmeyen, duzensiz şeyleri gizlemek için; ciceklerin icinde bir aralık, kucuk bir boşluk var.

Kağıt, kadifeye ya da yosuna benziyor.] — '*decorate*' sozcuğune beklediğim gibi '*decorum*' [edepli olma] çağrışımını gelirdi. Yeşil rengin

egemen olduğunu soyledi; bununla ilgili çağrışımı '*hope*' [umul]du — gebelikle bir başka bağlantı. — Düşün bu kesiminde temel etmen bir

33[Haz verici nesnenin bireyin kendisinin olduğu etkinlik. Om. Masturbasyon.

108 VL DUŞ-IŞLEMt

erkeklerle özdeşleşme değildi; utanc ve kendini ele verme düşünceleri one çıkmıştı. Kendini adam için güzelleştiriyordu; utanc duyduğu fiziksel eksikliklerini kabul ed iy o r ve düzeltmeye ca lışiyordu, 'v e l v e t' ve 'm o s s' çağrışımları kasık kıllarına yapılan göndermenin acık birer göstergesiydi.

"O halde bu duş, kızın uyanıklık yaşamında pek de ayırdında o lmadığı düşünc ele ri — bedensel aşk ve onun o rganla rına ilişkin düşünceler— ifade etmişti. Kız, 'bir doğum günü için düzenleniyor'du; yani ciftleşiyordu. Kızlığın bozulması korkusu ve belki d e haz verici acıya ilişkin düşünceler anlatım bulmuştu. Fiziksel noksanlıklarını kabul elmiş ve bekaretini aşırı değerlendirerek onları aşırı telafi yoluna gitmişti. Utancı, tensellik belirtilerine karşı onun amacının bir bebek üretmek olduğu avuntusunu getirmişti. Bir aşığın aklına yabancı olan malzeme kaygıları da anlatım yolu bulmuşlardı. Bu basit duşe eşlik eden duygu —bir mutluluk duygusu— onda guclu coşkusal karmaşaların doyum bulduğunun göstergesiydi."

Ferenczi, (1917)³⁴ haklı olarak, simgelerin anlamlarına ve düşlerin önemine, ruhcozumlemesine başlamamış insanların düşlerinden özel bir kolaylıkla ulaşılabildiğine işaret etmiştir.

Bu noktada çağdaş bir tarihi kişinin gorduğu bir duşu getireceğim.

Bunu yapıyorum cunku bu duşte, her durumda bir erkek organını uygun biçimde temsil edecek olan bir nesne, onu en acık biçimde fallik

bir simge haline getiren, daha ileri bir yakışurma kazanmıştır. Sonsuz bir uzunluğa dek buyuyen bir binici kırbacının, bir ereksiyondan başka bir anlama geldiği pek de düşünülemez. Bunun da otesinde duş, cinsel bir şeyden hayli uzak, ciddi turde düşüncelerin nasıl da bebeksi cinsel malzeme tarafından temsil edilebildiğine mukemmel bir ornektir.

34[B u p a r a g r a f 1 9 1 9 'd a e k l e n m i ş t i r .]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 109

XI

BISMARCKTN BİR DUŞU [1919]35

"Bismarck, *Gedanken und E r i n n e r u n g e r i* inde [1898, 2, 194;

İngilizce cevirisini A.J. Butler, *Bismarck, the Man and the Statesman*,

1898, 2, 209 v.s.] kendisi tarafından 18 Aralık 1881'de imparator I.

Wilhelm'e yazılmış ve bir yerinde aşağıdaki parca da bulunan bir mektuptan

soz eder: 'Maje ste lerinin sozleri, bana, 1863 b a h a r ı n d a,

Çatışma'nın en zor ve kimsenin bir çıkış yolu göremediği günlerinde

gorduğum bir düşten soz etme cesareti verdi. Duşumde (ilk olarak ertesi

sabah karıma ve oteki tanıklara anlattığım gibi) dar bir Alp p a t i k a s ı n d a

at suruyordum, sağda ucurum, solda kayalar. Patika giderek

daha da daraldı oyle ki at ilerlemeyi reddetti ve yersizlikten geri

donmek ya da atlan inmek de olanaksızdı. Sonra sol elimdeki kırbacla

duz kayaya vurdum ve Tanrı'yı çağırdım. Kırbac sonsuz bir uzunluk

kazandı, kayalık duvar tiyatro dekoru gibi devrildi ve arkasında sanki

bir bohemya manzarası gibi tepeler ve ormanların gorunduğu geniş bir

yol acıldı; bayraklarıyla Prusya birlikleri vardı ve duşumun icinde bile

bunu hemen Majestelerine bildirmem gerektiği düşüncesi aklıma geldi.

Bu düşünce tamamlandı ve ben sevincli ve güçlenmiş olarak uyandım..'

"Bu düşünce eylemi iki kesime ayrılıyor. Birinci kısımda düşünce goren

kendini ikinci kısımda mucizevi bir biçimde kurtulduğu bir *impasse*

[çıkılmaz yol — ç.n.] içinde bulmuştur. Atın ve binicisinin içine girdiği

zor konum, devlet adamının, düşünce önceki akşam, politikasının sorunları

üzerinde düşünürken, özel bir acılıkla duyumsamış olabileceği

kritik durumunun kolayca tanınabilen bir düşünce resmi. Yukarıya

alınan parçada Bismarck'ın kendisi de o sıradaki konumunun umutsuzluğunu

betimlerken aynı benzetmeyi yapmaktadır [hiçbir 'çıkış yolu'

bulunmadığı benzetmesi]. Düşünce resminin anlamı, bu nedenle onun için

çok acık olmuş olabilir. Aynı zamanda bize Silberer'in 'işlevsel

görüngülerinin [s.227 v.s. na bkz.] ince bir örneği sunulmuş oluyor.

Düşünce gorenin aklında rol alan süreçler —kendini bu sorunlar üzerinde

durmaktan alıkoymamaz ve de alıkoymaması gerekirken düşünceleri ta rafından

girişilen çözümlerin her birinin aşılmaz engellerle karşılaş35Hanns

Sachs'ın bir makalesinden [1913].

110 VL DÜŞÜNCE-İŞLEM

ması— en uygun biçimde, ne ileri ne de geri gidebilen binici ile

görüntülenebilirdi. Teslim olmasını ya da istifa etmesini yasaklayan

gururu, düşünce, 'geri dönmek ya da attan inmek olanaksızdı' sözcükleriyle

ifade edilmişti. Durmaksızın başkalarının iyiliği için yorulan ve

kendini veren bir eylem adamı niteliğiyle Bismarck, kendini bir ata

benzetmeyi kolay bulmuş olsa gerek; gerçekten birçok kez böyle

yapmıştır, orneğin unlu sozunde olduğu gibi: 'İyi bir at koşumlarıyla olur.' Bu anlamda 'at ilerlemeyi reddetti' sozcukleri, aşırı yorgun devlet adamının o anın kaygılarından uzaklaşma gereksinimi icinde o lduğundan ne daha fazla ne de daha az bir şey anlamına gelmektedir ya da başka bir deyişle uyumak ve duş gormekle kendini gerceklik ilkesinin bağlarından arındırma eylemi icinde bulunduğu anlamına gelir.

Duşun ikinci kısmında bu denli belirginleşen istek doyurma daha once 'Alp patikası' sozcukleri icine gizlenmişti. Hic kuşkusuz o sırada Bismarck, bir sonraki tatilini Alplerde —Gastein'da— gecireceğini biliyordu; böylece duş, onu oraya taşımakla bir vuruşta Devlet işlerinin tum yukumluluklerinden kurtarmıştır.

"Düşün ikinci kısmında duş gorenin istekleri iki yoldan doyurulmuş olarak temsil edilmiştir: kılık değıştirmemiş ve acık olarak; ayrıca da simgesel olarak. Doyurulmaları, simgesel olarak tıkayıcı kayanın ortadan kalkması ve yerinde geniş bir yolun —araştırmakta olduğu 'cıkış yolu'nun en uygun bicimi— ortaya cıkmasıyla temsil edilmiştir; kılık değıştirmemiş olarak da ilerleyen Prusya birlikleri resminde temsil edilmiştir. Bu kahince goruşu acıklamak icin mistik hipotezler geliştirmeye hic gerek yok; Freud'un istek doyurma kuramı pekala yeterlidir. Bu duşun gorulduğu sırada zaten Bismarck Prusya'nın ic çatışmalarından en iyi kacış olarak Avusturya'ya zaferle bitecek bir savaşı arzu etmekteydi. Böylece duş goren, Prusya birliklerini bayraklarıyla Bohemya'da yani bir duşman ulkesinde gorduğu zaman, duş, bu isteği, lam da Freud tarafından önerildiği gibi, doyurulmuş olarak temsil

ediyordu. Olgunun tek özgüllüğü, duş gorenin, burada soz konusu ettiğimiz bu isteğinin bir *düşte* doyurulma sıyyla yetinmeyip onu *gerçekte* nasıl elde edeceğini de bilmesidir. Ruhcozumsal yorum tekniğini tanıyan herhangi bir kişiyi etkilememesi olanaksız olan bir özellik —'sonsuz uzunluğa' buyuyen— binici kırbacıdır. Kırbaclar, sopalar, mızraklar ve benzeri nesnelere bizim için fallik simgeler olarak bilinen şeylerdir; ama bir kırbac, bir fallusun en carpıcı niteliğini, buyuyebilmesini de elde edince geriye kuşku duyulacak pek bir şey

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 111

kalmaz. Gorungunun abartılması, 'sonsuz uzunluğa' buyumesi bebeksi kaynaklardan bir aşırı yuklemenin³⁶ ipucu gibi görünmektedir. Duş gorenin kırbacı eline alması masturbasyona apacık bir anıştırmaydı; ama gonderme hic kuşkusuz duş gorenin guncel koşullarına değil uzak gecmişin cocuksu arzularına yapılmıştı. Duşlerde 'sol'un yanlış, yasaklanmış ve gunahkarca olanın yerine gectiği biciminde Dr. Stekel [1909, 466 v.s.] tarafından keşfedilen yorum bu noktaya çok iyi oturmaktadır cunku pekala cocuklukta yasaklamalara karşı gerçekleştirilen masturbasyona denk düşebilir. Bu en derin bebeksi katmanla devlet adamının ivedi planlarıyla ilgili en yuzeyel kalman arasında her ikisiyle de ilişkisi olan bir ara katman araştırılabilir. Bir kayaya vurup aynı zamanda T a n rıy ı yardıma çağırarak gereksinimden mucizevi kurtuluş sahnesinin tumu, Incil'de, Musa'nın Israiloğullarınm susuzluğunu gidermek için bir kayaya vurup su çıkarması sahnesine dikkate değer bir benzerlik taşımaktadır. Incil aşığı bir protestan aileden gelen Bismarck

icin bu parcanın tum ayrıntılarının tanıdık olduğunu cekinmeden varsayabiliriz.

O çatışma zamanında Bismarck'ın, kendisini, Musa'yla,

ozgur kılmaya çalıştığı halkın isyan, nefret ve nankorlukle odullendirdiği

önderle kıyaslamış olması olasıdır. O zaman burada da duş

gorenin guncel istekleriyle bağlantı kurmak zorundayız. Ama öte yandan,

İncil'deki parcanın, bir masturbasyon düşlemine iyi uyan bazı

ayrıntıları vardır. Musa, asayı, Tanrı'nın buyruğuna karşı vurur ve Rab

onu bu ihlal yüzünden Vaad edilmiş Ülkeye giremeden olması gerektiğini

soyleyerek cezalandırır. Asanın (düşte yamlinmaz bir fallik simge)

yasaklanmış darbesi, patlamasından sıvı uremesi, ölüm tehdidi —

bunlarda bebeksi masturbasyonun tum temel etmenlerini birleşmiş olarak

buluyoruz. Biri dahi bir devlet adamının aklından, diğeri ise bir

cocuğun ilkel aklının itkilerinden doğmuş olan bu iki farklı resmi

kaynaştıran ve bu yolla tum rahatsız edici etmenleri gidermeyi

başarmış olan düzelme sürecini ilgiyle gözlemleyebiliyoruz. Asayı

36[Sachs, **sozcuğu, Freud'un aşağıda s. 312, 319 ve 331 'de kullandığı özel anlamda**

değil basit olarak bir "yük" anlamında kullanılıyor gibi görünmektedir.)

("Calışma" karşılığı kullanılan "yük" çözümleme kuramının temel kavramlarından biri olup herhangi bir zihinsel sürecin enerji yükü olarak tanımlanabilir.

Akılda temsil edilen her nesnenin bir "yük" u vardır. Herhangi bir temsilin yükü

arttırılabilir. (Orn. dikkatin ona yöneltilmesiyle) ya da yuksuz bırakılabilir. Aşırı

yük bir sürecin baskılanmasını kolaylaştırmak için başka bir sürece aşırı yüklenme

yapılması biçiminde bir savunmadır. — ç.n

112 VI. DÜŞ-İŞLEM

vurmanın yasaklanmış ve başkaldırım bir eylem olmasına bunu

gerçekleştiren 'sol' el aracılığıyla, yapılan simgesel bir değinme dışında artık değinilmemişti. Ote yandan, düşün görünür içeriğinde Tanrı, sanki her hangi bir yasak ya da giz düşüncesini olabildiğince gösterişli bir biçimde yadsımak için çağrılmıştı. Tanrı tarafından Musa'ya yapılan iki kehanetten —Vaat Edilmiş Ülke'yi göreceği ama oraya giremeyeceği— birincisi acıkca doyurulmuş olarak temsil edilmişti ('tepeler ve ormanların görüntüsü'); oysa İkincisinden, hayli rahatsız edici olandan hic söz edilmemişti. Bu sahneyle bir öncekini başarılı bir biçimde tek bir unite haline getirmeye çalışan su, olasılıkla ikincil düzeltmenin [bkz. s. 215 v.s.] istemlerine kurban edilmişti; suyun yerine kayanın kendisi devrilmişti.

"Yasaklanma temasını da içeren bebeksi bir masturbasyon düşleminin sonunda, çocuğun, çevresindeki otorite kişilerinin olup bitenleri öğrenmemesini isteyeceğini beklememiz gerekir. Duşte, bu istek karşıtıyla temsil edilmişti, Kral'a olup bitenleri hemen bildirme isteğiyle.

Ama bu tersine çevirme, düş düşüncelerinin yüzeysel katmanındaki ve düşün görünür içeriğinin bir kesimindeki zafer düşlemine mükemmel bir biçimde ve zahmetsizce uymaktaydı. Boylesi bir zafer ve ele gecirme düşü, sıklıkla, *erotik* bir ele gecirmeyi başarma isteği için bir ortudur; düşün, orneğin, düş görenin ilerlemesinin onunde bir engel bulunması ama uzayabilen kırbacını kullandıktan sonra geniş bir yolun acılması gibi belli özellikleri, bu noktayı gösteriyor olabilir ama bunlar bu turden kesin bir düşünce ve istek eğiliminin düş içinde gözden gecirilmiş olduğunu varsaymak için yetersiz bir temel oluşturmaktadır.

Burada tumuyle başarılı bir duş carpıtmasının mukemmel bir orneğiyle karşı karşıyayız. Onun icindeki nefret edilesi her şey oylesine işlenmiştir ki uzerine koruyucu bir ortu olarak ortulmuş olan yuzeysel tabakadan dışarı cıkamamıştır. Bunun sonucu olarak herhangi bir anksiyetenin ortaya çıkışından kaçınmak da mumkun olmuştur. Duş, sansuru bozmadan bir isteğin doyorulmasının ideal bir orneğiydi; oyle ki duş gorenin ondan 'sevincli ve guclenmiş' olarak uyanmış olduğuna pekala inanabiliriz."

Son bir ornek olarak işte,

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 113

XE

BİR KİMYACININ DUŞU [1909]

Bu duşu kadınlarla cinsel ilişkiler kurabilmek icin masturbasyon alışkanlığını bırakmaya çalışan genc bir adam gormuştu.

ON BİLGİ. — Duşu gormeden onceki gun bir öğrenciye iodun katalitik etkisiyle magnezyumun yuzde yuz saf eterde erimesine ilişkin Grignard tepkimesi uzerine ders vermişti, iki gun once, aynı tepkime gerçekleştirilirken bir patlama olmuş ve çalışanlardan birinin eli yanmıştı.

DUŞ. — *(I) Phenyl magnesium bromide yaptığı sanılıyormuş.*

Aygıtı özel bir belirginlikle görmüş ama kendini magnezyumun y e rine geçirmişmiş. Şimdi kendini tek başına dengesiz bir durumda bulmuş.

Kendi kendine durmadan: "Her şey yolunda, işler yürüyor, ayaklarım erimeye başladı bile, dizlerim yumuşuyor." diyormuş. Sonra

ellerini uzatmış ve ayaklarını duyumsamış. Aynı zamanda (nasıl olduğunu

söyleyemiyor) bacaklarını kaptan çekip çıkarmış ve bir kez daha:

"Bu doğru olamaz. Yine de evet öyle." demiş. Bu noktada kısmen

uyanmış ve bana bildirebilsin diye düşü kendi kendine yinelemiş.

Düşün çözümünden 37 gerçeklen korkmuşmuş. Bu yarı uyku döneminde

çok fazla heyecanlıymış ve durmadan "Phenyl, phenyl" diye yinelemiş.

(II) Tüm ailesiyle — ing'deymiş ve onbir buçukta özel bir hanımla

buluşmak için Schollenior'da 38 olması gerekiyormuş. Ama ancak

onbirbuçukta uyanabilmiş ve kendi kendine: "Çok geç. Yarımından

önce orada olamazsın" demiş. Bir an sonra tüm ailenin masanın

çevresinde oturduklarını görmüş; annesini ve de çorba kâsesini taşıyan

hizmetçiyi özellikle net bir biçimde görmüş. Bunun üzerine: "Eh,

akşam yemeğine başladığımıza göre artık gitmem için çok geç," diye

düşünmüş.

COZUMLEME. — Düşün birinci kısmının bile buluşacağı hanım³⁷[

(Solution) Almanca " *A u f l ö s u n g* aynı zamanda yukarıda kullanılan "erime"

karşılığı olan sozcuk.]

3![" ing" olasılıkla Viyanarım banliyolarından biri (s. 32 'ye bkz.); Schouentor

kentin merkezi yakınlarında.]

114 VI. DUŞ-IŞLEMİ

la bazı ilişkileri olduğu konusunda hiçbir kuşkusu yoktu. (Duşu, umulan

rendez-vous'dan önceki gece görmüştü.) Ders verdiği öğrencinin

özellikle hoş olmayan bir kişi olduğunu düşünmüştü. Ona: "bu doğru

değil" dem işti; çünkü magnezyum hiçbir etkilenme belirtisi

gostermemişti. Öğrenci ise sanki kendisi hic ilgili değilmiş gibi:

"Hayır, hic değil." diye yanıt vermişti. Öğrenci tıpkı onun bireşimle ilgisiz olduğu gibi cozumlemeye karşı ilgisiz olan kendisinin (hastanın) yerine gecmiş olsa gerekti. Duşte, işlemleri gerçekleştiren "o", benim yerime gecmişti. Sonuc hakkında bu denli ilgisiz olması ne cirkin diye düşünmüş olsam gerek. Ote yandan, o, (hasta) cozumleme (ya da bireşim) için kullanılmakta olan malzemeydi. Soz konusu olan sağaltımın başarısıydı. Duşte bacaklarına yapılan gonderme, ona bir önceki akşamın bir yaşantısını anımsattı. Bir dans dersi almaktaydı ve elde etmeyi çok istediği bir hanımla tanışmıştı. Ona oyle sıkı sarılmıştı ki bir keresinde kadın bir cıglık atmıştı. Kadının bacakları üzerindeki basıncı azaltınca uyluklarından dizlerine kadar olan kesimde —duşte işaret edilen nokta— onun guclu bir bicimde karşılık veren basıncını duyumsamıştı. Oyle ki bu bağlamda imbikteki magnezyum kadındı — sonunda işler yuruyordu. Benimle ilişkisinde adam dişildi; tıpkı kadınla ilişkisinde eril olduğu gibi. Eğer kadınla işler yolundaysa sağaltımda da yolundaydı. Kendini duyumsayışı ve dizlerindeki duyular masturbasyonu işaret ediyordu ve bir gun önceki yorgunluğuna denk düşmekteydi. — Hanımla randevusu gercekten onbir bucuktaydı. Uyuyakalıp onu kacırma ve cinsel nesneleriyle evde kalma (yani masturbasyona devam etme) isteği, direncine denk düşmekteydi.

"Phcnyl" sozcuğunu yinelemesiyle bağlantılı olarak bana, "-yl" ile bilen bu koklerin tumunu çok sevdiğini cunku kullanımlarının çok kolay olduğunu soyledi: benzyl, acetyl, v.b. Bu hicbir şeyi acıklamıyordu.

Ama diziden bir başka kok olarak " *Schlemihl*"¹³⁹ önerdiğimde kahkahalarla guldu ve yaz.ın Marcel Prevost'un, icinde "*Les exclus de l'amour*" diye bir bolum bulunan ve gercekten "*les Schlémiliés*" uzerine değinmeler iceren bir kitabını okuduğunu anlattı. Onları okuduğunda kendi kendine: "Bu tam da bana benziyor," demiş. — Eğer randevuyu kacırsaydı bu onun "Schlemihl"liğinin bir başka orneği olacaktı.

39["-yI"ile biten sozcuklerle uyaklı olan "Schlemihl", lbranice kokenli bir sozcuk olup Almanca'da şanssız, y e ten ek siz kişileri anlatmak icin yaygın olarak kullanılır.]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 115

/

Duşlerde cinsel simgeciliğin ortaya çıkışının, K. Schrotter tarafından H. Swoboda'mn önerdiği doğrultuda gerçekleştirilen bazı çalışmalarla deneysel olarak da desteklenmiş olduğu gorulebilir. Derin hipnoz altındaki deneklere Schrotter tarafından telkinler verilmiş ve bunlar, iceriklerinin buyuk kesimi telkinler tarafından belirlenen düşlerin uretimine neden olmuştur. Eğer deneğin düşunde normal ya da anormal cinsel birleşme gormesini telkin ederse, düş, telkine uyarak ruhcozumlemeden tanıdığımız cinsel malzeme yerine kullanılan simgeleri kullanacaktır. Orneğin, bir kadın deneğe, düşunde bir arkadaşıyla eşcinsel bir ilişki kurduğunu gormesi telkin edildiğinde arkadaşı düşte uzerindeki etikette "Yalnızca Bayanlar" sozcukleri yazan eski pusku bir el cantası taşırken gorundu. Bu düşu goren kadının düşlerdeki simgecilik ya da onların yorumları hakkında hicbir bilgisi olmadığı soylenmiştir. Ancak bu ilginç deneylerin değeri hakkında bir goruş oluşturmamız, Dr. Schrotter'in onları gerçekleştirdikten hemen sonra

intihar girişiminde bulunduğu talihsiz koşullar yüzünden engellenmektedir.

Deneylerin tek kaydı *Zentralblatt für Psychoanalyse* (Schrotter, 1912) de yayımlanan bir on yazışmada yer almaktadır. [1914.]

Benzer bulgular Roffenstein tarafından 1923'te yayımlanmıştır.

Betlheim ve Hartmann'ın (1924) yaptıkları bazı deneyler özellikle ilginçtir:

çünkü onlar hiç hipnoz kullanmamışlardır. Bu deneyçiler Korsakoff sendromu bulunan hastalara kaba cinsel nitelikte öyküler aktarmışlar

ve bu akıl karışıklığı içindeki hastalar, öyküleri yinelediklerinde

ortaya çıkan çarpıtmaları gözlemlemişlerdir. Duşlerin yorumundan

bize tanıdık gelen simgelerin (örn. çiftleşme simgesi olarak merdivene

tırmanmak, bıcaklamak ve ateş etmek ve de penis simgeleri

olarak bıcaklar ve sigaralar) ortaya çıktığını görmüşlerdir. Yazarlar bir

merdiven simgesinin ortaya çıkmasına özel önem yüklemektedirler

çünkü haklı olarak belirttikleri gibi "hiçbir bilinçli çarpıtma arzusu bu

türden bir simgeye ulaşamazdı." [1925.]

İşte ancak şimdi, duşlerdeki simgeciliği yeterince değerlendirdikten

sonra, I. Cildin sonunda kesilmiş olan tipik duşler konusunu ele alma

olanağı buluyoruz. [1914.] Bu tür duşleri kabaca iki sınıfa ayırmakta

haklı olduğumuzu sanıyorum: Gerçekten her zaman aynı anlamda

olanlar ve aynı ya da benzer bir içerikleri bulunmasına karşın yine de

çok değişik biçimlerde yorumlanması gerekenler. Birinci sınıftaki ti116

VI. DUŞ-İŞLEMİ

tipik duşler arasından sınav duşlerinin bazı ayrıntılarını daha önce [I.

Cilt s. 323 v.s.] ele almıştım. [1909.]

Bir treni kacırma duşleri, duygularının benzerliği yuzunden, sınav duşlerinin yanma yerleştirilmelidir ve acıklamaları bunu yapmakta haklı olacağımızı gosterir. Onlar uykuda duyumsanan bir başka tur anksiyeteye —olum korkusuna— karşı avuntu duşleridir. Bir yolculuk icin "yola cıkmak" olumun en yaygın ve en otantik simgelerinden biridir. Bu duşler avutucu bir bicimde şoyle demektedir: "Endişelenme, olmeyeceksin (yola cıkmayacaksın)", tıpkı sınav duşlerinin yatıştırıcı bir bicimde, "Korkma bu kez de sana hicbir zarar gelmeyecek" demesi gibi. Bu turden duşlerin her ikisini de kavramadaki gucluk, anksiyete duygusunun tam da avuntunun anlatımına birleşmiş olmasından ileri gelir. [1911.]

Hastalarımnda sıklıkla cozumlemek zorunda kaldığım, "bir diş uyararı" [I. Cilt s. 276'ya bkz.]⁴⁰ duşlerinin anlamı, uzun bir sure benden kacmıştır cunku değişmez bir bicimde onların yorumuna karşı, beni şaşırtan, cok guclu direncler bulunmaktaydı. Sonunda cok guclu kanıtlar erkeklerde bu duşlerin guduleyici gucunun erinlik doneminin masturbasyon arzularından başka bir şeyden turememiş olduğu konusunda bende hicbir kuşku bırakmadı. Bu tur duşlerden, biri aynı zamanda bir "ucma duşu" olan iki tanesini cozumleyeceğim. Her iki duşu de aynı kişi, guclu ama gercek yaşamda ketvurulmuş eşcinsel eğilimleri olan genc bir erkek gormuştu.

"Fidelio" nun bir sahnelemeni izliyormuş ve Opera'da ön sıralarda, huyu kendisinininkine benzeyen ve arkadaş olmaktan hoşlanabileceği bir adam olan L.'nin yanında oluyormuş. Ansızın ön sıraların uzerinden

havada uçmaya başlamış, elini ağzına sokmuş ve dişlerinden iki tanesini sökmüş.

Ucmanın sanki havaya "atılmak" gibi olduğunu kendisi soyledi.

Fidelio' nun bir temsili olduğu için:

Wer ein holdes Weib errungen...

^ [B u ve bundan sonraki altı paragraf 1909 tarihlidir.]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 117

sozleri uygun düşüyor gibiydi. Ama en güzel kadını bile elde etmek

düş gorenin istekleri arasında değildi. Başka iki dize çok daha uygundu:

Wem der *grosse Wurf* gelungen.

Eines Freundes Freund zu sein...41

Düş aslında yalnızca bir istek doyurma olmayan bu "büyük atılımı"

iceriyordu. Düş gorenin dostluk girişimlerinde sıklıkla şanssız olduğu

ve "atılmış" bulunduğu biçiminde acı verici bir düşünceyi de gizlemekteydi.

Ayrıca bu kötü yazgının, yanında *Fidelio'nun* temsilini izlemekten

hoşlandığı genç adamla da yinelenebileceği korkusunu da gizliyordu.

Şimdi bunun arkasından gelen şey güc beğenen düş gorenin

utanc verici bir itiraf saydığı bir şeydi: bir keresinde, arkadaşlarından

biri tarafından reddedildikten sonra arzusunun kıskırttığı şehvi bir uyarılma

durumunda ardarda iki kez masturbasyon yapmıştı.

işte ikinci düş: *Benim yerime tanıdığı iki üniversite profesörü tarafından*

sağaltılıyormuş. Onlardan biri onun penisine bir şeyler

yapıyormuş. Bir ameliyattan korkuyormuş. Diğeri ağzına demir bir

çubuk sokmaya çalışıyormuş; öyle ki dişlerinden bir ya da ikisini yitirmiş.

Dört ipek kumaşla bağlanmış.

Bu düşün cinsel bir anlamı olduğundan pek de kuşku duyulamaz, ipek kumaşlar onu, tanıdığı bir eşcinselle özdeşleştirmişti. Duş goren hic cinsel birleşmede bulunmamıştı ve gercek yaşamda erkeklerle cinsel ilişkide bulunmayı amaçlamamıştı; ve de cinsel birleşmeyi, bir zamanlar tanımış olduğu erinlik masturbasyonu modelinde resimlemişti.

Bir diş uyararı bulunan tipik duşlerin çoğu çeşitlemelerinin (orneğin bir dişin başkası tarafından sokulmesi duşleri v.b.) aynı bicim41[

Wem der *grosse Wurf* gelungen,

Eines Freundes Freund zu sein,

Wer ein holdes Weib errungen...

"Bir dostun dostu haline gelmenin '*büyük a tulum* in kazanan biri, guzel bir kadını elde eden biri..!" Bunlar Beethoven tarafından 9, Senfonisinde mu ziğe uygulanan

Schiller'in *Sevince İlahi*'sinin ikinci dortluğunun başlangıc dizeleridir. Ama bu dizelerin ucuncusu (yukarıda Freud'un verdiği ilk dize) aslında Beethoven'in operası

***Fidelio*'nun final korosunun son kesiminin de acılış dizesidir — be lli ki librettonun yazarı SchiUer'den aşırmış.]**

118 VI. DUŞ-IŞLEMt

de acıklanması gerektiğini düşünuyorum.42 Ancak "diş uyararıTm nasıl olup da bu anlamı aldığını bulmak bizi şaşırtabilir. Ama cinsel bastırmanın bedeninin alt kesiminden ust kesimine yer değiştirmelerden yararlanma sıklığına dikkat cekmem gerekiyor.43 Onların sayesinde histeride asıl ait oldukları —cinsel organlarla bağlanulı— beden kesimlerinde ortaya konamayan her turden duyumsama ve niyetin hic değilse bedeninin diğer, karşı cıkılamayan kesimlerinde yururluğe konması

mumkun olmaktadır. Bu tur bir yer değişikliğinin bir orneği, bi-

1 incdışı duşuncenin simgeçiliğinde cinsel organların yerine yuzun gecmesidir. Lenguistik kullanım da butları [*"Hinterbacken"*, sozcuk olarak "arka yanaklar"] yanaklara ozdeş olarak tanımlarken ve de '7a b ia ',AA ile ağız acıklığını cerceveleyen dudaklar arasında bir paralel cizerken aynı yolu izler. Burunla penisin kıyaslanması yaygındır ve her iki yerde de kılların bulunması benzerliği daha da tamamlar. Hicbir benzerlik olasılığı sağlamayan tek yapı dişlerdir ve de cinsel bastırmadan basınc uygulandığı zaman dişleri temsil amaclarına bu denli uygun kılan da kesinlikle benzerlik ile benzemezliğin bu bileşimidir.

Bir diş uyarını bulunan duşlerin masturbasyon duşleri olarak yorumlanması —doğruluğu bana kuşku goturmez gibi gelen bir yorum—

tumden acıklık kazanmış gibi davranmayacağım.⁴⁵ Yapabildiğim

acıklamayı yapmış bulunuyorum ve cozulmemiş olarak kalanları

bırakmak zorundayım. Ama lenguistik kullanımda bulunabilecek

bir başka paralelliğe dikkat cekebilirim. Dunyanın bizim yaşadığımız

kesiminde masturbasyon eylemi kaba olarak "*sich einen ausreissen*" ya

da "*sich einen herunterreissen*" [sozcuk olarak "birini dışarı cekmek"

ya da "birini aşağı cekmek"]⁴⁶ diye betimlenir. Bu terminolojinin kay *i*

~[1914'de eklenen dipnot: \ Bir diişte bir dişin bir başkası tarafından sokulmesi, kural olarak, iğdiş edilme diye yorumlanmalıdır. (Stekel'e gore bir berber tarafından

saçlanmın kesilmesi gibi). Genelde bir diş uyarını bulunan duşlerle Coriat'm (1913)

yayımladıkları turden dişci duşleri arasında bir ayınm yapılmalıdır.

⁴³[Bunun örnekleri "Dora" olgu oykusunde bulunabilir. (Freud, 1905e).]

^[labiasdudaklar (lal-) Kadın cinsel organındaki dudaklar için kullanılır.— ç.n.]

**i \1909'tî2 eklenen dipnot:} C. G. Jung ile bir iletişim, kadınlarda ortaya çıkan diş uyarını düşlerinin doğum düşleri anlamı taşıdığı konusunda bizi bilgilendirdi. —*

[1919'da eklenen:} Ernest Jones [1914b], buna acık bir destek getirmiştir. Bu yorumla yukarıda one surulen arasındaki ortak öğe, her iki durumda da (iğdiş edilme ve doğum) sorunun bedenin bir parçasının butünden ayrılması olmasıdır.

[1911'de eklenen dipnot:} s. 78-9 'daki "yaşamoykusal" düşe, n. 20'ye bkz.

E. DÜŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 119

nağı ya da dayandığı imge konusunda hiçbir şey bilmiyorum; ama "bir diş" iki deyimden birincisine çok iyi uyuyor.

Halk inancına göre dişlerin sokulduğunun görüldüğü düşler bir akrabanın olması anlamında yorumlanmalıdır ama ruhcozumleme bu yorumu olsa olsa yukarıda amşurdığım gibi espri olarak destekler. Ancak bu bağlamda Otto Rank tarafından kullanımına sunulan bir diş uyarını düşünü getireceğim.⁴⁷

"Düş yorumu sorunlarına bir süre canlı bir ilgi göstermiş olan bir meslekdaşım bana bir diş uyarını bulunan düşler konusunda aşağıdaki katkıyı gönderdi.

" Kısa bir süre önce düşümde *dişçide olduğumu ve onun alt çenemde arkadaki bir dişi oyduğunu* gordum. *O diş üzerinde o kadar uzun süre çalıştı ki diş kullanılmaz hale geldi. Sonra onu bir pensle yakaladı ve zahmetsizce, bende şaşkınlık uyandıran bir kolaylıkla çekti. Bana onun için üzülmememi çünkü onun kendisinin asıl sağalttığı diş olmadığını söyledi ve onu masanın üzerine koydu (şimdi bana bir üst kesici diş gibi geliyordu) orada diş birçok katmana ayrıldı. Dişçi kolluğundan kalktım, bir merak duygusuyla dişin yakınına gittim*

ve beni ilgilendiren tıbbi bir soru yönelttim. Dişçi çarpıcı derecede beyaz dişin çeşitli parçalarını ayırıp onları bir aygıtla kırarken (unufak ederken) onun erinlikle ilişkili olduğunu ve yalnızca erinlikten önce dişlerin bu denli kolay çekildiğini, kadınlarda ise belirleyici etmenin bir çocuğun doğumu olduğunu bana açıkladı.

" 'Sonra (sanırım yarı uykudayken) duşta bir boşalmanın eşlik etmiş olduğunu ayırımsadım ancak kesin olarak düşün belirli bir parçasıyla birleşemedim; en çok diş çekilirken boşalmanın önceden gerçekleşmiş olduğunu düşünme eğilimindeydim.

" 'Sonra artık anımsamadığım ama şapkamı ve ceketimi bir yerlere (belki de dişçinin vestiyerine.) binlerinin onları arkamdan getirme umuduyla bırakmam ve yalnızca paltomu giymiş olarak kalkmakla olan bir treni yakalamak için dışarı fırlamamla bilen bir olayı düşümde görmeyi sürdürdüm. Son anda binlerinin ayakta durduğu en arka vagona atlamayı başardım. Ama vagonun içine girecek yolu bulamadım ve

[Bu paragraf ve Rank'tan yapılan alıntı ilk kez 1911 'de eklenmiştir. Alıntı Rank (1911 c) den yapılmıştır. Aynı düşün gorenin s. 100'deki merdiven düşününe de bkz.]

120 VI. DUŞ-IŞLEMI

sonunda başarıyla kaçtığım rahatsız bir konumda yolculuk etmek zorunda kaldım. Büyük bir tünele girdik ve ters yönde giden iki tren bizim trenimizin içinden, sanki o tünelmiş gibi, geçtiler. Sanki dışardaymışım gibi bir vagonun penceresinden içeriye bakıyordum.

" 'Bir önceki günden aşağıdaki yaşantılar ve düşünceler düşün bir

yorumu icin malzeme sağladı:

" '(I) Gerçekten yakın zamanlarda diş sağaltımı görüyordum ve dış zamanında alt cenemde, duşte oyulan ve de yine gercekte dişcinin benim istediğimden çok daha uzun süre üzerinde çalışmış olduğu dişte sürekli bir ağrı vardı. Duş gununun sabahı bir kez daha ağrı yuzunden dişciye gitmişim; o da bana aynı cenemde kendisinin sağaltmakta olduğu gibi bir başka dişimin de çekilmesi gerektiğini one surdu ve ağrının bu diğer dişten gelebileceğini soyledi. Bu yeni çıkmış bir "akıl dişiydi. Bu bağlamda onun tıbbi vicdanına değinen bir soru yönelttim.

" '(II) Aynı gün öğleden sonra diş ağrım yuzunden icinde bulunduğum huysuzluk icin bir hanımdan ozur dilemek zorunda kaldım; bunun uzerine o bana kronu hemen tumuyle parcalanmış bir kokun çekilmesinden korktuğunu soyledi. Her ne kadar tanışlarından biri ust cenedeki dişleri, ki kendisinininkiler de oradaydı, çekmenin daha kolay olduğunu soylemiş idiyse de o "goz dişlori"nin [kopek dişiy — ç.n\ çekilmesinin özellikle ağrılı ve tehlikeli olduğunu düşünüyordu. Bu tanışısı ona ayrıca bir zamanlar anestezi altında yanlış bir dişinin çekildiğini, bunun da onda gerekli ameliyata karşı korkuyu arttırdığını anlatmış. Sonra bana "goz dişlerinin" azı dişleri mi yoksa kopek dişleri mi olduğunu ve onlar hakkında ne bilindiğini sordu. Ben de ona bir yandan tum bu görüşlerdeki boş inanları gösterirken bir yandan da belli halk görüşlerindeki hakikat çekirdeğini vurguladım. Bunun uzerine bana kendisinin çok eski ve yaygın bir halk inancına inandığını yineleyebildi: Eğer gebe bir kadının dişiy ağrırsa oğlu olurmuş.

" (III.) Bu sozler Freud'un *Düşlerin Yorumu'nda* diş uyarımının masturbasyon yerine-geceni olarak bulunduğu duşlerin tipik anlamı hakkında soyledikleri nedeniye ilgimi çekti; çünkü [hanımın değindiği] halk deyişinde bir diş ile erkek cinsel organları (ya da bir oğlan çocuğu) birbiriyle ilişkili hale getirilmişti. Bu nedenle aynı günün akşamı, *Düşlerin Yorumundaki* ilgili parçaya göz gezdirdim ve diğer şeyler arasında, düşünüm üzerindeki etkileri sözünü ettiğim diğer

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 121

iki yaşantı kadar acık olarak gözlemlenebilecek aşağıdaki sozleri gördüm. Freud diş uyarımı ile birlikte olan duşler hakkında 'erkeklerde bu duşlerin güdölleyici gücünün erinlik döneminin masturbasyon arzularından başka bir şeyden türememiş olduğu'nu yazıyordu, [s. 116.]

Ayrıca da: 'Bir diş uyarımı bulunan tipik duşlerin çoğu çeşitlemelerinin (örneğin bir dişin başkası tarafından sokulmesi duşleri v.b.) aynı biçimde açıklanması gerektiğini sanıyorum. Ancak diş uyarımlarının nasıl olup da bu anlamı aldığını bulmak bizi şaşırtabilir. Ama cinsel bastırmanın bedeninin alt kesiminden üst kesimine yer değiştirmeleri kullandırma sıklığına dikkat çekmem gerekiyor.' (Buradaki duşte alt ceneden üst ceneye.) 'Onların sayesinde histeride asıl ait oldukları —cinsel organlarla bağlantılı— beden kesimlerinde ortaya konamayan her türden duyumsama ve niyetin hiç değilse bedeninin diğer, karşı çıkılamayan kesimlerinde yururluğe konması mümkün olmaktadır.' [s. 118.] Ve de: 'Ama liguistik kullanımda bulunabilecek bir başka paralelliğe dikkat çekebilirim. Dünyanın bizim yaşadığımız kesiminde

masturbasyon eylemi kaba olarak "*sich. einen ausreissen*" ya da "*sich einen herunierreissen*" diye betimlenir' [s. 118]. Bu anlatımı erken genliğimden beri bir masturbasyon betimlemesi olarak biliyordum ve deneyimli hiçbir duş yorumcusunun buradan duşun altında yatan bebeksi malzemeye giden yolu bulmada bir gucluk cekeceğini sanmıyorum. Yalnızca, cekildikten sonra bir ust kesici dişe donuşen dişin cekilme kolaylığının bana, cocukluğumda bir keresinde sallanan bir ust on dişimi kolayca ve ağrısızca kendi kendime sokmuş olduğumu anımsattığını ekleyeceğim. Bugun bile tum ayrıntılarıyla acıkca anımsayabildiğim bu olay benim ilk bilincli masturbasyon girişimlerle (bu paravan bir anıydı) aynı erken doneme denk geliyordu.

" 'Frcud'un C. G. Jung'un "kadınlarda ortaya çıkan bir diş uyarısıyla birlikte olan duşlerin doğum duşleri anlamını taşıdığı" sozlerine yaptığı gonderme ve de gebe kadınlarda diş ağrısının onemine ilişkin halk inancı, kadınlardaki belirleyici etmenle erkeklerdeki etmen (erinlik) arasında duşte cizilen karşıtlıktan sorumluydu. Bu bağlamda dişciyi bir ziyaretten hemen sonra ve yeni yerleştirilmiş olan alun kaplamaların [kronların] duştüğünü gorduğum bir başka duşumu anımsattı; bu onlar icin ustlendiğim ve henuz bitmemiş olan hatırı sayılır odeme nedeniyle duşte cok canımı sıkmişti. Bu diğcr duş (belirli deneyimlerim acısından) masturbasyonun nesne sevgisine maddi ustunluklerinin ayrımsanması olarak şimdi bana akla yakın gelmişti:

122 VI. DUŞ-IŞLEMİ

ekonomik bakış acısından İkincisi her bakımdan daha az arzulanacak bir şeydi (bkz. altın kronlar);⁴⁸ ve de hanımın gebe kadınlarda diş

ağrısının onemi hakkındaki sozlerinin icimde bu duşunce zincirini yeniden uyandırmış olduğuna inanıyorum.'

"Meslckdaşımın one surduğu cok aydınlatıcı ve sanırım hicbir karşı cıkışa yer bırakmayan yorum icin bu kadarı yeter. Ona ilave edeceğim hicbir şey yok; belki duşun ikinci kısmının olası anlamına şöyle bir değinebilirim. Bu, duş gorenin masturbasyondan cinsel ilişkiye buyuk guclukle gercekleştirildiği apacık olan gecişini (trenlerin değişik yonlerde gidip geldiği tunel) ve de İkincinin tehlikesini (gebelik ve paltoya bkz. [I. Cilt s. 235]) temsil ediyor olmalı. Duş goren bu amacla *Zahn-ziehen (Zug)* ve *Zahn-reissen (Reisen)* sozel koprulerini kullandırmıştır.49

"Ote yandan, kuramsal olarak, olgu bana iki bakımdan ilginç gelmektedir.

tik planda, Freud'un, duşte bir boşalmanın bir diş sokme eylemine eşlik ettiği bicimindeki buluşu lehine bir kanıl sağlamıştır.

Ne tur bir boşalma olursa olsun, onu, herhangi bir mekanik uyarma olmaksızın gercekleştirilmiş bir masturbasyon doyumunu saymak zorundayız.

Dahası, bu olguda, boşalmaya eşlik eden doyum, genelde olduğu gibi yalnızca imgelemsel bile olsa bir nesneye yönelmiş değildi; denebilir ki nesnesi hic yoklu; tumuyle otoerotikı ya da en fazla hafif bir eşcinsellik cizgisi gostermekteydi (dişciye gonderme olarak).

"Bana vurgu yapılmayı hak ediyor gibi gelen ikinci nokta aşağıdadır.

Bu olgunun Freud'un goruşunu desteklediğini duşunmeye hic gerek olmadığı cunku bir onceki gunun olaylarının duş iceriğini anlaşılır kılmaya yettiği biciminde akla yakın bir karşı cıkışta bulunulabilir.

Duş gorenin dişciyi ziyareti, hanımla soyleşisi ve *Duşlerin Yorumu*'nu

okuması ozellikle de uykusu diş ağrısı tarafından bozulduğu

icin bu duşu nasıl uretmiş olduğunu yeterince acıklayacaktır; ayrıca,

eğer gerekirse duşun, uykuyu bozan ağrıyı defetmeye —ağrılı dişten

kurtulma duşuncesi ve eşzamanlı olarak duş gorenin korktuğu ağrılı

duyumsamayı libidoyla boğma yoluyla— nasıl hizmet elliğini de

acıklayacaktır. Ama tum bunlara olası en buyuk payı da versek

yalnızca Freud'un acıklamalarını okumanın, duş gorende diş sokmekle

masturbasyon eylemi arasında bağlantı kurabildiği, hatta, duş gorenin

[Bu kez kron (*Krone*) Avusturya para birimidir.]

" [*"Zahn-ziehen"* = "diş sokmek"; *"Zug"* (" *zieh en*" ile aynı kokten) = "tren" ya da

"cekmek". *"Zahn-reissen"* = "diş sokmek"; *"Reisen"* (soylenişi *"reissen"* den pek farklı değil) = "yolculuk yapmak."]

E. DUşLERDE SİMGELERLE TEMSİL 123

kendisinin de *Çsich einerı ausreisseri* deyiminde) kabul ettiği gibi bu

bağlantı cok onceleri kurulmamışsa, onu işletmiş olabildiği ciddi

bicimde savunulamaz. Bu bağlantı yalnızca onun hanımla soyleşisi tarafından

değil, sonradan bildirdiği bir durum nedeniyle de canlanmış

olabilir. Cunku *Duşlerin Yorumum* okurken anlaşılabilir nedenlerle

diş uyarını bulunan duşlerin bu tipik anlamına inanmaya isteksizmiş

ve bu anlamın bu turden *tüm* duşlere uygulanıp uygulanamayacağım

bilmek icin bir arzu duymuş. Bu duş bunun, hic değilse kendisi soz

konusu olduğunda, boyle olduğunu kanıtlamış ve boylece ona bu konu

hakkında neden kuşku taşımak zorunda kalmış olduğunu gostermişti.

Bu nedenle bu acıdan da duş bir isteğin doyurulmasıydı —yani,

Freud'un bu goruşunun uygulanma alanına ve gecerliğine kendini

inandırma isteğinin."

Tipik duşlerin ikinci grubu, duş gorenin uctuğu ya da havada

yuzduğu, duştugu, yuzduğu v.b. duşleri icerir. Bu tur duşlerin anlamı

nedir? Genel bir yanıt vermek olanaksızdır. Goreceğimiz gibi her

ornekte farklı bir anlam taşırlar; her zaman aynı kaynaktan tureyen

yalnızca onların icerdiği kaba duyumsama malzemesidir. [1909.]

Ruhcozumlemclerinden sağlanan bilgi, beni, bu duşlerin de cocukluk

izlenimlerini yeniden urettiği sonucuna varmaya zorlamıştır; yani

onlar, cocuklar icin olağanustu cekiciliği olan devinimle ilgili oyunlarla

ilişkilidir. Bir cocuğu yukarıya doğru gerilmiş ellerinin uzerinde

odanın icinde koşturarak ona nasıl uculacağım gostermemiş ya da dizlerinin

uzerine bindirip sonra ansızın bacağını uzatarak onu duşurmemiş

veya yukseklere kaldırıp ansızın duşurmuş gibi yapmamış bir

tek amca bile olamaz. Cocuklar bu tur yaşantılardan hoşlanırlar ve

ozellikle de bir parca korku ya da başdonmesi yaratıyorlarsa yinelenmelerini

istemekten bıkmazlar. Sonraki yıllarda bu deneyimlerini

duşlerinde yinelerler; ama duşlerde havada ucabilmek ya da tutulmadan

duşebilmek icin kendilerini yukarıda tutan elleri terkederler. Kucuk

cocukların bu tur oyunlardan [salıncaklar ve tahtirevalliler kadar)

aldıkları zevk iyi bilinir ve de bir sirkte akrobatik numaraları izlemeye

geldiklerinde bu tur oyunlara ilişkin anıları canlanır. Oğlanlardaki

histerik nobetler bazan yalnızca bu tur hunerlerin buyuk bir beceriyle

yinelenmesinden ibarettir. Bu devinim oyunlarının kendi iclerinde masum

olmalarına karşın cinsel duygular uyandırmaları hic de seyrek
değildir. Bu turden etkinlikleri ortak olarak betimleyecek bir sozcuk

124 VI. DUŞ-İŞLEMI

olarak kullanacak olursam cocuksu "hoplama", [*Hetzen*] ucma,
duşme, başdonmesi v.b. duşlerinde yinelenen Şeydir; bu yaşantılara
bağlanmış olan haz verici duygular ise anksiyeteye donuŐmuŐtur. Ama

her annenin bildiği gibi cocuklar arasında hoplamalar yeterince sık olarak

kavga ve gozyaşlarıyla sonlanır. [1900.]

Bu nedenle ucma ve duşme duşlerini kışkırtan şeyin uyku sırasındaki

dokunsal duygularımızın durumu ya da akciğerlerimizin devinimine

ilişkin duyumsamalar v.b. olduğu kuramını reddetmek için

sağlam nedenlerim var. Benim goruşume gore bu duyumsamalar duşlerin

uzandığı anıların bir kesimi olarak yeniden uretilmişlerdir: Yani

duşun *içeriğinin* bir kesimidirler onun kaynağı değil. [1900.]50

O halde benzer turde devinim duyumsamalarından ibaret olan ve

aynı kaynaktan tureyen bu malzeme, olası her tur duş duşuncesini temsil

etmek için kullanılmaktadır. Ucma ya da havada yuzme (kural olarak

hoşnutlukla yukselme) duşleri en değışik yorumları gerektirir; bazı

insanlar için bu yorumlar bireysel bir nitelikte olmak zorundadır;

başkalarında ise tipik turde bile olabilir. Benim kadın hastalarımından biri

cok sık olarak caddenin uzerinde belli bir yukseklikte yere değmeden

yuzduğunu gorurdu. Cok kısa boyluydu ve başka insanlara değmekle

kirlenmekten korkardı. Havada yuzme duşleri, ayaklarını yerden keserek

ve başını havada daha yuksek bir kalmana kaldırarak onun iki

isteğini de doyurmaktaydı. Başka kadınlarda ucma duşlerinin "bir kuş

gibi olmak" arzusunu ifade ettiğini gormuştum; başka duş gorenler ise

gece meleklerle donuşuyorlardı cunku gunduzun hic melek olarak adlandırılmamışlardı.

Ucmanın kuş duşuncesiyle yakın bağlantısı erkeklerde

ucma duşlerinin nasıl genellikle kabaca tensel bir anlam kazandığını

acıklar51 ve şu ya da bu duş gorenin ucma guclerinden cok

gururlandığını duymak bizi şaşırtmaz. [1909.]

Dr. Paul Federn (Viyana'lı [sonra da New York'lu]) bu ucma

duşlerinin pek çoğunun ereksiyon düşleri olduğuna ilişkin çekici bir

kuramı öne sürmüştür;52 çünkü insan imgeleminin çevresinde durmaksızın

oynadığı dikkate değer ereksiyon görüngüsünün, yerçekimi

yasalarının acıkça askıya alınması nedeniyle etkili olmaması olasıdır **5G/**

1930'da eklenen dipnot:] Devinim düşlerine ilişkin bu sözler burada yinelenmiştir çünkü buradaki bağlam onları gerektirmektedir. I. Cilt s. 321 v.s.na bkz.

[Orada bazı ek dipnotlarda bulunmaktadır.]

51[S.302 n. 7'ye bkz.]

[Viyana Ruhçözümü Topluluğunun bir toplantısında. Konu üzerine daha sonraki

makalesine bakınız. (Federn, 1914, 126).J

E. DÜŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 125

ğildir. (Bununla ilintili olarak eski çağların kanatlı falluslarıyla kıyaslayınız.)

[1911.]

Düşlerin temkinli bir araştırmacısı olan ve herhangi bir tür yorumla

eğilimli olmayan Mourly Vold'un da ucma ya da havada yüzmeye

düşlerinin erotik yorumunu desteklemesi kayda değer bir olgudur

(Vold, 1910-12,2, 791). Erotik etmeden, "havada yüzmeye düşleri için

en güçlü güdü" diye söz eder, bu düşlere eşlik eden bedendeki yoğun

titreşim duygusuna dikkati çeker ve bu düşlerin ereksiyonlar ya da boşalmalara

denk düşme sıklığına işaret eder. [1914.]53

Ote yandan düşme düşleri çok daha sık olarak anksiyete ile belirlidirler.

Erotik bir günah çağrısına teslim olmayı betimlemenin bir yolu

olarak düşmenin simgesel kullanımını hemen her zaman benimseyen

kadınlarda bunların yorumu hiçbir gucluk cikarmaz. Duşme duşlerinin

bebeksi kaynaklarını da tüketmiş değiliz. Hemen her cocuk şu ya da

bu zamanda duşmuş ve arkasından kaldırılıp sevilip okşanmışlr; eğer

gece beşiginden duşmuşse annesinin ya da dadısının yatağına alınmışur.

[1909.]

Sık olarak yuzme duşleri goren ve dalgaların arasında kendilerine

yol acmaktan v.b. buyuk keyif duymuş olan insanlar kural olarak yataklarını

ıslatmış olanlardır ve uzun suredir terketmeyi öğrenmiş o ldukları

bir hazzı duşlerinde yinelemektedirler. Birazdan [s. 130 v.s.]

birden cok ornekte yuzme duşlerinin en kolay olarak neleri temsil etmede

kullanıldığını öğreneceğiz. [1909.]

Yangın duşlerinin yorumu, cocuğun —gece yatağını ıslatmasını

diye— "ateşle oynamasını" yasaklayan cocuk yetiştirme yarasını haklı

cıkarır. Cunku o olguların altında da cocukluk gece işemelerine iliş[

Bu saurlann y a z ıld ığ ı sırada uyku donemlerine ilişkin bilgiler yetersizdi.

Ucma duşlerinin ereksiyonlara denk gelmesi tumuyle rastlantısal olabilir. Cunku

araştırmalar insanın uyku sırasında yaklaşık her doksan dakikada bir beynin e lek triksel

etkinliği acısından o z e l bir doneme girdiğini gostermiştir. Bu sırada g o z

kurelerinde oluşan hızlı devinimler nedeniyle bu doneme REM (Rapid Eye Movements)

donemi denir. Erkeklerde REM uykusu sırasında duzenli olarak ereksiyon

oluşur. Aynca uyku araştırmaları, duşlerin buyuk coğunluğunun REM doneminde

gorulduğunu ortaya koymuştur. Kuşkusuz burada ucma duşlerinin ereksiyonla

iliş isiz olduğunu soylemek istemiyoruz. Yalnızca bu duşlerle birlikte somuL bir

ereksiyonun saptanmış olması rastlantısaldır diyebiliriz. Uyku ercksiyonlannın bu

denli sık olmasına karşın ucma düşlerinin daha seyrek olması bu düşlerin gizli düşünceleri içinde cinsel ilişki isteğinin rolüne vurgu yapmakta öte yandan bedensel duyumsamaların düşlerin kökeninde rol almadığının bir başka kanıtını oluşturmaktadır. — ç.n]

126 VI. DÜŞ-İŞLEMİ

kin bir anı yatmaktadır. Benim "Bir Histeri Olgusunun Çözümlemesinden Parça"mda [1905e, II. Kesim, Dora'nın ilk düşü] bu türden bir yangın düşünün düş görenin olgu öyküsüyle ilintili olarak tam bir çözümleme ve birleşimini vermiş ve erişkinlik yıllarının hangi itkilerini temsil etmek için bu bebeksi malzemenin kullanılabildiğini göstermiştim. [1911.]

Eğer terimi aynı görür düş içeriğini sıklıkla değişik düş görenlerin düşlerinde bulmak anlamında alsak pek çok başka "tipik" düşten söz etmek olası olurdu. Örneğin dar caddelerden ya da tüm bir odalar dizisinin içinden geçme [bkz. I. Cilt s. 263] ve hırsız —ki sınırlı insanlar yatmadan önce bunlara karşı önlem alırlar— düşlerinden [bkz. s. 134]; vahşi hayvanlar (ya da boğalar veya atlar) tarafından izlenme düşlerinden [bkz. s. 140] ya da bıcaklar, kamalar veya mızraklarla tehdit edilmekten —bu son iki sınıf anksiyete çekmekte olan insanların düşlerinin görünür içeriğinin öze bağlıdır— ve daha pek çoklarından söz edebiliriz. Özel olarak bu malzemeye yoğunlaştırılmış bir araştırma harcanan emeği tümüyle karşılardı. Ama bunun yerine her ne kadar yalnızca tipik düşlere uygulanırsalar da yapmak istediğim iki54 gözlem var. [1909.]

İnsan, duşlerin cozumuyle ne denli fazla uğraşırsa erişkinlerin duşlerinin çoğunluğunun cinsel malzemeyle uğraştığını ve erotik isteklere anlatım kazandırdığını kabul etmeye o denli fazla yöneltilir. Bu noktada bir yargıyı ancak duşleri gercekten cozumleyenler, yani onların görünür içeriklerinden gizli duş duşuncelerine doğru yol alanlar o lu ştu ra b ilir, yoksa (orneğin cinsel du şle r üzerine yazılarında Nacke'nin yaptığı gibi) yalnızca görünür içeriği not etmekle yetinenler değil. Şunu hemen söyleyeyim ki, bu olgu benim duşleri açıklama ilkelerime göre yalnızca en az şaşırtıcı olan değil onlarla en uyumlu olandır. Çocukluktan beri hiçbir icgudu pek çok oğesiyle cinsel icgudu kadar baskılamaya uğramamıştır. (Benim *Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme* me, 1905 d, bkz.); başka hiçbir icgududen geriye bu denli çok ve bu denli guclu, bir uyku durumunda duşleri üretmeye hazır bilincdışı istekler kalmamıştır. Kuşkusuz her ne kadar onlara dıştalayıcı bir önem yukleme abartmasından kaçınmamız da gerekse duşleri yo4[

Bu "iki", "tipik" duşlere ilişkin tum tartışmanın V. Bolumde yer aldığı 1909 v e 1911 baskılarının bir kalıntısıdır. Kuşkusuz sonraki baskılarda bu parcalar taze malzemenin katılmasıyla çok çok genişlemiştir. 1909 baskısında iki gozlem birlikte yaklaşık beş sayfa tutmuştur, 1930'da ise kırkiki.]

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 127

rumlarken cinsel karmaşaların önemini hiçbir zaman unutmamamız gerekir. [1909.]

Coğu duşun, eğer dikkatle yorumlanacak olurlarsa, ciftcinsel (biseksuel) olduğunu one surebiliriz; cunku onlar duş gorenin eşcinsel itkilerinin

—yani, onun normal cinsel etkinliklerine karşı itkililerin—

gerçekleştiği yolunda bir "aşırı yorumlama"ya olanak verirler. Ancak Stekel'in (1911 [71]) ve Adler'in (1910, v.b.) yaptığı gibi *tüm* düşlerin ciftcinsel olarak yorumlanması gerektiğini savunmak bana aynı derecede gösterilemez ve akla yakın olmayan ve de benim desteklemeye hazır olmadığım bir genelleme gibi gelmektedir. Özellikle sozcuğun en geniş anlamında erotik olanlardan başka gereksinimleri doyuran pek çok düş bulunduğunu da bir yana bırakmam: açlık ve susuzluk düşleri, rahatlama düşleri v.b. Bu nedenle de "her düşün arkasında olumun golgesini bulmak gerekir." (Stckel [1911, 34]) ya da "her düş dişil cizgiden eril olana doğru bir ilerleme gösterir." (Adler [1910]) gibi sözler düş yorumlamasında yasal olarak one surulebilecek olanlardan otede gibi gelmektedir. [1911.]

Eleştirmenlerin bu denli kesintisiz biçimde ofkelendikleri, tüm düşlerin cinsel bir yorumu gerektirdiği iddiası benim *Düşlerin Yoru* mu'nun hiçbir yerinde bulunmamaktadır. Bu kitabın pek çok başka baskılarında da bulunamaz ve onun içinde ifade edilen görüşlere de acıkca ters düşmektedir. [1919.155]

Carpıcı bir biçimde masum düşlerin kaba saba erotik isteklere yalaklık edebildiğini başka bir yerde [I. Cilt s. 232 v.s.] göstermişim ve pek çok yeni örnekle bunu destekleyebilirdim. Ama *önemsiz* gibi görünen ve insanın herhangi bir bakımdan garip bulmayacağı çoğu düşün, çözümleme, yanılınmaz biçimde cinsel ve sıklıkla da beklenmedik turden istekli itkilere yönelttiği de bir hakikattir. Örneğin,

cozumlenmeden once, aşağıdaki duşle cinsel bir isteğin varlığından kim kuşkulanır? Duş goren şoyale bir ozetleme yaptı: *İki heybetli sarayın biraz arkasında duran kapıları kapalı küçük bir ev vardı. Karım beni yukarıya küçük eve doğru giden cadde boyunca yöneltti ve kapıyı itip açtı; sonra ben çabucak ve kolayca yokuş yukarı giden bir avlunun içine kayıverdim. Ancak duşlerin cevirisini yapmada az bir deneyimi olan herhangi bir kişi hemen dar alanlara girmenin ve kapalı kapıları acmanın en yaygın cinsel simgeler arasında olduğunu duşunecek ve bu*

5 5 [B u nokta I . Cilt s. 210 n. 24'de daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır.]

128 VI. DUŞ-IŞLEMİ

duşte bir *coitus a tergo* 56 (kadın bedeninin iki heybetli butunun arasından) girişiminin temsil edildiğini kolayca algılayacaktır. Bir yokuşla ilerleyen dar gecit kuşkusuz vajinadır. Duş gorence karısına yuklenen yardım, bizi gercekte kadının tek uğraşının duş gorenin bu tur girişimlerden alıkoymak olduğu sonucuna varmaya zorlamaktadır. Duşunu, duş gorenin evinde yaşamak üzere, kendisine çekici gelen ve bu turden bir yaklaşıma çok fazla karşı çıkmayacağı izlenimi veren bir kızın geldiği ortaya çıkmışu. İki saray arasındaki küçük ev Prag'daki Hradshin'den [Hisar] bir anıydı ve oradan gelmiş olan kıza bir başka göndermeydi. [1909.]

Hastalarımın birine duş gorenin kendi annesiyle cinsel ilişkide bulunduğu Oedipus duşlerinin sıklığı konusunda direkttiğimde sıklıkla şoyale yanıt verirdi: "Boyle bir duş gormuş olduğumu hic anımsamıyorum." Ancak hemen arkasından duş gorenin yineleyerek gormuş olduğu

dikkat çekmeyen ve önemsiz bir düşünüşe ilişkin bir anı ortaya

çıkardı. Sonra çözümleme bunun gerçekten aynı içerikte —bir kez daha

bir Oedipus düşü— olduğunu gösterirdi. Kesin olarak söyleyebilirim

ki düşünüşün annesiyle cinsel ilişkide bulunduğu *kılık değiştirmiş*

düşler doğrudan olanlardan birkaç kat daha sıktır. [1909.]57

56[Coilus a tergo (lal.) arkadan cinsel birleşme. — ç.n.]

[191 l'd e eklenen dipnot:] Başka bir yerde bu türden kılık değiştirmiş bir Oedipus düşününün tipik bir örneğini yayımlamıştım. [Frcud, 1910i; şimdi bu dipnotun s o nunda

yeniden basılmıştır.] (Ayrıntılı bir çözümleme ile birlikte başka bir örnek Otto

Rank tarafından yayımlanmıştır 1911u) — [1914'de eklenen:] Göz simgeciliğinin

belirgin olduğu bazı başka kılık değiştirmiş Oedipus düşleri için Rank'a (1913) bkz.

Göz düşleri ve göz simgeciliğine ilişkin lider in [1913], Ferenczi'nin [1913] ve Reiller'in

1913u] diğer makaleleri aynı yerde bulunabilir. Gerek Oedipus so y len cesinde

gerekse başka yerlerdeki kor etme işi edilme yerine geçmektedir. —

[19H 'd e eklenen.] Yeri gelmişken kılık değiştirmemiş Oedipus düşleri eski çağ insanları tarafından bilinmiyor değildi. Rank (1910, 534) şöyle yazıyor: "Örneğin Jul

Sezar'm annesiyle cinsel ilişkide bulunduğu bir düşünüşü ve bunun düşünüş yorumcuları

tarafından onun dünyaya (Dünya Ana) sahip olması konusunda olumlu bir kehanet

olarak açıklandığı bildirilir. Tarquins'e yapılmış olan, Roma'yı e le gecirmenin

annesini ilk öpecek olana ("*osculum matri luleril*") nasip olacağı yolundaki kehanet de unludur.

Bu, Brutus tarafından Toprak Anaya gönderme olarak yorumlanmıştır.

('Terram osculo conligit, sc ilic e t quod ea communis mater omnium mortalium esset

" ["O, tüm olumluların ortak anası olduğunu söyleyerek toprağı optu."]) Livy, I, 56 .) — [191

4 'le eklenen:] Bu bağlamda Herodotos (VI, 107) [Çev. 1922, 259] tarafından bildirilen Hippias'ın düşünüşle kıyaslayınız: "Pers'lerce gelince onlar .Maraton

a Risislratus'un oğlu Hippias tarafından getirilmişlerdi. Son g ece Hippias kendi

annesiyile yattığı bir goruntu gormuştu; bu duşu Atina'ya donmesi gerekliği ve

boylce de kendi ana vatanında yaşlanp oleceği biciminde yorumladı." — 1 191 l'd e

eklenen:) Bu miller ve yorumlar gercek bir ruhbilimsel icgoru sağlamıştır. Anneleri tarafından yeğlenen ya da tutulan insanların, yaşamlarında, o z e l bir kendine

guvenin ve sıklıkla kahramanca tutumlar gibi gorunen ve sahiplerine gercek

başarılar getiren sarsılmaz birt yimserliğin kanıtlarını ortaya koydulanm gordum.

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 129

Bazı manzara ve başka mekanların düşlerinde, düşün icinde bile daha

once de orada bulunulduğu biciminde inanclı bir duyguya vurgu

yapılır. (Düşlerde "déjà vu"nun ortaya cıkmasının özel bir anlamı vardır.

58) Bu yerler değişmez bicimde düş gorenin annesinin cinsel organlarıdır;

gerçekten insanın daha once orada bulunduğunu bu denli inancla

one surebileceği başka hiçbir yer yoktur. [1909.]

Yalnızca bir kez bir obsesyonel nevrozlunun daha once *iki kez* bulunduğu

bir evi ziyaret ettiği bir duşu anlatmasıyla şaşırılmışım. Ama

bu özel hasla epeyce bir sure once bana altı yaşma ilişkin bir sahne

anlatmıştı. Bir keresinde annesiyle aynı yatakla yatıyormuş ve parmağını

uyumakla olan annesinin cinsel organına sokarak bu olanağı

kotuye kullanmış. [1914.]

Sıklıkla anksiyetenin eşlik ettiği ve iceriklerinde dar yerlerden

gccue ya da suyun icinde olma bulunan cok sayıda duş, rahim ici

IGoclhe olgusu Ercud tarafından "Dichtung und Wahrheiiian Bir Cocukluk Anısı"

makalesinde (1917/j) bir anne gozdesinin yaşamdaki başarısına omick olarak v e rilmiştir.)

Il-reud un (1910/) bu dipnotunun başlangıcında soz edilen kısa makalesinin

bu yeniden basımı buraya 1925'de eklenmiştir:)

"TİPİK Bili KILIK DEĞİŞTİRMİŞ OEDİPUS DÜŞÜ ÖRNEĞİ: Bir erkek düşünde bir başkasının evlenmek, islediği bir hanımla gizli bir ilişkisinin olduğunu görmüştü.

Öteki adamın bu ilişkiyi keşfedeceği ve öngörülen evliliğin suya düşeceğinden korkuyordu.

Bu yüzden adama çok sevgili bir biçimde davranmıştı. Onu kucaklamış ve

öpmüştü. — Bu düşün içeriğiyle düş gorenin yaşamının gerçekleri arasında bir tek değinme noktası vardı. Evli bir kadınla gizli bir ilişki vardı; ve arkadaşı olan koca, kendisini adamın bir şeyler sezindiğinden kuşkulandırmaya yöneltecek kuşkulu

bir söz söylemişti. Ama gerçeğe düşle sözünün edilmesinden kaçınılmış ama düşün

anlamına bir anahtar sağlayan başka bir şeyler vardı. Kocanın yaşamı organik bir

hastalık nedeniyle tehlikedeydi. Karısı onun ansızın olumune hazırlanmıştı ve düş

goren de bilincli olarak kocasının olumunden sonra genc dulla evlenme niyetini

icinde taşıyordu. Bu dış koşullar düş gorenin Oedipus düşü kumesine yerleştirmişti.

İşleği kadını karısı olarak almak için adamı öldürecek olcudeydi. Düş, bu isteği

ikiyuzluce carptılmış bir biçimde ifade etmişti. Kadının zaten evli olması yerine

başka birine onunla evlenmeyi işlemişti (ki bu onun gizli niyetine denk

düşüyordu); kadının kocasına yönelik düşmanca istekleri ise çocukluğunda kendi babasıyla

ilişkilerinin anısından turemiş olan sevgi gosterilerinin arkasına gizlenmişti."

[İkiyuzluce düşler I. Cilt s. 195 n. 8'de ve II.Cilt s. 198 v.s.nda tartışılmıştır.)

58|Bu son cumle 1914'de araya sokulmuştur. Genel olarak "déjà vu" gorungusu preud tarafından *Günlük Yaşamın Psikopatolojisinin* (1910u) XII (D) Bolumunde tartışılmıştır. Ayrıca aşağıya s. 175'e bkz.) [Terim olarak *déjà vu* o anda ilk kez algılanan bir nesneyi ya da olayı daha önce de görmüş olduğunu sanma biçiminde

bir bellek yanılması. — ç. n.]

130 VI. DÜŞ-İŞLEMt

yaşama, rahimde bulunmaya ve doğum eylemine ilişkin düşlemlere

dayanır.59 Aşağıdaki duş, imgeleminde ebeveynini ciftleşirken izlemek için rahim içinde bulunma olanağını elde eden genc bir erkeğin duşudur.

Semmering Tünelindeki60 gibi içinde bir pencere bulunan derin bir kuyudaymış. Önce pencereden boş bir manzara görmüş sonra boşluğa denk düşen ve hemen ortaya çıkıp boşluğu dolduran bir resim keşfetmiş. Resim bazı aygıtlarla derinlemesine sürülen bir tarlayı temsil ediyormuş ve görüntüye eşlik eden sıkı çalışma düşüncesiyle birlikte temiz hava ve de mavi-siyah toprak kesekleri güzel bir izlenim uyandırmış. Sonra daha ileri gitmiş ve önünde açılmış eğitim üzerine bir kitap görmüş... Ve kitapta (çocukların) cinsel duygularına yöneltilen dikkatin çokluğu karşısında şaşırılmış ve bu da onun beni düşünmesine yolaçmış.

Ve işte bir kadın hastanın görmüş olduğu ve sağaltımda özel bir amaca hizmet etmiş olan hoş bir su duşu *Gölü kıyısında, yaz tatilini geçirdiği sayfiyede, tam soluk ayın yansıdığı noktada karanlık sulara dalmış.*

Bunun gibi duşler doğum duşleridir. Bu yoruma görünür duşte bildirilen olay tersine çevrilerek ulaşılır; böylece "suya dalmak" yerine "suyun icinden gelme"yi yani doğmayı elde ederiz.61 Fransızca "lune" sozcüğünün argo kullanımını [yani "alt"] anımsayacak olursak çocuğun doğduğu bolgeyi keşfedebiliriz. Böylece soluk ay çocukların dışarı çıktıklarını cabucak tahmin ettikleri beyaz alt taraflı. Hastanın yaz tatilini gecirdiği sayfiyede doğma isteğinin anlamı neydi? Bunu

ona sordum, o da duraksamadan yanıtladı: "Sanki sağaltım sonucu yeniden doğmuşum gibi değil mi?" Boylece duş, sağaltımı onun yazlığında surdurmeme—yani onu orada ziyaret etmem— için bana bir çağ-

59[Bu ve bundan sonraki üç paragrafın tarihi 1909'dur.]

6°[Guncy batıya giden ana yol üzerinde Viyana'ya 70 mil uzaklıkta bir tunel:]

[1914'de eklenen dipnot:] Sudan doğuşun mitolojik önemi için Rank'a (1909)

bakınız.

E. DUŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 131

nydı. Belki de duşte hastanın kendisinin de anne olmasına ilişkin çok utangac bir anıştırma da bulunmaktaydı.⁶²

Bir başka doğum düşünü, yorumuyla birlikte Ernest Jones'un

[1910b] bir makalesinden alacağım.⁶³ "*Kadın deniz kıyısında durmuş,*

kendisininmiş gibi gelen ve suyun içine doğru ilerleyen küçük bir oğlan

çocuğunu izliyormuş. Sular onu örtene dek bunu yapmış ve kadın

ya lın ızca onun başının suyun yüzeyine ya kın dalıp çıktığını

görebilmiş. Sonra sahne bir otelin kalabalık salonuna dönüşmüş. Kocasını

ondan ayrılmış ve o da bir yabancıyla 'söyleşiye dalmış'. Cozumlemede

duşun ikinci kısmının kocasından kaçışını ve üçüncü bir

kişiyle yakın ilişkiye girmesini temsil ettiği ortaya çıktı... Duşun birinci

kesimi oldukça acık bir doğum düşlemiydi. Duşlerde de mitolojideki

gibi çocuğun rahim sularının *içinden* doğuşu, yaygın olarak,

carpılmayla suyun *içine* girmesiyle temsil edilir; diğer birçokları

arasında Adonis'in, Osiris'in, Musa'nın ve Bakus'un doğumları bunun

unlu örnekleridir. Başın suya dalıp çıkışı hastaya hemen tek gebeliğinde

cocuğun karnındaki devinimlerine ilişkin duyumsamaları anımsattı. Oğlanın suyun icine girmesi üzerinde düşünmek, onda, çocuğu sudan çıkardığı bir bebek odasına taşıdığı, yıkayıp giydirdiği ve kendi evine yerleştirdiği bir düşlemi harekete geçirdi.

"Bu nedenle düşün ikinci kesimi altta yatan gizli içeriğin ilk yarısına ilişkin aşığıyla kacma düşünceleriyle temsil edilmişti; düşün birinci yarısı gizli içeriğin ikinci kesimine, doğum düşlemine uyuyordu.

Sıralamanın bu ters cevrilmesinin yanısıra düşün her yarısında başka ters cevirmeler de yer almaktaydı. İlk yarıda çocuk suya *girmiş*, sonra başı dalıp çıkmıştı; altta yatan düş düşüncelerinde önce rahim içindeki devinimler ortaya çıkmış sonra çocuk suyu *terketmişti* (çifte

62[1909'da eklenen dipnot:] Rahimdeki yaşama ilişkin düşlemlerin ve bilincdışı düşüncelerin önemini değerlendirmeyi öğreneli çok olmamıştı. Bunlar çoğu insanın

diri diri gomulmeye karşı belirgin korkusunun bir açıklamasını içerirler; ayrıca

doğum oncesindeki bu urkutucu yaşamın geleceğe yansıtılmasından başka bir şeyi

temsil etmeyen olumden sonra yaşama inancının en derin bilincdışı temelini de

sağlarlar. Dahası, doğum e ylemleri anksiyelenin ilk deneyimidir. B ö ylec e anksiyete

duygusunun kaynağını ve p ro to tip in i oluşturur. [Bunun daha geniş bir tartışması için Freud'un *Ketvurmalar, B elirliler ve Anksiyete'sinm* (1926 d) VIII. bölümünün başlangıcı dolaylarında bir parçaya bkz.]

63[Bu ve bundan sonraki p a ra g ra f 1914'te eklenmiştir.]

132 VI. DUŞ-IŞLEMI

ters çevirme), ikinci yarıda kocası kendisini bırakmıştı; düş düşüncelerinde

ise o kocasını."

Abraham (1909, 22 v.s.), ilk lohusalığını yaşayan genc bir kadının

gorduğu bir başka doğum duğu bildirir. Kadının odasının doşemesinde bir yerden bir yeraltı kanalı doğrudan doğruya suyun icine gidiyormuş (cinsel kanal — amnion sıvısı [rahimde bebeğin icinde yuzduğu sıvı — ç. n.]). Doşemede bir kapağı kaldırmış ve kahverengi kurkler icinde, ayıbalığına çok benzeyen bir yaratık ansızın ortaya çıkmış, bu yaratığın, duğu gorenin her zaman annelik ettiği küçük erkek kardeşi olduğu anlaşılmış. [1911.]

Rank [1912a], bir duğu dizisinden doğum duşlerinin idrar yolu uyararıyla birlikte olan duşlerle aynı simgeçiliği kullandırdığını göstermiştir, idrar yolu duşlerinde erotik uyararı bir idrar yolu uyararı olarak temsil edilmiştir; bu duşlerde anlamın katmanlaşması ise simgenin anlamının bebeklikten bu yana uğradığı değişikliğe denk duşer.

[1914.]

Bu nokta daha önceki bir bölümde (I. Cilt s.286) kesilmiş bir konuya geri dönmek için uygun bir noktadır: duşlerin oluşumunda uykuyu bozan uyarıların oynadığı rol sorunu.64 Onların etkisiyle ortaya çıkan duşler yalnızca alışılmış istek doyurma ve rahatlamanın sonuna hizmet etme eğilimini acıkça sergilemekle kalmaz, çok sık olarak mükemmel biçimde saydam bir simgeçiliği de ortaya koyarlar; çünkü bir uyarının *bir düşün içinde simgesel bir kılık değiştirme altında onunla başa çıkmak için boşuna bir çabadan sonra* duş gorenı uyandırması hiç de seyrek değildir. Bu, işeme ve dışkılama gereksinimlerinin kışkırttığı duşler kadar boşalma ya da orgazm duşlerine de uyar.

"Boşalma duşlerinin garip doğası bizi yalnızca tipik oldukları önceden

bilinen ama yine de yoğun biçimde tartışılmış belli cinsel simgeleri doğrudan ortaya çıkardığımız bir konuma yerleştirmekle kalmaz; aynı zamanda düşlerdeki bazı görünürde masum durumların kabaca cinsel sahnelere simgese] bir girişten başka bir şey olmadığı konusunda kendimizi inandırmamıza da olanak verir. Bu sonuncular [cinsel sahneler] oldukça nadir boşalma düşlerinde kural olarak kılık değiştirmemiş biçimde temsil edilirler, oysa düş göreni uyandırma sonucunu yine ya^[

Hu ve bundan sonraki uc paragraf 1919 tarihlidir.]

E. DÜŞLERDE SİMGELERLE TEMSİL 133

rattıkları anksiyete düşlerinde yeterince sık olarak doruğa ulaşırlar."

[Rank, a. g. e. , 55.]

Bir idrar yolu uyarısıyla birlikte olan düşlerin simgeciliği özellikle saydamdır ve çok eski zamanlardan beri bilinir. Hippocrates çeşme ve pınar düşlerinin bir mesane bozukluğunu gösterdiği görüşünü dile getirmiştir (Havelock Ellis [1911, 164]). Schemer [1861, 189], idrar yolu uyarılarının çoğulluğunu incelemiş ve "belirgin gücle herhangi bir idrar yolu uyarısının değişmez biçimde cinsel bölgelerin uyarılmasına ve onların simgesel temsiline sıradığını... idrar yolu uyarısı düşlerinin sıklıkla aynı zamanda cinsel düşlerin temsilcileri olduğunu" one surmuştur. [A. g. e., 192.]

Uyarılma düşlerinde simgelerin katmanlaşması üzerine makalesindeki

[Rank, 1912a] tartışmasını burada izlemekte olduğum Otto Rank,

idrar yolu uyarısı bulunan pek çok düşe, aslında, ilk girişimini gerilemeyle

bebeksi uretra [dış idrar yolu — ç. n.] erotizminde doyum bulmak

uzere yapmış olan *cinsel* bir uyarının neden olma olasılığının
yuksek olduğunu göstermiştir. [A. g. e. 78.] idrar yolu uyarınının uyanmaya
ve mesaneyi boşaltmaya yönelttiği ama düşün yine de
surduğu ve bu kez gereksinimin kılık değiştirmemiş erotik imgelerle
ifade edildiği olgular bu nedenle çok öğreticidir.⁶⁵

Barsak uyarısıyla birlikte olan düşler içerdikleri simgeciliğe benzer
bir biçimde ışık tutmuşlar, aynı zamanda da sosyal antropolojiden pek
çok kanıtla da desteklenmiş olan altın ile dışkı arasındaki bağlantıyı da
kanıtlamışlardır. (Bkz. Freud, 19086; Rank, 1912a; Dauter, 1913 ve
Reik, 1915.) "Örneğin, böyle bir barsak hastalığı nedeniyle tıbbi
sağaltım gören bir kadın, köye özgü bir ev dışı tuvaleti andıran küçük
tahta bir kulubenin yakınlarına bir hazine gömen birilerini düşünde
gormuştu. Düşün, altını kirletmiş küçük kızının arkasını temizlediği
bir ikinci kısmı da vardır." [Rank, 1912a, 55.]

**6İ[1919 dipnotu :] "Mesane düşlerinin bebeksi cephesinde ortaya çıkan aynı simgeler onların
daha 'güncel' cephelerinde belirgin biçimde cinsel bir anlamda**

**görünürler : Su = idrar = meni = amnion sıvısı; gemi = "gemi tulumbası" [ile suyu
boşaltmak] (işemek) = rahim (kutu); ıslanmak = altına kacırmak = çiftleşme =
gebelik; yuzmek = dolu mesane = doğmamış olanı taşımak; yağmur = işemek
doğ uryanlık simgesi; yolculuk (başlamak, çıkmak) = yataktan çıkmak = cinsel
ilişki (balayı); işemek = boşalma." (Rank, 1912u, 95.)**

134 VL DÜŞ-tŞLEMİ

Kurtuluş düşleri doğum düşleriyle bağlantılıdır. Kadınlarda kurtulmak,
özellikle de suyun içinden kurtulmak doğurmakla aynı önemi
taşır; ama düşün gören bir erkeğe anlam değişir.⁶⁶ [1911.]

Bazı insanların yatmadan önce korktukları ve bazan kurbanlarını onlar uyuduktan sonra izleyen soyguncular, hırsızlar ve hayaletlerin tumu de tek ve aynı sınıftan bebeksi bir anıdan koken alırlar. Onlar cocukları uyandırıp yataklarını ıslatmasınlar diye kaldıran ya da uyurken ellerini nereye koyduklarından emin olmak icin yatak ortulerini kaldıran gece ziyaretcileridir. Bu anksiyete duslerinin bazılarının cozumlemeleri benim bu gece ziyaretcilerini daha kesin olarak tanımama olanak vermiştir. Her durumda soyguncular uyuyanın babasının yerine gecmişti; oysa hayaletler beyaz gecelikler icindeki kadın figurlerine uyuyordu. [1909.]

"/[1911 dipnotu:] Bu tur bir dusu Pfsiler bildirmiştir (1909). Kurtulmanın simgesel auamı icin Freud 191 Od ve Freud 1910/ı' ve bkz. [1 9 1 4 'de eklenen:] Ayrıca Rank'a (1911 b) ve Reik'a (1911) da bkz. [1 9 1 9 'da eklenen:] Yine Rank'a (1914c) bkz.

(F)

BAZI ÖRNEKLER

DÜŞLERDE HESAPLAMALAR VE KONUŞMALAR1

Düşlerin oluşumuna egemen olan etmenlerin dorduncusunu uygun yerine l bkz. s. 215 v.s.] yerleştirmeden önce kendi koleksiyonumdan birkac örnek almayı öneriyorum. Bunlar kısmen zaten bildiğimiz uc etmenin etkileşimlerini görüntülemeye yarayacak kısmen de buraya dek desteklenmemiş iddialara güçlendirici kanıtlar sağlamaya ya da onlardan kaçınılmaz biçimde çıkarılması gereken bazı sonuçları belirlemeye yardımcı olacaktır. Düş işleminin özetlemesini yaparken bulgularımı örneklerle pekiştirmede çok büyük güçlük çektim. Belli önerileri destekleyen örnekler ancak bir düşün bir bütün olarak yorumunun

bağlamı icinde ele alınır. İnanırsanız inandırıcı olur. Eğer

bağlamlarından koparılacak olurlarsa etkilerini yitirirler; ote yandan

yuzeyin biraz altına inen bir duş yorumu cabucak oyle ayrıntılı bir hal

alır ki görüntülenmesi tasarlanan düşünce zincirinin akışını kaybetmemize

neden olur. Eğer aşağıda tek ortak yanları bu bölümün önceki

(E kesiminde olduğu gibi bu kesimin ilk yansının da büyük kısmı çalışmaya

sonraki basımlarda eklenmiştir. Buna göre her paragrafın ilk eklenişi paragraf sonunda

koşeli parantez içinde verilecektir. Kesimin ikinci yansının (s. 144'len sonrası.)

tarihi ilk basımdır. Duş çözümlemelerinin başka bir derlemesi Freud'un *Giriş*

Konferansı'nın (1916-17) onikincisinde bulunabilir. P. F. L., I, n.221.) 136 VI. DÜŞ-İŞLEM

kesimlerinin içeriğiyle bağlantıları olan her türden şeyi birbirine eklersem

özürüm bu teknik güçlük olacaktır. [1900.]

Düşlerde garip ya da alışılmamış temsil biçimlerinden birkaç örnek

vererek başlayacağım.

Bir hanım aşağıdaki düşü görmüştü : *Bir hizmetçi kız açılır kapanır*

bir merdivenin üzerinde sanki bir pencereyi temizliyormuş gibi duruyormuş

ve yanında bir şempanze ve bir goril-kedi varmış. (Düş gören

sonradan bunu bir Ankara kedisi diye düzeltti.) Hayvanları düş

görenin üzerine savurmuş; şempanze kucağına çıkmış; çok tiksindiriciymiş.

— Bu düş amacına son derece basit bir araçla ulaşmıştı: bir

konuşma biçimini sözcük olarak almış ve onun sözcüklerini tamı

tamına temsil etmişti. "Maymun" ve genelde hayvan adları küfür olarak

kullanılırlar; düşteki konum da "küfür savurmak"dan ne eksik ne

fazla bir anlama gelmemektedir. Onumuzdeki düş dizisinin gidişi

icinde bu basit aracın duş-işlemi sırasında kullanımının pek çok

örneğiyle karşılaşacağız. [1900.]

Bir başka duş çok benzer bir yöntemi benimsemişti. *Bir kadının belirgin biçimde biçimsiz bir kafatası olan bir çocuğu varmış. Kadın çocuğun bu biçimde gelişmesinin nedeninin onun rahim içindeki konumu olduğunu işitmiş. Doktor baskıyla kafatasına daha iyi bir biçim ve rileyebileceğini ama bunun çocuğun beynini zedeleyebileceğini söylemiş. Kadın, o bir oğlan çocuğu olduğu için bunun ona daha az zarar vereceğini düşünmüştü.* — Bu duş, duş görenin sağaltımı sırasında kendisine yapılan açıklamaların gidişi içinde karşılaşmış olduğu soyut "cocuklar üzerindeki baskılar" kavramının plastik bir temsilini içermekteydi. [1900.]

Aşağıdaki örnekle duş işlemi hafifce farklı bir yöntem benimsemişti.

Duş, Graz yakınlarında Hilnteich'a2 bir gezintiye göndermeydi.

Dışarda hava korkunçtu. Harap bir otel vardı, odanın duvarlarından sular damlıyordu, yalak örtüleri ıslaktı. (Duşun son kısmı benim verdiğimden daha az doğrudan bildirildi.) Duşun anlamı "aşırır"ydı. Duş

duşunceleri içinde bulunan bu soyut düşünce ilk örnekte biraz zorlanmış bir bukul meye uğratılmış ve "taşkın", "akmak" ya da "akışkan"

biçimlerine sokulmuş ve bu sonuncunun birçok benzer resmi ile

temsil edilmişti: dışarıdaki su, içeride duvarlardaki su, yatak örtülerinin ıslaklığındaki su — her şey akıyor ya da "taşıyor"du. [1900.]

2[Kentin dış mahallelerinde bir su durgunluğu]

2[Kentin dış mahallelerinde bir su durgunluğu]

F. BAZI ÖRNEKLER 137

Düşlerde temsil bakımından sozcuklerin yazılışının okunuşundan çok daha onemsiz olduğunu gormek bizi şaşırtmayacaktır; özellikle de aynı kuralın uyaklı şiirler için de geçerli olduğunu aklımızda tutarsak. Rank (1910, 482), bir kızın düşunu ayrıntılı olarak bildirmiş ve tumuyla cozumlemiştir; düş goren, tarlaların arasında nasıl dolaştığını ve arpalarla buğdayların olgun başaklarını [*"Ähren"*] nasıl kestiğini betimlemiştir. Bir genclik arkadaşı ona doğru gelmiş ama kız onunla karşılaşmaktan kacinmaya çalışmış. Cozumleme, düşün bir opucukle, bir "onurlu opucuk"le [*"Kuss in Ehren,"*] (okunuşu "*Ähren"* in aynısıdır) sozcuk olarak, "onurla opmek"]³ ilişkili olduğunu göstermiş.

Düşün icinde koparılması değil de kesilmesi gereken "*Ähren"*, mısır başakları olarak bicimlenmişti; "*Ehren"* ile yoğunlaşınca ise pek çok başka [gizli] düşuncenin yerine geciyordu. [1911.]

Ole yandan başka olgularda languistik evrimin gidişi bir şeyleri düşler için çok kolaylaştırır. Cunku dilin emrinde kokende resimsel ve somut anlamı olan ama gunumuzde renksiz ve soyut bir anlamda kullanılan pek çok sozcuk vardır. Düşün yapması gereken tek şey bu sozcuklere onların daha önceki lam anlamlarını vermek ya da birazcık geriye, onların gelişiminin daha erken bir evresine gitmektir. Orneğin bir adam erkek kardeşinin bir *Kasten* ["kutu"] icinde olduğu bir düş gormuştu. Yorumun gidişi icinde *K a s t e n* ' in yerine bir *S c h r a n k* ["dolap" — soyul olarak "engel", "kısıtlama" karşılığı olarak da kullanılır.]

gecmiştir. Düş düşunceleri —bunu düş gorenin yapmasındansa— oğlan kardeşinin kendi kendisini kısıtlaması [*"sich einschränken"*] gerektiği bicimindeydi.⁴ [1909.]

Bir başka adam, duşunde, bir dağın oldukça olağandışı *g en iş* görüntüye, egemen olan tepesine tırmandığını görmüştü. Burada kendisini *uzak* Doğu olaylarıyla ilişkili bir *gözlem* ' in başı olan bir oğlan kardeşiyle özdeşleştiriyordu. [1911.]

Der Grüne Heinrich ' d e 5 coşkun bir atın her bir tanesi "kırmızı

[Almanca atasozu "*Einen Kuss in Ehren kann niemand verwehren*" c ("İlic kimse onurlu bir opucuğu reddedemez") gönderme yapıyor. Gerçekle duş goren bir

mısır tarlasında dolaşırken ilk kez opulmuştu. Mısır başakları arasında bir opucuk.

[Bu v e bundan sonraki örnek (bazı farklı sözlerle) Freud'un *G iriş K onfe ransla r in in* (191 6 -1 7) yedinci ve sckizincisinde de verilmiştir.

[Gottfried Kellerin romanının IV. Kısım, 6. Bölümü.]

1 3 8 VL DUŞ-IŞLEMt

ipekle sarılmış ve bir domuz kılı parçasıyla bağlanmış... bir tatlı badem

bir kuru üzüm ve yeni bir bozuk para" olan yulaf tarlasında yuvarlandığı

bir duş aktarılır. Yazar (ya da duş g o r e n) bize bu duş resminin

ivedi bir yorumunu verir: at tatlı bir gıdıklanma duyumsamıştı ve "Der

Häfer sticht mich!"6 diye bağırması. [1914.]

Henzen'e [1890] göre anlam belirsizliği ya da sözcük oyunu içermeyen

bir duşun pek de bulunmadığı eski Norvecce masallarda cinas

ve konuşma değıştirmelerine özellikle sık olarak rastlanır. [1914]

Bu temsil biçimlerini derlemek ve onları altla yatan ilkelere göre

sınıflandırmak başlı başına bir çalışma olurdu. [1909.] Bu temsillerin

bazıları neredeyse espri olarak tanımlanabilir ve de onlar insana duş gorenin

yardımlı olmaksızın anlaşılmasının olanaksız olduğu duygusunu

verirler. [1911.]

(1) Bir adam düşünde *kendisine birisinin adının sorulduğunu ama b u n u d ü ş ü n e m e d i ğ i n i* görmüştü. Kendisi bunun "boyle bir şeyi düşünde bile goremeyeceği" anlamına geldiğini açıkladı. [1911.]

(2) Bir kadın hasta *tüm insanların özellikle büyük olduğu* bir düşün anlattı. "Bu" diye surdurdu "düşün, benim erken çocukluğumdaki olaylarla ilişkili olduğu anlamına geliyor; çünkü o sırada kuşkusuz tüm erişkinler bana son derece büyük görünüyorlardı." [Bkz. I. Cilt, s. 83 n.] Kendisi bu düşün içeriğinde görünmemişti. — Bir düşün çocukluğa gönderme yapması başka bir yoldan da ifade edilebilir; yani zamanın yere çevrilmesiyle. Kişiler ve görünüşler sanki büyük bir uzaklıktaymış, uzun bir yolun sonundaymış ya da sanki opera durbununun ters ucundan bakılıyormuş gibi görünürler. [1911.]

(3) Genelde oldukça keskin zekalı olmasına karşın çalışma yaşamında soyut ve belirsiz sözler kullanmaya eğilimli bir adam bir keresinde düşünde *lam bir iren geldiği sırada bir tren istasyonuna ulaştığını* görmüştü. *Ondan sonra olan şey ise tren dururken peronun trene doğru devinmesiydi* — gerçekte olanların sacma bir ters çevrilmesi. Bu ayrıntı, düşün içeriğinde bulmayı ummamız gereken bir göstergeden başka bir şey değildi. [Bkz. s.59.] Düşün çözümlenmesi, hastanın, insanların başaşağı durup elleri üzerinde yürümelerini gösteren çizimlerin bulunduğu resimli kitapları anımsamasına yol açmıştı. [1911.]

6[Sozcuk olarak : "Yulaflar bana batıyor" ama deyim olarak anlamı "Rahat beni azdırıyor".]

7[Bu ve sonraki iki örnek ilk kez "Düşlerin Yorumuna Eklmeler" (Freud, 1911a)

adlı kısa bir makalede yayımlanmıştır. Yukarıya s. 91'e bkz.]

F. BAZI ORNEKLER 139

(4) Aynı duş goren başka bir kez bana hemen hemen resimli bir bilmece nin tekniğinin anısı olan kısa bir duş anlattı. D uşunde *am casının ona bir otomobilin içinde bir öpücük verdiğini* görmüştü. Hemen bana kendi kendime asla tahmin edemeyeceğim yorumu verdi: yani bunun otoerotizm anlamına geldiğini. Bu duşun içeriği, uyanıklık yaşamında bir espri olarak üretilmiş olabilirdi.8 [1911.]

(5) Bir adam duşunde *bir kadını b ir ya ta ğ ın arkasından çekip çıkardığını* görmüştü. Bunun anlamı onu yeğlediğiydi.9

(6) Bir adam duşunde *bir masada imparatorun karşısında oturan bir subay olduğunu* görmüştü. Bu kendisini babasına karşıt bir konuma yerleştirdiği anlamına geliyordu. [1914.]

(7) Bir adam duşunde *b in le r in in k ırık bir bacağı sa ğ a lttı ğ ın ı* görmüştü. Cozumleme, parçalanmış bir kemiğin [" *K n o c h e n b r u c h* "], parçalanmış bir evlilik ["*Ehebruch*", daha doğrusu "zina"] yerine gectiğini gösterdi.10 [1914.]

(8) Duşlerde gunun saati sıklıkla duş gorenin cocukluğundaki hazı özel donemlerin yaşının yerine gecer. Orneğın bir duşle "sabah saat beşi ceyrek gece", duş gorenin kucuk erkek kardeşinin doğduğı sıradaki yaşını gösterdiğinden önemli olan beş yaş uc aylık olma anlamınaydı. [1914.]

(9) İşte bir duşte yaşları temsil etmenin bir başka yontemi. Bir kadın duşunde *yaşları onbeş ay fa r k lı iki küçük kızla yürüdüğünü*

gormuştu. Tanışlarının aileleri arasında bu duruma uyan herhangi birini

anımsayamadı. Kendisi, iki kızın her ikisinin de kendisini temsil

ettiği ve düşün, çocukluğundaki iki yaralayıcı olayın birbirinden tasta-

8 ["*Auto*", "otomobil" karşılığı sıradan bir Almanca sozcuktur. — Bu düş

Freud'un *Giriş Konferansları* nda (1916-17) hafifce değişik olarak bildirilmiştir. 15.

Konferans, *P.F.L.* , I, 274.]

**jBuradaki nokta Almanca "çekip çıkarmak" {"*he.rvorzie.hen*"}) v e "yeğlemek"

(" *v o rzieh en* ") sozcuklerinin benzerliğine bağlı salt sozel bir noktadır. Buradaki dizinin 5, 6, 8 ve 9 No. lu olanları ilk kez Freud 1913A'de yayımlanmıştır.]

10[Bu örneğe de Freud'un *Giriş Konferanslarında* (1916-17) bir dipnotta, bu özel yorumu d e stek le y en bir "belirtisel eylem"den s o z ed ilen II. Konferans'la

değinilmiştir.]

140 VI. DÜŞ-İŞLEMİ

mam bu kadar aralıklı olduğunu anımsattığı yorumunu getirdi. Olaylardan

biri üç buçuk yaşındayken diğeri dört yaş dokuz aylıkken olmuştu.

[1914.]

(10) Ruhcozumsal sağaltım gören bir kişinin düşünde sık sık onu

gormesi ve düşlerinde sağaltımın ortaya çıkardığı pek çok düşünce ve

beklentiye ifade etmeye yöneltilmesi şaşırtıcı değildir. Onu temsil etmek

üzere en sık seçilen görüntü, genellikle çağdaş ve karmaşık bir

taşıt olan otomobille bir yolculuktur. O zaman arabanın hızı, hasla tarafından,

alayıcı sözleri dile getirmek için bir olanak olarak kullanılacaktır.

—Eğer öznenin uyanıklık düşüncelerinin bir ögesi olarak "bilinçdışı"

nın bir düşte temsil edilmesi gerekiyorsa, o, çok yerinde bir

biçimde yeraltı yöreleriyle yer değiştirebilir. — Bunlar çözümleyici

sağaltıma herhangi bir gönderme *olmaksızın* ortaya çıkarlarsa kadın bedeninin ya da rahimin yerine gecerler. — Duşlerde "alt" sıklıkla cinsel organlarla ilintilidir; "ust" ise tersine yuz, ağız ya da göğüsle. —Vahşi hayvanlar, kural olarak duş-işlemi tarafından, duş gorenin korktuğu tutkulu itkileri temsil etmede kullanılırlar; bu itkiler ister kendisine ilişkin olsun isterse başka insanlara. (O zaman gereksinilen tek şey vahşi hayvanların o tutkulara sahip olan insanları temsil etmeleri için hafif bir yerdeğiştirmedir. Buradan korkulan bir babanın bir av hayvanı ya da bir kopek veya vahşi bir atla temsil edilmesine —totemc iliği anımsatan bir temsil bicimi— 11 varmamız için çok da fazla uzağa gitmemize gerek yoktur.) Vahşi hayvanların egonun korktuğu ve bastırma aracılığıyla savaştığı libidoyu temsil etmek üzere kullanıldıkları soylenebilir. Duş gorenin nevrozunu, "hasta kişiliğini" kendinden ayırdığı ve onu bağımsız bir kişi olarak resimlediği de sık olarak görülür. [1919.]

(11) İşte Hanns Sachs (1911) tarafından kaydedilen bir örnek:

"Freud'un *Düşlerin Yorumu*'ndan duş-işleminin sozcuklara ya da cumleciklere duyusal bir biçim vermek için değişik yöntemler kullandığını biliyoruz. Orneğin temsil edilmesi gereken ifadenin birden çok anlamı varsa duş-işlemi, çift anlamlılığı anahtar nokta olarak kullanarak durumdan yararlanır; sozcuğun anlamlarından biri duş düşünceleri içinde bulunurken diğeri görünür duşe girebilir. Bir gün oncesinin uygun izlenimlerinin, temsil amacıyla yalın olarak kullanıldığı aşağıdaki kısa duşle durum budur. 'Duş günü' soğukalgınlığım

F. BAZI ORNEKLER 141

vardı; bu nedenle d e akşam, eğer yapabilirsem gec eleyin yataktan
çıkamaya karar vermişim. Duşte yalnızc a günduzun yaptıklarımı
surduruyor g ib iy d im . Kupurleri bir a lb um e y ap ıştırma k la u ğ ra şmışım
ve her birini ait olduğu yere yerleştirmek için elimden geleni
yapmışım. Duşumde *b ir kupürü albüme ya p ıştırma ya çalıştığımı*
gordum. Ama sayfaya gitmeyecekti ["er geht aber nicht a u f die Seile"]
bu da bana çok sancı veriyordu. Uyandım ve duşteki sancının icimde
bir sancı olduğunu ayımsadım ve yatmadan önce verdiğim kararı terketmek
zorunda kaldım. Duşum, uykumu koruma yeteneğiyle ve çift
anamlı deyim '*er geht aber nicht a u f die Se/te*' nin ['ama o luvalaıc gitmiyor']
plastik temsili aracılığıyla benim yalakta kalma isteğimin
doyurulduğu yanılığını bana vermişti." 1914.]

Duş-işlem in in , duş d u şu n c ele rin e gorsel temsil k a z andırmak
amacıyla, uyanıklık eleştiriciliği onları uygun bulsun ya da bulmasın
ulaşabildiği her yöntemi kullandırıldığını bile söyleyebiliriz. Bu, duşişlcmini,
duş yorumunu yalnızca işiuniş ama hic uygulamamış insanlar
kesiminde, kuşkuya ve kucumsemeye acık kılar. Stekel'in kitabı
Die Sprache des Traumes (1911) bu tur ornekler bakımından özellikle
zengindir. Ancak ben yazarın eleştirel yargı yoksunluğu ve yönteminin
onyargısız zihinlerde bile kuşkular uyandırabilecek keyfiligi
yuzunden ondan ornekler almaktan kacındım. [Bkz. s. 81.] [1919.]

(12) [1914] Aşağıdaki ornekler V. Tausk'un (1914) duş gormede

kumaşların ve renklerin rolü üzerine bir makalesinden alınmıştır.

(a) A. duşunde *eski bir dadısını butlarına çok sıkı oturan siyah parlak*

[*"L ü s l e r"*] bir giysi içinde gormuştu. Bu d ad ın ın şehvetli

[*"Lüslern"*] olduğu anlamına geldiği biçiminde acılandı.

(b) C. duşunde ... *Yolunda, beyaz ışıklar içinde yüzen beyaz bir*

bluz giymiş bir kız gormuştu. —Duş gorenin Miss White diye biriyle

ilk kez bu yolda yakın ilişkileri olmuştu.

(c) Bayan D. duşunde *seksen yaşındaki Viyana'lı aktör Blasel'i bir*

divanda pürsilah ["in voller Rüstung"*] yatarken gördüğünü düşlemişti.*

Adam masaların ve sandalyelerin üzerinden atlamaya başlamış, bir kama

çekmiş, aynada kendine bakmış ve kamayı havada sanki düşlemsel

bir düşmanla dövüşüyormuş gibi sallamış. —Yorum: Duş goren uzun

suren bir mesane (*"Blase"*) rahatsızlığı çekmişti. Cozumleme için bir

divana uzanır ve bir aynaya baktığında icinden yaşına ve hastalığına

karşın hala dinc ve sağlam [*"rüstig"*] görüldüğünü gecirirdi.

142 VI. DUŞ-IŞLEMİ

(13) [1919] *BİR DÜŞTE "BÜYÜK BAŞARI"* — Bir adam duşunde

yatakla yatan gebe bir kadın olduğunu gormuştu. Durumu benimsenemez

bulmuş. Bağırıldı: "İslerdim ki..." (cozumleme sırasında aklına bir

hemşire geldikten sonra cumleyi "taşları kırayım" sozcukleriyle tamamladı).

Yatağın arkasında b ir harita asılıymış, alt kenarı bir tahta

çıtayla gergin tutulmuşmuş. Çıtayı koparmış ve iki ucundan ya k a lamış.

Kırılmamış, uzunlamasına ikiye bölünmüş. Bu eylem onu ra hatlatmış,

aynı zamanda doğuma da yardımcı olmuş.

Bir yardım olmaksızın cıta'yı [" *L e i s t e* "] koparmasını büyük bir başarı [" *L e i s t u n g* "] olarak yorumladı. Kendini dişil tutumlarından ayıra rak rahatsız k oşullarından (sağaltımdaki) kacıyordu... Tahta cıtanın basitce kırılmayıp uzunlamasına ikiye bolunmesi bicimindeki sacma ayrıntı boylcce acıklanmış oldu: duş goren bu iki katına cıkma ve tahrip etme birleşiminin iğdiş edilmeye bir anıştırma olduğunu anımsadı. Duşler çok sık olarak iğdiş edilmeyi karşısavsal bir isteğin kustahca bir anlatımı olarak iki penis simgesinin bulunmasıyla temsil ederler. [Bkz. s. 88) Sırası gelmişken "*Leiste*" ["kasık"] cinsel organlara komşu bir beden bölgesidir. Duş goren, düşün yorumunu, dişil bir tutum benimsemesine neden olan iğdiş edilme korkusunun ustesinden gelmesi anlamına geldiği biciminde topladı.¹²

(14) [1919] Fransızca olarak yuruttuğum bir çözümleme sırasında yorumlamam için benim bir fil olarak görüldüğüm bir duş getirildi. Doğal olarak duş gorene neden bu bicimde temsil edildiğimi sordum. Yanıtı "*Vous me trompez*" ["beni kandırıyorsunuz"] oldu, ("*trompe*" = "govde").

Duş-işlemi sıklıkla özel adlar gibi çok inatçı malzemeyi, kıyıda koşede kalmış çağrışımların zorlamalı kullanımlarıyla temsil etmeyi de başarır. Duşlerimden birinde *yaşlı Brück e 13 bana bir açıklama* [teşrih, dissection] *görevi v e r m iş ti;... bir parça buruşturulmuş gümüş kâğıdına benzer bir şey çıkardım.* (Bu duş daha sonra yeniden doneceğim [s. 180 v.s.na bkz.]) Bunun (biraz guclukle ulaşabildiğim)

12[B u o m e k daha g en iş b ir b ic im d e ilk kez ayrı b ir m a k a le olarak y a y ım lanmıştı (1914e).]

F. BAZI ORNEKLER 143

cağrışımı "stanniol"du.14 Sonra gençliğimde çok hayranlık duyduğum ve balığın sinir sistemi üzerine bir tez yazmış olan Stannius'un adını düşündüğümü algıladım. Hocamın [Brucke] bana verdiği ilk bilimsel ödev aslında bir balığın, Ammocoetes'in sinir sistemiyle ilgiliydi. [Freud, 1877a], Bu balığın adını resimli bir bilmecede kullanırmak acıkça olanaksızdı. [1900.]

Bu noktada, bir çocuk tarafından görüldüğü ve çözümsel olarak kolayca açıklanabildiği için de söz edilmeyi hak eden çok özel bir düşünce kaydetmekten kendimi alamayacağım. Bir hanım "çocukken düşümde sık olarak" demişti. "*Tanrının kağıttan bir şapka giydiğini* görürdüm. Çok sık olarak yemeklerde porsiyonlarının büyüklüğünü görmek için oteki çocukların tabaklarına bakmamı önlemek için başıma bu tür bir şapka giydirilirdi. Tanrının her şeyi bildiğini işitmiş olduğum için düşün anlamı benim —başıma konan şapkaya karşın— her şeyi bildiğimdi." [1909.]

Düş-işleminin doğası ve malzemesiyle, düşün düşünceleriyle, oynama biçimi, sıra düşlerde ortaya çıkan sayılar ve hesaplamalardan söz etmeye geldiğinde öğretici biçimde gösterilir.15 Dahası, düşlerdeki sayılar gelecek açısından özellikle anlamlı oldukları boş inanıyla ele alınmışlardır.16 Bu nedenle benim derlememden bu türden birkaç örnek seçeceğim.

Bir hanımın, sağaltımı sona ermeden kısa süre önce girdiği

duşten özet: *Birşeyin parasını ödeyecekmiş. Kızı onun çantasından 3*

flo rin 65 kreuzer almış. Düş gören ona: "Ne yapıyorsun? Onun değeri

yalnızca 21 kreuzer.-'1 demiş. Düş görenin koşulları hakkındaki bilgim

sayesinde bu düş parçası, kadının başka açıklamalar yapmasına ge-

14[gümüş kağıdı = kalay yaprak; slanniol bir kalay (stannium) turevidir.]

1 [Bu kesimin (F) geri kalanı, s. 146'daki IV. Omek dışında özgün baskıda

(1900) bulunmaktadır.]

16[Sayılarla boş inanla yaklaşım Freud tarafından *Günlük Yaşamın Psikopatolo*

jis in in (1901) XII. (7) Bölümünde ve de "tekinsiz" hakkındaki makalesinin (1919) II. kesiminde tartışılmıştır.

17[Eski Avusturya parası florin ve kreuzer bu kitabın ilk basımından sonrasına

dek değişmemişti. 1 florin (=100 kreuzer) o sırada yaklaşık olarak İngiliz parasıyla

1 s. 10 d. ; ya da Amerikan parasıyla 40 cenl'e eşitti.]

144 VI. DÜŞ-İŞLEM

rek olmaksızın benim için kavranabilir durumdaydı. Hanım yurtdışından

gelmişti ve kızı Viyana'da okuldaydı. Benimle sağaltımını, kızı

Viyana'da kaldığı sürece sürdürmek durumundaydı. Kızın ders yılı uc

hafta sonra bitiyordu ve bu, hanımın sağaltımının da sonu demektir.

Düşten önceki gün başmudire ona kızını bir yıl daha okulda bırakma

konusunu düşünüp düşünmediğini sormuştu. Bu öneri üzerine açıkça

bu durumda sağaltımını da sürdürebileceğini düşünmüştü. Düşün

gönderme yaptığı da buydu. Bir yıl 365 gündür. Hem ders yılından

hem de sağaltımdan geriye kalan uc hafta ise —her ne kadar sağaltım

saatleri bundan daha az da olsa— 21 güne eşittir. Duş düşüncelerinde zaman aralığına gönderme yapan sayılar, düşün kendisinde para toplamlarına bağlanmıştı — aslında daha derin bir anlam da vardı, çünkü "zaman paradır." 365 kruzzer, yalnızca 3 florin ve 65 kruzzer eder; düşte ortaya çıkan toplamların küçükluğu acıkça istek doyurmanın bir sonucudur. Duş görenin isteği hem sağaltımın hem de bir yıllık okul ücretinin bedelini azaltmıştı.

n

Bir başka düşte ortaya çıkan sayılar çok daha karmaşık koşulları içeriyordu. Henüz genç olmasına karşın yıllardan beri evli bulunan bir hanım, hemen hemen tamamı akrabaları olan bir tanışının, Elise L.'nin yeni nişanlandığına ilişkin haberler almıştı. Bunun üzerine aşağıdaki düşü gördü. *Kocasıyla tiyatroydaymış. Sıraların bir yanı tümüyle boşmuş. Kocasısı ona Elise L. ve nişanlısının da gelmek istediklerini ama ancak kötü sıralarda yer bulabildiklerini söylemiş — üçü 1 florin 50 kruzzer'e—18 kuşkusuz oradan bilet alamazlarmış. Kadın aslında eğer oradan almış olsalar o kadar kötü olmayacağını düşünmüş.*

1 Florin 50 kruzzer'in kökeni neydi? Bir önceki günün aslında önemsiz bir olayından geliyordu. Yengesine kocası 150 Florin vermişti ve bir parça mücevher alıp o paradan kurtulmak için acele ediyordu. 150 florinin 1 florin 50 kruzzerin yüz katı olduğuna dikkat etmek gerekir. Tiyatro biletlerinin sayısı olan üç nereden gelmekteydi? Burada tek bağlantı yeni nişanlanan arkadaşının kendisinden aynı ay sayısı — üç— kadar küçük olmasıydı. Düşün çözümüne, boş sıraların anlamının keş

18

oir Onceki dipnota bkz.]

F. BAZI ORNEKLER 145

fedilmesiyle ulaşıldı. Onlar, kocasına kendisine soylenececi icin iyi bir fırsat veren kucuk bir rastlantıya değiştirilmemiş bir gondermeydi.

Kadın, bir sonraki hafta icin ilanı yapılmış bir oyuna gitmeyi planlamış ve birkac gun onceden bilet alma zahmetine katlanmış bu nedenle de yer ayırma ucreti odemek zorunda kalmıştı. Tiyatroya gittiklerinde salonun yansının neredeyse boş olduğunu gormuşlerdi. *Bu kadar acele etmesine hiç gerek yoktu.*

şimdi duş duşuncelerini duşun yerine koyayım. "Bu kadar erken evlenmek *saçmaydı. Bu kadar acele etmeme hiç gerek yoktu.* Elise L. orneğinden de goruyorum ki sonunda bir koca bulabilecektim. Aslında eğer yalnızca *beklemiş* olsaydım (yengesinin *acele'* sinin karşısavı olarak) *yüz kez* daha iyi birini bulabilecektim (bir *define*). Param (ya da drahomam) bunun gibi *üç* tane adam satın alabilirdi."

Bu duşte sayıların anlamının ve bağlamının bir oncekine gore cok daha buyuk olcude değişmiş olduğu gozlemlenecektir. Değiştirme ve carpıtma surecleri burada daha ileri gitmiştir; bu ise bu olguda duş duşuncelerinin temsil olanağı bulmadan once ozellikle yuksek derecede bir ruh ici direncin ustesinden gelmek zorunda olmasıyla acıklanmalıdır.

Duşle bir sacmalık oğesi bulunduğunu da gozardı etmememiz gerekir; yani *iki* kişinin aldığı *üç* koltuk. Duş iceriğindeki bu sacma ayrıntının duş duşuncelerinde en guclu bicimde vurgulananı yani "bu kadar erken evlenmek *saçma y d l'y l* temsil etme niyetinde olduğuna

değinererek duşlerde sacmalık üzerine tartışmamı [s. 155 v.s.] one alacağım.

Duşte yer almak zorunda olan sacmalık kendisi de kıyaslanan

iki kişinin arasındaki oldukça onemsiz bir ayrım noktasından —yaşları

arasındaki 3 aylık farktan— turemiş olan 3 rakamıyla zekice beslenmişti.

Gerçekteki 150 florinin 1 florin 50 kreuzer'e indirgenmiş olması

duş gorenin baskılanmış düşüncelerinde kocasına (ya da defineye)

verdiği *düşük değere* denk geliyordu.19

in

Bir sonraki örnek, duşlerin kullandığı, onları bu denli gözden dü19

[Bu duş Freud'un *Giriş Konferanslarının* (1916-17) değişik noktalarında, özellikle de 7. Konferansın sonunda ve 14. Konferansla iki yerde çok daha incelikli

olarak çözümlenmiştir.]

146 VI. DUŞ-IŞLEMİ

şuren, hesaplama yöntemlerini sergiliyor. Bir adam duşünde *B'lerin*

— *daha önce tanışmış olduğu bir aile— evinde bir sandalyeye*

yerleştiğini ve onlara: "Mali içmeme izin vermemeniz büyük bir hatâ"

dediğini görmüştü. Sonra kıza "kaç yayındasınız?" diye sorarak devam

elmiş. Kız "1882'de doğmuşum." diye yanıtlamış. "Ya, o zaman 28

yaşındasınız."

Düşün tarihi 1898 olduğundan bu acıkca bir yanlış hesaplamadır ve

de duş gorenin hesaplama yöntemi başka bir biçimde

acıklanamazsa bir genel felclininkiyle20 kıyaslanmayı hak ederdi. Hastam

ne zaman gözüne bir kadın ilişse düşüncelerinde onları rahat

bırakmayan insanlardan biriydi. Benim muayene odama birkaç ay boyunca

düzenli olarak ondan sonra gelen ve böylece de onunla rastlaşan

hasta genc bir hanımdı; adam durmadan onun hakkında sorgulamalar yapar ve uzerinde iyi bir izlenim bırakmak için çok uğraşırdı. Yaşının 28 olduğunu hesapladığı kişi oydu. Sozumona hesaplamanın sonucunun acıklanma biçimine gelelim. 1882 , rastlantısal olarak duş gorenin evlendiği yıldı. Onun evimde karşılaştığı karşı cinsten iki'kişiyle daha soyleşiye girmeye karşı duramadığını ekleyebilirim — biri ona kapıyı acan iki hizmetçi (ikisi de hiçbir biçimde genc değildi); onların tepkisizliğini kendisini *yerleşmiş* alışkanlıkları olan yaşlı bir beyefendi saymalarıyla acıklardı.

IV21

işte sayılarla uğraşan ve kararlılık ya da daha doğrusu aşın kararlılık biçiminin acıklığıyla belirli bir başka duş. Hem duşu hem de yorumunu Dr. B. Dattner'e borcluyum. "Apartman dairemin bir polis memuru olan sahibi duşunde *devriye görevinde olduğunu* görmüş. (Bu bir istek doyurmaydı.) *Bir müfettiş kendisine doğru gelmiş, yaka numarası 22'yle başlıyor 62 ya da 26'yla bitiyormuş. Her durumda birçok iki bulunuyormuş.*

20 [Genel felc frenginin beyin hucrelerini yıkıma uğrallığı evresine verilen ad. Bu kişilerde belirgin bir zeka yıkımı on plandadır. — c.n]

21 [Bu omek 1911de eklenmiştir]

F. BAZI ORNEKLER 147

"Yalnızca duş gorenin 2262 sayısını parcalayarak bildirmiş olması, öğelerinin ayrı anlamları olduğunu gösteriyordu. Bir gün önce polis karakolunda erkeklerin hizmet surelerine ilişkin bazı konuşmalar

geçmiş olduğunu anımsadı. Konu, 62 yaşında tam maaşla emekli olmuş bir mufettişti. Duş gorenin yalnızca 22 yıllık hizmeti vardı ve maaşının %90'ıyla emekli olabilmesi için 2 yıl 2 ay daha gerekiyordu. Duş, ilk planda duş gorenin uzun süredir beklediği mufettiş rutbesine ulaşma isteğinin doyurulmasını temsil etmişti. Yakasında '2262' olan kıdemli memur, duş gorenin kendisiydi. Devriye görevindeydi —onun bir başka gözde isteği— geri kalan 2 yıl 2 aylık hizmetini tamamlamıştı ve şimdi 62 yaşındaki mufettiş gibi tam maaşla emekli olabilirdi."

22

Bunları daha sonra [s.176 v.s.] vereceğim bazı başka örneklerle birlikte aldığımızda duş-işleminin aslında ister doğru ister yanlış herhangi bir hesaplama yapmadığını; yalnızca duş düşünceleri içinde bulunan ve başka bir yoldan temsil edilemeyen konuya anıştırmalar yapmaya yarayan sayıları bir hesaplama *b iç im i* icine fırlattığı nı ı güvenle söyleyebiliriz. Bu acıdan duş-işlemi, sayıları, tıpaup aralarında özel adlar ve ayrımsanır biçimde sozel sunumlar olarak ortaya çıkan konuşmalar da bulunan başka düşünceleri ele aldığı biçimde, amacını ifade etmek için bir araç gibi ele almaktadır. [Aşağıdakinden sonraki paragrafa bakınız.)

Çünkü duş-işlemi aslında konuşmalar *yaratamaz*. [Bkz. I. Cilt s.232 v.s. ve II. Cilt s.37-8.] Ancak kendi iclerinde ister mantıklı isterse mantıksız olsun çoğu konuşma ve söyleşi düşlerde biçimlenebilir ve çözümleme değişmez biçimde düşünüm yaptığının duş düşünceleri icinden gerçekten yapılmış ya da işitilmiş konuşma parçalarını

cıkarmak olduğunu kanıtlar. Bu parçalarla çok keyfi bir biçimde uğraşır. Yalnızca onları bağlamlarından koparıp parçalara ayırmak ve bazı kesimleri alıp bazılarını atmakla kalmaz; sıklıkla onları yeni bir sırayla biraraya getirir, öyle ki düste bağlantılı bir bütün oluşturması için ortaya çıkan bir konuşmanın, çözümlemede üç ya da dört ilintisiz parçadan oluştuğu ortaya çıkar. Bu yeni biçimi oluştururken bir düşünce sıklıkla sözcüklerin başlangıçta düşünceyi içinde sahip oldukları

2 \ 1 9 1 4 'de eklenen dipnot:] Sayılan içeren başka düşlerin çözümlemeleri için Jung'a [1 9 1 1], Marcinkowski'ye [1 9 1 2 6] ve diğerlerine bkz. Bunlar sıklıkla

sayılarla, düşünceyi görenin şaşırtıcı bir doğrulukla yaptığı çok karmaşık işlemleri tanımlar. Ayrıca Jones'a (1912a) bkz.

148 VL DÜŞ-İŞLEMİ

anlamları terkedecek ve onlara yeni bir anlam verecektir. 23 Eğer bir düşünce onaya çıkan bir konuşmaya daha yakından bakacak olursak, onun bir yandan oldukça acık ve yoğun kesimlerden, bir yandan da birleştirici madde işini yapan ve belki de tıpkı okurken yanlışlıkla atlanmış bir harf ya da hecenin yerini doldurduğumuz gibi daha sonraki bir dönemde doldurulmuş kesimlerden oluştuğunu görürüz. Böylece düşlerdeki konuşmaların değişik taş türlerinden irice blokların birleştirici bir ara madde ile birbirine yapıştığı kaya kütlelerine benzer bir yapısı vardır. [Bkz. s. 178.]

23

[1909'da eklenen dipnot:] Bu acıdan nevrozlar taslamam düşler gibi davranırlar.

Belirtilerinden biri, istencisiz ve isteğine zıt olarak ve de zihinsel

yaşamındaki rollerini anlayamadığı şarkılar ya da şarkı parçaları işitmek — yani

varsanmak— olan bir hasta biliyorum. (Bu arada o hanım kesinlikle paranoid değildir.) Cozumleme, kendine bir dereceye dek kuralları çiğneme izni vermekle onun bu şarkıların guftelerini hatalı kullandığını göstermişti. Orneğin (Weberin *Freischütz'ündc Agalhe'nin* aryasındaki) "*Leise, leise, fromme Weise!*" [sozcuk olarak "hafif hafif ilahi melodi") dizesinde son sozcuk onun bilincdışı tarafından sanki "*Waise*" [= "oksuz" boylece dizeyi şöyle okutturuyordu: "hafif hafif sofu oksuz"] diye okunuyormuş gibi alınmıştı; burada oksuz kendisiydi. Yine "*O du selige, o du fr ö h lic h e*" ("Ey siz kutsanmış ve mutlu...") bir N o e l şarkısının girişidir; deyişi "Noel mevsimi" sozcuguyle surdurmemele onu bir duğun şarkısına donuşturmüştu.

— Aynı carpıtma mekanizması varsanının *eşlik e tm ed iğ i* bir düşünceinin ortaya çıkışında da rol oynayabilir. Hastalarımından biri nedense gençliğinde öğrenmek z o runda

kaldığı bir şiirin [V on Plalen'in] anısı tarafından rahatsız ediliyordu:

"*Nächtlich am Busenlo lispeln...*" ("Busento uzerinde g ece fısıldıyor...")? Cunku imgelemi bu alıntının ilk kesiminden oteye gecemiyordu: "*Nächtlich am Busen*"

("Goğsun uzerindeki gece").

Aynı teknik hilenin parodiciler tarafından kullanıldığını biliyoruz. *Flieg en d e*

B l ü t t e r d e İlanınmış mizah gazetesi] yayımlanan "Alman Klasiklerinden Tablolar"

dizisinde Schiller in "*Siegesfesl' ini* ona eklenen aşağıdaki deyişle resimleyen biri vardı:

Und des frisch erkampften Weibes

Freut sich der Atrid und strickt...

[Atreus'un fatih oğlu oturur

Guzel kolesinin yanma ve duğum atar...]

Burada alınlı kesiliyor. Ozgun metinde dizeler şöyle surer:

... Um den Reiz des schonen Leibes

Seine Arme hochbeglückt.

[... keyifli ve muzaffer kollarıyla

Kızın bedeninin güzelim cekiciliklerine.]

F. BAZI ORNEKLER 149

Doğrusu bu betimleme yalnızca duşlerdeki konuşmalardan duyusal nitelikte bir şeylere sahip olanlara ve duş gorenin kendisinin de konuşma olarak betimlediği konuşmalara uyar. Oteki konuşma türleri, duş gorene sanki işitilmemiş ya da konuşulmamış gibi gelenler (yani duşte sessel ya da devinimsel bir oğenin eşlik etmediği konuşmalar) bizim uyanıklık düşünme etkinliğimizde ortaya çıkanlar gibi yalnızca düşüncelerdir ve sıklıkla duşlerimize değiştirilmemiş olarak taşınırlar.

Bu turden değişime uğramamış konuşmaların bir başka verimli kaynağı, izlenmesi zor bir kaynak olmasına karşın *okunmuş* malzemedен sağlanıyor gibi görünmektedir. Ama duşlerde bir konuşma olarak belirgin bir biçimde goze carpan her şeyin izi duş gorenin yaptığı ya da işittiği bir konuşmaya dek surulebilir.

Duşlerdeki konuşmalarının kokeninin bu olduğunu gosteren örnekleri, çok başka nedenlerle değinmiş olduğum duşlerin çözümlemesi sırasında vermiştim. Orneğin I. Cilt s.270'de bildirilen "masum" carşı duşunde soylenen "bunlar artık bulunmuyor" sozcukleri, beni kasapla ozdeşleştirmeye yaramıştı; oysa diğer konuşmanın bir kesimi, "Bunu tanımıyorum; almayacağım," aslında duşu "masum" bir duş haline getirmekten sorumluydu. Anımsanacağı üzere duş goren bir önceki gün aşcısının kendisine bazı önerilerde bulunması üzerine:

"Bunu tanımıyorum; kendine cekı duzen veri" sozcukleriyle karşılık vermişti. Bu konuşmanın kulağa masum gibi gelen *ilk* kesimi, duşun altında yatan duşleme mukemmel bicimde uyan ama aynı zamanda onu ele verecek olan *ikinci* kesimini anıştırmak uzere duşe alınımişti. işte tumu aynı sonuca goturecek pek coğunun yerine gecebilecek bir başka ornek.

Duş goren bazı ölü bedenlerin yakılmakta olduğu büyük bir avludaymış.

"Ben gidiyorum," demiş "görüntüsüne dayanamıyorum." (Bu belirgin olarak bir konuşma değilmiş.) Sonra iki kasap çırağına rastlamış."

Hey" diye sormuş "tadı güzel mi?" Onlardan biri "Hayır," diye yanıtlamış "hiç de güzel değil." — sanki insan etiymiş.

Duşun masum nedeni aşağıdaki gibiydi. Duş gorenle karısı akşam yemeğinden sonra mukemmel insanlar olan ama kesinlikle *iştah verici* olmayan komşularını ziyaret etmişler. Konuksever yaşlı hanım henüz akşam yemeğini yiyormuş ve adamı tadına bakması için *zorlamış* (er150

VL DUŞ-IŞLEMt

kekler arasında bu duşunceye karşılık olarak espri amacıyla kullanılan cinsel anlamlı bir deyim vardır²⁴). İştahının kalmadığını soyleyerek reddetmiş; kadın "hadi canım" demiş "pekala yiyebilirsin", ya da bu anlama gelen sozler. Bu nedenle tadına bakmak zorunda kalmış ve kadına: "Cok guzel olmuş" diyerek iltifat etmiş. Karısıyla yeniden yalnız kaldığında komşusunun ısrarı ve de yemeğin kalitesi hakkında homurdanmış. Duşe de tam anlamıyla bir konuşma olarak ortaya cıkamayan duşunce, "goruntusune dayanamıyorum", daveti yapmış

olan hanımın fiziksel cekiciliklerine bir anıştırmaydı ve adamın onlara

bakmayı hic arzu etmediği anlamında alınması gerekiyordu.

Her ne kadar duşlerde duygulan tartışıncaya kadar [s. 188 v.s.]

tumuyle acıklamayı bir yana bırakmak zorunda olsam da, bu

bağlamda, merkez noktasını oluşturan çok belirgin konuşma yuzunden

bildireceğim bir başka duşten çok daha fazla şey öğrenilebilir. Çok net

bir duş görmüşüm. *Geceleyin Briicke'nin laboratuvarına gitmişim ve*

kapının hafifçe çalınması üzerine yanında bir sürü yabancıyla içeri giren

ve karşılıklı birkaç söz söyledikten sonra masasına oturan (merhum)

*Profesör Fleischl'a*25 kapıyı açtım. Bunu ikinci bir duş izledi. *A arkadaşım*

Fl. \Fliess 1 Temmuzda habersizce Viyana'ya gelmişti. Ona

caddede (olmuş) arkadaşım P. ile konuşurlarken rastladım ve onlarla bir

yere gittim; onlar sanki küçük bir masadaymışlar gibi karşılıklı oturdular.

Ben masanın dar kenarına oturdum. Fl. kız kardeşinden söz etti

ve onun üç çeyrek saat içinde öleceğini söyledi ve "eşik buydu" gibi

bazı sözler ekledi. P. onu anlamadığı için 26 Fl. bana döndü ve onun

işlerinden P.ye ne kadar söz etliğimi sordu. Bunun üzerine garip duygulara

yenik düşerek Fl.e P.nin (hiçbir şeyi anlayamadığını çünkü)

canlı olmadığını açıklamaya çalıştım. Ama aslında söylediğim — ve

hatâyı kendim ayırımsadım— "NON VIXIT" idi. Sonra P.ye delici bir

bakış attım. Bakışım karşısında sarardı; biçimi belirsizleşti, gözleri

hastalıklı bir maviye döndü ve sonunda eriyip gitti. Bundan çok

hoşlandım ve o anda Ernst Fleischl'ın da bir görüntüden, bir"revenant"

MJ"Nöligen", " z o r l a m a k " (b i l i n e n a n l a m d a) y e r i n e " N o l z ü c h l i g e n " " c i n s e l o l a r a k z o r l a m a k " , " t e c a v u z e t m e k " k u l l a n ı l ı r .]

[Sozu edilen kişiler hakkında açıklama için s. 209'daki dipnota bkz.]

M[B u a y r ı n t ı a ş a ğ ı d a s .2 3 7 'd e c o z u m l e n m i ş t i r .]

F. BAZI ORNEKLER 151

dan ["hayalet" — sozcuk olarak "geri donen kişi"] başka bir şey olmadığını ayımsadım ve de bana bu türden insanların yalnızca birisi istediği

sürece var olmaları ve bir başkası istediği zaman baştan savılabilmeleri

çok olası gibi geldi.

Bu güzel örnek, düşlerin çoğu niteliğini içermektedir -d u ş sırasında

benim eleştirel yeteneklerimi çalıştırmamı ve "Non vivit" diyecek

yerde "Non vixit" [yani "o canlı değil" yerine "o yaşamadı"] dediğimde yaptığım yanlışı kendi kendime bulmamı; benim olmuş olan ve'olu

olduklarının ayırdına düşün içinde varılan insanlara kayıtsızca davranmamı;

sonuncu çıkarımımın ve onun bana verdiği büyük doyumun

sacmalığını. Aslında bu düşün bu tür şaşkırtıcı özelliklerden o kadar

çoğunu sergiliyordu ki, söz oyunlarının tam bir çözümünü sunabilsem

pek çok şey verebilirdim. Ama işin doğrusu bunu yapamazdım —

yani düşün yapmış olduğumu, çok değer verdiğim insanları hırsıma

kurban etmeyi. Ancak herhangi bir gizleme de düşün anlamı olduğunu

çok iyi bildiğim şeyi yıkabilirdi; bu yüzden burada da daha sonraki [s.

207 v.s.] bir bağlamda da yorum için onun öğelerinden yalnızca bir

kacım seçerek kendimi hoşnut edeceğim.

Düşün merkez görüntüsü, P. yi bir bakışta yok ettiğim bir sahneydi.

Gözleri yabancı ve tekensiz bir maviye dönüşmüş ve o eriyip gitmişti.

Bu sahne yanılmaz bir biçimde gerçekten yaşadığım bir sahneden

kopya edilmişti. O sırada aklımda Fizyoloji Enstitüsünde bir uygulamacı olduğum ve sabahları işe erken başlamak zorunda olduğum vardı. Bazan öğrencilerin laboratuvarına geç gittiğim Brucke'nin kulağına gitmişti. Bir sabah lamacılış saatinde geldi ve benim gelişimi bekledi. Sözleri kısa ve ölçülüydü. Ama önemli olan onlar değildi. Beni boğan şey bana bakan ve beni bir hiç derekesine indirgeyen —tıpkı duşteki P. gibi; yalnız orada benim rahatlığım için roller değişmişti— korkunc mavi gözleriydi. Büyük adamın, ileri yaşında bile carpıcı güzelliğini korumuş olan gözlerini anımsayabilen ve de onu bir kez kızgınken görmüş olan hiç kimse genç günahkarın duygularını gözünde canlandırmakta güçlük çekmeyecektir.

Ancak duşte hakkındaki yargımı dile getirdiğim "*Non vixit*" in kokeninin izini surmeyi başarmam çok zaman aldı. Ama en sonunda bu iki sözcüğün, duşte, işitilen ya da soylenen sözler gibi değil *görülen* sözler gibi yüksek düzeyde bir berraklığa sahip oldukları aklıma geldi. O zaman hemen nereden geldiklerini buldum. Viyana'da Hofburg'da [imparatorluk Sarayı] Kaiser Josef Anıtının altlığında aşağıdaki etkileyici sözler yazılıydı:

152 VL DUŞ-tŞLEMI

Saluti patriae vixit

non diu sed lotus. 27

Bu yazıttan duş düşünceleri arasındaki duşmanca bir düşünce katarına uygun düşecek kadarını, "bu arkadaşın konu hakkında söyleyecek hiçbir şeyi yok — *hattâ o canlı bile değil*"i anıştırmaya yelecek kadarını

secmiştim. Bu da bana, duşu, üniversitenin avlu revaklarında
Fleischl anıtının acılışından yalnızca birkaç gün sonra gorduğumu
anımsattı.²⁸ O zaman Brucke'nin anıtını da yeniden görmüştüm ve tüm
yaşamını bilime adanmış olan çok zeki arkadaşım P. nin erken ölümünün,
kesinlikle hak ettiği aynı yerde bir anıtı bulunmasından onu
yoksun bıraktığını, hayıflanarak (bilinc dışı olarak) düşünmüş olsam
gerek. Bu nedenle düşünmede o n a bu an ıtı vermiştim; ayrıca a
anımsadığım kadarıyla ilk adı Josefdi.²⁹

Düş yorumunun kurallarına göre Kaiser Jo se f Anıtına ilişkin
anımdan türeyen Aon *vixit*'ten düş düşüncelerinin anlamının gerektirdiği
Non vivit'e geçişi hala niteleyebilmiş değildim. Düş düşünceleri
icinde geçişi olası kılan başka bir öğe bulunsa gerekti. O zaman
düşteki sahnede arkadaşım P.ye yönelik, birincisi yüzeyde İkincisi gizlenmiş
ama her ikisi de tek bir *Non vixit* deyiminde temsil edilmiş
olan düşmanca ve sevecen duygu akımlarının birbirine yaklaşması dikkatimi
cekti. Bilimde pekala hak ettiği için ona bir anıt yapmışım
ama (düşün sonunda ifade edilmiş olan) kötü bir isteğin³⁰ suçlusu
olduğu için onu yok etmişim. Bu son cümlenin çok özel bir ölçüsü
olduğunu ve aklımda bir modelin bulunması gerektiğini ayrımsadım.

Bu tür bir karşısav, tek bir kişiye yönelik, her ikisinin de tümüyle

i / .. ["ülkesinin iy iliğ i için uzun değil ama dolu yaşadı." — 1925'de eklenen dipnot:)

Yazıtın gerçek sözleri:

Saluli publicae vixit

non diu sed totus.

Benim "*publicae*" ("halk") yerine "*patria*" gecirme yanlışının nedeni Wittels 11924, 86; İn g ilizc e c ev . (1924), 100 v .s.] ta ra fin d a n doğ ru o la rak tahmin e d ilmiştir.

28| Bu toren 16 Ekim 1898 de yapılmıştı.]

29 Bir aşın belirlenme orneği olarak laboratuara çok g ec ulaşmamın gerekcesinin

g ece gec saatlere kadar çalıştıktan sonra sabah *Kaiser Josef* Strasse ile *Wahringer Strasse* arasındaki uzun yolu aşmak zorunda olmam olduğunu ekleyebilirim.

30 |Bu aynntı aşağıda s. 210'da açıklanmaktadır.]

F. BAZI ORNEKLER 153

haklı olduğu one surulen ama yine de bağdaşmaz olan iki zıt tepkinin

boylesine yanyana durması nerede bulunabilirdi? Edebiyatta yalnızca

bir parçada —ama okurda derin bir izlenim bırakan bir parca—

Shakespeare'in *Julius Caesar*'ında Brutus'un kendini haklı çıkarma

soylevinde [III. Perde, 2. Sahne], "Sezar beni sevdiği için, ona ağlıyorum;

şanslı olduğu için, seviniyorum; yiğit olduğu için, ona saygı

duyuyorum; ama hırslı olduğu için, onu oldurdum." Bu cumlelerin

bicimsel yapısıyla karşısavsal anlamı, ortusunu acmış olduğum düş

duşuncelerindckinin kesinlikle aynısı değil miydi? Boylce düşte Brulus'un

rolunu oynamıştım. Keşke düş içeriğinde bu şaşırtıcı yan

bağlantı hattını destekleyen bir kanıt parçası bulabilseydim! Olası bir

ianesi aklıma geldi. "*Arkadaşım Fl. Temmuzda Viyana'ya geldi.*"

Gerçekle düşün bu ayrıntısının hiçbir temeli yoktu. Bildiğim kadarıyla

arkadaşım Fİ. hiçbir zaman Temmuzda Viyana'da bulunmamıştı. Ama

Temmuz ayının adı [Almanca Juli — ç .n .] Jul Sczar'dan sonra konmuştu;

bu nedenle de benim Brutus'un rolünü oynamama ilişkin ara

duşunce için islediğim anıştırmayı pekala temsil edebilirdi.31

işin şaşırtıcı yanı bir zamanlar gerçeklen Brutus'un rolunu oynamıştım.

Bir keresinde, çocuk izleyiciler onunde, Schiller'den³² Brulus

ile Sezar arasındaki sahnede oynamıştım. O sırada ondort

yaşındaydım ve benden bir yaş büyük bir yeğenimle oynuyordum.

İngiltere'den bizi ziyarete gelmişti ve o da bir *revenant*'Aı, cunku onda

geri gelen, benim en küçük yaşlarımin oyun arkadaşıydı. Uc yaşımın

sonuna dek biz ayrılmaz bir ikiliydik. Birbirimiz seviyorduk ve birbirbirimizle

dovuşuyorduk ve daha önce [I. Cilt s. 246 ve s. 281] değindiğim

gibi, bu çocukluk ilişkisinin, benim, çağdaşlarımla sonraki tum

ilişkilerimde belirleyici bir etkisi olmuştur. O zamandan beri yeğenim

John, bilincdışı belleğimde değişmez bicimde saptanmış olan

kişiliğinin bazan bir yanıyla bazan diğer yanıyla pek çok kez yeniden

doğmuştur. Bana çok kötü davrandığı ve benim de zalimimin onunde

cesaret göstermek zorunda olduğum zamanlar olmuş olsa gerek; cunku

daha sonraki yaşlarda kendimi savunmak için yaptığım kısa bir konuşma,

aynı zamanda John'un dedesi olan babam beni suçlayarak: "Neden

John'a vuruyorsun?" dediğinde "Ona vuruyorum cunku o bana vuruyor."

diye yanıt verdiğim sıklıkla bana anlatıldı — o sırada henüz iki

31 "Caesar" ile "Kaiser" arasında da bir bağlantı vardı.

32|Bu astında Schiller'in oyunu *Die Rauberm* IV. Perde 5. Sahnesine Kart Moor tarafından nakledilmiş diyalog biçiminde bir şüirdir.]

154 VI. DÜŞ-tŞLEMt

yaşında bile değildim. "*Non vivit*"\ "*Non vixit*"& donuştüren şey çocukluğumun bu sahnesi olsa gerek, cunku gec çocukluğun dilinde

dovmek için kullanılan sozcuk "*wichsen*"dir ["viksen" okunur], Düşişlemi bunun gibi bağlantıları kullandırmaktan utanmaz. Gercekte benden

cok ustun olan, bu nedenle de benim erken oyun arkadaşımın yeni bir basımı olarak ortaya çıkmaya çok uygun olan arkadaşım P.ye düşmanlığım için çok az neden vardı. Bu nedenle bu düşmanlık kesinlikle geriye, John'la karmaşık çocukluk ilişkilerime gitmişti. [Daha fazlası için s. 209 v.s.na bkz.]³³

Soylediğim gibi bu düşe daha sonra yeniden doneceğim.

33Düşlerde konuşma konusundan I. Cilt s.232'de; II. Cilt s. 37-8, 46 ve 193'de söz edilmiştir.

(G)

SAÇMA DÜŞLER

DÜŞLERDE ZİHİNSEL ETKİNLİK I

Düş yorumlarımızın gidişi içinde sacmalık ögesiyle o denli sık karşılaştık ki eğer varsa onun kaynağını ve önemini araştırma anını daha fazla erteleyenleyiz. Çünkü anımsanacağı üzere düşlerin sacmalığı, düşlerin değerini yadsıyanlara, onları azalmış ve parçalı bir zihinsel etkinliğin anlamsız ürünü saymaları lehinde temel kanıtlarından birini sağlamıştı [I.Cilt s. 107 v.s. na bkz.].

Sacmalığın yalnızca görünümde olduğu ve düşün anlamı daha yakından incelenir incelenmez ortadan kaybolduğu birkaç örnek vermekle başlayacağım. İşte düş görenin olmuş babasıyla ilgili (ilk bakışta görüleceği gibi rastlantısal) iki ya da üç düş.

I

Bu, babasını altı yıl önce yitirmiş bir hastanın düşüdür. *B abası*

ağır bir fe la ke te uğramış. Gece treniyle yolculuk ediyormuş ve tren

raydan çıkmış. Vagonların koltukları birbirine geçmiş ve adamın başı

[Bundan sonra kitabın sonuna dek bir kez daha konunun tumunun, daha sonraki bir tarihe ilişkin oldukları özellikle belirtilen parçalar dışında, ilk basımda (1900) yer aldığı varsayılmalıdır.]

156 VL DÜŞ-İŞLEMt

iki yandan ezilmiş. Düş gören sonra onu sol kaşının üzerinde dikey yönde bir yarayla yatakta yalarken görmüş. (Bana duşu anlaurken eklediğine göre zaten ölmüş olduğu için) babasının felakete uğramasına şaşırılmış. Gözleri öyle parlakmış ki!

Düşlerin egemenlik kuramına göre bu düşün içeriğini aşağıdaki biçimde açıklamak zorunda kalacakuk. Başlangıç olarak düş görenin, kazayı imgelerken babasının yıllardır mezarında olduğunu unutmuş olması gerektiğini; ama düş ilerlerken anının canlandığını ve hala uyuduğu halde kendi düşününe şaşırmasına yol actığını varsayacaktık. Ancak çözümlemeler bize bu tür açıklamalar aramanın çok gereksiz olduğunu öğretmiştir. Düş gören bir heykeltraşa babasının bustunu ısmarlamıştı ve onu ilk kez düşten iki gün önce görmüştü. Felaket olarak düşündüğü de buydu. Heykeltraş babasını hiç görmemişti ve fotoğraflardan çalışmıştı. Düşten hemen önceki gün, babasına saygı gereği, eski bir aile uşağını mermer baş hakkında aynı görüşü, yani şakaklarda yandan çok dar olduğu görüşünü, edinip edinmeyeceğini anlamak için atolyeye göndermişti. Şimdi belleğinden düşün yapısını oluşturmuş olan malzemeyi anımsamayı sürdürüyordu. Babası ne zaman iş endişeleri ya da aile sorunları nedeniyle sıkıntıya düşse elleriyle alnının iki yanını,

sanki başı çok genişmiş de onu sıkıştırmak istiyormuş gibi bastırma alışkanlığında. Hasta dört yaşındayken yanlılıkla doldurulmuş bir tabanca patlayıp babasının gözlerini morarttığında orada bulunuyordu. ("*Gözleri öyle parlakmış ki!*") Duşun babasının yarasını yerleştirdiği alındaki noktada yaşamı boyunca ne zaman düşünceli ya da uzgun olsa derin bir kırışık oluşmuş. Bu kırışıklığın duşte bir yarayla yer değiştirmiş olması, geriye, duşun ikinci heyecan verici olayına yöneltti. Duş goren küçük kızının bir fotoğrafını çekmişti. Ancak fotoğra f camı parmaklarının arasından kaymıştı ve onu yerden aldığında üzerinde küçük kızın alında dikey olarak kaşına dek uzanan bir catlak görmüştü. Bunun üzerine boşinana kapılmaktan kendini alamamıştı; cunku annesinin olumunden birkac gun once, üzerinde annesinin resmi bulunan bir fotoğraf camını kırmıştı.

Bu nedenle bu duşun sacmalığı, sozel anlatımdaki, bust ve fotoğrafla gerçek kişiyi birbirinden ayıramayan bir parca ozensizliğin sonucundan başka bir şey değildir. Herhangi birimiz de [bir resme bakarak]:

"babamın bir şeyi var gibi, ne dersin?" diyebilirdik. Duşteki sacmalık

G. SACMA DUŞLER 157

goriinumunden kolayca kurtulunabilmiştir ve eğer bu tek ornekten bir yargıya varacak olsaydık görünür sacmalığa izin verildiğini hatta onun düzenlendiğini düşünme eğiliminde olmamız gerekirdi.

n

işte benim bir duşumden hemen tumuyle benzer bir başka ornek.

(Babamı 1896'da yitirdim) *Ölümünden sonra babam Macarlar arasında*

siyasal bir rol oynamış ve onları siyasal olarak bir araya gelirmiş.

Burada küçük ve belirsiz bir resim gordum: *Sanki Reichstag daymışlar gibi bir insan kalabalığı; bir ya da iki iskemlenin üzerinde birisi ayakta duruyor, diğer insanlar da onun çevresinde. Ölüm döşeginde Garibaldi'ye ne çok benzediğini anımsadım ve o vaadin yerine gelmiş o lmasına sevindim.*

Bundan daha sacma ne olabilirdi? Duş, Macarların parlamento *engellemesi* ile yasadızlık durumuna düşürüldüğü ve Koloman Szell² tarafından kurtarıldığı bir krize girdiği sırada gorulmuştu. Duştaki sahnenin oylesine küçük boyutta resimler halinde gorunen ince ayrıntısı, düşün yorumuyla ilintisiz değildi. Duş düşüncelerimiz genellikle gercek boyutlardan daha küçük ya da daha büyük gorunen gorsel resimlerle temsil edilirler. Ancak duşumde gordüğüm resim, resimli bir

Avusturya tarihine yerleştirilmiş ve Maria Theresa'yı Pressburg Reichstag'ında [meclis] unlu "*Moriamur pro rege n o stro*"³ sahnesinde

gosteren bir ağac baskının kopyasıydı. Maria Thcresa gibi babam da duşte cevresinde bir kalabalıkla ayakta durmaktaydı. Ama iki *iskemle*

["iskemle" = "*Stuhl*"] üzerinde ayakla duruyordu. Onları bir araya getirmişti boylece de bir yönetmen yargıc olmuştu. ["*S tu h lr ic h ie r* ",

sozcuk olarak "iskemle-yargıc".] (Birleştirici bir bağlantı yaygın [Almanca]

"yargıca gereksinmemiz yok" deyimi tarafından sağlanmıştı.)

Cevrede ayakta duran bizler aslında babamın olum döşeginde ne kadar

da Garibaldi'ye benzediğini soyluyorduk. Babamda *post-mortem* [olum

2[Macaristan'da 1898-9'daki ani bir siyasal kriz Szell başkanlığında bir koalisyon

hukumeti kurulmasıyla cozulmuştu]

3["Kralımız için oleceğiz!" Maria Therca'nın Avusturya Hanedan Savaşında

1740'da tahta çıkmasından sonra destek istemine Macar soylularının yanıtı.] —

Olağandışı küçük resimlerle dolu olan ve kaynağının duş gorenin gündüz gorduğu

Jacques Callol'nun gravurlerinden biri olduğu ortaya çıkan bir duşun özetini nerede

okuduğumu -.nımsayamıyonjm. Bu gravurler gercekten çok sayıda çok küçük figürler

icerir. Onların bir dizisi Otuz Yıl Savaşlarının dehşetini resimlemektedir.

158 VI. DUŞ-IŞLEMt

sonrası, — ç .n .] bir ısı artışı olmuş yanakları giderek daha koyu

kırmızı bir renk almıştı... Bunu anımsayınca düşüncelerim istencsizcc:

Und hinler ihm in wesenlosem Scheint

Lag, was uns alle bandigt, das Gemeirt.4

ile surdu.

Bu yüceltilmiş düşünceler [cozumlemede] bir başka anlamda ortak

["g em e in "] olan şeylerin ortaya çıkmasına yol ha/ırladı. Babamın

ısısının *post-mortem* artışı, duşteki "olumunden sonra" sozcuklerine

denk düşüyordu. Çok ağır ıstırabı son haftalarında karsaklarında tam

bir felce [*engellenme*] neden olmuştu. Bunu her turden saygısız

düşünceler izledi. Babasını ortaokuldayken yitirmiş —o zaman ben derinlemesine

etkilenmiş ve ona arkadaş olmayı önermişim— bir akranım

bir keresinde bana kadın akrabalarından birinin nasıl da acı bir

yaşantısı olduğunu kucumseyerek anlatmıştı. Kadıtun babası yolda

düşüp olmuş ve eve getirilmiş; giysileri çıkarıldığı zaman olum anında

y a d a *post-mortem* gaitasını [*"Sluhl"*] (aynı zamanda iskemle demek,

— ç .n .] kacırıldığını görmüşler. Kızı bundan o denli mutsuz olmuş ki

bu cirkin ayrıntının babasına ilişkin anısını bozmasını engelleyememiş.

Burada bu düşün icine gomulu isteğe ulaşmış olduk. "İnsanın, olumundan sonra, çocuklarının gözünde, büyük ve kirlenmemiş olarak durması," — bunu kim arzulamazdı? Düşün sacmalığı haline gelmiş olan neydi? Görünürdeki sacmalığı yalnızca, kendi içinde kurula son derece uygun ve parçaları arasındaki zıtlığın içerdiği herhangi bir sacmalığı gözardı etme alışkanlığında olduğumuz bir konuşma figürünün sozcğu sozcğune resmini vermiş olmasıydı. Bu ornekte de bir kez daha görünürdeki sacmalığın amaçlı olduğu ve bilerek üretilmiş olduğu izleniminden kurtulmak olanaksızdır.⁵

Düşlerde olmuş insanların, ortaya çıkma ve sanki canlıymışlar gibi davranıp bizimle ahbaplık etme sıklığı, gereksiz bir şaşkınlığa yol açmış ve düşleri kavrayış yoksunluğumuza büyük rahatlık getiren bazı

'|B u dizeler Schiller in "Lied von der Glocke"sine G o c ih cn in , arkadaşının olumundan birkaç ay sonra 10 Ağustos 1805'de yapılan anısal loren için yazdığı on deyiştir. S ch ille r in ruhunun hakikatin, iyiliğin ve gu z e lliğ in sonsuzluğuna doğru uzaklaştığını oysa "arkasında, g o lg e li bir yanılısamın, hepimizi birbirine bağlayan şeylerin — ortak olan şeylerin— kaldığını" söyler.)

-?(Bu düşün s. 176 v.s. nda daha fazla tartışılmıştır.)

G. SACİMA DÜŞLER 159

dikkate değer açıklamalar üretmiştir.⁶ Hatta bu düşlerin açıklaması çok yalındır. Sıklıkla kendi kendimizi şöyle düşünürken bulabiliriz: "Eğer babam sağ olsaydı buna ne derdi?" Düşler bu türden bir "cğer"i, söz konusu kişiyi özel bir ortamda varmış gibi temsil etme dışında ifade

edemezler. Orneğin buyukbabasından buyuk bir miras kalmış genc bir adam, onemli miktarda bir para harcadığı icin kendi kendine kızıgnlık duyduğu bir donemde, bu nedenle, duşunde buyukbabasının yeniden sağ olduğunu ve kendisinden hesap sorduğunu gormuştu. Ve de bizim daha iyi bilgilerimize gore her şey bir yana sozkonusu kişinin olmuş olduğu biciminde karşı cıktığımızda duşun eleştirisi saydığımız şey aslında ya olu kişinin olaya tanık olacak kadar yaşamadığı icin avuntu veren bir duşuncedir ya da aruk karışamayacağı icin bir doyum duygusudur.

Olmuş akrabalara ilişkin duşlerde ortaya cıkan ama alay ve kucumseme ifade etmeyen bir başka sacmalık turu vardır.⁷ Uc derecede bir reddetmeyi belirtir ve boylecc de duş gorenin tumuyle duşunulemez saydığı bastırılmış bir duşuncenin temsil edilmesini olası kılar. Eğer insan duşlerin istenenle gercek olan arasında ayırım yapmadığını aklında tutmazsa bu tur duşleri aydınlatmak olanaksız gibi gorunur.

Orneğin son hastalığı boyunca babasına bakmış ve onun olumunden sonra derin uzuntu duymuş bir adam aradan bir sure gectikten sonra aşağıdaki anlamsız duşu gormuştu. *Babası yine sağmış ve kendisiyle her zamanki gibi konuşuyormuş, ama* (dikkate değer nokta burasıymış) *aslında ölmüşmüş yalnızca bunu bilmiyormuş.* Bu duş, yalnızca, eğer, "aslında olmuşmuş" sozcuklerine "duş gorenin isteği uzerine" eklersek ve "bilmediği şey" in duş gorenin boyle bir isteğinin bulunması olduğunu acıklarsak anlaşılır bir hal alır. Babasına bakarken bircok kez onun olmesini istemişti; yani aslında duşunduğu, olumun adamın acılarına bir son vermesi biciminde sevecen bir

duşunceydi. Babası olduktan sonra, yas cekerken, bu acıma dolu istek

bile, sanki onun ara cılığıyla oğlu hasta adamın yaşamını

kısaltmaya gercekten katkıda bulunmuş gibi, bilincdışı bir kendine

6[Bu paragraf 1909'da eklenmiştir.]

7[Bu paragraf 1911 'de eklenmiştir. Paragrafın ilk cumlesi, Freud'un daha once

duşlerdeki sacmalığı, duş düşünceleri icinde bir alay ve kucumseme bulunmasıyla

acıkladığını düşündürüyor. Aslında henüz boyle bir şey yapmamıştır ve bu sonuc

acık bir bicimde yalnızca aşağıda (s. 173 v.s.nda) sacma düşlere ilişkin kuramını toparladığı

bir paragrafla ortaya konmuştur. Bu paragrafm daha ileride bir yere konacak

yerde buraya eklenmiş olması olasıdır.]

160 VI. DUŞ-tŞLEMİ

kızma konusu haline gelmişti. Duş gorenin babasına yönelik en erken

bebeksi itkilerinin harekete gecmesi bu kendine kızmanın b ir duş

biciminde anlatım bulmasına olanak vermişti; ama duşun k ışk irticısıyla

duş zamanı düşüncelerinin boyle taban tabana zıt olması tam da

duşun sacmalığını gerekli kılan şeydi.⁸

Duş gorenin sevdiği olmuş insanların düşlerinin duş yorumunda

guc sorunlar yarattığı ve bunların doyurucu bicimde cozumlenmelerinin

her zaman yapılamadığı bir hakikattir. Bunun nedeni, duş gorenin

olu kişiyle ilişkilerine egemen olan ozellikle guclu bir bicimde belirgin

duygusal cifte değerliliklerdir (ambivalans). Bu tur düşlerde olu kişiye

başlangıcla sağmış gibi davranılması, sonra ansızın onun yine olu

olduğunun ortaya cıkması ve duşun daha sonraki bir kesiminde yeniden

canlı sayılması cok sık olarak gorulur. Bunun akıl karıştırıcı bir etkisi

vardır. Bana oyle geliyor ki olumle yaşam arasındaki bu donuşum duş
goren acısından bir *kayıtsızlığı* temsil etme niyetindedir. ("Onun sağ
ya da olu olması benim için aynı şeydir.") Kuşkusuz bu kayıtsızlık
gerçek değil yalnızca arzu edilen bir şeydir; duş gorene çok yoğun ve
sık lık la celişik duygusal tulumunu reddetmede yardımcı olmaya
çalışmakta, böylece de onun *çifte değerliliği*'nin bir duş temsili halini
almaktadır. Duş gorenin olu insanlarla ilişkiye girdiği başka duşlerde
aşağıdaki kural bize bir ölçüt sağlayabilir. Eğer duşte olu adamın olu
o lduğundan hic soz e d ilm iy o rs a , duş goren kendisini o n u n la
eşitlemektedir: Kendi olumunun duşunu goruyordur. Eğer duşun gidişi
icinde duş goren ansızın kendi kendine şaşkınlık icinde "hey o oleli
çok oldu," diyorsa, bu eşitliği reddetmekte ve duşun kendi olumunu
belirlediğini yadsımaktadır. Ama duş yorumunun bu turden duşlerin
tum gizlerini ortaya çıkarmaktan uzak olduğunu seve seve itiraf ediyorum.

ra

Getireceğim bir sonraki ornekte duş-işlemini malzemenin icinde

hicbir fırsat bulunmadığı için bile bile bir sacmalık imal etme eylemi

icinde yakalayabilmişim. Benim tatile çıkarken Kont Thun'la

[1917'de eklenen dipnot:[Benim zihinsel işleyişin iki ilkesine ilişkin makaleme (1911b) bkz. [O makalenin sonunda aynı düşünülür. Çok benzer bir düşün, Freud'un

Giriş Konferanslarının (1916-17) onikincisinde No. 3 olarak çözümlenmiştir. Bir sonraki paragraf 1919'da eklenmiştir.]

G. SACMA DÜŞLER 161

karşılaşmamdan doğan düşten alınmıştır. [I. Cilt s. 256 v.s.na bkz.]

Bir arabadayım ve arabacıya beni istasyona götürmesini söylüyorum.

Sanki onu fazla yormuşum gibi biraz karşı çıkmasından sonra ona

"Sizinle tren yolu boyunca gidemem" diyorum. Sanki normalde in sanın

irenle aştığı bir uzaklığı onunla gitmiş gibiyim. Çözümleme bu

akıl karıştırıcı ve anlamsız oykuya aşağıdaki açıklamayı gelirdi. Bir

gün önce beni Dombach'da9 anayoldan uzak bir caddeye götürmesi için

bir araba tutmuşum. Ancak surucu caddenin nerede olduğunu bilmiyordu

ve bu mükemmel insanların her zaman yaptığı gibi sonunda ben

olup bitenleri l'arkedip ona doğru yolu söyleyene ve birkaç alaycı

sozcuk ekleyene dek dolaştı durdu. Daha sonra çözümlemeye geri

donmem gereken bir düşünce katarı beni bu araba surucusundan aristokratlara

götürdü. O anda, düşünce yalnızca biz burjuva sınıfındakileri

aristokrasiye ilişkin olarak en çok carpan şeyin surucu kolluğuna

gecmeyi yeğlemeleri olduğu biçiminde geciveren bir kavramdı.

Gerçekten Kont Thun, Avusturya Devlet Arabasının surucusuydu. Ancak

düşteki ikinci cümle bu yolla araba surucusuyla özdeşleştirdiğim

erkek kardeşime göndermeydi. O yıl onunla birlikte İtalya'ya yapacağım

bir geziyi iptal etmiştim. (" *Sizinle tren yolu boyunca gidemem.*")

Bu iptal onun bu tur gezilerde, bir yerden bir yere çok hızlı giüne ve aynı günde pek çok güzel şey görme konusundaki ısrarlarımla kendisini *aşırı yorma* alışkanlığında olduğum (bu, duşta değişmemiş olarak ortaya çıkmıştı) yolundaki yakınmalarına karşı bir tur ceza olmuştu. Duş akşamı kardeşim istasyona dek bana yoldaşlık etmişti; ama istasyona gelmeden az önce, ana hat başlangıcına bitişik banliyo istasyonunda, banliyo treniyle Purkersdorfa gitmek üzere arabadan atlamıştı. Ona Purkersdorfa banliyo treni yerine ana hat treniyle gitmekle benimle biraz daha kalabileceğini söylemiştim. Bu, duşteki *normalde insanın trenle aştığı bir uzaklığı* arabayla aştığım parçaya yöneltti. Bu gerçekte olmuş olanın ters çevrilmesiydi — bir tur "*tu quoque*"n yargılama. Kardeşime söylediğim şeydi; "Banliyo treniyle aşacağın yolu ana hatla benimle birlikte gidebilirsin." Duşteki tüm kargaşayı "banliyo treni"nin (ki rastlantısal olarak araba sürucusu ile kardeşimi biraraya getirmede büyük yardımı vardı) yerine "araba"yı

9[Vıyana'nın kenar mahallelerinde.]

10[Vıyana'nın yedi, sekiz mil dışında.]

11 ["sen de yapmıştın" diye karşılayabileceğimiz bir deyim. — ç.n.]

162 VI. DUŞ-IŞLEMt

gecirerek yaratmışım. Böylece duşta, çözülmesi pek de olası olmayan ve duşta benim daha önceki bir sozumun ("*Sizinle tren yolu boyunca gidemem.*") tam karşıtı olan anlamsız bir şeyler üretmeyi başarmışım.

Ancak banliyo treniyle arabayı birbirine karıştırmamın hiçbir gereği

olmadığı için duşte tüm bu anlaşılmaz işleri amaçlı olarak yapmış olmam gerekir.

Peki amaç *neydi*? Şimdi duşlerde sacmalığın önemini ve onlara izin verilmesine hatırlanmasıyla ilgili neden olan güdülerini keşfetmemiz gerekiyor. Buradaki düşün gizin çözümünü şöyleydi. Bu duşle ' *fa h r e n* ' ız sozcuklarıyla bağlantılı olarak sacma ve anlamsız bir şeyler bulunması gerekiyordu çünkü duş düşünceleri temsil edilmeyi bekleyen özel bir yargı içermekteydi. Bir akşam, aynı düşün oteki sahnelerinden birinde "kahya kadın" olarak ortaya çıkan konuksever ve nukteli hanımın evindeyken, çözemediğim iki bilmece işitmişim. Toplulukta bulunan diğer kişiler bilmeceleri bildiklerinden yanıtları bulmak için boşa cabalarımla oldukça gülünç bir duruma düşmüştüm.

"*Nachkommen*" ve "*Vohrfahren*" sozcukları üzerine cinaslara dayanıyorlardı ve şöyle olduklarından eminim:

Der Herr befiehlt's,

Der Kutscher tut's.

Ein jeder hat's

Im Grabe ruht's.

[Efendinin isteğiyle

Surucu kabul eder:

Herkeste bulunduğunu

Mezarlıkla yatanın.]

(Yanıt: "*Vorfahren*" ["Surup gitmek" ve "Onculler"; daha da tam olarak "onde giunek" ve "alalar").)

12 **[Duşte ve çözümlemede birçok kez kullanılmış olan Almanca "fahren"**

sozcuğu, İngilizce "binmek" (arabaya) v e "yolculuk etmek" [trende] karşılığıdır ve değişik bağlamlarda bu sozcuklerin her ikisi de ceviride kullanılmak zorundadır.

[Ayrıca I. Cilt s.258 n. 36'ya bkz.] [Turkce'de her iki taşıta da "binmek" kullanıldığı için bu aynm ortadan kalkabilmektedir. —c.n.]

G. SACMA DUŞLER 163

ikinci bilmecenin ilk yarısının birincinin aynı olması daha da akıl

karıştırıcıydı:

Der Herr befiehlt's,

Der Kutscher tut's.

Nicht jeder hat's

In der Wiege ruht's.

[Efendinin isteğiyle

Surucu kabul eder:

Herkeste bulunmadığını

Beşikte yatann.]

(Yanıt: "*Nachkommen*" ["Arkasından gitmek" ve "Ardıllar"; daha da tam olarak "arkadan gelmek" ve "torunlar"].)

Kont Thun'u böyleşine etkileyici bir bicimde "*sürüp giderken*"

gorduğumde ve bunun uzerine buyuk beyefendinin doğma zahmetine

katlanmadaki (*Ardıl* haline gelmedeki) iyiliği hakkında sozleriyle Figaro'nun

havasına girdiğimde bu iki bilmece, duş-işlcmi tarafından ara

duşunceler olarak benimsenmişti. Aristokratlar kolayca suruculerle

karıştırılabildiklerinden ve dunyanın bizim kesimimizde bir surucuden

"*Schwager*" ["arabacı" ve "kayınbirader"] diye soz edildiği bir donem olduğundan, yoğunlaştırma işlemleri erkek kardeşimi aynı resmin icine

getirebilmişti. Ancak tum bunların arkasında işleyen duş düşuncesi

şoyle surmuştu: "insanın atalarıyla ovunmesi sacma, daha iyisi kendisinin bir ata olması." Bir şeylerin "sacma olduğu"na ilişkin bu yargı, duşteki sacmalığı ureten şeydi. Bu da duşun karanlık bolgesinde geriye kalan bilmeceyi aydınlattı, yani benim o surucunun arabasına daha önce bindiğimi neden duşunduğumu, [*'vorhergefahren*" ("onceden binmek") — *"vorgefahren*" ("surup gitmek") — *"vorfahren*" ("atalar").]

O halde eğer duş duşuncelerinin icerdiği öğeler arasında bir şeylerin "sacma olduğu"na ilişkin bir yargı varsa, —yani, duş gorenin bilincdışı duşunce katarlarından herhangi birinin gudusu eleştiri ya da alay iceriyorsa— bir duş sacma hale getirilir. Buna gore de sacmalık, duş duşuncelerindeki bazı maddi ilişkilerin duş ic eriğinde ters cevrilmesi [s. 58 v.s.] ya da devinime ketvurulması duyumsamasının somurulmesi [s. 68 v.s.] gibi başka yontemlerle birlikte duş-işleminin

164 VL DUŞ-IŞLEMt

bir celişkiyi temsil etme yontemlerinden biridir. Ancak bir duşteki sacmalığın cevirisini basil bir "hayır" olmamalıdır; o, duş duşuncelerinin celişkiyle aşığılama ya da gulmeyi birleştiren *m iza c im* yeniden uretme amacındadır. Duş-işlemi yalnızca boyle bir amac cercevesinde anlamsız olan bir şeyi uretir. Burada da *gizli içeriğinin bir parçasına görünür bir biçim veriyordur.13*

Aslında bu anlamda inandırıcı bir sacma duş orneğiyle daha once karşılaşmıştık: Sabah sekize ceyrek kalaya dek suren ve orkestranın bir kuleden yönetildiği v.b. bir Wagner operasının sahnelenişiyle ilgili —bir cozumleme olmaksızın yorumladığım— duş (bkz. s. 72 v.s.).

O, acıkca şunu demek istiyordu: "bu *karmakarışık* bir dünya ve *çilgin* bir topluluktur; bir şeyleri hak eden kişi onu elde edemez, ama hiçbir şeye aldırış etmeyen kişi onu *elde eder*" ve de orada duş goren kendi yazgısını kuzcuninkiyle kıyaslıyordu. — Duşlerdeki ilk sacmalık orneklerimizin olu bir babayla ilişkili olması hiçbir bicimde rastlantısal değildir. Bu olgularda, sacma duşler yaratmanın koşulları tipik bir bicimde bir arada bulunur. Bir babanın kullandığı otorite, cocuklarında, erken çağlarda bir eleştiriye harekete gecirir ve onlar uzerine uyguladığı istemlerin ağırlığı, onları, kendi rahatlıkları icin, babalarının herhangi bir zayıflığı konusunda gozlerini acmaya yoneltir; ama akıllarımızda bir baba figurunun harekete gecirdiği ata saygısı, özellikle onun olumunden sonra, bu tur bir eleştirin bilincli olarak ifade edilmesini yasaklayan sansuru sıkılaştırır.

B o y l e c e d u ş - i ş l e m i a n l a m s ı z b i r ş e y o l a r a k k e n d i s i n e s u n u l m u ş o l a n d u ş u n c e y i , o n u n l a b a ğ l a n t ı l ı a n l a m s ı z b i r ş e y y a r a t m a y o n t e m i y l e g u l u n c l e ş t i r i r .

Heine, Bavyera Kralı tarafından yazılmış bazı berbat şiirlerle alay etmek icin aynı yolu benimsemiştir. Bunu çok daha berbat bir şiir yazarak yapmıştır:

Her Ludwig ist ein grosser Poet,

Und singt er, so sturzt Apollo

Vor ihm auf die Kniee und bittet und fleht,

"Halt ein! ich werde sonst toll, o!"

[Sir Ludwig büyük bir ozandır

Ve o ağzım acar acmaz Apollo

Dizlerine kapanır v e o n a y a l v a r ı r :

"Dur! yoksa doneceğim aptalo!

Lobgesänge auf König Ludwig, I.)

G. SACMA DUŞLER 165

IV

işte olu bir babaya ilişkin bir başka sacma duş. *Doğduğum yerin kent meclisinden, 1851 yılında, binlerinin benim evimde geçirdiği bir nöbet nedeniyle yatmak zorunda kaldığı hastanenin ücretlerine ilişkin bir yazı almıştım. Buna gülmüştüm çünkü bir kere 1851'de henüz doğmamıştım; ayrıca bu olayla ilişkisi olabilecek olan babam zaten ölmüştü. Yatakta yattığı yandaki odaya gittim ve ona olayı anlattım. 1851'de bir kez sarhoş olduğunu ve gözlem altına alınması ya da ka patılması gerektiğini anımsayarak beni şaşırttı. T şirketi hesabına çalıştığı sıralardı. "İçki de içer miydin?" diye sordum "hemen bundan sonra mı evlenmiştin?" Kuşkusuz söz konusu yıldan hemen bir sonraki yılmiş gibi gelen 1856'da doğduğumu hesapladım.*

Bir önceki tartışmadan, bu duşun sacmalığını ortaya koyuşundaki direktmenin yalnızca duş düşünceleri içinde özellikle acı verici ve tutkulu bir tartışmanın varlığını belirlediği biçiminde alınabileceği sonucuna varmamız gerekir. Bu nedenle, bu duşte, tartışmanın ortada yapıldığım ve babamın alayın apacık nesnesi olduğunu gözlemleyerek daha da şaşıracacağız. Bu tur bir acıklık duş-işlemiyle bağlantılı olarak sansurun işleyişine ilişkin varsayımlarımızla celişiyor gibidir. Ancak, bu örnekte, babamın yalnızca bir gösteri tipi olarak one surulduğu ve tartışmanın aslında duşte tek bir anışurmayla ortaya çıkan başka birisiyle

olduğu anlaşıldığında konum daha bir acıklık kazanacaktır. Normalde bir düşün, arkasına düş gorenin babasının gizlendiği bir başkasına baş kaldırmayla uğraşmasına karşın, burada bunun tersi gcccrlidir. Babam, bir başkasını perdelemek için bir korkuluğa donuşturulmuştu; düşün ise kural olarak kutsal sayılan bir kişiyi bu gizlenmemiş yolla ele almasına izin verilmişti; cunku aynı zamanda gercekte kast edilen kişinin o olmadığını kesin olarak biliyordum. Bunun böyle olduğu, düşün heyecan verici nedeniyle gösterilmişti.

Cunku düş, yargıları eleştirilmeyen kıdemli bir meslekdaşımın, hastalarımın birinin ruhcozumsal sağaltımının *beşinci* yılına girmesini onaylamadığını ve buna şaşırıldığını dile getirdiğini işitmemden sonra ortaya çıkmıştı. Düşün ilk cumleleri saydam bir kılık değiştirme altında bu meslekdaşın bir süre babamın artık doyuramadığı görevleri ("*ödenmesi gereken ücretler,*" "*hastanede kalmak*") üstlendiğini ve ilişkimiz daha az dostca bir hal almaya başladığında bir babayla oğlu arasında bir anlaşmazlık çıktığında babanın işgal ettiği konum ve de

166 VI. DUŞ-tŞLEMI

onceden onun yaptığı yardım nedeniyle kaçınılmaz olan duygusal çalışmanın aynısı bir çalışmayla uğraştığımı anıştırmaklaydı. Düş düşünceleri benim *daha hızlı ilerlemediğim* biçiminde bir serzenişe — başlangıçla yalnızca hastalan sağaltmama uygulanan, daha sonra başka şeylere de yaygınlaştırılan bir serzeniş— şiddetle karşı çıkıyordu. Daha cabuk ilerleyen başka birini biliyor mu acaba diye düşünüyordum. Benim sağaltım yöntemlerim bir yana bu tür rahatsızlıkların zaten iyileştirilemediğinin

ve yaşam boyu surduğunun ayırdında mıydı? Tüm

bir yaşam suresi ile kıyaslandığında *dört ya da beş yıl* neydi ki; özellikle de sağaltım sırasında hastanın durumunun bu denli rahatladığı gözönüne alındığında.

Bu düşteki sacmalık izleniminin büyük kesimi düş düşüncelerinin değişik parçalarından cümlelerin herhangi bir geçiş olmaksızın bir araya getirilmesiyle gerçekleştirilmişti. Örneğin "*yandaki odaya gittim*" v.b. cümlesi daha önceki cümlelerin uğraştığı özneyi bir yana bırakmış ve babamı ona danışmadan nişanlanmış olduğum konusunda bilgilendirdiğim koşulları doğru bir biçimde yeniden üretmiş. Bu nedenle bu cümle bana o olayda yaşlı adamın gösterdiği hayran olunası olumsuzluğu anımsatmış ve onu bir başkasının — ucuncu bir kişi— davranışıyla kıyaslamış. Gözlemlenmesi gereken nokta, düşün babamla alay etmesine, onun, düş düşüncelerinde, koşulsuz bir hayranlıkla başka insanlara örnek olarak sunulmuş olduğu için izin verildiğidir. Bu her sansurun, yasaklanan şeylerden, *gerçek* olanların söylenmesinden *gerçe k dışı* olanların söylenmesine izin vermesi biçimindeki temel doğasından ileri gelmektedir. Onun "*bir kez sarhoş olduğunu ve gözlem altına alındığını ya da kapatıldığını*" anımsadığını anlatan bir sonraki cümle artık gerçekte babamla ilişkili hiçbir şeyden söz etmemekteydi. Burada yerine geldiği kişilik, derin bir saygıyla arkasından gittiğim ve bana karşı davranışı, kısa bir beğeni döneminden sonra gizlenmemiş bir düşmanlığa dönüşmüş olan büyük Meynerı'ten¹⁴ başkası değildi. Düş onun bana gençliğinde bir ara kendini *kloroformla sarhoş*

etme alışkanlığı bulunduğunu ve bu yüzden bir bakımevine gitmek zorunda

kaldığını anlatmış olduğunu anımsattı. Ayrıca onunla olumundan

kısa süre önce yaşadığımız bir başka olayı da anımsatmıştı. Onunla

Theodor Meynert (1833-1892) Viyana Üniversitesinde Psikyatrist Profesörüdür.]

G. SACMA DÜŞLER 167

la varlığını yadsıdığı erkek histerisi konusunda yazılı olarak tatsız bir

catışmamız olmuştu.15 Olumcul hastalığı sırasında kendisini ziyaret

ettiğim ve durumunu sorduğum zaman uzun uzun durumunu anlatmış

ve konuşmasını şu sözlerle bitirmişti: "Biliyorsunuz, ben her zaman

erkek histerisinin en acık örneklerinden biriydim." Böylece bu kadar

uzun süredir inalla yadsıdığı şeyi kabul ederek beni şaşırtmış ve de

hoşnut etmişti. Ama düşün bu sahnesinde babamı, Meynert için bir

paravan olarak kullanabilmemin nedeni iki tip arasında gözlemlemiş

olduğum herhangi bir benzeşime dayanmıyordu. Sahne, düş düşünceleri

icindeki koşullu bir cumlenin kısa ama tümüyle uygun bir temsiliydi.

Cumlenin tümü şöyleydi: "Eğer ikinci kuşaktan olabilseydim,

*bir profesörün ya da bir Hofral'ın oğlu olabilseydim kesinlikle *daha**

**hızlı ilerlerdim."* Düşte babamı bir Hofrat ve bir profesör yapmıştım.*

*Düşteki en bağırğan ve rahatsız edici sacmalık onun, *sanki beş yıllık**

**fa rk in hiçbir önemi yokmuşçasına* bana 1856'dan farksızmış gibi gelen,*

1851 tarihini ele alışında yatıyordu. Ama bu, lam da düş düşüncelerinin

*ifade etmeye cabaladığı şeydi. *Dört ya da beş yıl*, bu çözümlemede*

daha önce sözünü ettiğim meslekdaşımın desteğinden hoşnutluk

duyduğum sürenin uzunluğuydu; ama bu aynı zamanda benim evlenmek

icin *nişanlımı* beklettiğim sureydi; ayrıca da duş düşünceleri tarafından canla başla somurulen bir rastlantıyla benim en uzun süren hastamın lam bir iyileşmeyi elde etmesi için beklettiğim sürenin uzunluğuydu. Duş düşünceleri "*Beş yıl nedir ki?*" diye sormuştu, "*bana göre zaman bile değil, sayılmaz bile.* Onumde yeterince zamanım var. Ve inanmayacaksınız ama sonucta *onu* başardığım gibi, *bunu* da başarmış olacağım." Ancak bunlar bir yana, yüzyıl sayısı o İmaksızın tek başına 51 sayısı bir başka, aslında zıt bir anlamda belirlenmişti; bu da onun duşte birçok kez ortaya çıkmasının nedeniydi. 51, erkekler için özellikle tehlikeli gibi görünen bir yaştı; bu yaşta ansızın olmuş meslekdaşlar biliyordum ve bunlardan biri, uzun gecikmelerden sonra, olumunden yalnızca birkaç gün önce profesörlüğe atanmıştı.¹⁶

1 [Bu c a tışm a F reu d 'u n *Ö zya şam ö y k ü se l Ç a lışma'sınm* (1 9 2 5 d) b irin c i bölümünde bira z ayrıntılı olarak bcLİmlenmiştir.]

16[Bu, hic kuşkusuz F u c ss'in d onemsellik kuramına b ir gönderme. $51 = 28 + 23$, s ırasıyla dişi ve erkek dönemler. I. C ilt V. Bolum A Kesimi 2. d ip n o ta bkz. 51 sayısının birçok k ez ortaya çıkmasından s.237'de so z ediliyor. Duşun c ozum leme si aşağıda s. 177 v.s.nda suruyor.]

168 VI. DUŞ-IŞLEMI

V

işte sayılarla oynayan bir başka sacma duş daha. *Tanışlarımdan biri, Herr M. , bir denemede Goelhe'den başkası olmadığını hepimizin bildiği biri tarafından haksız bir şiddetle saldırıya uğramış. Herr M. doğal olarak saldırı nedeniyle perişan olmuş. Bundan bazı masa arkadaşlarına*

acı acı yakınmış; ancak bu kişisel yaşantıdan Goethe'ye olan hayranlığı hiç etkilenmemiş. Ben, bana olanaksız gibi görünen bazı zamandizinsel [kronolojik] verilere biraz ışık tutmaya çalıştım. Goethe IS32'de ölmüştü. Onun Herr M.ye saldırısının doğal olarak bundan daha önce yapılmış olması gerekliliğinden o sırada Herr M. çok genç bir adam olmalıydı. Onsekiz yaşında olmuş olması akla yakın gibi geliyor. Ancak aslında hangi yılda olduğumuzdan tam da emin değildim; bu yüzden benim tüm hesaplamalarım bir belirsizlik içinde eriyor. Bu arada saldırı Goethe'nin "Doğa" üzerine ünlü denemesinde yer alıyor.

Bu duşteki anlamsızlığı haklı kılan araçları cabucak bulacağız. Bazı masa arkadaşları arasında lammiş olduğum Herr M. kısa süre önce benden genel felç belirtileri gösteren erkek kardeşini muayene etmemi istemişti.

Kuşku doğrudu; bu muayene sırasında garip bir durum ortaya çıkmıştı, çünkü konuşmasının akışı içinde ortada hiçbir neden yokken kardeşinin *gençlik çılgınlıklarını* anlatarak onu ele vermişti. Hastaya doğum yılını sormuş ve bellek zayıflığını ölçmek için birkaç küçük toplama yaptırmıştım — bu arada yine de testleri oldukça iyi yapabiliyordu.

Duşte kendimin bir felçli gibi davrandığımı zaten görebilmiştim.

(*Hangi yılda olduğumuzdan tam da emin değildim.*) Duş malzemesinin

bir başka kesimi bir başka yakın kaynaklan turemişti. Bir tıp

dergisinin arkadaşça ilişkilerimiz olan editörü Berlin'deki arkadaşım

Fl'in. [Fliess'in] son kitabı hakkında oldukça ters, "*perişan edici*", bir

eleştiri yayımlamıştı. Eleştiriye dar görüşlü çok genç bir eleştirmen

yazmıştı. Araya girmeye ve editöre catmaya hakkım olduğunu

duşundum. Eleştiriyi yayımlamış olduğu için icten uzuntulerini, ama bir düzeltme yapmayı üstlenemeyeceğini ifade etti. Bu nedenle dergiyle ilişiyimi kestim ama istifa mektubumda *kişisel ilişkilerimizin olaydan etkilenmeyeceği* umudunu dile gelirdim. Duşun ucuncu kaynağı, bir kadın hastadan, erkek kardeşinin akıl hastalığı ve "*Doğa! Doğa*" cıgıllıklarıyla nasıl da bir delilik nobetine girmiş olduğu hakkında işittiklerimin bir özeti idi. Doktorlar, bağırışının onun *Goethe'nin* konuyla ilgili carpıcı denemesini okumuş olmasından geldiğine ve doğa

G. SACMA DUŞLER 169

felsefesi araştırmalarında aşırı çalışmış olduğunu gösterdiğine inanmışlardı.

Bense sozcuğun burada çok daha az eğilimli kişilerin bile

kullandığı cinsel anlamını düşünmeyi yeğlemiştim. Benim düşüncem

talihsiz genç adamın sonradan kendi cinsel organını kesmesiyle hiç

değilse curutulmemiş oluyordu. Bu taşkınlık sırasında *adam onsekiz*

yaşındaydı.

Arkadaşımın bu denli ağır biçimde eleştirilmiş olan (bir başka

eleştirilen "insan yazarın mı yoksa kendisinin mi cılgın olduğunu merak

ediyor" demişti) kitabının yaşamın *zamandizinsel verileriyle* ilgili

ve *Goethe'nin* yaşamının uzunluğunun biyolojide önemi olan pek çok

sayı [gün sayısı] içerdiğini göstermiş olduğunu ekleyebilirim. Boylce

duşte kendimi arkadaşımın yerine koyduğum kolayca görülebilir. (*Zaman-*

dizinsel verilere biraz ışık tutmaya çalıştım.) Ama bir felcli gibi

davranmıştım ve duş bir sacmalıklar kitlesiydi. Boylce duş düşünceleri

alaycı bir biçimde şöyle diyorlardı: "*Doğal olarak cılgın budala*

o'dur [arkadaşım F.], dahi olanlar ve daha iyi bilenlerse s/Ysınız [eleştirmenler]. Hani rastlantısal olarak bunun tersi olamaz mı?" Duşte bu *tersine çevrilme'* nin pek çok örneği vardı. Örneğin, Goclhc genc adama saldırmıştı, ki bu sacmaydı, oysa oldukça genc bir adam için olumsuz olan Goethe'ye saldırmak çok daha kolaydı. Yine ben Goethe'nin *ölüm* yılından hesap yapmıştım, oysa felcliye onun *doğum* yılından hesap yaptırılmıştım. [Bu düşün daha önce sözünün edildiği s. 59'a bkz.]

Ama ben hiçbir düşün bencil güdüler dışında bir güdüyle başlamadığını göstermeyi de üstlenmiştim. [I. Cilt, s. 316 v.s.na bkz.] Bu nedenle bu düşün arkadaşımın sorununu kendimin kılıp kendimi onun yerine koyduğumu açıklamam gerekir. Uyanıklık yaşamımda eleştirel inancımın gücü buna neden olacak kadar büyük değildi. Ancak onsekiz yaşındaki hastanın oykusu ve onun "*Doğa!*" diye bağırışının farklı yorumları, benim psikonevrozların cinsel nedenine inancım yüzünden kendimi çoğu doktorlarla içinde bulduğum karşıtlığa yapılmış anıştırmalardı. Kendime şöyle diyebilirdim: "Arkadaşına yöneltilen eleştiri sana da yöneltilecektir — aslında bir ölçüde zaten yöneltilmiş/."

Bu yüzden düşünteki "o", "biz" ile yer değiştirebilir: "Evet, siz haklısınız, aptal olan *biziz.*" Duşte, Goethe'nin kısa ama nefis biçimde yazılmış denemesine anıştırma yapan "*mea res agitur*" çok acık bir anımsatıcı da vardı; çünkü okul günlerimin sonunda bir meslek seçme konusunda çekincelerim varken bana doğal bilimler üzerine çalışma kararını verdiren şey bu denemenin bir halk konferansında yüksek sesle

okunması olmuştur.'7

!7[Bu duş s. 176 v.s.nda daha fazla tartışılmıştır. — Peslalozi'yc (1956) göre

170 VI. DUŞ-tŞLEMİ

VI

Bu kitabın başlarında benim kendi egomun ortaya çıkmadığı bir

başka düşün de aslında bencilce olduğunu göstermeyi ustlenmiştim. I.

Cilt s. 318'de Profesör M. nin bana: "*Oğlum, Myoplar...*" dediği kısa

bir düşün bildirmiş ve düşün yalnızca bir giriş düşün, benim de rol

a ld ığ ım bir başkasının oncusu olduğunu açıklamıştım. İşle bir

acıklama gerektiren sacma ve anlamsız bir sozel biçimi tanıtan atlanmış

asıl düşün.

Roma kentinde oluşan belirli olaylar nedeniyle çocukları güvenli

bir yere götürmek gerekli olmuş ve bu yapılmış. Sahne antik stilde

çift kanallı bir bahçe kapısının önü (düşün içinde de ayrımsadığım

üzere Siena'daki "Poria Romana"). Bir çeşmenin kenarında oturuyordum,

çok hüznüydüm, neredeyse ağlayacaktım. Bir kadın fig ü rü —

bir hizmetçi ya da rahibe— iki oğlan çocuğunu dışarı çıkarıyor ve babalarına

teslim ediyor; baba ben değilim, t ki çocuktan büyük olanı

kesinlikle benim en büyük oğlum; ötekinin yüzünü görmedim. Oğlanları

dışarı çıkararak kadın ondan bir hoşçakal öpücüğü istedi. Kadın

kırmızı burnuyla dikkati çekiyordu. Oğlan onu öpmeyi reddetti ama

vedalaşmak üzere elini uzattı ve ona "MJF GESERES" dedi sonra da ikimize

(ya da ikimizden birine) "AUF UNGESFRES" dedi. Bu son deyişin

bir yeğleme anlamına geldiği biçiminde bir düşüncem var.ıs

Bu duş, gormuş olduğum *Das Neue Ghetlo* adlı bir oyunun kışkırttığı bir duşunceler yumağı üzerine kurulmuştu. Yahudi sorunu, insanın kendilerine ait bir vatan veremediği cocuklarının geleceği üzerine kaygıları, onları sınırlardan ozgurce gecebilecek bicimde eğitmeye ilişkin kaygılar — tum bunlar ilgili duş duşunceleri arasında kolayca ayırt edilebiliyorlardı.

"*Babil'in sularının kıyısına oturduk ve ağladık.*" Sicna, Roma gibi guzel ceşmeleriyle unlu ydu. Eğer Roma duşlerimden birinde ortaya cıkmışsa onun icin bildiğim bazı yerlerden bir yerine-gecen bulmam gerekiyordu. (I.Cill s. 242 v.s.na bkz.) Sicna'da Poria Romana'nın yakınlarında buyuk ve parlak ışıklı bir yapı gormuştuk. Onun *Manico-*

"*Fragmen t u b e r d i e N a t u r*" den em es i a slında İsv ic re li y a z a r G. C. T o b l e r'indir; Goe the onu bir bellek yan ılm a sıyla kendi calışmaları arasına kalmıştır.]

[Hicbiri Almanca olm ay an "*Geseres*" ve "*Ungeseres*" sozcukleri aşağıda ta rtış ılm ış tır.]

G. SACMA DUşLER 171

mio, akıl hastanesi olduğunu oğrendik. Duşu gormeden kısa sure once benimle aynı dini inanclara sahip bir adamın bir Devlet akıl hastanesinde guc bela elde ettiği konumundan istifa etmek zorunda bırakıldığını işitmiştim.

İlgimiz "*Auf Geseres*" (duşteki durumun insanın "*AufWidersehen*"

beklemesine yol actığı bir noktada) ve aynı derecede anlamsız karşıtı

"*Auf U ngeseres*" deyişiyle uyarılıyor. Filologlardan aldığım bilgilere

gore "*Geseres*", "*goiser*" fiilinden turemiş ve en iyi "zorla cektirilen acı" ya da "felaket" diye cevirebilen saf lbranice bir sozcuktur. Sozcuğun

argoda kullanılışı insanda onun "ağlama sızlama" anlamına geldiğini varsayma eğilimi yaratmaktaydı. Ama düşün sonunda "*Ungeseres*" in "*Geseres*"e, yeğlendiği anlamına gelen kısa soz çağrışımların kapısını açtı; aynı zamanda da sozcuğe bir berraklık getirdi. Benzer bir ilişki havyarla ilgili olarak da bulunmaktaydı; *tuzlanmamış* ["*ungesalzen*"] havyar, *tuzlanmış* ["*gesalzen*"] havyardan daha değerli sayılır.

"Herkes havyar"19, aristokratlık iddiaları; bunun arkasında benim evicimden benden genc olduğu için gelecekte çocuklarıma bakacağını umduğum bir uyeye esprili bir anıştırma yatmaktadır. Bu, evicimin bir başka uyesinin, mukemmel dadımızın, portresinin duşteki kadın hizmetci ya da hemşirede apacık bir biçimde çizilmiş olmasına da uyuyordu. Ancak hala "*luzlanmış-tuzlanmamış* " ile "*Geseres- Ungeseres*" arasında hiçbir geçiş düşüncesi yoktu. Bunu "*mayalı-mayasız*"

["*gesâuert-ungesauert*"] sağladı. Mısır'dan kaçışları sırasında tsrailoğullarının hamurlarının kabarmasını bekleyecek zamanları olmamıştı

ve bunun anısına Paskalya'da o gün mayalanmamış ekmek yerlerdi.

Cozumlemenin bu kesiminde ansızın aklıma gelen bir çağrışımı bu noktaya yerleştirebilirim. Bir önceki Paskalyada Berlin'li arkadaşımınla birlikte yabancıyı olduğumuz bir kent olan Breslau sokaklarında nasıl da dolaştığımızı anımsadım. Küçük bir kız bana belli bir caddenin yerini sormuş ben de bilmediğimi itiraf etmek zorunda kalmıştım; arkadaşşıma şöyle demiştim: "Umarım bu küçük kız buyuyunca kendisini yönlendirmelerini isleyeceği insanları secerken daha ayırıcıcı olur." Az sonra üzerinde "Dr. Herodcs. Muayene sa a tle ri..." yazan bir kapı tabelası gözume ilişmişti. "Meslekdaşımızın" demiştim "cocuk doktoru

olmamasını dileyelim." Aynı anda arkadaşım bana *iki yanlı simet* rz'nin

biyolojik onemi konusundaki goruşlerini anlatıyordu ve "Cyc-

19[Turkcedeki "kel b a şa şimşir tarak" karşılığı bir deyim. — . «]

172 VL DUŞ-İŞLEMİ

lo p 'lar gibi aln ım ız ın ortasın d a bir gozum uz olsay d 1..." diye bir

cumleye başlamıştı. Bu, giriş duşunde P rofesorun sozune yoneltti,

"*Oğlum, Myoplar...*"20 ve şimdi "*Geseres*" in asıl kaynağına ulaşmış

oldum. Yıllar once, Profesör M'nin şimdi serbest bir duşunur olan bu

oğlu henüz okul sıralanndayken doktorun acıklamasına gore endişe nedeni

olan bir goz hastalığına yakalanmıştı. Doktor *bir yanda* kaldığı

surece hicbir onemi olmadığını ama *diğer goze* de atlarsa ciddi bir sorun

oluşturacağını acıklamıştı. Bir gozdeki hastalık tumuyle iyileşti

ama kısa sure sonra otekinin de hastalandığına ilişkin belirtiler ortaya

cıktı. Oğlanın annesi dehşete duşup hemen ulkenin kendilerine gore

uzak bir noktasında bulunan doktoru aradı. Ancak doktor şimdi de *diğer*

yana gitmişti. "Niye '*Geseres*' edip duruyorsunuz?" diye bağırdı anneye

"eğer *bir yan* iyileştiyse *diğeri* de iyileşecektir." Haklı da cıktı.

şimdi de tum bunların benimle ve benim ailemle ilişkisi uzerinde

durmamız gerekir. Profesör M.'nin oğlunun ilk bilgilerini edindiği

okul sırasını, annesi, duşte veda deyişlerini soylettiğim en buyuk

oğluma hediye etmişti. Bu aklarımın yaraluğı isteklerden birini tahmin

etmek kolaydır. Ama sıranın yapısı cocuğun *goruşünü kapatmayı*

ve *tek yanlı* olmasını onleyecek bicimde duzenlenmişti. Duşte "*Myopla*

r " ın (ve onun arkasında "*C ycloplar*"m) ortaya cıkmasının ve *iki yanlılık*'a yapılan gondermenin nedeni buydu. Tek yanlılıkla ilgimin

birden çok anlamı vardı: Yalnızca fiziksel tek yanlılığı değil zihinsel gelişimde tek yanlılığı da ifade edebilmekteydi. Duştaki sahnenin en çılgın biçimde celiştiği şey tam da bu ilgi olamaz mı? Çocuk *bir yana* veda sözcükleri söylemek üzere donduktan sonra *diğer yana* sanki dengeyi sağlamak islermiş gibi karşıtını söylemişti. *Sanki iki yanlı simetriye dikkat ederek davranıyor gibiydi!*

O halde düşler çok sık olarak en çılgın gibi göründüklerinde en derin anlamlıdırlar. Tarihin her döneminde, söyleyecek bir şeyleri olup da onları korkusuzca söyleyememiş olanlar bir soyları sayılmayı hevesle benimsemişlerdir. Yasaklanmış konuşmalarının hedeflediği insanlar, eğer aynı zamanda gülebilir ve hoş karşılanmayan sözlerin acıkça anlamsız olduğu düşüncesiyle avunabilirlerse o konuşmayı daha kolay hoşgorebilirler. Bir delinin kılığına girmiş olan oyundaki Prens, tıpkı düşlerin gerçekte davrandıkları gibi davranıyordu; öyle ki, bizim düşler 20[A l m anc a "myop", "Zyklop" örneği üzerine oluşturulmuş b ir *ad hoc* biçimdir.]

G. SACMA DÜŞLER 173

hakkında söyleyebildiklerimizi Hamlet gerçek koşulları nükte ve anlaşılmağın mantosuna sararak kendisi için söylemişti: "Kuzcykuzeybatıdan esliğinde ruzgar deliyimdir; ama güneylediğinde ayırırım şahini atmacadan!"²¹

Boylce düşlerdeki sacmalık sorununu, düş düşüncelerinin hiçbir zaman sacma olmadığını —sağlıklı insanların düşlerinde hiçbir zaman hiçbir olayda— ve eğer düş düşünceleri içinde bulunabilen herhangi bir eleştiri, alay ya da küçümsemeyi temsil etme gerekliliği ile yüzyüze

gelirse, duş-ışlcminin, sacma duşler ya da tek lek sacma oğeler iceren

duşler urettiğini gostererek cozmuş oldum.²²

Bundan sonraki gorevim, duş-ışlcminin sozunu ettiğim uc etmenin

— ve henuz soz e tm ed iğ im bir d o rd u n cu n u n [bkz. s. 177]—

bileşiminden başka bir şey olmadığını;²³ duş duşuncelerini, uyduğu

dort koşula uygun olarak cevirmekten başka bir işlevi olmadığını; ve

de duşlerde aklın tum zihinsel yetenekleriyle mi yoksa onların bir kısmıyla

mı calıştığı sorusunun yanlış olduğu ve gercekleri gozardı

ettiğini, gosterme ktir. Ancak iceriklerinde yargılamaların dile getirildiği,

eleştirilerin yapıldığı, değerlendirmelerin ifade edildiği, duşun belli

bazı oğelerine şa şırıldığı, acıklamalara girişild iğ i ve uzerine

tartışmalar yapıldığı pek cok duş bulunduğu icin bu turden bazı secilmış

orneklerdeki olgulardan doğan karşı cıkışları ele alarak surdurmek

zorundayım.

Benim yanıtım (kısaca] şoyle olacaktır: *Duşlerde sözde yargılama*

işlevinin etkinliği olarak ortaya cıkan her şey duş-ışleminin zihinsel

bir başarısı olarak değil, duş duşüncelerinin malzemesine ilişkin ve de

onlardan hazır bir yapı halinde duşün görünü r iğeriğine taşınmış olarak

kabul edilmelidir. Bu iddiayı daha da ileri goturebilirim. Anımsanmış

' [*H am le t*, II. Pe rd e , 2. Sahne.] Bu duş aynı z amanda a y n ı ge ce o r t a y a c ı k a n d u ř l e r i n a y n a y n a n ım san sa lar da aynı d u ř u n ce zemininden fişk ırd ık ları yolundaki genel g e c e r hakikale iyi b ir o rn ek o lu ştu rm ak lad ır. [Yukarıya s. 64 v.s.na b k z .] Bu arada, d u ř le benim cocuklarımı Roma kentinden guvenceli b ir y e re goc ettirmemin

k o ř u l l a n benim k e n d i c o c u k l u ğ u m d a o l m u ř b e n z e r bir o l a y l a ilişk i s i n e d e n i y l e c a r p ıtılm i ř tı: Yıllar onc e co c u k ların ı başka bir ulkeye goc e ttirm e o lan a ğ ı bulmuş

olan b a z ı akrabalarımı k ı s k a n ı y o r d u m .

["S ıca n Adam" (1 9 0 9 d) ve Sc h re b e r (1911c) olgu o y k u le rin d e b ir dipnotta, F rcu d , aynı m e k a n izm a n ın o b s e sy o n e l n e v r o z v e p a r a n o y a d a d a k u l l a n ı l d ı ğ ın a d e ğ in ir. *P.F.L.* 9 , 98 ve 188.]

[Y a n i , y o ğ u n l a ş t ı r m a , y e r d e ğ i ş i r m e v e t e m s i l e d i l e b i l i r l i ğ i g o z o n u n e a l m a k .]

174 VI. DUŞ-IŞLEMt

olan bir duş hakkında *uyandıktan sonra* varılan yargılar ve de boyle bir düşün yeniden uretilmesinin bizde uyandırdığı duygular bile, büyük olcude, duşun gizli iceriğinin bir kesimini oluştururlar ve onun yorumuna kaLilmaları gerekir.

I

Bunun carpıcı bir orneğini daha once vermiştim [s. 63 v.s.].²⁴ Bir kadın hasta, "yeterince berrak olmadığı" icin duşlerinden birini bana anlatmayı reddetmişti. Duşunde birilcrini görmüşLu ama onun kocası mı yoksa babası mı olduğunu bilmiyordu. Bunu, icinde bir cop tenekesinin [*Mistrügerl*] ortaya çıktığı ikinci bir duş parçası izlemiş ve bu, aşağıdaki anıyı ortaya çıkarmıştı. Evini ilk kurduğunda ziyarete gelen genc bir akrabanın onunde bir ara ilk işinin yeni bir cop tenekesi edinmek olacağını şaka yollu soylemişti. Ertesi sabah ona bir cop tenekesi gelmişti ama zambaklarla doluydu. Bu duş parçası yaygın [Almanca] "benim gubreliğimde yetişmemiş"²⁵ deyişini temsil euneye yaramıştı. Cozumleme tamamlandığında duş düşüncelerinin, duş gorenin gencken işittiği ve bir kızın bebek sahibi olduğu ama *aslında babanın kim olduğunun belli olmadığı* bir oykunun art etkileriyle ilgili olduğu ortaya çıktı. O halde burada duş temsilleri uyanıklık düşüncelerine taşmıştı: Duş düşüncelerinin öğelerinden biri duş hakkında bir butun

olarak varılan bir uyanıklık yargısında temsil bulmuştu.

II

İşte benzer bir olay. Hastalarımın biri kendisine ilginç gelen bir

duş görmüş, uyandıktan hemen sonra kendi kendine: "*Bunu doktora anlatmalıyım*"

demişti. Duş cozulandı ve sağaltım sırasında başlatmış

olduğu ve kendi kendine *bana söylememeye* karar verdiği bir *ilişkiye*,

çok acık anıştırmaları üretti.²⁶

24 [Aynı parçada, s. 62'de, bir başka örnek de verilmişti.]

25 [*"Nicht auf meinem eigenen Mist gewachsen"* — "Bundan ben sorumlu değilim"]

ya da 'bu benim işim değil' anlamına. Almanca "*Misi*" sözcüğü aslında gübre alan lamına gelirken ama argoda "copluk" karşılığı in d a k u l l a n ılır ve cop tenekesi karşılığı Viyana deyiminde bu biçimde ortaya çıkar: "*Misltrügerl*".]

**[1909'da eklenen dipnot:] Ruhcozumsal sağaltım sırasında görülen bir düşün

gerçek akışı içinde düş gören kendi kendine "*Bunu doktora anlatmalıyım*" derse, bu, de ğ iş m e z biçimde düşü itiraf etmeye karşı güçlü bir direncin bulunduğunu gösterir —

ki sık olarak bu yüzden düş unutulur.

G. SACMA DÜŞLER 175

m

İşte benim kendi yaşantılarımdan ucuncu bir örnek. *P. ile birlikte*

evlerin ve bahçelerin bulunduğu bir yöreden geçerek hastaneye gidiyorum.

Aynı zamanda bu yöreyi daha önce düşlerimde sık olarak görmüş

olduğum biçiminde bir düşüncem var. Yolumu çok iyi bilmiyorum.

O21 bana köşeyi dönünce bir restorana ulaşan bir yol gösteriyor (kapalı,

bahçe değil). Orada Frau Doni'yi soruyorum ve bana arkada

üç çocukta birlikte küçük bir odada yaşadığı söyleniyor. Oraya doğru

gidiyorum ama varmadan iki küçük kızımınla birlikte belirsiz bir

kişiyile karşılaşıyorum; bir süre onlarla birlikte ayakla durduktan sonra onları da benimle birlikte götürüyorum. Onları orada bırakmış olduğu için karıma yönelik bir tür serzeniş.

Uyandığımda büyük bir *hoşnutluk* duygusu içindeydim; bunun nedenini, kendime, bu çözümlemeden "Bu düşünce daha önce görmüştüm" u n 28 anlamını keşfedec eğim bic iminde a c ıkladım. Ancak çözümleme aslında hic de böyle bir şey öğretmedi; bana gösterdiği, yalnızca hoşnutluğun düşünce hakkında bir yargıya değil, düşünce gizli içeriğine ilişkin olduğuydu. Hoşnutluğum, evliliğimin bana çocuklar kazandırmasındandı. P., yaşamının gidişi bir süre benimkiyle yanyana sürmüş sonra benden hem maddi hem sosyal olarak uzaklaşmış bir kişiydi ama evliliği cocuksuzdu. Düşünce fırsat hazırlayan iki olay tam bir çözümleme yerine düşünce anlamını göstermeye yarayacaktı. Bir gün önce bir gazetede çocuk doğururken ölen Frau Dona A...y'ın (ki düşünce "Doni"yc dönüşürmüştüm) ölüm ilanını okumuştum. Karım, ölüm kadına, kendisine en küçük iki çocuğumuzun doğumunda yardımcı olmuş olan ebeveynin baktığını söylemişti. "Dona" adı beni çarpmıştı; çünkü o ada ilk kez kısa süre önce İngilizce bir romanda rastlamıştım. Düşünce için ikinci fırsatı, ortaya çıktığı tarih hazırlamıştı. Benim —bazı şairce yetenekleri var gibi görünen— en büyük oğlumun doğum gününden bir gece önce görmüştüm.

27

[Yani P. Türkçe üçüncü tekil şahıs zamirleri c in siy et b e lirtm e d ik le ri için her ne k a d ar yo rum d a fazla bir önem taşıyorsa da bilgi kaybım önlem ek ic in P. nin

erkek olduğunu belirtmek için gerekir. — ç n]

^ [Y u k a r ı y a s. 129'a bkz.] Hu konunun genişletilmiş bir tartışması *Revue Philosophique'*

ın son ciltlerinde (1896-981 "D u ş l e r d e P a r a m n e z i' l c r" b a ş l ı ğ ı altında işlenmiştir. — [Bu
duşe s. 205 v .s.nda yeniden gönderme yapılıyor.]

176 VI. DUŞ-IŞLEMI

IV

Babamın, ölümünden sonra Macarlar arasında politik bir rol oynadığı

sacma düşten uyandığım zaman da aynı hoşnutluk duygusunu

yaşamıştım; bu duygu için gösterdiğim neden, onun, düşün son

parçasına eşlik eden bir duygunun devamı olduğu biçimindeydi [bkz.s.

155]. *Ölüm döşğinde Garibaldi'ye ne çok benzediğini anımsadım ve*

onun yerine gelmiş olmasına sevindim... (Unutmuş olduğum bir devamı

vardı). Cozumleme düşteki bu boşluğu doldurmama olanak verdi.

Bu boşluk, çocukluğumda, özellikle de İngiltere'yi ziyaretimden beri

beni güçlü biçimde etkilemiş olan büyük bir tarihi kişiliğin [Cromwe!

l] ilk adını vermiş olduğum ikinci oğlumdan söz edilmesiydi.

Cocuğun doğumundan önceki yıl boyunca eğer oğlan olursa bu adı

kullanmaya karar vermiştim ve yeni doğan bebeği bu adla ve büyük

bir *hoşnutluk* duygusuyla karşıladım. (Babalarda baskılanmış megalomaninin

düşüncelerinde çocuklarına nasıl da aktarıldığını görmek çok

kolaydır ve de bunun, bu duygunun, gerçek yaşamda gerekli hale gelen

baskılanmasını gerçekleştirmenin yollarından biri olması çok olası

gibi görünmektedir.) Küçük oğlanın bu düşün bağlamında ortaya

çıkma hakkı —gerek bir çocuk gerekse olmekte olan bir adam için kolayca

bağışlanabilir olan— aynı kazaya, yatağını ıslatmaya, uğramış

olmasından ileri geliyordu. Bu bağlamda *S l u h l r i c h l e r* ["yonetmen

yargıc", sozcuk olarak "iskemle" ya da "tabure-yargıc"] ile duşte temsil edilen, insanın cocuklarının gozunde "*büyük*" ve "*kirlenmemiş*" kalma isteğini karşılaştırın. [Yukarıya s. 158'e bkz]

V

Şimdi düşün icinde varılmış ama uyanıklık yaşamında surmemiş

ya da oraya taşınmamış yargı ifadelerinden soz etmeye donuyorum.

Bunlara ornekler ararken, eğer daha once başka amaclarla kaydetmiş

olduğum duşleri kullanırsam işim buyuk olcude kolaylaşacaktır.

G ocıhc'nin Hcrr M'ye saldırısı duşu [s. 168 v.s.] pek cok sayıda

yargılama eylemi iceriyor gibi gorunmektedir. "*Ben, bana olanaksız*

gibi görünen bazı zaman-dizinsel verilere biraz ışık tutmaya çalıştım."

G. SACMA DUŞLER 177

Bu, her yonuyle G ocıhc'nin tanışım olan genc adama edebi bir

sa ld ırıd a bulunmuş olabile ceği yolundaki sa cm a düşuncenin bir

eleştirisiydi. "*Onsekiz yaşında olmuş olması akla yakın gibi geliyor.*"

Yine bu da her ne kadar aptalca bir hesap da olsa bir hesaplamamı

urunu gibi gorunmektedir. Son olarak "*hangi yılda olduğumuzdan tam*

da emin d eğ ild im " duşte bir k ara rsızlık ya da kuşku anı gibi

gorunuyor.

Boylecc tum bunlar ilk olarak duşte varılmış yargı eylemleri gibi

gorunmektedir. Ama cozumleme, sozcuklerinin başka bir bicimde, duş

yorumu icin vazgecilmez ama aynı zamanda sacmalığın en kucuk izini

bile yok eden bir bicimde ele alınabileceğini gostermiştir. *Bazı zamandizinsel*

verilere biraz ışık tutmaya çalıştım." cumlesi, beni,

yaşamın zamandizinsel verilerine ışık tutmaya çalışan arkadaşımın

[Flicss] yerine koymuştı. Bu, cumleyi bir önceki cumlenin sacma-

?lığına karşı çıkan bir yargı olma anlamından yoksun bırakır. Araya

giren "*bana olanaksız gibi görünen*" cumleciği, bir sonraki "*akla yakın gibi geliyor*" cumleciğine ilişkindi. Bana erkek kardeşinin olgu

oykusunu anlatan hanıma hemen hemen aynı sozcukleri kullanmıştım.

"Onun 'Doğa! Doğa!' cıgıllıklarının Goethe'yle herhangi bir

ilişkinin bulunması *bana olanaksız gibi görünüyor*; sozcuklerin bildiğiniz

cinsel anlamı taşıması *bana çok daha akla yakın gibi geliyor*."

Burada bir yargıya varıldığı doğru — ancak düşünle değil gerçekte varılmış

ve bir (irşatta düşün düşünceleri tarafından anımsanıp kullanılmış bir

yargı. Düş içeriği bu yargıyı da düşün düşüncelerinin herhangi bir başka

parçasını ele aldığı gibi almıştır. Düşteki yargının anlamsızca a

birleştirildiği "18" sayısı, yargının koparıldığı gerçek bağlamın bir izini

taşımaktadır. Son olarak "*hangi yılda olduğumuzdan lam da emin*

değildim", yalnızca, muayenesi sırasında bu noktanın gerçekten ortaya

çıkmış olduğu felçli hastayla benim özdeşleşmemi daha ileriye

goturma amacındaydı.

Düşlerde sözde yargı eylemi olan şeylerin çözümü bu kitabın

başında [I. Cilt, s. 156 v.s.] yorum işlemini gerçekleştirmek için konmuş

olan kuralları bize anımsatmaya yarayabilir: Yani, bir düşün

bileşikleri arasında görünür tutarlılıkları temelsiz bir yanılısama olarak

gozardı etmemiz ve öğelerinin herbirinin izini kendi kökenine doğru

izlememiz gerektiği. Bir düşün, araştırma amacıyla bir kez daha parçalarına

ayrılması gereken bir kümedir. [Bkz. s. 148.] Ancak öte yandan,

düşlerde bu görünüştteki bağlantılılığı yaratan yani düşün-işlemi ta**178**

VI. DUŞ-IŞLEMt

rafından uretilen malzemeyi bir "ikincil duzeltme"ye uğratan bir ruhsal gucun çalıştığı gorulecektir. Bu bizi, duşlerin oluşumuyla ilişkili etmenlerden dorduncusu olarak onemini daha sonra [s.215 v.s.] değerlendireceğimiz bir gucle karşı karşıya getiriyor.

VI

işte daha once kaydetmiş olduğum bir duşte işleyen yargılama surecine bir başka ornek. Kent meclisinden gelen yazışmayla ilgili sacma duşte [s. 165 v.s.]: "*hemen bundan sonra mı evlenmiştin?*" diye sormuştum. *Kuşkusuz söz konusu yıldan hemen bir sonraki yılmuş gibi gelen 1856'da doğduğumu hesapladım.* Bunların tumu bir dizi mantıksal sonucun kılığına burunmuştu. Q.E.D.29 babam nobetinden hemen sonra 1851 'de evlenmişti; ben de kuşkusuz ailenin en buyuğuydum ve 1856'da doğmuştum. Bildiğimiz gibi bu yanlış sonuc istek doyurmanın yararına oluşturulmuştu ve egemen duş duşuncesi şöyleydi: "*beş yıl nedir ki? zaman bile değil; sayılmaz.*" Bu mantıksal sonuc çıkarma dizisinin her aşaması bicim ve icerik acısından ne denli birbirine benzeseler de duş duşunceleri tarafından belirlenmiş olmalarıyla bir başka bicimde acıklanabilirdi. Sağaltım biter bitmez evlenmeye karar vermiş olan, uzun suren cozumlemesi meslekdaşımı kızdırmış olan *hasta* idi. Duşte babamla goruşme tarzım bir sorgulama ya da bir sınav gibiydi ve bana konferanslarına yazılan öğrencilere bıktırıcı ayrıntılar sorup not etme alışkanlığında olan universitedeki bir hocayı anımsattı: "Doğum tarihi?" — "1856" — "*Patre?*" Buna yanıt olarak kişi babasının ilk adını Latince bir sonckle vermişti; biz

öğrenciler Hofrat'ın babanın ilk adından öğrencinininkinden çıkarılamayacak sonuçlar çıkardığını varsayardık. Böylece duşteki sonuç çıkarma, duş düşünceleri malzemesinin bir parçası gibi görünen sonuç çıkarmanın bir yinelenmesinden başka bir şey değildi. Bundan yeni bir şeyler ortaya çıkıyor. Eğer duş içeriğinde bir sonuc ortaya çıkıyorsa onun duş düşüncelerinden turediği konusunda hic kuşku yoktur; ama o ya anımsanmış bir malzeme parçası olarak bulunmaktadır ya da bir dizi duş düşüncesini mantıksal bir zincir halinde birbirine bağlamaktadır.

29

[Latince *quod eral demonstrandum un* kısaltılmışı. "Kanıtlanması gerekirdi ki" anlamına. — ç. n.]

G. SACMA DUŞLER 179

Ancak her durumda duşteki bir sonuc duş düşüncelerindeki bir sonucu temsil eder.³⁰

Bu noktada duşu çözümlememize donebiliriz. Profesörün sorgulaması üniversite öğrencilerinin sicilinin (benim zamanımda Latince olarak yazılırdı) anısına yönelmişti. Sonra daha ileriye, benim akademik çalışmalarımın gidişine yöneltti. Tıp öğrencileri için ongorulen beş yıl bir kez daha benim için çok azdı. Çalışmalarımı daha bir çok yıl sessizce surdurmuş, tanış çevremde tembel sayılmışım ve bitirip bitirmeyeceğimden kuşku duyulmuştu. Bunun üzerine ç a b u c a k sınavlara girmeye karar vermiş ve gecikmeye karşın h e p s i n d e n gecmişim. Bu da eleştirmenlerimin karşısına cüretkarca çıkardığım duş düşünceleri için yeni bir pekiştirmeydi: "zamanımı harcamış

olduğum için inanmasanız da *geçeceğim*; tıp öğrenimimi bir *sonuca*

ulaştıracağımı. Böyle şeyler daha önce de sıkca oldu."

Aynı düşünme sürecinde bir tartışma adına kolay kolay reddedilemeyecek

bazı cümleler vardı. Ayrıca bu tartışma saçma da değildi:

pekala uyanıklık düşüncelerinde de ortaya çıkmış olabilirdi: *Düşte kent*

meclisinin yazısına gülmüştüm; çünkü bir kere 1851'de henüz dünyada

değildim; ayrıca bu olayla ilişkisi olabilecek olan babam ölmüştü. Bu

cümlelerin her ikisi de yalnızca kendi içlerinde doğru olmayıp eğer

gerçekten böyle bir yazı alsam ortaya atacağım gerçek tartışmalara da

tamı tamına uymaktaydı. Düşünme sürecimdeki çözümlemem, onun, derinlemesine

acılaşmış ve alaycı düşünmelerinden çıktığını

göstermişti (bkz. s. 166-7). Eğer sansürün etkinliği için güçlü nedenlerin

var olduğunu varsayabilirsek düşünme sürecimin, düşünmelerimin

icerdığı model üzerinde *saçma bir öneriye karşı mükemmel biçimde*

geçerli bir yalanlama üretmek için her tür güdüye sahip olduğunu anlardık.

Ancak çözümleme, düşünme sürecimin bu paralelliği oluşturmak

icin özgür olmadığını, bu amaçla düşünmelerimin malzemesini kullanmak

zorunda olduğunu gösterdi. Sanki (sayılara ek olarak) artı ve

eksi imleri, üsler ve kökler içeren bir cebirsel eşitlik varmış da birisi

anlamadan eşitliği kopya etmek zorundaymış, kopyasına tüm işlemsel

simgeleri ve sayılan almış ama hepsini birbirine karıştırmış gibidir.

' Bu bulgular bazı bakımlardan yıkanda (s. 45-6) düşünmelerde mantıksal ilişkilerin temsili

hakkında soyut işlem işlemlerinin bir düzeltilmesidir. Bu daha önceki düşünme sürecimin genel davranışını betimler ama işleyişinin daha ince ve daha kesin ayrıntılarını

hesaba katmaz.

180 VI. DUŞ-İŞLEMİ

TDuş içeriğindeki] iki uslamlamanın izi aşağıdaki malzemeye dek
surulebilir. Benim psikonevrozlar hakkındaki ruhbilimsel açıklamalarımın
altında yatan onermelerimin bazılarının ilk kez karşılaşıldıklarında
kuşkuculuk ve kahkahaya yol açtığını düşünmek benim için
rahatsız ediciydi. Orneğin yaşamın ikinci yılından hatta bazan birinci
yılından kalma izlenimlerin sonradan hastalığa düşen kişilerin coşkusal
yaşamında kalıcı bir iz bıraktığını: bu izlenimlerin —bellek tarafından
pek çok bakımdan carpıtılmasına ve abartılmasına karşı— histerik
belirtilerin ilk ve en derin temelini oluşturabildiğini varsaymaya
yoneltmiştim. Uygun bir zamanda bunu açıkladığım hastalar, *henüz
hayatta olmadıkları* bir zamana ilişkin anılara da bakmaya hazır olduklarını
bildirerek bu yeni edinilmiş bilgiyle eğlenirlerdi. Kadın hastaların
en eski cinsel itkilerinde *bahalarının* oynadığı beklenmedik rolle
ilgili buluşumun da benzer bir biçimde karşılanması beklenebilirdi (I.
Cilt s. 306 v.s.ndaki tartışmaya bkz.). Yine de bu iki onermenin
gerçek olduğu yolunda sağlam bir inancım vardı. Doğrulama yoluyla
babanın olumunun çocuk çok küçükken olduğu ve başka türlü anlaşılmaz
olan sonraki olayların çocuğun yine de bilinc dışında yaşamdan
bu denli erken yok olmuş kişinin anılarını koruduğunu kanıtladığı
bazı örnekleri akla getirdim. Bu iki iddiamın, geçerliliklerine karşı
cıkılacak *sonuç çıkarmalara* dayandığının ayırdındaydım. Bu nedenle
tam da *bu karşı çıkılmasından korktuğum sonuçların* duş-işlemi tarafından
karşı çıkılması olanaksız sonuçlar çıkarmak için kullanılması

bir istek doymasının gerçekteleşmesi idi.

vn

Şu ana dek şöylece bir değinip geçtiğim (bkz. s. 142) bir düşün

başlangıcında, ortaya çıkıveren konuya duyulan şaşkınlığın acık bir ifadesi

vardı. *Yaşlı B iü c k e bana bazı göre vle r vermiş olmalı;*

GARİPTİR, görev benim kendi bedenimin alı kesimlerinde, kalçam ve

bacaklarımda bir açıklama ile ilişkiliydi, onları sanki açıklama

odasındaymışız gibi önümde görüyordum ama onların kendimdeki yokluğunu

aynısamaksıztn ve de herhangi bir ürküntü duygusunun izi

bulunmaksızın. Louise N. yanımda ayakla duruyor ve çalışmayı b enimle

birlikte yapıyordu. Kalça boşluğundaki organlar çıkartılmıştı ve

kâh üst kâh alt yüzden görünüyor, ikisi birbirine karışıyordu. Kalın, et

G. SACMA DUŞLER 181

rengi kabartılar (ki düşün içinde de bana hemoroidleri düşündürmüştü)

görülebiliyordu. Onun üzerine serilmiş olan ve buruşturulmuş gümüş

kâğıtdınail benzeyen bir şey de özenle çıkartılmıştı. O zaman yeniden

bacaklarıma sahip oluyorum ve kente doğru gidiyorum ama (yorulup)

bir arabaya biniyorum. Arabanın bir evin kapısından girdiğini görüp

şaşıriyorum, kapı açılıyor ve arabanın sonunda bir köşeyi dönen ve en

sonda da yeniden açık havaya açılan bir geçitten geçmesine olanak veriyor.

32 En sonunda eşyalarımı taşıyan Alp'i i bir rehberle birlikte

değişen görüntüler içinde bir yolculuk yapıyorum. Yolun bir kısmında

yorgun bacaklarımı düşünerek beni de taşıyor. Zemin bataklık;

kıyısından dolaşıyoruz; insanlar Kızılderililer ya da Çingeneler gibi

yere oturmuş — aralarında bir kız. Bundan önce kaygan zeminde kendim ilerlemekteydim ve açıklamadan sonra bunu bu denli iyi başarabildiğim için sürekli bir şaşkınlık duygusu içindeydim. Sonunda bir ucunda açık bir penceresi olan tahtadan bir eve ulaşıyoruz. Orada rehber beni indiriyor ve orada hazır duran iki tahtayı pencerenin eşiğinden uzatıyor ve pencerenin dışında aşılması gereken hendeğin üzerinde bir köprü yapıyor. Bu noktada gerçekten bacaklarım yüzünden korkuya kapılıyorum ama beklenen geçiş yerine kulübenin duvarları boyunca iki tahta kerevette yatan iki erişkin adam görüyorum; onların yanında da iki çocuk uyuyor gibi geliyor. Sanki geçişi olanaklı kılacak olan şey tahtalar değil de çocuklarmış gibi. Zihinsel bir korku içinde uyanıyorum.

Düşlerdeki yoğunlaştırmanın boyutları hakkında en küçük bir düşünce edinmiş herhangi bir kişi bu düşün tam bir çözümlemesinin kaç sayfa dolduracağını kolayca imgeleyebilir. Ancak iyi ki buradaki metinden ben yalnızca, "gariptir" in araya sokulmasıyla sergilenmiş olan, düşlerdeki şaşkınlığa örnek oluşturacak bir noktayı almaya gereksiniyorum.

Louise N., düşteki işimde bana yardım etmekte olan hanım bana uğramıştı. "Bana okuyacak bir şeyler verin." demişti. Ona Rider Haggard'ın O'sunu [kadın] önerdim. "Garip bir kitap ama gizli anlamlarla dolu" diye açıklamaya başladım; "ebedi kadın, coşkularımızın olumsuzluğu..." Burada sozumu kesti: "Onu biliyorum. Kendinize ait bir şeyler yok mu?" — "Hayır benim olumsuz çalışma31Slannius'un balıklanıl sinir sistemi üzerine kitabına bir anıştırma olan stan

niol. (Bkz. s. 143.)

32 Benim apartmanımın zemin kalında kiracıların çocuk arabalarını koydukları yerdi; ama birçok başka yonden de aşım belirlenmişti.

182 VI. DUŞ-İŞLEMt

larım henüz yazılmadı." — "İyi de hic değilse okunabilir bulacağımıza soz verdiğiniz şu en son açıklamalarınız denen şeyleri ne zamana dek beklememiz gerekiyor." diye biraz alaycı bir dokundurmayla sordu. Bu noktada onun ağzından bir başkasının bana öğüt verdiğini gordum ve sessiz kaldım. Duşler uzerine kitabımı bile topluma sunmanın bana ne cok ozdisipline malolmakta olduğunu duşundum. Kitapta, kendi özel kişiliğinden ne kadar çoğunu elevermek zorunda kalacaktım.

Das Beste was du wissen kannst,

33 Darfst du den Buben doch nicht sagen.

Duşte *kendi bedenim* uzerinde bir acımlama yapmam icin bana zorlanan gorev boylece kendi duşlerimi de anlatmamla birleşen benim özçö *züm lem em d i*,³⁴ Yaşlı Brucke buraya uygun duşmuştu; bilimsel çalışmalarımın ilk yıllarında bile bir buluşumu ondan gelen enerjik bir sitem beni yayımlamaya yoneltene dek nadasa yatırırdım. Louise N. ile soyleşimden başlayan daha sonraki duşunceler bilincli hale gelemeyecek kadar derinlere gitmişti. İcimde Rider Haggard'ın *O* 'sundan so/.edilmcsiyle harekete gecen malzeme yonune sapmışlardı. "*Gariptir*" yargısı geriye bu kitaba ve aynı yazarın bir başka kitabına, *Dünyanın Kalbi* 'n&, gitmiş ve de duşun pek cok oğesi bu iki imgelemsel romandan turemişti. İnsanların sırtta taşınarak uzerinden gecirilmesi gereken

bataklık zemin ve yanlarında getirdikleri tahtalarla aşmak zorunda oldukları

hendek D'dan alınmıştı; Kızılderililer, kız ve tahta ev ise

Dünyanın Kalbinden. Her iki romanda da rehber bir kadındır; her ikisi

de tehlikeli yolculuklarla ilgilidir. O ise keşfedilmemiş bir yoreye

goturen ve daha önce pek de ayak basılmamış maceralı bir yolu betimler.

Duş hakkında tuttuğum bir nota göre bacaklarımdaki yorgunluk

duygusu gündüzün gerçek bir duyumsamasıydı. Olasılıkla yorgun bir

ruh hali ve kuşkulu bir düşünceyle birlikteydi: "Bacaklarım beni daha

ne kadar taşıyacak?" O'daki maceranın sonunda rehber, kendisi ve

diğerleri için olumsuzluğu bulacak yerde gizemli bir yeraltı ateşinde

yok olur. Bu tür bir korku, şaşmaz bir biçimde düş düşünceleri içinde

de etkindi. "Tahta ev" de, hiç kuşkusuz bir tabut, yani bir mezardı.

33[I. Cilt s. 193 n. 6'ya bkz.]

34[Freud'un, bu kitabın yayımlanmasından önceki yıllardaki öz-cozumlemesi

Fliess'le yazışmalarının birinin ana konusudur. (Freud, 1950a).]

G. SACMA DUŞLER 183

Ama düş-işlemi tüm bu düşüncelerin istenmezliğini bir istek doyurmada

temsil ederek bir başyapıt düzeyine ulaşmıştı. Çünkü daha önce

bir mezarın içinde bulunmuştu; ama o Orvieto yakınında kazılmış

bir Etrusk mezarıydı, duvarları boyunca üzerlerinde iki erişkin erkeğin

iskeleti yatan iki taş kerevet uzanan dar bir oda. Duştaki tahta evin içi

tastamam ona benziyordu; yalnız taş tahtayla yer değiştirmişti. Duş

şöyle diyor gibiydi: "Bir mezarda yatmak zorundaysan Etrusk mezarı

olsun." Böyle yapmakla da beklentilerin en kasvetlisini hayli arzu edilir

bir beklentiye donuşturmuştu.35 Ne yazık ki kısa sure sonra [s.188

v.s.] goreceğimiz gibi bir duş bir duygunun eşlik ettiği bir *düşünceyi*

karşıtına donuştorebilir ama her zaman duygunun kendisini donuştoremez.

Bu yuzden de cocukların babalarının başaramadığını gercekleştirebildikleri

duşuncesinin —bir kişinin kimliğinin ikibin yıldan uzun

sure bircok kuşakla korunmasına ilişkin garip bir romana yeni bir

anıştırma— başarıyla ortaya cıkmasına karşın bir "*zihinsel korku*"

icinde uyanmıştım.36

Vffl

Duşlerimden bir başkasının icine onda yaşadığım bir şeye

şaşırmanın ifadesi girmişti; ama şaşkınlığa oylesine carpıcı, zorlanmış

ve neredeyse zekice bir acıklama cabası eşlik ediyordu ki, duşun ilgimizi

cekecek iki başka noktası bir yana salt *bunun* yuzunden tum duşu

cozumlemeye karşı duramazdım. *Südbahn* demiryolunda 18-19 Temmuz

gecesi yolculuk ediyordum ve uykumda: "*Hollıhurn 37 on dakika*"

diye seslenildiğini işittim. *Hemen — bir doğal tarih müzesindeki—*

llolothurianları (deniz salyangozları) *düşündüm — b u y iğ it insanların*

ülkelerinin yöneticisinin üstün gücüne karşı umutsuzca çarpıştıkları

noktaydı — evet Avusturya'daki reform karşıtı hareket— sanki Styria

ya da Tyrol'de bir kent gibiydi. Sonra belirsiz bir biçimde bir müze

gördüm; içinde bu adamların kalıntıları ya da eşyaları korunuyordu.

*Çıkmak istemiş olmalıyım ama bunu yapmak için duraksadım. Peron*35[

Bu ayrıntı Freud'un *Bir Yanılsamanın G e l e c e ğ i*'nin (1927c) Dİ. bolumunde bir resimde kullanılmıştır.]

36[Bu duş aşağıda s. 204 v.s.nda daha fazla tartışılmıştır.]

184 VI. DUŞ-IŞLEM

da meyvelerle kadınlar vardı. Yerde gizlenmiş işlemler ve sepetlerini çağırıcı bir biçimde tutuyorlardı. Duraksadım çünkü zaman olup olmadığından emin değildim ama hâlâ hareket etmiyorduk. Ansızın kendimi bir başka kompartmanda buldum; döşeme ve koltuklar o denli dardı ki insanın sırtı doğrudan vagonun arkasına basılıyordu.³⁸Buna şaşırardım ama VAGONU UYKU HALİNDEYKEN DEĞİŞTİRMIŞ OLABİLECEĞİMİ düşündüm. Çeşitli insanlar vardı, aralarında bir İngiliz kız ve erkek kardeş de bulunuyordu; duvardaki bir rafla bir dizi kitap açıkça görünüyordu. "Ulusların Zenginliği"ni ve "Madde ve Değerim" i (Clerk Maxwell'in) gördüm; kalın ve kahverengi bez ciltli. Adam kızkardeşine Schiller'in bir kitabını sordu, onu unutup unutmadığını. Sanki kitaplar bazan benim bazan onlarındı. Bu noktada kanıtlayım ve doğrulayıcı bir biçimde söyleşiye katılma eğilimi duyumsadım...

Ter içinde uyandım çünkü tüm pencereler kapalıydı. Tren [Slyria'da] Marburg'dan geçiyordu.

Düşü yazarken belleğimin atlamaya çalıştığı yeni bir parça aklıma geldi. Oğlan ve kızkardeşe [İngilizce olarak] belli bir yapıta gönderme yaparak: "It is from..." [o ...dandır] dedim ama kendi kendimi düzelttim: "It is by ..." [o ...nındır] Adam kızkardeşine "evet" dedi "bunu doğru söyledi."³⁹

Düş hiç kuşkusuz beni kısmen uyandırmış olması gereken istasyonun adıyla acılmıştı. Adımı, Marburg'u, Hollthurn ile değiştirmiştım.

"Marburg"u ilk seslenildiğinde ya da daha sonra işitmiş olduğum,

Styria'daki değilse de Marburg'da doğmuş olan Schiller'den duşte soz

edilmesiyle kanıtlanmıştı.40 O defasında I. sınıfta yolculuk yaptığım

halde çok rahatsız koşullardaydım. Tren tıka-basa doluydu ve kompartmanında

çok aristokrat gibi görünen ama nezaketten yoksun ya da benim

gelişimden duydukları rahatsızlığı gizleme zahmetine girmeyen

bir hanımla bir bey bulmuştum. Nazik selamım hiçbir yanıt almadı.

Adamla karısı yanyana (arkaları lokomotifin doğru) oturdukları halde

38Bu betimleme benim için bile anlamsızdı; ama bir düşün yazarken aklıma gelen

sozcuklerle bildirme temel kuralına uydum. Secilen sozcuklerin kendisi düşün temsil

edilen şeyin bir kısmıydı, [s. 23 8 'c bkz.]

39[Bu düşün parçasından s. 242 v.s.nda daha fazla soz edilmiştir.]

AO[1909'da eklenen dipno/.JSchiller Marburg'da doğmamıştı; her Alman okul

cocuğunun bildiği ve benim de bildiğim üzere Marbach'da doğmuştu. Bu başka bir

noktadaki kasıtlı bir sahteciliğin yerine-geceni olarak surcen ve *Günlük Yaşamın*

***Psikopatolojisi*nde [1901 i, X. Bolum, No I, P.F.L., 5, 276] açıklamaya çalıştığım**

hatalardan bir tanesi dahaydı (yukarıya I. Cilt s. 245 n. 9'a bkz.)

G. SACMA DUŞLER 185

kadın yine de gözümün önünde karşısındaki pencere yanı koltuğu kapmak

icin cabucak oraya bir şemsiye koydu. Kapı hemen kapanmıştı ve

onlar pencereleri açma konusunda işaretleştiler. Belki de benim temiz

hava özlemi icinde olduğumu görmüşlerdi. Sıcak bir geceydi ve

tumuyle kapalı kompartmanın icindeki hava kısa surede boğucu hale

gelmişti. Yolculuk deneyimlerim böyle insafsız ve ezici tutumların

bedava ya da indirimli biletle yolculuk eden insanların bir niteliği

olduğunu öğretmişti. Biletçi gelip de ben o kadar paraya almış
olduğum bileti gösterince hanımın ağzından, kibirli ve neredeyse tehdit
edici bir tonda "Benim kocamın pasosu var." sozcukleri dokuldu.
Huzursuz yuz hatları olan buyurgan bir tipti. Kadın güzelliğinin azaldığı
çağdan pek de uzak olmayan bir yaşlaydı; adam tek bir sozcuk bile
soylemedi, kıpırdamadan olurdu. Uyumaya çalıştım. Duşumde uyumsuz
yoldaşlarımdan korkunc bicimde oc aldım; düşün ilk yansının
kopuk parcalarının arkasında hangi saldırıların ve aşağılamaların gizlendiğinden
kimse kuşku duyamaz. Bu gereksinim doyurulduktan sonra
ikinci bir istek kendini duyurdu — komparimanı değiştirmek. Sahneler
duşte o denli sık ve en küçük bir karşı çıkış olmaksızın değişir
ki, yolculuk arkadaşlarımı belleğimden turemiş daha kabul edilebilir
birileriyle hemen değiştirmemin şaşılacak hiçbir yanı olmazdı. Ama
burada bir şeylerin sahncnin değişmesine icerlediği ve onu açıklamayı
gerekli gorduğu bir durum vardı. Nasıl ansızın başka bir kompartmanda
olabilirdim? Değiştirdiğimi hic anımsamıyordum. Yalnızca bir tek
acıklama olabilirdi: *Uykulu bir durumdayken vagondan çıkmış olsam
gerekli*. Nadir bir olay; ancak bir noropalalogun deneyimleri arasında
ornekleri bulunabilir. Alaca bilinc halinde tren yolculuklarına çıkan,
ansızın tumuyle kendilerine gelip de belleklerdeki boşluk nedeniyle
şaşkınlık icinde kalana dek anormal durumlarını hicbir belirtiyile ele
vermeyen insanlar biliyoruz. Buna gore düşün icinde kendimin de bu
"aulomatisme ambulatoire" olgularından biri olduğumu acıklıyordu.
Cozumleme başka bir cozum bulmaya olanak verdi. Duş-işlemine

yorma zorunluluğunu duyduğumda çok carpıcı gibi gelen acıklama girişimi benim özgün açıklamalarımdan biri değildi; onu hastalarımdan birinin nevrozundan kopya etmiştim. Başka bir yerde [I. Cilt s. 309] yüksek eğitilmiş ve gerçek yaşamda yumuşak kalpli olan ama ana-babasının ölümünden sonra cinayet eğilimleri olmakla kendini suçlayan ve sonra da bir koruyucu olarak benimsemek zorunda olduğu

186 VI. DÜŞ-İŞLEMİ

onun lehinde kurbanı haline gelen bir adamdan söz etmişim. Ağır duşunçelerin tırlarına tam bir içgörünün eşlik ettiği bir olguydu. Başlangıçta, karşılaştığı tek bir kişinin bile gözden nerede kaybolduğundan emin olma zorlanması yüzünden sokaklarda yürümek onun için bir yük haline gelmişti; eğer birisi ansızın onun izleyici gözünden kaçacak olursa rahatsızlık duygusu ve belki de onu yok etmiş olabileceği düşüncesi içinde kalıyordu. Bunun ardında yatan, başka şeylerin arasında bir "Kabil" düşüncemiydi — çünkü "butun insanlar kardeştir." Bu görevi yerine getirmenin olanaksızlığı yüzünden yuruyuşe çıkmaktan vazgeçti ve yaşamını kendi dört duvarı içinde hapsolmuş olarak geçirdi. Ama dışarıda işlenmiş cinayet haberleri durmadan gazeteler aracılığıyla o dasına getiriliyordu ve vicdanı ona bir kuşku biçiminde aranan katilin kendisi olabileceğini telkin ediyordu. Aslında evden dışarı çıkmadığının kesin olması, haftalar boyunca onu bu suçlardan korudu; ta ki bir gün *bilinçsiz bir durumdayken evden dışarı çıkmış olabileceği* ve böylelikle hakkında hiçbir şey bilmeksizin cinayet işleyebileceği olasılığı aklına gelene dek. Bundan sonra on kapıyı kilitledi ve anahtarı

istese bile eline gecmemesi konusunda sıkı sıkı tembihlediği yaşlı

kahyasına verdi.

O zaman bu benim vagonları bilincsiz bir durumdayken değiştirmiş

o lduğum anlamına gelen acıklama girişimimin kokeniydi; duşe, duş

duşunceleri malzemesinden, hazır olarak taşınmıştı ve acık olarak duşte

beni bu hasla tipiyle ozdeşleştirme amacına hizmet etme niyetindeydi.

Onunla ilgili anım kolay bir çağrışımla uyanmıştı. Birkac hafta önceki

son gece yolculuğum tam da bu adamla birlikte gecmişti. İyileşmişti

ve benimle taşraya, beni çağıran akrabalarımı ziyarete gidiyordu. Kendimize

ait bir kompartmanımız vardı; tum gece boyunca tum pencereleri

acık b ırak tık ve ben uyanık kaldığım su re c e 'c o k eğlenceli vakit

gecirdik. Hastalığının kokunun cocukluğuna dek uzanan ve cinsel bir

durumla ilgili olan babasına yönelik duşmanca itkiler olduğunu biliyordum.

Bu nedenle kendimi onunla ozdeşleştirdiğime gore buna benzer

bir şeyleri itiraf etmeye çalışıyordum. Aslında duşun ikinci sahnesi

iki yaşlı yol arkadaşımın bana boylesine uzak davrandığı, cunku benim

gelişimin onların gece icin tasarladıkları tutkulu alış verişi onlemiş

olduğu biciminde bir olcude abartılı bir duşlemle bitmişti. Ancak bu

duşlem cocuğun olasılıkla cinsel merak tarafından yönelilerek anababasının

yatak odasına girmeye çalıştığı ve babasının buyruğuyla kovalandığı

bir erken cocukluk sahnesine dek uzanıyordu.

G. SACMA DUŞLER 187

Sanırım daha fazla ornek toplamak gereksiz. Onlar olsa olsa alıntı

yapmış old u k la rım d an e ld e e ttik le rim iz i — bir duşteki yargının,

yalnızca duş-duşunceleri icindeki bazı prototiplerin yinelenmesinden ibaret olduğunu— desteklerlerdi. Kural olarak, yineleme kotu uygulanmış ve uygunsuz bir bağlama sokuşturulmuştur; ama bazan son orneklerimizde olduğu gibi o denli incelikle kullanılmıştır ki, başlangıcta duş icinde bağımsız bir zihinsel etkinlik izlenimi verebilir. Bu noktadan dikkatimizi her ne kadar duşlerin bicimlenmesine değişmez bicimde eşlik ediyor gibi gorunmese de ne zaman bunu yapacak olsa ayrı kokenlerden gelen oğeleri anlamlı ve celişkisiz bir butun halinde bir duşte birbiri icine geciren ruhsal etkinliğe yoneltebiliriz. Ancak bu konuya yaklaşmadan once duşlerde ortaya cıkan duygu ifadelerinden sozetmenin ve onları, cozumlemenin acığa cıkardığı duş duşunceleri icindeki duygularla kıyaslamanın ivedi bir gereksinimi icindeyiz.

(H)

DÜŞLERDE DUYGULAR

Stricker'in [1879, 51J yaptığı akıllıca bir gozlem, duşlerde duygu ifadelerinin, uyandıktan sonra *iç e r iğ i* bir yana bırakmak bicimindeki alıştığımız kucumseyici tarzda ele alınamayacağına dikkatimizi cekmiştir.

"Eğer bir duşte haydutlardan korkarsam, evet haydutlar imgeseldir — ama korku gercektir." [I. Cilt s. 125'e bkz.] Ve bu, eğer bir duşte *hoşnutluk* duyarsam da aynı derecede doğrudur. Duygularımız, bir duşte yaşanan bir duygunun uyanıklık yaşamında aynı yoğunlukta yaşanan bir duygudan hicbir bicimde daha aşağı olmadığını soyler; ve de duşler bizim gercek zihinsel yaşantılarımız arasına duygusal icerikleriyle girme hakları uzerinde duşunsel icerikleri icin harcadıklarından

daha büyük bir enerjiyle diretirler. Ancak uyanıklık durumumuza aslında onları bu biçimde katamayız; çünkü bir duygu hakkında o bir düşünel malzeme parçasıyla bağlantılı olmadıkça herhangi bir değerlendirme yapamayız. Duyguyla düşünce, nitelikleri ve yoğunlukları bakımından uyumsuz ise uyanıklık yargılamamız ne yapacağını şaşırır.

Düşlerde düşünel içeriğe uyanıklık düşüncelerinde kaçınılmaz saydığımız duygusal sonuçların eşlik etmemesi her zaman bir şaşkınlık konusu olmuştur. Strumpell [1877, ,27 v.s.] düşlerde düşüncelerin ruhsal değerlerinden soyunduklarını bildirmiştir. [I. Cilt s. 106 v.s.na bkz.] Ama düşlerde böyle bir anlatıma hiç olanak sağlamayacak

H. DÜŞLERDE DUYGULAR 189

gibi görünen bir konuyla bağlantılı yoğun bir duygu anlatımının bulunduğu tam zıt örnekler de yok değildir. Bir düşte, herhangi bir korku ya da tiksinti duygusu olmaksızın korkunc, tehlikeli ve tiksindirici bir durumda bulunabilirim; oysa bir başka zamanda tersine, zararsız bir şeyden dehşete düşebilir ve çocukca bir şeylere sevinebilirim.

Düş yaşamının bu özel bilmecesi, düşün görünür içeriğinden gizli içeriğine geçer gecmez daha cabuk olarak ve belki de başka şeylerden çok daha tumuyle yok olur. Bilmecıyla uğraşmamıza gerek kalmaz; çünkü artık o yoktur. Cozumlemeler bize *düşünel malzemenin yer değiştirmelere ve yerine-geçmelere uğradığını oysa duyguların değişmeden kaldığını* gösterir. Düş carpıtması tarafından değiştirilen düşünel malzemenin değişmeden kalan duyguyla artık uyşamaması pek de

şaşılacak bir şey değildir; cozumlemeden sonra onceki konumuna

dogru malzeme yerlestirildiginde şaşılacak bir şey kalmaması da oyle.1

Direncin zorladığı sansurun etkisi altında kalan bir ruhsal bileşik

soz konusu olduğunda, *duygular* en az etkilenen bileşendir ve atlanmış

duşunceleri nasıl dolduracağımız konusunda tek başına bize bir

gosterge sağlayabilir. Bu, psikonevrozlarda düşlerdekinden çok daha

acık olarak gorulur. Onların duyguları, her ne kadar nevrotik dikkatin

ycrdeğiştirmelcrinc bağılı olarak yoğunluklarının artmış olduğunu hesaba

katmamız gerekirse de, hic değilse *nitelik* olarak uygundur. Eğer

bir histerik onemsiz bir şeyden o denli korkmuş olmasına ya da

duşunce takıntıları ceken bir adam bir hic icin kendini suçlamaktan rahatsız

olmasına şaşırırsa yanlış yola sapmışlardır; cunku onlar temel

[1919'da eklenen dipnot:] Buyuk olcude yanılmıyorsam, torunumdan, o bir yaş

sekiz aylıkken, derlediğim ilk duş, duş-işleminin duş düşunceleri *m a lzem esi'* ni değiştirmeyi başardığı, oysa onlara değgin olan duygunun uyku durumu boyunca

değişmeden kaldığı bir durumu ortaya koymuştur. Babasının cepheye gitmek üzere

ayrılmak zorunda olduğu gunden önceki gece cocuk dehşetle: "Baba! baba! — bebek!"

diye hıçkırışlı. Bu olsa olsa babayla bebeğin birlikte kalmakla olduğu anlamına

gelebilirdi; oysa gozyaşları yaklaşmakta olan vedalaşmayı ayırımsıyordu. O

sırada cocuk ayrılık kavramını pekala ifade edebilmekteydi. İlk sozcuklerinden biri

"Fort"du ["gitmiş"] (cekilip uzatılmış ve garip bir bicimde vurgulanmış bir "o-o-oo"

ile yer değiştirmiş olarak) ve bu ilk duşten aylar önce tum oyuncaklarıyla "gitmiş"

oynamıştı. Bu oyun erken yaşta edindiği ve annesinin kendisini bırakıp "gitmesine"

izin verdiği başarılı bir şekilde elde edilmiş oz-disipline dek uzanmaklaydı.

[Bu çocukla ilgili daha fazla değinme *Haz ilkesinin Ötesinde'nin* (Freud, 1920g) II.

Bolumunde ortaya cikmakladır.]

190 VI. DUŞ-IŞLEMt

olarak düşünsel içeriği —onemsizliği ya da hicliği— alırlar ve başarısız bir savaşa girişirler cunku bu düşünsel içeriği düşünce etkinliklerinin çıkış noktası olarak almışlardır. Ruhcozumlemesi tersine duygunun haklı olduğunu tanıyarak ve ona ilişkin olan ama bastırılmış ve bir ycrinc-geccnle yer değiştirmiş olan düşünceyi araştırarak onları doğru yola yoneltebilir. Tum bunlar icin gerekli onerme, duygu boşalımı ile düşünsel içeriğin onları ele alma alışkanlığında olduğumuz gibi ayrışmaz bir organik butun oluşturmadiği; bu iki farklı şeyin yalnızca birbirine *lehimlenmiş* olduğu, bu yuzden de cozumlemeyle birbirinden ayrılabilirdir. Duş yorumu durumun gerceklen boyle olduğunu gosterir.

Düşünsel içeriğin boşalmasını gerektirdiği ama cozumlemenin apacık duygu yokluğunu acıkladığı bir olguya bir ornek vererek başlayacağım.

I

Kadın bir çölde üç aslan görmüş, bir tanesi gülüyormuş; ama onlardan korkmamış. Ancak sonradan onlardan kaçmak zorunda kalmış; çünkü bir ağaca tırmanmaya çalışıyormuş; ama bir Fransızca eğitmeni olan kuzeni zaten yukarıdaymış, v.b.

Cozumleme aşığıdaki malzemeyi ortaya koydu. Duşun onemsiz başlatıcı nedeni İngilizce kompozisyonundaki bir cumleydi: "Ye

aslanın susudur." Babasının yuzunu bir yeke gibi saran bir sakalı vardı.

İngilizce eğitmeninin adı Miss Lyons'dı. [Lions = aslanlar ile okunuşu

aynı — ç. n.] Bir tanışısı ona Locwe'nin ["Aslan"ın Almanca'sı] baladlarını

göndermişti. O halde uc aslan bunlardı; onlardan neden korksundu

ki? — Yoldeşlerini isyana kıskırtan bir zencinin av kopekleriyle

arandığı ve kendini kurtarmak için bir ağaca tırmandığı bir öykü okumuştı.

Son derece keyifli olarak birçok boluk porcuk anı üretmeyi

surdurdu, örneğin *Fliegende Blätter*'de aslanların nasıl yakalanacağına

ilişkin öneri gibi: "Bir col alıp elekten geçirin aslanlar üstte kalacaktır."

Ve yine neden bölümünün şefini yüceltmek için biraz daha

zahmete girmediği sorulan ve yapmaya çalıştığı ama *üstünün zaten yu karıda*

olduğu yanıtını veren memurla ilgili çok eğlenceli ama pek de

yerinde olmayan öykü. Tüm malzeme hanımın düş günü kocasının

H. DÜŞLERDE DUYGULAR 191

patronu tarafından ziyaret edilmiş olduğu ortaya çıkınca anlaşılır hale

geldi. Adam kadına çok nazik davranmış ve elini öpmüştü ama o,

adamdan hiç korkmamıştır, hem de adam çok "kodaman" [Almanca'da

"*grosses Tier*" = "büyük hayvan"] olduğu ve geldiği eyaletin başkentinde bir "toplumsal *aslan*" rolü oynadığı halde. O halde bu aslan *Bir*

Yazortası Gecesi Dızjır'ndeki marangoz Snug'ı gizleyen aslan gibiydi

ve düş görenin korkmadığı tüm düş aslanları için de aynı şey geçerliydi.

v

II

İkinci örneğim olarak kızkardeşinin küçük oğlunu tabutunda olu

yatarken gören [I. Cilt s. 203 v.s. ve 298] ama ne acı ne de üzüntü

duyum samad igin 1 Şimdi ek led iĝ im k ız ın d uşunu a la b ilirim .

Cozumlemeden neden oyle olduĝunu biliyoruz. Duş yalnızca aşık olduĝu adamı bir kez daha gorme isteĝinin kılıĝını deĝiştirmiştii ve de kızın duygusu kılık deĝiştirmiş bicimle deĝil isteĝiyle uyumlu olmak zorundaydı. Uzuntuye hic gerek yoktu.

Bazı d uşle rde duygu, duygunun b aşlangıctı baĝlı bulunduĝu duşunsel malzemenin yerine gecmiş olan duşunsel malzemeyle hic deĝilse deĝinme halinde kalır. Diĝerlerinde bileşimin ayrışması daha da ileri gitmiştir. Duygu, görünümünü, ilişkin olduĝu duşunceden tumuyle ayrılmış hale getirir ve duşe, duş öğelerinin yeni düzenlenmesi icinde uyduĝu başka bir noktadan girer. O zaman durum bizim duşlerde yargı eylemleri olgularında bulmuş olduĝumuza]s. 173 v.s.] benzer bir hal alır. Eĝer duş duşunceleri icinde önemli bir sonuc çıkarılmışsa duş de bir sonuc icerir ama duşteki sonuc çok farklı bir malzemeyle yerdeĝiştirmiş olabilir. Boyle bir yerdeĝiştirme hic de seyrek olmayarak karşısav ilkesine uyabilir.

Bu son olasılık en yorucu cozumlemeye uğratmış olduĝum aşağıdaki duşte orneklenmiştir.

m

Deniz kıyısında bir kale; sonradan arlık lam denizde deĝil de denize uzanan dar bir kanalın üstünde. Vali lle r r P. diye biri. Onunla birlikte ayakta duruyorum, büyük bir kabul salonundayız — önlerinde yükselen

192 VI. DUŞ-IŞLEMt

payandalarla mazgallara benzeyen üç penceresi var. Ben gönüllü deniz

subayı türünde bir şey olarak garnizona bağılıyım. Düşman savaş gemilerinin gelmesinden korkuyormuşuz çünkü savaş halindeymişiz. Herr. P. gitmeye niyetleniyor ve bana eğer korktuğumuz olay olursa yapılması gerekenler konusunda emirler veriyor. Hastalıklı karısı çocuklarıyla birlikte tehdit altındaki kaledeymiş. Eğer bombardıman başlarsa büyük salonun boşaltılması gerekiyormuş. Derin derin soluyup gitmek için dönüyor; onu arkasından tutup gerekli olduğunda kendisiyle nasıl iletişim kurmam gerektiğini soruyorum. Karşılık olarak bir şeyler söylüyor ama hemen düşüp ölüyor. Hiç kuşkusuz sorularıyla ona gereksiz bir gerginlik yüklemiştim. Üzerimde başkaca bir izlenim bırakmayan ölümünden sonra dul karısının kalede kalıp kalmadığını; onun ölümünü üst Komutanlığa bildirmem gerekip gerekmediğini ve rütbe sırasında ikinci durumda olduğum için kalenin komutasını almam gerekip gerekmediğini merak ediyorum. Pencerenin önünde duruyorum ve geçip giden gemileri gözliyorum. Onlar k a ranlık sularından hızla geçen ticaret gemileri, bazılarının birçok bacası var, bazılarının güverteleri şişkin (tıpkı burada kaydedilmemiş olan giriş duşundeki istasyon binası gibi). Sonra erkek kardeşim yanımda duruyor ve ikimiz pencereden kanala bakıyoruz. Bir geminin görüntüsüyle korkuyor ve bağıryoruz: "İşte savaş gemisi geliyor!" Ama onun zaten dönmekte olduğunu bildiğim gemi olduğu ortaya çıkıyor. Şimdi küçük bir gemi geliyor, gülünç bir biçimde ortasından kesilip kısaltılmış. Güvertesinde fin ca n ya da kutu biçiminde bazı garip nesnelere görünüyor. Tek bir ses halinde bağıryoruz: "Bu kahvaltılık gemisi!"

Gemilerin hızlı devinimleri, suyun kopkoyu mavisi ve bacalardan çıkan kahverengi dumanlar — bunların tumu gergin ve kotu bir izlenim yaratmak uzere bileşmişler.

Duşteki yerler Adriatik'e (Miramare'a, Duino'ya, Venedik'e ve Aquileia'ya)² yaptığım çeşitli gezilerimden bir araya getirilmişlerdi.

Duştan birkaç hafta önce erkek kardeşimle birlikte Aquileia'ya yaptığım bir Doğu gezisi belleğimde hala tazeydi. Duş, ayrıca Amerika'yla İspanya arasındaki *deniz ticareti savaşına*, ve Amerika'daki akra-

2

[Biraz mil icerdeki Aquileia, üzerinde adalarından biri olan Gradonun yerleştiği bir kanalla denizkulağına bağlanır. Adrialik'in kuzey ucundaki bu yerler 1918 den önce Avusturya'nın bir parçasını oluştururlardı.]

H. DUŞLERDE DUYGULAR 193

balarımin geleceği hakkında duyduğum sıkıntıya da bir anıştırma iceriyordu. Duşteki iki noktada duygular soz konusuydu. Bir noktada umulan duygu yoklu: Valinin olumunun benim uzerimde hiçbir izlenim yaratmamış olmasına hemen dikkat cekilmişti. Savaş gemisini gorduğumu sandığım ikinci noktada ise *korkmuşum* ve korkunun tum duyumsamalarını duşumde yaşamıştım. Bu iyi bicimlenmiş duşte duygular oyle bir bicimde dağılmıştı ki herhangi bir carpıcı celişkiden kacınılmıştı. Valinin olumu uzerine korkmam icin hiçbir neden yoklu ve Kale Komutanı olarak bir savaş gemisinin gorunmesi uzerine korkmam da oldukca akla yakındı. Ancak cozumleme Herr P.nin yalnızca benim kendimin bir yerine-geceni olduğunu gosterdi (Duşte *ben, onun*

ycrinc-geceniydin.) Ansızın olen Vali .» endim. Duş duşunceleri benim

erken olumundan sonra ailemin geleceğiyle uğraşmaktaydı. Duş

duşunceleri arasındaki tek rahatsız edici şey buydu ve korkunun

ayrıştırılıp duşte bir savaş gemisinin görünmesiyle birleştirilmesinin

nedeni bu olsa gerekti. Ote yandan çözümleme, duş duşunceleri icinden

savaş gemisinin alınmış olduğu bolgenin en eğlenceli anılarla dolu

olduğunu gosterdi. Bir yıl önce, Venedik'te, buyulu guzellikte bir gun

Riva degli Schiavoni'deki odamızın penceresinin onunde duruyor ve o

gun alışılmışın dışında bir devinim bulunan mavi denizkulağına doğru

bakıyorduk. İngiliz gemileri bekleniyordu ve bir resmi kabul verilecekti.

Ansızın karım bir çocuk gibi neşeyle bağırdı: "*işte İngiliz savaş*

gemisi geliyor!" Duşle aynı sozcuklerden korkmuştum. (Bir kez daha

duşlerdeki konuşmaların gerçek yaşamdaki konuşmalardan turediğini

goruyoruz. [S. 147 v.s.na bkz.] Karımın sozlerindeki "İngiliz" oğesinin

de duş-işleminin elinden kurtulmadığını kısaca gostereceğim.) O

halde burada da duş duşuncelerini görünur duş iceriğine değiştirme

surecinde neşeyi de korkuya donuşturmuştum ve bu donuşumun kendisinin

de gizli duş iceriğinin bir parçasına anlatım kazandırdığının

yalnızca cıtlatılmasına gereksinimim vardır. Ancak bu ornek, duşişleminin

bir duyguyu duş duşunceleri icindeki bağlantısından koparmakta

ve onu görünur duşte sectiği herhangi bir noktaya sokmakta

ozgur olduğunu kanıtlar.

Duşte ortaya cıkması, o zamana değin ussal bir duzeyde tutulmuş

olan durumu oylesine anlamsız bir sonuca ulaştırır "kahvaltı gemisi"

nin biraz ayrıntılı bir cozumlemesini yapma olanağından yararlanacağım.

Sonradan duş nesnesini daha kesin olarak aklıma getirdiğimde,

siyah olması ve ortasında en geniş olduğu yerden kesilmiş olması

194 VL DUŞ-IŞLEMt

nedeniyle Etrusk kentlerindeki muzelerde ilgimizi cekmiş olan bir dizi

nesneye buyuk benzerlik gostermesi beni etkiledi. Bunlar, iki kulplu,

uzerinde bizim çağdaş *kahvaltı takımlarımıza* oldukca benzeyen kahve

ya da cay fincanı benzeri şeyler duran siyah toprak tepsilerdi. Soruşturmamıza

yanıt olarak bunun, üzerindeki kozmetik ve pudra kaplarıyla

bir Etrusk hanımının "*toilette*"i [tuvalet takımı] olduğunu öğrenmiş ve

evin hanımı için bir tanesini birlikte eve goturmenin iyi bir düşünce

olduğunu soyleyerek şakalaşmıştık. Buna gore duşteki nesne siyah bir

"toilette" yani yas giysisi anlamına geliyor ve bir olume doğrudan bir

gonderme oluşturuyordu. Duş nesnesinin diğer ucu bana eski zamanlarda

olu bedenlerin icine yerleştirildiği ve gomulmek uzere denize

bırakıldığı cenaze kayıklarını³ anımsattı. Bu da duşte gemilerin neden

geriye döndüğünü acıklayan noktaya goturdu:

Siiil, auf gerettetem Boot, treibt in den Hafcn **der** Greis.⁴

Bir gemi kazasından [" *Schiffbruch* " , sozcuk olarak "gemi kırılması"]

geri donuyorlardı. Kahvaltı gemisi ortasından kırılmıştı, iyi de "kahvaltı"

gemisi adının kokeni neydi? işte burada savaş gemilerinden aruı

kalmış "İngiliz" [Almanca "Englischer" aynı zamanda İngiliz ve

İngilizce demektir. — ç.n.] sozcuğu geliyor. İngilizce "breakfast" [kahvaltı]

sozcuğu "breaking fast" [orucu kırmak] anlamınadır. "Brcaking"

ise bir kez daha gemi kazasıyla ["gemi kırılması"] ilişkilidir; oruc tutmak

ise siyah giysi ya da *toilette* ile bağlantılıdır.

Ama duş tarafından yeni olarak kurulan tek şey kahvaltı gemisinin

adı idi. Şey vardı ve bana son yolculuğumun en eğlenceli parçalarından

birini anımsatmıştı. Aquileia'da bize sağlanacak yiyeceklere güvenmeyerek

Gorizia'dan bir şeyler edinmiş, Aquilcia'dan da bir şişe mukemmel

Istria şarabı almıştık. Küçük posta vapuru "*Canale delle*

Mee" den yavaşca Grado'daki boş denizkulağına doğru ilerlerken tek

yolcu olan biz kahvaltımızı guvertede büyük bir neşe içinde yemiştik

ve de bundan lezzetlisini pek az yemiş bulunuyorduk. O halde "kahvaltı

gemisi" buydu ve de düşün bilinmeyen ve tekinsiz bir geleceğe

ilişkin en karanlık duygularının ardında gizlenen şey kesinlikle bu en

neşeli *joie de vivre*' in [yaşam sevinci — ç. n.} anisiydi.5

3

[Alınanca} "*Nachen*", filolog b ir arkadaşımın bana soylediğine g o re "vex'UC

(cesei} kokunden gelmekledir.

“[Gemisinde güven içinde yaşlı adam sakince limana girdi.

(Yaşam ve olume ilişkin b ir alegorinin b ir kesimi)

Schiller, *Nachträge zu den Xenien*, "Erwartung und Erfüllung".]

[Bu duşten s. 269'da yeniden soz ediliyor.]

H. DUŞLERDE DUYGULAR 195

Duyguların onları doğuran düşünsel içerikten ay rılm ası, o n la ra

duşlerin oluşumu sırasında olan en carpıcı şeydir; ama bu onların duş

duşuncelerinden görünür duşe giden yolda uğradıkları ne tek ne de en

temel d e ğ i ŝ i m d i r. E ğ e r d u ŝ d u ŝ u n c e l e r i n i n d u y g u s u i l e d u ŝ u n i c i n d e k i l e r i k a r ŝ ı l a ŝ t ı r a c a k o l u r s a k b i r ŝ e y h e m e n b e r r a k l a ŝ ı r. N e z a m a n b i r d u ŝ t e b i r d u y g u b u l u n s a, o n u n, d u ŝ d u ŝ u n c e l e r i i c i n d e d e b u l u n m a ŝ ı g e r e k i r, A m a b u n u n t e r s i d o ğ r u d e ğ i l d i r. B i r d u ŝ g e n e l l i k l e, i ŝ l e n m e s i n d e n d o ğ d u ğ u r u h s a l m a l z e m e y e g o r e, d u y g u a c ı s ı n d a n d a h a f a k i r d i r. D u ŝ d u ŝ u n c e l e r i n i y e n i d e n k u r d u ğ u m d a o n l a r ı n i c i n d e k e n d i l e r i n i d u y u m s a t m a y a c a b a l a y a n v e b i r k u r a l o l a r a k k e n d i l e r i y l e k e s k i n c e z ı t l a ŝ a n b a ŝ k a i t k i l e r l e s a v a ŝ a n e n y o ğ u n r u h s a l i t k i l e r e r a s t l a m a y a a l ı ŝ ı m ı ŝ ı m d ı r. E ğ e r o z a m a n d u ŝ e g e r i d o n e c e k o l u r s a m p e k d e s e y r e k o l m a y a r a k d u ŝ r e n k s i z v e b u y u k y o ğ u n l u k t a h e r h a n g i b i r c o ŝ k u s a l t o n d a n y o k s u n g o r u n u r. D u ŝ - i ŝ l e m i, d u ŝ u n c e l e r i m i n y a l n ı z c a i c e r i ğ i n i d e ğ i l s ı k l ı k l a c o ŝ k u s a l t o n u n u d a b i r k a y ı t s ı z l ı k d u z e y i n e i n d i r g e m i ŝ t i r.

Duş-işlcminin, *duygulara baskdama* uyguladığı soylenebilir.

Orneĝin botanik makalesi duşunu [I. Cilt, s. 218 v.s.l alalım. Ona denk duşen duşunceler, davranmayı sectiĝim bicimde davranma ve yaşamımı, bana, yaln ızc a bana do ğ ru g e l e n b i c i m d e y o n e t m e o z g u r l u ğ u m a d ı n a t u t k u l u b i r b i c i m d e c ı r p ı n a n b i r d i l e k t e n o l u ŝ m u ŝ t u. O n l a r d a n d o ğ a n d u ŝ u n i s e o n u n l a i l g i l i k a y ı t s ı z b i r c e m b e r i v a r d ı: "B i r m a k a l e y a z m ı ŝ t ı m; o n u m d e d u r u y o r; r e n k l i l e v h a l a r ı v a r; h e r k o p y a y a k u r u t u l m u ŝ b i t k i l e r i l i ŝ t i r i l m i ŝ." B u, i n s a n a h e r y a n a c e s e t l e r s a c ı l m ı ŝ b i r s a v a ŝ a l a n ı n a i n m i ŝ b a r ı ŝ ı d u ŝ u n d u r u y o r; u z e r i n d e s u r u p g i d e n s a v a ŝ ı m d a n g e r i y e h i c b i r i z k a l m a m ı ŝ.

Her şey başka turlu de olabilir: canlı duygu gosterileri duşun icine girmenin yolunu bulabilirler. Ancak şu an icin, bilinen, cok sayıda

duşun kayıtsız görünmesi, oysa d e rin lem e sin e bir etk ilenm e o lmaksızın

duş düşüncelerine girmenin olanaksız olması olgusuyla ilgileneceğim.

Burada, düş-işleminin gidişi icinde bu duygu b a sk ılanm asın a

ilişkin bütünlenmiş hiçbir kuramsal açıklama verilemez. Ondan önce

duygu kuramı ve bastırma mekanizması üzerine en yorucu a ra ştırmanın

gelmesi gerekir. IS. 320 v.s.na bkz.] Kendime yalnızca iki

noktaya gönderme yapma izni vereceğim. Duyguların serbest kalışını

bedenin icine doğru merkezkaçsal ve devinimsel ve salgısal sinir'lenmeye

benzer bir surec olarak resimlendirmeye —başka neden-

6 [Duyguların serbest kalması (bedenin icine y on e lik olmasına karşın) z ih in 196

VI. DUŞ-IŞLEM

lerle— zorlanıyorum. Şimdi tıpkı uyku sırasında dış dünyaya devinimsel

itkiler gönderilmesinin askıya alınmış görünmesi gibi, bilinc dışı

duşuncenin merkezkaçsal duygu seslenişleri de uykuda daha zor bir hale

geliyor olabilir. Bu durumda düş düşüncelerinin gidişi sırasında ortaya

çıkan duygusal itkiler, doğaları gereği zayıf itkiler olurlardı; bunun

sonucunda da düş girmenin yolunu bulanlar hiç de zayıf olmazlardı. O

zaman "duyguların baskılanması", bu acıdan hiçbir biçimde düş-işleminin

değil; uyku durumunun sonucu olurdu. Bu doğru olabilir

ama tüm hakikat bu olamaz. Oldukça karmaşık herhangi bir düşün

ruhsal güçler arasındaki çalışmanın ürettiği bir uzlaşma olduğunu da

aklımızda tutmamız gerekir. Bir kere isteği biçimlendiren düşünceler,

sansur koyan bir ajanın karşıtlığıyla savaşmak zorundadırlar; ayrıca

sıklıkla bilinc dışı düşuncenin kendisinde her düşünce katarının, kendisiyle

celiŒen karŒıtıyla yanyana bulunduğunu gormuŒuzdur. Tum bu
duŒunce katarları bir duygu taŒıma yeteneğinde oldukları icin eğer duygu
baskılanmasını bu karŒıtların birbirine ve de sansurun baskılamıŒ
olduğu itkilere uyguladığı kclvurınaların sonucu sayarsak genel cercevede
pek de yanılmıŒ olmayız. *Öyleyse duyguya ketvurulması, düŒ
sansürünün ikinci sonucu olarak görülmelidir; tıpkı düŒ çarpıtmasının
onun birinci sonucu olması gibi.*

Burada, duŒ içeriğinin kayıtsız duygu tonunun, duŒ duŒunceleri

arasındaki karşısavla açıklanabildiği bir duşu örnek olarak vereceğim.

Her okuru tiksintiyle dolduracak kısa bir duş bu.

IV

Bir tepe, üzerinde bir açık hava tuvaleti gibi bir şey var: Çok uzun bir peyke ve bir ucunda büyük bir delik. Arka ucu her büyüklük ve tazelik derecesinde küçük dışkı yığınlarıyla kalınca örtülmüş. Peykenin arkasında çalılar var. Peykenin üzerine işiyorum; uzun bir idrar dereciği her şeyi yıkayıp temizliyor; dışkı kümeleri kolayca geliyor ve açıklıktan aşağı düşüyor. Sanki sonda hâlâ biraz kalmış gibi.

Neden bu duşte hic tiksinti duymadım?

Çünkü çözümlemenin gösterdiğine göre duşun ortaya çıkmasına en

sel aygıl açısından "merkezkaçsal" olarak belimlenmiştir. Aşağıya s. 30 1 'e de bkz.

— I-'reud'un "sinir'lenme" terimini kullanımı için s. 260'daki dipnota bkz.)

[Inncrvation: bedenin bir bölgesine yayılan sinir ağı demektir. Hunun karşılığında

kullanılabilecek "sinirlenme" sözcüğü günlük kullanımda daha çok duygusal bir anlam taşıdığı için "sinirlenme" biçiminde verilmesi yeğlendi. — ç.n./

H. DUŞLERDE DUYGULAR 197

kabul edilebilir ve en doyurucu düşünceler katkılıda bulunmuştu.

Çözümlemede hemen aklıma gelen şey, Herakles'in temizlediği Augias'ın

ahırları oldu. Bu Herakles bendim. Tepe ve çalılıklar, o sırada

çocuklarımın durduğu Aussee'den geliyordu. Nevrozların bebeksi nedenbilimini

keşfetmiş ve böylece kendi çocuklarımı hastalığa yakalanmaktan

korumuştum. Peyke, (kuşkusuz deliği dışında) minnettar birkadın

hasta tarafından armağan olarak bana verilmiş olan bir mobilya

parçasının tam bir kopyasıydı. Böylece hastalarımın beni ne denli

onurlandırdıklarını anımsalmıştı. Aslında insan dışkısı muzesine bile yureğimi sevindirecek bir yorum verilebilirdi. Gercekte ondan ne denli tiksinebilecek de olsam, o, duşte, küçük kasabalarında tuvaletlerin taslamam bu bicimde doşenmiş olduğu güzel ulke İtalya'nın bir anımsalıcısıydı. Her şeyi temizleyen idrar deresi buyukluğun şaşmaz bir işaretiydi. Bu G u l l i v e r'ın L illiput'daki büyük yangını söndürüş bicimiydi — her ne kadar bu minik kralicesinin gözünden düşmesine neden olmuşsa da. Ama Rabclais'nin ustun insanı Gargantua da Parisli'lerden ocunu, Notre Dame'ın tepesine ala biner gibi oturup idrar deresini kentin üzerine çevirerek aynı bicimde almıştı. Hemen uykuya yatmadan önceki akşam Garnier'nin Rabclais için yaptığı resimlere göz atmıştım. Ve gariptir burada da ustun insanın ben olduğuma ilişkin bir başka kanıt vardı. Notre Dame'ın platformu Paris'te benim gözde gezinti yerlerimden biriydi; her boş öğleden sonrayı orada kilisenin kuleleri üzerinde canavarlar ve şeytanlar arasında tırmanarak gecirirdim. Tüm dışkıların derenin altında o denli cabuk yitmeleri, bir gün histerinin sağaltımına ilişkin bir bölümün başına koymaya niyetlendiğim şu yazıtı anımsalıtı: "*Afflavit el dissipaii suni*" [Bkz. I. Cilt s. 262 ve n. 45.]7

Ve şimdi de düşün gerçek heyecan verici nedeni. Sıcak bir yaz öğleden sonrasıydı; akşam boyunca histeri ile sapıklıklar arasındaki bağlantı üzerine konferansımı vermiştim ve söylemek zorunda kalmış olduğum her şey beni şiddetle hoşnutsuz etmiş ve de bana tumuyle değerden yoksunmuş gibi görünmüştü. Yorgundum, zorlu çalışmamdan

hicbir hoşnutluk duyumsamıyordum; insan pisliği icindeki bu
eşinmelerden uzaklaşmayı ve cocuklarıma kavuşmayı, sonra da
İtalya'nın guzelliklerini ziyaret edebilmeyi cok isliyordum. Bu hava

----- I

7["Tanrı u fle d i ve onlar dağıldılar." Yazıt I. Cill'icki aklarılıştta "flavin el dissipati sunt" o la ra k
ve rilmiş ancak anlamı cok da d eğ iştirm e y en bu farka ilişkin bir

not yok. — ç. n .]

198 VI. DUŞ-tŞLEMt

icinde konferans salonundan, hic iştahım olmadığı icin hafif bir şeyler

atıştırdığım bir cafe'ye gittim. Ancak dinleyicilerimden biri benimle

birlikte oraya geldi ve kahvemi icip ay coreğimi tıklarken benim

yanımda oturmasına izin vermeme rica etti. Bana dalkavukluk etmeye

başladı: Benden ne kadar cok şey öğrenmiş olduğunu, her şeye nasıl da

yeni bir gozle baktığını, benim nevrozlar kuramımla yanılığların ve

onyargıların *Augias ahırlarını* nasıl da temizlemiş olduğumu soyledi.

Kısaca bana benim cok buyuk bir adam olduğumu anlattı. Mizacım bu

ovgu şarkılarına uygun değildi; tiksinti duygumla savaştım; ondan

kurtulmak icin eve erken gittim; uyumadan once Rabelais'nin sayfalarını

karıştırdım ve Conrad Ferdinand Meyer'in kısa oykulerinden birini,

"*Die Leiden eines Knaben*"\ ["Bir Oğlanın Uzuntuleri"] okudum.

Düşün doğduğu malzeme boyle şeylerdi. Meyer'in kısa oykusu

ayrıca cocukluğumun sahnelerinden bir anıyı da getirmişti. (K o n t'

Thun'a ilişkin düşün son sahnesine bkz. [I. Cilt, s. 264 v.s.])

Gunduzun ansızın değişen mizacı ve tiksintisi, düşle, neredeyse

gorunur iceriğın tumunu oluşturacak kadar direktmişti. Ama geceleyin

guclu hatta abartılı bir oz-iddialılık biciminde karşıt bir ruh hali ortaya çıkmış ve ilkinin yerine gecmişli. Duşun içeriği hem aşağılık sanrılarını hem de megalomaniyi aynı malzemeyle ifade edecek bir malzeme bulmak zorundaydı. Onların arasındaki uzlaşma, cifte anlamlı bir duş içeriği üretmiş ama bu zıt itkilerin karşılıklı kctvurmaları yuzunden kayıtsız bir duygu tonuna neden olmuştu.

istek doyurma kuramına gore, eğer tiksinti duygusuna ek olarak (baskılanmış ama hoşnutluk yaratıcı bir tonu bulunan) karşısavsal megalomanik düşünce katarı ortaya çıkmasaydı bu duş gerçekleşemezdi. Cunku rahatsız edici şeyler bir duşle temsil edilmeyebilir; duş düşüncelerimiz içindeki hiçbir şey aynı zamanda bir isteğin doyurulması için bir kılık değiştirme sağlamadıkca duş giriş yolunu zorlayamaz.

[S. 277 v.s.na bkz.]

Duş-işlcminin, duş düşünceleri içindeki duyguların gecmesine izin vermek ya da onları hıce indirgemeye ek olarak onları bir başka ele alış bicimi daha vardır. *Onları karşıtlarına dönüştürebilir.* Bir duşteki her oğenin yorum amaçlarıyla kendi yerinde olduğu kadar kolaylıkla karşıtının yerine de gecebildiği bicimindeki yorumsal kuralı daha once tanımiştık. [S. 5 l'e bkz.] O oğenin kendi yerinde mi yoksa karşılının yerinde mi olduğunu onceden hiçbir zaman bilemeyiz; bunu ancak

H. DUŞLERDE DUYGULAR 199

bağlam belirleyebilir. Bu hakikatin bir izi acık olarak toplum bilincinde yer bulmuştur: "duş kitapları", duşleri yorumlayışlarında çok sık olarak karşıtlık ilkesini benimserler. Bu, bir şeyi kendi karşıtına donuşturma,

duşuncelerimizde bir şeyin düşüncesiyle karşıtını birleştiren yakın çağrışımsal zincirle olası kılınır. Başka tür yerdeğiştirmeler gibi bu da sansurun amaçlarına hizmet edebilir; ama ayrıca sık olarak istek doyurmanın bir ürünüdür; çünkü istek doyurma, kabul edilemeyen bir şeyin yerine karşıtının geçmesinden başka bir şey değildir. Tıpkı şeylerin düşüncelerinin düşlerde görünümelerini karşıtlarına dönüşmüş hale getirebilmeleri gibi düş düşüncelerine ilişkin *duygular* da aynı şeyi yaparlar; ve de duygunun bu tersine çevrilmesinin düş sansuru tarafından sık olarak yapılması çok olası görünmektedir. Bize düş sansuruyla tanıdık bir benzeşim sağlamış olan sosyal yaşamda da duyguyu baskılamayı ve tersine çevirmeyi çoğunlukla gizleme amacıyla kullanırız. Eğer kendisine düşmanca bir şeyler söylemeyi isterken ozenli davranmak zorunda olduğum biriyle konuşuyorsam, ondan *duygumun* herhangi bir dışavurumunu saklama zorunluluğum neredeyse düşüncelerimin sozel biçimini hafifletme zorunluluğumdan daha önemlidir. Eğer ona nazik olmayan sözlerle hitap etsem ama onlara nefret ya da aşağılama görünümü ya da jesti eşlik etse onun üzerinde yaratacağım etki aşağılamamı acık olarak yüzüne fırlattığım zaman oluşacak etkiden farksız olurdu. Bunun gibi sansur her şeyden önce beni duygularımı baskılamaya zorlar ve eğer ben bir gizleme ustasıysam *zıt* duyguyu ustlenirim — kızgınken gulumser ve yok etmeyi isterken sevecen görünürüm.

Düş sansuru adına bir düşte gerçekleştirilmiş bu türden bir duygu ters çevrilmesinin mükemmel bir örneğiyle daha önce karşılaşmıştık.

"Sarı sakallı amcam" duşunde [I.Cilt, s. 188 v.s.] duş duşunceleri onu bir saf olarak nitelerken ve de bu yuzden arkadaşım R.ye en büyük sevecenliği duyumsamıştım. Bir duş sansurunun varlığına ilişkin ilk ipucumuzu bu duygu ters cevrilmesi orneğinden turetmiştik. Bu tur olgularda bile duş-işleminin boylesi zıt duygulan yoktan *yarattığını* varsaymamız gerekmez; kural olarak onları duş duşunceleri icinde elinin altında bulur ve yalnızca bir savunma gudusunden doğan ruhsal bir gucle duş oluşumu amacı icin belirgin hale gelene dek şiddetlendirir. Az once soz ettiğim amcam duşunde, karşısrfvsal, sevecen duygu olasılıkla (duşun daha sonraki kesimince telkin edildiği gibi) bebeksi bir kaynaktan doğmuştur, cunku amca yeğen ilişkisi, cocukluğumun

200 VI. DUŞ-IŞLEMt

en erken yaşantılarının garip doğası nedeniyle (s. 153 v.s.ndaki cozumlemeye bkz. [ve aşağıya s. 209 v.s.na]) benim tum arkadaşlıklarımın ve tum nefretlerimin kaynağı haline gelmişti.

Bu turden bir duygu ters cevrilmesinin mukemmel bir orneği, Ferenczi'nin (1916) kaydettiği bir duşte bulunacaktır:8 "Yaşlı bir beyefendi bir gece uykusunda yuksek sesle ve durmak bilmez bir bicimde gulmesi yuzunden endişelenen karısı tarafından uyandırılmıştı. Sonradan adam aşağıdaki duşu gorduğunu bildirdi: *Yatakla yatıyordum ve bildiğim bir beyefendi odaya girdi; ışığı yakmaya çalıştım ama yakamadım: Tekrar tekrar uğraştım ama boşuna. Bunun üzerine karım bana yardım etmek için yataktan kalktı ama o da beceremedi. Ama beyefendinin önünde 'en négligé' [Ozensiz — ç. n.] olmayı garipsediği için sonunda*

vaz geçti ve yatağa döndü. Tüm bunlar o denli gülünçtü ki kahkahalarla gülmemi engelleyemedim. Karım: 'Neden gülüyorsun? Neden gülüyorsun?' dedi ama ben uyanana dek gülmeyi sürdürdüm. Ertesi gün beyefendi çok çokuntulu halindeydi ve başı ağrıyordu: O kadar çok gülmenin kendisini alt ust ettiğini düşünüyordu.

"Cozumsal olarak ele alındığında duş daha az gülunc gibi gelmektedir. Odaya giren 'bildiği beyefendi' gizli duş düşüncelerinde, 'büyük Bilinmeyen' olan Olumun resmiydi — bir önceki gün aklına gelmiş olan bir resim. Arteriosklerozu olan yaşlı beyefendinin bir gün önce olumu düşünmek için haklı bir nedeni vardı. Durdurulamayan gülme olmak zorunda olduğu düşüncesi üzerine hıçkırıp ağlamasının yerini almıştı. Artık yakamadığı ışık, yaşam ışığıydı. Bu karanlık düşünce kısa süre önce giriştiği, ama karısının *en négligé* yardımına karşın başarısız olduğu ciftleşme girişimiyle bağlantılı olabilirdi. Tepe aşağı gitmekte olduğunun ayırdına varmıştı. Duş-işlemi, karanlık, iktidarsızlık ve olum düşüncesini gülunc bir sahneye ve hıçkırıkları kahkahaya donuşturmayı başarmıştı."

"ikiyuzlu" diye betimlenmeyi özellikle hak eden ve istek doyurma kuramını zorlu bir sınavdan geçiren bir duş sınıfı vardır.⁹ Dikkatim onlara, Frau Dr. M. Hilferding, Peter Rosegger'in bir duşunun aşağıdaki kaydını. Viyana Ruhcozumsal Topluluğu'na tartışma için getirince çekildi.

Rosegger "*Fremdgemaclu!*" *waâli* oykusunde şöyle yazıyor: "Gen8[

Bu ve bundan sonraki paragraf 1919'da eklenmiştir.]

[Bu paragraf ve bunu izleyen Rosegger'den yapılan alıntı, onun tartışmasıyla birlikte 1911 'de eklenmiştir. Rosegger (1843-1918) çok alçakgönüllü, koylu başlangıçtan sonra une kavuşmuş tanınmış bir Avusturyalı yazardı.]

'''["Kovuldun!"] *Waldheimatın* ikinci cildinde, s. 303.

H. DÜŞLERDE DUYGULAR 201

ellikle uykum derindir ama çoğu gece huzurum kaçmıştır — çünkü bir edebiyat öğrencisi ve bir edebiyat adamı olarak alçakgönüllü kariyerimin yanında yıllarca kendimi bir türlü kurtaramadığım bir hayalet gibi bir terzinin yaşamının golgesini çevremde suruklemişimdir.

"Gündüzün geçmişim üzerinde çok sık ya da çok derinlemesine düşünmemişimdir. Bir Filistinli olmakla bağlarını koparmış ve Dünyayı ve Cenneti ele gecirmeye cabalayan birinin yapacak daha başka şeyleri vardı. Atılgan genc bir adamken gece düşlerimi şöylece bir düşünmekten fazlasını yapmazdım. Ancak sonraları, her şey üzerinde düşünme alışkanlığı kazandıktan sonra ya da icimdeki Filistinli bir şeyleri kurcalamaya başladığımda neden ne zaman düş görsem hep bir terzi kalfası olduğumu ve patronumla bu biçimde o kadar uzun zaman gecirip onun dükkanında neden ücretsiz çalıştığımı kendi kendime sordum. Onun yanında böyle oturup dikiş diker ve utu yaparken yerimin artık orası olmadığını ve bir kasabalı olarak beni meşgul edecek başka şeylerim de olduğunu pekala biliyordum. Ama ben her zaman tatil deydim, her zaman yaz tatilinde olurdum böylece de patronumun yanında onun yardımcısı olarak otururdum. Sıklıkla bıkkınlık verirdi bana ve yapacak pekala daha iyi, daha yararlı şeyler bulabileceğim zamanın yitimi

yuzunden uzuntu duyardım. Arasına bir şeyler ters gittiğinde patronum azarına katlanmak zorunda kalırdım ama ücretler konusunda hiçbir konuşma gecmezdi. Sıklıkla, karanlık dukkanda iki buklum otururken haber verip ayrılmayı düşünürdüm. Bir keresinde yaptım da; ama patronum önemsemedi ve ben hemen onun yanına oturup yeniden dikiş dikmeye başladım.

"Boylesi sıkıcı saatlerden sonra uyanmak ne keyifti! Ve eğer bu inatçı duş bir daha gelirse onu zorla kendimden uzaklaştırmaya ve yüksek sesle: 'Bu yalnızca hokkabazlık, yatakta yatıyorum ve uyumak istiyorum...' diye bağırmaaya karar verirdim. Ama ertesi gece bir kez daha terzi dukkanında oturuyor olurdum.

"Ve bu böylece tekinsiz bir düzenlilikle yıllarca sürdü. Şirridi bir kez daha patronum ve ben Alpelhofer'in (ilk cıracak olduğumda evinde çalıştığım koylu) evinde çalışıyorduk ve patronum, özellikle benim çalışmamdan hoşnut olmadığını gösterdi. Bana 'Senin bu salaklığın nereden geliyor bilsem' dedi ve kötü kötü baktı. Yapılacak en ussal şeyin ayağa kalkıp yalnızca onu hoşnut etmek için yanında olduğumu bağırma ve çıkıp gitmek olduğunu düşündüm. Ama öyle yapmadım.

Patronum bir cıracak tutup bana onun için tezgahta bir yer açmamı

202 VL DUŞ-IŞLEMİ

soylediğinde hiç karşı çıkmadım. Koşeye çekildim ve dikiş diktim.

Aynı gün bir başka kalfa da alındı; ağzı bozuk bir ikiyüzlü — Bohemya'lıydı— ondokuz yıl önce bizim yerimizde çalışmış ve bir keresinde handan donerken dereye düşmüştü. Oturacak yer aradığında hiç yer kalmadığını

gordu. Sorarcasına patronuma dondum ve o da bana: 'Sende terzilik yeteneği yok, gidebilirsin! Kovuldun!' dedi. Bunun uzerine duyduğum korku o denli gucluydu ki uyandım.

"Sabahın gri ışıkları tanıdık evimin perdesiz pencerelerinden ışıldıyordu. Cevremi sanat yapıdan sarmıştı; guzel kitaplığında ebedi Homeros, dev Dante, eşsiz Shakespeare, şanlı Goethe —tum gorkemli olumsuzler— duruyordu. Yandaki odadan uyanan cocuklann anneleriyle şakalaşırken cıkardıkları berrak genc sesleri cınlıyordu. Bu denli sık olarak ve bu denli derinlemesine yuceltici bir insan mutluluğu yakaladığım bu saf ve tatlı, bu barışcıl, şiirsel, ruhsal yaşamı yeniden bulmuştum. Patronuma ayrılmak istediğimi baştan soylememiş ve onun tarafından kovulmuş olmak hala canımı sıkıyordu.

"Ve ne kadar şaşırmıştım! Patronumun beni kovduğu o geceden sonra barışın tadını cıkardım; o denli uzak gecmişimde kalan —o denli keyifli bir alcakgonulluluğu olan ama sonraki yıllarıma bu denli uzun bir golge duşurmuş olan— terz ilik gunlerimi bir daha duşumde gormedim."

Genliğinde terzi kalfalığı yapmış olan bir yazarın gormuş olduğu bu duşler dizisinden istek doyurmanın egemenliğini ayırt etmek zordur. Duş gorenin tum keyfi gunduz yaşantısında yer almaktaydı; oysa duşlerinde en sonunda kacmış olduğu mutsuz bir yaşam tarafından hala kovalanıyordu. Benzer turde kendi bazı duşlerim konuya biraz ışık tutmama olanak verdi. Genc bir doktor olarak uzun bir sure Kimya Enstitusunde bu bilimin gerektirdiği becerilerde yetenekli hale gelmeksizin

çalışmışım ve bu nedenle uyanıklık yaşamımda cıraklığımın bu corak ve aslında aşağılayıcı donemi üzerinde hiçbir zaman düşünmedim. Ote yandan laboratuarda çalışmaya, çözümlemeler yapmaya ve orada değişik deneyimler kazanmaya ilişkin düzenli bir biçimde yineleyen düşler gorurdum. Bu düşler sınav düşleriyle aynı biçimde benimsenemez şeylerdi ve hiçbir zaman çok kesin değillerdi. Onlardan birini yorumlarken sonunda dikkatimi onların anlamı için bana bir anahtar veren "çözümleme" sozcüğü cektii. O günlerden bu yana ben bir "çözümleyici" haline gelmişim ve şimdi, her ne kadar "rn/1-cozumlemeleri" olsalar da, üzerinde çok konuşulan "cozumlemeler" yapıyordum. Şimdi

H. DÜŞLERDE DUYGULAR 2 0 3

benim için konu ap a cık tı: Eğer g u n d u z y aşamımd a bu türden çözümlemeler gerçekleştirdiğim için gurura kapılmış ve ne denli başarılı bir hale geldiğimle ovunme eğilimi duymuşsam düşlerim bana gece boyunca oteki, gurur duymak için hiçbir nedenim bulunmayan başarısız çözümlemeleri anımsatıyordu. Onlar bir *parvenu*'nun [sonradan gorme — ç. /1.] ceza düşleriydi; unlu bir yazar haline gelmiş terzi kalfasının düşleri gibi. Ama nasıl oluyordu da bir *parvenu*'nun gururu ile onun ozeleştirisinin çatışması arasında kalmış bir düş İkincinin yanını tutuyor ve yasadışı bir istek doyurma yerine içerik olarak ussal bir uyarıyı seciyordu? Daha önce soylediğim gibi bu sorunun yanıtı guclukler doğurur. Düşün temelinin, ilk ağızda abartılı bir düşlem tarafından biçimlendirildiği; ama düşlemin üzerine soğuk su doken aşağılayıcı düşüncelerin onun yerine düşe girmenin yolunu bulduğu

sonucunu çıkarabiliriz. Aklın içinde bu türden bir tersine çevirmeden sorumlu olabilecek mazoşistik itkiler bulunduğu anımsanabilir. Bu düşünün, "ceza düşleri" adı altında "istek doyurma düşleri"nden ayırt edilmesine hiçbir karşı çıkışım olmaması gerekir. Bunu şu ana dek o n ay a koyduğum düşler kuramının bir niteliği olarak kabul e tmem gerekmiyor; bu zıtların b irleşmesini garip bulanların gu cluklerini gidermeye yarayacak lenuistik bir careden başka bir şey değildir.¹¹ Ama bu düşlerin bazılarının daha yakından incelenmesi biraz daha fazla şeye ışık tutar. Benim laboratuvar düşlerimden birinin geri planının belirsiz bir kesiminde beni tıbbi kariyerimin tam da en kasvetli ve en başarısız yılına yerleştiren bir yaşıydım. Hala bir yere atanmamışım ve nasıl gecineceğim konusunda hiçbir düşüncem yoktu; ama aynı zamanda evlenebileceğim birçok kadın arasında onume bir secenek çıktığını ansızın keşfetmiştim! Böylece bir kez daha genctim ve her şeyden önemlisi o — tum bu guc yılları benimle paylaşmış olan kadın— da bir kez daha gencli. Böylece düşün bilincdışı kışkırtıcısının, yaşlanmakta olan bir erkeğin durmadan icini kemiren isteklerden biri olduğu ortaya çıktı. Aklın başka duzeylerinde kibirlilik ile ozeleştiri arasında surup giden çatışma düşün içeriğini belirlemişti, doğru; ama bu çatışmanın bir düş olarak görünmesini olası kılmış olan da yalnızca daha derinlere kok salmış olan genclik isteğiydi.

Uyanıkken bile bazan kendi kendimize şunları soyleriz: "Bugun her şey yolunda, eskiden işler zordu; ama olsun yine de guzeldi — henuz genctim"¹²

11 [Son iki cumle 1919'da eklenmiştir.]

12[1930'dn eklenen dipnot:] Ruhcozumlemesi, kişiliği ego ve superego diye ayır2

0 4 VL DUŞ-İŞLEMI

Kendimde sık rastladığım ve ikiyuzluce diye tanımladığım bir başka duş grubunun içeriği, arkadaşca ilişkilerin uzun suredir kesildiği kişilerle bir barışmadır.13 Bu olgularda cozumleme, genellikle bu eski arkadaşlara karşı son saygı kırıntılarını terketmeme ve onları yabancı ya da duşman olarak ele almama yol acan bazı olayları ortaya cıkarmıştır.

Ancak duş, k a rşıt ilişkiyi resimlemiştir. [I.Cilt s. 196 n.a

bkz.]

Imgelemci bir yazar tarafından kaydedilmiş duşler uzerine bir yargı oluştururken onun temel olmayan ya d a dik k a t dağıtıcı saydığı ayrımları kendi bildiğine atlamış olduğunu varsaymak akla yakındır.

Bu durumda onun duşleri, içeriği tam olarak bildirilmiş olsa kolayca cozulecek sorunlar cıkaracaktır.

Otto Rank, Grimm'lerin "Kucuk Terzi ya da Bir Vuruşta Yedi

Tane" masalının tumuyla benzer bir *p a r v e n u* duşu icerdiğini bana gostermişti. Bir kahraman ve Kral'ın damadı haline gelen terzi, bir gece karısı Prenses'in yanında yatarken eski el sanatını duşunde gorur.

Kız, kuşkulanıp duş gorenin sozlerini dinlemek ve onu yakalamak uzere ertesi gece yanına silahlı gardiyanlar yerleştirir. Ama kucuk terzi uyarılmıştır ve duşunun doğrulandığını anlar.

Aracılıklarıyla duş duşunceleri icindeki duyguların duşlerdeki duygulara donuştuğu karmaşık eleme, azaltma ve ters cevirme surecleri

tumuyse cozumlenmiş olan duşlerin uygun bireşimlerinde doyurucu biçimde izlenebilir. Saymış olduğum olasılıkların gerçekleştiğinin görüleceği duşlerdeki duygulara ilişkin birkaç örnek daha vereceğim.

V

Eğer yaşlı Brucke'nin bana verdiği kendi kalcamda acımlama yapmam biçimindeki garip görev düşünene dönecek olursak [s. 180] düşün içinde de uygun urkuntu duygusunu ["*Grauen*"] bulamamış olduğum anımsanacaktır. Şimdi bu birden çok anlamda bir istek doyurmaydı.

dığından beri (Freud, 1921c [ve 1923b]) bu ceza duşlerinin superego'nun isteklerini doyurduğunu ayırt etmek kolaylaşmıştır. [Aşağıya s. 279 v.s.na bkz.]

13[Bu paragraf 1919'da eklenmiştir ve yanlışlıkla bu noktaya yerleştirilmiş gibi

görünmektedir. Olasılıkla sonraki iki paragraftan *sonra* gelmesi gerekirdi. Onların tarihi acık olarak ilişkili oldukları Rosegger tartışması gibi 1911'dir. Onları izleyen

paragraf ise yeniden 1900'e donmaktadır. — ikiyüzlü duşler üzerine daha ileri

değinemeler Freud'un bir kadın eşcinselliği olgusu üzerine makalesinin III. Kesiminin sonlarına doğru bulunacaktır. (1920a).]

H. DUŞLERDE DUYGULARAR 205

Acımlama, bir bakıma duşler üzerine bu kitabın yayımlanmasıyla

—gerçekte bitmiş elyazmasını yayımlamayı bir yıldan fazla süre ertelememe

neden olacak kadar bana huzursuzluk vermiş olan bir süreç—

gerçekleştirdiğim öz-cozumleme anlamına geliyordu. Sonra bu isteksizliğin

ustesinden gelebileceğime ilişkin bir istek uyandı; bu yüzden

duşte hiçbir urkuntu ["*Grauen*"] duygum yoktu. Ama ayrıca saclarıma

kır —sozcuğun diğer anlamında "*Grauen*"— duşmemiş olmasından

çok hoşnut olmuş olsam gerek. Zaten saclarıma kır duşmuştu ve

saclarımın kırılması artık gecikmemem gerektiğine ilişkin bir başka anımsatıcıydı. Ve de görmüş olduğumuz gibi zor yolculuğumun ereğine ulaşmasını çocuklarıma bırakmam gerektiği düşüncesi düşün sonunda temsil edilmek için yolunu zorlamıştı.

Bundan sonra bir doyum ifadesinin, uyanmadan sonraki ana taşındığı iki düştü söz edelim. Bir olguda doyum için önerilen neden "Bu düşün daha önce görmüştüm" ile kastedilen şeyi artık bulacağım yolunda bir beklentiydi: oysa aslında doyum ilk çocuklarımdan doğumuna bir gönderme yapıyordu [s. 175 v.s.]. Diğer olguda sözde neden "ongorulmuş" olan bir şeyin şimdi gerçekleşmesi ile benim onaylanmış olmamı; oysa gerçek gönderme bir önceki düştüye benziyordu:

İkinci oğlumun doğumunu karşılamamın doyumuydu [s. 175 v.s.]. Burada düşün düşüncelerine egemen olan duygular düşlerde direktmiştir; *hiçbir* düşün işlerin bu kadar basit olmadığını söylemek daha güvenlidir. Eğer iki çözümlemede de biraz daha derinleşecek olursak sansürden kaçmış olan bu doyumun başka bir kaynaktan da katkı almış olduğunu görürüz. Bu diğer kaynağın sansürden korkmak için haklı nedenleri vardır ve eğer kendini izin verilen kaynaktan doğan benzer, yasal doyum duygusu ile örtmez ve bir bakıma onun kanatları altına sokulmazsa, onun duygusunun, karşıtlık yaratacağında hiç kuşku yoktur.

Ne yazık ki bunu gerçek düşün olgularında gösteremiyorum ama yaşamın başka bir bölümünden alınmış bir örnek, anlatmak istediğime acıklık kazandıracaktır. Aşağıdaki durumu varsayalım. Nefret ettiğim

bir komşum var; oyle ki onun başına bir şey gelecek olursa hoşnut olma eğilimi taşıyorum. Ama doğanın ahlak yanı bu itkiye izin vermiyor. Onun şanssız olmasına ilişkin bir isteği ifade etmeye cesaret edemiyorum ve eğer hak edilmemiş bir şanssızlığa uğrarsa doyumumu baskılıyor ve kendimi keder belirtileri ve düşüncelerine zorluyorum.

206 VI. DUŞ-İŞLEMI

Herkes şu ya da bu zamanda kendini boyle bir durumda bulmuştur. Ancak bu kez olan şey bu nefret edilen kişinin, biraz da kendi yanlış tutumuyla kendini hak edilmiş bir hoşnutsuzluğun içinde bulmasıdır; boyle bir şey olduğu zaman onun haklı bir cezayla karşılaşmasından duyduğum doyumun dizginlerini salıveririm ve bu noktada kendimi tarafsız çoğu başka kimseyle düşünce birliği içinde bulurum. Yine de doyumumun bu başka insanlarmkinden daha yoğun görüldüğünü gözlemleyebilirim; o zamana dek etkisini göstermesi engellenmiş, ama değişen koşullarda artık onunde bir engel kalmamış olan nefretimin kaynağından bir katkı almıştır. Sosyal yaşamda, bu, genelde, sevilmeyen insanlar ya da tutulmayan azınlıklar yanlış bir şey yaptıkları zaman ortaya çıkar. Onların cezalandırılmaları, çoğunlukla hatalarına değil hataları *arti* daha önce herhangi bir sonuç yaratmamış olan, onlara yönelik kötü duygulara denk düşer. Burada cezayı verenlerin bir haksızlık yaptığı hiç kuşkusuz doğrudur: ama onlar kendi iclerinde uzun suredir sürdürülmüş olan baskılamanın kalkmasından doğan doyum yuzunden bunu algılayamazlar. Boylesı durumlarda duyguyu lıaklı kılan onun *niceliği* değil *niteliği'du*: ve de bir nokta uzerinde duran

ozeleştiri diğerini incelemeyi ihmal etmeye cok yatkındır. Bir kapı bir kez acıldığında başlangıcta iceriyeye alınması düşünulenden cok daha fazla insanın iceriyeye dalması cok kolayda.

Nevrotik kişiliklerdeki carpıcı bir ozellik —bir duyguyu serbest bırakma yeteneği bulunan bir nedenin onlarda nitelik olarak akla yakın ama nicelik olarak aşırı bir sonuc uretmeye yatkın olması— herhangi bir ruhsal acıklamaya izin verdiği surece aynı düşünce cizgisi icinde acıklanmalıdır. Aşırılık, onceden bilincdışı ve baskılanmış olarak kalmış kaynakların duygusundan doğar. Bu kaynaklar, *gerçek* serbest bırakıcı nedenlerle bir çağrışım bağlantısı kurmayı başarmış ve kendi duygularının serbest kalması icin arzu edilen yol karşı cıkılmaz ve yasal olan *diğer* duygu kaynağı tarafından acılmıştır. Boylece baskılanmış ve baskılayan ajanları goz onune alırken, onların ilişkisini salt karşılıklı ketvurma turunden bir ilişki saymamamız gerektiğine dikkatimiz cekilmiş olur. Tıpkı iki ajanın yanyana çalışıp birbirlerinin etkilerini şiddetlendirerek patolojik bir etkiyi ortaya koyduğu durumlara da daha fazla dikkat etmemiz gerekmesi gibi.

Şimdi ruhsal mekanizmalara ilişkin bu ipuclarını *düşlerde* duyguların ifadelerini anlamak icin uygulayalım. Bir düşünce sergilenen ve kuşkusuz hemen düşünce düşünceleri icindeki uygun yerine gonderme

H. DÜŞLERDE DUYGULAR 2 0 7

yapılabilen bir doyum her zaman yalnızca bu gonderme ile tumuyle aydınlatılamaz. Coğunlukla düşünce düşünceleri icinde onun *başka* bir kaynağını, sansurun basıncı altında olan bir kaynağı aramak gerekir. Bu

basıncın bir sonucu olarak bu kaynak normalde doyum değil karşıt bir
duygu üretmiştir. Ancak ilk duygu kaynağının varlığı sayesinde ikinci
kaynak, doyum duygusunu, bastırmadan kurtarabilmiş ve onun ilk
kaynaktan gelen doyumda bir şiddetlenme gibi davranmasına izin vermiştir.

Boylece düşlerdeki duygular değişik kaynakların birleşmesiyle
beslenmiş ve düş düşünceleri malzemesi açısından aşırı belirlenmiş
olarak ortaya çıkmaktadırlar. *Düş-işlemi sırasında, aynı duyguyu
üretme yeteneğindeki kaynaklar onu yaratmak için biraraya gelirler }A*

Bu karışıklıklar için "*Non vixit*" sozcuklerinin merkez noktasını
oluşturduğu güzel düş örneğinden biraz icgoru kazanabiliriz. (S. 150
v.s.na bkz.) O düşte görünür içeriğin iki noktasında değişik nitelikte
duygu gösterileri bir araya getirilmişti. Duşmanca ve rahatsız edici
duygular —düşün içinde kullanılan sozcukler "garip duygulara yenik
düşerek" idi.— karşıtım ve arkadaşımı iki sozcukle yok ettiğim noktaya
dek yığılmıştı. Ve yine düşün sonunda hayli hoşnuttum ve uyanıklık
yaşamında sacma olduğunu bildiğim, yalnızca bir istekle yok
edilebilen *hayaletlerin* var olma olasılığını onaylamayı surdurdum.
Düşün harekete gecirici nedeninden henüz soz etmedim. Çok
onemliydi ve düşün derinlemesine anlaşılmasına yol acıyordu. "Fİ"
[yani Fliess] diye soz ettiğim Berlin'deki arkadaşımından bir ameliyat
gecireceğini ve durumu hakkında daha fazla haberi onun Viyana'daki
bazı akrabalarından alabileceğimi işitmişim. Ameliyattan sonra
aldığım ilk bilgiler guven verici değildi ve bana sıkıntı vermişti. Ona
kendim gitmeyi çok daha yeğlerdim ama lam o sırada her tur devinimi

benim için işkence haline getiren sancılı bir yakınmanın kurbanıydım.

Düş düşünceleri şimdi beni arkadaşımın yaşamı için korktuğum konusunda bilgilendiriyor. Hic tanımadığım tek kızkardeşinin gençliğinin

başlangıcında çok kısa bir hastalıktan sonra olduğunu biliyordum.

(Düşte *Fl. kızkardeşi hakkında konuşmuş ve onun üç çeyrek saat*

içinde ölmüş olacağını söylemişti.) Onun yapısının kızkardeşinden da *l*

i [1909'da eklenen d ip n o t:] Kasıtlı esprilerin olağandışı güçlü haz verici etkisi için benzer bir açıklama yapmıştım. [Freud, 1905c IV. Bölümün sonlarına doğm.]

2 0 8 V I D U Ş - İ Ş L E M İ

ha dirençli olmadığını ve ondan bazı daha kötü haberler aldıktan sonra

yine de yolculuğu yapmak zorunda kalacağımı —ve de kendimi

suclamaktan hic kurtulamayacağım biçimde *çok geç* ulaşacağımı—

imgelemiş olsam gerek.¹⁵ Bu çok geç gelme suclaması, düşün merkez

noktası haline gelmiş ama öğrencilik yıllarımın saygın hocası Brucke'nin

bu suçlamayı mavi gözlerinin korkunc bir bakışıyla bana

doğrulttuğu bir sahneyle temsil edilmişti. Durumu [Fl.e göre] bu

cizgiye değiştirenin ne olduğu hemen ortaya çıkacaktır. [Brucke ile

gecen] sahnenin kendisi düş tarafından benim onu yaşadığım biçimde

yeniden üretilemezdi. Düşteki diğer tipin mavi gözleri korumasına izin

verilmişti ama yok edici rol bana verilmişti — acık olarak istek doyurma

işlemi tarafından gerçekleştirilen bir ters çevirme. Arkadaşımın

iyileşmesi konusundaki anksiyetem, onu görmeye gitmediğim için

kendimi suçlamalarım, bu yüzden duyduğum utanc — "*Habersizce*"

(beni görmek için) *Viyana'ya gelmişti*— hastalığım nedeniyle ozurlu

olduğumdan soz etmeye duyduğum gereksinim — bunların tumu uykumda

acıka algılanmış ve duş duşuncelerinin bu bolgesinde şiddetlenmiş

olan coşkusal fırtınayı üretmek üzere birleşmişlerdi.

Ama duşun harekete getirici nedeninde benim üzerimde tam karşıt

bir etkisi olan başka bir şeyler vardı. Ameliyattan sonraki ilk birkaç

gunde gelen olumsuz bilgilerin yanında konuyu hic kimseyle

tartışmamam konusunda bir de uyarı almıştım. Bununla kendimi

saldırıya uğramış gibi duyumsamıştım cunku benim temkinliliğime

yonelik gereksiz bir guvensizliği anıstırıyordu. Bu yonergelerin arkadaşımından

cıkmadığının, aracılarn duşuncesizliğinin ya da aşırı anksiyetesinin

sonucu olduğunun pekala ayırdındaydım ama ustu kapalı

suclamadan —tumuyle haksız olmamasından— cok ters bicimde etkilendim.

Hepimizin bildiği gibi iclerinde "yerine oturan" bir şeyler bulunan

suclamalar, yalnızca onlar bizi altust eder. Aklımda olan şey

doğrusu bu arkadaşımlla değil yaşamımın cok daha erken bir donemiyle

ilişkiliydi. O zamanlar hic gereksiz yere bir soyleşi sırasında birine

diğerinin kendisi hakkında soylediğini anlattığım iki arkadaş (ki onlar

da beni bu sıfatla onurlandırmayı secmişlerdi) arasında bir soruna neden

olmuşum. O zaman da suclamalar bana doğrultulmuştu ve onlar hala

1 "Non vecit" in yerine inatla "Non vivit" i isteyen , bilincdışı duş duşuncelerinin bir kesimini oluşturan bu duşlemde: "Cok gec geldin, o artık yaşamıyor." s.

150-2' de açıkladığım gibi " Non vivit" e. duşteki görünur durumun da gereksinmesi vardı.

H. DUŞLERDE DUYGULAR 2 0 9

belleğimdeydi. Soz konusu iki arkadaştan biri Profesör Fleischl'dı;

diğerini ilk adı olan " Jo s e f' le —ki duşte arkadaşım ve karşıtım olan

P.ninki de oyleydi— tanımlayabilirim.16

Bir şeyleri kendime saklayamamam suçlaması, duşte, "habersizce" oğesi ve Fl.'ın *onun işlerinden P.'ye ne kadar söz ettiğim* sorusuyla acıkca o rtay a konmuştu. Ama bana yoneltlen cok gec kalma suçlamasını şimdiki zamandan Brucke'nin laboratuvarında çalıştığım zamana taşıyan şey [benim eski boşboğazlığım ve sonuclarına ilişkin] anının araya karışmasıydı. Ve de duşteki yok etme sahnesindeki ikinci kişiyi Joscf diye birine cevirmekle, sahneye, yalnızca cok gec geldiğim için bana yoneltlen suçlamayı değil; bir gizi koruyamayacağıma ilişkin cok daha gucluce bastırılmış suçlamayı da temsil ettirmiştim. Burada duşle işleyen yoğunlaştırma ve yerdeğiştirme surecleri ve de onların nedenleri carpıcı biçimde görünmektedir.

[Fl.'in hastalığına ilişkin] hiçbir şey soylememem konusunda bana yapılmış olan uyarıya karşı yalnızca hafif olan o gunku ofkem, aklımın derinliklerindeki kaynaklardan pekiştirmeler almış ve boylccc gercekte bağılı olduğum kişilere yönelik duşmanca duyguları kabartmıştı.

Bu pekiştirmenin kaynağı cocukluğumdan geliyordu. Çağdaşlarımla duşmanlıklarım kadar sıcak dostluklarımla da nasıl cocukluğumda benden bir yaş büyük bir yeğenle ilişkilerime dek uzandığını; onun bana nasıl da ustun olduğunu, nasıl da erkenden kendimi ona karşı korumayı öğrendiğimi, nasıl da ayrılmaz arkadaşlar olduğumuzu ve buyuklerimizin tanıklıklarına gore nasıl da bazan birbirimizle dovuştüğümüzü ve onlara birbirimizden yakındığımızı daha once [s. 153 v.s.] gostermiştim. Tum arkadaşlarım bir anlamda "fruh sich einst dem truben Blick gezeit"17 bu ilk figurun yeniden doğuşlarıy-

16|Daha sonra gelenler Bemfeld'in (1944) bir makalesinden tureyen bazı o lgu larla daha anlaşılır kılınabilir. Ercud, Viyana Fizyoloji Enstiusu'ndc ("Brucke'nin Laboratuari") 1876'dan 1882 y e dek çalıştı. Emst Brucke, (1 8 1 9 -9 2) enstitunun başıydı; Ereud'un zamanındaki iki asistanı, Sigmund Exncr (1 8 4 6 -1 9 2 5) ve Emst Flcischl von Marxow (1 8 4 6 -9 1), her ikisi de Freud'dan on yaş kadar buyuktuler.

Flcischl, yaşamının sonraki yaşlarında çok ağır bir fizik sel derde yakalanmıştı.

Ereud'un *Histeri Üzerine Ç a lışm a l a r daki* (1895d) çokca kıdemli çalışma arkadaşı ve bu cozumlemedeki ikinci Josef yani Joscf Brcucr (1 8 4 2 -1 9 2 5) ile tanıştığı yer bu

Fizyoloji Enstitusu'ydu. İlk Josef — Freud'un erken olen “arkadaşı ve karşıtı P.” —

Enstitude Freud'un konumuna ulaşmış olan J o sef Panelh'di (1 8 57-90). — Ayrıca

Emest Jones'un Freud'un yaşamoykusunun birinci cildine bakınız (1953).]

17| "... denli bakışlanmın onunde uzun sureden beri gorunen"

(Goelhe, *Faust*, Sunuş).]

210 VL DUŞ-IŞLEMt

di: Onlar *hayaletlerdi*. Yeğenimin kendisi de cocukluğumda yeniden

ortaya çıkmıştı ve o zaman birlikte Sezar ve Brutus rollerini oynamıştık.

Coşkusal yaşamım her zaman yakın bir arkadaşım ve nefret ettiğim

bir düşmanım olması gerektiğinde direktmişti. Her zaman her ikisini

de kendime yeniden sağlayabilmişim ve de cocukluğun ideal konumunun,

dostla düşmanın aynı kişide bir araya gelmesinin, —kuşkusuz

her ne kadar erken cocuklukta olduğu gibi her ikisi de aynı anda ya da

surekli salınım halinde olmasa da— aynen yinelendiği durumlar da

seyrek değildi.

Bu noktada bunun gibi durumlarda bir duygunun doğması için yeni

bir olanağın bebeksi bir duruma nasıl geri donduğunu ve en azından duygunun üretimi söz konusu olduğunda o durumla yer değiştirdiğini tartışmayı önermiyorum. [Bkz. s. 268.] Bu soru bilinc dışı düşüncenin bir kesimini oluşturur ve uygun yeri nevrozların ruhbilimsel bir tanımlaması olurdu. Duş yorumu amaçları için aşağıdaki gibi bir içeriği olan bir çocukluk anısının canlandığını ya da düşlemde oluşturulduğunu varsayalım. İki çocuk bazı nesnelere hakkında kavga etmişlerdir. (Her ne kadar bellekle ya da yalancı bellekte çok özgül bir görüntü varsa da nesnenin ne olduğu açık bir soru olarak kalabilir.) Her biri *oraya diğerinden önce geldiğini*, bu yüzden de daha çok hakkı olduğunu öne sürmüştür. Kavga etmiş ve haklarını savunmuşlardır. Duşun kanıtladığı gibi hatalı olduğumu ayımsamış olabilirim. (" *Hatâyı kendim ayımsadım*"). Ancak bu kez daha güçlü olan bendim ve alanın sahibi olarak kalmıştım. Yenilen yan büyükbabasına — babama— koşmuş ve benden yakınmıştı; ben de kendimi babamın sözlerinden anımsadığım sözcüklerle savunmuştum: "Ona vurdum çünkü o bana vurdu". Duşu çözümlerken aklıma gelen bu anı ya da daha büyük olasılıkla düşlem —nasıl olduğunu kendimin de bilmediği biçimde başkaca kanıt olmaksızın18- duş düşünceleri içinde savaşılan coşkuları, bir kuyunun, icine akan suları toplaması gibi bir araya getiren, bir ara öğe oluşturmuştur. Bu noktadan sonra duş düşünceleri şöyle bir yol izlemiştir: "Eğer bana izin vermek zorunda kalsaydım hak etmiş olurdun. Neden *beni* bir yana atmaya çalıştın? Sana gereksinmem yok, oynayacak başka birini kolayca bulabilirim" v.b. Bu düşünceler şimdi onların

duşte temsil edilmesine yoneltecek yollara girmişlerdir. Arkadaşım Jos

e fi [P.] bu turden bir tutum nedeniyle suçladığım bir zaman olmuştu:

18[Bu nokta aşağıda s. 23 7 'de tartışılıyor.]

H. DUŞLERDE DUYGULAR 211

"ôte-toi que je m'y mette!" Brucke'nin laboratuvarında uygulamacı olarak

benim arkamdan gelmişti ama orada yükselme yavaş ve sıkıcıydı.

Brucke'nin iki asistanından hicbiri onun yolundan kımıldamak niyetinde

değildi ve genclik sabırsızdı. Uzun yaşama umudu olmadığını bilen

ve hemen üstündeki kişiye hiçbir ictenlik bağı bulunmayan arkadaşım,

bazan sabırsızlığını yüksek sesle dile getirirdi ve ustü [Fleischl]

ağır hasta olduğu için P.'nin onun yolundan çekilmesini istemesi insanın

salt yükselme umudundan daha cirkin bir anlam kazanabilirdi.

Doğal olarak birkaç yıl önce kendim de boş bir yere atanma biçiminde

daha da canlı bir istek beslemiştim. Nerede bir rutbe ve yükselme olsa

baskılanması gereken isteklere de bir yol acılır. Shakespeare'in Prens

Hal'i babasının hasta yatağı başında bile tacı deneme eğilimine direnememişti.

19 Ama beklenmesi gerektiği üzere duş, bu katı istek yüzünden

beni değil, arkadaşımı cezalandırmıştı.²⁰

"Hırslı olduğu için onu öldürdüm."²¹ Bir başka adamın ortadan

kalkmasını bekleyemediği için kendisi ortadan kaldırılmıştı. Bunlar

universitedeki anma törenine —onun değil oteki adamın— çağırıldıktan

hemen sonra düşündüklerimdi. Böylece duşte duyumsadığım doyumun

bir kısmı şöyle yorumlanabilirdi: "Haklı bir ceza! Hak ettin!"

Arkadaşımın [P.'nin] cenazesinde, genç bir adam cenaze soylevini

veren kişinin bu bir kişinin yokluğuyla dünyanın sonunun geldiğini
anıttığı anlamına yersiz bir şeyler söylemişti. Adam acısına abartma
karışmış birinin durust duygularını ifade ediyordu. Ama gencin bu
sozleri aşağıdaki düş düşüncelerinin başlangıç noktası olmuştu: "Kimsenin
yeri doldurulmaz olmadığı çok doğru. Şimdiye dek kaç kişiyi
gömdüm! Ama ben hala yaşıyorum. Hepsinden uzun omurluyum; meydan
bana kaldı." Yanına gitmiş olsam arkadaşımı [Fİ.] sağ bulamayabileceğimden
korktuğum bir anda aklıma gelen bu tür bir düşünce bir
kez daha birinden uzun omurlu olduğum, olen ben değil de o olduğu,
çocukluğumun düşlenmiş sahnesindeki gibi meydan bana kaldığı
için sevinmemle açıklanabilirdi. Meydanın sahibi olmaktan duyulan
bu, kökende bebeksi doyum, düşte ortaya çıkan duygunun büyük kesi19[

IV. Henry 2. Bölüm, IV. Perde, S. Sahne.]

20Josef adının benim düşlerimde büyük bir rol oynadığı ayırt edilecektir (amcama
ilişkin düş bkz. [I. Cilt s. 189 v. s.]). Kendi egom kendini bu adın arkasına gizlemeyi
çok kolay bulmuştur, çünkü Joseph, İncil'de bir düş yorumcusu olarak unlu
bir adamın adıydı.

21[Bratus'un sozleri, *Julius Caesar*, III. Perde, 2. Sahne.]

2 1 2 VL DÜŞ-tŞLEMt

mini oluşturmuştu. Sağ kalmaktan hoşnuttum ve hoşnutluğumu
eşlerden birinin otekine: "ikimizden biri olurse ben Paris'e yerleşeceğim,"
dediği oykudeki naif bencillikle dile getirmiştım. Olecek olanın
ben olmayacağım benim için o kadar acıktı ki.
insanın düşlerini yorumlama ve kaydetmenin ileri derecede öz disiplin

gerektirdiği yadsınamaz, insan yaşamını paylaşan bir suru soylu
kişilik arasında tek hain olarak ortaya çıkmak zorunda kalabilir. *Hayale*
tle r' in, insanın istediği surece ortaya çıkmaları ve bir istekle yok
edilebilmeleri gerektiği bana çok doğal görünuyor. Arkadaşım Jo se f in
ne yuzunden cezalandırıldığını görmüştük. Ama *hayaletler* çocukluk arkadaşımın
bir dizi yeniden doğuşuydu. Bu nedenle benim için bu
figurun birbirini izleyen yerine-gecenlerini bulabilmem de ayrı bir doyum
kaynağıydı; şimdi de yitirme noktasında olduğum arkadaşım için
bir yerine-gecen bulmam gerektiğini duyumsuyordum: Hic kimse yeri
doldurulmaz değildir.
iyi de düşün sansurune ne olmuştu? Bu bas bas bağırان bencilce düşünce
katarına karşı neden en enerjik karşı çıkışları ortaya çıkarmamıştı?
Ve neden bu düşünce katarına ilişkin doyumun derin bir hoşnutsuzluğa
donuşturmemişti? Sanırım bunun açıklaması, aynı insanla
bağlantılı oteki, karşı çıkılmayacak düşünce katarlarının eşzamanlı
doyum bulmaları ve *kendi* duygularını yasaklanmış bebeksi kaynaktan
doğan duyguyla sergilemiş olmalarıydı. Düşüncelerimin başka bir katmanında,
anma toreni sırasında, şöyle düşünmüştüm: "ne kadar çok
değerli arkadaş yitirdim; bazıları oldu, bazılarıyla arkadaşlığımız bozuldu!
Onlar için bir yerine-gecen hem de benim için diğerlerinin ifade etmediği
kadar çok şey ifade eden birini bulduğum ve de yaşamın yeni
arkadaşlıkların kolayca kurulamadığı bir zamanında onunkini hic yitirmeyeceğim
için ne şanslıyım." Bu yitik arkadaşlar için bir yerine-gecen
bulmuş olmaktan duyduğum doyumun bir girişim olmaksızın düşe

girmesine izin verilebilirdi; ama oraya onunla birlikte bebeksi kaynaktan tureyen duşmanca doyum da giriverdi. Bebeksi sevecenliğin benim guncel ve akla yakın sevecenliğimi pekiştirdiği hic kuşkusuz doğrudur.

Ama bebeksi nefret de kendini temsil ettirmeyi başarmıştı.

Ancak buna ek olarak duş, yasal olarak doyumla goturebilecek başka

bir duşunce katarına da acık bir anıştırmada bulunuyordu. Kısa bir

sure once, uzun bir bekleyişten sonra arkadaşımın [Fİ.] bir kızı doğmuştu.

O denli erken yitirdiği kızkardeşi icin ne derin bir yasa gomulH.

DUşLERDE DUYGULAR 213

duğunu biliyordum ve ona yazıp kızkardeşine duyduğu sevgiyi cocuğa

aktaracağından ve sonunda bebeğin, onarılmaz yitiğini unutmasını

sağlayacağından emin olduğumu anlatmıştım.

Boylece bu duşunce grubu bir kez daha duşun gizli iceriğinde, cağrışımsal

yolların zıt yonlere uzaklaşuğu ara duşunceyle bağlantılıydı:

"Hic kimse yeri doldurulmaz değildir!" "*Hayaletler den* başka hicbir şey

yoktur: Tum yitirdiklerimiz geri gelir!" Ve şimdi de duş duşuncelerinin

celişik oğeleri arasındaki cağrışım bağlantıları, arkadaşımın bebeğinin,

cocukken oynadığım, benim yaşımda ve en eski dostum ve duşmanımın

kızkardeşi olan kucuk kızla aynı adı taşıması rastlantısıyla

birbirine yaklaşıyordu. Bebeğe "Pauline" adının verildiğini duyduğumda

bu bana buyuk bir *doyum* vermişti. Ve bu rastlantıya bir anıştırma

olarak duşle bir Josef in yerine otekini gecirmiş ve "Fleischl" ile

"Fİ." adlarının başlangıc harfleri arasındaki benzerliği baskılamayı olanaksız

bulmuştum. Buradan, duşuncelerim, kendi cocuklarımın adları

konusuna uzandı. Onların adlarının o sıradaki moda göre değil de bağlı olduğum insanların anısına göre secilmesi konusunda diretmişim. Adları, çocukları *hayaletlere* donuşturmuştu. Vc düşündüm ki her şeyin ötesinde çocuk sahibi olmak olumsuzluk için tek yolumuz değil miydi?

Düşlerdeki duygular konusuna başka bir görüş açısından ekleyecek yalnızca birkaç sözüm var: Bir uyuyanın aklında egemen bir öğe, "ruh hali" —ya da bazı duygulara *eğilim*— diye adlandırdığımız şey ta rafından oluşturulabilir ve o zaman bu kişinin düşleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilir. Bu tür bir ruh hali bir önceki günün yaşantılarından ya da düşüncelerinden doğabilir veya kaynakları bedensel olabilir. [I. Cilt s. 286 v.s.na bkz.] Her durumda da kendisine uygun düşünce katarları ona eşlik edecektir. Bazan olduğu gibi düş düşüncelerinin bu düşünsel içeriğinin birincil olarak ruh halini mi belirlediği yoksa düş görenin bedensel bir temelde açıklanabilecek coşkusal yatkınlığı tarafından ikincil olarak mı doğdukları düş oluşumu açısından onemsiz bir konudur. Her durumda düşlerin oluşumu, onun yalnızca bir isteğin doyurulması olan bir şeyi temsil edebileceği ve ruhsal güdücü gücünü yalnızca isteklerden türetebileceği koşuluna bağlıdır. O an için etkin bir ruh hali uyku sırasında gözardı edilebilen ya da bir istek doyurma anlamında yeni bir yorum kazandırılan bir duyumun ortaya çıkması ve o an için etkin bir hal almasının ele

2 1 4 VI. DÜŞ-İŞLEMİ

alındığı biçimde ele alınır. (I. Cilt s. 284'e bkz.) Uyku sırasında huzursuz

edici ruh halleri duşun doyuracağı ongorulen enerjik isteklerin uyandırılmasıyla bir duşun guducu gucu haline gelebilir. Ruh hallerinin ilişitirildiğı malzeme, bir isteğın doyurulmasını ifade etmek üzere kullanılabilinceye dek işlemlenir. Duş duşunceleri icinde huzursuz edici ruh hali ne denli yoğun ve egemen bir rol oynuyorsa en guclu bicimde baskılanmış istekli itkilerin temsil edilmeyi sağlama fırsatını kullanacakları o denli kesindir. Cunku başka turlu kendilerinin uretmek zorunda oldukları hajsızlık, zaten var olduğı icin gorevlerinin zor kısmını —temsil yollarını zorlama gorevi— kendileri icin zaten tamamlanmış olarak hazır bulurlar. Burada bir kez daha anksiyete duşleriyle karşı karşıya getiriliyoruz; bunlar ise, goreceğımız uzere, duş gorme işleminin uc bir durumunu oluştururlar. [Bkz. s.299.v.s.]

İKİNCİL DÜZELTME

Ve şimdi de sonunda duşlerin oluşumuyla ilgili etmenlerin dorduncusune donebiliriz. Eğer duşlerin iceriğini araştırmamızı başladığımız gibi —yani duş iceriğinde goze carpan olayları onların duş duşunceleri icindeki kaynaklarıyla karşılaştırarak— izleyecek olursak acıklamaları tumuyle yeni bir varsayım gerektiren oğelere rastlarız. Aklımda olan şey, duş gorenin duş icinden, hatta duşun bir parcası yuzunden şaşırıldığı, rahatsız olduğı ya da iğrendiğı durumlardır. [Bir onceki k e simde] bircok ornekte gostermiş olduğum gibi duşlerdeki bu eleştirel duyguların çoğunun aslında duşun iceriğine yonelik olmayıp uygun bir sona taşınıp kullanılmış duş duşunceleri parcaları olduğı ortaya çıkmıştır. Ama bu turden bazı malzeme bu acıklamaya uygun duşmez;

duş düşüncelerinin hiçbir yerinde ona uyan bir şey bulunmaz. Orneğin
duşlerde bu denli sık rastlanan "bu yalnızca bir düş" [bkz. s. 69]
bicimindeki eleştirel sözün anlamı nedir? Burada düşe yönelik olarak
uyanıklık yaşamında yapılabilecek kadar saf bir eleştiri parçası vardır.
Oldukca sık olarak bu aslında uyanmaya bir giriş sozudur; çok daha
sık olarak kendisinden önce, durumun düş görme olduğunun aynmsanmasıyla
giderilen bazı rahatsız edici duygular gelmiştir. Bir düşte
"bu yalnızca bir düş" düşüncesi ortaya çıktığı zaman, onun amacı, Offenbach'ın
aynı addaki gülunc operasında sahnede *la belle Heler*'e tarafından
soylendiği zamanki amaca hizmet eder;1 O anda yaşanmış olan
şeyin önemini azaltmayı ve olacaklara katlanmayı olası kılmayı amac1
**[Sonunda Mcnelaos tarafından şaşırtıldıktan ikinci perdede Paris ile Helen'in
aşk duetinde.]**

216 VI. DUŞ-IŞLEMt

lar. O anda kımıldanıp düşün —ya da operadaki sahnenin— surmesini
yasaklamak için her tür nedeni bulunan bir uyku ajanını yatıştırmaya
yarar. Ancak uyumayı sürdürüp düşe katlanmak çok daha rahattır;
çünkü her şeyin ötesinde "o yalnızca bir *düşür*." Benim görüşüme
göre kucumseyici "bu yalnızca bir düş" eleştirel yargısı, bir düşte, hiçbir
zaman tam olarak uyumayan sansur, geçmesine izin verilmiş bir
düş tarafından gafil avlandığını duyumsadığı zaman ortaya çıkar. Onu
baskılamak için çok gectir ve bu yüzden sansur düşün uyardığı anksiycteyi
ya da rahatsız edici duyguları karşılayabilmek için bu sözleri
kullanır. Cümlecik ruhsal sansur kesiminde bir *esprit d'escalier* örneğidir.

Ancak bu ornek bize bir duşte icerilen her şeyin duş düşüncelerinden turemediğinin ama onun iceriğine uyanıklık düşüncelerimizden ayırt edilemeyen bir ruhsal işlev tarafından katkıda bulunulabildiğinin kanıtını sağlar. Şimdi ortaya çıkan soru, bunun yalnızca istisnai durumlarda olup olmadığı ya da başka zaman yalnızca bir sansur olarak işleyen ruhsal ajanın düşlerin oluşumunda *alışılmış* bir rol oynayıp oynamadığıdır.

İkinci secenek lehine karar vermede hic duraksamayabiliriz. Şu ana dek etkisini yalnızca duş iceriğinin kısıtlanması ve atlanması olarak tanıdığımız sansur ajanının duşe bir şeyler sokuşturma ve eklemekten de sorumlu, olduğu konusunda hicbir kuşku yoktur. Sokuşturmaları ayırt etmek kolaydır. Sıklıkla duraksamayla ve başına bir "sanki" getirilerek bildirilirler; özel olarak canlı değildirler ve her zaman duş iceriğinin iki parçası arasında bağlantı kurmaya hizmet edecekleri ya da duşun iki kesimi arasındaki boşluğu dolduracaktan bir noktaya yerleştirilirler.

Bunlar bellekte duş düşüncelerinin saf turevlerinden daha kolayca saklanırlar; eğer duşun unutulması gerekiyorsa onun ilk yok olan kesimidirler ve benim pek çok duş gorup büyük kısmını unutmak ve yalnızca saklanmış parçaları [s. 13] anımsamak bicimindeki yaygın yakınmanın tam da bu birleştirici düşüncelerin yok olmasına dayandığı yolunda guclu bir kuşku var. Tam bir cozumlemede bu sokuşturmalar bazan duş düşünceleri icinde onlarla bağlantılı hicbir malzemenin bulunmamasıyla ele verilirler. Ama dikkatli inceleme beni bunları daha seyrek bir olgu saymaya yoneltiyor; coğunlukla birleştirici

duşunceler yine de duş duşuncelerindeki malzemeye dek gotururler; ama duşte ister kendi başına isterse aşırı belirlenme nedeniyle hicbir benimsenme iddiası olmayan malzemeye. Gorunen o ki yalnızca uc olgularI.

İKİNCİL DÜZELTME 21 7

da, duş oluşumunda, soz etmekte olduğumuz ruhsal işlev, yeni yaratışlar yapmak uzere ileri gidebilir. Elinden geldiğince duş duşunceleri malzemesi icinde bulabildiği her uygun şeyi kullanır.

Duş-işleminin bu kesimini2 ayırt ettiren ve aynı zamanda ortaya cıkaran şey onun *amacı* ' dır. Bu işlev, şairin kotu niyetle duşunurlere yakıştırdığı bicimde davranır: duş yapısındaki boşlukları şeritler ve yamalarla doldurur.3 Cabalarının bir sonucu olarak duş, sacmalık ve bağlantısızlık gorunumunu yitirir ve akla yakın bir yaşantıya yakınlaşır.

Ama cabalan her zaman başarıyla taclanmaz. Yuzeysel bir acıdan hatasız bicimde mantıklı ve akla yakın gibi gorunebilen duşler ortaya cıkabilir; olası bir durumdan başlarlar, onu ısrarlı bir değışimler zinciri boyunca taşırlar ve — cok daha az sık olmakla birlikte— hicbir şaşkınlığa yol acmayan bir sonuca ulaştırırlar. Bu turden olan duşler bu ruhsal işlev tarafından uyanıklık duşuncesine benzer bir duzeltmeye uğramışlardır; bir anlamları varmış gibi gorunur ama bu anlam gercek anlamlarından olabildiğince uzağa taşınmışur. Eğer onları cozumlersek ikincil duzeltmenin en ozgur olarak malzemeyle oynadığı ve bu malzeme icinde bulunan ilişkileri en az olcude koruduğu duşlerin bunlar olduğu konusunda kendimizi inandırabiliriz. Bunlar uyanıklık yorumuna uğratılmadan once zaten bir kez yorumlanmış olduğu soylenebilecek

duşlerdir.4 Başka duşlerde bu kasıtlı duzeltme kısmen başarılı olmuştur; tutarlılık bir yere kadar etkili olmuş ama sonra duş anlamsız ya da karmaşık hale gelmiştir; oysa daha sonraki gidişi icinde ikinci bir kez ussallık görünümü sunabilir. Daha başka duşlerde duzeltme tumden başarısız olmuştur; kendimizi umarsızca anlamsız bir boluk porcuk malzeme yığıını karşısında buluruz.

Duş oluşumunda bu dorduncu gucu —ki az sonra onun eski bir tanış olduğunu ayırımsayacağız; cunku aslında o, yalnızca bizim başka bağlamlarda tanışmış olduğumuz dortten biridir— ulamsal (kategorik) olarak yadsımak istemiyorum, bu dorduncu etmenin duşlere yeni katkılar yaratma yeteneğini yadsımak istemiyorum. Ancak diğerleri gibi, onun da etkisini, temel olarak, yeğlemeleri ve secimleriyle, daha

2

[Başka bir yerde, Freud, "ikincil duzeltme"nin duş-işleminin gercek anlamda bir kesimi *olmadığını* soyley]

[Heine'nin "Die Hcimketflit"indeki (LVIII) bazı dizelere bir anıştırma. Tum parca, Freud tarafından *Yeni G iriş Konferansları nın* (1 9 3 3 a) sonuncusunun başlangıcı yakınlarına alınmıştır. *P. F. L. , 2, 196.*]

[Orneğin s. 22 0 ve 30 2 'de kaydedilmiş olan duşlere bkz.]

2 1 8 VL DUŞ-IŞLEMİ

once zaten bicimlenmiş olan, duş duşuncelerindeki ruhsal malzeme uzerinde kullandığı kesindir. Şimdi duş icin bir cephe inşa etme işinden buyuk olcude korunulmuş tek bir durum vardır — yani boyle bir oluşumun duş duşunceleri icinde zaten var olduğu, kullanıma hazır olduğu durum. Aklımda duş duşunceleri icinde bulunan bir oğeyi "duşlem"

5 diye betimleme alışkanlığındaım. Uyanıklık yaşamında ona benzer bir şey olarak "gunduz duşu"nden soz etsem belki de yanlış anlaşılmadan kacınmış olurdu.6 Her ne kadar M. Bencdikt bu yonde bana cok vaat edici gibi gorunen bir başlangıç yapmış da olsa bu yapıların zihinsel yaşamımızda oynadığı rol henuz tumuyle tanınmış ve aydınlatılmış değildir.7 Gunduz duşlerinin onemi imgelemci yazarların yanılmaz gözünden kacmış değildir; orneğin Alphonse Daudct'nin *Le Nabci'b'm&â*. oykunun küçük kişilerinden birinin gunduz duşleri üzerine unlu bir ozetlemesi vardır. [Bkz. s. 258] Psikoncurozların incelenmesi bu duşlemlerin ya da gunduz duşlerinin, histerik belirtilerin ya da hic değilse pek çoğunun cok yakın habercisi olduğu biciminde şaşırtıcı bir buluşa ulaştırır. Histerik belirliler gercek anılara değil, anıların uzerine dikilmiş duşlemlere bağlanmıştır. Bilincli gunduz duşlemleri bu yapıları bilgimize getirir; ama tıpkı bilincli olan bu tur duşlemler bulunduğ gibi icerikleri ve bastırılmış malzemedeki kokenleri gereği bilincdışı kalması gereken cok fazla sayıda bilincdışı duşlem de vardır. Bu gunduz duşlemlerinin niteliklerinin yakından incelenmesi bu oluşumların duşuncemizin geceki urunlerine verdiğimiz adı —yani "duşler" adını— taşımasının ne denli doğru olduğunu gosterir. Bunlar ozelliklerinin pek çoğunu gece duşleriyle paylaşırlar ve araştırılmaları aslında gece duşlerinin anlaşılması icin en kısa ve en iyi yaklaşım hizmetini gormuştur. Duşler gibi istek doyurmadırlar; duşler gibi buyuk olcude bebeksi yaşantıların izlenimlerine dayanırlar; duşler gibi belli bir derecede

sansurun gevşemesinden yararlanırlar. Eğer yapılarını incelersek on *Y'Phanlasie*".

Bu Almanca sozcuk onceleri yalnızca "imgelem" anlamında kullanılırdı;

Burada "*Vkaniasielbildung*" ("imgelemse! bicimlendirme") anlamında kullanılmıştır.]

"Reve" "pelit roman", — "gunduz duşu", "(surekli) oyku". [Bu son sozcukler ozgun metinde İngilizcedir. Yukarıdaki metinde kullanılan "*Tagtraum*", Alman okurlar için yabancıdır ve açıklama gerektirir.

7[Freud'un kendisi de sonradan gunduz duşleri konusuna iki makale ayırmıştır:

1908 a v e 19086. 1921'de J. Varendonck tarafından Freud'un (1921 b) bir giriş

hazırladığı *Gündüz Düşlerinin Ruhbilimi* yayımlanmıştır.

I. İKİNCİL DÜZELTME 219

ların üretiminde işleyen istekli amacın oluştukları malzemeyi nasıl

karıştırdığını onu nasıl yeniden düzenlediğini ve nasıl yeni bir

butunluk içinde bicimlendirdiğini algılarız. Türedikleri çocukluk anlarıyla

ilişkileri, Roma'nın Barok saraylarının bazılarının, kaldırımları

ve sütunları yeni yapılara malzeme sağlamış olan antik yıkıntılarla

ilişkisi gibidir.

Düşlerin içeriğinin bicimlenmesiyle ilgili etmenlerin dördüncüsüne

verdiğimiz "ikincil düzeltme" işlevi, gunduz düşlerinin yaratılışında

herhangi bir başka etki olmaksızın özgür bir çıkış bulabilen etkinliğini

bize bir kez daha çalışma halinde gösterir. Bu bizim dördüncü etmenimizin

kendisine sunulan malzemeyi gunduz düşünene benzer bir

kalıba doktuğunu söyleyerek konuyu basitleştirebiliriz. Ancak eğer

boyle bir gunduz duşu, duş düşüncelerinin bağlan arasında zaten oluşmuşsa

duş-işlemindeki bu dördüncü etmen, bu hazır gunduz düşününü sahiplenmeyi

ve onu duş içeriğine sokmaya çalışmayı yeğler. Belki de

bilinçdişı kalmış olabilen bir gunduz düşleminin yalnızca yinelenmesinden ibaret olan bazı düşler vardır: Orneğin, bir oğlan çocuğunun Truva Savaşı'nın kahramanlarıyla bir savaş arabası sürdüğü düş gibi [1.Cilt s .181 v.s.]. Benim "Autodidasker" düşümde [s. 32 v. s.] ikinci kesim, tüm olaylarıyla, benim Prof. N. ile bir soyleşiye ilişkin, kendi içinde masum bir gunduz düşlemimin sadık bir tıpkıbasımıdır. Bir düşün, varolduğunda doyurmak zorunda olduğu karmaşık koşullar acısından, hazır bir düşlemin düşün yalnızca bir *parçası*'nı oluşturması ya da düşlemin yalnızca bir *parça sını*nda düşe giriş yollarını zorlaması çok daha sık olarak ortaya çıkar. Bundan sonra düşlem, her ne kadar sıklıkla tannabilir bir varlık olarak kalsa da, genelde gizli malzemenin herhangi bir başka parçası gibi ele alınır. Sıklıkla düşlerimin geri kalan kesimlerinden farklı bir izlenim yaratıyormuş gibi duran kesimleri vardır. Onlar beni aynı düşün öteki kesimlerinden daha akıcı, daha bağlantılı ve aynı zamanda daha ucucu olmalarıyla etkilerler. Bunların düşün dokusuna girmenin yolunu bulmuş bilinçdişı düşlemler olduğunu bilirim; ama bu türden bir düşlemi tam olarak tanımlamayı hiçbir zaman başaramadım. Bundan başka bu düşlemler, düş düşüncelerinin diğer öğeleri gibi, sıkıştırılır, yoğunlaştırılır, birbiri üzerine bindirilir v.b. Ancak onların düşün içeriğini (ya da hiç değilse cephesini) değişmeden oluşturdukları durumlarla, karşıt uçtaki, düş içeriğinde yalnızca öğelerinden *biri* ya da uzak bir anıştırma tarafından temsil edildikleri durumlar arasında geçiş durumları da vardır. Düş düşünceleri

icinde bulunan düşümlere ne olduğunu açık olarak sansurun beklentilerine ve yoğunlaştırma zorlamasına sunmak zorunda oldukları avantajlar da belirler.

Düş yorumu örnekleri seçerken bilinc dışı düşümlerin belirgin bir rol oynadığı düşlerden olabildiğince kaçınmışım; çünkü bu özel ruhsal öğenin ortaya getirilmesi bilinc dışı düşüncenin ruhsalimi üzerine uzun tartışmaları gerektirecekti. Bununla birlikte bu bağlamda düşlemlerden söz etmekten tümüyle kaçmam; çünkü onlar sıklıkla tam olarak düş girmenin yolunu bulurlar ve daha sık olarak da düşün arkasında onların a çık pırıltıları görülebilir. Bu nedenle birbirleriyle birkaç noktada çakışan ve biri yüzeysel, diğeri ise onun yorumu olan iki ayrı ve zıt düşlemden oluşmuş gibi görünen bir düşün daha alıntı yapacağım.

[Yukarıya s. 216'ya bkz.]8

Düş —ozenli notlara sahip olmadığım tek düş— kabaca şöyleydi.

Düş gören, genç bekar bir adam, genellikle gittiği ve düşün gerçeği bir biçimde sunulmuş olan bir restoranda oturuyormuş. Sonra onu alıp götürmek üzere birçok insan ortaya çıkmış ve aralarından biri onu alıp götürmek üzere tutuklamak istemiş. Masadaki arkadaşlarına: "Ben sonra öderim" demiş "geri döneceğim." Ama onlar alaycı gülümsemelerle şöyle demişler: "bunları biliriz; hep böyle söylerler!" Konuklardan biri arkasından seslenmiş: "İşte biri daha gidiyor!" Sonra içinde bir çocuğu kucağında taşıyan genç bir kadının bulunduğu dar bir odaya götürülmüş. Yanındaki insanlardan biri: "Bu Herr Muller" demiş. Bir polis mufettişi ya da buna benzer bir memur bir tomar kartı ya da kağıdı karıştırıyormuş

ve bunu yaparken "Muller , Muller, Muller." diye yinelemiş.

Sonunda duş gorene, onun "Yapacağım" diye yanıtladığı bir soru sormuş. Sonra kadına bakmak icin donmuş ve şimdi onun buyuk bir sakalı olduğunu gormuş.

Burada iki bileşeni ayırmada hicbir gucluk yoktur. Yuzeysel olanı, sanki duş-işlemi tarafından yeni bicimlendirilmiş gibi gorunen *tutuk* 8

|19 0 9 'd a eklenen dipnot:} Benim "Bir Histeri Olgusunun Cozumlemesinden Parca" mda (1905c (I. Kesim]), ustuste binmiş bircok duşlemden oluşmuş bu Lurden

iy i bir duş orneğini cozumlemiştim. Sırası g e lm işken, genelde tartişmalara ve

duşunce catişmalarına ve oldukca nadir olarak da gunduz duşlerine dayanan kendi duşlerim uzerinde calıştığım surece bu duşlemlerin duşlerin oluşumundaki rollerinin

onemini azım sam iştim. Başka insanların olgulannda gece duşleri ile gunduz duşleri arasındaki tam benzerliği gosterme sıklıkla cok daha kolaydır. Histerik hastalarda,

bir histerik nobet sıklıkla bir duşle yer değiştirebilir, ve de o zaman bu ruhsal

yapıların *her ikisinin* de en yakın habercisinin bir gunduz duşu duşlemi olduğu konusunda insan kendini kolayca inandırabilir.

I. tKINCIL DUZELTME 221

lanma duşlemi' dir. Ama onun arkasında duş-işlemi tarafından yalnızca

hafıfca yeniden bicimlendirilmiş olan bazı malzeme görünmektedir:

B ir evlilik duşlemi. Her iki duşlemde de ortak olan oze llikler Galton'un

bileşik fotoğraflarında olduğu gibi ozel bir ac ık lık la ortaya

cıkmıştır. Genc adam (ki o ana dek becardı) tarafından verilen geri

doneceği ve masadaki yemek arkadaşlarına katılacağı sozu, eğlence a rkadaşlarının

(ki yaşantı daha iyisini oğretmişti) kuşkuculuğu, "işte

biri daha (evlenmeye) gidiyor" sozu, — tum bu ozellikler diğer yorum

seceneğine kolayca uymaktaydı. Memurun sorusuna verdiği "yapacağım" yanıtı da öyle. Aynı adın durmadan yinelenerek kağıt tomarının karıştırılması, evlenme torenlerinin daha az önemli ama ayrımsanabilir özelliğine yani tumunde de aynı adları taşıyan adresler bulunan tebrik telgrafi tomarının okunmasına denk düşmekteydi. Evlilik düşlemi, aslında gelinin düşte kişisel görünümüyle ortucu tutuklanma düşlemine karşı bir yengi kazanmıştı. Bir sorgulama sonucu —düş çözümlenmemiştir— gelinin sonda neden sakallı görüldüğünü ortaya çıkarabildim. Bir önceki gün düş gören evlilik konusunda kendisi gibi çekingen bir arkadaşıyla sokakla yuruyormuş ve arkadaşının dikkatini yanlarından geçen koyu renk saçlı bir güzele çekmiş. "Evet" demiş arkadaş "keşke böyle kadınların birkaç yıl içinde babaları gibi sakalı çıkmasa." Bu düşte kuşkusuz düş carpıtmasının derinlere dek uygulandığı öğeler yok değildir. Örneğin, "ben sonra ödeyeceğim" sözcükleri, pekala kayınpederinin drahoma konusunda söyleyebileceğinden korktuğu sözlerle gönderme yapıyor olabilir. Aslında her türden ikircik evlilik düşlemine kendini keyifle bırakmaktan düş göreni acıkça onluyordu. Bu ikirciklerden biri, evliliğin onun özgürlüğüne malolacağı korkusu, bir tutuklanma sahnesinin içine yerleştirilmişti.

Bir an için düş-işleminin, düş düşünceleri malzemesi icinden bir düşlemi kurmak yerine hazır bir düşlemi kullanmaktan hoşnut olduğu noktasına geri donecek olursak, kendimizi belki de düşlere ilişkin en ilginç bilmecelelerden birini çözmeye konumunda bulabiliriz. I. Cilt s.

80 v.s.nda Maury'nin nasıl da uykusunda ensesine bir tahta parçasının

carpmasıyla Fransız Devrimi gunlerinde gecmiş uzun bir oykuye benzeyen bir duşten uyandığına ilişkin unlu bir oykuyu anlatmıştım. Bildirildiği uzere, duş, tutarlı bir duş olduğu ve tumuyle kendisini uyandıran uyarana bir acıklama getirmeye calışan bir gozle planlandığı ve de ortaya cıkışını Maury kolaylaştırmış olamayacağı icin, olası tek

222 VI. DUŞ-IŞLEMİ

hipotez, tum incelikli duşun, duzenlenmiş ve tahtanın Maury'nin boyun omurlarına değdiği anla, onun, bunu izleyen uyanışı arasındaki kısa sure icinde yer almış olduğu bicimindeydi. Uyanıklık yaşamında duşunce etkinliğine boylesi bir hız yuklemeye cesaret edemez ve bu yuzden de duş-işleminin bizim duşunce sureclerimizde belirgin bir dereceye dek hızlandırma avantajına sahip olduğu sonucunu cıkarmaya yoneltilmek zorunda kalırdık.

Bazı daha yeni yazarlar (Le Lorrain, 1894 ve 1895, Egger, 1895 ve diğerleri) tarafından cabucak guclu bir sonuc haline gelmiş olan şeye guclu karşı cıkışlar yapılmıştır. Bir yandan Maury'nin duşunu aktarışının doğruluğuna kuşku duymuşlar, ote yandan da uyanıklık d u şuncemizin işlem hızının, abartmalar bir yana bırakılırsa bu duştekinden hic de daha az olmadığını gostermeye calışmışlardır. Tartışma, bana hemen cozulebilirmiş gibi gorunmeyen ilke sorunlarını ortaya cıkarmıştır. Ama itira f etmeliyim ki ozellikle Maury'nin giyotin duşune karşı (orneğin, Egger tarafından) ortaya atılan tartışmalar beni pek inandıramamıştır. Ben bu duş icin aşağıdaki acıklamayı one surerdim. Maury'nin duşu, onun belleğinde hazır olarak yıllardır saklanmış

ve kendisini uyandıran uyarının ayırdına vardığı anda uyarılmış
—ya da "değınılmış" demeyi yeğlerim— bir düşlemi temsil ediyor olamaz
mı? Eğer boyle olsaydı boyle uzun bir oykunun, nasıl olup da düş
gorenin emrindeki son derece kısa zaman aralığında tum ayrıntılarıyla
duzenlendiğini anlamadaki tum gucluklerden kurtulmuş olurduk —
cunku oyku zaten duzenlenmiş olurdu. Eğer tahta parçası Maury'nin
ensesine, o uyanırken carpmış olsaydı, şu turden bazı düşunceler icin
bir olanak doğmuş olurdu: "Tıpkı giyotinle kafanın kesilmesi gibi."
Ama tahta uykusunda carptığı icin, düşişlemi, etkileyici uyarımı hızla
bir istek doyurma üretmek icin kullandırmıştır; *sanki* şöyle düşünmüş
gibidir (bu tumuyle mecazi olarak alınmalıdır): "işte şu şu zamanda,
okurken bicimlenmiş istekli bir düşlemi gerçekleştirmek icin iyi bir
olanak." Sanırım, düş oykusunun, guclu bicimde heyecan verici izlenimlerin
etkisi altındaki genc bir adam tarafından bicimlendirilmesi
cok olası bir oyku olduğuna karşı çıkmak cok zordur. Aristokrasinin,
toplumun en iyi kesiminin, erkek ve kadınlarının, keyifli bir halde
olebildiklerini ve tam da oldurucu karar anında noktelerinin canlılığını
ve davranışlarının inceliğini koruyabildiklerini gosterdikleri Teror
Donemi oykulerine kapılmaktan —en azından Fransız ya da uygarlık
tarihi öğrencisi olan— kim kendini koruyabilir ki? Genc bir adam icin

I. tKINCIL DUZELTME 223

tum bu imgeleme dalmak ne cekicidir — kendini bir hanımla vedalaşırken
gormek, onun elini opmek ve korkusuzca sehpaye tırmanmak!

Ya da eğer düşlemin onde gelen gudusu hırssa, yalnızca düşuncelerinin

ve ateşli soylevlerinin gucuyle o gunlerde insanlığın yureğinin gumburdediği kentleri yoneten heybetli tiplerden birinin yerine gecmek ne cekicidir — kendi kanlarıyla binlerce insanı olume gonderen ve Avrupa'nın değişiminin yollarını doşeyen, bu arada her zaman kelleleri koltukta ve bir gun giyotinin bıcağının altına duşmeye yazgılı insanların yerine — kendini Girondine'lerden biri, belki de kahraman Danton olarak gormek ne cekicidir! Maury'nin duşunun anısında duşleminin boyle hırslı turden bir duşlem olduğunu duşunduren tek ozellik onun "infaz yerine buyuk bir kalabalıkla sarılmış olarak goturulmesi"dir.

Bu uzun uzun hazırlanmış duşlemin uyku sırasında tumuyle tamamlanması gerekmez. Şunu demek istiyorum. Birkac muzik olcusu calınır da birisi onun Mozart'ın Fıgaro'sundan olduğunu soylerse (*Don Giovanni* için de oyle) bende hemen bircok anı uyanır ama hicbiri ilk anda tek başına bilincime giremez. Anahtar cumlecik, tum şebekenin eşzamanlı olarak uyarılma durumuna gecirildiği bir giriş kapısı olarak hizmet eder. Bilincdışı duşunme için de aynı şey pekala gecerli olabilir. Uyandırıcı uyarın tum giyotin duşleminin gecişine olanak veren ruhsal giriş kapısını uyardır. Ama duşlem uyku sırasında değil uyuyanın belleğinde uyandıktan sonra tumuyle gozden gecirilmiştir.

Uyandıktan sonra duşunde harekele gecirilmiş olan duşlemin tum ayrıntılarını anımsamıştır. insan boyle bir durumda kendi kendine duşunde gormuş olduğu şeyleri gercekten anımsadığı konusunda hic de guvenemez.

Aynı acıklama —bunun uyandırıcı uyarın tarafından bir butun

olarak uyarılan hazır bir duşlem sorunu olduğu— uyandırıcı bir uyaranda odaklanan başka duşlere de uygulanabilir; orneğin, saatli bombanın patlamasından önce Napoleon'un gorduğu savaş duşune. [I Cilt s. 79 ve 282.]

Justine Toboıvolska'nın⁹ duşlerde görünürdeki zaman parçası üzerine tezinde derlenen duşler arasında bana en öğretici gibi geleni Macario (1857[46]) tarafından bir dram yazarı, Casimir Bonjour tarafından görüldüğu bildirilen duştur.¹⁰ Bir akşam, Bonjour oyunlarından birinin ilk sahneye konuşunu izlemek istemiş; ama oyle yor⁹

' [Bu paragraf ilk basımda bulunan son cumle dışında 1914'de eklenmiştir.]

10Bkz. Tobowolska [1900], 53.

224 VI. DUŞ-IŞLEMİ

gunmuş ki, sahne arkasında otururken tam perdenin açıldığı anda uyuklamış.

Uykusunda oyunun tüm beş perdesini görmüş ve değişik sahnelerde izleyicilerin çeşitli coşku belirtilerini gözlemlemiş. Oyunun sonunda en canlı beğeni gösterileriyle adının çağırıldığını işitip hoşnut olmuş. Ansızın uyanmış. Gözlerine ve kulaklarına inanamamış; çünkü oyun daha ilk sahnenin ilk birkaç satırından oteye gitmemişmiş; iki dakikadan fazla uyumuş olamazmış. Bu duş olgusunda duş görenin, oyunun tüm beş perdesini izlemesinin ve değişik parçalara toplumun tutumunu gözlemlemesinin, malzemenin uyku sırasında yeniden üretilmiş olmasını gerektirmediğini; ama önceden tamamlanmış (betimlediğim anlamda) bir duşlem etkinliği parçasından yeniden üretilmiş olabileceğini varsaymak kesinlikle fazla acelecilik olmayacaktır. Oteki

yazarlar gibi Tobowolska da hızlandırılmış bir düşünce parçası içeren düşlerin başka düşlere pek de benzemeyen biçimde özellikle tutarlı olmak gibi bir ortak özellikleri olduğunu ve onların anısının çok daha ayrıntılı olanın özeti olduğunu vurgulamıştır. Bu, her ne kadar yazarlar bu sonucu çıkarmamışlarsa da, gerçeklen düş-işleminin değinip geçtiği bu tür hazır düşlemlerin sahip olmak zorunda oldukları bir niteliği olsa gerektir. Ancak *tüm* uyandırılma düşlerinin bu açıklamaya izin verdiğini ya da düşlerde hızlandırılmış düşünce parçaları sorununun bu biçimde tumuyle ortadan kaldırılabileceğini one surmuyorum.

Bu noktada düşlerin içeriğinin bu ikincil düzeltmesi ile düşişleminin öteki etmenleri arasındaki ilişkiden söz etmekten kaçınmak olanaksızdır. Olup biten şeyin, ilk ağızda düş oluşturunca etmenlerin — yoğunlaştırmaya eğilim, sansurdan sıyrılma gereksinimi ve düşlere açık olan ruhsal araçlarca temsil edilebilirliğin göz önüne alınması— sağlanan malzemedен ongorülen bir düş içeriğini bir araya geürmesi ve bu içeriğin sonradan ikinci bir ajanın istemlerine olabildiğince uymak üzere yeni bir kalıba sokulması olduğunu mu varsaymamız gerekiyor?

Bu pek de olası değildir. Daha çok bu ikinci etmenin, la en baştan, düşün uyması gereken koşullardan birini oluşturduğunu ve bu koşulun, tıpkı yoğunlaştırmanın, direncin zorladığı sansurun ve temsil edilebilirliğin yapuğı gibi düş düşünceleri içinde bulunan malzeme kitlesi üzerinde ortaya çıkarıcı ve secici bir biçimde eşzamanlı olarak çalıştığını varsaymalıyız. Ancak her durumda düşlerin oluşumunun dört koşulundan en son tanımış olduğumuz, istemleri düşler üzerinde en az

inandırıcı etkiye sahip gibi görünendir.

LİKİNCİT L DÜZELTME 2 2 5

Aşağıdaki görüş, düşlerin içeriğinin ikincil düzeltmesi olarak betimlediğimiz

şeyi gerçekleştiren ruhsal işlevin bizim uyanıklık düşüncemizin

etkinliği ile özdeşleştirilmesi gereğini çok olası kılacaktır. Bizim

uyanıklık (bilinçnesi 11) düşüncemiz, herhangi bir algısal malzemeye,

tıpkı söz etmekte olduğumuz işlevin düşlerin içeriğine davrandığı

gibi davranır. Bu tür malzeme bir sıra oluşturmak, ilişkileri

kurmak ve onu bizim anlaşılabilir bir bütün beklentimize uydurmak

uyanıklık düşüncemizin doğasıdır. [Bkz. I. Cilt s. 81-2 ve 97 v.s.]

Aslında bu doğrultuda çok ileri gideriz. Bir el-cabukluğu ustası bizim

bu zihinsel alışkanlığımıza güvenerek bizi kandırabilir. Bize sunulan

duyu iz lenimlerinden akla yakın bir orunlu oluşturma cabalarımız

icinde sıklıkla en garip hatalara düşer, hatta onumuzdeki malzemeye

ilişkin hakikati bozarız.

Bunun k an ıtla rı o denli evrensel olarak bilinmektedir ki onun

uzerinde daha fazla durmaya hic gerek yoktur. Okurken anlamı bozan

dizgi yanlışlarını atlar ve doğru okuduğumuz yanılsamasına düşeriz.

Unlu bir Fransız dergisinin editoru, uzun' bir makalenin her cumlesine

matbaacının "onunde" ya da "arkasında" sozcuklerini yerleştireceği ve

okurlarından bir tekinin bile bunu ayırımsamayacağı konusunda bahse

girmişti. Bahsi kazandı. Yıllar önce bir gazetede yanlış bir bağlanunun

gulunc bir orneğini okumuştum. Fransız Meclisinin bir oturumu

sırasında bir anarşistin attığı bomba Meclisin icinde patlamış ve Dupuy

bunun uzerine cikan paniği yureklice sozlerle yatıştırılmış: "La

séance continue". Balkondaki ziyaretçilere saldırının tanıkları olarak izlenimleri sorulmuş. Aralarında kırsal yoreden gelmiş iki kişi varmış.

Bunlardan biri gercekten konuşmalardan birinin bitiminde bir patlama

işittiğini ama bunu her konuşmacı yerine oturduğunda top atışı

yapılması biçiminde bir parlamento geleneği sandığını söylemiş.

Olasılıkla on ced en ç e ş itli konuşmalar işitmiş olan ikincisi, top

atışının yalnızca özellikle başarılı bir konuşma için kutlama amacıyla

yapıldığını varsaymak dışında, aynı sonucu çıkarmış.

O halde düşlerin içeriğine akla yakın olmaları istemiyle yaklaşan,

onu ilk yoruma uğratan ve bunun sonucunda ona ilişkin tam bir

yanlış anlama yaratan ajanın bizim normal düşüncemiz olduğunda

hiçbir kuşku yoktur. [Bkz. s.216.] *Bizim* yorumumuzun amaçları için

^[Freud'un, terimi yayımlanmış olarak ilk kullanışı s. 69da ortaya çıkmış gibidir;

aşağıda s.263'de açıklanmıştır.]

2 2 6 V I D U Ş - İ Ş L E M İ

bir düşte kokeni kuşkulu herhangi bir sözde sürekliliği, değişmez

biçimde bir yana bırakmak ve düşün kendisi ister berrak ister karmaşık

olsun malzemeyi düş düşüncelerine doğru aynı yoldan izlemek temel

kural olarak kalmaktadır.

Bu arada şimdi, s. 62 v.s.nda tartışılan, bulanıklıkla berraklık arasındaki

düşlerin nitelik yelpazesinin neye bağlı olduğunu algılıyoruz.

Düşün, ikincil düzeltmenin bazı etkiler yaratabildiği kesimleri acıktır;

oysa onun cabalarının başarısız olduğu kesimler bulanıktır. Bir düşün

bulanık kesimleri çok sık olarak en az canlı kesimleri olduğunda ikincil

duş-işleminin farklı duş öğelerinin plastik yoğunluğuna katkıda bulunmaktan

da sorumlu tutulması gerektiği sonucunu çıkarabiliriz.

Eğer bir duş normal düşünce de katkılarını yaptıktan sonra onun

ulaştığı son bicimi kıyaslamak için bir şeyler arayacak olursam *Fliegende*

Bätter'in bu kadar uzun süredir okurlarım eğlendirdiği bilmecemsi

yazıtlarından daha iyisini bulamam. Onlar okuru belli bir cumlenin

—karşıtlık adına belli bir lehcede ve olabildiğince kufurlu bir

cumle— bir Latin yazıtı olduğuna inandırmayı amaçlarlar. Bu amaçla

sozcuklerin harfleri, bileşimlerinden koparılıp hecelere bolunur ve yeni

bir sıra içinde düzenlenir. Şurada burada gerçek bir Latince sozcuk ortaya

çıkar; başka noktalarda karşımızda Latince sozcuklerin kısalunalarını

gormuş gibi oluruz; yazıtın daha başka yerlerinde de bozulmuş

ya da boşluklu gibi görünen yazıt parçalarının tek tek harflerin anlamsızlığım

gormezden gelmemiz için bizi kandırmasına izin veririz.

Eğer esprinin bizi kandırmasından kaçınmak istersek, onun bir yazıtta

benzettiği her şeyi gozardı etmemiz, inatla harflere bakmamız, onların

sozde düzenlenişine hic dikkat etmememiz, böylece de onları kendi ana

dilimize ilişkin sozcukler halinde birleştirmemiz gerekirdi.¹²

İkincil duzeltme, duş-işlemi içinde konuyla ilgili yazarların çoğunluğunca

gozlemlenmiş ve onemi kavranmış tek etmendir.¹³ Havelock

[İkincil duzeltmenin bir masaldaki işleyişi orneği I. Cilt s. 292'de; *O ed ip u s*

/. e ld e k i işleyişi ise I. Cilt s. 314'de verilmiştir. Obsesyonlara ve fobilere uygulanışından

[. Cilt s. 293'de; paranoyaya uygulanışından ise Freud'un *Giriş Konferans*

ta n ' mn (1 9 1 6 -1 7) 24. sunde soz edilm iştir. Bir telgraf yanlışındaki ikincil duzeltme orneği

Günlük Yaşamın Psikopatolojisinin (19016) VI. Bolumunde (Xo.

19) bildirilmiştir. (Bkz. *P. F. L.*, I, 429 ve 5, 178-9.) Duşlerdeki ikincil düzeltme ile duşunce "sislemleri"nin oluşumu arasındaki benzerlik, bir ölçüde, *Totem ve Tabu'nun*

(1912-13) Ol. Bolum, 4. Kesiminde tartışılmıştır.]

13[Bu bolumun geri kalan kısmı, ilk basımda yer alan son paragraf dışında, 1914'de eklenmiştir.]

I. İKİNCİL DÜZELTME 227

Ellis (1911, 10-11) onun işleyişi hakkında eğlenceli bir özet vermiştir:

"uyku bilinciliğinin şöyle dediğini imgeleyebiliriz: 'İşte

patronumuz, akla, mantığa ve benzerlerine o ulu anlamını kazandıran

Uyanıklık Bilinciliği geliyor. Cabuk! O gelip de her şeyi ele gecirmeden

once her şeyi toparlayın, sıraya sokun — nasıl bir sıra olursa olsun.'

"

Bu çalışma yönteminin uyanıklık düşüncesi ile özdeşliği belirgin

bir acıklıkla Delacroix (1904,926) tarafından ortaya konmuştur: "Cette

fonction d'interpretation n'est pas particuliere au reve; c'est le meme

travail de coordination logique que nous faisons sur nos sensations

pendant la veille."¹⁴ James Sully [1893, 355-6] de aynı görüştedir. Tobowolska

(1900,93) da öyle: "Sur ces successions incoherentes d'hallucinations,

l'esprit s'efforce de faire le meme travail de coordination

logique qu'il fait pendant la veille sur les sensations. Il relie entre elles

par un lien imaginaire toutes ces images decousues et bouche les ecarts

trop grands qui se trouvaient entre elles."¹⁵

Bazı yazarlara göre bu düzenleme ve yorumlama süreci düşün

icinde başlar ve uyandıktan sonra da sürer. Orneğin Paulhan (1894,

546) "Cependant j'ai souvent pense qu'il pouvait y avoir une certaine

deformation, ou plutot reformation, du reve dans le souvenir.... La
tendance systematisante de l'imagination pourrait fort bien achever
apres le reveil ce qu'elle a ebauche pendant le sommeil. De la sorte, la
rapidite reelle de la pensee serait augmentee en apparence par les perfectionnements
dus a l'imagination eveillee."16 Bernard-Leroy ve Tobowolska
(1901, 592): "Dans le reve, au contraire, l'interpretation et
la coordination se font non seulement a l'aide des donnees du reve,
mais encore a l'aide de celles de la veille..."17 diye yazarlar.

Bu nedenle duşlerin oluşumunda bu ayrımsanmış tek etmenin

14["Bu yorumsal işlev duşlere ozgu değildir. Uyanıkken duyumlarımız üzerine uyguladığımız mantıksal eşgudum çalışmasının aynısıdır."]

15["Akıl, bu tutarsız varsanılar kalan üzerine, günduzun duyumlara uyguladığı mantıksal eşgudum işleminin aynısını uygulamaya cabalar. Tum bu bağlantısız imgeleri imgesel bir bağlantıyla birleştirir ve aralarındaki herhangi bir aşın boşluğu doldurur."]

16["Ancak sıklıkla duşlerin bellekle bir olcude bicim sizleştğini ya da daha doğrusu yeniden bicimlendirildiğini düşünmüşumdur... imgelemin sislemleştirme eğilimi uykuda başlamış olduğu şeyi pekala uyandıktan sonra tamamlayabilirdi. Bu şekilde düşuncenin gerçek hızına uyanıklık imgelemine bağlı olan gelişmeler tarafından gorunur bir artış sağlanmış olurdu."]

17["Tersine bir duşte, yorum ve eşgudum yalnızca duşte sunulan verilerin yardımıyla değil uyanıklık yaşamında elde edilen verilerle de gerçekleştirilir..."]

2 2 8 VL DUŞ-IŞLEMI

onemi kacınılmaz bicimde abartılmış; duşlerin yaratılışının tum başarısı

ona yuklenmiştir. Goblot'nun (1896, 288 v.s.) ve de Foucault'nun (1906) varsaydığı üzere bu yaratış eylemi uyanma anında gerçekleştirilir; çünkü bu iki yazar, uyanıklık düşüncesine uyku sırasında ortaya çıkan düşüncelerden bir düş oluşturma yeteneği yüklerler. Bemard-Leroy ve Tobowolska (1901) bu konuda şunları söylerler: "On a cru pouvoir placer le reve au moment du reveil, et ils ont attribue a la pensee de la veille la fonction de construire le reve avec les images presentes dans la pensee du sommeil."8

Bu ikincil düzeltme tartışmasından, son zamanlarda Herbert Silberer'in yaptığı bazı ince algısal gözlemlerle ışığa çıkarılan bir başka düş-işleminden söz etmeye geçeceğim. Daha önce (s. 75 v.s.) değindiğim gibi, Silberer, bir yorgunluk ya da uyuklama durumundayken kendini zihinsel bir etkinliğe zorlayarak düşünceleri imgelere dönüştüren süreci sücüstünde yakalamıştı. Böyle anlarda üzerinde uğraştığı düşünce silinmiş ve yerine kural olarak soyut olan düşüncenin bir yerincegecni olduğu ortaya çıkan bir görüntü geçmişti. (Az önce gönderme yapılan parcadaki örneklere bkz.) Şimdi bu deneyler sırasında ortaya çıkan ve bir düşün bir ögesiyle kıyaslanabilecek olan imge bazan üzerinde durulan düşünceden başka bir şeyi temsil etmişti — yani yorgunluğun kendisini, çalışmanın içerdiği güçlüğü ve hoşnutsuzluğu. Demek istediğim, imge, kişinin öznel durumunu ve cabalarının nesnesi yerine caba harcarkenki çalışma biçimini temsil etmiştir. Silberer kendisinde çok sık olan bu olayları beklenen "maddi görüngenun tersine "işlevsel görüngen" diye adlandırmıştır.

Orneğin: "Bir akşam son derece uyukum olduğunu duyumsayarak sedirimde

yatıyordum; yine de kendimi felsefi bir sorun uzerinde duşunmeye

zorladım. Kant ile Schopenhauer'in Zaman uzerine goruşlerini

kıyaslamak istiyordum. Uyuklamamın bir sonucu olarak kıyaslamayı

yapabilmek icin gerekli olan her ikisinin de kanıtlarını aklıma getirmeyi

başaramadım. Bir dizi başarısız girişimden sonra bir kez daha

Kant'ın cıkarımlarını, onları Schopenhauer'in sorunu ortaya koyuşuna

uygulamak uzere aklıma getirdim. Sonra dikkatimi İkiniciye yonelttim;

ama yeniden Kant'a donmeye calıştığımda onun kanıtının bir kez daha

benden kactığını ayrımsadım ve bir kez daha onu yakalamak icin

["Duşleri uyanıklık anına yerleştirmenin olası olduğu duşunulmuş ve [bu yazarlar]

uyanıklık duşuncesine uyku duşuncesinde var olan imgelerden duşleri

oluşturma işlevini yuklemişlerdir.'")

LtKINcTL DUZELTME 2 2 9

boşuna uğraştım. Kafamın bir yerlerinde depolanmış olan bu Kant

dosya'sını acmak icin yaptığım bu boşuna caba ansızın kapalı gozlerimin

onunde sanki bir duş resmiymiş gibi somut ve plastik bir simge

halinde temsil edildi: *Yazı masasına eğilmiş ve benim ısrarlı istemim*

uzerine işini bırakmayı reddeden nezaketsiz bir sekreterden bilgi istiyordum.

Yarı doğruluyor ve bana hoşnutsuz ve onaylamaz bir

bakışla bakıyor. "(Silberer, 1909, 513 v.s. [İtalikler Freud'un].)

İşte uykuyla uyanıklık arasında salınımla bağlantılı bazı başka

ornekler:

"Ornek No. 2 — Koşullar: Sabah, uyandığımda. Uykunun belirli

bir derinliğinideyken (bir alaca bilinc durumunda) ve önceki bir duşu düşünüp bir bicimde onu surdururken kendimin uyanıklık bilinçliliğine yaklaştığımı duyumsadım ama alaca bilinc durumunda kalmayı istedim.

"Sahne: *Bir derenin karşısına adımımı atıyorum ama hemen bu yakada kalmak niyetiyle ayağımı geri çekiyorum.*" (Silberer, 1912,625.)

"Ornek No. 6. — Koşullar (yataкта aşırı uyumaksızın biraz daha yatmak istediği) 4. ornekte olduğu gibi. "Uykuya biraz daha izin vermek istiyorum.

"Sahne: *Birisine hoşçakal diyorum ve onu kısa süre sonra yine görmek üzere sözleşiyorum.*" (*A.g.e.*, 627.)

"İşlevsel" gorungu, "bir nesne yerine bir durumun temsili" Silberer tarafından temelde iki koşulda, uykuya dalarken ve uyanırken gozlemlenmişti.

Duş yorumunun yalnızca ikinci durum için soz konusu olduğu acıktır. Silberer, çoğu duşte, gorunur içeriğin, hemen uyanmanın izlediği son parçalarının bir uyanma niyeti ya da uyanma surecinden başka bir şeyi temsil etmediğini inandırıcı bicimde gosteren ornekler vermiştir. Temsil, bir eşiği aşma ("eşik simgeçiliği"), bir odadan çıkıp diğere girme, yolculuğa çıkma, eve donme, bir arkadaştan ayrılma, suya dalma v.b. imgeleri biciminde olabilir. Ancak, gerek kendi duşlerimde gerekse cozumlemiş olduğum kişilerin duşlerinde eşik simgeçiliği ile ilişki kurulabilecek duş öğelerine, Silberer'in yazılarının insanda yarattığı beklentiden çok daha seyrek olarak rastlamış olduğumu soylemekten kendimi alıkoyamıyorum.

Bu eşik simgeçiliğinin, düşün dokusunun ortasındaki —orneğin, uyku derinliğinde bir salınım sorunu ve düşü kesmeye bir eğilim olduğu yerlerde— bazı öğelere ışık tutabilmesi hic de anlaşılmaz ya da olanaksız değildir, ancak bunu kanıtlayıcı örnekler şimdiye dek üretilmiştir

30 VI. DÜŞ-İŞLEM

mem iş tir.19 Çok daha sık ortaya çıkıyor gibi görünen şey, maddi içeriğini düşün düşünceleri bağlarından üretmiş olan bir düşün parçasının *ek olarak* bir zihinsel etkinlik durumunu da temsil etmekte kullanıldığı aşırı belirlenme olgularıdır.

Silberer'in bu çok ilginç işlevsel görüngüsü, bulucusunun hiçbir kusuru olmaksızın pek çok kotuye kullanıma yol açmıştır; çünkü düşlere soyut ve simgesel yorumlar getiren eski eğilimi desteklediği varsayılmıştır. Bazı insanlar "işlevsel ulam [kategori]"ı yeğlemeyi o denli ileri götürmüşlerdir ki bu tür malzemenin bir düşün içine önceki günün kalıntıları olarak girme hakkı başka malzemelerden ne eksik ne de fazla olmadığı halde düşün düşüncelerinde ne zaman zihinsel etkinlikler ya da coşkusal süreçler ortaya çıksa işlevsel görüngülerden söz etmişlerdir.

[Bkz. I. Cilt s. 263 n. 47.]

Silberer'in görüngülerinin, her ne kadar daha az düzenli olarak ortaya çıksa ve "ikincil düzeltme" adı altında tanıtılmış olan ilkinden daha az önemli olsa da uyanıklık düşüncelerinin düşlerin biçimlenmesine ikinci bir katkı oluşturduğunu kabul etmeye hazırız. Gün boyunca işleyen bir dikkat kesiminin uyku durumunda düşlere yöneltilmiş olarak sürdüğü; onları kontrol ettiği, eleştirdiği ve onları kesintiye

uğratma gücünü saklı tuttuğu gösterilmiştir. Boyle uyanık kalan zihinsel

ajan icinde duşler tarafından alınan bicim üzerinde o denli guclu
bir kısıtlayıcı etkiyi yuklediğimiz sansurcuyu²⁰ ayrımsamamız akla
yakın görünmektedir. Silberer'in gözlemlerinin buna eklediği şey, belli
koşullarda bir tur öz-gözlemin burada rol aldığı ve düşün içeriğine
katkıda bulunduğudur. Felsefi akıllarda özellikle belirgin olan bu özgozlemci
ajanın ruhici algılama, gözetlenme san rılan , vicdan ve
duşlerdeki sansurcuyle ilişkisi başka bir yerde daha uygun bicimde ele
alınabilir.²¹

şimdi duş-işlemi uzerine bu uzun incelemeyi toparlamaya çalışacağım.

Aklın duş oluşumunda ayrımsız tüm yeteneklerini mi yoksa

yalnızca onların işlevsel olarak kısıtlı bir parçasını mı kullandığı soru¹⁹

[Yine de Freud'un aşağıda s. 281'deki bir sozune bakınız.]

**^[Freud hemen her zaman Almanca "*Zensur*" ("sansur") suzcuğunu kutlanır; ama burada ve
birkac satır aşağıda da kişileştirilmiş bicim olan "*Zensor*" ("sansurcu") yu kullanmıştır.]**

2 ¹/1914'de eklenen dipnot:] "*Narsisizm uzerine*" (Freud, 1914c [III. Kesim]). —

Bir sonraki paragraf ilk basımdandır.]

I. İKİNCİL DÜZELTME 231

suyla karşı karşıya kalmıştık. Araştırmalarımız bizi koşullara uygunsuzluğu

nedeniyle sorunun cercevelendiği bicimi tümüyle reddetmeye

yoneltilti. Ancak eğer soruya ortaya koyduğu terimler temelinde yanıt

vermemiz gerekseydi karşılıklı olarak birbirlerini d işta lıy o r gibi

gorunseler de *her iki* seceneğe de olumlu yanıt vermek zorunda kalırdık.

Bir düşün oluşumu sırasında zihinsel etkinlikte iki ayrı işlev ayrımsanabilir:

duş düşüncelerinin üretimi ve onların duş içeriğine donuşturılmeleri.

Duş düşünceleri tümüyle ussaldır ve elimizdeki tüm

ruhsal enerjinin harcanmasıyla oluşurlar. Bilincli hale gelmemiş düşünce surecleri —bazı uyarlamalarla bilincli düşüncemizin de doğduğu surecler— arasında yer alırlar. Duş düşünceleri ne denli ilginç ve şaşırtıcı sorular içerirse içersin her şeyin ötesinde bu soruların düşlerle özel bir ilişkisi yoktur ve duş sorunları arasında ele alınmayı gerektirmezler.

22 Öte yandan duş oluşumu sırasındaki ikinci zihinsel etkinlik, bilincdışı düşüncelerin duş içeriğine donuşturulmesi, duş yaşamına özgüdür ve onun özelliğidir. Bu asıl duş-işlemi, bizim uyanıklık düşüncesi resmimizden, düşlerin oluşumu sırasındaki ruhsal işleyişin en onde gelen kucumseyicilerinin varsaydığından bile fazla uzaklaşır.

Duş-işlemi, uyanıklık düşüncesinden yalnızca daha özensiz, daha usdışı, daha unutkan ve daha eksik değil ondan niteliksel olarak da tumden farklıdır ve bu nedenle onunla doğrudan doğruya kıyaslanamaz.

Hicbir biçimde düşünmez, hesaplamaz ya da yargılamaz; kendini şeylere yeni bir biçim vermekle kısıtlar. Sonuçlarını üretirken uymak zorunda olduğu bir koşullar yığını tarafından tum ayrıntılarıyla belir22

[1925'de eklenen d ip n o t:] Bir ara okurları düşlerin görünür içerikleri ile gizli duş düşünceleri arasındaki ayırma alıştırmayı olağanustu zor bulurdum. Bellekte saklanmış

olduğu biçimiyle bazı yönümlenmemiş düşlere dayanan tartışmalar ve karşı çıkışlar tekrar tekrar getirilir ve onları yorumlama gereksinimi gozardı edilirdi.

Ama şimdi çözümleyicilerin en azından görünür duşun yerine yorumun sağladığı

düşünceleri gecirme konusunda uzlaştıkları şu anda çoğu e şit bir inatçılıkla

yapıştıkları bir başka kargaşaya düşmekle suçlu hale geldiler. Düşlerin özünü on ların

g iz li içerik lerin de aramaya çalışıy o rla r ama bunu yaparken g iz li duş

düşünceleri ile du ş-işlemi arasındaki ayrımı gormezden geliyorlar. Aslında düşler

uyku durumu koşullarının olanak verdiği özel bir düşünme *b içimi* nden başka bir şey değildir. Bu biçimi yaratan *d ü ş -iş lem id 'n v e duş gormenin ozu* — onun garip doğasının açıklaması— yalnızca odur. Bunu, düşlerin unlu "geleceğe yönelik

amacı"nın değerini kavramaya olanak vermek için söylüyorum. [Aşağıya s. 298

v.s.na bkz.] Düşlerin zihin sel yaşamımızın karşılaştığı sorunları çözme girişimiyle

kendilerini görevlendirmesi bilincli uyanıklık yaşamımızın bunu yapmasından

daha garip değildir; bunun ötesinde bu bize yalnızca bu etkinliğin de bilinc

öncesinde gerçekleştirilebildiğini anlatır — ki bunu zaten biliyorduk.

232 VL DUŞ-tŞLEMI

lenmiştir. Bu ürün, yani duş, her şeyden önce sansurden kurtulmak zorundadır

ve bunu göz önünde bulundurarak duş-işlemi, tüm ruhsal

değerlerde bir karşılıklı değer aktarımı olana dek *ruhsal yoğunluklarda*

bir *yerdeğiştirme*'yi kullanır. Düşüncelerin yalnızca ya da egemen

olarak görsel ya da işitsel bellek izleri halinde yeniden üretilmesi gerekmektedir

ve bu gereklilik duş-işlemine *temsil edilebilirliği göz önüne*

almaya zorlar; bu da yeni yerdeğiştirmelerle gerçekleştirilir. Duş düşünceleri

icinde bulunabilecek olandan daha büyük yoğunlukların geceleyin

üretilmesi gerekebilir ve bu amaca duş düşüncelerinin bileşenleri

arasında gerçekleştirilen yaygın *yoğunlaştırma* ile ulaşılır. Düşünceler

arasındaki manuksal bağlantıya çok az dikkat edilir; bu ilişkilere en

sonda düşlerin belirli *biçimsel* özellikleri içinde kılık değiştirmiş bir

temsil sağlanır. Duş düşüncelerine bağlı herhangi bir duygu, düşünsel

icerikten daha az değişime uğrar. Bu duygular çoğunlukla baskılanmıştır;

saklanırken kendilerine uyan asıl düşüncelerden ayrılırlar ve

benzer ozellikteki duygular biraraya getirilir. Duş-işleminin yalnızca bir tek parçası ve de düzensiz çalışan bir parçası, kısmen uyarılmış uyanıklık düşüncelerinin malzeme üzerinde çalışması, bir ölçüde başka yazarların tüm düş oluşumu etkinliğine uygulamaya çalıştıkları görüşle çakışır.²³

23[Bu noktada dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci basımlarda (1914'den 1922 ye dek) Ouo Rank'ın "Duşler ve Yaratıcı Yazarlık" (1914u) ve "Duşler ve Mitler" (1914ib) adlı iki bağımsız denemesi gelmektedir. Bunlar Gcsammeh Schriften (1925) basımından sonra çıkarılmıştır. Editorun Girişi I. Cilt s. 35 ve 36'ya bkz]

v n . BOLUM

DÜŞ SÜREÇLERİNİN RUHBİLİMİ1

Başka insanlar tarafından bana bildirilen düşler arasında bir tanesi bu noktada dikkatimizi özel olarak çekmektedir. Onu bana kendisi de düşler üzerine bir konferansta işitmiş olan bir kadın hastam anlatmıştı: Asıl kaynağım hala bilmiyorum. Ancak içeriği hanımın üzerinde bir izlenim yaratmış ve onu "yeniden görme"yi sürdürmüştü; yani onun bazı öğelerini kendisinin bir düşünde yinelemişti; oyle ki onu böyle yönetimine almakla belli bir noktada onunla uzlaşmasını ifade edebiliyordu. Bu omek düşün on hazırlıkları şöyleydi: Bir baba çocuğunun hasta yalağı başında günler ve geceler boyu sonuna dek beklemekteymiş. Çocuk olduktan sonra baba yandaki odaya uzanmaya gitmiş ama yatak odasından çocuğun cesedinin çevresinde uzun mumlarla yatmakta olduğu odayı görebilsin diye kapıyı açık bırakmış. Olunun başında beklesin diye yaşlı bir adam tutulmuşmuş ve cesedin yanında dualar

mırıldanarak oturmuş. Birkac saatlik uykudan sonra baba *çocuğun*,
*yatağının başında durduğu, kolunu yakaladığı ve serzenişle "Baba, görmüyor
musun yanıyorum" diye fısıldadığı* bir duş görmüş. Uyanmış
ve yan odadan gelen bir ışık parıltısı gorerek oraya koşmuş ve yaşlı
adamın uyuya kaldığını, ortulerin ve sevgili cocuğunun bir kolunun da
uzerlerine düşen yanan bir mum yuzunden yanmış olduğunu görmüş.

**[Bu bölümün sonraki kesimlerinde ortaya çıkan bazı zorluklara Freud'un Wilhelm
Fliess'le ilk yazışmalarında (Freud, 1950a) biraz ışık tutulmuştur. Editorun
Girişine bkz. (I. Cut s. 38 v. s.).]**

234 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Bu dokunaklı düşün açıklaması yeterince basitti ve hastamın bana
anlattığına göre konferansçı tarafından doğru olarak yapılmıştı. Parlayan
ışık parıltısı acık kapıdan uyuyan adamın gozune gelmiş ve onun
uyanık olsaydı çıkaracağı sonucu cıkarmasına yol acmıştı; yani bir
mumun düşmüş olduğu ve cesedin yakınlarında bir şeyleri tutuşturduğu
sonucunu. Yatmaya giderken yaşlı adamın görevini yerine getirmede
yeterli olup olmadığı konusunda biraz kaygı duymuş olması da
olasıdır.

Bu yoruma duş içeriğinin a ş ın belirlenmiş ve cocuk tarafından
soylenen sozlerin onun yaşamı boyunca soylenmiş sozcuklerden
oluşmuş olması gerektiğini ve babanın aklındaki önemli olaylarla
bağlantılı olduğunu eklemek dışında bir değişiklik onerecek değilim.

Orneğin "*Yanıyorum*" cocuğun son hastalığındaki ateş sırasında soylenmiş
olabilir, "*Baba, görmüyor musun?*" ise bilmediğimiz hayli

coşkusal bir başka durumdan turemiş olabilir.

Ama düşün, bir anlamı olan bir surec olduğunun ve onun düşün gorenin ruhsal yaşantılarının zincirine yerleştirilebileceğinin ayırında olarak, olası en hızlı uyanmanın istendiği boyle durumlarda neden bir düşün ortaya cıkuğunu hala merak edebiliriz. Ve burada bu düşün de bir isteğın doyurulmasını ıcerdiğini gozlemleyeceğiz. Olu cocuk düşün canlıymış gibi davranmıştı: Babasını kendisi uyarmış, belki de tıpkı düşün cocuğun sozcuklerinin ilk kesiminin turediği anıda olduğu gibi yatağının yanına gelmiş, onun kolunu yakalamıştı. Bu isteğın doyurulması adına, baba, uykusunu bir an daha uzatmıştı. Düş, uyanıklık düşüncesine yeğlenmişti çünkü cocuğu bir kez daha canlı olarak gosterebilmişti. Eğer baba önce uyansa ve sonra kendisini yandaki odaya goturen çıkarımı yapsaydı cocuğunun omrunu bu zaman parçası kadar kısaltmış olacaktı.

İlgimizi bu kısa düşün ceken garip özelliğın ne olduğu konusunda hiçbir kuşku olamaz. Buraya dek temel olarak düşlerin gizli anlamıyla, onu bulup çıkarma yöntemiyle ve düşün-işleminin onu gizleme araçlarıyla ilgilendik. Düş yorumu sorunları buraya dek resmin merkezini işgal etti. Ve şimdi hiçbir yorum sorunu yaratmayan ve anlamı apacık olan ama gorduğumuz gibi düşleri uyanıklık yaşamından bu denli carpıcı biçimde ayırt eden temel özellikleri koruyan, bu yüzden de açıklama gerektiren bir düşünle karşılaşırız. Ancak yorum işiyle ilgili her şeyi kullandıktan sonra düşün ruhsalimizin tamamlanmamış olduğunu ayırmsamaya başlayabiliyoruz.

VII. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ 235

Ama bu yola girmeden önce durup bu noktaya kadarki yolculuğumuz sırasında önemli bir şeyi gözden kaçırmış olup olmadığını anlamak için bakınmamız iyi olur. Çünkü kolayca anlaşılabilmesi üzere yolculuğumuzun kolay ve hoş kesimi arkamızda kalmıştır. Eğer çok büyük bir yanlışlık içinde değilsem şu ana dek üzerinde yolculuk ettiğimiz tüm yollar bizi ışığa çıkarmıştır — aydınlanmaya ve kapıyı açan bir kavrayışa. Ama düşünmeyle ilgili zihinsel süreçlere daha derinlemesine girmeye kalkışır kalkışmaz her yol karanlığın içinde sonlanacaktır. Düşleri bir ruhsal süreç olarak *açıklamanın* hiçbir olasılığı yoktur; çünkü bir şeyi açıklamak, onun izini önceden bilinen bir şeye dek sürmek demektir; oysa şu an için düşlerin ruhsalimsel incelemesinin onları açıklamak için bir temel saymamıza olanak verdiği şeyleri kapsamına sokabileceğimiz hiçbir yerleşik ruhsal bilim bilgisi yoktur. Tersine, akıl aygıtının yapısına ve onun içinde işleyen güçlerin rollerine deneme kabiliyetinden geçen bir dizi yeni hipotez geliştirmek zorunda kalacağız. Ancak bu hipotezleri ilk mantıksal halkalarından çok uzaklara dek izlememe konusunda özen göstermemiz gerekir yoksa değerleri belirsizlik içinde yitecektir. Hiçbir yanlış çıkarım yapmasak ve tüm mantıksal olasılıkları hesaba katsak bile ongorulerimizin olası eksiklikleri hesabımızı tumden boşa çıkarmakla tehdit edecektir. Düşler ya da başka herhangi bir zihinsel işlev üzerine en özenli çalışma bile *yalıtılmış* olarak yapıldığında bundan zihinsel aygıtın yapısı ve çalışma yöntemleri üzerine hiçbir sonuç çıkarılamaz

ya da hic değilse tam olarak kanıtlanamaz. Bu sonuca ulaşmak için bu turden işlevlerin tumunde yapılmış karşılaştırmalı bir çalışmadan turemiş tum sonuclarla karşılıklı ilişki kurulması gerekir. Bu nedenle düş sureclerinin cozumlemesiyle yoneldiğimiz ruhbilim hipotezleri, aynı sorunun ozune bir başka acıdan yaklaşımaya cabalayan başka sorgulamaların bulgularıyla ilişki kurulabilene dek, deyim yerindeyse, askıya alınmalıdır.

(A)

DÜŞLERİN UNUTULMASI

Bu durumda, once buraya dek soz edilmemiş olan ama yine de düşleri yorumlamak için tum cabalarımızı boşa cıkarma yeteneği bulunan bir gucluğu doğuran bir konuya donmemizi oneriyorum. Yorumlamaya kalkıştığımız düşlerle ilgili aslında hicbir bilgimizin olmadığı ya da daha doğru bir deyişle onları aslında ortaya çıktıkları bicimde bildiğimiz konusunda hicbir guvencemizin olmadığı karşı cıkışı bircok kez yapılmıştır. (Bkz. I. Cilt s. 98 v.s.)

ilk planda bir düşten ne anımsadığımız ve yorumsal sanatımızı neye uyguladığımız, bir düşü korumakta ozellikle yeteneksiz gorunen ve pekala onun içeriğinin tam da en onemli kesimlerini yitirebilen belleğimizin guvenilmezliği tarafından gudukleştirilmiştir. Dikkatimizi düşlerimizden birine yoneltmeye cabaladığımızda, düşumuzde cok daha fazlasını gormuş olmamıza karşın, tek bir parca dışında hicbir şeyi anımsayamamamız, o parçayı da garip bir belirsizlik icinde anımsayabilmemiz nedeniyle kendimize kızmamız oldukca sık olarak

başımıza gelen bir şeydir.

ikinci olarak duşlere ilişkin belleğimizin yalnızca parçalı değil kesinlikle yetersiz ve yanılgı içinde olduğundan kuşkulanan için pek

çok neden vardır. Bir yandan görmüş olduğumuz düşün ona ilişkin anımız kadar bağlantısız ve sisli olup olmadığından kuşku duyulabilir; öte yandan bir düşün aslında bizim onu özetleyişimizdeki kadar tutarlı olup olmadığından, onu yeniden üretmeye girişirken aslında onda hiç

A. DUŞLERİN UNUTULMASI 237

bulunmayan bir şeyi sokuşturup sokuşturmadığımızdan ya da unutulmuş olanın yerine yeni ve keyfi olarak secilmiş malzemeyi gecirip gecirmediğimizden, ona suslar ve düzenlemeler ekleyip özgün içeriğinin ne olduğuna karar vermeyi olanaksız kılacak derecede onu yuvarlayıp yuvarlamadığımızdan da kuşkulanylabilir. Hatta bir yazar, Spitta (1882, [338]),¹ bir düşün herhangi bir tür düzen ya da tutarlılık gösterdiği sürece bu niteliklerin ona ancak biz onu aklımıza getirmeye çalışırken eklendiğini öne sürecek kadar ileri gitmiştir. [Bkz. I. Cilt s. 98.] Bu nedenle tam da değerini ortaya koymayı üstlendiğimiz şeyin tümüyle parmaklarımızın arasından kayıp gitmesi tehlikesi var gibi görünmektedir.

Düşleri yorumlamada buraya değin bu tür uyarıları gözardı etmiştik.

Tersine, düşlerin içeriğinin en küçük, en az dikkati çeken ve en belirsiz bileşenlerini yorumlamanın, en berrak ve kesin biçimde korunmuş olanları yorumlamak kadar önemli olduğunu benimsemiştik.

Irma'nın enjeksiyonu düşü "Hemen Dr. M. yi çağırırım" cumleciğini içeriyordu, [I.Cilt s. 164] ve biz bu ayrıntının bile özel bir kökeni olmadıkça

duşę girmenin yolunu bulamaya çağını varsaymıştıkt .

Yatağının başına "hemen" yaşlı meslekdaşımı çağırđığım şanssız hastanın

oykusunu de boylece bulmuştu. 51 ile 56 arasındaki farkı

onemsiz bir nicelik olarak ele alan görünürde sacma düşte 51 sayısından

bircok kez soz edilmişti. [Bkz. s. 165.] Bunu sozun gelişi ya da

onemsiz bir şey saymak yerine bundan düşün gizli içeriğinde 51

sayısına yönelten *ik inci* bir düşünce çizgisi bulunduğu sonucunu

çıkarmış ve bu yolu izleyerek, düşün, uzun bir yaşama ilişkin ovunmeler

bakımından çok zengin olan asıl düşünce katarına parlak bir

zıtlık oluşturan, benim 51 yaşın yaşamın sınırı olduğu biçimindeki

korkularıma ulaşmıştıkt. "*Non vixil*" düşünce, [s. 150 v.s.] benim ilk

anda atladığım, goze carpmayan bir sokuşturma vardı: "*P. onu anlamadığı*

için Fl. bana sordu" v.b. Yorum tıkanığında bu sozcuklere

geri donmuştu ve beni düşün düşünceleri içinde bir ara duğum noktası

olduğu ortaya çıkan cocukluk düşlemine geri goturen de bu sozcukler

olmuştu. [Bkz. s. 209 v.s.] Bu noktaya şu dizelerle varılmıştı.

l [1914'de eklenen:] Foucault [1906, 141 v.s.] ve Tannery [1898] de oyle.

238 VH. DÜŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Selten habt ihr mich verstanden,

Selten auch verstand ich Euch,

Nur wenn wir im *Kot* uns fanden,

So verstanden wir uns gleich.

Her çözümlemede bir düşün kesinlikle en onemsiz öğelerinin bile

onun yorumu için vazgeçilmez olduğuna ve eğer çok gec olmadan bu

öğelere dikkat yöneltilmezse eldeki çalışmanın tıkanacağına ilişkin örneklerle bulunabilir. Duşleri yorumlarken onların bize aktarıldığı sözcüklerin her farklı biçimine hiç de daha az önem vermemişizdir. Hatta düşün metni, elde ettiğimiz biçimiyle anlamsız ya da yetersiz bile olsa —sanki doğru bir özetini verme cabası başarısız olmuş gibi— bu eksikliği de hesaba katmışızdır. Kısaca daha önceki yazarların o andaki şaşkınlıkla alelacele birbirine eklenmiş gelişigüzel bir doğaçlama saydıkları şeyi bir Kutsal Metin olarak ele almışızdır. Bu çelişki biraz açıklamayı gereksiniyor.

Acıklama, diğer yazarları yanlış çıkarmamakla birlikte bizim lehimizeyiz. Duşlerin kökeni konusunda yeni kazanılmış kavrayışımızın ışığında çelişki tumuyle ortadan kalkmaktadır. Duşleri yeniden üretmeye çalışırken onları carpıttığımız doğrudur; burada bir kez daha normal düşünceyi gerçekleştiren ajan tarafından düşün ikincil (sıklıkla da kötü tasarlanmış) düzeltilmesi diye tanımladığımız sürecin işlediğini görüyoruz [s. 215 v.s.J. Ama bu carpıtmanın kendisi de düşünce sürecinin bir sonucu olarak düşün düşüncelerinin düzenli biçimde uğradığı düzeltmenin bir parçasından başka bir şey değildir. Diğer yazarlar bu noktada açık olarak çalışan düşün carpıtmasını ayrımsamışlar ya da ondan kuşkulunmalardır; *biz* daha az ilgileniyoruz; çünkü daha az belirgin olmasına karşın çok daha kapsamlı bir carpıtma sürecinin zaten gizli düşün düşüncelerinden düşün geliştirmiş olduğunu biliyoruz.

Daha önceki yazarların tek hatası düşün anımsanma ve sözcüğe dokulme süreci sırasında değiştirilmesinin *keyfi* olduğunu bu yüzden

de bize duş hakkında yanılıcı bir tablo vermeyi hesaplamış olduğunu

varsaymalarındadır. Ruhsal olayların belirlenişinin kapsamını azımsamışlardır.

Onlarda hicbir keyfilik yoktur. Eğer bir oğe bir duşunce ka-

2|Sozcuk olarak "Beni nadiren *an la d in* , ben de seni nadiren anladım. İkimiz de kendimizi *çamurun icinde bulmadan birbirimizi hemen anlayalım."* Heine, *Buch der*

***Lieder, "Die Heimkehr"*, LXXVm.]**

a . duşlerin unutulmasi **23 9**

tan tarafından belirlenmeden kalmışsa onu hemen bir İkininin belirlediği

cok genel olarak gosterilebilir. Orneğin bir sayıyı keyfi olarak

duşunmeye calışabilirim. Ama bu olanaksızdır: aklıma gelen sayı, kesinlikle

ve kacınılmaz bicimde benim o andaki niyetimden uzak da olsalar

benim duşuncelerim ta rafından b e lirlen e c e k tir.3 Uyanıklık

yaşamının editorluğunde duşlerin uğradıkları değişim de aynı olcude

keyfidir. Yerlerini aldıkları malzemeye cağrışımsal olarak bağlıdırlar

ve bize kendisi de başka bir şeyin yerine-gcceni olabilen o malzemeye

giden yolu gostermeye yararlar.

Hastalarımın duşlerini cozumlerken bazan bu iddiayı beni hic

yanılmayan aşağıdaki sınamaya sokarım. Eğer hastanın bana verdiği

ilk ozetin izlenmesi cok zorsa ondan yinelemesini islerim. Bunu yaparken

nadiren aynı sozcukleri kullanır. Ama farklı sozlerle betimlediği

duş kesimleri duşun kılık değiştirmesindeki zayıf noktaları bana

acıklamış olurlar: onlar benim amacıma tıpkı Siegfried'in pelerinine

işlenmiş markanın Hagen'in amacına hizmet ettiği gibi hizmet ederler.

4 O, duşun yorumunun başlayabileceği noktadır. Hastadan duşu

ozetleyişini yinelemesini istemem, onu, benim duşu cozmek icin ozel

zahmetlere katlanacağım konusunda uyarır; bu nedenle, direncin baskısı altında, düşün anlamını ele verecek herhangi bir ifadenin yerine daha az ele verici birini gecirerek kılık değiştirmedeki zayıf noktayı cabucak orter. Bu yolla benim dikkatimi atmış olduğu ifadeye ceker. Duş gorenin duşun cozumunu onlemek icin cektiği sıkıntı onun pelerininin dokusundaki ozeni tahmin etmem icin bana bir temel sağlar.

Onceki yazarlar, yargılamamızın duşlerin ozetlemelerini kabul edişindeki *kuşkuya* bu denli fazla yer ayırırken pek de haklı değillerdi.

Cunku bu kuşkunun hicbir zihinsel guvencesi yoktur. Genelde belleğimizin doğruluğunun hicbir guvencesi yoktur; ama onun verilerine nesnel olarak hak ettiğinden cok daha fazla inanc bağlarız. Bir duşun ya da onun belirli ayrıntılarının doğru olarak bildirilip bildirilmediği hakkındaki kuşku da yine duş sansurunun, duş duşuncelerinin bilinc-

[1909'da eklenen d ip n o t.] Benim Günlük Yaşamın P s ik o p a to lo jis in e bkz.

[1901b, XII.(A) Bolun No:2'den 7'ye. — No: 2 Frcud'un bu cildin duzeltmelerini yaparken Eliess'e yazdığı bir mektupla ilişkilidir; orada kitabın 2467 dizgi yanlışı olacağı kehanetinde bulunmuştur. {P. F. 5, 303 v. s. ayrıca aşağıya s. 254 n. 23'e bkz.)}]

[Siegfried'in bedeninde yaralanabileceği tek bir nokta vardı. Bir hile ile Hagen, o noktayı bilen tek kişi olan Kriemhild'i Siegfried'in pelerinde yaşamsal noktaya kucuk bir hac işlem ey e kandırdı. Sonradan Hagen'in Siegfried'i bıcakladığı nokta orasıydı. (N ib e lung enlied , XV ve XVI.)]

240 vn . **DUş SURECLERİNİN RUHBIUMI**

liliğe girmesine karşı direncin bir turevidir.5 Bu direnc, ortaya konan ycrdcęiřtirmeler ve yerine-gecenlere karşın tukenmemiştir; gecmesine

izin verilen malzemeye yönelik bir kuşku biçiminde surmektedir.

Düşün daha yoğun öğelerine hiç saldırmayıp daha zayıf ve belirsiz olanları seçtiği için bu kuşkuyu yanlış anlamaya eğilimliyizdir. Ancak daha önceden bildiğimiz gibi fs. 62] düş düşünceleri ile düş arasında tüm ruhsal değerlerde bir karşılıklı değer aktarımı olmuştur. Carpılma ancak bir ruhsal değer geri çekilmesi ile olasıdır; alışılmış olarak kendini bu yolla dışavurur ve bazan daha fazlasına da gereksinmez. O halde bir düş içeriğinin belirsiz bir öğesi fazladan kuşkunun saldırısına uğramışsa yasaklanmış bir düş düşüncesinin oldukça doğrudan bir tureviyle uğraşmakla olduğumuza ilişkin kesin bir göstergemiz var demektir.

Durum antik çağ ya da Ronesans cumhuriyetlerinden birinde kapsamlı bir devrimden sonra olanlar gibidir. Daha önce sahneye egemen olan soylu ve güçlü aileler sürgüne gönderilmiş ve tüm yüksek memuriyetler yeni gelenlerce doldurulmuştur. Yalnızca yenilmiş ailelerin en fakir ve güçsüz üyelerinin ya da onların uzak hizmetçilerinin kentte kalmasına izin verilmiştir; ama bu durumda bile onlar tüm yurttaşlık haklarından yararlanamamışlar ve kendilerine güvensiz gözlerle bakılmıştır. Bu benzeşimdeki güvensizlik bizim söz. etliğimiz olgudaki kuşkuya denk düşmektedir. Bir düşün çözümde tüm kesinlik hesapları sıralamasının terk edilmesi ve şu ya da bu türden herhangi bir şeyin düşte ortaya çıkabilmesinin en küçük olasılığının bile lam kesinlik olarak ele alınması gerektiği konusunda direktmemin nedeni budur.

Bir düşün herhangi bir öğesinin izini sürerken bu tutum sıkıca benimsenmedikçe çözümlemenin durakladığı görülecektir. Sozkonusu

oğenin değeri izerine herhangi bir kuşku duşurulecek olursa bunun hastadaki ruhsal sonucu bu oğenin altında yatan istencdışı duşuncelerden hicbirinin aklına gelmemesi olur. Bu kanıtı kendinden bir sonuc değıldir. Birisi şöyle deseydi hic de anlamsız olmazdı: "Şöyle şöyle bir şeyin duşte olup olmadığından emin değılim ama işte onunla bağlantılı olarak aklıma gelenler." Ama aslında kimse boyle bir şey soylemez ve de bir cozumleme izerinde, ruhsal direncin bir turevi ve aracı olarak ortaya konan bu kesintiye uğraticı etkiyi yaratan şey kesinlikle kuşkudur. Ruhcozumlcemesi haklı olarak kuşkucudur. Onun kurallarından biri de *çözümsel bir çalışmanın gelişimini kesintiye uğratan her şeyin direnç olduğu* dur.⁶

5[1 İisieri olgularında aynı kuşku mekanizması için "Dora" olgu oykusunun I. Kesimine bkz. (1905e), P. F. L. , 8, 45-7 ve 47 n]

6 [I 9 2 5 'd e ek len en d ip n o t:)] Bu kesin terimlerle ortaya atılan önerme — "cozumsel bir çalışmanın gelişimini kesintiye uğratan her şey direnctir."— ko layca yanlış anlamaya yol acabilir. Kuşkusuz o yalnızca teknik bir kural olarak,

A. DUŞLERİN UNUTULMASI 241

Duşlerin *unutulması* da ruhsal sansurun gucu hesaba katılmazsa anlaşılmaz olarak kalır. Pek çok olguda gece boyunca pek çok duş gorulmuş olduğu ama yalnızca pek azının akılda kalmış olduğu duygusunun, duş-işleminin tüm gece boyunca algılanabilir biçimde çalıştığı ama arkasında yalnızca kısa bir duş bıraktığı gibi başka bir anlamı olsa gerektir. [S. 13 v.s., 216 ve 295'e bkz.] Uyandıktan sonra zaman gectikçe duşleri giderek daha çok unuttuğumuz doğrudur; sıklıkla onları

anımsamak için en yoğun cabalara karşın unutturuz. Ama bu unutmamanın kapsamının kural olarak buyutulduğu görüşündeyim; benzer bir buyutme bir düşteki boşlukların bizim onunla ilgili bilgimizde yaratacağı kısıtlama için de yapılmaktadır. Cozumleme aracılığıyla sıklıkla düş içeriğinden unutmaya yitmiş olanları yerine koymak olasıdır; en azından epeyce olguda insanın tek bir parçadan bir düşünümünü —ki hiçbir zaman önemli değildir— değilse de tüm düş düşüncelerini yeniden kurabildiği doğrudur. Bu, çözümlemeyi gerçekleştirirken belli bir miktar dikkat ve öz-disiplin gerektirir; işte bu kadar — ama bu bir düşün unutulmasında düşmanca [örn. direnc] bir amacın bulunmadığı anlamına gelmez.⁷

cozumleyiciler için bir uyarı olarak ele alınmalıdır. Bir çözümlemenin gidişi içinde sorumlulukları haşlanın niyetlerinin üzerine atılmayacak eşitli şeylerin onaya çıkması ile direnci tartışılmaz. Babası, kendisi onu öldürmeden ölür, ya da çözümlemeyi sona erdiren bir savaş çıkabilir. Ama apacık abartmasının arkasında önerme hem gerçek hem de yeni olan bir şeyleri önermektedir. Kesintiye uğraticı olay gerçek ve hastadan bağımsız da olsa ne ölçüde bir kesintiye yol açacağı genellikle hastaya bağlıdır ve direnci şaşmaz biçimde bu türden bir şeyin onaya çıkışının onun benimsemeye hazır oluşunda ya da onu abartılı bir biçimde kullanmasında kendini gösterir.

1 1919'da eklenen dipnot:] Aşağıdaki düşünüm benim Giriş Konferansları'ndan

[Freud, 1916-17, 7. Konferans, P. F. L. , I, 149 v. s.] bir düşünümle kuşku ve belirsizliğin anlamına ve de aynı zamanda içeriğinin tek bir öğeye buzuşmesine bir örnek

olarak alabilirim; buna karşın düşünüm kısa bir girişle edinen sonra başarıyla

cozumlene bilmişli:

"Kuşkucu bir kadın hasta gidişi icinde bazı insanların ona benim esprilere ilişkin kitabımı anlattıkları v e hayli ovdukları uzunca bir duş gormuştu. Sonra bir "kunu/'a ilişkin bir şeyler geldi; *belki de bir kanaldan sö z eden başka bir kitaptı, ya da bir kanal hakkında başka b ir şey bilmiyordu.... çok belirsizdi.*

"İlic kuşkusuz 'kanal' oğesini, bu denli belirsiz olduğu icm, yoruma uğratılmaz saymaya eğilimli olacaksınız. Bir guclukten kuşkulanmakla haklısınız; ama gucluk belirsizlikten doğmakta değildir; hem gucluk hem de belirsizlik başka bir nedenden ileri gelmektedir. Duş gorenin aklına 'kanal'la ilişkili olarak hiçbir şey gelmedi ve *ben de kuşkusuz ona hiçbir ışık tutamadım. Az sonra — işin doğrusu ertesı gundu—* kadın bana kanalla ilgili *o la b ile c ek* bir şeyler duşundüğünü anlattı. O da bir espriydi — işilmiş olduğu bir espri. Dover ile Calais arasındaki buharlı gemide unlu bir yazar bir in g ilizle soyleşiye dalmış. İngiliz bir ara şu deyişi kullanma olanağı bulmuş:

'Du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas. [En yuceyle sacma arasında yalnızca bir basamak vardır.]'Evet diye yanıtlamış yazar '*le Pas de Calais* [Calais Basamağı]' — Fransa'yı en yuce, İngiltere'yi sacma bulduğunu soylemek istemiş. Ama *Pas de*

242 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Duşleri unutmanın kasıtlı olduğu ve direncin amaçlarına8 hizmet ettiğine ilişkin inandırıcı kanıtlar, cozumlemelerde bir on unutma evresi gozleme olanağı bulunduğunda sağlanır. Yorum çalışmasının o rtasında atlanmış bir kesimin ışığa cıkması ve o ana dek unutulmuş olduğunun belirtilmesi hic de seyrek değildir. Şimdi unutulmadan bu bicimde kurtulmuş duş parçası değışmez bicimde en önemli parcadır; her zaman duşun cozumüne giden en kısa yolda bulunur ve bu nedenle

başka herhangi bir parcadan daha fazla dirence uğramıştır. Bu kitaba serpiştirilmiş örnek düşler arasında içeriğinin bir parçası böyle bir arduşunce olarak eklenmiş bir tane vardır.⁹ İki hoş olmayan yol arkadaşından oc aldığım ve kabaca yakışsızlığı yüzünden hemen hemen yorumlanmamış olarak bırakmak zorunda kaldığım yolculuk düşü.

[Bkz. s. 183 v.s.] Atlanmış parca şöyleydi. *"Oğlan ve kızkardeşe Schiller'in bir çalışmasına gönderme yaparak: 'It is from....' [o ...dandır] dedim ama hatamı ayımsayıp kendi kendimi düzelttim: 'It is by ...' [o ...nındır] Adam kızkardeşine 'evet'dedi 'bunu doğru söyledi.' "* 10

Bazı yazarlara bu denli o lağandışı gelen düşle rde kendini düzeltmelerin dikkatimizi meşgul etmesine gerek yok. Bunun yerine bu düşteki sozel yanlışıma örnek oluşturan anıyı göstereceğim. Ondo-

Calais bir kanaldır — İngiliz Kanalı [ya da daha doğrusu Dover Boğazı], Bunun düşle herhangi bir ilgisi bulunduğunu düşünüp düşünmediğimi soracaksınız. Kesinlikle

boyle düşünüyorum ve o, düşün bilmececi oğesine çözüm sağlıyor. Bu esprinin düş ortaya çıkmadan önce "kanal" oğesinin arkasındaki bilinçdışı düşünce olarak zalen var olduğundan kuşku duyabilir misiniz? Onun sonradan bulunmuş bir şey olarak g e lir ildiğ in i varsayabilir misiniz? Çağrışım, haşlanın sozde hayranlığının arkasında gizlenmiş yalan kuşkuculuğu ele vermişti ve onun bunu ortaya çıkarmaya karşı direnci hic kuşkusuz hem onun çağrışımı üretmedeki gecikmesinin hem de soz konusu düş oğesinin belirsizliğinin ortak nedeniydi. Düş oğesi siyle onun bilinçdışı geri planı arasındaki ilişkiyi gozonune alınız: o sanki bu geri planın bir parçasıydı, ona bir anıştırmaydı ama soyutlanarak oldukça anlaşılmaz kılınmıştı."

8Genel olarak unutmanın amaçları konusunda benim unutmanın ruhsal mekanizması

uzerine kısa makaleme bakınız (Freud, 18986). [1909'da eklenen:] Sonradan

[değiştirilerek] benim *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi* (Freud, 19016) birinci bölüm olarak eklenmiştir.

9[Bir başka örnek I. Cilt s. 205'de bulunabilir. Bir diğeri de Dora'nın ikinci

düşününün çözümlemesinde bulunmaktadır (Freud, 1905e, III. Kesim).]

10[1914'de eklenen dipnot:] Yabancı dillerin kullanımında böyle düzeltmeler

düşlerde seyrek değildir ama daha sık olarak başka insanlara yakıştırılır. Maury

(1878, 143) İngilizce öğrendiği sırada düşünde birine bir gün önce kendisini ziyaret

ettiğini anlatırken "I called for you yesterday" sözcüklerini kullandığını

görmüş. Bunun üzerine diğeri düzelterek yanıtlamış: " 'I called *on* you yesterday' de men gerekirdi."

A. DÜŞLERİN UNUTULMASI 243

kız yaşımıdayken ilk kez İngiltere'yi ziyaret ettim ve İrlanda Denizi

kıyısında bir bütün gün geçirdim. Doğal olarak deniz çekilmesinin geride

bıraktığı deniz hayvanlarını toplama fırsatıyla eğlendim ve güzel

bir kız çocuğu bana yaklaşır: "Is it a starfish? Is it alive?" diye sorduğunda

bir deniz yıldızıyla — düşün başlangıcında ortaya çıkan "*Hollthurn*"

ve "*hololhurians*" [deniz salyangozları] sözcükleri— uğraşıyordum.

"Yes" diye yanıtladım, "he is alive" ve hemen yanlışımdan utandım

ve cumleyi doğru olarak yineledim. Duş, benim o zaman yapmış

olduğum sozel yanlışın yerine bir Alman'm kolayca düşebileceği bir

başka yanlışı yerleştirmişti. "*Das Buch ist von Schiller*", "from" ile değil "by" ile çevrilmeliydi. Duş-işleminin amaçları ve onlara ulaşma

yöntemlerini pervasızca seçişi konusunda tüm işittiklerimizden sonra

bu yerdeğiştirmenin İngilizce "from" sözcüğüyle Almanca "*fromm*"

["dindar"] sıfatının ses aynılığının olanak verdiği gorkemli bir yoğunlaştırma

parçası yuzunden gerçekleştiğini işitmek bizi şaşırtmayacaktır.

iyi de benim deniz kıyısına ilişkin masum anım nasıl olup

da duş girmişti? Cins ya da cinsiyet gosteren bir sozcucu yanlış yerde

kullanışımın —ait olmadığı bir yere cinsiyeti ("he" sozcucu) getirişimin—

olası en masum orneği olarak işe yaramıştı. Bu, rastlantısal

olarak düşün cozumu için anahtarlardan da biriydi. Clerk Maxwell'in

"Matter and Motion"ının [duşte soz edilmişti, s. 184] başlığına yakıştırılan

kokeni bilen herhangi bir kişi, boşlukları doldurmada gucluk

cekmeyecektir: Moliere'in "Le Malade Imaginaire"i — "La matiere

est-e lle laudable?"¹¹ — A motion of the bowels.¹²

Ayrıca düşleri unutmanın büyük olcude direncin bir urunu olduğu

konusunda, goze ilişkin bir gosteri sunma konumundayım. Hastalarımın

biri bana bir duş görmüş olduğunu ama onun tüm izlerini unuttuğunu

soyleyecek olsun: Bu nedenle sanki hic duş gormemiş gibi

olmuştur. Çalışmamızı sürdürürüz. Bir direncle karşılaşırım; bu nedenle

hastaya bazı şeyler acıklarım, ona yureklendirmeye yardımcı olur

ve bazı uygunsuz düşüncelerle karşılaşma konusunda zorlarım. Benim

bunu başarmam, onun: "Şimdi gordüğüm duşu anımsadım," demesin-

11 ["Madde sıhhatli mi?" — "Dışkı sağlıklı mı?" karşılığı eski tıbbi deyim. —

Bir sonraki cumlecik özgün metinde İngilizce.]

12["Barsakların devinimi" — Bu son cümledeki Ma ve Mo heceleriyle sürdürülen

çağrışım zinciri ile c in siy e t belirten sozcukler arasındaki ilinti belirsiz. Ancak

özgün metinde yalnızca bu hecelerin italik olarak verilmiş olması hecelerin c in siyetle

ilişkisini düşündürüyor. — ç.n /

2 44 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

den daha zordur. O gün çalışmamızı bozan aynı direnci ona düşü unutturmuştur.

Bu direnci yenmekle düşü belleğine geri getirmiş olurum.

Aynı yolla bir hasta, çalışmasında belli bir noktaya ulaştığında uc,

dört ya da daha çok gün önce gördüğü ve o ana dek unutulmuş olarak

kalmış bir düşü anımsayabilir.13

Ruhcozumsal deneyim,14 düşleri unutmanın otoritelerin vurguladığı

gibi (I. Cilt s. 97 v.s.) uyanıklık ve uyku durumlarının birbirine yabancı

olmasından çok dirence bağlı olduğuna ilişkin bir başka kanıt

sağlamıştır. Başka çözümleyiciler ve hastalarda olduğu gibi benim de

başına pek de seyrek olmayarak bir düş tarafından uyandırılmak denen

şey gelir; hemen arkasından ve tüm zihinsel güçlerime sahip olarak

onu yorumlamaya dururum. Bu gibi durumlarda sıklıkla düşü tam olarak

anlayana dek uğraşırım; ancak sonunda sabah uyandığımda bir düş

görmüş ve onu yorumlamış olduğumu bilmeme karşın yorumlama etkinliğimi

de düşün içeriğini de unutmuş olduğumu bazan yaşamışımda.

Düşün, benim yorumsal etkinliğimin bulgularını da kendisiyle

birlikte unutmanın içine çekmesi, zihinsel etkinliğimin düşü belleğimde

tutmayı başarmasından çok daha sık olarak ortaya çıkar. Yorumsal

etkinliğimle uyanıklık düşüncelerim arasında, otoritelerin düşlerin

unutulmasından sorumlu olduğunu varsaydıkları bir ruhsal ayrılık bulunmamaktadır.

Morton Prince (1910 [141]) benim düşlerin unutulması açıklamama,

bu unutmanın yalnızca çocuk zihinsel durumlara ilişkin özel

bir bellek yitimi (amnezi) olgusu olduğu, bu özel bellek yitimini acıklayışımın diğer turlere genişletilmesinin olanaksız olduğu ve bunun sonucunda acıklamamın kendi amacı için bile değeri yitirdiğini soyleyerek karşı çıkmıştı. Bu yüzden onun okurları bu cozuk durumları betimlemesinin tüm akışı içinde bu gorungulerin dinamik bir acıklamasını bulmaya hic kalkışmadığını anımsarlar. Eğer bunu yapsaydı hem cozulmelerin hem de onların ruhsal iceriklerine ilişkin bellek yitiminin nedeninin bastırma (ya da daha kesin olarak onun yaratuğı direnc) olduğunu kacınılmaz bicimde bulurdu.

13 [1914'de eklenen dipnot:] Ernest Jones [19126] sık sık ortaya çıkan benzer bir olgu betimlemiştir: bir duş cozumlendiğinde hasta aynı gece gorulmuş ama varlığından kuşku bile edilmemiş ikinci bir duşu anımsayabilir.

14[Bu ve bundan sonraki paragraf 1911'de eklenmiştir.]

A. DUŞLERİN UNUTULMASI 245

Bu metni hazırlarken yapabildiğim bir gözlem bana duşlerin oteki zihinsel eylemlerden hic de daha çok unutulmadığını ve bellekte korunmaları açısından diğer zihinsel işlevlerle (hic de dezavantajlı olmaksızın) kıyaslanabileceklerini göstermişti. Şu ya da bu nedenle o sırada tümüyle yorumlayamadığım ya da tumden yorumlanmamış olarak bıraktığım çok büyük sayıda kendi duşumun kayıtlarını tutmuştum. Şimdi ise, bir yıl sonrasında iki yıl sonrası arasında, goruşlerimi goruntulemek amacıyla onlardan bazılarını yorumlamaya kalkıştım. Bu girişimler her defasında başarılı oldu; aslında yorumun bu uzun aradan sonra, duşun henüz yeni bir yaşantı olduğu zamana göre çok daha kolay ilerlediği soylenebilir. Bunun olası bir acıklaması aradan gecen

zaman icinde onceden beni engellemiş olan bazı icisel direnclerin ustesinden gelmiş olmam olabilir. Bu sonraki yorumlan yaparken duşu gorduğum sıradaki duş düşüncelerini genellikle çok daha bol olan şimdikilerle kıyaslamış ve her zaman eskilerin yeniler icinde bulunduğunu gormuştum. Buna duyduğum şaşkınlık bazan bana çok eski yıllara ilişkin duşler anlatan hastalarımın duşlerini —aynı yontem ve aynı başarıyla— sanki bir gece önce gorulmuşler gibi yorumlama alışkanlığında olduğumu düşünunce ortadan kalktı. Anksiyetec duşlerini tartışmama sıra geldiğinde bunlar gibi iki ertelenmiş yorum orneği vereceğim. [Bkz. s. 302 v.s.] Bu turden ilk deneyimi yapmaya, duşlerin başka yonlerden olduğu gibi bu acıdan da nevrotik belirtiler gibi davranacağı yolunda haklı bir beklentiyle yoneltmişim. Bir psikonevrotiği —diyelim bir histeriği— ruhcozumlemesi ile sağaltırken, onu benim sağaltımına getiren nedenden hic de daha seyrek olmayarak onun hastalığının en eski ve o zamandan bu yana kaybolmuş belirtisinin acıklamasına ulaşmak zorunda kalırım ve de daha eski sorunun cozumunun o andakine göre daha kolay olduğunu gorurum. Daha 1895'de *Histeri Üzerine Çalışmalar'* da 15 kırk yaşın uzerinde bir kadının onbeş yaşındayken gecirdiği ilk histeri nobetinin bir acıklamasını yapabilmişim.

16

15|Brcucr ve Frcud, 1895. Hasta, V. Olgu Oykusunde sozu edilen Frau Cacilie M. idi. P. F. L. , 3, 248 v. s.]

16[1919 'da eklenen:] Çocukluğun en erken yıllarında ortaya çıkan ve duzinelerce yıl boyunca bellekte sıklıkla tam bir duyusal canlılıkla saklı kalan duşler, hemen her zaman oznenin zihinsel gelişiminin ve nevrozunun tarihini anlamamıza olanak

vermek bakımından çok önemlidir. Bu tür düşlerin çözümü hekimi başka

246 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Ve burada düşlerin yorumu üzerine biraz bağlantısız bazı başka noktalardan soz edeceğim; bunlar belki de okurlara kendi düşleri üzerine daha sonraki çalışmalarla benim sozlerimi sınamak için duyumsayabilecekleri eğilimlere yon verme konusunda yardımcı olur.

Hic kimse düşlerinin yorumunun gokten düşen kutsal ekmek gibi kucağına düşeceğini ummamalıdır. Normalde dikkatimizin geri çekilmiş olduğu (ki boylesi algılara karşı savaşıyan hicbir ruhsal guc yokken bile durum boyledir) ic-gorsel gorunguleri ya da diğer duyumsamaları algılamak için bile deneyim gerekir, "istenc dışı düşünceler"! yakalamak kesinlikle çok daha zordur. Bunu yapmaya çalışın herhangi bir kişi bu kitapla ortaya konan beklentilerle tanışmak ve getirilen kurallara uygun olarak çalışma sırasında herhangi bir eleştiriden, herhangi bir *parti p ris*'den [onyargı — ç. n.] ve herhangi bir duygusal ya da zihinsel yan tutmadan kacınmaya cabalamak zorundadır. Claude Bernard'ın17 bir fizyoloji laboratuvarındaki deneycilere verdiği öğüdü aklında tutmalıdır: "travailler comme une bete" — yani bir hayvanın direngenliğiyle ve sonuclara onun kadar aldırış etmeksizin çalışmalıdır. Eğer bu öğüde uyulursa gorev artık zor olmayacaktır.

Bir düşün yorumu her zaman bir olurumda tamamlanamaz. Bir çağrışımlar dizisini izlediğimizde pek de seyrek olmayarak yeteneğimizin tukendiğini duyumsayabiliriz; o gun düşten daha fazla bir şey öğrenilemez. En akıllıca yol bırakmak ve bir başka gun çalışmamıza

yeniden donmektir: o zaman duş iceriğinin bir başka parcası dikkatimizi

cekebilir ve bizi duş duşuncelerinin bir başka katmanına ulaşurabilir.

Bu yontem "bolumlu" duş yorumu diye tanımlanabilir.

Duşleri yorumlama işine yeni başlayan icin belki de en buyuk

guclukle inanılabilecek tek şey ellerinde tam bir yorum—duş iceriğinin

her oğesini anlamlı kılan, tutarlı ve her oğeye ışık tutan bir yorum—

bulunduğunda gorevinin bitmemiş olmasıdır. Aynı duş icin

belki de bir başka yorum da vardır, gozunden kacmış olan bir "aşırı yorum".

Aklımızda etkin olarak bulunan ve tumu de anlatım bulmaya

cabalayan bilincdişı duşunce katarları yığınından bir kavram oluşturmak

kolay değildir. Duş-işleminin çeşitli anlamlar taşıyan anlatım

bicimlerini denk getirmedeki becerisine —masaldaki bir vuruşta yedi

şeylerle bir arada kuramsal karmaşaya yoneltebilecek hatalardan ve belirsizliklerden

korur. [Hic kuşkusuz Freud'un aklında ozellikle "Kurt Adam"'m duşu orneği vardı

(1918*).]

17[Fransız fizyolo g (1813-78).]

a . d ü ř l e r i n u n u t u l m a s ı 247

sineği olduren Kucuk Terzi gibi— ulaşmak da kolay değildir. Okurlarım

her zaman yorumlarımın icine gereksiz miktarda huner kattığım

icin beni bağışlama eğiliminde olacaklardır; ama gercek deneyim onlara

daha iyisini oğretecektir. [S. 31 v.s.na bkz.]

Ote yandan18 ilk kez Silberer [orn. 1914, II. Kısım, 5. Kesim] tarafından

ortaya atılan tum duşlerin (ya da coğu duşlerin ya da belli

sınıftan duşlerin) birbiriyle sabit bir ilişkisi olduğu bile gosterilmemiş

olan iki ayrı yoruma gereksindiği goruşunu destekleyemem. Bu yorumlardan Silberer'in "ruhcozumsel" diye adlandırdığı birinin duşe genellikle bebeksi cinsellik turunden şoye ya da boyle bir anlam verdiği soylenir; "anagogic" adını verdiği diğer ve daha onemli yorumun, duşişleminin malzeme olarak almış olduğu sıklıkla derin bir onemi olan cok daha ciddi duşunceleri sağladığı soylenir. Silberer iki yonde cozumlenmiş bir dizi duş bildirip bu goruşu destekleyen kanıtlar vermemiştir. Ve ben one surulen olgunun varolmadığını soyleyerek karşı cıkmak zorundayım. Soylediklerine karşın, duşlerin coğunluğu bir "ařırđı yorumlama" gerektirmez ve daha ozel olarak da bir anagogic yoruma duyarsızdır. Son yıllarda one surulen bircok kuramda olduğu gibi Silberer'in goruşlerinin de bir olcude duşlerin bicimlendiği temel koşulların kılığını değiştirmeye ve ilgiyi onların icgudusel koklerinden uzaklaştırmaya cabalayan bir amactan etkilendiği gormezden gelinemez. Bircok olguda Silberer'in onermelerini destekleyebilmişimdir. Cozumleme, bu gibi durumlarda duş-işleminin uyanıklık yaşamının doğrudan temsil edilme yeteneği olmayan bir dizi ileri derecede soyut duşuncesini bir duşe donuşturme sorunuyla karşı karşıya bulunduğunu gostermiştir. Sorunu, soyut duşuncelerle biraz gevşek bir ilişkisi olan ve aynı zamanda daha az guclukle (sıklıkla "alegorik" diye tanımlanabilen bir bicimde) temsil edilme olanağı bulunan başka bir zihinsel malzeme grubunu yakalayarak cozmeye kalkışır. Bu bicimde oluşan bir duşun *soyut* yorumu duş goren tarafından herhangi bir gucluk olmaksızın verilebilir; birbiri icine girmiş malzemenin *doğru* yorumu

ise artık tanış olduğumuz teknik yöntemlerle aranmalıdır.

Her düşün yorumlanmasının olası olup olmadığı sorusu olumsuz olarak yanıtlanmalıdır. Bir düşün yorumlarken onun carpıtılmasından sorumlu ruhsal güçlerin bize karşı çıktıkları unutulmamalıdır. Bu ne-
18[Bu paragraf 1919'da eklenmiştir.]

248 v 11. d ü ş s ü r e ç l e r i n i n r u h b î ü m î

denle sorun, bizim zihinsel ilgimizin, öz-disiplin yeteneğimizin, ruhbilim bilgimizin ve düşleri yorumlamadaki pratiğimizin içsel dirençlerimizi yenmeye olanak verecek kadar göreceli bir güç bulunup bulunmadığı sorudur. *Biraz* yol almak her zaman olasıdır: her durumda bir düşün anlamı olan bir yapı olduğuna inanmamıza ve kural olarak anlamının ne olduğunu şöyle bir görmemize yetecek kadar bir yol. Oldukça sık olarak hemen arkasından gelen bir düşün onun öncülü için gecici olarak benimsemiş olduğumuz yorumu destekler ve onu daha otelere götürmemize olanak verir. Haftalar ya da aylar süren bir süre boyunca devam eden bir dizi düşün sıklıkla aynı temele dayanır ve bu nedenle birbiriyle bağlantılı olarak yorumlanmaları gerekir. [Bkz. I. Cilt s. 242 ve II. Cilt s. 93.] Birbirini izleyen iki düşün olgusunda sıklıkla birinin merkezi noktasını oluşturan şeyin diğerinin kıyılarında yer aldığı ya da bunun tersi gözlemlenir; öyle ki onların yorumları da karşılıklı olarak birbirini tamamlar. Aynı gece görülen farklı düşlerin yorumlanırken oldukça genel bir kural olarak tek bir bütün halinde ele alınması gerektiğine ilişkin örnekleri daha önce vermiştim. [Bkz. s. 65 v.s.]

En geniş bicimde yorumlanmış duşte bile sıklıkla karanlık kalması gereken bir parca vardır: bunun nedeni yorum çalışması sırasında bu noktada cozulemeyen ve duşun içeriğine ilişkin bilgimize hicbir şey eklemeyen bir karışıklığın bulunduğunu ayırt etmemizdir. Bu duşun gobeğidir, alttaki bilinmeyene ulaştığı noktadır. [Bkz. I. Cilt s. 163 n. 18.] Yorumun bizi yonlendirdiği duş duşuncelerinin, eşyanın doğası gereği belirli bir sonu yoktur; onlar duşunce dunyamızın karışık şebekesi icinde her yone dallanmak zorundadırlar. Bu karışık ağın ozellikle yakın olduğu bir yerlerde duş-isteği bir mantarın mycelium'larından buyumesi gibi gelişir.

Ama duşlerin unutulmasına ilişkin olgulara donmek zorundayız: cunku onlardan onemli bir sonuc cikaramamıştik. Uyanıklık yaşamının gece boyunca bicimlenmiş herhangi bir duşu —ister uyandıktan sonra bir butun halinde doğrudan doğruya, isterse gunun akışı icinde azar azar— unutma eğiliminde olduğunu gormuştuk; bu unutmadan sorumlu olan şeyin ise gece boyunca elinden geleni yapmış olan duşe karşı zihinsel direnc olduğunu ayırt etmiştik. Ama eğer tum bunlar doğruysa bu dirence karşın nasıl olup da bir duşun ortaya ciktığı sorusu doğuyor. Uyanıklık yaşamının bir duşu sanki hic ortaya cikmamışcasına yok ettiği en uc durumu ele alalım. Bu olguda ruhsal guclerin etkileşiminin gozonune alınması, bizi, eğer direnc gece de gunduz

A. DUşLERİN UNUTULMASI 24 9

olduğu kadar guclu olsaydı duşun gercekten hic ortaya cikmayacağı sonucuna yoneltmelidir. Direncin geceleyin gucunun tumunu değilse

de bir kısmını yitirdiği sonucuna varmamız gerekir; çünkü onun carpıtıcı

bir ajan olarak düşlerin oluşumunda rol oynadığını göstermiştik.

Ama onun gücünün geceleyin azaldığı ve bunun da düşlerin oluşumuna

olanak verdiğini varsaymaya yöneltiliriz. Bu, uyanma anında,

tüm gücünü yeniden kazanarak kendisi zayıfken izin verilen şeyi yok

etmeyi nasıl da sürdürdüğünü anlamayı kolaylaştırır. Betimleyici ruhbilim

bize düşlerin oluşumunun temel *sine qua non*'unun [(Lat.) mutlaka

aranan koşul — ç. *n* .] aklın uyku durumunda olması olduğunu

soyler; ve biz artık bu olguyu açıklayabiliyoruz: *Uyku durumu*

düşlerin oluşumunu olası kılar; çünkü ruhiçi sansürün gücünü azaltır.

Bunu düşlerin unutulmasından çıkarılabilecek olası tek sonuç saymak

ve bu sonucu uyuma ve uyanıklık sırasında egemen olan enerji

durumları hakkındaki daha ileri sonuçlara bir temel yapmak hiç

kuşkusuz çok çekicidir. Ancak şimdilik bu noktada duracağız. Düşlerin

ruhbilimine biraz daha derinlemesine girdiğimiz zaman düşlerin

oluşumunu olası kılan etmenlerin bir başka biçimde de ortaya konabileceğini

goreceğiz. Düş düşüncelerine karşı direncin bilincli hale gelmesinden,

gücünde herhangi bir azalma olmadan da kaçınılabılır.

Düşlerin oluşumunu kolaylaştıran etmenlerin *her ikisinin* de —direncin

azalması ve ondan kaçınılması— uyku durumu tarafından

eşzamanlı olarak olası kılınması akla yakın bir düşünce gibi

görünmektedir. Birazdan [bkz. s. 293 v.s.] tartışmayı tekrar ele alacak

olmama karşın burada keseceğim.

Bizim düşleri yorumlama yöntemimize şimdi ilgilenmemiz gereken

bir başka karşı çıkış kumesi vardır. Yontemimiz normalde düşüncelerimize egemen olan tüm amaçlı düşünceleri terk etmek, dikkatimizi düşün tek bir ögesinde odaklamak ve sonra onunla ilişkili olarak aklımıza gelebilecek tüm istenc dışı düşünceleri not etmekten oluşmaktadır. Sonra düşün bir sonraki parçasını alır ve sureci *onunla* yineleriz. Bizi ta şıdığı ve bir şeyden otekine suruklediği yone aldırmaksızın düşüncelerimizin bizi yoneltmesine izin veririz. Ama sonunda bizim herhangi bir etkin girişimimiz olmaksızın düşün kokenini aldığı düş düşüncelerine ulaşacağımıza ilişkin sağlam bir inancı da saklı tutarız.

250 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Eleştirmenlerimiz buna aşağıdaki dizi icinde karşı çıkarlar. Tek bir düş ögesinin bizi *bir yerlere* yoneltmesinde olağanustu hiçbir şey yoktur; her düşünce *bir şeylerle* bağlantılı olabilir. Dikkate değer *olan* boylesi amacsız ve keyfi bir düşünce katarının bizi düş düşüncelerine goturmesi olurdu. Kendimizi kandırma olasılığımız vardır. Bir öğeden başlayan bir çağrışım zincirini şu ya da bu nedenle kesintiye uğramış gibi gorunene dek izlemektediriz. Eğer bundan sonra bir ikinci ögeyi ele alırsak beklenmesi gereken tek şey başlangıcta sınırsız olan çağrışımlarımızın daralmasından başka bir şey olamaz. Cunku henüz bir önceki düşünce zinciri belleğimizdedir ve bu nedenle ikinci düş düşüncesini cozumlerken ilk zincirdeki çağrışımlarla ortak bir şeyleri olan çağrışımlara rastlamamız çok olasıdır. O zaman düşün iki ögesi arasında bir bağlantı noktası olan bir düşünceyi keşfettiğimizi sanarak

kendimizi kandırırız. Düşünceleri istediğimiz gibi birleştirme konusunda kendimize tam bir özgürlük verdiğimiz ve de bizim dışıladığımız bir düşünceden ötekine geçişler aslında normal düşüncede işleyenler olduğu için uzun erimde pek çok "ara düşünce"den —düş düşüncelerinin ne olduğu konusunda başka hiçbir bilgimiz olmadığı için hiçbir güvencesi olmamasına karşın— düş düşünceleri diye tanımladığımız ve düş için ruhsal bir yerine-gecen olduğunu öne sürdüğümüz bir şeyleri bir araya getirmede hiç güçlük çekmeyeceğizdir. Ama her şey tümüyle keyfidir; biz yalnızca rastlantısal bağlantıları zekice izlenimi veren bir biçimde somurmekteyizdir. Bu yolla bu yararsız sıkıntıları göze alan herhangi bir kişi herhangi bir düşten istediği yorumu çıkarabilir.

Eğer gerçekten böyle karşı çıkışlarla karşılaşsaydık kendimizi yorumlarımızın yarattığı izlenime, düşün diğer öğeleriyle bizim düşün tek bir öğesini izlememizin gidişi içinde ortaya çıkan şaşırtıcı bağlantılara ve düşün bu denli kapsamlı bir özetini veren herhangi bir şeye önceden kurulmuş ruhsal bağlantıları izlemek dışında ulaşılabilmemesinin olasılık dışılığına başvurarak savunurduk. Savunmamızda ayrıca düşleri yorumlamadaki yöntemimizin, histerik belirtileri çözdüğümüz yöntemin aynısı olduğunu, belirtirdik; orada yöntemimizin doğruluğu belirtilerin birbirine denk düşen ortaya çıkış ve kayboluşlarıyla güvence altına alınmıştır ya da bir benzetme yapacak olursak metinde öne sürülenler eşlik eden resimlerle desteklenmiştir. Ama keyfi ve amacsız bir düşünce zincirinin sürüklemesini izleyerek önceden

A. DUŞLERİN UNUTULMASI 251

var olan bir amaca ulaşmanın nasıl mümkün olduğu sorunundan kaçınmamız için hiçbir neden yoktur; çünkü sorunu çözemese bile kanıtlarını tümüyle çürütebiliriz.

Bir düşünme yorumlama sürecinde düşünmeyi terk edip istenc dışı düşüncelerin ortaya çıkmasına izin verdiğimiz zaman amaçsız bir düşünce akışı boyunca sürüklendiğimiz doğru olmadığı gösterilebilir.

Kovabildiğimiz tek şeyin bizim tarafımızdan *bilinen* amaçlı düşünceler olduğu ve biz bunu yapar yapmaz *bilinmeyen* —ya da yanlış olarak soylediğimiz gibi "bilinc dışı"— amaçlı düşüncelerden yönetimi ele aldığı ve sonra da istenc dışı düşüncelerin akışını belirlediği gösterilebilir.

Zihinsel süreçlerimizle ilişkiye sokabileceğimiz hiçbir etki, amaçlı düşünceler olmaksızın düşünmemize olanak vermez; ben de bunu yapabilen hiçbir ruhsal karmaşa bilmiyorum. 19 Ruh hekimleri bu açıdan ruhsal süreçlerin bağlanululuğuna inanclarını terk etmeye pek hazır olmuşlardır. Amaçlı düşünceler olmaksızın düşünce katarlarının

19[1914'de eklenen dipnot:] **Kısa** süre sonra ruhsal bilimin bu önemli konusunda Eduard von Martmann'ın aynı görüşü benimsediği dikkatimi çekti: "Sanatsal yaratmada

bilinc dışının rolünü tartışırken Hduard von Ilamann (1890, I, B. Kesimi, V.

Bolum) düşüncele rin çağrışımın bilinc dışı amaçlı düşünceler tarafından yönetilmemesinin yasasının, yaşamın, - amaçlından habersiz olarak karşın acık bir biçimde dilediği. 'Duyulara! ilişkin her sunum bileşiminin tumden rastlanıyabirakılmadığı ama belirli bir sona yone ltildiği zaman Bilinc dışımın yarıda imin a gereksin d iğ in i' [a. g. e I. 245; İngilizce ceviri, 1884, I, 283] ve bilinc li ilgililerin o y nadığı, rolün bilinc dışımın olası sayısız düşünce ara sından en uygununu seçmek için

uyarmak olduğunu kanıtlamaya kalkıştı. İlgilenilen şeyin amacına en uygun

seçimi yapmaya bilinc dışıydı ve bu'soyut düşünceler arasında ki düşünce çağ

rışım in d a, du y g u sal imgeleme ve sanatsal b ile şim d e olduğu kadar e tk iliy d i' ve e sp r ile rin u re tim in d e de o y le [a.g.e.j I, 247; İngiliz ce c eviri, I, 285 v. s.]. Bu n e den le he y ec a n la n d ırıc ı bir du ş u n cey i c ağ r ı ş t ı r a n d u ş u n c e le rd e ve de (sa f cağ r ı ş ım ru h b ilim i anlamında) h a re k e le gecirilmiş bir d u ş u n c e d e k ı s ı t l a m a k a b u l e d i l e m e z .

B o y le b ir k ı s ı t l a m a 'e ğ e r in s a n ya ş a m ı n d a in s a n ı n y a l n ı z c a h e r b ilin c li a m a c t a n değ il h e r b ilin c d i ş ı ilgiden h e r g e lip g e c i c i ru h h a l i n d e n d e s o y u t l a n d ı ğ ı k o ş u l l a r b u l u n s a y d ı ' h a k l ı o l a b ilir d i. 'A n c a k b o y l e b ir k o ş u l u n o r t a y a c ı k m a s ı c o k z o r d u r ; c u n k u in s a n g o r u n u r d e d u ş u n c e k a t a r ı m ı r a s t l a n t ı l a r a d a b ı r a k s a y a d a k e n d in i t u m u y l e o l a ğ a n d ı ş ı l ı k l a n n i s t e n c s i z d u ş l e r i n e d e t e r k e t s e y i n e d e b ir z a m a n k i b a ş k a y o n l e n d i r i c i i l g i l e r , e g e m e n d u y g u l a r v e ru h h a l l e r i b a ş k a b ir z a m a n d a k i n d e n d a h a f a z l a u s t e c ı k a r l a r v e b u n l a r h e r z a m a n d u ş u n c e l e r i n c a đ r ı ş ı m l a r ı u z e r i n d e e t k i l i o l u r l a r '

(a.g.e., I, 246 [İngiliz ce c eviri, I, 284 1.] 'Y a n b ilin c li d u ş l e r d e h e r z a m a n y a l n ı z c a o a n d a k i a s ı l [bilin c d i ş ı] i l g i y e d e n k d u ş e n d u ş u n c e l e r o n a y a c ı k a r ' (*anılan*

y e r). D u ş u n c e l e r i n o z g u r a k ı ş ı u z e r i n e d u y g u l a r ı n v e ru h h a l l e r i n i n e t k i s i n e y a p ı l a n b u v u r g u H a r t m a n n ' ı n ru h b ilim i n i n g o r u ş a c ı s ı n d a n ru h c o z u m l e m e s i n i n y o n t e m b i l i m s e l t a r z ı n ı d o ğ r u l a m a y ı o l a s ı k ı l a r . " (P o h o r l l e s , 1913) — D u P r e l (1885, 107), b ir a d ı a n ı m s a m a k i c i n b o ş u n a c a b a l a d ı k t a n s o n r a h e r h a n ğ i b ir u y a n

o l m a k s ı z ı n a n s ı z ı n a k l ı m ı z a g e l m e s i n e g o n d e r m e y a p a r . B u r a d a n b ilin c d i ş ı a m a y i n e d e a m a c l ı b ir d u ş u n c e n i n b u l u n d u ğ u v e o n u n s o n u c u n u n a n s ı z ı n b ilin c e g i r d i ğ i

sonucunu çıkarır.

252 VH. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

histeri ve paranoyada duşlerin oluşumu ve cozumu sırasındakinden hic

de daha fazla ortaya çıkmadığını biliyorum. Herhangi bir ickaynaklı

(endojen) ruhsal bozuldukta da ortaya çıkmayabilirler. Eğer Leuret'nin

[1834, 131] yalnızca iclerinde boşluklar olduğu için bize anlamsız

gorundukleri bicimindeki zekice onerisini benimseyecek olursak akıl

karmaşıklığı durumlarındaki sabuklamaların bile bir anlamı olabilir.

Onları gozlemleme olanağı buld u ğ u m d a b e n d e a y n ı g o r u ş u

oluşturmuştum. Sabuklamalar, artık işleyişini gizleme zahmetine katlanmayan

bir sansurun işidir; karşı çıkılmaz bir yeni anlatım bicimi

uretmeye işbirliği yapacak yerde onaylamadığı her şeyi acımadan silip

atar; oyle ki geriye kalanlar oldukca baglantisiz bir hale gelir. Bu sansur tıpkı Rus cepesinde yabancı gazetelerin ancak bircok parçası karalandıktan sonra ellerine gecmesine izin vererek okurları korumakla gorevli gazete sansuru gibi çalışır.

Rastlantısal bir çağrışım zinciriyle düşüncelerle özgürce oynanması yıkıcı organsal beyin olaylarında görülebilir; psikonevrozlarda buna benzetilen şey her zaman kendisi gizli kalan amaçlı düşünceler tarafından on plana ittirilen bir düşünce katarı üzerinde sansurun etkisiyle açıklanabilir.²⁰ Eğer söz konusu çağrışımlar (ya da imgeler)

"yuzeyssel" diye tanımlanan bir biçimde —ses benzerliği, sozel çift anlamlılık, anlam bağlantısı olmaksızın zamansal olarak denk düşme ya da esprilerde veya sözcük oyunlarında izin verdiğimiz herhangi bir çağrışım turu ile— karşılıklı ilişki içinde gibi görünüyorsa, bu, bir çağrışımın amaçlı düşünceler tarafından etkilenmemiş olduğunun şaşmaz bir belirtisi sayılmıştır. Bu nitelik bir düşün öğelerinden ara düşüncelere oradan da asıl düş düşüncelerine gotüren düşünce zincirlerinde vardır; pek çok düş çözümlemesinde bunun örneklerini —şaşkınlık duymaktan kendimizi alamayarak— görmüştük. Bir düşünce²

0 • 1 [1909'da eklenen dipnot:] Bu iddia C. G. Jung'un dementia praecox o lg u la

rın d a k i c o z u m l e m e l e r i y l e c a r p ı c ı b i c i m d e d e s t e k l e n m i ş t i r . (Jung, 1907). jO z a m a n l a r d e m e n t i a p r a e c o x = e r k e n b u n a m a d i y e a d l a n d ır ı l a n s k i z o f r e n i b u n a m a k a v r a m ına

uygun olarak organsal bir b o z u k l u k s a y ı l ı y o r d a h a d o ğ r u s u s o n u n d a b e y i n

h u c r e l e r i n i n y ık ı m a u ğ r a d ı ğ ı b i r s u r e c o l a r a k g ö r u l u y o r d u . G u n u m u z d e s k i z o f r e n i n i n

o r g a n s a l b i r h a s t a l ık o l u p o l m a d ı ğ ı t a r t ı ş ı m a l ı o l m a k l a b i r l i k t e m e t i n d e k a s t e d i l e n b e y i n d o k u s u y ık ı m ı b u l u n m a d ı ğ ı d a k e s i n d i r . A n c a k s k i z o f r e n i n i n e g o i ş l e v l e r i n d e

bir yıkım sonucu olduğu duşu n u lec ek olursa c ağrışımların üzerindeki sansurun o rta dan

ka lk tığ ı, bilincdişi m a lz em e n in d u şu n ce akışına ra s tg e le ve o zg u rc e k a rıştığ ı b ir
cağrışım b o zukuğu olarak bu cum len in ilk ke sim in e iyi bir omek oluşturabilir.

—ç-n-T

A. DUşLERİN UNUTULMASI 25 3

den diğerine kopru gorevi gormede hicbir bağlantı gereğinden fazla
gevşek, hicbir espri gereğinden fazla kotu değildi. Ama bu her şeyin
yolunda gitmesinin gercek acıklaması hemen bulundu. *Ne zaman bir
ruhsal öğe bir diğerleriyle karşı çıkılsa ya da yüzeysel bir cağrışımla
bağlansa onlar arasında sansürün direncine21 hedef olan daha derin ve
haklı bir bağlantı da bulunur.*

Yuzeysel cağrışımların gorulme sıklığının gercek nedeni amaclı
duşuncelerin terk edilmesi değil sansurun basıncıdır. Yuzeysel cağrışımlar
eğer sansur normal bağlantı yollarını gecilmez kılarsa derin
olanların yerine gecerler. Benzetme olsun diye bir dağlık bolgeyi
gozumuzun onune getirebiliriz; genel bir trafik kesintisi (orneğin sel
yuzunden) buyuk, ana yolları tıkamıştır ama iletişim normalde
yalnızca avcılarının kullandığı elverişsiz, dik patikalar aracılığıyla hala
surdurulmaktadır.

Burada ozde aynı olmalarına karşın iki olgu birbirinden ayırt edilmelidir.

Bunlardan birincisinde, sansur, yalnızca ayrı ayrı karşı

çıkılmaz olan iki duşunce arasındaki *bağ la n tıya* yöneliktir. Boyle

olduğunda iki duşunce bilince ardarda girerler; aralarındaki bağlantı gizli

kalacaktır ama onun yerine onların arasında başka zaman hic

duşunmemiş olduğumuz yuzeysel bir bağlantı aklımıza gelecektir. Bu

bağlantı genellikle düşünceler karışımının, baskılanmış temel bağlantısının

dayandığından başka bir kesimine iliştilirilmiş, ikinci olgu

iki düşüncenin kendilerinin, içerikleri yuzunden sansure uğramasıdır.

Boyle olduğunda hicbiri gercek bicimiyle görünmez; yalnızca onların

yerine gecen değıştirilmiş bir bicimle ortaya çıkarlar ve yerlerini alan

iki düşünce o bicimde secilir ki aralarında, yerlerini aldıkları düşünceleri

birbirine bağlayan asıl bağlantıyı yineleyen yuzeysel bir bağlantı

vardır. *Bu olguların her ikisinde de sansürün basıncı normal ve ciddi*

bir çağrışımın yüzeysel ve görünürde saçma bir bağlantıya yerdeğıştirmesi

sonucunu yaratmıştır.

Bu tür yerdeğıştirmelerin ortaya çıktığının farkında olduğumuz için

düşleri yorumlarken yuzeysel çağrışımlara da diğerleri kadar güvenme

konusunda hicbir duraksamamız olmaz.22

21 [Bu çalışmanın başka her yerinde Freud, "direncin sansuru'nden soz eder. "Direnc"

ve "sansur" kavramları arasındaki ilişkinin daha sonraki bir açıklaması *Yeni*

Giriş Konferansları'mn (1933u) 29. Konferansında bulunacaktır. P. F. L. , 2, 43 v. s.

ve 47 v. s.]

22A yını goruşle r k u ş k u s u z y u z e y s e l çağrışımların düş ic e riğ in d e acık olarak o rtay a c ık tığ ı
durumlara da uyar; o rn eğ in I. Cilt s. 111 'de alıntı y apılan Maury'nin iki

d uş unde olduğ u gibi (*Pèlerinage — Pelletier — pelle; kilomètre — kilogramme —*

254 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİİMİ

Nevrozların ruhcozumlemesinde bu iki önerme —yani bilincli

amacli düşünceler terk edildiğinde gizli amacli düşüncelerin o andaki

düşünceleri kontrol etmeye başladığı ve yuzeysel çağrışımların

yalnızca baskılanmış daha derin çağrışımların yerdeğıştirme yoluyla

yerine-gecenleri olduğu onermeleri— en geniş kullanımını bulur.

Gerçekten bu önermeler ruhcozumsel tekniğin ana sütunları haline gelmişlerdir.

Bir hastaya her tür akıl yurutmayı bir yana bırakıp aklına

gelen her şeyi bana soylemesini önerdiğim zaman sağaltımın doğasında

bulunan amaçlı düşünceleri terk edemeyeceğine sıkıca güveniyordum

ve onun bana söylediği en masum ve en rastgele gibi görünen

şeylerin aslında hastalığıyla ilişkili olduğu sonucunu çıkardığımda

kendimi doğrulanmış duyumsardım. Hastanın kuşkulandığı bir başka

amaçlı düşünce vardır — benimle ilgili olan. Bu iki önermenin öneminin

tam olarak kavranması ve de onlara ilişkin daha ayrıntılı bilgiler

ruhcozumlemesi tekniğinin özetlenmesi alanına girer. O halde burada

programımıza uygun olarak düşünce yorumu konusunu bırakmamız gereken

bir sınır karakoluna ulaşmış bulunuyoruz.²³

Bu karşı çıkışlardan ayıklayabileceğimiz bir tek gerçek sonuç

vardır; yani yorum çalışması sırasında ortaya çıkan her çağrışımın geçeceği

düş-ışleminde bir yerinin bulunduğunu varsaymak zorunda olmadığımız

sonucu. [Bkz. s. 15 ve 45.] Uyanıklık durumunda yorumu

gerçekleştirirken düşünce öğelerinden düşünce düşüncelerine doğru giden bir

yolu izlediğimiz, düşünce-ışleminin ise bu yolu ters yönde izlediği

doğrudur. Ama bu yolların her iki yönde de geçilebilir olması oldukça

olasılık dışıdır. Daha çok gündüzün yeni düşünce zincirleri boyunca

koridorlar oluşturuyoruz ve bu koridorlar ara düşüncelerle değinme

G i l o l o— L o b e l i a— L o p e z — l o t t o). Nevrotik hastalarla çalışmaları bunların tutulan bir temsil yöntemi olduğu onların doğasını öğretmiştir. Onlar kişinin cinsel

bulmacaların yanıtlanması için (tıpkı erinliğin

soruşturmacı donemindeki coğu insanda olduğu gibi) ansiklopedilerin ya da

sozluklerin sayfalannı karıştırdığı fırsatlardır. — IBunun bir orneği "Dora"mn ikinci duşunun cozumlesinde bulunacaktır. (Freud, 1905e UL Kesim) *P. F. L.* , 8, 139

v- S-L [1909'da eklenen dipnot:] Ortaya atıldıklarında cok anlamsız gibi gorunen bu iki onerme o zamandan bu yana Jung ve oğrencileri tarafından sozcuk cağrışımı

calışmaları sırasında deneysel olarak kullanılmış ve desteklenmiştir. [Jung, 1906,

1909. — "Rastlantısal olarak" secilen sayılardan başlayan cağrışım zincirlerinin

(yukarıya s. 238 v.s.na bkz.) gecerliğine ilişkin buna yakın bir konu uzerine en il ginc

kanıtlama Freud tarafından *Günlük Yaşamın Psik o p a to lo jisin in* (1901 &) XII.

Bolumune 1920'de eklenen uzun dipnotta getirilmiştir. *P. k . L.*, 5, 312-14.]

A. DUşLERİN UNUTULMASI 255

icinde bulunuyor, duş duşunceleri de kah bir noktada kah otekinde yer

alıyor gibi gorunmektedir. Bu bicimde gunduzun taze malzemesinin

kendini yorumsal zincir icine nasıl yerleştirdiğini anlayabiliriz. Ayrıca

geceden beri var olan direncte bir artışın yeni ve daha dolambaclı yolculukları

gerekli kılması da olasıdır. Gunduzun bu bicimde d o landığımız

yan yolların [bkz. s. 45 n. 2] doğası ve sayısının, bizi aradığımız

duş duşuncelerine ulaştırdıkları surece, hicbir ruhbilimsel

onemi yoktur.

(B)

GERİLEME

şimdi bize yoneltilmış olan karşı cıkışları puskurtmuş ya da en

azından savunma silahlarımızın nerede bulunduğunu gostermiş olarak

bu kadar uzun suredir donanımımızı hazırladığımız ruhbilimsel

araştırmaya girişme gorevini artık daha fazla ertelemememiz gerekir.

Sorgulama larımızın g idişi icinde bulduğumuz temel bulguları
ozetleyelim. Duşler herhangi bir başka ruhsal eylem kadar önemli ruhsal
eylemlerdir; her durumda itici gucleri doyum arayan bir istektir; istek
olarak ayırımsanamamaları ve çoğu gariplik ve sacmalıkları, oluşum
surecleri boyunca maruz kaldıkları ruhsal sansurun etkisi yuzundendir;
bu sansurdan kaçınmanın gerekliliği bir yana oluşumlarına
katkıda bulunan diğer etmenler de ruhsal malzemelerinin yoğunlaştırılması,
duyusal imgeler halinde temsil edilme olasılığının gozonunde
bulundurulması ve —değişmez bir bicimde olmasa da— duş yapısının
bir manuği ve anlamlı bir dış yuzu olması istemi icin bir gerekliliktir.

Bu onermelerin her biri yeni ruhsalbilimsel postulatlara ve spekulasyonlara
yol acar; duşun itici gucu olan istekle duşun oluşumunun maruz
kaldığı dort koşul arasındaki karşılıklı ilişkinin ve de o koşulların
ic ilişkilerinin araştırılması gerekir ve de duşlerin zihinsel yaşam
şebekesindeki yerinin belirlenmesi zorunludur.

Benim bu bolumu bir duş ozetlemesiyle acmış olmam bize henüz
cozulmemiş sorunları anımsatma goruşuyla idi. Bizim anladığımız anB.

GERİLEME 257

lamda yorumu tam olarak verilmemesine karşın o duşu — yanan cocuk
duşu— yorumlamanın hicbir gucluğu yoktu. Duş gorenin uyanmak
yerine neden duş gorduğu sorusunu ortaya atmış ve onun gudulerinden
birinin cocuğunu hala canlı olarak temsil etme arzusu olduğunu
ayırımsamıştım. Daha ileri tartışmalarımız bir başka isteğin de rol oynamış
olduğunu bize gosterecektir. [Aşağıya s. 290-91'e bkz.] Boylece

ilk ornekte uyku sırasında bir duşunce surecinin bir duşe donuşturulmesi

bir isteği doyurma uğrunaydı.

Eğer istek doyurmayı ortadan kaldırırsak iki ruhsal olay bicimini

birbirinden ayırt etmek icin geriye tek bir ozelliğin kaldığını

goreceğiz. Duş duşuncesi şu bicimde olacaktı: "Olu bedeninin yattığı odadan

gelen bir parıldı goruyorum. Belki bir mum devrildi ve benim

cocuğum yanıyor olabilir." Duş, bu duşunceleri değiştirmeden yinelemişti

ama onları gerceklen var olan ve duyular aracılığıyla bir

uyanıklık yaşantısı gibi algılanabilecek bir ortamda temsil etmişti.

Burada duş gormenin en genel ve en carpıcı ruhsalimsel ozelliğini

goruyoruz: Bir duşunce, kural olarak da arzu edilen bir şeyin duşuncesi,

duşte nesnelleştirilir, bir sahne olarak temsil edilir ya da —bize

oyle gelir ki— yaşanır.

O halde duş-işleminin bu dikkat cekici garipliğini nasıl acıklamalıyız

ya da sorunu daha yalın olarak koyacak olursak ona ruhsal

surecler şebekesi icinde nasıl bir yer bulmamız gerekir?

Konuya daha yakından bakacak olursak hemen hemen bağımsız iki

ozelliğin bu duş tarafından alman bicimin ozelliği olarak belirginleştiğini

gozlemlişiz. Biri duşuncenin "belki" atlanarak en yakındaki

ortamda temsil edilmiş olması; diğeri ise duşuncenin gorsel imgelere

ve konuşmalara donuşturulmesi.

Bu ozel duşte duşuncelerde onların ifade ettiği beklentileri şimdiki

zamana donuşturerek yapılan değişim ozellikle carpıcı gelmeyebilir.

Bunun nedeni bu duşte ancak istek doyurma tarafından oynanan

olağandışı yardımcı rol olarak tanımlanabilecek şeydir. Bunun yerine
b a ş k a b irin i, duş isteğ in in uykuya ta ş ınm ışı olan uy an ık lık
duşuncelerinden ayrılmamış olan birini —orneğin Irma'nın enjeksiyonu
duşunu [I. Cilt s. 158 v.s.]— göz önüne alalım. Orada temsil edilen
duş düşüncesi: "Keşke Irma'nın hastalığından Otto sorumlu olsaydı!"
dileğiydi. Duş, dileği bastırmış ve onun yerine doğrudan bir
sunuş gecirmişti: "Evet, Irma'nın hastalığından Otto sorumludur." O
halde bu, carpıtmasız bir düşte bile duş düşünceleri tarafından ortaya
konan ilk donuşturmelerdir. Duşlerin bu ilk garipliği üzerinde uzun
sure oyalanmamız gerekmiyor. Onunla, dikkati düşünsel içeriklerini
tıpatıp aynı biçimde ele alan bilinçli düşlemlere —gündüz düşlerine—

258 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

çekerek uğraşabiliriz. Daudet'in Mosyo Joyeuse'u1 (kızları onun bir
işçi olduğuna ve bir büroda oturduğuna inandıkları halde) işsiz gücsüz
Paris caddelerinde dolaşırken gelişmelerin kendisine etkili bir yardım
getirmesini ve iş bulmasına yol açmasını düşünüyordu — ve şimdiki zaman
olarak düşünüyordu. Duşler de böyle şimdiki zamanı gündüz
düşleriyle aynı biçimde ve aynı hakla kullanır. Şimdiki zaman, isteklerin
doyurulmuş olarak temsil edildikleri zamandır.

Ama duşler gündüz düşlerinden ikinci nitelikleriyle ayrılırlar: Yani,
düşünsel içeriklerinin düşüncelerden inancın iliştiirildiği ve yaşanmış
gibi görünen duyusal imgelere donuşturulmuş olmasıyla. Yalnızca
düşüncelerden oluşmuş ama bu yüzden duşlerin temel doğası yadsınamayacak
duşler de vardır. Benim "Aulodidasker" düşüm —"Profesör

N. ile gunduz duşlemi" — [s. 32 v.s.] bu turdendi; eğer onu gunduz düşünmüş olsaydım icerecek olduğu duyusal öğelerden pek de daha fazlasını icermiyordu. Ve dikkate değer uzunlukta her duşle geri kalanlar gibi duyusal bir bicim verilmemiş ama uyanıklık yaşamında bir şeyleri düşünmeye ya da bilmeye alışık olduğumuz tarzda basitce düşünulmuş ya da bilinmiş öğeler vardır. Ayrıca burada düşüncelerin bu duyusal imgelere donuşturulmesinin yalnızca duşlerde ortaya çıkmadığı anımsanmalıdır: varsanılarda ve sağlıklılıkta bağımsız olaylar ya da psikonevrozlarda belirliler olarak ortaya çıkabilen hayallerde de bulunurlar. Kısaca şu anda incelemekte olduğumuz ilişki hiçbir bakımdan istisnai bir ilişki değildir. Yine de duşlerin bu niteliği, var olduğunda en kayda değer nitelik olmasıyla bizi etkiler, oyle ki duş dünyasını onlarsız düşünmemiz bizim için olanaksızdır. Ama bunu kavrayabilmemiz için bizi konudan uzaklaştıracak bir tartışmaya girişmemiz gerekmektedir. Sorgulamamız için çıkış noktası olarak konu uzerine yazı yazarların duş kuramı hakkında soylediklerinden birini ele almak isterim. Duşler konusundaki kısa bir tartışmanın gidişi icinde buyuk Fechner (1889, 2, 520-21) *düşlerin eylem sahnesinin uyanıklık yaşamından farklı olduğu* düşüncesini öne sürmüştür. [I. Cilt s. 100'c bkz.] Bu, duşlerin özel garipliklerini anlaşılır kılan tek önermedir.

1 [Le Nabab'da (bkz. s. 632). Freud'un bu adı ilk yazışında yaptığı bir dil surcmesi

Günlük Yaşamın Psikopatolojisi'nin üç (1901u) tartışılmıştır. VII. Bolum P F. L., 5, 200-201.]

B. GERİLEME 25 9

' Bu sozcuklerde bize sunulan şey *ruhsal mekan* düşüncesidir. Burada

ilgilendiğimiz zihinsel aygıtın aynı zamanda bizim tarafımızdan anatomik bir yapı olarak bilinmesi olgusunu tumuyle gozardı edecek ve ruhsal mekanı herhangi bir anatomik bicimde tanımlama eğiliminden ozenle kacınacağım. Ruhbilimsel zeminde kalacak ve basil olarak bizim zihinsel işlevlerimizi gercekleştiren aygıtı bir bileşik mikroskop ya da bir fotoğraf aygıtı veya buna benzer bir şeye benzetmemizi onereceğim. Bu temel uzerinde ruhsal mekan, aygıtın icinde bir imgenin on evrelerinden birinin oluştuğu bir noktaya denk düşecektir. Mikroskop ve teleskopla bu noktalar, bildiğimiz gibi, aygıtın elle tutulur herhangi bir parçasının yerleşmediği zahiri noktalardadır. Bu ya da buna benzer bir imgelemin mukemmel olmaması nedeniyle ozur dileme gereğini duymuyorum. Bu tur benzetmelerin amacı yalnızca zihinsel işleyişin karmaşıklıklarını, işlevi acımlayarak ve onun farklı bileşenlerini aygıtın değişik parçalarına paylaştırmakla anlaşılır kılmada bize yardımcı olmalarıdır. Bildiğim kadarıyla zihinsel aygıtın biraraya geliş bicimini araştırmak için bu acımlama yöntemini kullanma deneyi bugüne dek yapılmamıştır ve ben bunda hiçbir sakınca gormuyorum. Benim goruşume gore yargımızın egemenliğini koruduğumuz ve binayla cephedeki iskeleyi birbirine karıştırmadığımız surece spekulasyonlarımızın dizginlerini başıboş bırakmakta haklıyız. Bilinmeyen bir şeye ilk yaklaşımda gereksindiğimiz tek şey gecici düşüncelerin yardımını olduğu için ilk planda en ham onermelere ve en somut betimlemelere oncelik tanıyacağım.

Bu nedenle zihinsel aygıtı, öğelerine "ajanlar"2 ya da (daha acık olsun

diye) "sistemler" diyeceğimiz bileşik bir aygıt olarak betimleyeceğiz.

İkinci sırada bu sistemlerin tıpkı bir teleskopta çeşitli mercek sistemlerinin birbiri ardına dizilmesi gibi birbirleriyle düzenli bir mekansal ilişki içinde buldukları önceden belirtilmelidir. Kesin olarak konuşacak olursak ruhsal sistemlerin bir *m e k â n s a l* dizi içinde yerleştikleri biçiminde bir önermeye hiç gerek yoktur. Belli bir ruhsal surecte uyarılmanın sistemlerden belli bir *zamansal* dizi içinde geçmesinden oluşan sabit bir sıranın kurulmuş olması yeterlidir. Başka sureclerde dizi farklı olabilir; bu acık bırakmamız gereken bir olasılıktır. Kısaltma olsun diye gelecekte aygıtın öğelerinden "vf-sistemleri" diye söz edeceğiz.

["In.slanz.en" sozcuk olarak "talepler."]

2

260 v 11. d ü ş s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

Bizi ilk etkileyen şey vF-sistemlerinden oluşan bu aygıtın bir karar yetisi ya da yonu olmasıdır. Tüm ruhsal etkinliklerimiz (ister icisel isterse dış) uyarılardan başlar ve sınırlanmalarla3 [bkz. s. 196 n. 6 — f./z.] sonlanır. Bu nedenle aygıtın bir duyusal bir de hareket ucu olduğunu düşüneceğiz. Duyusal ucta algıları alan bir sistem bulunmaktadır: hareket ucunda ise hareket etkinliğine kapıları açan bir diğer sistem bulunur. Ruhsal surecler genelde algısal uctan hareket ucuna doğru ilerler. Böylece ruhsal aygıtın en genel şematik çizimi şöyle temsil edilebilir. (Şekil 1):

A/gı l!

Ancak bu uzun suredir tanıdığımız bir gereksinimin, yani ruhsal aygıtın bir refleks aygıtı olarak kurulması gerekliliğinin karşılanmasından başka bir şey değildir. Refleks surecler her ruhsal işlevin modeli olarak kalır.

Bundan sonra duyusal ucta ilk farklılaşmaları getirmek için artık temellerimiz bulunmaktadır. Bizim ruhsal aygıtımızda üzerine yağın algılardan bir iz kalır. Bunu bir "bellek izi" diye tanımlayabiliriz; bununla ilişkili işleve de "bellek" adını veririz. Eğer ruhsal surecleri sistemlerle birleştirme planımızda çok gerceki olacak olursak bellek izleri ancak sistemlerin öğelerinde kalıcı değişikliklerden oluşabilirler.

["Sinir'lenme" çok belirsiz bir terimdir. Çok sık olarak bazı organizmalarda ya da beden b olge sinde sinirlerin dağılımını anlamak için yapısal bir anlamda kullanılır.

Freud (değişmez bir icimde olmasa da) daha sık olarak onu, bir sinirler sistemine ya da (buradaki örnekte olduğu gibi) özgül olarak *yaptırıcı* (efferent) bir sisteme enerjinin taşınması anlamında — yani deşarja eğilimli bir sureci göstermek için— kullanır.]

B. GERİLEME 261

Ama başka bir yerde4 değinilmiş olduğu gibi tek ve aynı sistemin hem öğelerindeki değişimleri koruduğunu hem de yeni değişim olanaklarına sürekli olarak açık olduğunu varsaymada apacık guclukler bulunmaktadır.

5 Bu nedenle deneyimize egemen olan ilkeye uygun olarak bu

iki işlevi değişik sistemlere dağıtacağız. Aygıtın en onunde algısal uyarı alanı ama onlara ilişkin hiçbir izi saklamayan bir sistem;

onun arkasında ise ilk sistemin anlık uyarılmalarını kalıcı izlere

donuştüren ikinci bir sistem varsayacağız. Bizim ruhsal aygıtımızın

şematik resmi o zaman aşağıdaki gibi olacaktır. (Şekil 2):

Algı Mnem Mnem Mnem B.

Algı sistemine saldıran algıların yalın *içeriklerinden* biraz daha fazlasını

kalıcı olarak sakladığımız bilinen bir olgudur. Algılarımız

belleğimizde birbirlerine bağlanırlar — her şeyden önce eşzamanlı olarak

ortaya çıkmalarına göre. Bu olgudan "çağrışım" diye söz ederiz. O

halde eğer *Algı* sisteminin belleği yoksa herhangi bir çağrışımsal izi

de saklayamayacağı açıktır; eğer daha önceki bir bağlantının kalıntıları

yeni bir algı üzerine etki uygulaysaydı ayrı *Algı* öğeleri işlevlerini yapmada

katlanılmaz biçimde tıkanırlardı. Bu nedenle çağrışımın temelle'

[Breuer, *Histeri Üzerine Çalışmalar*'a (Breuer ve Freud 1895) kuramsal

katkısının I. Kesiminde bir dipnotta diğer şeyler arasında şöyle yazar; "Aynalı bir

teleskopun aynası aynı zamanda bir fotoğraf plağı olamaz." (*P. F. L.*, 3, 263n.)]

[Bugün beyinde kesinlikle bağlantıların zenginliği ve hierekimyasal hakkindaki bilgiler bu varsayımın doğruduluğunu göstermektedir. Ayrıca bir önceki dipnotta Breuer'in lanakız dediği optik kurgununumuzteknolojisi içinde pekala olasıdır. — c.n.]

rinin mnemik sistemlerde yattığını varsaymaz olur. Böylece

çağrışım, dirençlerde bir azalma ve kolaylaşınç yolların ortaya

çıkması sonucu, uyarılmanın belirli bir *Mnem* öğesinden diğer

Mnem. öğesine başka birinden daha kolayca geçmesinden ibarettir.

Daha yakından bir inceleme, *Algı* öğelerinden gelen ve aynı

uyarılmanın çok değişik kalıcı kayıtlar bıraktığı böyle bir değil birden

çok *Mnem.* öğesinin bulunduğunu varsaymayı gerekli kılacaktır.

Bu *Mnem.* sistemlerinin birincisi doğal olarak zaman içindeki

eşzamanlılığa göre çağrışım kaydını içerir; aynı malzeme daha

sonraki sistemlerde başka tür rastlaşmalara göre^uj-enicnecektir, öyle

ki bu sonraki sistemlerden biri orneğin benzeşip ilişkilerini diğerleri

de başkalarını kaydedecektir. Kuşkusuz boyk bir sistemin ruhsal onemini sozcuklere dokmeye calışmak zaman savurganlığı olurdu.

Niteliği ham bellek malzemesinin farklı elemsnıannın ince ayrıntılarında bulunur; yani —eğer cok daha koktenci bir kurama gonderme yapacak olursak— bu elemanlardan gelen uyaı,jmanın gecişine gosterilen iletim direnci derecesinde.

Bu noktada belki de onemli cıkarımlara yo! acabilccck genel bir değinmeyi araya sokmak istiyorum. Duyu?aj nite lik lerin tum coğulluğu icinde bilincliliğimizi sağlayan şey, d(đđřimıeri saklama yeteneği, dolayısıyla da belleği bulunmayan *Algı Sistemidir*. Ote yandan anılarımız —akıllarımıza en derinlemesine k a z u ^ u ř olanlar da icinde olmak uzere— bilincdışıdır. Bilincli hale getirilebilirler ama bilincdışı bir durumdayken de etkilerini u re teb ile c ek le rin in hic kuşku duyulamaz.

"Karakter"imiz diye betimlediğimiz şey izlenimlerimizin anı izlerine dayanır; dahası, uzerimizde en buyuk etkisi Olan izlenimler —en erken cocukluğumuza ilişkin olanlar— kesiniikjc pCk <jc bilincli hale gelemeyenlerdir. Ama eğer anılar bir kez daha bilincli hale gelirlerse algılara kıyasla hicbir duyusal nitelik gostermcz|er ya cja pek hafif bir duyusal nitelikleri olur.

Eğer *-sistemlerinde bellek ile bilinçliliği belirleyen niteliğin karşılıklı olarak birbirini dıştaladığı* kanıtlanabilseydi noronlardaki uyarılmanın koşullarına en umut verici ışık tutumuş olurdu.7

>62 VIL DUş SURECLERİNİN' R U İİB tL ^

Bellek anlamına Yunanca sozcukten turetilen bu sc*,cuk metinde bellek birimleri

karşılığında kullanılmaktadır, genel olarak bellek işleviyle karıştırılmaması

icin bu bicimi korundu. — ç. n.j

[1925'de eklenen d ipn o t:] O zamandan beri b ilinc liliğ;n am izlerinin yerine ortaya çıktığım telkin etmişimdir. Benim " 'Mistik Not I)efie rv üzerine Notlar"ima

bkz. (1925a). !Ayrıca Haz ilkesinin Otesin den in (t)20g) aynı noktaya

B. GERİLEME 263

Ruhsal aygıtın duysal ucunun yapısıyla ilişkili olarak buraya dek

one surduğumuz varsayımlar düşlere ya da onlardan çıkardığımız ruhbilimsel

bilgilere dayanmamaktadır. Ancak düşlerden sağlanan kanıtlar,

aygıtın bir başka kesimini anlamamıza yardımcı olacaktır. Düşlerin

oluşumunu ancak biri diğerinin etkinliğini onu bilincten dışlalamayı

da iceren bir eleştiriye uğratan iki ruhsal ajan bulunduğu önermesini

benimsemeyi goze alırsak acıklayabileceğimizi daha once [bkz. I.Cilt

s. 194 v.s.] gormuştuk. Eleştirel ajanın bilince eleştirilen ajandan daha

yakın olduğu sonucunu çıkarmıştık: bu, ikinci ile bilinc arasında bir

paravan gib i d u rmaktadır. Dahası, e le ş tire l ajanın uyanıklık

yaşamımızı yoneten ve istencli, bilincli eylemlerimizi belirleyen ajanla

ozdeşleştirilmesi icin gecerli nedenler bulmuştuk [s. 216]. Eğer varsayımımıza

uygun olarak bu ajanların yerine sistemleri gecirecek olursak

son vardığımız sonuc eleştirel sistemi aygıtın hareket ucuna

yerleştirmemizi zorunlu kılar. Şimdi şematik cizimimize iki sistemi

ekleyecek ve onlara bilincle ilişkilerini ifade eden adlar vereceğiz.

(Şekil 3):

Hareket ucundaki son sistemi, belli başka koşulların sağlanması

(orneğin belli bir yoğunluğa ulaşmaları, yalnızca "dikkat" diye alandırılabilir

bir işlevin belli bir biçimde dağılmış olması [bkz. s. 311]

değinilen IV. Bölümüne bkz. — Bellek üzerine buradaki tüm tartışma Freud'un sonraki

yazılarında bulunan bu iki parçanın incelenmesiyle daha iyi anlaşılabilir. Ama

konu üzerine daha eski bazı düşüncelerinin tuttuğu ışık Fliess'le yazışmalarda

(Freud, 1950a) ortaya konmuştur. Örneğin "Bilimsel Bir Ruhbilim Projesi'nin

(1895 yılında yazılmış) I. Kısım, 3. Kesimine ve 52. Mektuba (6 Aralık 1896'da

yazılmış) bkz.]

264 VIL DUŞ SURECLERİNİN RUHUNUN

v.b.) koşuluyla kendisinde oluşan uyarıcı süreçlerin bilince girmesinde

başka engel bulunmadığını göstermek için "bilinçöncesi" diye tanımlayacağız.

Bu aynı zamanda istencli devinimlerin anahtarını elinde tutan

sistemdir. Onun gerisinde yer alan sistemi "bilinçdışı" diye tanımlayacağız;

çünkü içinden geçerken uyarılma sürecinin değişimlere

uğramak zorunda olduğu *bilinçöncesi yolu dışında* bilince hiçbir ulaşımı

yoktur.8

O halde düşlerin oluşumunun hızlandırılmasını bu sistemlerden

hangisine yerleştirmemiz gerekir? Basitlik adına *Bd.* sistemine,

ilerideki tartışmamız sırasında bunun tümüyle doğru olmadığını ve

düşlerin oluşum sürecinin kendini bilinçöncesi sistemine ilişkin düş

düşüncelerine iliştiirmek zorunda olduğunu göreceğiz [s. 283], Ama düş

isteğini göz önüne aldığımızda düşleri üretmenin itici gücünün *Bd.* tarafından

sağlandığını göreceğiz [s. 282] ve bu ikinci etmen yüzünden bilinçdışı

sistemini düş oluşumu için başlangıç noktası olarak alacağız.

Tum diğ er duş unce yapıları gibi, bu duş kışkırtıcısı da *Bö. 'ne* doğ ru

ilerlemeye oradan da bilince girmeye çalışacaktır.

Deneyimler, bilinconcesinden bilince goturen bu yolun, günduzun,

direncin zorladığı sansur tarafından duş duş uncelerine kapatıldığını bize

gosterir. Geceleyin bilince giriş sağlayabilirler ama bunu nasıl ve hangi

d eğ iş ik lik ler sayesinde yaptıkları sorusu ortaya çıkar. Duş

duş uncelerinin bunu gerçekleştirmesini sağlayan şey geceleyin bilinc dışı

ile bilinconcesi arasındaki cepheyi koruyan direncte bir azalma

olsaydı, duş unce doğ asında olan ve ş u an için ilgilendiğimiz varsanısal

niteliği taşımayan duş ler gorurduk. Oyleyse iki sistem, yani *Bd.* ile

B ö . a ra sındaki sansurun azalması ancak "Autodidasker" gibi

bicimlenmiş duş leri acıklayabilir; araştırmalarımıza başlangıç noktası

olarak aldığımız yanan çocuk duş u gibi duş leri de ğ il.

Varsanısal duş lerde olup bitenleri betimleyebileceğimiz tek yol

uyarılmanın *gerileyici* bir yonde hareket ettiğini soylemektir. Aygıtın

hareket ucuna doğ ru taşınacak yerde *duyusal* uca doğ ru devinir ve so8[

1919'da eklenen dipnot:] Eğ er sistemlerin doğ rusal b ir dizi icinde yerleş tiği bu

ş ematik cizimi biraz daha ilerleleseydik **Bö** sisteminden hemen sonra gelen sistemin b ilin c lilik ten sorumlu tu tu lm a s ı g e rek en o la c a ğ ım — b ir baş ka d ey iş le **Algt** = **B**.

o ld u ğ u n u— kabul etmek zorunda k a la cak t ık . [A ş a ğ ı y a s. 330 v. s.na bkz. Bunun

daha kapsamlı bir ta r tış m a s ı için Freud, 1917ti'ye bkz. — Freud'un ilk k e z *Ego ve*

j dm (1 9 2 3 b) II. B olumunde verilen ve *Yeni G iriş Konferanslarında* (1933 a) 31.

K o n f e r a n s 'ı a **P. F. L.** , 2 , 111 (b a z ı d e ğ iş ik lik le rle) y in e le n en daha so n ra k i

' ş ematik" aku cizimi y apıdan cok iş leve vurgu yapar.)

B. GERİLEME 265

nunda algı sistemine ulaşır. Eğer uyanıklık yaşamında bilinc dışından doğan ruhsal sureclerin aldığı yonu "ilerleyici" diye tanımlarsak düşlerin "gerilemeci" bir nitelikte olduğundan söz edebiliriz.⁹

O halde bu gerileme, düş görme sürecinin hiç kuşkusuz ruhsalimsel niteliklerinden biridir ama onun yalnızca düşlerde ortaya çıkmadığını anımsamalıyız. İstencli anımsama ve normal düşüncemizin diğer secici surecleri de ruhsal aygıtta bileşik bir düşünsel eylemden geriye, onun altında yatan bellek izlerinin ham malzemesine doğru gerileyici bir devinimi içerirler. Ancak uyanıklık durumunda bu geriye doğru devinim hiçbir zaman mnemik imgelerin ötesine uzanmaz; *algısal* imgelerin v arsanısal olarak yeniden canlandırılma sını başaramaz. Neden düşlerde başka türlü olur? Düşlerde yoğunlaştırma işleminden söz ederken düşüncelere ilişik yoğunlukların düş-işlemi tarafından tümüyle bir düşünceden ötekine taşınabileceğini varsaymaya yöneltilmiştik [s. 62], *Algı* sistemindeki boşalımın ters yonde, düşüncelerden başlayıp tam duyusal canlılığın en yüksek noktasına doğru olmasını sağlayan belki de normal ruhsal işleyişteki bu sapmadır.

Bu görüşlerin önemini abartmak için kendimizi aldatmamız gerekmez. Acıklanamaz bir görüşe bir ad vermekten başka bir şey yapmadık.

Bir düşte bir düşünce başlangıçta doğduğu duyusal imgeye geri donduğu zaman ona "gerileme" diyoruz. Ama bu basamağın da doğrulanması gerekmektedir. Eğer bize yeni bir şey öğretmiyorsa bu yeni adlandırmanın amacı nedir? "Gerileme" adının, önceden bildiğimiz bir olguyu, zihinsel aygıtın belirli bir amaca ya da yone sahip olduğu

şematik resmimizle birleştirirse bize yardımcı olacağına inanıyorum.

9 , [1914'de eklenen dipnot.] Gerileme etmenine ilk değinme Albertus Magnus

[onuncuncu yuzyıl Skolastik yazarı] kadar eskilerde bulunabilir. Bize "Imaginatio"'

nun [imgelem — ç n \ duşleri, duysal nesnelere depolanmış imgelerinden

oluşturduğunu ama surecin uyanıklık yaşamına göre tersine bir yönde

gerçekleştirildiğini söyler. (Diepgen tarafından alıntı yapılmış, 1912, 14.) —

Hobbes, *Leviathan* da (1651, I. kısım 2. Bölüm) şöyle yazar: "Kısaca, duşlerimiz uyanıklık imgelemelerimizin tersinedir; devrim biz uyanırken bir uctadır; duş

görürken ise diğer ucta." (Havelock Ellis tarafından alıntı yapılmış, 1911, 109) —

[Breuer, *Histeri Üzerine Çalışmalar'm* (Breuer ve Freud, 1895) III. Bölümünün I. Kesiminde (varsanlarla ilişki olarak) "bellek organından çıkıp duşun celer

aracılığıyla algı aygıtını etkileyen gerileyici' bir uyarılmadan" söz eder. (Bkz. *P.*

F. L. , 3, 264).]

266 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Ve bu noktada o çizim kendisini oluşturmuş olmamızın zahmetine

değer hale gelir. Çünkü onun incelenmesi daha fazla düşünmeye gerek

kalmaksızın duş oluşumunun bir başka niteliğini ortaya koyar. Eğer

duş görme surecini bizim varsayımsal zihinsel aygıtımızda ortaya

çıkan bir gerileme sayarsak duş düşüncelerine ilişkin tüm mantıksal

bağlantıların duş etkinliği sırasında ortadan kalktığı ya da ancak

güçle ifade edilebildiği yolundaki ampirik yaklaşımımızın [s. 45]

bir açıklama sına ulaşırız. Bizim şematik çizimimize göre bu

bağlantılar *ilk Mnem.* sistemlerinde değil *sonrakilerde* bulunmaktadır

ve gerileme durumunda kaçınılmaz olarak algısal imgeler dışında

her anlatım aracını yitireceklerdir. *Gerilemede düş düşüncelerinin dokuması*

ham malzemesine doğru çözüdür.

Gunduzun ortaya cıkamayan bir gerilemeyi olası kılan değişim nedir?

Bu noktada bazı tahminlerle yetinmek zorundayız. Bu hic kuşkusuz değişik sistemlere bağlı enerji yuklerinde değişimlere ilişkin bir sorundur; o sistemlerin uyarılma surecinden gecme kolaylığını arttıran ya da azaltan değişimler. Ama bu turden herhangi bir aygıtta uyarılmaların gecişiyile ilg ili aynı sonuclar birden cok yoldan uretilebilir. Doğal olarak ilk duşuncelerimiz uyku durumları ve onun aygıtın duyuşal ucundaki yuklerde ortaya cıkardığı değişiklikle ilgili olacaktır. Gunduzun Algı VP-sisteminden hareket etkinliği doğrultusunda akan surekli bir akım vardır; ama bu akım geceleyin kesilir ve artık zıt yonde bir uyarılma akımına bir engel oluşturmaz. Burada bazı otoritelerin duşlerin ruhbilimsel niteliklerinin kuramsal acıklaması saydıkları (bkz. I. Cilt s. 103) "dış dunyaya kapanma" ile karşılaşmış gibi gorunuyoruz.

Ancak duşlerdeki gerilemeyi acıklarken patolojik uyanıklık durumlarında da ortaya cıkan gerilemeyi aklımızda tutmamız gerekir; işte burada az once yaptığımız acıklama bizi boşlukta bırakmaktadır. Cunku bu olgularda ileriye doğru bir akımın kesintisiz olarak surmesine karşıın gerileme ortaya cıkmaktadır. Benim histeri ve paranoyadaki varsanıllara ve de zihinsel olarak normal kişilerdeki goruntulere ilişkin acıklamam bunların aslında gerilemeler — yani imgelere donuşmuş duşunceler— olduğu; ama bu donuşume uğrayan duşuncelerin yalnızca bastırılmış ya da bilincdışı kalmış olan anılarla yakından bağlantılı

olanlar olduğu bicimindedir.

Orneğin benim en genc histerik hastalarımđan biri, oniki yaşında bir oğlan, kendisini dehşete duşuren "*kırmızı gözlü yeşil yü zler*"

B. GERİLEME 267

yuzunden uyuyamıyordu. Bu gorungunun kaynağı dort yıl once sık sık gorduğu bir oğlana ilişkin, bir zamanlar bilincli olmasına karşın baskılanmış bir anıydı. Bu oğlan kendisine cocuklardaki (aralarında masturbasyonun da bulunduğu) kotu alışkanlıkların —şimdi hastamın geriye bakarak kendini suçladığı bir alışkanlık— sonuclarına ilişkin korkutucu bir resim olarak sunulmuştu. O zaman annesi kotu huylu cocuğun *yeşilimtrak b ir yüzü ve kırmızı gözleri* (yani cevresi kızarmış) olduğunu gostermişti. İşte tek amacı ona annesinin bir başka ongorusunu —bu turden cocukların aptallaştıkları, okulda hicbir şey öğrenemedikleri ve erken oldukleri— anımsatmak olan canavarın kokeni. Kucuk hastam kehanetin bir kesimini gercekleştirmişti; cunku okulda hic ilerleme gostermiyordu ve ak lın a gelen istencdışı duşuncelere ilişkin ozeuemesinin de gosterdiği gibi ikinci kesiminden

korkmaktaydı. Kısa süre sonra sağaltımın onun uyuyabilmesi, sınırlılığının ortadan kalkması ve ders yılı sonunda bir başarı belgesiyle odullendirilmesi sonucunu verdiğini ekleyebilirim.

Aynı bağlamda bana bir başka histerik hastam (kırk yaşında bir kadın) tarafından betimlenen ve o hastalanmadan önce oluşan bir görüntünün açıklamasını vereceğim. Bir sabah gözlerini acmış ve erkek kardeşinin odada olduğunu görmüş; oysa onun bir akıl hastanesinde olduğunu biliyormuş. Küçük oğlu yandaki yatakta uyuyormuş.

Ancasını görünce *korkmasını* ve *kasılmalar geçirmesini* onlemek için örtüyü onun yüzüne çekmiş ve bunun üzerine hayalet yok olmuş. Bu görüntü hanımın çocukluğundan bir anının değiştirilmiş bir biçimiydi ve de bilincli olmasına karşın o anı onun aklındaki tüm bilinc dışı malzemeyle yakından ilişkiliydi. Dadısı ona annesinin (hastam daha onsekiz aylıkken çok genç yaşta olmuştu) oğlan kardeşinin (hastamın amca sınıfında) başına bir örtü örterek bir hayalet kılığına girip ona görünmesinin neden olduğu bir *korkuya* dayanan epileptik ya da histerik *kasılmaları* olduğunu anlatmıştı. Böylece görüntü anıyla aynı öğeleri içeriyordu: oğlan kardeşin ortaya çıkması, örtü, korku ve onun sonuçları. Ama öğeler farklı bir bağlamda düzenlenmiş ve başka figürlere aktarılmıştı. Görüntünün ya da onun yerine geçtiği düşüncelerin acık güdüsü küçük oğlunun fiziksel olarak çok benzediği amcasının yolundan gitmesinden duyduğu kaygıydı.

Alıntı yaptığım iki ornekten hicbiri uyku durumuyla tumden ilişkisiz değildir ve bu nedenle kanıtlamalarını istediğim şey için iyi

bir secim olmayabilirler. Bu nedenle, duşuncelerin gerileyici değişi268

vn . DUş SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

minin bu orneklerinde çoğu cocukluktan gelen baskılanmış ya da bilincdişı

kalmış anıların etkisini gozardı etmememiz gerektiğinin

kanıtları icin okurun varsanısal paranoyası olan bir kadına ilişkin

cozumlememe (Freud, 18966 [III. Kesim]) ve de psikonevrozların ruhbilimi

uzerine henuz yayımlanmamış10 calışmalarımıdaki bulgulara

başvurmasını oneririm. Bu tur bir anıyla bağlantılı ve ifadesi sansur

tarafından yasaklanmış olan duşunceler, sanki anı tarafından anının

kendisinin gizlendiği temsil bicimi olan gerilemeye cekilmektedir.

Ayrıca *Histeri Üzerine Çalışmalar'* da [Breuer ve Freud, 1895 — orn.

Breuer'in ilk olgu oykusu] varılan ilk sonuclardan birinin, bebeksi sahneleri

(ister anı isterse duşlem olsunlar) bilince getirmek mumkun

olduğunda onların varsanılar gibi gorulmesi ve bu niteliklerini ancak

bildirme sureci icinde yitirmeleri olduğunu anımsatabilirim. Dahası,

bellekleri normalde gorsel turden olmayanlarda bile cocukluğun en eski

anılarının yaşamın ileri donemlerine duyusal canlılık niteliği korunmuş

olarak taşındığı bilinen bir gozlemdir.

Eğer şimdi bebeksi yaşantıların ya da onlara dayanan duşlemlerin

duş duşuncelerinde ne kadar buyuk bir rol oynadığını, onların

parcalarının duş iceriğinde ne denli sık olarak yeniden ortaya cıktığını

ve duş isteklerinin ne denli sık olarak onlardan turediklerini aklımızda

tutarsak duşlerde de duşuncelerin gorsel imgelere donuşmesinin,

kısmen gorsel bicimde gizlenen ve yeniden canlanmaya can atan

anların bilincinden koparılan ve ifade bulmaya cabalayan düşünceler üzerine uyguladığı *çekim* sonucu olabilme olasılığını düşünmezlik edemeyiz. Bu acıdan bir düş, *yeni bir yaşantıya aktarılmakla değiştirilmiş bebeksi bir sahnenin bir yerine-geçenidir* diye tanımlanabilir. Bebeksi sahne kendi canlanışını ortaya getiremez ve bir düşe dönüşmeyle yetinmek zorundadır.

Bebeksi sahnelerin (ya da onların düşlemler biçimindeki kopyalarının) bir anlamda düşlerin içeriği için model işlevi görme biçiminin gösterilmesi, Scherner ve izleyicileri tarafından önerilmiş olan icmel uyarılma kaynaklarıyla ilgili önermelerinden birinin gerekliliğini ortadan kaldırır. Scherner [1861], düşler özellikle canlı ya da özel olarak bol gorsel öğe sergilediklerinde bir "gorsel uyarılma" durumunun, yani görme organında icmel bir uyarılma durumunun bulunduğunu varsayar.

[Bkz. I.Cilt s. 276.] Bu önermeye karşı çıkmamız gerekmez

10[Bu ad alımda **hiçbir zaman** yayımlanmamıştır.]

B. GERİLEME 2 6 9

ama bu uyarılma durumunun yalnızca görme organının *ruhsal* algı sisteminde olduğunu varsaymakla yetinebiliriz; ancak uyarılma durumunun bir anı tarafından harekete geçirilmiş olduğunu, bunun başlangıçta anında olan gorsel bir uyarılmanın *yeniden canlanması* olduğunu ekleyebiliriz; Bu tür bir sonuç yaralan bir *bebeksi* anı için kendi deneyimlerimden iyi bir örnek ürelemem. Benim düşlerim, genelde, duyuşsal öğeler bakımından, başka insanlannkinin olduğunu sanmaya yoneltildiğimden daha az zengindir. Ama benim son birkaç yılın

en canlı ve en güzel duşumde, duş içeriğinin varsanısal berraklığının izini, yakın ya da oldukça yakın izlenimlerin duyusal niteliğine dek kolayca izleyebilmişimdir. S. 159 v. s.nda suyun koyu mavi renginin, gemi bacalarından çıkan dumanın kahverengisinin ve binaların koyu kahverengi ve kırmızısının üzerimde derin bir izlenim bıraktığı bir duş kaydetmiştim. Bu duş, eğer varsa bir gorsel uyarana dek izlenilebilmeliydi. Benim gorsel organımı bu uyarılma durumuna getiren şey neydi? Kendisini daha eski birçoklarına bağlayan yakın bir izlenim. Gorduğum renkler ilk planda duştan bir gün önce çocuklarımdan güzel bir bina kurdukları ve beğenmem için bana gösteriş yaptıkları bir kulu oyuncak tuğlanın renkleri idi. Büyük tuğlalar aynı koyu kırmızı ve kahverengi, küçükler ise aynı mavi ve kahverengiydi. Bu benim son İtalya yolculuğlarımdan renkli izlenimlerle ilişkiydi: Isonzo'nun ve denizkulaklarının güzel mavisi ve Carso'nun kahverengisi. Duştaki renklerin güzelliği yalnızca benim belleğimde görülmüş bir şeyin yinelenmesiydi. Duşların duşunsel içeriklerini duyusal imgeler halinde yeniden kurmaya özel eğilimleri hakkında bulduklarımızı bir araya getirelim. Duşun bu özelliğini açıklamadık, onun izini herhangi bir bilinen ruhbilim yasasına dek sürmedik; daha çok onu bilinmeyen sonuçlar telkin eden bir şey olarak ayırdık ve "gerileyici" sözcüğüyle nitelendirdik. Bu gerilemenin, her olasılıkta, nerede ortaya çıkarsa çıksın, bir düşüncenin bilince doğru normal yol boyunca ilerlemesine karşı çıkan bir direncin ve büyük duyusal gücü olan anıların varlığının düşünce üzerine uyguladığı eşzamanlı çekimin etkisiyle olduğu görüşünü öne

surduk.12 Duşler olgusunda gerileme, günduzun duyu organlarından

11[T ricsle'nin **arkasındaki kirectaşı yayla.**]

12| !914'de eklenen dipnof.] Bastırma kuramına ilişkin ne so y len irse soylensin

bir d u ş u n c e n i n k e n d i s i n e e t k i e d e n *iki* e t m e n i n b i l e ş i k e t k i s i n i n s o n u c u n d a 270 v n .
DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

akan ilerleyici akımın kesintiye uğramışıyla daha da kolaylaşıyor olabilir;

oteki gerileme turlerinde bu yardımcı etmenin yokluğu gerileme

icin başka gudulerin daha büyük yoğunluğuyla gideriliyor olsa gerek.

Bu patolojik gerileme olgularında da, duşlerde de enerji aktarımı

surecinin, normal zihinsel yaşam sırasındaki gerilemelerden farklı

olduğunu unutmamamız gerekir cunku ilk iki durumda surec, algısal

sistemlerde lam bir varsanısal yuklenmeyi olası kılmaktadır. Duşişlemine

cozumlerken "temsil edilebilirliği gozonunc alma" diye

tanımladığımız şey, duş duşuncelerinin değindiği gorsel olarak

anımsanan sahnelerin uyguladığı *seçici çekim* ile birbirine bağlanabilir.

Gerilemenin nevrolik belirtilerin oluşumu kuramında oynadığı

rolun duşler kuramında oynadığından hic de daha az olmadığı da belirtilmelidir.

13 Boylce uc tur gerilemenin ayırt edilmesi gerekmektedir:

(a) *yemel* (lopografik) gerileme; yukarıda açıkladığımız ^-sistemlerinin

şematik cizimi anlamında; (b) *zamansal* gerileme; soz konusu şeyin

daha eski ruhsal yapılara geri çağırılması ve (c) *biçimsel* gerileme; ilkel

anlatım ve temsil yöntemlerinin alışılmış olanların yerini aldığı gerileme.

Ancak tum bu uc gerileme turu aslında tektir ve kural olarak bir

arada bulunur; cunku zamansal olarak eski olan aynı zamanda bicim

olarak daha ilkel ve ruhsal yerleşim bakımından algısal uca daha

yakındır. [Bkz. bu cumlenin acıklandığı Freud, 1917fyc.]

Duşlerde gerileme konusunu, daha once bircok kez etkilendiğimiz ve psikonevrozların incelenmesine daha derinlemesine girdiğimizde yeni bir yoğunlukla yeniden ortaya çıkacak bir kavramı sozcuklere dokmeden terk edemeyiz: yani duşlerin tum olarak duş gorenin en eski durumuna bir gerileme, cocukluğunun ve ona egemen olan icgudusel itkilerin ve de o zamanlar kendisinin sağlayabildiği anlatım yontemlerinin yeniden canlanması olduğunu.14 Bireyin bu cocukluğunun arkasında bize filogenelik bir cocukluğun resmi —bireyin gelişiminin aslında yaşamın rastlantı koşulları tarafından kısaltılmış bir ozeti olduğu, insan turunun gelişiminin bir resmi— vaat edilir. Nietzsche'

bastırıldığı ortaya koymak gerekir. Bir yandan itilir (B.in sansuru tarafından)

diğer yandan da cekilir (B d . tarafından); tıpkı insanların Buyuk Piramid in tepesine taşınmalarında olduğu gibi. \I 9 19 'd a eklenen:] Benim bastırma uzerine makaleme

[başlangic sayfalarına] bkz. (Freud, 1915d).

13[Bu paragraf 1914'de eklenmiştir.]

14[Bu paragraf 1919'da eklenmiştir.]

B. GERİLEME 271

nin duşlerde "insanlığın arlık doğrudan bir yolla pek de ulaşamayacağımız

bazı kadim kalıntılarının işlemekte olduğu" yolundaki iddiasının

ne denli doğru olduğunu tahmin edebiliriz; ve de duşlerin

cozumlemesinin bizi insanın arkaik mirasına, ruhsal olarak doğuştan

icinde taşıdığı şeye gotureceğini umabiliriz. Duşler ve nevrozlar bizim

imgelcybileceğimizden cok daha fazla zihinsel antikiteyi korumuş

gibidirler; oyle ki ruhcozumlemesi inşan turunun başlangıcına ilişkin

en eski ve en karanlık dönemleri yeniden biçimlendirmeye ilgili bilimlerin arasında yüksek bir yeri hak edebilir.

Bizim düşlerin ruhbilimsel incelememizin bu ilk kesimi bizi pekala bir doyumsuzluk duygusu içinde bırakmış olabilir. Ama yolumuzu karanlığın içinde inşa etmek zorunda olduğumuz düşüncesiyle kendimizi avutabiliriz. Tümden yanılgı içinde değilsek oteki yaklaşım yolları da zorunlu olarak bizi aynı bölgeye ulaştıracak ve kendimizi bu bölgede daha rahat, evimizdeymiş gibi hissetmemizin zamanı o zaman gelebilecektir.

(C)

İSTEK DOYURMA

Bu bölümün başındaki yanan çocuk düşü bize istek doyurma kuramının karşılaştığı güçlüklerden söz etmek için hoş bir olanak sağlamıştı. Düşlerin isteklerin doyurulmasından başka hiçbir şey olmadığı söylendiğinde hepimizin şaşırılmış olduğunda hiç kuşku yoktur, hem de yalnızca anksiyete düşlerinin sunduğu çelişki yüzünden değil. Çözümleme bize ilk kez düşlerin arkasında bir anlam ve bir ruhsal değer yattığını gösterdiği zaman hiç kuşkusuz bu anlamın boylesi tekduze bir niteliğinin bulunduğunu görmeye hazırlıksızdık. Aristoteles'in doğru ama yalın tanımına göre bir düşünme durumu da (biz uykuda olduğumuz sürece) inat eden bir düşüncedir. [Bkz. I. Cilt s. 56 v. s.] O zaman bizim gündüz düşüncelerimiz boylesine değişik türde ruhsal eylemler — yargılar, çıkarımlar, yadsımalar, beklentiler, niyetler v. b.— ürettiği halde neden geceleyin kendini yalnızca isteklerin

uretimiyle kısıtlamak zorunda olsun? Tersine bize duş bicimine donuşturulmuş başka tur ruhsal eylemler —orneğin endişeler— gosteren pek cok duş yok mudur? Bu bolume başladığımız duş (cok ozel bicimde saydam bir duş) tam da bu turden bir duş değil midir? Işık parıltısı uyuyan babanın gozune duştuğu zaman yanan bir mumun devrildiği ve olu bedeni tutuşturduğu biciminde endişe verici bir sonuc cikarmıştı. Bu sonuca duyusal bir konum ve şimdiki zaman giydirerek onu bir duşe donuşturmuştu. Bunun hangi kesiminden istek doyurma

c . i s t e k d o y u r m a 273

rol oynamıştır? Onun icinde uyanıklık yaşamında inat eden ya da yeni bir duyu izlenimi tarafından uyarılan bir duşuncenin egemen etkisini gormezden gelebilir miyiz? Bunların tumu oldukca doğrudur ve bizi duşlerde istek doyurmanın oynadığı role ve uykuda inat eden uyanıklık duşuncelerinin onemine daha yakından girmeye zorlar.

İstek doyurmanın kendisi tarafından duşleri iki gruba bolmeye zaten yoneltilmıştik. Acıkca istek doyurma olarak gorunen bağı duşler ve istek doyurmanın ayırt edilemediği ve sıklıkla olası her aracla gizlendiği başka duşler bulmuştuk. İkincilerde duş sansurunun işlediğini algılamıştik. Her ne kadar *kısa*, acıkca istekli duşler erişkinlerde de ortaya cıkıyor *g ib i görünüyorsa* da (bu niteliklerin uzerine vurgu yapıyorum) carpılmamış istekli duşleri ilke olarak cocuklarda bulmuştuk. İkinci olarak duşlerde gercekleşen isteklerin kokeninin nerede olduğunu sorabiliriz. Aklımızda bu soruyu ortaya atarken ne gibi zıt olasılıklar ya da hangi secenekler bulunmaktadır? Sanırım bu bilincli

olarak algılanan gunduz yaşamı ile bilincdışı kalmayı surduren ve ancak geceleyin ayrımsanabilen bir ruhsal etkinlik arasındaki zıtlıktır.

Boyle bir istek için olası üç köken ayırt edebilirim. (1) Gunduzun uyarılmış ve dış nedenler yüzünden doyurulmamış olabilir; bu durumda geceye ilgilenilmemiş ama ayrımsanmış bir istek kalır. (2) Gunduzun ortaya çıkmış ama benimsenmemiş olabilir; bu durumda geriye kalan ilgilenilmemiş ama baskılanmış bir istektir. (3) Gunduz yaşamı ile hiçbir ilişkisi olmayabilir ve yalnızca aklın baskılanmış kesiminden doğabilen ve icimizde geceleyin etkin hale gelen isteklerden biri olabilir.

Ruhsal aygıtın şematik çizimine dönecek olursak birinci turden istekleri *Bö.* sistemine yerleştireceğiz; ikinci turden isteklerin *Bö.* sisteminden, var olmayı surdurecekleri *Bd.* sistemine surulmuş olduklarını varsayacağız; üçüncü turden istekli itkilerin ise *Bd.* sisteminden oteye gecme yeteneğinden bütün butüne yoksun oldukları sonucunu çıkaracağız.

O zaman ortaya bu değişik kaynaklardan türeyen isteklerin düşler için eşit önemde olup olmadıkları ve düşleri kışkırtmak için güçlerinin eşit olup olmadığı sorusu çıkıyor.

Bu soruyu yanıtlamak için elimizin altında bulunan düşlere aklımızı verecek olursak hemen düş istekleri için dördüncü bir kaynağı, yani geceleyin ortaya çıkan istekli itkileri (örn. susama ya da cinsel gereksinimler tarafından uyarılanları) eklememiz gerektiği bize anımsatılacaktır. Bunun arkasından bir düş isteğinin kökeninin yerinin onun düşleri kışkırtma yeteneği üzerinde belki de hiç etkisi olmadığı görüşünü oluşturacağız. Gol üzerinde gunduzun kesintiye uğratılmış

gezisini uzatan küçük kızın duşunu ve de oteki cocukların kaydetmiş olduğum [bkz. I. Cilt s. 179 v.s.] duşlerini anımsayabilirim. Onlar bir

274 vn . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

onceki gunun doyurulmamış ama baskılanmamış isteklerine bağlı oldukları biçiminde açıklanmıştı. Gunduzun baskılanmış bir isteğın bir duş girmenin yolunu bulmasının örnekleri son derece fazladır. Bu sınıfa çok basit bir örnek daha ekleyeceğim. Duş goren, insanları eğlendirmeye oldukça düşkün bir hanımdı ve arkadaştanndan biri, kendisinden daha genç olan bir hanım, yeni nişanlanmıştı. Gün boyunca tanışları ona genç adamı tanıyıp tanımadığını ve onun hakkında ne düşündüğünü sormuştu. O da gerçek yargısını susturan ovğulerden başka hiçbir şey söylememişti; çünkü hakikati yani onun bir "*Dutzendmensch*" [sozcuk olarak "duzine adam", çok sıradan bir kişi — onun gibi insanlar "*düzine*"\ctlcd\r] olduğunu söylemek islerdi. O gece düşünde kendisine aynı sorunun sorulduğunu ve şu formülle yanıt verdiğini görmüştu: "Emirleri yinelerken sadece sayısını vermek yerlidir." Son olarak pek çok çözümlemeden, ne zaman bir duş carpıtmaya uğrasa isteğın b ilincidışından doğmuş olduğunu ve gunduzun algılanamadığını öğrenmiştik. Böylece ilk bakışta sanki düşlerdeki tüm istekler eşit önem ve gücteymiş gibi görünmektedir. Burada hakikatin yine de başka türlü olduğuna ilişkin hiçbir kanıt sunamam; ama duş isteklerinin çok daha katı bir biçimde belirlenmiş olduğunu varsaymaya çok eğilimli olduğumu söyleyebilirim. Çocukların düşlerinin her türlü kuşkudan otede gunduzun ilgilenilmemiş bir

isteğin bir duş kışkırtıcısı olarak davranabileceğini kanıtladığı doğrudur.

Ama bunun bir *çocuğun* isteği, gucu cocuklara ozgu istekli bir itki olduğu unutulmamalıdır. Bir erişkin sozkonusu olduğunda gunduzun doyurulmamış bir isteğin bir duş üretmek için yeterince guclu olup olmayacağı konusunun hayli kuşku olduğunu sanıyorum. Tersine, bana oyle geliyor ki duşunce etkinliğimiz tarafından icgudusel yaşantımız üzerine uygulanan ilerleyici kontrol ile cocukların tanıdığı boylesi yoğun istekleri bicimlendirme ya da biriktirmeyi giderek daha yararsız sayma eğilimi kazanıyoruz. Bu acıdan bireysel farklılıklar bulunması ve bazı insanların bebeksi tipte bir zihinsel sureci diğerlerinden daha uzun sure koruması olasıdır; tıpkı erken yaşlarda çok canlı olan gorsel imgelemin yok olması açısından da benzer farklılıklar bulunması gibi. Ama genelde bir gun oncesinden doyurulmamış bir isteğin bir erişkinde bir duşu üretmek için yetersiz kalacağını sanıyorum. Bilincten koken alan istekli bir itkinin bir duşu kışkırtmaya katkıda bulunacağını benimsemeye hazırım ama o itki bundan fazla bir şey yapmayacaktır. Duşun gerçekleşmesi için bilinconcesi istek bir takviye almalıdır başka bir yerlerden.

c . i s t e k d o y u r m a 2 7 5

Aslında bilincdışından. *Benim varsayımım, bilinçli bir isteğin ancak aynı doğrultuda bir bilinçdışı isteği uyandırmayı ve ondan takviye almayı başardığında bir düş kışkırtıcısı haline gelebildiği biçimindedir.*

Nevrozların ruhcozumlemesinden tureyen gostergerlerden bu bilincdışı isteklerin her zaman hazırda, k endilerini bilincten bir itkiyle

birleştirme ve kendi buyuk yoğunluklarını onun daha az yoğunluğuna aktarma olanağı doğduğunda her an anlatım yolu bulmaya hazır olduğunu duşunuyorum. 1 O zaman sanki yalnızca bilincli istek duşte gercekleşmiş gibi *görünecektir*, yalnız duşun yapısındaki kucuk bir gariplik bizi bilincdışındaki guclu yandaşın izi uzerine yerleştirecek bir parmak işareti gorevi gorecektir. Bilincdışımızdaki her zaman uyanık ve denebilir ki olumsuz olan bu istekler, insana cok eski cağlardan beri bir zamanlar utkulu tanrılar tarafından uzerlerine fırlatılmış ve hala zaman zaman kol ve bacaklarının kasılmalarıyla titreyen kocaman dağ kitleleri altında iki buklum duran soylencesel Titanları anımsatırlar.

Ama bastırma altında tutulan bu istekler, nevrozlar uzerine ruhbilimsel araştırmalardan oğrendiğimiz gibi kokende bebeksidirler. Bu nedenle duş isteklerinin koken aldıkları yerin onemsiz olduğu biciminde az once one surduğum [s. 273] iddiayı bir yana bırakacak ve onun yerine aşağıdaki bicimde soylenebilecek bir başkasını gecireceğim: *bir düşte temsil edilen bir isteğin bebeksi bir istek olması gerekir*. Erişkinlerde

Bd. ndan koken alırlar; *Bö.* ile *Bd.* arasında henuz hicbir ayırım ya da sansur bulunmayan ya da bu ayırım yalnızca giderek kurulmakta olan

cocuklarda ise uyanıklık yaşamının doyurulmamış, bastırılmamış bir isteğidir. Bu iddianın evrensel olarak gecerli olduğunun kanıtlanamayacağının ayırdındayım; ama kuşkulanılmayan olgularda bile sıklıkla gecerli olduğu kanıtlanabilir ve genel bir onerme olarak *karşı çıkılamaz*.

Bu yok edilmezlik niteliğini gerceksen bilincdışı olan yani yalnızca *Bd.* sistemine değgin olan öteki zihinsel eylemlerle paylaşırlar. Bunlar ilk ve son kez kurulmuş

ve hiçbir zaman kullanılmaz hale gelmeyen ve de ne zaman bir bilinçdışı uyarılma onlan yeniden yüklesc uyarılma sürecini deşarja yöneltmeye her zaman hazır olan yollardır. Bir benzetme kullanacak olursam onların tek yeteneği Odysseia'daki yeraltı hayaletleriyle —kan tadar tatmaz yeni bir yaşama uyanan hayaletler— aynı anlamda bir yok etmedir. Bilinçöncesi sistemine bağımlı süreçler oldukça farklı bir biçimde tahrip edilirler. Nevrozların ruhsal sağaltımı bu aynma dayanır. [Aşaağıya s. 297 v.s.na bkz.)

276 VD. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Bu nedenle benim goruşume gore bilincli uyanıklık yaşamından kalan istekli itkiler duşlerin oluşumu acısından ikincil bir konuma atılmalıdır. Duş içeriğine katkıda bulunanlar olarak orneğin uykuda o an için etkin hale gelen duyumsamaların malzemesinin oynadığı rolden başka bir rol oynadıklarını benimseyemem. (Bkz. I. Cilt s. 277-78.)

Şimdi duş gormenin, uyanıklık yaşamından arta kalan ve isteklerden *başka* şeyler olan ruhsal kışkırtıcılarından soz etmeye donduğumde aynı düşünce cizgisini izleyeceğim. Uyumaya karar verdiğimizde gecici olarak uyanıklık düşüncelerimize ilişik enerji yuklerini sona erdirmeyi başarabiliriz. Bunu kolayca yapabilenler iyi uyuyuculardır; birinci Napolcon bu sınıfın bir modeli olmuş gibidir. Ama her zaman bunu yapmayı başaramayız ya da her zaman tam olarak yapamayız. Cozulmemiş sorunlar, işkence eden endişeler, taşkın izlenimler tumu de düşünce etkinliğini uykuya taşır ve bilinconccesi diye adlandırdığımız sistemdeki zihinsel surecleri surdurur. Eğer uykuda inat eden düşünce itkilerini sınıflandırmak istersek onları aşaağıdaki gruplara ayırabiliriz:

(1) bazı rastlantısal engeller yüzünden gündüzün bir sonuca ulaştırılmamış olanlar; (2) bizim zihinsel gücümüzün yetersizliği yüzünden ilgilenilmemiş olanlar — çözülmemiş olanlar; (3) gündüzün reddedilmiş ve baskılanmış olanlar. Bunlara (4) günün akışı içinde bilinçin etkinliğiyle *Bd.* mızda eyleme başlayanlardan oluşan güçlü bir grubu ve son olarak da (5) önemsiz olan ve bu nedenle de ilgilenilmemiş olan gündüz izlenimlerini eklememiz gerekir.

Bu gündüz kalıntıları, özellikle de çözülmemiş sorunlar grubunda olanlar tarafından uyku durumu içine getirilen ruhsal yoğunlukların önemini azımsamaya hiç gerek yok. Bu uyarımların anlatım bulmak için geceleyin de savaşım vermeyi sürdürdüğü kesindir ve aynı kesinlikle uyku durumunun uyarılma süreci için bilinçindeki alışılmış tarzı izlemeyi ve bilinçli hale gelerek bir sona ulaşmayı olanaksız kıldığını varsayabiliriz. Geceleyin düşünce süreçlerimiz normal yoldan bilinçli hale geldiği sürece basit olarak uyumuyoruzdur. Uyku durumu tarafından *Bö.* sisteminde ne gibi değişimlerin ortaya çıkarıldığını söyleyemem;2 ama uykunun ruhsal niteliklerinin temel olarak bu özel sistemin —aynı zamanda uykuda felc olan devinim gücüne ulaşmayı

I\I9 I9 'd a eklenen d ip n o t.] "Düşler kuramına Metapsikolojik bir Ekleme"

(I-reud, \9 \ *ld* \ başlıklı makalede uyku sırasında egemen olan şeylerin durumunun ve varsanların belirleyici koşullarının kavranmasına daha derinlemesine girmeye çalıştım.

C. İSTEK DOYURMA 27 7

da kontrol eden bir sistem— yuk değişimlerinde aranması gerektiğinde

hic kuşku yoktur. Ote yandan duşlerin ruhbiliminde hiçbir şey, bana, *Bd.* sisteminde egemen olan şeylerin durumu uzerinde uykunun, ikincil duzeyde değişiklikler dışında herhangi bir değişiklik urettiğini varsaymam icin bir neden gosteremez. O halde, *Bö.* nde geceleyin ortaya cıkan uyarılmalardan *Bd.* ndan doğan istekli uyarılmaları izleyenler dışındakilere hiçbir yol acılamaz; bilinconcesi uyarılmalar -*Bd.* ndan takviye almak ve dolambaclı yolları boyunca bilincdışı uyarılmalara eşlik etmek zorundadırlar. İyi de bir onceki gunun bilinconcesi kalıntılarının *düşlerle* ilişkisi nedir? Onların buyuk miktarlarda duşe girme yolu bulduklarında ve duşlerin iceriğini geceleyin bile olsa bilince sızmak icin kullandıklarında hic kuşku yoktur. Gerçekten bazan bir duşun iceriğine egemen olurlar ve onu gunduz etkinliğini gercekleştirmek icin zorlarlar. Gunduz kalıntılarının istekler kadar kolaylıkla başka nitelikte olabileceği de kesindir; ama bir duşe kabul edilmeleri icin uymaları gereken koşulları gözlemek, bu bağlamda hayli oğrucu ve istek doyurma kuramı acısından son derece önemlidir. Daha once kaydetmiş olduğum duşlerden birini alalım, — orneğin arkadaşım Otto'nun Graves hastalığı belirtileriyle gorunduğu duşu. (Bkz. I. Cilt s. 318 v.s.) Bir gun once Otto'nun gorunumunden endişelenmişim ve onunla ilgili başka her şeyde olduğu gibi bu endişe beni derinlemesine etkilemiş. Ve beni uykumda da izlemiş okluğunu varsayabilirim. Belki de onda kotu giden şeyin ne olabileceğini bulmuş olmaktan anksiyete duymuştum. Bu endişe geceleyin betimlemiş okluğum ve iceriği ilk planda sacma ikinci planda ise hiçbir bakımdan

bir isteğin doyurulması olmayan duşte anlatım bulmuştu. Sonra gunduz yaşadığım endişenin bu uygunsuz anlatımının kokenini araştırmaya başlamış ve cozumleme yardımıyla arkadaşımı belli bir Baron L., kendimi de Profesör R. ile ozdeşleştirmiş olmamdan gelen bir bağlantı bulmuştum. Gunduz duşum için bu özel yerinc-gcceni secmek zorunda olmamın tek bir açıklaması vardı. *Bd.* mda her zaman kendimi Profesör R. ile ozdeşleştirmeye hazırlanmış olsam gerekli; cunku bu ozdeşleşme aracılığıyla cocukluğun olumsuz isteklerinden biri —megalomanik istek— doyurulmuştu. Gunduzun, kabul edilmemiş oldukları kesin olan, arkadaşıma yönelik cirkin duşmanlık duşunceleri, istekle birlikte sızma fırsatını yakalamış ve kendilerini duşte temsil ettirmişlerdi; ama gunduz endişem de duş içeriğinde bir yerine-gecen aracılığıyla bir tur anlatım bulmuştu. [I. Cilt s. 316'ya

278 vn . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

bkz.] Kendisi bir istek değil tersine bir endişe olan gunduz duşuncesi, şimdi bilincdışı ve baskılanmış olan bebeksi bir istekle şu ya da bu bicimde bir bağlantı kurmak ve onun bilincle —doğrusu uygun bicimde pişirilmiş olarak— *ortaya çıkmasına* olanak vermek zorundaydı. Endişe ne denli egemense o denli zorlanmış bir bağlantı kurulabilirdi; isteğin içeriği olan şeyle endişeninki arasında herhangi bir bağlantı bulunması gerekmiyordu, gerçekten de orneğimizde boyle bir bağlantı bulunmamaktaydı.

Aynı sorunu incelememizi,³ bir duşun, duş duşunceleri ona bir isteğin tam karşıtı olan malzemeyi —haklı endişeler, zahmetli

duşunceler, rahatsız edici edimler— sunduğu zaman nasıl dav randığından

soz ederek surdurmemiz yararlı olabilir. Olası pek cok sonuc

aşağıdaki iki grupta toplanabilir. (A) Duş-işlemi, tum rahatsız edici

duşunceleri karşıtlarıyla değiştirmeyi ve onlara bağlı hoşnutsuzluk

verici duyguları baskılamayı başarabilir. Sonuc, doğrudan bir doyum

duşu, elle tutulur bir "istek doyurma" duşu olacaktır; ki bunun

hakkında başka bir şey soyleneceği gerekmiyor gibi görünmektedir. (B)

Rahatsız edici duşunceler az ya da cok değişmiş olarak ama yine de oldukca

ayrı edilir biçimde duşun görünür içeriğine gireceklerdir.

Duşlerin istek kuramının geçerliğine kuşku duşuren ve daha ileri

araştırmayı gerektiren de bu durumdur. Bu turden rahatsız edici bir

iceriği olan duşler ya tam bir kayıtsızlıkla yaşanır; ya duşunsel

iceriklerinin gerektirdiği duygu tam olarak onlara eşlik eder; ya da hatta

anksiyete gelişmesine ve uyanmaya yol acarlar.

Cozumleme, bu hoşnutsuzluk veren duşlerin istek doyurma konusunda

diğerlerinden hic de geri kalmadığını gösterebilir. Doyurulmasını

duş gorenin egosunun rahatsız edici bir şey olarak yaşamaması olası

olmayan bilincdışı ve bastırılmış bir istek, kendisine bir önceki gunun

rahatsız edici kalıntılarının inatçı yuku tarafından sunulan fırsatı yakalamış;

onlara kendi desteğini vermiş ve bu yolla duş girme olanağı

kazanmıştır. Ama A grubunda bilincdışı istek bilincli olanla denk

duşerken B grubunda bilincdışı ile bilinc (bastırılmış olanla ego)

arasındaki ucurum ortaya çıkar ve perinin karı kocaya vaadettiği uc dilek

masalındaki durum gerçekleşir. (Aşağıya s. 300, n. 3'e bkz.)

Bastırılmış isteğin doyurulmasındaki doyum o denli büyük bir hale ge3[

Bu ve bundan sonraki beş paragraf 1919'da eklenmiştir.]

C. İSTEK DOYURMA 279

lebilir ki gün kalıntılarına ilişik rahatsız edici duyguları dengeleyebilir

[bkz. s. 198]; bu durumda duş bir yanda bir isteğin öte yanda ise bir

korkunun doyurulması olduğu halde duşun duygu tonu kayıtsızlık

olabilir. Ya da uyuyan ego duşun oluşumunda çok daha büyük bir pay

edinebilir; bastırılmış isteğin doyurulmasına şiddetli bir tepkiyle yanıt

verebilir ve bir anksiyete patlamasıyla duşu kendisi sona erdirebilir.

Dolayısıyla, hoşnutsuzluk ve anksiyete duşlerinin bizim kuramımız

acıısından doğrudan doyum duşleri kadar istek doyurma olduğunu anlamakta

hiçbir güçlük yoktur.

Hoşnutsuzluk duşleri "ceza duşleri" de olabilir. [Bkz. s. 200 v.s.]

Onların ayırt edilmesinin belli bir anlamda duşler kuramına yeni bir

ekleme anlamına geldiği kabul edilmelidir. Onlarda doyurulan şey aynı

derecede bilincdışı olan bir istektir; yani duş gorenin bastırılmış ya da

yasaklanmış istekli bir itki yuzunden c e z a lan d ırab ile c e ğ i bir istek.

Bu kapsamda bu tür duşler burada ortaya alılmış olan bir duşu

oluşturmak için itici gücün bilincdışına ilişkin bir istekten sağlanması

gerektiği koşuluna uyarlar. Ancak daha yakın bir çözümleme onların

öteki istekli duşlerden nasıl ayrıldıklarını gösterir. B grubunu

oluşturan olgularda duş oluşturucu istek, bilincdışıdır ve bastırılmış

olana ilişkindir; oysa ceza duşlerinde, aynı derecede bilincdışı olmasına

karşın isteğin bastırılmış olana değil "ego"ya ilişkin olduğunun hesaba

katılması gerekir. Boylece ceza düşleri, düşlerin oluşumunda egonun umulandan fazla bir payı bulunabilme olasılığını belirtir. Eğer "bilincli" ile "bilinçdışı" arasındaki karşıtlık yerine "ego" ile "bastırılmış" arasındaki karşıtlıktan söz etseydik düş oluşumu mekanizması genelde büyük ölçüde acıklık kazanırdı. Ancak psikonevrozların altında yatan süreçleri hesaba katmaksızın bu yapılamaz; bu nedenle de elinizdeki çalışmada uygulanmamıştır. Yalnızca ceza düşlerinin genelde gündüz kalıntılarının rahatsız edici türden olması koşuluna uymadıklarını ekleyeceğim. Tersine onlar, en kolay olarak bunun tersi —gündüz kalıntılarının doyurucu türden düşünceler olması ama ifade ettikleri doyumun yasaklanmış bulunması— söz konusu olduğu zaman ortaya çıkarlar. Bu düşüncelerin görünür düşle ortaya çıkan tek izi tam karşıtlarıdır; tıpkı A grubuna ilişkin düşlerde olduğu gibi. Ceza düşlerinin temel niteliği onlarda düşü oluşturamayan isteğin bastırılmış olandan (*Bd* . sisteminden) türeyen bilinçdışı bir istek olmayıp bastırılmış olana tepki veren ve egoya ilişkin olan aynı zamanda da bilimsiz (yani bilinçdışı) bir cezalandırıcı istek olmasıdır.⁴

* [1930'da eklenen dipnot] Burası ruhçözümlemesinin daha sonraki bulgularından biri olan "superego"ya gönderme yapmak için uygun bir nokta olurdu.

[Bkz. s. 203, n. 12 —"İşlek kuramı"na bir istisna oluşturan bir düş sınıfı (1930)280

v n . d ü ş s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

Az önce söylediklerimi ve özellikle de düş-işleminin bir önceki günün rahatsız edici beklentilerinin bir kalıntısını nasıl ele aldığını görüntülemek için bir düşümü bildireceğim.

"Belirsiz başlangıc. *Karıma ona bazı haberlerim olduğunu söylüyorum, oldukça özel, bir şeyler. İrkiliyor ve dinlemeyi reddediyor. Ona tersine işitmekten çok hoşlanacağı bir şeyler olduğu yolunda güvence veriyorum ve oğlumuzun subay klübünün toplu bir para yollamış olduğunu anlatmaya başlıyorum (5000 Kron?)nişanla ...dağıtımla ilgili bir şeyler... Bu arada onunla birlikte küçük bir odaya, sandık odası gibi bir odaya bir şey aramaya gidiyorum. Ansızın oğlumun ortaya çıktığını görüyorum. Üniformalı değil, üzerine sıkıca oturmuş spor giysiler içinde (bir ayıbalığı gibi?) bir de küçük kepi var. Bir dolabın yanında duran bir sepetin üstüne tırmanmış sanki dolaba bir şey koymak istiyormuş gibi. Ona sesleniyorum: yanıt yok. Yüzü ya da alnı sargılıymış gibi geliyor bana. Ağzına bir şey ter yerleştiriyor içine bir şeyler ittiriyor. Saçları da yer yer kırışmış, 'bu kadar tükenmiş olabilir mi? Dişleri de takma mı?' diye düşünüyorum. Ona yeniden seslenmeden uyandım; hiçbir anksiyete duyumsamadım ama kalbim hızla carpıyordu. Başucu saatim iki otuzu gösteriyordu."*

Bir kez daha tam bir çözümleme sunmak benim için olanaksız.

Kendimi dikkati ceken birkaç noktayı ortaya getirmekle kısıtlamak zorundayım.

Duşu doğuran şeyler bir önceki günün rahatsız edici beklentileriydi:

bir kez daha cephedeki oğlumuzdan bir haftadır habersiz kalmıştık. Duşun içeriğinin onun yaralanmış ya da olmuş olduğu kanısını anlattığını görmek çok kolay. Duşun başlangıcında rahatsız edici düşünceleri karşıtlarıyla değiştirmek için enerjik cabalar acıkca gösterilmişti. Konuşacak hayli kabul edilesi haberlerim vardı — gönderilmiş

paraya ilişkin bir şeyler... nişan... dağım. (Toplu para benim
tıbbi uygulamamdan benimsenebilir bir olaydan turemişti; konudan
tumden uzaklaşmak için bir girişimdi.) Ama bu cabalar başarısız
olmuştu. Karım korkunc bir şeylerden kuşkulmuş ve beni dinlemeyi
reddetmişti. Kılık değiştirmeler çok inceydi ve bastırılmaya cabalanan
şeylere göndermeler her yerde kendini gösteriyordu. Eğer oğlum
oldurulseydi arkadaşları onun eşyalarını geri göndereceklerdi ve ben ondan
kalanları oğlan ve kızkardeşlerine ve diğer insanlara dağılacaktım.

lik nevrozlarda görülenler) *Haz ilkesinin Ölesinde'nin* (1920#) II. Bölümünde ve *Yeni Giriş
Konferanslarında* (1933a) 29. Konferansın son sayfalarında tartışılmıştır.]

C. İSTEK DOYURMA 281

Bir "nişan" sıklıkla savaşta şehit düşen bir subaya verilen bir şeydi.

Boylece düş ilk planda yadsınmaya çalışılan şeye doğrudan bir anlam

kazandırmak üzere kurulmuştu; istek doyurmaya yönelik eğilimler ise

kendisini c a r p ı t m a l a r d a g o s t e r i y o r d u . (Düş sırasındaki mekan

değişikliği hiç kuşkusuz Silberer'in [1912] "eşik simgecilik" diye

tanımladığı şeydir. [Yukarıya s. 229 v. s. na bkz.]) Doğrusu düş benim

rahatsız edici düşüncelerime böylece anlatım kazandırmak için itici

güc sağlayan şeyin ne olduğunu söyleyemeyiz. Oğlum "düşen" biri

olarak değil "tırmanan" biri olarak ortaya çıkmıştı. Aslında o iyi bir

dağcıydı. Uniformalı değildi spor giysiler içindeydi; bu, benim *şimdi*

korktuğum kazanın yerini *daha eski* bir spor kazasının almış olduğu

anlamına geliyordu; çünkü bir kayak yolculuğu sırasında düşmüş ve

bacağını kırmıştı. Ote yandan onu bir ayıbalığına benzeten giyiniş

bicimi hemen daha genç birini —bizim gulunc torunumuzu—

anımsatıyordu; kır saçlar ise bana bu İkincinin babasını, savaşıla ağır yaralanmış olan damadımızı, anımsatmıştı. Bu ne anlama gelebilirdi? ...ama onun hakkında yeterince şey soyledim. —Bir sandık odasındaki mekan ve onun icinden bir şey almak islediği (duşte "icine bir şey koymak istediği") dolap— bu imalar bana şaşmaz bir bicimde kendime ilişkin ve iki yaşından büyük ama uc yaşından da küçükken başıma gelmiş bir kazayı anımsattı.⁵ Sandık odasında bir dolabın ya da masanın uzerinde duran guzel bir şeyi almak icin bir tabureye tırmanmışım. Tabure devrilmiş ve koşesi alt cenemin arkasına carpmıştı; kolayca tum dişlerim dokulebilirdi diye düşundum. Anıya bir uyarı düşuncesi eşlik ediyordu: "bunu hak ettin"; bu ise sanki cesur askere yonelik düşmanca bir ilkiydi. Daha derin cozumleme, sonunda bana oğlumun korkunc kazasında doyum bulabilecek olan gizli itkinin ne olduğunu bulma olanağı verdi:-o, yaşlanmış olanların genclere duyduğu ama tumuyle sondurduklerine inandıkları kıskanclıktı. Ve de bu duygunun biraz avuntu bulmak icin bu turden bastırılmış bir istek doyurma aramasının nedeninin k esin lik le boyle bir ta lihsizlik gercekten oluştuğunda ortaya cıkacak olan acı verici duygunun *gücü* olduğunda hic kuşku yoktur.

Şimdi bilincdışı isteğin düşlerde oynadığı rolun kesin bir toparlamasını yapabilecek bir konumdayım. *Kışkırtılmalarının* temelde ya da hatta yalnızca günduz yaşamının kalıntılarından doğduğu tum bir düş sınıfı bulunduğunu benimsemeye hazırım; hatta eğer bir onceki gun-

⁵[I. Cilt s. 71'deki dipnota bkz. Burada düşten uyanma saatine ilişkin olası bir

çağrışım vardır.]

282 VH. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

den arkadaşımın sağlığıyla ilgili endişem inat etmemiş olsaydı [I. Cilt s. 320] en sonunda Extraordinarius Profesör olabilme isteğimin gece boyunca huzur içinde Uyumama izin verebileceğini düşünürüm. Ama tek başına endişe bir düşün yaratamazdı. Düşün gereksindiği *itici güç* bir istekten sağlanmalıydı; bir isteği düşün itici gücü olarak kullanmak üzere yakalamak endişenin göreviydi.

Durum bir benzetmeyle açıklanabilir. Bir gündüz düşüncesi bir düşün için pekala bir *entrepreneur* [girişimci —c. «.] rolü oynayabilir; ama düşünceye ve onu gerçekleştirecek girişimciliğe sahip olduğu soylenen *entrepreneur*, kapital olmaksızın hiçbir şey yapamaz; harcamaları karşılayacak bir *kapitalist*'e gereksinmesi vardır; ve de düşün için ruhsal harcamaları sağlayacak kapitalist, bir önceki günün düşünceleri ne olursa olsun, değişmez ve yadsınmaz bir biçimde *bilinçdışından bir istek*

Bazan kapitalistin kendisi *entrepreneur*' dur ve aslında düşün olgularında bu daha yaygın bir durumdur: bilinçdışı bir istek gündüz etkinliği tarafından harekete geçirilir ve bir düşün oluşumuna yol açar. Benzetme olarak aldığım ekonomik ortamın başka olasılıkları da düşün sureclerinde paralellikler bulabilir. *Entrepreneur* un kendisi kapitale küçük bir katkıda bulunabilir; çeşitli *entrepreneur*' ler aynı kapitaliste çalışabilir; çeşitli kapitalistler *entrepreneur* için gerekli olanı ortaya koymak üzere birleşebilirler. Aynı biçimde birden çok düşün isteği tarafından

desteklenen düşlerle karşılaşırız; ve de kolayca gözden

gecirilebilecek ama bizi pek de ilgilendirmeyen başka benzer

olasılıklarla. Düş isteği için soylenebilecek kalan şeyleri daha sonraya

saklamamız gerekiyor.

Az önce kullandığım benzetmedeki *tertium comparationis* [ucuncu

kıyas ögesi] — *entrepreneur'ü* n emrine uygun miktarda verilen nicelik⁷:—

düşlerin yapısını aydınlatma amacıyla daha da ayrıntılı olarak

uygulanabilir. Coğu düşlerde s. 39'da [ve s. 61 v.s.nda] göstermiş olduğum

gibi, özel duysal yoğunlukla belirlenmiş merkezi bir nokta

saptamak olasıdır. Bu merkezi nokta, kural olarak istek doyurmanın

doğrudan temsilidir; çünkü, eğer düş-işlemi tarafından gerçekleştirilen

(⁷) Bu son iki paragraf, Freud tarafından, onların doğruluğunun lam bir kanıtı olduğunu

söylediği Dora'nın ilk düşünün çözümlemesinin sonuna tümüyle alınmıştır.

(1905e, *P. F. L.*, 8, 125).]

⁷[Benzetmede kapitalin miktarı, düş olgusunda ise ruhsal enerji miktarı.]

c . İ s t e k d o y u r m a 283

yerdeğiştirmeleri iptal edecek olursak düş düşünceleri içindeki öğelerin

ruhsal yoğunluğunun yerine asıl düşün içeriğindeki öğelerin *duysal*

yoğunluğunun geçmiş olduğunu goruruz. İstek doyurmanın *komşusu*

olan öğelerin sıklıkla onun anlamıyla bir ilişkisi yoktur; ama isteğe

ters düşen rahatsız edici düşüncelerin turevleri oldukları ortaya çıkar.

Ama sıklıkla merkezi öğeyle yapay olarak kurulan bir bağlantı içinde

olmaları sayesinde düşte temsil edilmelerine yetecek bir yoğunluk kazanmışlardır.

Boylece istek doyurmanın temsili ortaya çıkarma gücü,

icinde tum oğelerin —kendi başlarına hiçbir olanakları bulunmayanlar da dahil olmak üzere— temsil kazanmak üzere guclendikleri, onu cevreleyen belirli bir evrene yayılmış olur. *Çeşitli* istekler tarafından gerçekleştirilen duşler olgusunda değişik istek doyurmaların evrenlerinin sınırlarını belirlemek kolaydır; ve de duşteki boşluklar çoğunlukla bu evrenler arasındaki sınır bolgeleri olarak anlaşılabilir.

Yukarıda soz edilenler duşlerde gun kalıntılarının rolunun onemini azaltmış olmasına karşın onlara biraz daha dikkat yoneltmeğe değer.

Onlar duşlerin oluşumunda temel bileşenler olsa gerek; cunku deneyimler, her duşun içeriğinde —sıklıkla da en onemsiz turden— yakın bii' gunduz izlenimiyle bir bağlantı bulunması gerektiğini ortaya koymuştur.

Buraya dek bir duşu oluşturan karışıma bu ekin gereğini acıklayamamıştık (bkz. I. Cilt s. 229-30). Bunu yapmanın tek yolu da bilincdışı isteğin oynadığı rolu iyice aklımızda tutmak ve nevrozların ruhbiliminden bilgi edinmeye çalışmaktır. Bu İkinciden, bilincdışı bir duşuncenin bilinconcesine pek de giremediğini ve orada yalnızca daha onceden bilinconcesine ilişkin bir duşunceyle bağlantı kurarak, yoğunluğunu ona aktararak ve kendini onunla "orterek" etkili olabileceğini öğreniyoruz. Burada elimizde nevroziklerin zihinsel yaşamlarındaki pek çok carpıcı gorunguye bir acıklama sağlayan "aktarım"8 olgusu bulunuyor. Boylece hak edilmemiş derecede bir yoğunluk kazanan bilinconcesi duşunce, ya aktarım tarafından değişmemiş olarak

[Daha sonraki yazılarında Freud. aynı "aktarım" ("*Übertragung*") sözcüğünü, ilk kez kendisi tarafından ruhçözümsel sağaltımın gidişi içinde ortaya çıktığı keşfedilmiş biraz

farklı ama ilişkili bir ruhbilimsel süreci —yani, güncel bir nesneye, başlangıçta bebeksi

bir nesneye uygulanmış olan ve hâlâ bilinçdışı olarak uygulanan duygulan "aktarma" sürecini— betimlemek için kullanmıştır. Sözcük bu diğer anlamıyla bu çalışmada da —öm. I. Cilt s. 232 ve 248'de— ortaya çıkmıştır.]

284 VII. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

kalacaktır ya da aktarımı etkileyen düşüncenin içeriğinden türeyen ve onun üzerinde bir zorlama uygulayan bir değişime uğrayacaktır.

Umarım günlük yaşamdan benzetmeler yapmam bağışlanıyordur ama bastırılmış bir düşüncenin durumunu bir Amerikalı diş hekiminin bu ulkedeki durumuna benzeteceğim: kendisine siper alacağı ve yasaların gözünden kendisini saklamak için bir "ortu" görevi göreceğ yasal olarak kabul edilmiş bir pratisyen doktor bulmadığı sürece mesleğini uygulamasına izin verilmeyecektir. Nasıl diş hekimleriyle bu türden anlaşmalar yapılıyorlar en unlu hekimler değilse, aynı biçimde daha önceden bilinçconcesinde işleyen dikkatten yeterli miktarda çekmiş bilinçconcesi ya da bilinçli düşünceler de bastırılmış bir düşünce için ortu olarak seçilmeyenler olacaktır. Bilinçdışı, bağlantılarını ya önemsiz bu yüzden de dikkat yöneltilmemiş, ya da reddedilmiş böylece de dikkat kendilerinden hemen geri çekilmiş bilinçconcesi izlenimler ve düşünceler çevresinde ormeyi yeğler. Bir yonde çok derin bir bağlantı kurmuş olan bir düşüncenin tüm yeni bağlantı gruplarını sanki reddetmesi, çağrışım doktrininde bilinen ve deneyimle tümüyle desteklenmiş bir konudur. Bir zamanlar bu önerme üzerine bir histerik felçler kuramı oturtmaya çalışmışım.⁹

Nevrozları çözümlerken keşfettiğimiz, bastırılmış düşüncelerin aktarım

gereksiniminin duşlerde de işlediğini varsayacak olursak bir vuruşta iki duş bilmecesi birden cozulecektir: yani bir duşun her cozumlemesinin onun dokusu icine orulmuş yakın gecmişe ilişkin izlenimleri gostermesi ve de bu yakın gecmiş öğesinin sıklıkla en onemsiz turden olmasını [I. Cilt s. 229], Bu yakın ve onemsiz öğelerin tum duş duşuncelerinin en eskisinin yerine-geceni olarak duşlere girmenin yolunu bu denli sık bulmalarının nedeninin (daha once [I. Cilt s.226-271 bulmuş olduğumuz uzere) onların direncin zorladığı sansurden en az korkması gerektiği olduğunu ekleyebilirim. Ama *önemsiz* öğelerin yeğlenmesi sansurden kurtulmuş olmalarıyla acıklanırken *y e iii* öğelerin boylesine duzenli olarak ortaya cıkmaları bir aktarını gereksiniminin varlığını gosterir. Her iki izlenim grubu da, bastırılmışın henuz çağrışımlar bakımından temiz olan malzeme istemini karşılar — onemsiz olanlar pek cok bağlantı kurma olanağı kendilerine verilmediği icin; yeni olanlar da henuz boyle bağlar kurmaya zaman bulamadıkları icin.

9[Freud 1893c'nin IV. Kesimine bkz.]

C. İSTEK DOYURMA 285

O halde onemsiz izlenimleri şimdi aralarına katabildiğimiz gunduz kalıntıları bir duşun oluşumunda pay elde etmeyi başardıklarında *Bd.'*-ından yalnızca bir şeyler —yani bastırılmış isteğin emrinde bulunan icgudusel gucu— *ödünç* almakla kalmazlar, bilinc dışına cok gerekli bir şeyi de *sunarlar* — yani bir aktarım icin gerekli bağlantı noktasını. Eğer bu noktada aklın sureclerine daha derinlemesine girmeyi istersek

bilinconcesiyle bilincdişı arasındaki uyarlmalarn etkileşimine daha fazla ışık tutmamız gerekir — psikonevrozlar üzerine çalışmaların bizi yonelttiği ama rastlantısal olarak duşlerin hic yardımcı olmadığı bir konu.

Gunduz kalıntıları hakkında ekleyecek tek bir şeyim daha var. Uykunun gerçek bozucularının duşler değil —tersine uykuyu korumaları soz konusudur— gunduz kalıntıları olduğunda hic kuşku yoktur. Bu konuya daha sonra yeniden doneceğim. [Bkz. s.297 v. s.]

Buraya dek duş isteklerini inceliyorduk: onların izlerini *Bd*.

bolgesindeki kokenlerinden izledik ve istekler ya da bazı başka tur ruhsal itkiler veya basitce taze izlenimler olabilen gunduz kalıntılarıyla ilişkilerini cozumledik. Bu yolla cok çeşitli uyanıklık duşunce etkinliklerinden herhangi birinin duşleri oluşturma surecinde oynadıkları

rolun onemi lehine ortaya atabileceği her iddiaya yer actık. Hatta bizim toparlamamızın bir duşun gunduz etkinliklerini izleyerek uyanıklık yaşamında cozulmemiş bazı sorunlara mutlu cozumler getirdiği uc ornekler icin bile bir acıklama getirebilmesi olanaksız değildir. [I.

Cilt s. 116 v. s. na bkz.] Tek gereksindiğimiz şey, cozumleyebilmemiz ve katkısı kaydedilmiş ve bilinconcesi etkinliğin cabalarını

boylesi bir başarıyla pekiştirmiş bebeksi ya da bastırılmış isteklerin kaynağını izleyebilmemiz icin bu turden bir ornektir. Ama tum bunlar bizi neden bilincdişınm uyku sırasında bir *isteğin* doyurulmasından başka sunacağı hicbir şeyi olmadığı bilmecesinin cozumune bir adım daha yaklaştırmadı. Bu sorunun yanıtı, isteklerin ruhsal doğasına bir

ışık tutsa gerekti ve ben yanıtı, bizim ruhsal aygıtı şematik resmine

gonderme yaparak vermeyi öneriyorum.

O aygıtın şu andaki mükemmelliğine ancak uzun bir gelişim

doneminden sonra ulaşmış olduğu konusunda hic kuşku yoktur. Onu

işleyiş kapasitesinin daha erken bir evresine taşımaya çalışalım.

Haklılıkları başka yonlerde aranması gereken onermeler bize ilk önce

aygıtın cabalarının kendini olabildiğince uyaranlardan korumaya yone286

vii. d ü ş s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

lik olduğunu soylemektedir;10 bunun sonucunda ilk yapısı bir refleks

aygıtının planına uyar, oyle ki uzerine saldıran herhangi bir duyusal

uyarılma hemen hareket yolu boyunca deşarj olabilir. Ama yaşamın

gerekleri bu basit işlevi bozar ve de aygıt daha ileri gelişiminin hızını

buna borcludur. Yaşam gerekleri onunla ilk olarak ana bedensel gereksinmeler

halinde karşılaşır. İcnel gereksinmelerin urettiği uyarılmalar

bir "icnel değişim" ya da bir "duygu anlatımı" diye tanımlanabilecek

devinimde deşarj arar. Ac bir bebek ağlar ya da umarsızca tekmeler atar.

Ama durum değişmeden kalır; cunku icnel bir gereksinimden doğan uyarılma

ansal bir etki ureten bir guce değil surekli işleyen bir guce

bağlıdır. Bir deşiklik ancak şu ya da bu yoldan (bebek orneğinde dış

yardımla) icnel uyarını sonlandıran bir "doyum yaşantısı"na ulaşılırsa

gerçekleşebilir. Bu doyum yaşantısının temel bir bileşeni, mnemik

imgesi o andan sonra gereksinimin yarattığı uyarılmanın bellek iziyle

bağlantılı olarak kalan özel bir algılamadır (bizim orneğimizde beslenmenin

algılanması). Bu şekilde kurulan bağlantının bir sonucu olarak

bir dahaki kez bu gereksinim doğduğunda hemen algının mnemik imgesini yeniden yukleyecek ve algının kendisini yeniden uyaracak yani ozgun doyum ortamını yeniden kuracak bir ruhsal itki ortaya çıkar. Bu tur bir itki bizim istek dediğimiz şeydir; algının yeniden ortaya çıkması isteğin doyurulması, isteğin doyurulmasına giden en kısa yol ise gerek sin imin u re ttiğ i uyarılmadan doğrudan algının tam yuklenmesine goturen yoldur. Ruhsal aygıtın bu yolun gercekten gecildiği yani istemenin varsanılamayla sonlandığı ilkel bir evresi bulunduğunu varsaymaktan bizi hiçbir şey alıkoyamaz. Boylece bu ilk ruhsal etkinliğin hedefi bir "algısal ozdeşlik"11 üretmektir — gereksinimin doyumuyla bağlantılı algının yinelenmesi.

Acı yaşam deneyimi bu ilkel düşünce etkinliğini daha uygun ikincil bir etkinliğe değiştirmiş olsa gerek. Algısal bir ozdeşliğin aygıt icinde kısa gerileme yolu boyunca kurulması aklın başka herhangi bir yerinde aynı algının dışarıdan yuklenmesiyle aynı sonucu vermez. Arkadan doyum gelmez; gereksinim diretir, icisel bir yuk ancak dış yuk tum ruhsal etkinliklerini isteklerinin nesnesine sarılmakla tuketen

' [Bu, "Sabitlik tikesi" denen şeydir ve *Haz ilkesinin Ötesinde*'nin (1920ı;) açılış sayfalarında tartışılmıştır. Ama Freud'un daha eski ruhsalbilimsel yazılarında da temel bir varsayımdı. Bkz. Editörün Girişi s. 38 v. s.]

u [Yani "doyum yaşantısı"yla algısal olarak özdeş bir şey.]

C.ISTEK DOYURMA 28 7

varsanısal psikozlarda ve acılık düşlemlerinde ortaya çıktığı gibi kesintisiz olarak surseydi onunla aynı değerde olabilirdi. Daha etkin bir ruhsal

guc harcaması elde etmek için gerilemeyi tamamlanmadan önce durdurmak gerekir; öyle ki mnemik imgenin otesine ilerlemesin ve sonunda arzulanın algısal özdeşliğin dış dünyanın yönetilmesiyle gerçekleşmesine yönelen başka yollar arayabilsin.¹² Gerilemeye bu ketvurulması ve bunun sonucunda uyarılmanın saptırılması, istencli devinimleri kontrol eden —yani ilk kez olarak devinimi önceden anımsanan amaçlar için kullanan— ikinci bir sistemin işi haline gelir. Ama mnemik imgeden fırlayan tüm bu karmaşık düşünce etkinliği, algısal özdeşliğin dış dünya tarafından kurulduğu ana kadar tüm bu düşünce etkinliği yalnızca deneyimin gerekli kdmış olduğu istek doyurma için dolambaçlı bir yol oluşturur.¹³ Her şeyin otesinde düşünce varsanısal bir isteğin yerine-geceninden başka bir şey değildir ve düşlerin istek doyurma olmalarının gerektiği ap a c ık tır çünkü bizim zihinsel aygıtımızı bir istekten başka hiçbir şey çalıştıramaz. İsteklerini kısa gerileme yolu boyunca doyuran düşler bu acıdan bizim için yalnızca ruhsal aygıtın birincil işleyiş yönteminin, etkisiz olduğu için terk edilmiş bir yöntemin, bir örneğini korumuştur. Akıl henüz genç ve acemiyken bir zamanlar uyanıklık yaşamına egemen olan şey şimdi geceye sürgün edilmiş gibidir —tıpkı ilkel silahların, erişkin insanların terk ettiği oklar ve yayların, bebek odasında bir kez daha ortaya çıkması gibi. *Düş görme, yerine başka bir şey konarak iptal edilmiş bebeksi bir zihinsel yaşam parçasıdır.* Ruhsal aygıt kesiminde uyanıklık saatlerinde normal olarak baskılanmış olan bu işleyiş yöntemleri psikozda bir kez daha güncel hale gelir ve sonra dış

dunyayla ilgili gereksinimlerimizi doyurmadaki yetersizliklerini ortaya

koyarlar.14

X2[19]9'da eklenen dipnot:] Başka bir deyişle bir "gerçeklik sınaması" [yani şeylerin gerçek mi yoksa değil mi olduğunun sınanması] aracı olması gerektiği ortaya çıkar.

^Düşlerin istek doyurucu etkinliği, ondan, "sans fatigue sérieuse, sans être obligé de recourir à cette lutte opiniâtre et longue qui use et corrode les jouissances poursuivies [hiçbir ciddi yorgunluğa uğramayan ve peşine düşülmesi gereken hoşnutluğu tüketen ve yozlaştıran uzun ve inatçı bir savaşıma girmek zorunda olmayan]" diye söz eden Le Lorrain [1895] tarafından haklı olarak övülmüştür.

1A[1914'de eklenen dipnot:] Başka bir yerde bu düşünce katarını zihinsel işleyişin iki ilkesi —onlara verdiğim adlarla haz ilkesi ve gerçeklik ilkesi— üzerine bir makalede (Freud, 1911b) daha ileri götürmüştüm. [Aslında tartışma aşağıda s. 315 v.s.nda daha geliştirilmiştir.]

288 VH. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Bilinçdışı istekli itkiler acık olarak kendilerini gündüzün de etkin kılmaya çalışırlar ve psikozlar kadar aktarım olgusu da bize onların bilinconcesi sistemden bilince doğru yollarını zorlamaya ve devinim gücünün kontrolünü sağlamaya cabaladıklarını gösterir. Böylece varlığını kabul etmeye düşlerin belirgin olarak bizi zorladığı *Bd.* ile *Bö.* arasındaki sansur, akıl sağlığımızın bekcisi olarak tanınmayı ve saygı duyulmayı hak eder. Ancak bu beccinin geceleyin etkinliklerini gevşetmesini, *Bd.* ndaki baskılanmış itkilerin anlatım bulmasına izin vermesini ve varsanısal gerilemenin ortaya çıkışına bir kez daha olanak

vermesini bir dikkatsizlik eylemi olarak saymalı mıyız? Sanırım hayır. Çünkü bu eleştirel beki dinlenmeye bile gitse —ki elimizde uykusunun derin olmadığına ilişkin kanıtlar var— devinim gücü üzerindeki kapıyı da kapar. Normalde ketvurulmuş *Bd.*’nden hangi itkiler sahneye atarsa atlasın telaş etmemize gerek yoktur; zararsız olarak kalırlar, çünkü dış dünyayı değiştirebilecekleri tek aygıt olan hareket aygıtını çalıştıramazlar. Uyku durumu savunulması gereken kalenin güvenliğini güvence altına almıştır. Güçlerin yer değiştirmesini ortaya çıkaran şey eleştirel sansurun güç çıkışında geceleri oluşan gevşeme değil de bilinçconcesi hala yüklü ve devinim gücünün kapısı açık dururken bu [sansurun elindeki] güçte patolojik bir azalma ya da bilincdışı uyarılmalarda patolojik bir şiddetlenme olduğunda konum daha zararlıdır. Böyle olduğunda bekinin gücü aşılır, bilincdışı uyarılmalar *Bö.*’ni kapsarlar ve bundan sonra bizim konuşma ve eylemlerimizi kontrol ederler ya da zorla varsanısal gerilemeyi ortaya çıkarırlar ve algılar tarafından ruhsal enerjimizin dağılımına uygulanan çekim nedeniyle (onların kullanımı için tasarlanmamış olan) aygıtın gidişini yönetirler. Bu duruma psikoz adını veriyoruz.

Şimdi *Bd.* ve *Bö.* sistemlerini yerleştirme noktasında durmuş olduğumuz ruhbilimsel iskeleyi kurmayı sürdürmemizin tam zamanı.

Ama düşlerin oluşumunun tek ruhsal itici gücü olarak isteklerden söz etmemizi biraz daha sürdürmek için nedenler var. Düşlerin değişmez biçimde istek doyurmalar olmasının, onların, etkinliği isteklerin doyurulmasından başka hiçbir hedef tanımayan ve emrinde istekli itkiler

dışında hiçbir güc bulunmayan *Bd.* sisteminin ürünü olmalarından ileri geldiği düşüncesini benimsemiştik. Böyle kapsamlı ruhbilimsel spekülasyonları düşlerin yorumuna dayandırma hakkımızda bir an daha diretecek olursak bu spekülasyonların düşleri diğer ruhsal yapıları da

C. İSTEK DOYURMA 2 8 9

icerebilecek bir şebeke içine yerleştirmemize olanak verdiğini kanıtlamak zorunlu görevimiz olacaktır. Böyle bir *Bd.* sistemi (ya da tartışmamızın amacı için ona benzer bir şeyler) varsa, düşler onun tek görünümü olamaz; her düş bir istek doyurma olabilir ama düşlerin dışında başka tür anormal istek doyurmalarının da olması gerekir. Ve detüm psikonevrotik belirtileri yöneten kuramın *onların da bilinçdışı isteklerin doyurulması sayılması gerektiği* biçiminde tek bir önermede doruğuna ulaştığı da bir olgudur.¹⁵ Açıklamamız, düşü, ruh hekimleri için en büyük önemi taşıyan ve anlaşılması ruh hekimliğinin sorununun salt ruhbilimsel yanının çözümü demek olan bir sınıfın ilk üyesi kılardır.¹⁶

Ancak bu istek doyurma sınıfının diğer üyeleri —örneğin histerik belirliler— düşlerde keşfedemediğim temel bir niteliğe sahiptirler. Bu çalışmanın akışı içinde o denli sık olarak değindiğim araştırmalardan bir histerik belirtinin oluşumunun gerçekleşmesi için aklımızın *her iki* akımının birbirine yaklaşması gerektiğini öğrendim. Bir belirti yalnızca gerçekleşmiş bir bilinçdışı isteğin ifadesi değildir; aynı belirti tarafından doyurulan bilinçdışı isteğin de aynı zamanda bulunması gerekir. Oyle ki belirtinin, her biri çatışmada yer alan sistemlerden

birinden doğan, *en az* iki belirleyicisi olsun. Duş olgularında olduğu gibi var olabilecek başka belirleyiciler için —belirtilerin "aşırı belirlenmesi" için— hiçbir kısıtlama yoktur. *Bd.* ndan doğmayan belirleyici, bildiğim kadarıyla, bilinçdışı isteğe tepki gösteren bir düşünce katandır — orneğin bir kendini cezalandırma. O halde *bir histerik belirtinin yalnızca her biri değişik bir ruhsal sistemden doğan zıtlaşan iki isteğin tek bir anlatımda birleşmesiyle geliştiği* iddiasında bulunabilirim. (Bu bağlamda histerik belirtilerin kökeni üzerine benim en yeni formülasyonlarımı histerik düşlemler ve çiftçinse llikle ilişkileri üzerine makalemde inceleyiniz. [Frcud, 1908a].17) Örnekler burada amaca pek az hizmet edecektir; çünkü işin içine giren karmaşıklıkların öznel bir aydınlatılmasından başka hiçbir şey inandırıcı olamaz. Bu nedenle iddiamı bir yana bırakıp kanıma için değil de *li* [1914'de eklenen dipnot:] Ya da daha doğru olarak belirtinin bir kesimi bilinçdışı işlek doyurmaya diğer kesimi ise işleğe karşı tepki veren zihinsel yapıya denk düşer.

[6[1914'de eklenen dipnot:] Hughlings Jackson'un dediği gibi: "Düşler hakkında her şeyi ortaya koyun akıl hastalığı hakkında her şeyi bulmuş olursunuz." [Bunu Hughlings Jackson'un kendisinden işitmiş olan Ernest Jones'un alıntısı (1911).] 17[Parantez içindeki bu cümle 1909'da eklenmiştir.]

290 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

yalnızca konuya açıklık getirmek için bir örnek vereceğim. Benim kadın hastalarımın birindeki histerik kusmanın, bir yanda onun erinliğine dek uzanan bilinçdışı bir düşlemin doyurulması —yani sürekli

olarak gebe olabileceği ve sayısız çocuğu olduğu biçiminde bir istekle, sonradan eklenen ve onları olabildiğince çok erkekten yaptığı biçiminde başka bir isteğin doyurulması— olduğu ortaya çıkmıştı. Bu başıboş isteğe karşı güçlü bir savunucu istek fırladı. Ve hasta kusmasının sonucu olarak biçimini ve güzel görünümünü yitirebileceği ve böylece herhangi biri için çekici olması sona ereceği için belirti aynı zamanda cezalandırıcı düşünce katanına da benimsenebiliyordu ve de her iki yan tarafından izin verildiğinden bir gerçeklik haline gelebilmişti.

Bu, Roma triumviri Crassus'a karşı Part kraliçesinin benimsediği bir istek doyurmayı ele alma yönteminin aynısıydı. Adamın altın aşkıyla sefere çıktığı inancıyla kadın onun boğazından içeriye olunceye dek erimiş altın akıtılmasını emretmişti: "Şimdi" demişti "islediğini elde ediyorsun." Ama buraya dek düşler hakkında tek bildiğimiz onların bilinc dışından bir isteğin doyumunu ifade ettikleriydi; sanki egemen bilinçin sistemi belli sayıda carpılmada ısrar ettikten sonra bunu kabul ediyor gibidir. Bir genel kural olarak düş isteğiyle zıtlaşan ve karşılıklı gibi düşte gerçekleşen bir düşünce katarı bulmak da olanaksızdır.

Yalnızca düş çözümlemelerinde şurada burada tepkisel yaratmaların belirtilerine rastlarız, örneğin [san sakallı] amcam düşünde arkadaşım R. ye yönelik sevecenlik duygularım gibi. (Bkz. I. Cilt s. 191 v. s.) Ama biz yitik bileşeni bilinçin içinde başka bir yerde bulabiliriz. *Bd.* ndan gelen istek, her tür carpıtmaya uğradıktan sonra düşte anlatım bulabilirken egemen sistem bir *uyuma isteği* icine çekilir, ruhsal aygıt içindeki yüklerde üretebileceği değişiklikleri ortaya

cıkararak bu isteği gercekleştirir ve tum uyku boyunca bu istekte diretir.

18

Bilinconcesi kesiminde uyumaya yonelik bu belirlenmiş istek, duşlerin oluşunu uzerinde genel olarak kolaylaştırıcı bir etki yaratır.

Yandaki odadan gelen ışık parıltısından cocuğunun cesedinin yanıyor olabileceği sonucunu cıkmaya yoneltiren adamın duşunu anımsatayım

[s. 233 v.s.]. Baba parıltıyla uyanmasına izin verecek yerde

cıkan bu sonucu bir duşe cekmiş ve biz bu sonuctan sorumlu ruhsal

18Bu duşunceyi modern cağlarda hipnotizma uzerine araştırmaların yeniden c anla

nm a sını bo rc lu o ld u ğ um u z L ie b a u lt (1889) ta ra fin d a n o n a y a a tılan uyk u ku-
? ramından odunc almıştım.

C. İSTEK DOYURMA 291

guclerden birinin duşunde resimlediği cocuğunun yaşamını o bir an

boyu uzatma isteği olduğunu one surmuştuk. Bastırılmıştan koken alan diğer istekleri belki de kacırmıştık, cunku bu duşu cozumleyememiştik.

Ama duşun uretiminde bir başka itici gucun babanın uyuma

gereksinimi olduğunu varsayabiliriz; uykusu, cocuğun yaşamı gibi,

duş tarafından bir an boyu uzatılmıştı. Gudusu "Duş devam etsin

yoksa uyanmak zorunda kalacağım." olsa gerek. Başka her duşe upkı

bunun gibi uyuma isteği bilincdışı isteğe destek verir. I. Cilt s. 177

v. s. nda acıkca rahatlama duşleri olarak ortaya cıkan bazı duşler betimlemiştim.

Ama aslında tum duşler aynı tanımlamada hak iddia

edebilirler. Uykuyu surdurme isteğinin işleyişi, en kolay olarak, dış

duyusal uyaranları uykunun surdurulmesiyle uyumlu olacak bicimde

değiştiren uyarılma duşlerinde gorulebilir; onlar dış uyarınları dış dunyanın anımsaucısı olarak davranmalarına hicbir olasılık bırakmayacak bicimde bir duşun icine orerler. Ancak bu aynı isteğin, her ne kadar ozneyi sarsıp uyandırmayla tehdit eden uyarınları onun *içinden* de gelse, tum diğer duşlerin de ortaya çıkışında eşit bir rolü olsa gerek.

Bazı olgularda bir duş bir şeyleri cok ileri goturduğunde *Bö.* bilince "Boş ver! Uyumaya devam et! Ne de olsa bu yalnızca bir duş!" der.

[Bkz. s. 215 v.s.] Ama bu acıkca ifade edilmemiş de olsa bizim egemen zihinse l etkinliğimiz in genelde duşlere yönelik tutumunu tanımlar. *Tüm uyku durumumuz boyunca uyumakta olduğumuzu bildiğimiz gibi kesinlikte düş görmekte olduğumuzu da biliriz* sonucunu çıkarmaya yoneltiyorum. Bilincimizin ilk bilgi parcasını hicbir zaman uygulamadığı, yalnızca ikinci kısmını, o da sansur sanki kendini savunması duşmuş duyumsadığı zaman belli olaylarda uyguladığı yolundaki karşıt onermeye cok fazla dikkat yoneltmememiz gerekiyor.

Ote yandan, 19 gece boyunca uyuyor ve duş goruyor olduklarının acıkca ayırında olan ve böylece duşlerini bilincli olarak yonetme yeteneğine sahipmiş gibi gorunen insanlar vardır. Boyle bir duş goren eğer bir duşun aldığı yonden hoşnutsuz kalırsa uyanmadan onu kesintiye uğratabilir ve bir başka yonde ona yeniden başlayabilir — tıpkı unlu bir oyun yazarının baskı altında oyununu daha mutlu bir sona ulaşması gibi. Ya da başka bir zamanda eğer duşu onu cinsel olarak uyarıcı bir konuma getirecek olursa kendi kendine şoyle duşunebilir:

i9[Bu paragraf 1909'da eklenmiştir.]

"bu duşu daha fazla sürdürüp bir boşalma ile kendimi yormayacağım; onu gerçek bir duruma saklayacağım."

Marquis d'Hervey de Saint-Denys [1867, 268 v .s. j20 Vaschide'in (1911, 139) alınışına göre duşlerinin gidişini istediği gibi hızlandırma ve onlara sectiğiyonu verme gücünü kazandığını iddia eder. Onun durumunda sanki uyuma isteği yerini bir başka bilinconcesi isteğe, yani duşlerini gözleme ve onlarla eğlenmeye bırakmış gibidir. Uyku böyle bir istekle de tıpkı eğer belli koşullar yerine getirilirse uyanmak biçimindeki zihinsel temkinlilikle (örn. emzikli bir anne ya da süt annenin durumundaki gibi) [I. Cilt s. 273 v. s.] olduğu kadar uyumludur.

Dahası duşlerle ilgilenen herhangi bir kişinin uyandıktan sonra onlardan belirgin ölçüde fazlasını anımsadığı da bilinen bir olgudur.

Ferenczi (1911), duşleri yönlendirme üzerine bazı başka gözlemler konulu bir tartışmanın gidişi içinde şuna değinir; "Duşler, o anda akılda yer alan düşünceler üzerinde her yonden çalışırlar; eğer bir isteğin doyurulmasının başarısını tehdit edecek olursa bir duş imgesini atacak ve yeni bir çözüm deneyecektir; ta ki sonunda aklın her iki ajanını da uzlaşma içinde doyuracak bir istek doyurmayı biçimlendirene dek."

[Bu son iki pa ragra f 1914'de eklenmiştir.] 20

(D)

DÜŞLER TARAFINDAN UYARILMAK

DÜŞLERİN İŞLEVİ

ANKSIYETE DÜŞLERİ

Şimdi tum gece boyunca bilinconcesinin, uyuma isteği uzerine yoğunlaştığım bildiğimizden, duş gorme sureci anlayışımızı bir donem oteye taşıma konumundayız. Ama once buraya dek öğrendiklerimizi ozetleyelim.

Konum şu. Ya bir onceki gunun kalıntıları uyanıklık yaşamı etkinliğinden arta kalmış ve tum enerji yukunu onlardan geri cekmek olanaksız olmuştur; ya gunun gidişi icinde uyanıklık yaşamının etkinliği bilincdışı bir isteğin harekete gecmesine yol acmıştır, ya da bu iki olay bir arada olmuştur. (Bu bağlamda değişik olasılıkları tartışmış bulunuyoruz.) Bilincdışı istek, kendini gunduz kalıntılarına bağlar ve onlara bir aktarım uygular; bu ya gunun gidişi icinde olur ya da bir uyku durumu oluşuncaya kadar olmaz. Şimdi taze malzemeye aktarılmış bir istek doğar; ya da baskılanmış yeni bir istek bilincdışından takviye alarak yeniden yaşam kazanır. Bu istek, düşünce sureclerinin izlediği normal yol boyunca Bo.'nden (ki aslında kısmen ona aittir) bilince doğru yolunu zorlar. Ama hala çalışmakta olan ve şimdi etkisine boyun eğeceği sansure rastlar. Bu noktada isteğin taze malzemeye aktarımıyla hazırlığı yapılmış olan carpıtma oluşur. Bir bakıma bir takıntılı düşünce ya da bir sanrı veya bu tur bir şey — yani aktarımla şiddetlendirilmiş ve anlatımı sansur tarafından carpıtılmış bir *düşün*2

9 4 vn . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

ce— haline gelme yolundadır. Ancak daha fazla ilerlemesi bilinconcesinin uyku durumu tarafından engellenir. (Olasılıkla bu sistem

kendi uyarılmalarını azaltarak kendini istiladan korumuştur.) Bunun sonucunda duş süreci kendini kesinlikle uyku durumunun garip doğası yüzünden acık tutan gerileyici bir yola girer ve bu yol boyunca anı grupları tarafından kendisine uygulanan çekimle yönetilir; bu anıların bazıları daha sonraki sistemlerin terminolojisinin çevirileri halinde değil yalnızca görsel yükler halinde var olurlar. [Bkz. s. 268] Gerileyici yol boyunca duş süreci temsil edilebilirlik niteliği kazanır. (Sıkışma sorunuyla daha sonra [s. 312] ilgileneceğim.) Şimdi zigzag yolculuğunun ikinci kısmını tamamlamıştır, ilk kısım bilinc dışı sahneler ya da düşlemlerden bilinçlessnessine doğru ilerleyici bir yolculuktur; ikinci kısım sansür cephesinden geriye yeniden algılara doğrudur. Ama duş sürecinin içeriği algısal hale geldiğinde sansürün ve *Bö.* nin yoluna çıkardığı engelden kaçınmanın yolunu bulur. [Bkz. s. 249] Kendine dikkat çekmeyi ve bilinç tarafından farkedilmeyi başarır.

Çünkü ruhsal niteliklerin kavranması için bir duyu organı olarak gördüğümüz bilinç, uyanıklık yaşamında iki yondan uyarılmaları alabilir. İlk planda tüm aygıtın çevresinden, algı sisteminden gelenleri; buna ek olarak aygıtın içinde enerji yer değiştirmelerine bağlanan hemen hemen tek ruhsal nitelik olduğu kanıtlanan haz ve hazsızlık uyarılmaları alabilir. *Bö.* de aralarında olmak üzere 'P-sistemlerindeki tüm diğer süreçler, herhangi bir ruhsal nitelikten yoksundurlar ve bu yüzden algıya haz ya da hazsızlığı getirmediği bilincin nesnesi olamazlar.

Boylece *bu haz ya da hazsızlığın ortaya çıkışının otomatik olarak yük süreçlerini düzenlediği* sonucunu çıkarmaya yöneltiliyoruz. Ama çok

daha titizce uyarlanmış edimlere olanak vermek için sonradan düşüncelerin gidişini hazzsızlığın bulunup bulunmamasından bağımsız kılmak gerekli hale gelmiştir. Bu amaçla *Bö.* sisteminin bilinci etkileyecek kendi niteliklerine sahip olması gerekir; bunu sağlamak için de bilinconcesi sureclerin konuşma göstergelerinin mnemik sistemi ile, niteliksiz olmayan bir sistemle, bağlanmış olması çok olasıdır. [Bkz. s. 326 ve 332] Bu sistemin nitelikleri aracılığıyla o ana dek yalnızca algıların duyu organı olan bilinc, aynı zamanda bizim düşünce sureclerimizin bir kesiminin de bir duyu organı haline gelir. O halde şimdi sanki biri algıya, diğeri bilinconcesi düşünce sureclerine yönelmiş *iki* duyusal yüzey var gibidir.

Uyku durumunun, bilincin *Bo* ne yönelik yüzeyini, uyarılmaya

D. DUŞLERİN İŞLE Vt 2 9 5

karşı, *Algı* sistemlerine yönelik yüzeyden çok daha duyarsız hale getirdiğini varsaymak zorundayım. Dahası, geceleyin düşünce sureclerine ilginin bu terk edililişinin bir amacı vardır: Düşünce kesintiye uğratılır çünkü *Bö.* uyumaya gereksinmektedir. Ancak bir kez bir *duş* bir *algı* haline geldiğinde artık kazandığı niteliklerle bilinci uyarma konumundadır. Bu duyusal uyarılma, temel işlevi olan şeyi gerçekleştirmeyi sürdürür: *B ö* .nde elde edilebilen yuk enerjisinin bir kısmını uyarılmaya neden olan şeye dikkate yoneltir. [Bkz. s. 311] Bu nedenle her düşünce fiyinin hareketsiz bulunan gücünün bir kısmını harekete geçiren *uyarıcı* bir etkisinin bulunduğu kabul edilmelidir. Daha sonra *duş* bu gücün etkisiyle olayların ardarda dizilmesi ve akla uygunluk açısından

ikincil duzeltme dediğimiz etkiye uğrar. Yani duş onun tarafından başka herhangi bir algısal içerik gibi ele alınır; konusu elverdiği ölçude aynı beklentisel düşüncelerle karşılaşır [s. 224]. Duş surecinin bu ucuncu kısmının yönüne gelince o da yine ilerleyici yondedir.

Yanlış anlamalardan kaçınmak için bu duş sureclerinin zaman dizinsel ilişkileri üzerine birkaç söz söylemek yersiz kaçmayacaktır.

Cok cekici bir tahmin, hic kuşkusuz Maury'nin giyotin düşünün [I. Cilt s. 80 v. s.] bilmececinin telkiniyle Goblot [1896, 289 v. s.] tarafından ortaya atılmıştır. O, bir düşün uykuyla uyanma arasındaki geçiş suresinden daha fazla bir zaman kapsamadığını göstermeye çalışır. Uyanma sureci belli bir miktar zaman alır ve bu zaman sırasında duş ortaya çıkar. Biz son duş imgesinin bizi uyanmaya zorlayacak kadar guclu olduğunu sanırız; oysa aslında o anda biz uyanma noktasında olduğumuz için o bu denli gucludur. "Un reve c'est un reveil qui commence."

1

Goblot'nun, savını genel olarak one surmeden önce, çoğu olguyu gozardı etmiş olması gerektiği daha önce Dugas [1897b] tarafından gosterilmişti. Uyanmadığımız düşler de vardır — orneğin düşümüzde, duş gormekte olduğumuzu gorduğumuz düşler gibi. Duş-işlemi üzerine bilgilerimizden düşün yalnızca uyanma evresini kapladığını benimsememize olanak yoktur. Tersine duş-işleminin ilk kısmının bilinconcesinin kontrolu alunda gunduzun zaten başlamış olması çok daha olasıdır. İkinci kısmının —sansurun zorladığı değişiklik, bilincdışı sahnelerin uyguladığı cekim ve algıya doğru yolunu zorlaması— hic

kuşkusuz tum gece boyunca surer; ve de bu acıdan ne gorduğumuzu

' ["Bir duş başlamakta olan bir uyanmadır."]

2 9 6 vn . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

soyleyemediğimiz halde tum gece boyunca duş gorduğumuz duygusunu

ifade ettiğimizde belki de her zaman haklıyızdır. [Bkz. s. 241]

Ama duş sureclerinin betimlemiş olduğum zamandizinsel sırayı bilincli

hale gelme anına dek gercekten surdurduğunu varsaymak bana

gereksiz gibi geliyor: ilk ortaya çıkan şeyin aktarılmış duş isteği olması,

bunu sansurun carpılmasının izlemesi, sonra gerileyici yon

değişimi v.b. Betimlememde bu şuyayı benimsemek zorundaydım; ama

aslında olan şey hic kuşkusuz bir yolun ve bir başkasının eşzamanlı

olarak keşfedilmesidir; sonunda en uygun yonde yığılıncaya ve belli

bir gruplanma kalıcı grup haline gelinceye dek uyarılmanın kah bir

yolda kah diğer yolda salınmasıdır. Bazı kendi kişisel deneyimlerim,

duş-işleminin, sonuca ulaşmak için sıklıkla bir gun ve bir geceden daha

cok zamana gereksindiğinden kuşkulanmama yol acıyor; ve eğer bu

doğruysa duşun yapısının gosterdiği olağanustu incelik karşısında artık

şaşkınlık duymamız gerekmez. Benim goruşume gore hatta duşun bir

algı olayı olarak akla uygun hale getirilmesi istemi bile etkisini duş,

bilinci kendisine cekmeden once gosterebilir. Ancak ondan sonra tempo

hızlandırılır cunku o noktada bir duş algılanan başka herhangi bir

şey gibi ele alınır. Bir ateş gibidir; hazırlaması saatler surer ama bir

anda parlak.

Duş sureci şimdiye dek ya duş-işlemi aracılığıyla bilinci kendisine

cekme ve uykunun zamanı ve derinliğinden bağımsız olarak bilinconcesini uyarmak için yeterli yoğunluğu elde etmiştir; ya da yoğunluğu bunu gerçekleştirilmeye yetmez, ve uyanmadan hemen önce dikkat daha devingen bir hale gelip kendisine rastlayana dek hazır durumda beklemek zorundadır. Duşlerin yoğunluğu oldukça düşük yoğunlukta çalışıyor gibi görünmektedir; çünkü yoğunlukla uyanma anında beklerler. Ama bu aynı zamanda eğer derin uykudan ansızın uyandırılacak olursak genellikle düşümüzde bir şeyler gördüğümüzü algılamamızı açıklar. Bu gibi durumlarda tıpkı kendiliğimizden uyandıığımızdaki gibi ilk gördüğümüz şey düş-işlemi tarafından biçimlendirilen algısal içeriktir ve hemen ondan sonra kendimizin dışından bize sunulan algısal içeriği görürüz.

Ancak bizi uykumuzun ortasında uyandıran düşlere daha büyük kuramsal ilgi yöneltilir. Başka her yerde kural olan yararları akılda tutarak bir düşe, yani bilinc dışı bir isteğe neden uykuyu, yani bilinconcesi isteğin doyumunu bozma gücü verildiğini sorabiliriz. Açıklama hiç kuşkusuz hiç bilgi sahibi olmadığımız enerji ilişkilerinde bulunmak**D**.

DUŞLERİN İŞLEVİ 29 7

tadır. Eğer böyle bilgilerimiz olsaydı olasılıkla düşün kendi gidişini izlemesine izin vermenin ve ona belli miktarda az ya da çok bağlantısız dikkat yönelmenin bilinc dışısını geceleyin de gündüzün olduğu kadar sıkı bir kontrol altında tutmaya göre bir enerji tasarrufu olduğunu görürdük. [Bkz. s. 297 v.s.] Deneyimler düş görmeyin, geceleyin uykuyu birçok kez kesintiye de uğratsa, uykuyla uyumlu olduğunu

gosterir. İnsan bir an için uyanır ve sonra yeniden uykuya dalar.

İnsanın uykusunda bir sineği kovmasına benzer: uyanmaya özgu bir durum. Eğer kişi yeniden uykuya dalarsa kesinti aradan çıkarılmış olur. Emzikli annenin ya da süt annenin uykusu gibi tanıdık örneklerde gösterildiği gibi [I. Cilt s. 273 v.s.] uyuma isteğinin doyurulması

belirli bir yonde belli miktarda dikkat harcama ile oldukça uyumludur.

Bu noktada, bilincdışı surecler uzerine daha iyi bir bilgiye dayanan bir karşı çıkış doğar. Bilincdışı isteklerin her zaman etkin olduklarını ben kendim öne sürmüştüm. Ama buna karşın onlar kendilerini gündüzün algılanır kılacak kadar güçlü değilmiş gibi görünmektedirler.

Ancak, eğer bir uyku durumu egemen olduğunda bilincdışı bir istek kendini bir düşünce oluşturacak kadar güçlü göstermişse neden bu güç düşünce bilindikten sonra zayıflar? Tıpkı sinirlendirici sineğin kovulduktan sonra geri gelmesi gibi, düşünce durmadan yeniden ortaya çıkması gerekmez miydi? Düşüncelerin uykunun bozulmasını giderdiğini öne sürmeye ne hakkımız var?

Bilincdışı isteklerin her zaman etkin kaldıkları kesinlikle doğrudur.

Onlar ne zaman bir uyarılma niceliği kullanacak olsa her zaman hazır olan yolları temsil ederler. [Bkz. s. 275 n.1] Aslında bilincdışı sureclerin tahrip edilemez olmaları onların belirgin bir özelliğidir. Bilincdışında hiçbir şey sonlandırılmaz, hiçbir şey geçmiş ya da unutulmuş değildir. Bu en canlı olarak nevrozları, özellikle de histeriyi incelerken anlaşılır. Bir histerik nobette deşarj olmaya yönelten bilincdışı düşünce yolu yeterince uyarılma biriktiğinde bir kez daha gecilebilir hale

gelir. Otuz yıl önce yaşanmış bir utanc, heyecanın bilincdışı kaynaklarına
gecit bulur bulmaz otuz yıl boyunca taze bir yaşantıymış gibi
davranır. Anısına dokunulur dokunulmaz yeniden yaşama gecer ve bir
nobette devinimsel deşarj bulan bir uyarılmayla yuklenmiş olarak kendini
gosterir. Ruh sağaltımının girişimde bulunması gereken nokta
tam da burasıdır. Ruh sağaltımının görevi, bilincdışı sureclerle son olarak
uğraşılmasını ve unutulmalarını olası kılmaktır. Bizim apacık

2 9 8 VB. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

saymaya ve zamanın zihinsel anı izleri üzerindeki birincil etkisiyle
acıklamaya eğilimli olduğumuz, anıların silikleşmesi ve artık yeni o lmayan
iz len im le rin duygusal zayıflıkları gercekte anc ak zahmetli
çalışmalar sonunda gerçekleştirilebilen ikincil değişikliklerdir. Bu işi
başaran bilin co n c esid ir ve *ruh sağaltımı Bd.nı Bö.nin egemenliği*
altına sokmaktan başka hiçbir yol izleyemez. [Bkz. s. 275 n. 1]

Boylece herhangi bir belirli bilincdışı uyancı surec için olası iki
sonuc bulunur. Ya kendi başına kalabilir ki bu durumda sonunda bir
noktadan kendi yolunu zorlayıp bu tek yoldan uyarılması için devinimde
bir deşarj bulabilir; ya da bilinconcesinin etkisi altına girebilir ve
deşarj olma yerine bilinconcesi tarafından bağlanabilir. Düş görme
sürecinde ortaya çıkan şey bu ikinci seçenektir. [Bkz. s.318 n.] Algısal
hale geldikten sonra düşle buluşmak üzere yolun yansını gecen ve bilincteki
uyarılma tarafından düşe yoneltmiş olan Bö. yuk, düşün bilincdışı
uyarılmasını bağlar ve bir bozukluk olarak davranmasını en gelleyecek
bicimde onu gucsuz bırakır. Düş gorenin b ir an için

uyandığı doğruysa gercekten az once uykusunu bozmakla tehdit eden sineği *kovalamış* olduğu icindir. Bilincdışı isteğin gidişini izlemesine izin vermenin, bir duş oluşturabilsin diye gerileme yolunu ona acık bırakmanın ve sonra da duşu bağlayıp ona kucuk bir bilinconcesi işlem harcaması yapmanın — tum uyku boyunca bilincdışının dizginlerini sımsıkı tutmaktan— daha uygun ve ekonomik olduğunu sezmeye başlıyoruz. [Bkz. s. 297] Kokende yararlı bir amacı bulunmayan bir surec bile olsa duş gormenin zihinsel gucler arasındaki etkileşim icinde kendine bir işlev edinmiş olabileceği gercekten bekleniyordu. şimdi ise bu işlevin ne olduğunu biliyoruz. Duş gorme, *Bd.* nın ozgur kalmış olan uyarılmasını yeniden bilinconcesinin kontrolu altına alma gorevini yerine getirmektedir; bunu yaparken *Bd.* uyarılmayı deşarj eder, ona bir emniyet supabı olarak hizmet eder ve aynı zamanda uyanıklık etkinliğinin kucuk bir harcaması karşılığı bilinconcesinin uykusunu korur. Boylece dizisinin bir uyesi olduğu tum oteki ruhsal yapılar gibi bir uzlaşma oluşturur; her iki sistemin de hizmetindedir; cunku birbiriyile uyumlu oldukları surece iki isteği de doyurur. Eğer Robert [1864] tarafından one surulen ve I. Cilt s. 130 v.s.nda acıklamış olduğum duşlerin "boşaltım kuramı"na donecek olursak her ne kadar onermeleri ve duş surecinin kendisine ilişkin bakış acısı bakımından ondan ayrılıyorsak da ilk bakışta kuramın temelinde Robert'in, duşlerin *işlevi* hakkındaki ozetlemesini kabul etmemiz gerektiğini goreceğiz. [Bkz. I. Cilt s. 226 v. s.]2

\ 19 1 4 'd e eklenen dipnot:] Duşlere yuklenebilecek tek işlev bu mudur? Başka birini bilmiyorum. Maeder'in [1912] duşlerin başka "ikincil", işlevleri bulunduğunu

g oste rm eye c a lıştığ ı doğrudur. B azı duşlerin calışmaları co zm e girişimleri,

D. DUşLERİN İşLEVİ 2 9 9

"iki istek birbiriyle uyumlu olduğu surece" nitelemesi duş gormenin işlev in in b a ř in in b e lay a g ire b ile c e ğ i o la sı b ir d u rum a değinmektedir. Duş surecinin bilincdışı bir isteğin doyurulması olarak başlamasına izin verilir; ama eğer b u n a kalkışılacak olursa istek d o yurma bilinconcesini oylesine şiddetle sa rsa r ki uyumayı surdurmek olanaksız olur, o zaman duş, uzlaşmada bir gedik acmış ve gorevinin ikinci yarısını başaramamış olur. Bu durumda duş hemen kesilir ve yerini tam bir uyanıklık durumuna bırakır. Burada da duşun normal uyku *bekçisi* rolunde değil de uyku *bozucusu* rolunde gorunmesi onun hatası değildir; bu olgunun bizde duşun yararlı bir amacı bulunmadığına ilişkin bir onyargı oluşturması gerekmez. Bu, organizmada normal olarak yararlı bir duzenin ona yol acan koşullar bir bicimde değişir değişmez yararsız ve rahatsız edici hale geldiği tek ornek değildir; bozu k lu k sa hic değilse değişime d ik k a ti cekm e ve org an izman ın duzenleyici makinesini ona karşı harekete gecmeye hazırlama amacına hizmet eder. Kuşkusuz aklımda olan şey anksiyete duşleridir ve benim hakkımda istek doyurma k u ram ın a karşı bu k an ıtla ne zaman karşılaşsam ondan kactığım duşunulmesin diye her halde onların acıklaması icin bazı ipucları vereceğim.

Artık bizim icin anksiyete geliştiren herhangi bir ruhsal surecin yine de bir isteğin doyurulması olabileceği kavramında celişkili hicbir şey yok. Bunun, isteğin bir sisteme, **B d .** na, ilişkin olduğu, oysa onun

diğer sistem, *B ö*. tarafından reddedildiği ve baskılandığı biçiminde

sonradan gerçekliğe taşman ve böylece sanki uyanıklık eylemlerinin onemsiz uygulamalarıymış gibi davranan girişimleri ıcerdiği yolunda doğru bir gözlemden yola

çıkıştır. Bu nedenle duşlerle hayvanların ve çocukların, doğuştan icguduların

işleyiş uygulaması ve daha sonraki ciddi etkinliğin hazırlığı sayılabilecek oyunları

arasında bir paralellik kurar ve duşlerin bir "*fonelion ludique*"i [oyun işlevi] bulunduğu savını öne sürer. Maeder'den kısa süre önce Alfred Adler [1911, 215 n.] de

duşlerin bir "ileriye düşünme" işlevi bulunduğunda direktmiştir. (1905'de

yayımladığım bir çözümlemede ["Bir Hisleri Olgusunun Çözümlemesinden Parça",

II. Kesim (1905e)], yalnızca bir niyetin ifadesi sayılarak bir duş, niyet

gerçekleşene dek her gece yinelenmişti. [I. Cilt s. 239'a da bkz.]

Ancak biraz üzerinde durunca duşlerin bu "ikincil" işlevinin duş yorumunun bir

parçası olarak göz önüne alınmayı hiç de hak etmediğini görürüz. İleriye düşünme,

niyetler oluşturma, çözüm girişimlerini gerçekleştirme ve başka çoğu benzer şeylerin

tümü de aklın bilinc dışı ve bilinç dışı etkinliğinin ürünleridir; uyku durumunda

"gündüz kalınlaşan" olarak ısrar edecekler ve bir duşu oluşturmak için bilinc dışı bir istekle birleşeceklerdir (bkz.s.272 v .s.). Böylece düşün "ileriye düşünme" işlevi, daha çok ürünleri bize duşlerin ya da diğer görüngülerin çözümlemesiyle sağlanan

bilinç öncesi uyanıklık düşüncesinin bir işlevidir. Uzun süre duşleri görünür

icerikleriyle özdeş saymak alışkanlık olmuştu; ama şimdi de duşleri gizli duş

düşünceleriyle karıştırma yanlılığına karşı uyanık olmalıyız. [Yukarıya s. 231 n.

22'ye bkz.]

300 VH. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

acıklanabileceğini biliyoruz.3 Ruhsal sağlık mükemmel olduğunda bile

Bd. nin *Bö.* nin buyruğunda olması lam değildir; baskılamanın miktarı,

ruhsal normalliğimizin derecesinin göstergesidir. Nevrotik belirtiler, iki sistemin birbiriyle çatışma içinde olduğunu gösterir; onlar çatışmayı o an için sona erdiren bir uzlaşmanın ürünüdürler. Bir yandan *Bd.* na uyarılmasının deşarjı için bir çıkış sağlarlar ve orayı bir çıkış kapısıyla guvence altına alırlar; öte yandan da *Bö.* nin bir ölçüde *Bd.* ni kontrol etmesini olası kılarlar. Örneğin bir histerik fobi ya da bir agorafobinin anlamından söz etmek öğretici olacaktır. Varsayalım ki bir nevrotik hasla caddenin bir yanından diğer yanma tek başına gecememektedir — haklı olarak bir "belirti" sayabileceğimiz bir durum.

Eğer onu yapamayacağına inandığı eylemi yapmaya zorlayarak bu belirtiyi giderecek olursak, sonuç bir anksiyete nobeti olacaktır ve aslında caddede bir anksiyete nobetinin ortaya çıkması sıklıkla bir agorafobinin başlangıcının tetikleyici nedenidir. O halde belirtinin, bir anksiyetenin patlamasını önlemek için oluşturulduğunu görüyoruz; fobi, anksiyeteye karşı bir cephe barikatı gibi kurulmuştur.

Bu süreçlerde duyguların oynadığı rolü incelemedikçe tartışmamız daha ileriye gidemez; ama bunu şu andaki bağlamda ancak yetersiz ola3 /

1919'da eklenen dipnot:] "Çok daha önemli ve kapsamlı ve de meslekten olmayanlar tarafından aynı derecede atlanmış bir ikinci etmen şudur. Bir istek doyurmanın

haz vermesi gereğinde hiç kuşku yoktur; ama sonra şu soru onaya çıkar:

"Kime?". Kuşkusuz isteği duyan kişiye. Ama bildiğimiz gibi bir düş gorenin istekleriyle ilişkisi oldukça garip bir ilişkidir. Onları reddeder ve sansüre uğratar — kısaca

onları sevmez. Oyle ki onların doyurulması ona hiç haz vermez, tam tersi; ve de de neyimler

bu karşıtın anksiyete biçiminde onaya çıktığını göstermiştir — hala

acıklanması gereken bir durum. Böylece bir düş gorenin düşleriyle ilişkisi, yalnızca

guclu bir ortak o ğ e y le birbirine bağlanmış iki ayrı k işin in k a r ışı m ı y la
k ı yaslanabilir. Bunu g en işle tm ek ye rin e icinde aynı durumun y in e len d i ğ in i
g o r e c e ğ in iz b ilin en bir m a sa l ı s iz e anımsatacağım (yukarıda s. 2 78'de
değ inilmiştir), İyi bir peri fakir bir evli cifte ilk uc isteklerini yerine getirmeyi vaat
elmiş. Onlar sevinmişler ve uc isteğ i ozenle secmek için akıllarını yoklamışlar.
Ama yandaki kulubede kızartılan sosislerin kokusu kadını kendileri için de bir çift
sosis istemeye yöneltmiş. Bir anda sosisler ortaya çıkmış ve bu ilk isteğ in doyurulm
a sıym ı ş. Ama adam kızmış v e o o f k e icinde sosislerin karısının burnuna
y a p ışı m a s ın ı is tem iş. Bu da g e r c e k le ş m iş v e so sis le r y e n i y e r lerind en
cıkartılamamış. Bu da ikinci isteğ in doyurulmasıymış; ama istek adamınkiymiş ve
onun doyurulması kansı için en istenmeyecek şeymiş. Oykunun geri kalanını biliyorsunuz.
Her şeye karşı onlar tek — karı-koca— oldukları için ucuncu isteğ in so sislerin
kadının burnundan ayrılması olması kaçınılmazmış. Bu masal pek çok
başka bağlamda kullanılabilir, ama burada yalnızca iki insan birbiriyle birlik o lmazsa
onlardan birinin isteğ inin diğ erine hazzsızlıklar başka bir şey getirmeyeceğ ini
goruntulemeye hizmet etmektedir." (*Ruhçözümlemesine G iriş Konferansları*
[I-reud, 1916-17], 14. Konferans, *P. F. L. , I, 253 v. s.*)

d . d ü ş l e r in İ ş l e v i 301

rak yapabiliriz. O zaman *Bd.* nın baskılanmasının her şeyin ötesinde
eğ er *Bd.* ndaki düşünceler kendi gidişlerine bırakılsaydı başlangıçta haz
niteliğ inde olan ama "bastırma" sureci ortaya çıktıktan sonra hazzsızlık
haline donen bir duygu doğacağ ı için gerekli olduğunu varsayalım.
Baskılamanın amacı ve de sonucu bu hazzsızlığ ın ortaya çıkışının
onlenmesidir. Baskılama, *Bd.* nın düşünsel içeriğ ine yayılır; çünkü

hazsızlığın ortaya çıkışı bu icerikten başlayabilmektedir. Bu, duygunun

doğuşunun doğası hakkında oldukça ozgul bir varsayımı ongorur.4

Duygu, sinir'lenmesinin anahtarı *Bd.* ndaki düşüncelerde yer alan devinimsel

ya da salgısal bir işlev olarak gorulur. *Bö.* tarafından kurulan

eg em en lik sayesinde sanki bu d u ş u n c e l e r boğulur ve duyguyu

doğuracak itkiler göndermelerine ketvurulur. Bu nedenle eğer *Bö.* nin

yuku kesintiye uğrayacak olursa bilincdışı uyarılmaların, (onceden var

olan bastırmanın bir sonucu olarak) yalnızca hazsızlık, anksiyete olarak

yaşanabilecekleri turden bir duygunun ortaya çıkması tehlikesi

vardır.

Eğer duş surecinin gidişini izlemesine izin verilecek olursa bu tehlike

gerçekleşir. Onun gerçekleşmesini belirleyen koşullar, bastırmaların

oluşmuş olması ve baskılanmış istekli itkilerin yeterince guc kazanabilmeleridir.

Bu belirleyiciler bu nedenle duş oluşumunun ruhbilimsel

cercevesinin oldukça dışındadırlar. Eğer konumuz anksiyetenin

doğuşu konusuyla tek etmenle, uyku sırasında *Bd.* nin ozgurleşmesiyle

bağlantılı olmasaydı anksiyete duşleri uzerine herhangi bir tartışmayı

bir yana bırakabilir ve bu sayfalarda onları çevreleyen tum belirsizliklerin

icine giime gerekliliğinden kacınabilirdim.

Daha once yineleyerek belirttiğim gibi anksiyete duşleri kuramı,

nevrozların ruhbiliminin bir kesimini oluşturur. Bir kez onun duş

sureciyle değinme noktasını gosterdikten sonra yapacak başka şeyimiz

kalmamıştı.Yapabileceğim yalnızca bir şey daha var. Nevrotik anksiyetenin

cinsel kaynaklardan doğduğunu one surmuş olduğumdan,

bazı anksiyete duşlerini duş duşuncelerinde bulunan cinsel malzemeyi

gostermek icin cozumleyebilirim.5

Bu tartışmada benim nevrotik hastalarımın sağladığı pek cok

orneği bir yana bırakmak ve genc insanların gorduğu bazı anksiyete

duşlerinden alıntı yapmak icin iyi nedenlerim var.

4[Bu varsayım icin s. 196'ya ve dipnot 6'ya bkz.]

[Bundan sonra gelen bazı sozlerin Freud'un anksiyeteye ilişkin daha sonraki

goruşleri işığında duzeltilmesi gerekmektedir.Aynca I. Cilt s. 210 v.s., 285 ve II. Cilt

s. 69'a da bkz.]

302 VII. DUş SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

Gercek bir anksiyete duşu gorduğumden bu yana duzinelerle yıl

gecti. Ama otuz yıl kadar sonra cozumlediğim ve yedi ya da sekiz

yaşındayken gorduğum bir tanesini anımsıyorum. Cok canlı bir duştu

ve sevgili annemi yüz hatlarında garip biçimde huzurlu bir uyku ifadesiyle

kuş g agalan olan iki (ya da üç) insan tarafından odaya taşınıp ya lağa

yatırılırken gormuştum. Gozyaşları ve cığlıklar icinde uyandım ve

e b ev ey n im in uykusunu kac ırdım. Garip biçimde ortunmuş ve

olağandışı uzun kuş gagalı figurler Philippson'un Incil'indeki resimlerden

geliyordu.6 Onların eski bir Mısır mezar kabartmasındaki şahin

başlı tan rıla r olması gerektiğini hayal etmiştim. Bunun yanında

cozumleme, aklıma evin onundeki cimenlerde bizimle oynayan ve

adının Philipp olduğunu duşunme eğiliminde olduğum kotu huylu bir

kapıcı cocuğunu getirdi. Bana oyle geliyor ki eğitimi insanlar cinsel

ilişkiye ilişkin olarak her zaman kullandıkları Latince "ciftleşme"

sozcuğu yerine kaba deyimi ilk işittiğim kişi bu oğlandı ve şahin
başlarının secimi de acıkca bunu gosteriyordu.7 Sozcuğun cinsel anlamını
yaşamın gerceklerini iyi bilen genc hocamın yuzunden tahmin
elmiş olsam gerek. Duşte annemin yuz hatlarındaki ifade buyukbabam
olmeden birkac gun once koma icinde horlarken gorduğum goruntuden
kopya edilmişti. Duş icinde "ikincil duzeltme"nin [s.216] gercekleştirmiş
olduğu yorum bu nedenle annemin olmekte olduğu olmuş olsa gerek;
mezar kabartması buna uyuyor. Anababamı uyandırana dek kesilmeyen
bir anksiyete icinde uyanmıştım. Annemin yuzunu gorunce
ansızın sakinleştiğimi anımsıyorum; sanki onun olmemiş olduğu konusunda
guvenceye gereksinimim vardı. Ama duşun bu "ikincil" yorumu
da gelişmiş olan anksiyetenin etkisi altında yapılmıştı. Annemin
olmekte olduğunu gorduğum icin anksiyeteli değildim ama duşu bilinconcesi
duzeltmemde boyle yorumlamıştım cunku zaten anksiyete
etkisi altındaydım. Bastırma hesaba katıldığında anksiyete, geriye,
duşun gorsel iceriğinde uygun anlatım bulan karanlık ve acıkca cinsel
bir ozleme dek izlenebilir.

Bir yıldır ağır hasta olan yirmiyedi yaşında bir adam, onbir ile onuc
yaşı arasındayken duşunde defalarca (şiddetli bir anksiyeteyle birlikte)

**[Die Israelitische Bibel, Tevrat'ın tbrauice ve Almanca bir basımı, Leipzig, 1839-54 (ikinci
basım 1858). İkinci Yasa'nın dorduncu bolumunun bir dipnotu coğu kuş kafalı**

bircok Mısır tanssının gravurunu gosterir.]

**7[Sozu edilen Almanca argo sozcuk "vögel" olup "kuş" anlamına sıradan "Vogel"
sozcuğunden gelir.]**

d . d ü ř l e r i n î ř l e v î 3 0 3

baltalı bir adamın kendisini izlediğini, kendisinin kaçmaya çabaladığını ama felce uğramış gibi olduğunu ve bulunduğu noktadan kıpırdamadığını

gördüğünü bildirmişti. Bu çok yaygın türden ve cinsel olduğundan hiçbir zaman kuşkuyla nılmayan bir anksiyete düşünen iyi bir örneğidir. Çözümlemede, düşgörenin aklına önce amcasının anlattığı (düşten daha sonraki bir tarihe ilişkin) bir gece sokakta nasıl da kuşkuyla görünümüne birinin saldırısına uğradığına ilişkin bir öykü geldi; düşgören bu çağrışımdan düşü gördüğü zamanda benzer bir sahne işitmiş olabileceği sonucunu çıkardı. Baltayla ilişkili olarak yaklaşık o şualarda odun keserken bir baltayla elini yaralamış olduğunu anımsadı. Hemen sonra küçük oğlan kardeşiyle ilişkilerine geçti. Kardeşine kötü davranır ve onu yere sererdi; özellikle de bir kezinde başına botuyla tekme atmış olduğunu ve kan çıkardığını ve de annesinin, "Korkarım bir gün onu öldürecek" dediğini anımsadı. Hala şiddet konusuyla uğraşıyor gibiyken ansızın dokuz yaşına ilişkin bir anı aklına geldi. Anababası eve geç gelmiş ve o uyuyormuş gibi yaparken yatmaya gitmişlerdi; az sonra kendisine tekinsiz gelen soluma sesleri ve başka sesler işitmiş ve onların yataktaki durumlarıyla bağlantı kurabilmişti. Daha ileri düşünceler anababası arasındaki bu ilişkiyle kendisinin küçük oğlan kardeşiyle ilişkisi arasında bir benzerlik kurmuştu. Anababası arasında geceleri şiddet ve savaşım kavramı icine almıştı ve annesinin yatağında sıklıkla kan fark etmiş olmasını bu görüş lehine bir kanıt saymıştı. Erişkinler arasındaki cinsel ilişkinin onu tekinsiz bir şey olarak

gozlemleyen cocukları etkilemesinin ve onlarda anksiyete yara tmasının gundelik bir deneyim olduğunu soyleyebilirim. Bu anksiyeteyi ele aldığımız şeyin onların kavrayışının başa cıkamayacağı ve hic kuşkusuz anababalan işin icine girdiği icin reddettikleri ve bu nedenle de anksiyeteye donuşen cinsel uyarılma olduğunu one surerek acıklamışum. Yaşamın daha erken bir doneminde karşı cinsten anababaya yonelik cinsel uyarılmalar henuz bastırmayla karşılaşmamışur ve gormuş olduğumuz gibi ozgurce ifade edilirler. (Bkz. I. Cilt s. 305 v.s.)

Aynı acıklamayı cocuklarda cok sık gorulen ve varsanların eşlik ettiği gece dehşeti nobetleri (*pavor noelurnus*) icin yapmakta hicbir duraksamam olmayacaktır. Bu durumda da yalnızca anlaşılammış ve reddedilmiş cinsel itk iler sorunu bulun ab ilir. Araştırma belki de

nobetlerin ortaya çıkışında bir donemsellik gosterecektir; cunku cinsel

304 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

libidoda bir artış, yalnızca rastlantısal uyarıcı izlenimlerle değil aynı zamanda kendiliğinden gelişimsel sureclerin ardarda gelen dalgalarıyla da ortaya cıkabilir.

Bu acıklamayı destekleyebileceğim gozleme dayalı malzemedede bir yetersizlik icindeyim.8

Ote yandan cocuk hekimleri tum bu gorunguler sınıfını, ister bedensel isterse ruhsal yonden anlaşılabilir kılabilecek tek yaklaşım cizgisinden yoksun gibi görünmektedirler. Tıbbi mitolojinin at gozluklerinin, dar sınırlarıyla, bir gozlemcinin boyle olguların kavranışını

gozden k ac ırmasına neden olabileceğinin eğlenceli bir

orneğinden alıntı yapmaktan kendimi alamayacağım. Orneğim, Debacker'in

pavor nocturnus üzerine tezinden (1881, 66) alınmıştır:

Onuc yaşında sağlığı zayıf bir oğlan çocuğu endişeli ve dalgın olmaya

başlamış. Uykusu bozulmuş ve hemen hemen haftada bir kez

varsanılarının eşlik etliğ i ağır bir anksiyete nobetiyle kesintiye

uğruyormuş. Her zaman bu düşleri çok net olarak anımsamaktaymış.

Şeytanın kendisine: "Şimdi seni yakaladık, şimdi seni yakaladık!" diye

bağırduğım soyluyormuş. Sonra bir kukurt ve katran kokusu ortaya

cıkıyor ve derisinin alevler icinde yandığını goruyormuş. Duşten

dehşet icinde uyanıyor ama once bağırarmıyormuş. Sesi çıkmaya

başladığında acıkca: "Hayır, hayır, ben değil; ben hiçbir şey yapmadım!"

ya da "Lutfen yapmayın! Bir daha yapmayacağım!" ya da bazan

"Albert bunu hiçbir zaman yapmadı!" dediğini işitmekteymiş. Daha

sonra soyunmayı reddetmeye başlamış "cunku alevler onu ancak

soyunukken sarmaktaymış." Sağlığını tehdit eden bu şeytan düşlerini

gormeyi surdururken koye gonderilmiş. Orada onsekiz ayda iyileşmiş

ve onbeş yaşındayken bir keresinde şunları itiraf etmiş: "Je n'osais pas

l'avouer, mais j'eprouvais continuellement des picotements e t des surexcitations

aux *p a r t i e s* 9; a la fin, cela m'ennervait tant que plusieurs

fois j'ai pense me jeter par la fenetre du dortoir."¹⁰

Şu sonuclan çıkarmak gerçekten hic de guc değil: (1) oğlanın daha

kucukken masturbasyon yapmış olduğu, olasılıkla onu yadsıdığı ve

[1919'da eklenen dipnot:] Bunu yazdığımdan bu yana ruhcozumsel literaturde bu

turden buyuk miktarda m a lz em e ortaya atılmıştır.

9Bu sozcugu ita lik olarak ben yazdim ama onu yanliş anlamak olası değil.

10["K ab u l e t m e y e c e s a r e t e d e m i y o r d u m a m a s u r e k l i o l a r a k o r a l a r ı m d a b i r k a n ı c a l a n m a v e a ş ı n u y a n l m a d u y u m s u y o r d u m ; s o n u n d a o y l e s i n i r l e n i y o r d u m k i s ı k l ı k l a y a t a k h a n e n i n p e n c e r e s i n d e n a t l a m a y ı d u ş u n u y o r d u m ."]

D. DUŞLERİN İŞLEVİ 305

kotu alışkanlığı yuzunden ağır bir cezayla tehdit edilmiş olduğu (itirafı:

"Je ne le ferais plus" ve yadsıması: "Albert n'a jamais fait ca");

(2) erinliğin başlamasıyla birlikte masturbasyon eğiliminin cinsel organlarındaki

gıdıklanmayla yeniden canlandığı; ama (3) icinde,

bastırmayla, libidosunu baskılayan ve onu anksiyeteye donuştüren bir

savaşımın ortaya çıktığı ve anksiyetenin daha önceleri tehdit edilmiş

olduğu cezaların yerini aldığı.

Şimdi de yazarımızın çıkardığı sonuçları görelim (*a.g.e.*, 69) : "Bu

gozlemden aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir:

" (1) Zayıf sağlıklı bir oğlan cocuğunda erinliğin etkisi büyük bir zayıflık durumuna yol acabilir ve *önemli ölçüde beyin kansızlığına*" neden olabilir.

"(2) Bu beyin kansızlığı kişilik değişiklikleri, şeytan varsamları ve çok şiddetli gece (belki gündüz de) anksiyete durumları üretir.

" (3) Oğlanın şeytan takıntısı ve kendini suçlaması, onu çocukken etkilemiş olan dinsel eğitiminin etkilerine dek uzanır.

" (4) Tüm belirliler koye, biraz uzatılmış bir geziyle, fiziksel ekzersiz ve erinliğin gecmesiyle yeniden güç kazanma sonucunda yok olmuştur.

" (5) Cocuğun beyin sorunu üzerinde yatkınlaştırıcı bir etki belki

kalıtıma ve babasının gecirilmiş frengi hastalığına bağlanabilir."

Ve işte son sonuc: "Nous avons fait entrer cette observation dans le cadre des delires apyretiques d'inanition, car c'est a l'ischemie cerebrale que nous rattachons cet etat particulier."¹²

11 Bu !talikler bana ait.

p'

["B u olguyu ateşsiz zayıflık humması olarak sınıflandırdık: cunku bu özel durumu beyin kansızlığına bağladık."]

(E)

BİRİNCİL VE İKİNCİL SÜREÇLER

BASTIRMA

Duş sureclerinin ruhbilimine daha derinlemesine girme girişimini goze aldığım zaman guc bir işi izerime almıştım; hem de anlatım gucumun hic de denk olmadığı bir iş. Bu karmaşık butunun aslında eşzamanlı olan öğeleri benim onları betimlememde ancak birbiri ardından temsil edilebilirlerdi; oysa her noktayı one surerken onun dayandığı temelleri cabuklaştırıyor gibi görünmekten kacınmam gerekiyordu: bu gibi guclukler benim egemen olma gucumun otesindeydi. Tum bu olayda duş ruhbilimini toparlamam sırasında kendi goruşlerimin tarihsel gelişimini izleyemememin cezasını oduyordum. Duşler konusuna yaklaşım çizgimin benim nevrozların ruhbilimi izerine daha önceki çalışmam tarafından belirlenmiş olmasına karşın, bu çalışmayı elinizdeki çalışma için bir başvuru kaynağı olarak kullanmaya niyetlenmemiştim. Yine de istediğim gibi ters yonde ilerleyip duşleri nevrozların

ruhbilimine bir yaklaşım aracı olarak kullanacak yerde durmadan bunu yapmaya yoneltildim. Okurlarımın bu yuzden icine duştukleri tum sıkıntının bilincindeyim ama bundan kacınmanın bir yolunu bulamadım.

[Bkz.I.Cilt s. 157 n .11.]

E. BİRİNCİL VE İKİNCİL SURECLER 307

İşlerin bu durumda oluşundan duyduğum doyumsuzluğun icinde cabalarımaya daha fazla değer katacak gibi gorunen bir başka konu uzerinde biraz durmaktan hoşnutum. Kendimi, ilk bolumde gostermiş olduğum gibi otoritelerin goruşlerinin en keskin celişkilerle belirlendiği bir konuyla karşı karşıya bulmuşum. Duşler sorununu ele alışıma bu celişkili goruşlerin buyuk çoğunluğuna yer bulmuştu. Yalnızca iki tanesini —duş gormenin anlamsız bir surec olduğu goruşu [I. Cilt s. 107 v.s.] ve bedensel bir surec olduğu goruşu [I. Cilt s. 129 v.s.]— kategorik olarak yadsıma gereksinimi duymuşum. Tum bu karşılıklı olarak birbirleriyle zıtlaşan goruşleri karmaşık savımın şu ya da bu noktasında doğrulayabilmiş ve hakikatin bir kesimine ışık tutmuş olduklarını gosterebilmişim.

Duşlerin uyanıklık yaşamının uğraşlarını ve ilgilerini surdurdukleri goruşu [I. Cilt s. 61 v. s.] gizli *düş düşüncelerinin* keşfedilmesiyle tumden doğrulanmıştı. Bunlar yalnızca bize önemli gelen ve bizi buyuk olcude ilgilendiren şeylerle ilgilidir. Duşler asla küçük ayrıntılarla uğraşmazlar. Ama bunun karşıtı olan goruşu, duşlerin bir önceki gunun onemsiz supruntulerini de topladıklarını [I. Cilt s. 71 v. s.] ve bir olcude uyanıklık etkinliğinden yoksun kalmadıkca herhangi

bir temel gunduz ilgisini kontrol edemediklerini de [I. Cilt s. 71]

benimsemek icin nedenler bulduk. Bunun, duş duşuncelerine carpıtma ile değiştirilmiş bir bicimde anlatım veren duş *içeriği* icin vazgeçilmez olduğunu bulduk. Gorduğumuz gibi çağrışım mekanizmasıyla ilişkili nedenlerle, duş sureci, uyanıklık duşunce etkinliği tarafından henüz istenmemiş olan yeni ve onemsiz malzemeyi kontrol etmeyi daha kolay bulur ve de sansur nedenleriyle ruhsal yoğunluğu, önemli ama karşı cıkılabilir olandan onemsiz olana aktarır.

Duşlerin hipermezik olduğu [I. Cilt s. 65 v. s.] ve cocukluktan gelen malzemeye gecit verdikleri [I.Cilt s. 69 v. s.] oğretimizin koşe taşlarından birini oluşturmuştur. Duş kuramımız, bebeklikten koken alan istekleri duşlerin oluşumunun vazgeçilmez itici gucu sayar.

Uyku sıra s ın d ak i d iş duşusal uyanların deneyse l olarak gosterilmiş olan önemine doğal olarak hic kuşku duymadık [I. Cilt s. 76 v. s.] ama bu malzemenin, duş isteğiyle, gunduz etkinliğinden artan duşunce kalıntılarının aynısı bir ilişki icinde bulunduğunu gosterdik. Duşlerin nesnel duşusal uyanları tıpkı yanılısamalar gibi yorumladığı goruşunu [I. Cilt s. 81 v. s.] reddetmek icin de hicbir neden gormedik; ama bu yorum icin, başka yazarlar tarafından belir

v n. d ü ř s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

lenmemiş olarak bırakılmış bir neden sağlayan guduyu bulduk. Yorum, algılanan nesnenin uykuyu kesintiye uğratmayacağı ve istek doyurmanın amacları icin kullanılabileceği bir bicimde gercekleşir. Duyu organlarında, varlıkları Trumbull Ladd [1 8 9 2 :1. Cilt s. 85 v.s.na bkz.]

tarafından kanıtlanmış olan, uyku sırasındaki öznel uyarılma durumlarına gelince, onları düşlerin özel bir kaynağı olarak benimsemediğimiz doğrudur: ama onları düşlerin gerisinde işlemekte olan anıların gerileyici canlanmasının bir sonucu olarak açıkladık.

Yaygın olarak düş görme açıklamalarında temel bir nokta olarak alınmış olan [I. Cilt s. 86 v. s.] *içsel* organsal duyumsamalar bizim kuramımızda yerini (ama daha alçak gönüllü bir yeri) korumuştur. Bu tür duyumsamalar —örneğin düşmeyi duyumsama, ya da havada yuzmeyi ya da ketvurulmayı— herhangi bir anda ulaşılabilen ve düşişleminin gerektiğinde düş düşüncelerini ifade etmek için kullandığı bir malzeme sağlar.

Düş sürecinin hızlı ya da ani olduğu görüşü [I. Cilt s. 116] bizim görüşümüze göre önceden biçimlendirilmiş düş içeriğinin algılanması açısından doğrudur; düş sürecinin önceki kesimlerinin yavaş ve dalgalanmak bir akışı olması olasıdır. En kısa zaman parçasına sıkıştırılmış büyük miktarda malzeme içeren düşler bilmecesinin çözümüne bir katkıda bulunabildik; bunun bu gibi durumlarda akılda zaten var olan hazır malzemenin kullanılması olduğunu one surduk.

Düşlerin bellek tarafından carpıtılıp bazı kısımlarının atılması olgusu [I.Cilt s. 97-98] bizim tarafımızdan benimsendi ama bizim görüşümüzde hiçbir engel oluşturmadı; çünkü düş oluşumunun başından beri işlemekte olan carpıtıcı bir etkinliğin son ve görünür kesiminden başka bir şey değildi.

Aklın geceleyin uyuduğu mu [I. Cilt s. 106 v.s.] yoksa tüm yeteneklerini

gunduz olduğu gibi emrinde mi tuttuğu [I. Cilt s .112 v.s.]

yolundaki tepki uyandırıcı ve görünürde uzlaşmaz tartışmaya gelince

her iki yanın da haklı olduğunu ama hiçbirinin tumuyle haklı olmadığını

bulduk. Duş düşünceleri icinde, akıl aygıtının hemen tum

kaynaklarını işleyen hayli karmaşık bir zihinsel işlevin kanıtlarını bulduk.

Yine de bu duş düşüncelerinin gunduzden koken aldığı reddedilemezdi

ve aklın uyku durumu diye bir şeyin var olduğunu varsaymak da

zorunluydu. Boylece uyku durumunu belirleyen şeyin zihinsel bağların

cozulmesi değil, gunduzun egemen olan ruhsal sistemin uyku isteği

uzerine yoğunlaşması olduğunu göstermiş olmamıza karşın kısmi

E. BİRİNCİL VE İKİNCİL SURECLER 309

uyku kuramı [I. Cilt s. 128] da değerini o rtay a koymuş oldu. Dış

dunyadan so y u tlanm a etmeni [I. Cilt s. 61 v.s.] bizim şemamızda

onemini korur; tek belirleyici olmamakla birlikte duşlerde temsilin

gerileyici nite liğini olası kılmaya yardım eder. Duşunce akışının istencili

yonetiminin terk edildiği [I. Cilt s. 101 v. s.] reddedilemez; ama

bu zihinsel yaşamı tum amaclarından yoksun bırakmaz, cunku nasıl

olduğunu gorduğumuz uzere istencili amaclı duşunceler terk edildikten

sonra isten c d ış o la n la r yönetimi ele alır. Duşle rde çağrışımsal

bağlantıların gevşediğini [I. Cilt s. 110] benimsemekle kalmadık; onun

sanılandan co k daha ileriye uzandığım gosterdik; ancak bu gevşek

bağlantıların yalnızca gecerli ve onemli olanlar icin zorunlu yerineg

e c en lc r o ld u ğ u n u b u ld u k . Duşleri sa cm a o la rak b e tim lem iş

olduğumuz oldukca doğrudur ama ornekler bize bir duşun sacma gibi

gorunduğu zarnan bile ne denli anlamlı olabileceğini gosterdi.

Duşlere yakıştırılan işlevler konusunda hicbir goruş ayrılığımız olmadı.

Duşlerin akıl icin bir guvenlik supabı gibi davrandığı goruşu [I.

Cilt s. 130] ve Robert'ın [1886, 10 v.s.] sozcukleriyle her turden zedeleyici

şeyin duşte temsil edilmekle zararsız hale getirildiği bizim

d u şle rde o rta y a cıkan cift istek doyurma kuramımızla tastamam

cakışmakla kalmamakta, dile getiriliş bicimi bize Robert'ın kendisine

geldiğinden daha anlamlı gelmektedir. Duşlerde, aklın işleyişinin

başıboş bırakıldığı goruşu [I. Cilt s. 134] bizim kuramımızda duşlerin

akışına izin veren bilinconccsi etkinlik olgusuyla temsil edilir. "Aklın

duşlerde embriyonik [dolutsel — *ç. n.*] bir bakış acısına geri donduğu"

biciminde cumlecikler ya da Havelock Ellis'in [1899, 721] duşleri betimlemek

icin kullandığı sozcukler — "kapsamlı duyguların ve eksik

d u ř u n c e le rin ark a ik bir d u n y a s ı"— [I. Cilt s. 112] duşle rin

o lu ř u m u n d a gunduzun bask ılanmış ilkel e tk in lik b ic im le rin in

sozkonusu olduğu bicimindeki kendi varsayımımızın mutlu onculeri

olarak bizi etkiler. Sully'nin [1893, 362] yazmış olduklarını tumuyle

kendimizin olarak benimseyebilmiştik: "Duşlerimiz bu birbirini izleyen

[daha eski] kişilikleri koruma aracıdır. Uyuduğumuzda nesnelere

bakış ve onlardan duygulanışın daha eski bicimlerine, cok onceleri

bize egemen olmuş itkilere ve etkinliklere geri doneriz." [I. Cilt s.

112]' "Baskılanmış" [1. Cilt s. 133] olanın "duşun itici gucu" haline

gelmesi Delage [1891] icin ne kadar gecerliyse bizim icin de o kadar

geceri idir.

'[S on iki cumle 1914'de eklenmiştir.]

310 v u. d ü ş s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

Scherner [1861] tarafından "duş imgelemi"ne verilen onemi tam o larak değerlendirildik; Scherner'ını kendi yorumlarını da; [I. Cilt s. 134 v.

s.] ama onları sorunun içinde farklı bir konuma taşımak zorundaydık.

Konu düşlerin imgelemi yarattığı değil, daha çok imgelemin bilinc dışı

etkinliğinin düş düşüncelerinin yapılanmasında daha büyük bir payı

bulduğuydu. Düş düşüncelerinin kaynağını göstermiş olduğu için

Scherner'e borclu kaldık ama onun düş-işlemine yuklediği hemen her

şey aslında bilinc dışının, düşler için kışkırtıcı ajan oluşu nevroitik belirtiler

icin oluşundan daha az olmayan, gündüz etkinliğine yorulabilirdi.

"Düş-işlemi"ni oldukça farklı bir şey olarak ve çok daha dar anlamda

ayırt etmek zorundaydık.

Son olarak düşlerle akıl hastalıkları arasındaki ilişkiyi [I. Cilt s.

141 v.s.] hiçbir biçimde terk etmedik ama onu yeni bir zeminde daha

sağlam bir biçimde kurduk.

Boylece onları daha üst düzeyde bir birlikte birleştiren düş kuramımızın

yeniliği sayesinde kendi yapımız içinde daha önceki yazarların

çok değişik ve çelişkili bulgularına yer bulabildik. Bu bulgulardan

bazılarına başka kullanımlar getirdik ama pek azını tumden

reddettik. Yine de binamız henüz tamamlanmamıştır. Ruhbilimin karanlıklarına

doğru yolumuzu acmada uğraştığımız pek çok şaşkırtıcı sorunun

dışında yeni bir çelişkiyle başımız dertte gibi görünuyor. Bir

yandan düş düşüncelerinin tumuyle normal bir zihinsel etkinlikten

doğduğunu varsaydık; ama ote yandan duş duşunceleri arasında duş
iceriğine dek uzanan ve sonra duş yorumumuzun gidişi icinde yinelediğimiz
oldukca anormal bircok duşunce sureci keşfettik. "Duş-işlemi"
diye betimlediğimiz her şey ussal duşunce surecleri diye tanıdığımız
şeyden o denli ayrılıyordu ki daha onceki yazarların duşlerdeki duşuk
duzeyde ruhsal işleyişe getirdikleri en ağır eleştiriler tumden haklı
cıkmiş gibi gorunuyordu.

Bu gucluğe karşı aydınlanma ve yardımı ancak araştırmamızı biraz
daha ileriye goturerek sağlayabiliriz. Ben de bir duşun oluşumuna
yoneltebilecek bağlantılardan birinin daha yakından incelenmesini toparlayarak
başlayacağım.

Keşfetmiş olduğumuz uzere bir duş gunluk yaşamımızdan tureyen
ve tumuyle mantıksal bir dizi oluşturan bircok duşuncenin yerini alır.

O halde bu duşuncelerin bizim normal zihinsel yaşamımızdan koken
aldığından kuşku duyamayız. Duşunce katarlarımıza yakıştırdığımız

E. BİR tN C İL VE İKİNCİT L SURECLER 311

tum yuksek değerlerin ve onları ust duzeyde k a r m a çık b a ř a rıla r o la rak
nitelememizin bir kez daha duş duşunceleri icinde bulu nm a sı gerekir.

Ancak bu duşunce etkinliğinin uyku sırasında g erc ekle ştiğini varsaymaya

hic gerek yok — b u ray a kadar bizim yerleşik uyku d u rumu tab lomuzu

ağır bicimde k arıştıracak b ir ola sılık. T ersin e , bu d u ř u n c e l e r

p e k a l a b ir o n c e k i g u n d e n k o k e n a l m i ř , b i l i n c i m i z t a r a f i n d a n

başlan g ıctan beri g o zlemlememiş o la rak ile rlem iş ve d e u y k u n u n

başlangıcında zaten tamamlanmış olabilirler. Bundan cıkarabileceğimiz

tek sonuc bunun *düşüncenin en karmaşık b aşarılarının bilincin y a r dımı*
olmaksızın olası olduğunu kanıtladığıdır — histeri ya da takıntılı
düşunc ele ri olan her h astanın ru h co zum lem e sin d en o ğ renm em iz in
olası olmadığı bir olgu. Bu düş düşünceleri k esin lik le b ilin ce kabul
edilemez değildir; gündüzün bilincli hale gelmemelerinin pek co k n e deni
olabilir. Bilincli hale gelme özel bir ruhsal işlevin, [s. 263] yani
dikkatin, — yalnızca özel bir miktarda sağlanabiliyor gibi gorunen bir
işlev— uygulanmasıyla bağlantılıdır ve bu sozkonusu d u ş u n c e k a tarından
başka bazı amaclara sapmış o lab ilir.² Bu tur d u ş u n c e k a ta rlarının
bilincten geri cek ild ik leri b a ş k a bir yol d a vardır. B ilin c li
düşünmemizin gidişi dikkat uygulamada özel b ir yolu iz led i ğ im iz i
bize g o ste rir. Eğer bu yolu izlerken e le ş tiri k a ld ı ram a y a c a k bir
düşunceye rastlarsak dururuz: dikkat yukunu düşürürüz. Şimdi boyle
başlatılan ve durdurulan düşünce katarı dikkat yeniden uze rine donmeksizi¹¹
şu ya da bu noktada dikkati zorlayacak ozellikle yuksek derecede
bir yoğunluğa ulaşana dek kendini surdurebilir. Boylece, e ğ e r bir
düşunce k a ta rı yanlış ya d a o andaki zihinsel amac icin y a ra rsız
olduğuna ilişkin bir yargı tarafından başlangıçta (belki de bilincli olarak)
red d e d ilm iş se , so n u c , düşünce k a ta rın ın , b ilin c ta ra fin d an
gozlemlenmeden, uykunun başlangıcına dek ilerlemesi olabilir.
Toparlayalım: boyle bir düşünce katarını "bilinconcesi" diye b e timliyoruz;
onu tumuyle ussal sayıyor ve ya basitce ihmal edilmiş ya
da durdurulmuş ve baskılanmış olduğuna inanıyoruz. Bir düşünce k a tarının
ortaya çıkışını nasıl canlandırdığımızla ilişkin apacık bir eklenti

yapalım. Amaçlı bir düşünceden ba ş lay a rak "y u k lem e ene rjisi"

dediğimiz belli miktarda bir uyarılmanın o amaçlı düşünce tarafından

“["Dikkat" kavramı Freud'un daha sonraki yazılarında pek küçük bir rol oynar. Ote

yandan "Bilimsel Bir Ruhbilim Projesi"nde (Freud, 1950a) belirgin olarak çizilir. Ayrıca s. 295 v e 330'a da bkz.]

312 v u. d ü ş s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

secilmiş çağrışım yolu boyunca yer değiştirdiğine inanıyoruz, "ihmal

edilmiş" bir düşünce kalan bu yuku *almamış* bir katardır: "baskılanmış"

ya da "reddedilmiş" bir düşünce katarı bu yuku *geri çekilmiş* bir

katardır. Her iki durumda da kendi uyarılmalarına bırakılırlar. Belirli

koşullarda amacsal yuku olan bir düşünce katan bilincin dikkatini kendine

cekebilir ve bu durumda bilinc ajanı aracılığıyla bir "aşırı-yuk"

alır. Birazdan bilincin doğası ve işlevi hakkındaki bizim görüşümüzü

acıklamak zorunda olacağız. [Bkz. s. 330 v.s.]

Bilinconcesi icinde bu biçimde gitmeye ayarlanmış bir düşünce katarı

ya kendiliğinden kesintiye uğrar ya direktir. Bu sonuçlardan birincisini

katara ilişik enerjinin ondan yayılan tüm çağrışımsal yollar boyunca

yayıldığı biçiminde betimliyoruz: bu enerji tüm bir düşünceler

şebekesini belirli bir süre süren ve sonra, deşarj arayan uyarılma bir

dinlenme yuküne dönüşürken, yavaş yavaş sonen bir uyarılma durumuna

getirir. Eğer bu ilk sonuç izlenirse sürecin düş oluşumu sozkonusu

olduğu sürece artık bir önemi yoktur. Ancak bilinconccmizde pusuya

yatan bilincdışımızdaki kaynaklardan ve her zaman lıazırda bulunan

isteklerden türeyen başka amaçlı düşüncelerde vardır. Kendi araçlarına

bırakılmış olan düşünceler grubuna ilişik uyarılmanın kontrolünü ele

geçirebilir: onunla bilinc dışı bir istek arasında bir bağlantı kurabilir ve bilinc dışı isteğe ilişkin enerjiyi ona "aktarma" yapabilirler. Bundan sonra ihmal edilmiş ya da baskılanmış düşünce katarı, aldığı takviyenin ona bilince girmek için hiçbir hak vermemesine karşın bir diretme konumundadır. Bunu, o ana dek bilinç dışı bir düşünce katarı olan şeyin şimdi "bilinc dışına çekilmiş" olduğunu söyleyerek ifade edebiliriz. Bir düşün oluşumuna yöneltebilecek başka bağlantılarda vardır. Bilinç dışı düşünce katarı bilinc dışı isteğe en baştan bağlanmış ve bu nedenle egemen amaçlı yuk tarafından reddedilmiş olabilir: ya da bir bilinc dışı istek başka nedenlerle (belki de bedensel nedenlerle) etkin hale gelmiş ve *Bö.* tarafından yüksüzleştirilmiş ruhsal kalıntılara, onlar kendisiyle buluşmak için yarı yolu geçmeden, bir aktarım yapmaya uğraşıyor olabilir. Ama her uc durum da aynı sona ulaşır: bilinç dışı düşünce olmayıp ama bilinc dışı bir istekten bir yuk almış olan ve bilinç dışına kabul edilen bir düşünce katarı.

Bu noktadan sonra düşünce katarı artık normal ruhsal süreçler olarak kabul edemeyeceğimiz ve bizi şaşırtan bir sonuca —psikopatolojik

E. BİRİNCİL VE İKİNCİL SÜRECLER 313

bir yapıya— yönelen bir dizi değişime uğrar. Bu süreçleri sayacak ve onları sınıflandıracam.

(1) Tek tek düşüncelerin yoğunluğu *en bloc* [kitle halinde — c.n.]

deşarj olanağı kazandır ve büyük yoğunlukları bağlamış belirli düşünceleri biçimlendirmek üzere bir düşünceden diğerine geçer. [Bkz.

s. 62.] Bu süreç birçok kez yineleniği için tüm bir düşünce katarının

yoğunluğu, sonunda tek bir düşünsel öğe üzerinde yoğunlaşır. Burada düş-ışlemiııden tanıştığımız "sıkıştırma" ya da "yoğunlaştırma" olg u suyla karşılaşılıyor. Düşlerin bizim üzerimizde yarattığı şaşkırtıcı etkiden asıl sorumlu olan budur: çünkü zihinsel yaşamda normal olup da bilince ulaşabilen buna benzer başka hiçbir şey bilm iyoruz. Normal zihinsel yaşamda da tüm bir düşünceler zincirinin düğüm noktası ya da son ürünü olarak yüksek derecede ruhsal bir önem kazanan düşünceler buluruz: ama onların önemi içsel algılamaya a c ık c a d u y u s a l bir biçimde ifade edilmezler: algısal sunumları hiçbir bakımdan ruhsal önemlerinden daha yoğun değildir. Öte yandan yoğunlaştırma sürecinde her ruhsal iç ilişki onun düşünsel içeriğinde bir *şiddetlenme*ye dönüşür. Bir kitabı baskıya hazırlarken metni anlamada özel önemi olan bazı sözcükleri aralıklı ya da italik yazdığım da ya da konuşmada aynı sözcüğü daha yüksek sesle, daha yavaş ve özel bir vurgulamayla söylediğimde de durum aynıdır. Bu iki benzetmeden birincisi bize hemen düş-ışlçminin kendisinin sağladığı bir örneği anımsatır: Irma'nın enjeksiyonu düşünde "*trimeilamin*" sözcüğü [I. Cilt s. 168], Sanat tarihçileri en eski tarihsel heykeltıraşların benzer bir ilkeye uyduklarına dikkatimizi çekerler: kişilerin rütbelerini büyüklükleriyle temsil ederek anlatırlar. Bir kral, tebasmdan ya da yenilmiş düşmanlarından iki ya da üç kez büyük temsil edilir. Roma döneminden bir heykeltıraş aynı sonucu üretmek için daha incelikli yöntemler kullanırdı. İmparatorun heykeli ortada ayakta ve özenle biçimlendirilir düşmanları ise ayaklarının dibine serilirdi: ama artık çocuklar arasında bir dev olmazdı. Günümüzde astların ustlerini selamlarkenki eğilmesi aynı eski temsil

ilkesinin bir yansımasıdır.

Duşlerdeki yoğunlaştırmanın ilerleyeceği yon, bir yandan mantıksal bilinconcesi ilişkiler, ote yandan da bilincdışındaki gorsel anların uyguladığı cekim tarafından belirlenir, Yoğunlaştırma etkinliğinin so nucu algısal sisteme doğru bir yolu zorlamak icin gerekli yoğunluklara ulaşılmasıdır.

(2) Yine yoğu n lu k la r ın a k ta r ı l a b ilm e o z g u r lu ğ u say e sin d e .

314 v u. d ü ř s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

yoğunlaştırmanın etkisi altında, uzlaşmalara benzeyen "ara duşunceler" oluşturulur. (Bkz. buna ilişkin verdiğim pek cok orneğe [orn. s. 27 v. s.].) Bu da yine asıl vurgunun "doğru" duşunsel oğenin secimi uzerine yapıldığı normal duşunce zincirlerinde işitilmemiş bir şeydir. Ote yandan bilinconcesi duşunceleri konuşmada ifade etmeye calıştığımızda bileşik yapılar ve uzlaşmalar dikkate değer sıklıkta ortaya cıkar. O zaman onlar "dil surcmeleri" turunden sayılırlar.

(3) Yoğunluklarını birbirine aktaran duşunceler *en gevsek karşılıklı ilişki* icinde bulunurlar. Normal duşuncemiz tarafından kucumsenen ve esprilerin kullanımına surulen turden cağrışımlarla bağlanmışlardır. Ozelde eşseslere ve sozel benz erliklere dayanan c ağrışımların diğerleriyle eşit değerde sayıldığını goruruz.

(4) Karşılıklı olarak zıtlaşan duşunceler birbirini ortadan kaldırmak icin hicbir girişimde bulunmaz, yanyana direnirler. Sıklıkla *sanki aralarında hicbir çelişki yokmuş gibi* yoğunlaştırmalar oluşturmak uzere birleşirler ya da bilincli duşuncelerimizin hicbir zaman kaldıramayacağı

ama eylemlerimizde sıklıkla izin verilenler gibi uzlaşmalara varırlar.

Bunlar onceden mantıksal çizgilerde oluşturulan duş düşüncelerinin duş-işleminin gidişi icinde uğradıkları en carpıcı anormal sureclerden bazılarıdır. Bu sureclerin temel niteliğinin, yukleyici enerjiyi hareketli ve *deşarj yeteneğinde* kılmasına yapılan vurgu olduğu gorulecektir; yuklerin bağlandığı ruhsal öğelerin icerik ve anlamlarının onemleri azmış gibi ele alınmışlardır. Yoğunlaştırma ve uzlaşmalar oluşturmanın yalnızca gerilemeyi kolaylaştırmak adına gerçekleştirildiği yani düşünceleri imgelere donuşturma sorunu ortaya çıktığında olduğu varsay ılabilirdi. Ama imgelere boylesi gerilemelerin bulunmadığı —orn. "Autodidasker" duşu; Profesör N. ile soyleşi duşu [s. 32 v.s.]— düşlerin cozumlemesi —ayrıca bireşimi de— diğerleriyle aynı yerdeğiştirme ve yoğunlaştırma sureclerini sergiler.

Boylece düşlerin oluşumunda temelden farklı iki ruhsal surecin sozkonusu olduğu sonucunu cıkarmaya yoneltiyoruz. Bunlardan biri normal düşünceden hic de daha az gecerli olmayan son derece ussal duş düşünceleri uretir; diğeri ise bu düşünceleri en ust derecede şaşirtıcı ve usdışı olan bir bicimde ele alır. Daha once VI. Bolumde bu ikinci ruhsal sureci asıl duş-işlemi olarak ayırmıştık. Şimdi onun kokenine nasıl bir ışık tutabiliriz?

Eğer nevrozların, ozellikle de histerinin ruhsal bilimi uzerine çalışmaE.

BİRİNCİL VE İKİNCİL SURECLER 315

da biraz ilerlememiş olsaydık bizim icin bu soruyu yanıtlamak o la naksız o lurdu. Aynı usdışı ruhsal su re c le rin ve b e lirlem ed iğ im iz

başkalarının histerik belirtilerinin üretimine egemen oldukları bilmiştik.

Histeride de bir dizi son derece ussal, geçerlik bakımından bilinçli düşüncelerimize eşit düşünceyle karşılaşıyoruz; ama başlangıçta onların bu biçimdeki varoluşları hakkında hiçbir şey bilmeyiz ve onları ancak sonradan yeniden kurabiliriz. Herhangi bir noktada dikkatimizi çekecek olurlarsa üretilmiş olan belirtiyi çözümleyerek bu normal düşüncelerin anormal bir işleme uğratıldığını keşfederiz: *yoğunlaştırma ve uzlaşma oluşumu aracılığıyla, yüzeysel çağrışımlar ve çelişkilerin gözardı edilmesiyle ve belki de gerileme yolu boyunca belirliye dönüştürülmüşlerdir*. Duş işleminin belirgin özellikleri ile psikonevrotik belirtileri ortaya çıkaran ruhsal etkinlik arasındaki tam özdeşlik açısından histeriden çıkardığımız sonuçları duşla re taşımakta haklı olduğumuzu duyumsuyoruz.

Buna göre histeri kuramından aşağıdaki savı ödünç alıyoruz; *normal bir düşünce katarı yalnızca üzerine bebeklikten türeyen ve bir bastırma durumunda bulunan bilinçdışı bir istek aktarılmışsa betimlemiş olduğumuz türden anormal ruhsal bir işleme uğrar*. Bu savı uygun olarak duş kuramımızı, itici gücü sağlayan duş isteğinin değişmez biçimde bilinçdışından köken aldığı varsayımı üzerine kurduk — öyle bir varsayım ki her ne kadar cürretsel de olsa genele geçerli olduğunun kanıtlanamayacağını benimsemeye kendim de hazırım.

Ama daha önce pek çok kez rol verdiğimiz "bastırma" ile ne demek istendiğini açıklamak için ruhsalbilimsel iskelemizde bir basamak daha ileri gitmemiz gerekir.

Daha önce [s. 285 v.s.] ilkel bir ruhsal aygıt kurgusunu incelemiş ve etkinliklerinin bir uyarılma birikiminden kaçınmak ve kendini olabildiğince uyarılmasız olarak sürdürmek cabası tarafından düzenlendiğini görmüştük. Bu nedenle, bir refleks aygıtının planı üzerine kurulmuştur. İlk planda bedeni içinde içsel değişimler meydana getirme aracı olan devinim gücü, bir deşarj yolu olarak emrindedir. Bir "doyum yaşantısı"nın ruhsal sonuçlarını tartışarak sürdürüldüğü; bu bağlamda da (bizi ilgilendirmesi gerekmeyen değişik yollardan ortaya çıkan) uyarılmanın birikmesinin hazzsızlık olarak duyumsandığını ve bunun uyarılmada bir azalmayı kapsayan ve haz olarak duyumsanan doyum yaşantısını yineleme görüşüyle aygıtı harekete geçirdiğini ifade

316 v n. d ü ş s ü r e ç l e r i n i n r u h b i l i m i

eden ikinci bir önerme ekleyebildik. Aygıt içinde hazzsızlıktan başlayıp hazzı hedefleyen böyle bir akıma "istek" adını verdik ve yalnızca bir isteğin aygıtı harekete geçirebileceğini ve aygıt içinde uyarılmanın gidişinin haz ve hazzsızlık duyguları tarafından otomatik olarak düzenlendiğini öne sürdük, ilk istek duyma doyumun anısının varsanısal bir biçimde yüklenmesi gibi görünmekteydi. Ancak eğer tüketim noktasına dek sürdürülmeseler bu varsanıların isteğin kesilmesini ya da doyuma ilişkin hazzın ortaya çıkmasını sağlamaya yelmeyecekleri kanıtlanmıştır.

Mncmik yüklerin algıya kadar ve oradan ruhsal güçlere bağlanmak üzere ilerlemesine izin vermeyecek ikinci bir etkinlik —ya da bizim değişimimizle ikinci bir sistemin etkinliği— gerekli hale gelmiştir: o,

gereksinimden doğan uyarılmayı, en sonunda istencli devinimler yoluyla, doyum nesnesinin gercek bir algısına ulaşmayı olası kılmak üzere dış dünyayı değiştiren dolambaçlı bir yonuc saptırır. Ruhsal aygıtın şematik resmini bu noktaya dek daha once ozetlemiştik: iki sistem, tam gelişmiş aygıtta *Bd.* ve *Bö.* diye tanımladığımız şeylerin tohumlarıydı.

Devinim gucunu dış dünyada etkin olacak değişimler yapmak üzere kullanabilmek icin miiemik sistemlerde pek cok yaşantının birikmesi ve bu mncmik malzemedeki pek cok kalıcı çağrışımsal kaydın değişik amaçlı duşunce tarafından çağırılması gerekir. [Bkz. s. 262.] şimdi onermelerimizi bir adım daha oteye goturebiliriz. Surekli olarak yolunu duyumsayan ve donuşumlu olarak yukler gonderip onları geri ceken bu ikinci sistem, bir yandan tum bellek malzemesini ozgurce emrinde bulundurmaya gereksinir: oysa ote yandan da eğer değişik duşunce yolları boyunca buyuk miktarlarda yuk gonderse ve onların hic yararsız amaçlarda tukenmesine, boylece de dış dünyayı değiştirmek icin sağlanabilecek niteliğin azalmasına neden olsa bu gereksiz bir enerji harcaması olurdu. Bu nedenle etkinlik adına bu ikinci sistemin enerji yuklerinin buyuk bir kısmını bir dinlenme durumunda sakladığını ve yalnızca kucuk bir kesimini yerdeğişirmede kullandığını ongordum. Bu sureclerin mekanizmasını pek de bilmiyorum; bu duşunceleri ciddiye almak isteyen herhangi bir kişi onlara fiziksel benzeşimler aramak ve noronların uyarılmasına eşlik eden devinimleri resimlemek icin bir yol bulmak zorundadır. Tek direktiğim şey *ilk* 'P' -sistem in in etkinliğinin

uyarılma niceliklerinin özgür deşarjını guvence altına almaya

yonelik olduğu: *ikinci* sistemin ise kendisinden doğan yukler aracılıE.

BIRINCIL VE İKİNCİL SURECLER 3 1 7

ğıyla bu deşarja *ketvurmayı* ve hic kuşkusuz eşzamanlı olarak onun

duzeyini de y u k se lte rek , yuku, d in lenm e yukune donuşturmeyi

başardığı duşuncesidir. Bu nedenle ikinci sistemin egemenliği alunda

uyarılmanın deşarjının, ilk sistemin egemenliği altında hukum suren

mekanik koşullardan cok farklı koşullar tarafından yönetildiğini varsayıyorum.

ikinci sistem, araştırıcı duşunce etkinliğine bir kez ulaşınca

uyarılmalara ketvurmayı ve baraj kurmayı bırakır ve onların kendilerini

devinimde deşarj etmelerine izin verir.

Eğer ikinci sistemin deşarj uzerine uyguladığı bu kelvurma ile

hazsızlık ilkesinin³ etkilediği duzenleme arasındaki ilişkileri gozonune

alacak olursak bazı ilginç duşunceler gelecektir. Birincil doyum

yaşantısının karşısavını —yani *bir dış tehdit yaşantısını*— inceleyelim.

Varsayalım ki ilkel aygıt acı verici bir uyarılma kaynağı olan

algısal bir uyarının saldırısına uğramış olsun. Bunun arkasından bir

tanesi aygıtı uyarandan ve aynı zamanda da acıdan geri cekene dek

eşgudumlenmemiş devinimsel gosteriler gelecektir. Eğer algı yeniden

ortaya cıkarsa, algı bir kez daha ortadan kalkana dek devinim (belki de

bir kacma devinimi) hemen yinlenecektir. Bu durumda acı kaynağının

algısını, ister varsanısal isterse başka bir bicimde yeniden yuklemek

icin hicbir eğilim kalmayacaktır. Tersine, eğer onu yeniden c an landırarak

herhangi bir şey olursa ilkel aygıtta rahatsız edici mnemik

imgeyi hemen atmak için bir eğilim olacaktır; bunun da tek nedeni eğer onun uyarılması algıyı taşkına uğratacak olursa hazsızlığı harekete geçirecek (ya da daha doğru bir deyişle harekete gecirmeye *başlayacak*) olmasıdır. Daha önceki algıdan kaçmanın bir yinelenmesinden başka bir şey olmayan anıdan kaçınma, belleğin, algıya benzemeyen bir biçimde bilinci uyarmaya böylece de kendine yeni yük çekmeye yeterli bir niteliği bulunmamasıyla da kolaylaştırılır. Bir kez rahatsızlık vermiş herhangi bir şeyin ruhsal bellek sürecinden bu düzenli ve cabasız kaçınma, bize, *ruhsal bastırma*'nın prototipini ve ilk örneğini sağlar. Rahatsızlık verici olandan bu kaçınmanın —bu devekuşu politikasının— çoğunun erişkinlerin normal zihinsel yaşamlarında hala görülebildiği bilinen bir olgudur.

O halde hazsızlık ilkesinin bir sonucu olarak ilk ^ - s i s t e m i uzlaşmaz herhangi bir şeyi düşüncelerinin bağlamına yerleştirme yeteneğinden tümüyle yoksundur, istek dışında hiçbir şey yapamaz.

3[Daha sonraki çalışmalarında Freud bundan "haz ilkesi" diye söz eder.]

3 1 8 vn. DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

işle r bu noktada kalsaydı ikinci sistemin düşünce etkinliği tıkanırdı; çünkü o yaşantının ortaya çıkardığı *tüm* anılara özgürce ulaşabilmeyi gereksinir. Şimdi iki olasılık ortaya çıkar. Ya ikinci sistemin etkinliği kendini hazsızlık ilkesinden tümüyle bağımsız kılacak ve anıların hazsızlığına aldırmadan ilerleyecektir; ya da hazsızlık yaratıcı anıları hazsızlığın ortaya çıkmasını önlemeye olanak verecek bir biçimde yüklemenin bir yolunu bulacaktır. Bu olasılıklardan birincisini bir yana

bırakabiliriz; çünkü hazsızlık ilkesi, uyarılmanın gidişini ikinci sistemde de birinci sistemde olduğu kadar acık olarak düzenler. Sonuçta elimizde ikinci sistemin, bir hazsızlığın gelişimi yönündeki (bir devinimsel sınır'lenmenin deşarjıyla kıyaslanabilecek) deşarj da aralarında bulunmak üzere, deşarjla rına ketvuracak biçimde anıları yüklediği biçimindeki diğer olasılık kalır. Böylece ikinci sistemin yüklenmesinin uyarılmanın deşarjında eşzamanlı bir ketvurmayı düşündüğü önermesine iki yonden yöneltilmiş olduk: hazsızlık bakımından ve de [son paragrafta gösterildiği gibi] sınır'lenmede en az harcama ilkesi açısından. Bunu iyice aklımızda tutalım, çünkü bu tüm bastırma kuramının anahtarıdır: *ikinci sistem bir düşüncüyü yalnızca eğer o kendisinden doğabilecek herhangi bir hazsızlık gelişimine ketvurabilecek bir konumdaysa yükleyebilir*. Bu ketvurmadan kaçınabilecek herhangi bir şeye birinci olduğu kadar ikinci sistem de ulaşamaz; çünkü hazsızlık ilkesine uygun olarak hemen terkedilecektir. Ancak hazsızlığa ketvurulmasının lam olması gerekmez: onun başlangıcına izin verilebilir çünkü bu, ikinci sistemi söz konusu anının doğası ve düşünce sürecinin göz önünde bulundurduğu amaca olası uygunsuzluğu konusunda bilgilendiren şeydir.

Yalnızca ilk sistemin benimsediği ruhsal süreci "birincil surec"; ikinci sistem tarafından zorlanan ketvurma sonucundaki süreci de "ikincil surec" diye tanımlamayı öneriyorum.⁴

[Birincil ve ikincil sistemler arasındaki fark ve onların içinde ruhsal işleyişin farklı olduğu önermesi Freud'un kavramlarının en temel olanları arasındadır. Bunlar

(s.316 v.s.nda ve bir sonraki Kesim in başlangıcında gösterildiği gibi) ruhsal enerjinin

iki biçimde ortaya çıktığı kuramıyla ilişkilidirler: "özgür" ya da "devingen"

(*Bd.* sisteminde ortaya çıktığı gibi) ve "bağlı" ya da "dinlenmede" (*Bö.* sisteminde olduğu gibi). Freud bu konuyu tartıştığı sonraki yazılarında (örn. "Bilinçdışı"

üzerine makalesi, 1915c, V. Kesimin sonu ve *Haz ilkesinin Ötesinde*, 1920#, IV.

Bölüm) bu ikinci ayrımı Breuer tarafından ortak çalışmaları *Histe ri Üzerine*

Çalışmalar'da (1895) ifade edilen bazı düşüncelere bağlar.]

E. BİRİNCİL VE İKİNCİL SURECLER 3 1 9

İkinci sistemin birincil sureci düzeltmek zorunda olduğu b ir başka

neden bulunduğunu gösterebilirim. Birincil surec, birikmiş uyarılma

miktarının y a rd ım ıy la b ir "algısal özdeşlik" [doyum y a ş an tısıy la

özdeşlik (bkz. s.286-7)] kurabilsin diye bir uyarılma deşarjını ortaya

cıkarmaya kalkışır. Ancak ikincil surec, bu niyeti terketmiş, onun yerine

bir başkasını — [o yaşantıyla] bir "düşünce özdeşliği"nin kurulmasını—

gecirmiştir. Tüm düşünme, bir doyumun anısından (amaçlı

bir düşünce olarak benimsenmiş bir anıdan) başlayıp bir devinimsel

yaşantılar ara döneminden geçerek yeniden ulaşılması umulan aynı

anının özdeş bir yüklenmesine dek uzanan dolambaçlı bir yoldan başka

bir şey değildir. Düşünme o düşüncelerin *yo ğ u n l u k l a r ı* tara findan

baştan çıkanmaksızın düşünceler arasındaki birleştirici yollarla ilgili

kalmak zorundadır. Ama ara ya da uzlaştırıcı yapılar kadar düşüncelerin

yoğunlaştırılmasının da hedeflenen özdeşliğe ulaşılmasını engellemesi

gerektiği açıktır. Bir düşüncenin yerine bir diğeri gecirdikleri için ilk

düşüncenin yonelttiği yoldan sapmaya neden olacaklardır. Bu nedenle

ikincil düşünme bu tur sureclerden titizlikle kaçınır. Başka yonlerden

duşunce surecini en önemli işaret direkleriyle besleyen hazsızlık ilkesinin

"duşunce özdeşliği"nin gelişme yoluna guclukler çıkardığını da anlamak

cok kolaydır. Buna uygun olarak düşünme, kendini hazsızlık ilkesinin

dıştalayıcı düzenlemesinden giderek daha çok özgürleştirmeyi

ve düşünce etkinliğinde duygu gelişimini bir sinyal olarak davranmaya

yetecek en az düzeyle kısıtlamayı hedeflemelidir.5 İşleyişteki bu ileri

derecede inceliğin gerçekleştirilmesi, bilincin ortaya çıkardığı daha fazla

bir aşırı-yükleme aracılığıyla hedeflenir. [Aşağıya s. 330 v.s.na

bkz.] Ancak iyi bildiğimiz gibi normal zihinsel yaşamda b ile bu hedefe

seyrek olarak ulaşılır ve düşünmemiz her zaman hazsızlık ilkesinin

karışmasıyla bozulmaya açıktır.

Ancak bu zihinsel aygıtımızın işlevsel yeterliğinde, kendilerini

ikincil düşünce etkinliğinin ürünleri olarak temsil eden düşüncelerin,

birincil ruhsal sureclere — düşlere ve histerik belirtilere yol açan etkinliği

artık betimleyebildiğimiz formüldeki gibi sureclere— hedef olmalarına

olanak veren bir boşluk değildir. Yetersizlik bizim gelişimsel

tarihimizden türeyen iki etmenin birbirinden uzaklaşmasından doğar.

5[Çok daha büyük miktarların ortaya çıkmasını engellemek için "sinyal" olarak

davranan bu küçük miktarda hazsızlık düşüncesi Freud tarafından yıllar sonra ele

alınmış ve anksiyete sorununa uygulanmıştır. Bkz. *Ketvurmalar, Belirtiler ve Anksiyete*

(1926 d) Bölüm X I (A) (b), *P. F. L.*, 10, 320 v. s.]

3 2 0 V E D U Ş S U R E C L E R İ N İ N R U H B İ İ M İ

Bu etmenlerden biri tümüyle zihinsel aygıtımıza gecmiştir ve iki sistem

arasındaki ilişkide belirleyici bir etkisi vardır; diğeri ise kendini

değişken derecelerde duyumsatır ve organik kokenli içgüdüsel güçleri zihinsel yaşama sokar. Her ikisi de çocuklukta ortaya çıkarlar ve bebekliğimizden beri zihinsel ve bedensel organizmamız tarafından oluşturulan değişimlerin bir çokeltisidirler.

Zihinsel aygıt içinde ortaya çıkan ruhsal süreçlerden birini "birincil" bir süreç olarak betimlerken aklımda olan şey yalnızca görece önem ve etkinlik düşünceleri değildi; aynı zamanda kronolojik öncelliğini de gösteren bir ad seçmeye niyetlenmiştim. Bildiğimiz kadarıyla yalnızca birincil bir süreci bulunan hiçbir ruhsal aygıt bulunmadığı ve bu kapsamda bir ruhsal aygıtın kuramsal bir kurgu olduğu doğrudur. Ama şu da bir olgudur: birincil süreçler zihinsel aygıtta başlangıçtan beri vardır; oysa ikincil süreçler ancak yaşamın gidişi içinde acılır ve birincil sürece ketvurup onu orterler; hatta onların tam egemenliğinin yaşamın olgunluk dönemine dek gerçekleşmemesi de olasıdır. İkincil süreçlerin gecikmiş olarak ortaya çıkmasının sonucunda, bilincdışı istekli itkilerden ibaret olan varlığımızın ozu, bilinconcesinin kavrama ve ketvurması için erişilmez olarak kalır; bu İkincinin oynadığı rol ilk ve son kez bilincdışmdan doğan istekli itkileri en uygun yollara yoneltmekle sınırlanır. Bu bilincdışı istekler, sonraki tüm zihinsel eğilimler üzerinde zorlayıcı bir güç uygularlar; oyle bir güç ki bu eğilimler ona boyun eğmek zorunda kalırlar ya da onu saptırıp daha yüksek hedeflere yonelmeye cabalayabilirler, ikincil sürecin gecikmiş olarak ortaya çıkışının daha başka bir sonucu geniş bir mnemik malzeme evreninin bilinconcesi yuklere ulaşamaz olmasıdır.

Bebeklikten tureyen ve ne yok edilebilen ne de ketvurulabilen bu istekli itkiler arasında doyrurulmaları ikincil duşunmenin amaclı duşunceleriyle celişebilecek olanlar vardır. Bu isteklerin doyrurulması artık bir haz duygusu değil hazsızlık duygusu yara tır ve *bizim "bastırma" dediğimiz şeyin temelini kesinlikle bu duygu değişimi oluşturur*. Bastırma sorunu bu değişimin nasıl ve hangi itici guc sayesinde olduğu sorusunda yatar; ama bu, burada yalnızca değinip gecmemiz gereken bir sorundur.⁶ Bizim icin boyle bir değişimin geli- [Konu Freud tarafından daha sonra "Bastırma" hakkındaki makalesinde (1915d) çok daha geni; olarak tartışılmıştır; konuya ilişkin daha sonraki gürüşleri *Y en i Giriş Konferanstan* nda (1933a) 32. Konferansla verilmiştir.]

E. BİRİNCİL VE İKİNCİL SURECLER 321

şimin akışı icinde ortaya cıktığının —bir kere tiksinti yok olduktan sonra yalnızca onun cocuklukta ortaya cıkış bicimini anımsamak zorundayızdır— ve ikincil sistemin etkinliğiyle ilişkili olduğunun bilinmesi yeterlidir. Bilincdişi isteğin duygu salıverilmesini dayandırdığı anılar *Bö.* ne hicbir zaman ulaşamaz ve bunun sonucunda bu anılara ilişik duyguların salıverilmesine ket de vurulamaz. Bu duygu oluşumu bu duşuncelere ulaşılamaz olmasının asıl nedenidir —hatta istekli guclerini uzerlerine aktarmış oldukları bilinconcesi duşunceler yoluyla bile. Tersine hazsızlık ilkesi yonetime ele alır ve *Bö.* nin aktarım duşuncelerinden uzaklaşmasına neden olur. Onlar kendi başlarına bırakılırlar —"bastırılırlar"— ve boylece başlangıcta *Bo.*nden geri cekilmiş bir bebeksi anılar deposunun varlığı, bastırma icin bir *sine*

qua non [vazgeçilmez koşul — *ç.n.*] haline gelir.

En uygun olgularda Bo.ndeki aktarım düşüncelerinden yukun geri çekilmesiyle birlikte hazzsızlık duygusunun oluşumu da durur ve bu sonuc, hazzsızlık ilkesinin araya girmesinin yararlı bir amaca hizmet etmiş olduğunu gösterir. Ama bastırılmış bilincdışı istek, onun ak larım düşüncelerine gecen organik bir pekişirme-aldığı zaman durum farklıdır; bu yolla aktarım düşüncelerini, Bo.nden gelen yuklerini yitirmiş de olsalar uyarılmalarıyla yollarını zorlama girişiminde bulunacakları bir konuma getirebilir. Bunu bir savunma savaşımı izler — cunku bu kez *Bö.* bastırılmış düşüncelere karşıtlığını pekiştirir (yani bir "karşıt yuk" oluşturur)⁷ — bundan sonra da bilincdışı isteğin taşıtı olan aktarım düşünceleri, yollarını bir belirlinin oluşmasıyla ulaşılan bir tur uzlaşma üzerinden zorlarlar. Ama bastırılmış düşüncelerin bilincdışı istekli itkiler tarafından guclu bir bicimde yuklendiği ve ote yandan bilinconcesi yukun terkedildiği andan başlayarak onlar birincil ruhsal surecin etkisine girerler ve tek hedefleri devinimsel deşarj ya da eğer yol acıksa arzulanan algısal özdeşliğin varsamsal olarak yeniden canlandırılması haline gelir. D aha once betimlediğim iz usdışı sureclerin yalnızca basurma alundaki düşüncelerde gerçekleştiğini ampirik olarak bulmuştuk. Şimdi tum konuma doğru olan yolumuzun biraz daha ilerisini gorebiliyoruz. Ruhsal aygıtta oluşan usdışı surecler *birincil* sureclerdir. Onlar, düşünceler bilinconcesi yukler tarafından lerkdildikleri, kendi başlarına bırakıldıkları ve bilincdışında çıkış yolu bulmaya çalışan ketvurulmamış enerjiyle dolabildiklerinde ortaya cı⁷|

Hu parantez 1919'da eklenmiştir.]

3 2 2 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

karlar. Bazı başka gözlemler usdışı diye tanımlanan bu surecilerin aslında normal sureclerdeki yanımlar — zihinsel hatalar— olmadığı, bir ketvurmadan kurtulmuş bir ruhsal aygıtın etkinlik biçimi olduğu görüşünü desteklemektedir. Orneğin bilinconcesi uyarılmadan d ev inime geçişi aynı sureclerin yönettiğini ve bilinconcesi düşünceleri sozcuklere bağlamanın sonradan dikkatsizliğe yorulan aynı yerdeğiştirmeler ve karmaşıklıkları kolayca sergileyebileceğini görürüz. Son olarak bu birincil işleyiş biçimlerine ketvurulduğunda gerekli hale g e len etkinlik artışının kanıtı *eğer bu düşünüş biçimlerinin bilince doğru yollarını zorlamalarına izin verirsek bir g ü lü n ç etki, yani g ü l m e ile deşarj edilmesi gereken bir enerji fazlası uretmemiz olgusunda bulunabilir.* Psikonevrozlar kuramı, reddedilmez ve değişmez bir olgu olarak yalnızca gelişimsel cocukluk donemi sırasında bastırmaya (yani duygularında bir değişime) uğramış bebekliğin istekli cinsel itkilerinin *daha sonraki* gelişimsel donemlerde yeniden canlandığını (ister oznenin bir başlangıç cifteinselliğinden turemiş cinsel yapısının sonucu olarak, isterse cinsel yaşamının gidişi üzerinde etki yapan uygunsuz etkilerin sonucu olarak) ve böylece her turden psikonevrotik belirtinin oluşumu için itici gucu donatabildiğim one surer.⁸ Bastırma kuramında hala bulunan boşlukları ancak bu cinsel guclere gonderme yaparak doldurabiliriz. Bu cinsel ve bebeksi etmenlerin düşler kuramında da aynı derecede gerekli olup olmadığını acık bir soru olarak bırakacağım: o kuramı bu

noktada tamamlanmamış olarak bırakacağım; çünkü zaten düşün isteklerinin değişmez biçimde bilinçdışından türediklerini varsayarken gösterilebilecek olandan bir adım öteye girdim.⁹ Ruhsal güçlerin düşlerin ve histerik belirtilerin oluşumunda oynadıkları roller arasında⁸[Bu cümlenin konusu Freud tarafından *Cinsellik Kuramı Üzerine Üç D e neme* sinde (1905d) irdelenmiştir]

⁹Burada ya da başka yerlerde konumu ele alışımında bilerek boşluklar bıraktım; çünkü onları doldurmak bir yandan çok fazla çaba gerektiriyordu, öte yandan da kendimi düşler konusuna yabancı malzemeye yaslamamı içeriyordu. Örneğin, "baskılanmış" ve "bastırılmış" sözcüklerine farklı anlamlar yükleyip yüklediğimi belirtmeyi atlardım. Ancak İkincinin birinciye göre bilinçdışı^{11a} bağlı olmaya daha fazla vurgu yaptığının açık olması gerekir. Düş düşüncelerinin bilince doğru olan ilerleyici yolu terkedip gerileyici yolu seçtiklerinde bile neden sansürün çarpıtmasına uğradıktan yolunda açık bir soruna da girmedim. Buna benzer birçok allamalar vardır. Hepsinden çok yapmaktan sıkıntı duyduğum şey düşüşleminin daha ileri çözümlenmesinin, bu daha ileri çözümlenmenin temasa geçireceği başka konular için bir ipucu vermesi gerektiği izlenimi yaratmaktı. Bu betimleme çizgisini izlemeyi terklemem gereken nokta konusunda karar vermem

E. BİRİNCİL VE İKİNCİL SURECLER 3 23

ki ayrımı daha fazla sorgulamayı da önermem: iki kıyas nesnesinden biri hakkında hala yeterince kesin bilgilerimiz yoktur.

Ancak önem verdiğim bir başka nokta var ve burada iki ruhsal sistem, onların işleyiş biçimleri ve bastırma üzerine tüm bu tartışmalara girişmemin onun yüzünden olduğunu itiraf etmeliyim. Üzerinde durduğumuz

ruhbilim sel etmenlerle ilgili do ğ ru b ir goruş oluşturup
oluşturmadığımız ya da onlara ilişkin tablomun carpık ve eksik olup
olmadığı (ki boyle zor konularda oldukca o la sıdır) şu anda sorun
değildir. Ruhsal sansur, duş iceriğinin mantığı ve yapılan anormal
değişimler konusundaki anlayışımızda ne denli cok değişiklik yapılırsa
yapılısın bu tur sureclerin duşlerin oluşumunda işledikleri ve temelde
histerik belirtilerin oluşumunda gozlemlenebilen sureclerle en yakın
benzerliğı taşıdıkları bir hakikat olarak kalmaktadır. Ancak bir duş patolojik
bir gorungu değildir; ruhsal dengede hicbir bozukluk yaptığı
duşunulmez; arkasında hicbir verim yitimi bırakmaz. Normal insanların
duşleri icin benim ya da hastalarımın duşlerinden hicbir sonuc
cıkartılamayacağı one surulebilir; ama sanırım bu kolayca gozardı edilebilecek
bir karşı cıkıştır. O halde gorungulerden geriye, onların itici
gucune doğru akıl yurutecek olursak nevrozlar tarafından kullanılan
ruhsal mekanizmanın patolojik bir bozukluğun akıl uzerindeki etkisiyle
yaratılmadığını, zihinsel aygıtın normal yapısı icinde zaten bulunduğunu
kabul etmemiz gerekir. İki ruhsal sistem, birinden otekine
geciş uzerindeki sansur, ketvurma ve bir etkinliğin diğerini ortmesi,
her ikisinin de bilincle ilişkisi —ya da gozlemlenen olguların yerine
ne gibi daha doğru yorumların getirildiğı— bunların tumu zihinsel
aygıtımızın normal yapısının bir kesimini oluştururlar ve duşler, onun
yapısını kavramaya goturecek yollardan birini gosterirler. Eğer kendiher
zaman kolay olmadı. —Düşlerde cinsel düşünceler dünyasının oynadığı rolü
ayrıntılı olarak ele almamış ve açıkça cinsel icerikli düşleri çözümlmekten

kaçınmış olmamın, okurların sandıkları gibi olmayabilecek belli nedenleri vardır.

Gerek kendi görüşlerimden gerekse nöropatolojide benimsediğim kuramsal görüşlerden, hiçbir şey (bir hekim ya da bir bilimsel araştırmacı için sözkonusu olmayacak olan) cinsel yaşamı utanılacak bir şey saymak kadar uzak olamazdı. Dahası, Daldis'li Artemidorus'un *O ne i r o c r i t i c a'sının* çevirmeninin, kendisine okurlarının bilgisini cinsel düşlerle ilgili bölümden yoksun bırakma hakkı tanınmasındaki ahlâki saygısızlık bana gülünesi gelir. Karanımı yöneten şey, ba-sit olarak, cinsel düşleri açıklamanın beni henüz çözümlenmemiş sapıklık ve çifteinsellik sorununa derinlemesine çekecek olmasıydı. [*O n e i r o c r i t i c a'nın* çevirmeni F. S. Krauss'un, sonradan, atlanmış bölümü dergisi *Anthropophyleia* da yayımladığı, Freud'un da yukarıda oradan (s. 87 n. 11) alıntı yaptığı eklenebilir.]

324 VD. DUŞ SURECLERİNİN RUHB İUMİ

mizi kesin olarak yerleşmiş yeni bilgilerin en azıyla sınırlayacak olursak düşler hakkında yine de şunu söyleyebiliriz: onlar *baskılanmış olanların normal insanlarda da anormal insanlarda olduğu gibi var olmayı sürdürdüklerini ve ruhsal işleyiş yeteneğine sahip olarak kaldıklarını* kanıtlar. Düşler bu baskılanmış malzemenin görünümüleri arasındadır; bu kuramsal olarak tüm olgularda böyledir, ampirik olarak hiç değilse olguların büyük çoğunluğunda, düş yaşamının carpıcı g arip lik le rin i en acık o la rak se rg iley e n o lg u la rd a ise k e s in lik le gözlemlenebilir. Uyanıklık yaşamında aklın baskılanmış malzemesinin ifade bulması en g e llen ir ve *içinde bulunan çelişkilerin, biri diğerinin emrine girecek biçimde giderilmesi* say e sin d e ic sel algılamadan koparılır; ama geceleyin uzlaşmalar oluşturulması yolundaki

zorlamanın etkisiyle bu baskılanmış malzeme bilince doğru yolunu

zorlayacak yöntemler ve araçlar bulur.

Elccterc si ncquco superos, Acheronla movebo.10

Düşlerin yorumu, aklın bilinçdışı etkinliklerine götüren bir kral

yoludur.

Düşleri çözümleyerek tüm aygıtların en mükemmel ve en gizemlisinin

bileşimini kavramaya doğru bir adım atabiliriz. Hiç kuşkusuz

yalnızca küçük bir adım; ama bir başlangıç. Ve bu başlangıç onun

çözümlemesiyle, p ato lo jik diye adlandırılm ası gereken başka

yapıların temelinde ilerlememize olanak verecektir. Hastalıklar için —

hiç değilse "işlevsel" diye doğru olarak adlandırılanlar için— aygıtın

dağıldığını ya da icinde yeni yarıklar oluştuğunu varsaymıyoruz. O nların

dinamik bir temele göre — işlevler normalken etkilerinin pek

çoğu gözden gizli olan güçlerin etkileşimindeki çeşitli öğelerin

güçlenmesi ve zayıflamasıyla— açıklanması gerekir. Aygıtın iki ajandan

oluşmasının da onlardan yalnızca birinden ibaret olmasına göre ne

denli daha incelikli işlemesine olanak verdiğini başka bir yerde

gostermeyi umuyorum.11

IO[”Üslesinden gelinmezse yolumuz cehennemdir." Freud *Gesammelte Schriften*,

3 (1925), 169'daki bir noua "Vergilius'un *la e n e id* , VIT, 312J bu dizesinin bastırılmış içgüdüsel
itkilerin çabalarını betimlemeye çalıştığını" söyler. Aynı dizeyi

tüm kitap için bir yazıt olarak kullanmıştır. — Bir sonraki cümle 1909 da eklenmiştir.)

n Ruhbilimde psikopatoloji için bir temel bulma açısından düşler tek görüingü

değildir. Henüz tamamlanmamış kısa bir dizi makalede (1898b ve 1899<z) günlük

yaşamın birçok görüngüsünü aynı sonuçlar lehinde kanıtlar olarak yorumlamaya

çalıştım. [1909'da eklenen.] Unutma, dil sürçmeleri, beceriksizce eylemler v. b.

üzerine daha başka makalelerle birlikte bunlar o zamandan beri *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi* (Freud, 1901b) başlığı altında derlenmiştir.

(F)

BİLİNÇDİŞİ VE BİLİNÇ

GERÇEKLİK

Daha yakından incelendiğinde bir önceki kesimde yapılan ruhbilimsel

tartışmanın bizi varsaymaya çağırdığı şeyin aygıtın hareket ucunda iki

sis tem in bulunması değil iki tur u ya r ılm a sü r e c in in ya da d e ş a r j b iç im in in olması o ld u ğ u görülecektir. Bizim için ikisi de birdir;

çünkü eğer bilinmeyen gerçeğe daha yaklaşık bir şekilde değiştirebileceğimiz

bir konumda olduğumuzu duyumsarsak kavramsal yapı iskelemizi

ıcrkctmcy her zaman hazır olmak zorundayız. Oyleyse iki sistemi

zihinsel aygıtla iki yer olarak alan en soz.cukscl ve en ek sik a n lamda

bak tı ğ ım ız surec e yan ılı tıcı o la b ile c e k bazı k av ram la rı —

"bastırma" ve "dışarıya doğru yolunu zorlama" ifadelerinde iz bırakan

kavramları— düzeltelim. Boyicce bilincdışı bir düşüncenin, sonradan

bilince doğru y o lu n u zorlayabilmek için kendini b ilin c o n c e s in e

taşımaya çalıştığından soz edebiliriz. Burada aklımızda bulunan şey,

özgünüyle yanyana duran bir kopya gibi yeni bir yere yerleşen ikinci

bir düşünce değildir; bilince doğru yolunu zorlamak ise bir mekan

değiştirme d u ş u n c e sin d en dikka tle so y u tlanm a lı d ır. Y in c b iz bilinconcesi

bir düşüncenin bastırıldığından ya da kovulduğundan ve bilincdışının

yonetimine girdiğinden soz. edebiliriz. Bir parça toprak için

savaşımıla ilişkili bir düşünceler dizisinden türemiş bu imgeler bizi bir

mekandaki zihinsel bir gruplaşmanın sona erdirildiği ve yerine başka bir mekandaki yeni bir gruplaşmanın geçtiğinin harfi harfine doğru olduğunu varsaymaya yöneltebilir. Bu eğretilmelerin yerine olayların

3 2 6 v n . D U Ş S U R E C L E R İ N İ N R u H B İ L t M İ

gerçek durumuna daha çok uyuyor gibi görünen bir şeyler gecirelim ve Lazı belirli zihinsel gruplaşmaların kendilerine ilişik bir enerji yuku bulunduğ u n u ya d a ondan yoksun old u ğ u n u oyle ki soz konusu yapının belli bir ajanın yönetimine girdiğini ya da ondan yoksun kaldığını soyleyelim. Burada yapmakta olduğumuz şey bir kez daha olayları yerel (lopografik) temsil biciminin yerine dinamik bir temsil bicimini gecirmektir. Hareketli saydığımız şey, ruhsal yapı değil onun sinirlenmesidir.1

Yine de iki sistemin mecazi imgesini kullanmayı surdurmeyi uygun ve haklı buluyorum. Duşunceler ve gene lde ruhsal yapıların, hiçbir zaman sinir sisteminin yerleşik organik öğeleri icinde değil, daha çok onların *arasında*, direncler ve kolaylaştırmaların [*Bahnungen*] uygun etkileşimi sağladığı bir yerde bulunduğunu anımsamakla, bu temsil yontemi, olası herhangi bir kotuye kullanımdan korunabilir. Bizim icisel algımızın nesnesi olabilen her şey *hakiki'* dir, tıpkı bir teleskopun icinde ışık ışınlarının kesişmesiyle oluşan goruntu gibi. Ama biz teleskopun icinde imgeyi bicimlendiren mercekler gibi (kendileri hiçbir bicimde ruhsal birimler olmayan ve ruhsal algılamamıza hiçbir zaman ulaşamayacak) sistemler bulunduğunu varsaymakta haklıyız. Eğer bu benzetmeyi surdurecek olursak iki sistem arasındaki

sansurun etkisini, bir ışık ışını yeni bir ortama geçtiğinde oluşan

kırılmayla kıyaslayabiliriz.

Buraya dek kendi adımıza ortaya attığımız ruhbilimsel savlar üzerinde

durduk. Cımdı gunumuz ruhbilimine egemen olan kuramsal goruşleri

goz onune almanın ve onların bizim onermelerimizle ilişkisini

irdelemenin zamanı. Ruhbilim icinde bilincdışı sorunu, Lipps'in zorlayıcı

sozleriyle, *ruhbilimin* bir sorunu olmaktan daha az *ruhsal* bir sorundur.

Ruhbilim, "ruhsal" sozcüğünün "bilincli" *anlamına* geldiği ve

"bilincdışı ruhsal surecler" demenin anlamsızlaştığı bir sozel anlatımla

sorunu ele aldığı surece hekimler tarafından anormal zihinsel durumlar

uzerine yapılan gozlemlerin herhangi bir ruhbilimsel değerdendirmesi

1 1925'de eklenen dipnot:] Bilin co n ce si bir duşuncenin temel o z elliğinin onun

sozel sunumların ka lıntılılarıyla bağlantılı olması olduğunun a y nm sanm a sm d an sonra

bu goruşu ayrıntıJandırmak ve duzeltmek gerekli hale gelmiştir. Bkz. "Bilincdışı"

(1 9 1 5 e, [VII. Kesim]). [Ancak orada değinildiği uzere bu elinizdeki çalışmanın ilk

b asım ında zaten g o sterilm iştir. (Bkz. s. 295 ve 332) — ''S in irle nm e " sozcüğünün

k ullanım ı icin s. 260 n. 3'e bkz.J

F. BtUNCDİŞİ VE BtLtNC 327

sozkonusu olmayacaktır. Hekim ile duşunur, ancak her ikisi de "bilincdışı

zihinsel surecler" terimini "kesin olarak belirlenmiş bir olgunun

uygun ve haklı anlatımı" sayarlarsa bir araya geleceklerdir. Hekim,

kendisine "bilinc, ruhsal olan şeylerin vazgeçilmez niteliğidir"

dendiğinde ancak omuz silkebilir ya da eğer duşunurlerin soylediklerine

hala yeterince saygı besliyorsa onların aynı şeyle uğraşmadıklarını ya

da aynı bilim üzerinde çalışmadıklarını varsayabilir. Çünkü bir nevrotiğin zihinsel yaşamının tek bir anlayışlı gözlemi ya da bir düşün tek bir çözümlemesinin bile ruhsal süreçler adını almaları kesinlikle yadsınmayacak en karmaşık ve en üssal zihinsel düşünce süreçlerinin öznenin bilincini uyarmaksızın ortaya çıkabildiği konusunda sarsılmaz bir inancın oluşturması gerekir.² Bilinc üzerinde iletilebilecek ya da gözlemlenebilecek bir etki yaratmadıkları sürece bu bilinc dışı süreçler hakkında hekimlerin bir şey öğrenemeyecekleri doğrudur. Ama bu bilinçli etki bilinc dışı sürecinkinden oldukça farklı bir ruhsal nitelik gösterebilir; öyle ki içsel algı olasılıkla birini diğerinin yerine-geceni olarak göremez. Hekim, bilinçli etkiden, bilinc dışı ruhsal sürece *çıkarsama* ile ulaşma konusunda özgür olduğunu duyumsamalıdır. Böylece bilinçli etkinin bilinc dışı sürecin yalnızca uzak bir ruhsal sonucu olduğunu ve İkincinin bu yolla bilinçli hale gelmemiş olduğunu, ayrıca da onun, varlığını hiçbir biçimde bilince belli etmeden var olduğunu ve işlediğini öğrenir. Zihinsel olan şeyin kökeni konusunda doğru bir görüş oluşturmadan önce bilinçli olma özelliğinin aşırı değer verilmesinden vazgeçilmesi temeldir. Lipps'in [1897, 146 v. s.] sözleriyle, bilinc dışının ruhsal yaşamın genel temeli olduğunun varsayılması gerekir. Bilinc dışı daha büyük evren olup daha küçük olan bilinçlilik evrenini kapsar. Bilinçli olan her şeyin, bilinc dışı bir ön evresi vardır; bilinçli olan ise sahnede kalabilir ve yine de bir ruhsal sürecin tüm değerine sahip olduğunun kabul edilmesi gerektiğini iddia edebilir. Bilinc dışı, asıl

ruhsal gerçektir; *en derin doğası bakımından bizim için dış dünya*²

[1914'de eklenen dipnot:] Düşlerin çözümlenmesinden bilinçli ve bilinçdışı etkinlik arasındaki ilişki hakkında benim çıkardığım sonuçların aynısını çıkarmış olan bir yazar gösterebilmekten mutluyum. Du Prel (1885, 47) şöyle yazıyor:

"Aklın doğası sorunu, açık olarak bilinçle aklın özdeş olup olmadıkları konusunda bir ön araştırmayı gerektiriyor. Bu temel som, bir gök cisminin çekim gücünün parlaklığından öteye uzanması gibi akıl kavramının bilinç kavramından daha geniş olduğunu gösteren düşler tarafından olumsuz olarak yanıtlanmıştır." Ve yine (*a.g.e.*, 306 [Maudsley, 1868, 15'den alıntı]): "Bilincin akılla eşkapsamlı olmadığı, çok net olarak düşünülemeyen bir hakikattir."

3 2 8 v n . D U Ş S U R E C L E R İ N İ N R U H B İ L İ M İ

nın gerçekliği kadar bilinmezdir ve de bilincin verileri tarafından, dış dünyanın, duyu organlarımızın iletişimiyle temsil edildiği kadar eksik olarak temsil edilir.

Şimdi bilincli yaşamla düş yaşamı arasındaki eski çelişki bilinçdışı ruhsal gerçeğin oluşturulmasıyla doğru bir orana indirildiğinden daha önceki yazıların derinlemesine ilgilendiği çoğu düş sorunu önemini yitirmiş olmaktadır. Böylece düşlerde başarılı olarak sergilenmeleri şaşkınlık yaratan bazı etkinlikler artık düşlere değil gündüzün gecedan hiç de daha az etkin olmayan bilinçdışı düşünmeye yorulmalıdır.

Eğer Schemer'in [1861, 114 v. s.] dediği gibi, düşler bedeni simgesel olarak temsil ettirmekle uğraşmak için ortaya çıkıyorlarsa [I. Cilt s. 136] şimdi bu temsillerin yalnızca düşlerde değil histerik fobilerde ve diğer belirtilerde de anlam bulan (olasılıkla cinsel itkilerden

tureyen) belirli bilincdışı duşlemlerin urunu olduğunu biliyoruz. Eğer bir duş, gunun etkinliklerini surdurur ve tamamlar hatta değerli yeni du ş u n c ele ri ışığ a cık arırsa yapmamız gereken tek şey, onu, duşişleminin urunu ve aklın derinliklerindeki karanlık guclerin yardım işareti olan (bkz. Tartini'nin sonat duşundeki Şeytan'a³) duş kılığından soymamızdır; zihinsel başarı gunduzun benzer sonuclan ureten zihinsel gucun aynısıdır. Belki de zihinsel ve sanatsal uretimin bilincli niteliğine buyuk olcude aşırı değer yukleme eğilimindeyiz. Goethe ve Helmholtz gibi en ust derecede uretken kişiler tarafından yapılan a c ık lam a la r onla rın y a ra lı la rın d a temel ve yeni olan şey lerin , akıllarına, bir on tasarlama olmaksızın, neredeyse hazır bir butun halinde geldiğini gostermektedir. Tum zihinsel yeteneğin yoğunlaşmasının gerekli olduğu başka durumlarda bilincli etkinliğin de kendi payıyla katkıda bulunmasında hicbir gariplik yoktur. Ama ne zaman bir rolü olsa bilincli etkinliğin, tum diğer etkinlikleri gozlerimizden gizlemesi en kotuye kullanılmış ayrıcalıktır.⁴

[Besteci ve kemancı Tartini'nin (1692-1770) duşünde ruhunu Şeytana saltığı, bunun üzerine şeytanın bir keman kapıp mükemmel bir beceriyle enfes bir sonat çaldığı söylenir. Besteci uyanınca hemen sonattan anımsadıkların yazmış ve sonuç onun ünlü "Trillo del Diavolo"su olmuş.]

⁴[Bir satranç ya da matematik problemi gibi yoğun bilinçli dikkat kutlanılan durumlarda çözüm bulunamadığında, kişi uğraşmayı bırakır dikkatini tümüyle başka bir etkinlikte yoğunlaştırır ya da uyursa tekrar probleme döndüğünde çoğu kez çözüme çok hızlı olarak ulaşır. Bu da bilinçli dikkat ve çözümlene çabasıyla

eşzamanlı olarak daha derinde (en azından bilinçöncesinde) bir işleme olduğunu ve bilinçli uğraş askıya alındığında bile bu geri plandaki işlemlenin sürerek bilinçli yargıya katkıda bulunduğunu gösterir. Bilimsel ve sanatsal yaratıda bilinçdışı hazırlık Aldo May tarafından *Yaratma Cesaretinde* ele alınır. — ç .«.]

F. BİLİNCİDİŞİ VE BİLİNC 3 2 9

Düşlerin tarihsel önemini ayrı bir konuyla rakelamak, çektiğimiz zahmete pek değmeyecektir. Bir düş bazı onerleri başarısı tarihi değiştirmiş bir girişime atılmaya zorlamış olabilir. Ama bu yalnızca bir düş, aklın daha bilinen güçlerinin tersine, yabancı bir güç sayıldığı zaman yeni bir sorun ortaya çıkarır; bir düş, gündüzün direncin basıncı altında bulunan ama geceyle daha derin uyarılma kaynaklarından takviye alabilen itkilerin bir *anlatım biçimi* olarak kabul edildiği zaman böyle bir sorun kalmaz.⁵ Ancak antik dönemlerde düşlere gösterilen saygı, doğru bir ruhbilimsel icoruyca dayanmaktaydı ve insan aklındaki kontrolsüz ve yok edilemez güçlere, düş isteğini üreten ve bilincin ışımızda işlediğini bulduğumuz "şeytansal" güçlere saygı gösterilmiştir.

"Bizim" bilincdışımız demem amacsız değildir. Çünkü bu biçimde betimlediğim şey düşüncelerin, hatta Lipps'in bilincdışı ile aynı şey değildir. Onlar terimi yalnızca bilinc karşıtı olarak kullanmışlardır: bu denli ateşli bir biçimde yadsıdıkları ve bu denli enerjik bir biçimde savunma yapıtları sav bilinclilikten ayrı olarak bilincdışı ruhsal süreçlerin de bulunduğu savıydı. Lipps işi ruhsal olan her şeyin bilincdışı olarak var olduğunu ve onun bir kesiminin bilincli olarak da

bulunduğunu one surmeye dek vardırımı. Ama biz duş gorungulerini ve histerik belirti oluşumunu *bu* savı oluşturmak için toparlamadık; normal uyanıklık yaşamının kendisini gözlemlemek de onu hiç kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde kanıtlamaya yeterdi. Psikopatolojik yapılardan ve bu sınıfın ilk uyesinden —d u şten— öğrenmiş olduğumuz yeni buluş, bilinc dışının (yani ruhsal olanın) iki ayrı sistemin fonksiyonu olduğunu ve bunun normal yaşamda da patolojik yaşamdaki gibi geçerli bulunduğuydu. Böylece henüz ruhbilimciler tarafından ayırt edilmemiş *iki tür bilinç dışı* vardır. Ruhbilimin kullandığı anlamda her ikisi de bilinc dışıdır; ama bizim anlayışımıza göre onlardan bizim *Bd.* dediğimiz aynı zamanda *bilince kabul edilemez* olandır; diğerine *Bö.* diyoruz çünkü onun uyarılmaları —belli kuralları gözettikten ve belki ancak *Bd.* na ilişkin olmayan yeni bir sansurden geçtikten sonra— bilince ulaşabilir. Uyarılmaların bilince ulaşmak için sabit bir alanlar hiyerarşisi dizisinden (ki bize varyasyonları, iclerinde sansurun oluşturduğu değişimlerle gösterirler) geçmek zorunda olması, bizim mekansal bir benzetme kurmamıza olanak vermiştir.

5|1911'de eklenen dipnot:] Bu bağlamda Büyük İskender'in Tyre seferi sırasındaki düşüne bkz. (ca-TOgo;). (Bkz. I. Cilt s. 152 n. 4.)

330 v n . DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

İki sistemin birbiriyle ve bilinle ilişkisini, *Bö.* sisteminin, *Bd.* sistemi ile bilinc arasında bir paravan gibi durduğunu söyleyerek betimlemiştik.

Bö. sistemi yalnızca bilince ulaşmayı engellemekle kalmaz,

istencli devinimlerin gücüne ulaşmayı da kontrol eder ve bir kısmını

dikkat biçiminde tanıdığımız hareketli bir yükleyici enerjiyi, dağıtım

icin emrinde bulundurur.6 [Bkz. s. 311.]

Psikonevrozlar üzerine daha yakınlardaki literatürde çok tutulan "bilincüstü"

ile "bilincaltı" arasındaki ayırimdan da kaçınmamız gerekir;

çünkü böyle bir ayırımın kesinlikle ruhsal olanla bilincli olanın

eşdeğerliliğine vurgu yapması hesaplanmış gibi görünmektedir.

iyi de bir zamanlar bu denli her şeye gücü yeter olan ve başka her

şeyi gözden gizlemiş bulunan bilincin oynadığı rol olarak bizim

şemamızda ne kalmıştır? *Yalnızca ruhsal niteliklerin algılanması için*

bir duyu organı olduğu. Bizim şematik bir tablo oluşturma girişimimizin

altında yatan düşüncelere uygun olarak yalnızca bilincli algılamayı

özel bir sistemin asıl işlevi sayabiliriz ve bu sistem için *B.*

kısaltması uygun gibi görünmektedir. Mekanik özellikleri bakımından

bu sistemin *Algı* sistemine benzediğini kabul etmiştik: nitelikler tarafından

uyarılmaya yatkın, ama değişimlerin izlerini koruyamayan —

yani hiçbir belleği olmayan. *Algı* sistemleri adlı duyu organıyla dış

dünyaya donmuş olan ruhsal aygıtın kendisi de fi.e ilişkin duyu organıyla

ilişki açısından dış dünyadır ki fi.in amacsal haklılığı bu

koşulda yalar. Burada bir kez daha aygıtın yapısına egemen olan ajanların

hiyerarşisi ilkesiyle karşılaşıyoruz. Uyarıcı malzeme fi. duyu org

anın a iki yonden akmaktadır: nitelikler tarafından belirlenen

uyarılması olasılıkla bilincli hale gelmeden önce yeni bir düzeltmeye

uğratılan *Algı* sisteminden ve de niceliksel süreçleri belirli değişimlere

uğrayarak bilince doğru yollarını bulurken niteliksel olarak duyumsanan

aygıtın kendi icinden.

Ussal ve hayli karmaşık düşünce yapılarının, bilinc onlarda herhangi

bir rol oynamaksızın da olası olduğunun ayırdına varmış olan

düşünürler, bilince herhangi bir işlev yüklemekte zorluk çekmişlerdir;

[1914'de eklenen dipnot.] Benim İngilizce'de ilk kez Ruhsal Araştırma Topluluğunun *Proceedings* dergisi sayı 26'da [312] yayımlanan ve hayli çift anlamlı "bilinçdışı"

sözcüğünün belimleyici, dinamik ve sislematik anlamlarını ayırt ettiğim

ruhçözümlemesinde bilinçdışı kavramı üzerine sözlerime bkz. (Freud, 1912 g) [Konunun

tümü Freud'un daha sonraki görüşlerinin ışığında *Ego ve id in* (1923 b) I.

Bölümünde tartışılmıştır.]

F. BİLİNCİDİŞİ VE BİLİNC 331

bilinc onlara tamamlanmış bir ruhsal surecin gereksiz yansımış bir

resminden başka bir şey olamazmış gibi gelmiştir. Ote yandan biz bu

sıkıntıdan bizim *B.* sistemimizle algısal sistemler arasındaki benzerlik

tarafından kurtarılmışızdır. Duyu organlarımızla algılamanın, gelen

duyusal uyarılmanın yayıldığı yollar boyunca bir dikkatli yuku

yoneltmeye yol açtığını biliyoruz: *Algı* sisteminin nitel uyarılması,

ruhsal aygıt icinde hareketli niceliğin deşarjı için bir düzenleyici gibi

davranır. Aynı işlevi *B.* sisteminin kaplayan duyu organında

yakıştırabiliriz. Yeni nitelikleri algılayarak hareketli yuk niceliklerini

yonlendirme ve onları uygun bir biçimde dağıtmada yeni bir katkıda

bulunur. Hazzı ve hazzsızlığı algılamasının yardımıyla aksi halde niceliklerin

yerdeğiştirmesiyle çalışan bilincdışı bir aygıt olan şeydeki

yuklerin deşarjını etkiler. İlk bakışta hazzsızlık ilkesi, yuklerin

yerdeğiştirmesini otomatik olarak düzenliyor gibi görünür. Ama bu

niteliklerin bilincinin, ek olarak, hatta birinciyle zıtlaşabilen ve özgün planıyla çelişik olarak hazsızlığın ortaya çıkmasıyla ilişkili şeyleri bile yükleyip işlemesine olanak vererek aygıtın etkililiğini mukemmelleştiren, ikinci ve daha ayırıcı bir düzenleme getirmesi çok olasıdır. Nevrozların ruhbiliminden, duyu organlarının bu niteliksel uyarılmasıyla gerçekleştirilen düzenleme süreçlerinin, aygıtın işlevsel etkinliğinde büyük bir rol oynadığını öğreniyoruz. Birincil hazsızlık ilkesinin otomatik egemenliği ve bunun sonucundaki etkinliğe uygulanan kısıtlama, kendileri de otomatik olarak davranan duyu organlarının düzenleme süreçleri ile kesintiye uğrar. Gerilemenin (ki başlangıçta yararlı bir amaca hizmet etmesine karşın en sonunda ketvurmelerde ve zihinsel kontrolde yıkıcı bir yitime yol açar) anılan algılardan bu denli çok etkilemesinin nedeninin birincilerin ruhsal duyu organlarının uyarılmasından hiçbir fazladan yük alamamaları olduğunu görürüz. Bir yandan sakınılması gereken bir düşüncenin bilincli hale gelemediği çünkü bastırmaya uğramış olduğu doğrudur; ama öte yandan bazan bu tür bir düşüncenin yalnızca başka nedenlerle bilincli algıdan yoksun kaldığı için bastırıldığı da olur. İşte sağalım yöntemimizde daha önce etkili olmuş bastırmaları iptal etmede yararlandığımız bazı ipuçları.

B.in duyu organının düzenleyici etkisiyle hareketli niceliklerde oluşan aşırı-yükün değerini, amacsal yonden, bir dizi yeni nitelikler ve bunun sonucunda insanın hayvanlar üzerindeki üstünlüğünü oluşturan yeni bir düzenleme süreci yaratmasından daha iyi hiçbir şey betimleyemez.

Düşünce süreçlerinin, onlara eşlik eden ve düşünme üzerindeki

3 3 2 V E DUŞ SURECLERİNİN RUHBİLİMİ

olası bozucu etkileri açısından sınırlı tutulması gereken haz ya da hazzı verici uyarılmalar dışında bir nitelikleri yoktur. Düşünce süreçlerinin nitelik kazanabilmeleri için insanlarda nitelik kalıntıları bilincin dikkatini üzerlerine çekmeye ve düşünme sürecine bilincin yeni bir hareketli yük bağışlatmaya yeten sözel anlamlarla ilişkilendirilmişlerdir.

[Bkz. s. 295 ve 326 n. 1.]

Bilinç sorunları yığınının tümü, yalnızca histerideki düşünce süreçlerinin bir çözümlemesiyle kavranabilir. Bunlar insana bilinç öncesi bir yükten bilinçli bir yüke geçişin *Bd.* ile *Bö.* arasındakiine benzer bir sansür tarafından belirlendiği izlenimini verir.⁷ Bu sansür de belli bir nicel sınırın üzerinde etkili hale gelir; öyle ki düşük yoğunlukta düşünce yapıları ondan kurtulur. Bir düşüncenin bilincin nasıl geri çekilebildiğine ya da belli kısıtlamalar içinde bilince doğru yolunu zorlayabildiğine ilişkin olası her çeşitlemenin örnekleri psikonevrotik görüngülerin çerçevesine katılmış olarak bulunacaktır; bunların tümü de sansürle bilinç arasında sıkı ve karşılıklı ilişkileri gösterirler. Bu ruhbilimsel düşünceleri bu türden iki örnekle sonlandıracağım.

Gecen yıl zeki ve utanmaz görümlü bir kızını muayene etmek üzere bir konsültasyona çağırıldım. Çok şaşırtıcı bir biçimde giyinmişti. Çünkü kural olarak bir kadının giysileri en son ayrıntıya dek gözden geçirildiği halde onun coraplarından biri düşüktü ve bluzunun düğmelerinden iki tanesi de açıktı. Bacağında ağrı olduğundan yakındı ve kendisinden istenmeden baldırını açtı. Ama asıl yakınması, kendi

sozleri kullanılacak olursa, bedeninin icine sanki "ileri geri hareket eden bir şeyin saplandığı" ve onu durmadan "sarstığı" biciminde duyumsamalardı: bazan tum bedenini "kaskatı" duyumsuyordu. Muayenede bulunan iıp meslekdaşım bana baktı; kızın yakınmalarının anlamını kavramakta hicbir gucluk cekmemiştı. Ama ikimize de olağandışı gelen şey —kendisinin de kendini cocuğunun anlattığı durumda sıklıkla bulmuş olması gereken— anne icin bunun hicbir anlam taşı mamasıydı. Kızın, sozlerinin anlamı hakkında hicbir bilgisi yoktu; cunku eğer olsaydı onları asla dile getirmezdi. Bu olguda sansurun, normal olarak masum bir yakınma kılığında bilinçte ortaya cıkmak uzere bilinçconcesinde tutulacak bir düşleme izin vermek uzere aldatılması mumkun olmuştu.

7/[Bö. ile /i arasındaki sansür, Freud'un sonraki yazılarında nadiren ortaya çıkar.

Ancak bu "Bilinçdişı" hakkıdaki makalesinin (1915e) VI. Kesiminde derinlemesine tartışılmıştır.]

F. BİLİNCİDİŞİ VE BİLİNC 3 3 3

işte başka bir örnek. O n d o r t yaşında bir oğlan *tic co n v u l s i f*, h isterik kusma, başağrısı v. b. nden y akınarak ru h co zum sel sağ altım icin bana gelmişti. Sağaltıma eğ e r gozlerini k ap a rsa re sim le r g o re c eğ i ya da aklına düşünceler geleceği sonra da onları b an a ile tebileceği ko n u s u n d a guvence vererek başladım. Resimlerle yanıt verdi. Bana g e l m e den önceki son izlenimi belleğ in d e gorsel o l a r a k y e n i d e n c a n l a n d ı . Amcasıyla dama oynuyordu ve tahtayı onunde gordu. Lehte ve aleyhte değişik pozisyonları ve yapılmaması gereken hamleleri düşündü. Sonra

tahtanın uzerinde b ir k am a — baba sına ait olan am a imge leminin
tahtanın uzerine yerleştirdiği bir nesne— gordu. S o n ra tah tan ın uzerinde
ve bir tırpanın yanında bir orak o rtay a çıktı. şimdi de yaşlı bir
koylunun hastanın uzaktaki evinin onundeki o tla rı b ir tırpanla bictiği
bir resim belirdi. Birkac gun sonra bu resim lerin anlamını keşfettim.
Oğlan mutsuz bir aile ortamı nedeniyle a lt u st olmuştu. S ert, ofke
patlamalarına eğilimli, hastanın annesiyle mutsuz b ir ev lilik yapmış
ve eğitim yontemleri korkutmadan ibaret olan b ir babası vardı. Babası
narin ve duygulu bir kadın olan annesinden boşanmış, yeniden evlenmiş
ve bir gun eve oğlanın yeni annesi olan genc bir kadın getirmişti.
Ondort yaşındaki oğlanın hastalığının başlam ası bundan so n rak i ilk
birkac gun icindeydi. A n laşılab ilir im a la rıy la bu re sim le r d iz isin i
oluşturan şey onun babasına yonelik baskılanmış ofkesiydi. Onların
malzemesi mitolojiden bir anı tarafından sağlanmıştı. Orak Zeus'un
babasını iğdiş etmek icin kullandığı o rak tı; tırpan ve yaşlı koylu
resmi, Kronos'u, cocuklarını yutan ve Zeus'un oylesine evlada yakışmaz
bir oc aldığı vahşi yaşlı adamı temsil ediyordu. [Bkz. I. C ilt s. 305.]
Babasının evliliği oğlana uzun sure o n ce cinsel organıyla *o yn a d iğ i*
icini babasından işitmiş olduğu azarlar ve tehditlerin karşılığını verme
olanağı vermişu. (Dama oynama; yasak hamleler; oldurmek icin kullan
ılab ile c ek kam a ile k a rş ıla ř tırın .) Bu o lg u d a u zu n su re d ir
bastırılmış ve bilincdişi olarak kalmış anılar ve onların turevleri d o lambaclı
bir yoldan *görünürde anlamsız resimler* b ic iminde b ilin ce
sızmıştı.

Duşleri incelemenin ruhbilimsel bilgiye yaptığı katkının ve psikonevrozlar sorununa tuttuğu on ışığın *ku ram sa l* değerini arayacaktım.

Zihinsel aygıtın yapı ve işlevlerinin tam o la rak an la şılm a s ın d an sağlanabilecek sonuçları kim tahmin edebilir; çünkü bilgimizin şu andaki durumu bile psikonevrozların iyileştirilebilir türleri üzerinde

334 vn. **D U Ş SURECLERİNİN RUHBİLİMİ**

olumlu bir sağaltım salıtkıyı sağlama amaçları olarak vermektedir. —

Sorunun sorulduğunu iştirgibiyim.— iyi de aklı anlamaya, tek tek insanların gizli niteliklerini ortaya çıkarmaya yönelik bir araç olarak bu çalışmanın *pra tik* değeri nedir? Duşlerin ortaya çıkardığı etkilerin zihinsel yaşamda gerçek güçler olarak değer yok mudur? Baskılanmış isteklerin — tıpkı duşlere yol açtıkları gibi bir gün başka şeylere de yol açabilecek isteklerin— ahlaksal önemlerine aldırış edilmemeli midir?

Kendimde bu soruları yanıtlama hakkını bulmuyorum. Duşler sorununun bu yönünü daha fazla göz önüne almadım. Ancak Roma İmparatorunun duşünde imparatoru öldürdüğünü gorduğu için tebasından birini idam ettirmek te haklı olmadığını düşünüyorum. [I.

Cilt s. 118'e bkz.] Duşun ne anlam geldiğini bulup çıkarmaya çalışılmakla başlamalıydı; düşün anlamının görüldüğu gibi olmaması çok olasıdır. Hatta başka içerikte bir duş de bu *lèse majesté* eylemini icerse bile Platon'un, erdemli insanın, günahkarın *yaptığını düşünde görmekle* yetindiği biçimindeki özdeyişini akılda tutmak daha doğru olmaz mı? [I. Cilt s. 118.] Bu nedenle sanırım en iyisi duşleri aklamaktır.

Bilinçdışı isteklere gerçeklik yakıştırmamız gerekip gerekmediğini

soyleyemem. Kuşkusuz bu herhangi bir geçiş düşüncesinden ya da ara düşünceden de esirgenmelidir. Eğer bilinc dışı isteklere en temel ve en ger çek b ic im le riy le b ak a cak olursak hic kuşkusuz *ruhsal* gerçeğin özel bir varoluş biçimi olduğu *maddi* gerçeklikle karıştırılmaması gerektiği sonucunu çıkarırdık.⁸ Böylece insanların düşlerindeki ahlaksızlığın sorumluluğunu almayı reddetmelerinin hiçbir haklılığı kalmamaktadır. Zihin sel a y g itin iş ley iş biçimi do ğ ru o la rak değerlendirildiği ve bilincle bilinc dışı arasındaki ilişki anlaşıldığında düşünce ve düşünceyi aşamalarıyla alakalı olarak karşılaştığımız şeylerin büyük ölçüde ortadan kalktığı görülecektir.

Hanns Sachs'm [1912, 569] sözleriyle: "Eğer bir düşünce güncel (gerçek) bir durum hakkında bize söylenmiş olan bir şeye bilincimizle bakacak olursak çözümlemenin buyuteci alanda gördüğümüz canavarın minik bir tek hücreli olduğunun ortaya çıkması bizim için şaşırtıcı olmamalıdır."

⁸ [Bu cümle "maddi" sözcüğü yerine "edimsel" sözcüğünün kullanılması dışında buradaki haliyle ilk kez 1914'de ortaya çıkmıştır. "Maddi" sözcüğü 1919'da kullanılmıştır.

— Bu paragrafın kalan kısmı 1914'de eklenmiştir.]

F. BİLİNC DİŞİ VE BİLİNC 33 5

Kural olarak eylemler ve bilinçli olarak ifade edilmiş görüşler insanların karakteri hakkında karar vermede yeterlidir. Eylemler ilk ve en başta gelen olmayı hak ederler; çünkü bilince doğru yollarını zorlayan çoğu itki, davranışlar biçiminde o lgunla şamadan önce zihinsel yaşamın gerçek güçleri tarafından bir hiç haline getirilir. Aslında bu tür etkiler sıklıkla gelişmelerinde hiçbir ruhsal engelle karşılaşmazlar; bunun tek nedeni bilinc dışının onların başka bir evrede durdurulacaklarından

emin olmasıdır. Her durumda me ziyaretlerimizin gururla

fıskırdığı çok ciğnenmiş toprağı tanımak öğreticidir. Çok nadir olarak

dinamik güçler tarafından şuraya buraya çekştirilmiş bir insan karakterinin

karmaşıklığı, basit seçenekler arasında bizim modası geçmiş

ahlaksallığımızın inanmamızı isteyeceği kararı vermeye boyun eğebilir.

Ya düşlerin bize gelecekte bilgi vermedeki değerleri? Kuşkusuz bu

konuda hiçbir sorun yoktur.9 [Bkz. I. Cilt s.58 n. 9.] Bunun yerine

onların bize geçmiş hakkında bilgi verdiklerini söylemek daha doğru

olurdu. Çünkü düşler her anlamda geçmişten türeler. Yine de düşlerin

geleceği haber verdiği biçimindeki eski inancın tümüyle hakikatten yoksun

değildir. Her şey bir yana düşler isteklerimizi gerçekleştirmiş olarak

görüntüleyerek bizi geleceğe yönlendirirler. Ama düş görenin şimdiki

zaman olarak resimlediği bu gelecek, onun geçmişe mükemmel bir

benzeyiş doğrultusundaki yıkılmaz isteği tarafından biçimlendirilmiştir.

[Yalnızca 1911 basımında bu noktada aşağıdaki dipnot bulunmaktadır: "Viyana'dan

Profesör Ernst Oppenheim folklorlardan alınmış kanıtlarla bana kehanet anlamının

halk inancında bile terk edildiği ve son derece doğru bir biçimde uykuda ortaya

çıkan isteklere ve gereksinimlere dek izlerinin sürüldüğü bir düş sınıfı

bulduğunu göstermiştir. Yakında kural olarak güncel öyküler biçiminde anlatılmış

bu düşlerin ayrıntılı bir derlemesini yayımlamış olacaktır." — Bkz. Freud

ve Oppenheim'in (1957a [1911]) *Standard Ed.*, 12, 177'de birlikte yazdıkları folklorde düşler üzerine makaleye.]

EK

FREUD'UN

GENEL OLARAK YA DA BUYUK OLCUDE

DUŞLERLE İLGİLİ YAZILARININ

LİSTESİ

[Frcud'un yazılarının çoğunluğunda düşlerden
soz edildiğini soylemek pek de abartı olmaz. Aşağıdaki
(değişik onem duzeylerindeki) çalışma listesi
yine de pratik bir yarar sağlayabilir, ile r maddenin
başındaki tarih, soz konusu çalışmanın yazıldığı
tarihtir. Sonundaki tarih yayım tarihidir ve çalışmanın
daha ayrıntılı kunyesi Genel Kaynakca'da bu
tarih altında bulunabilir. Koşeli parantez icindeki
maddeler olumunden sonra yayımlanmıştır.]

"Bilimsel BirRuhbilim Projesi" (I. Kısım'ın 19, 20 ve 21. kesimleri) (1950a)]

Düşlerin Yorumu (1900a)

"Bir Haberci Duşun Tamamlanması" (1941c)]

Düşler Üzerine (1901a)

"Bir Hisleri Olgusunun Cozumlemesinden Parca" [Ozgun başlık: "Düşler ve
Hisleri"] (1905e)

Hspriler ve Bilinçdışıyla ilişkileri (VI. Bolun) (1905c)

Jensen'in "Gradiva"sında Sanrılar ve Düşler (1907a)

"Tipik Bir Kılık Değiştirmiş Oedipus Duşu Orneği" (1910/)

"DüşlerimYorumuna EkJer" (1911a)

Duş Yorumunun Ruh Cozumlemesinde Ele Almış" (1911e)

"Folklorda Duşler" (Emst Oppenheim'la birlikte) (1957a)

"Kamlsal Bir Duş" (1913a)

"Duşlerde Masal Malzemelerinin Ortaya Cıkışı" (1913J)

"Cozumsel Uygulamadan Gozlemler ve Ornekler" (1913/i)

338 EK

1914 "Bir Duşle 'Buyuk Başatının Temsili" (1914c)

1914 "Bebeksi Bir Nevrozun Oykusunden" (IV. Kesim) (19186)

1916 *RuhçözümJemesine Giriş Konferansları* (II. Kısım) (1916-17)

1917 "Duşler Kuramına Metapsikolojik Bir Ekleme" (\ 9 \ l d)

1920 "Duşler Kuramına Eklemeler" (1920 f)

1922 "Duşler ve Telepati" (1922 a)

1923 "Duş Yorumu Kuramı ve Uygulaması üzerine Değınmeler" (1923c)

1923 "Josef Popper-Lynkeus ve Duşler Kuramı" (1923/)

1925 "Bir Butun Olarak Duş Yorumuna Bazı Ek Notlar" (1925ı)

1929 "Descaries'ın Bir Duşu Uzerine Maxime Leroy'a Mektup" (19296)

1932 "Josef Popper-Lynkeus'la Temasım" (1932c)

1932 Ruhcozumlemesine Yeni Giriş Konferansları (29. ve 30. Konferans) (1933a)

[1938 Ruhcozumlemesinin Bir Ozeti (V.Bolum) (1940a)]

KAYNAKÇA

Kitapların ve dergilerin başlıkları italikle basılmıştır;

makale başlıkları tırnak icinde verilmiştir.

Kısaltmalar *World List o f Scientific Pe rio d ic a ls'a*

[Dunya Bilimsel Dergiler Listesi] (Londra, 1963-5)

goredir. Bu kitapla kullanılan daha başka kısaltmalar

Kaynakcann sonundaki listede bulunabilir

Siyah harflerle basılmış sayılar ciltlere, diğerleri sayfalara ilişkindir. Yıldızla belirtilmiş maddelere bu kitapta gönderme yapılmamıştır. (I.Cilt s.36'da Editorun Girişi ne bkz.) Teknik olmayan yazarlar ve özel bir çalışmasından söz edilmemiş teknik yazarlar için Sozcuk Dizinine bkz. [Kaynakları elde etmek isteyen okurlar için özgün başlıkların gerekli olacağı, bu başlıkların çevirisi ise kitabın hacmini gereksiz yere büyüteceği için başlıklar çevrilmemiştir.

— ç.n./

A

METİNDE GONDERME YAPILMIŞ YAZARLAR DİZİNİ

VE

CALIŞMALARIN LİSTESİ

Her maddenin sonunda yuvarlak parantez içinde verilen sayılar bu kitapta söz konusu çalışmaya değinilen sayfa ya da sayfaları gösterir. Freud maddelerinde yalnızca İngilizce çeviriler verilmiştir. Baştaki tarihler Almanca ya da başka özgün basım tarihleridir.

(Yazılma tarihi basım tarihinden farklı olduğu durumlarda köşeli parantez içinde eklenmiştir.) Basım tarihlerine eklenen harfler *Standard Edition*'in 24. Cildindeki

yo KAYNAKÇA A

Freud'un yazılarının kaynakçasındaki maddelere uygundur, özgün basımın ayrıntıları, özgün başlık da içinde olmak üzere Freud Kitaplığındaki her ciltle Editorun Girişinde verilmiştir.

ABHL, K. (1884) *Über den Gegensinn der Urworte*, Leipzig. (52)

ABRAHAM, K. (1909) *Traum und Mythen*, Viyana, (83, 132)

ICcv.: "Dreams and Myths: A Study in Folk-Psychology" *Clinical Papers and
P. ssays on Psycho-Analys'is*, Londra ve New York, 1955, 111. Kısım: I. Deneme.]

(1965) FR HL.'D'la birlikte Bkz. FKELD, S. (1965a)

ADLHR, A. (1910) "Der psychische Hermaphroditismus im Leben und in der Neurose",
Portsc.hr. Med., 28, 486. (127-1)

(1911) "Beitrag zur Lehre vom Widerstand", *Zentbl. Psychoanal.*, I, 214. (299) ALLISON, A.
(1868) "Nocturnal Insanity", *Med. Time & Gaz.*, 947, 210. (1/140) AL.MOLI, S. Bkz.,
SALOMON AL-MOLI

AMRAM, N. (1901) *Sepher pilhron chalömölh*, Kudus. (1/58)

ANDRHAS-SALOMH, L., ve FREUD, S. (1966) Bkz. FREUD, S. (1966a)

ARİSTOTELES *De somniis ve De divinatione per somnum*. (1/56-7, 1/86, 1/151; 53, 272)

[Ccv.: W.S.Hert (Loeb Classical Library'de "On die Soul" cildinde) Londra ve
New York, 1935]

ARTEMIDORUS, DALDİS'li *Oneirocritica*, (1/57, 1/58, I/151; 60, 85, 323)

[Almanca ccv.: *Symbolik der Träume* F.S.Krauss, Viyana, 1881 ve "Erotische Traume und ihre
Symbolik" *Anthropophyleia*, 9 (1912), 316 1 ans Licht]

İng.Ccv. (karşılaştırmalı): *The Interpretation of Dreams*, R.Wood, Londra, 1644]

ARTIGUES, R. (1884) *Essai sur la valeur sémiologique du rêve* (Tez), Paris. (1/87) BENINI,
V. (1898) "La memoria e la durata dei sogni", *Riv. ital. filol.*, 13a, 149. (1/97, 1/122)

BERNARD-LHROY, E. ve TOBOWOLSKA, J. (1901) "Mecanisme intellectuel du
rêve" *Rev. phil.*, 51, 570. (227)

BERNFELD, S. (1944) "Freud's Earliest Theories and the School of Helmholz", *Psychoanal.
Quart.*, 13, 341. (1/38, 209)

BERNSTEIN, I. ve SEGEL, B.W. (1908) *Jüdische Sprichwörter und Redensarten*, Varşova.

(1/183)

BETHEIM, S. ve HARTMANN, II. (1924) "Über Fehlraktionen des Gedächtnisses

bei der Korsakoffschen Psychose." *Arch. Psychiat. Nerv. Krank.*, 72, 278. (115) BIANCHIERI, F. (1912) "I Sogni dai bambini di cinque anni", *Riv. Psicol. norm. Patol.*,

appl., 8, 325. (1/182)

Ayrıca bkz. DOGLIA ve BIANCHIERI.

BINZ, C (1878) *Über den Traum*, Bonn. (1/72-3, 1/108, 1/128-9, 1/138)

BLEULER, E. (1910) "Die Psychoanalyse Freuds", *Jb. psychoanalyt. psychopath.*

Forsch., 2, 623. (83)

BONATHLLI, F. (1880) "Del sogno" *La filosofia delle scuole italiane*, Şubat, 16. (1/97-8)

BORNER, J. (1855) *Das Alpdrücken, seine Begründung und Verhütung*, Würzburg. (1/87)

*BOTTINGER (1795) C.P.J. SPRENGEL'in *Beiträge zur Geschichte der Medizin*,

2's in Jomakalc. (1/57)

BOICIMMIATI; RCQ, A. (1879-82) // *histoire de la divination dans l'antiquité*, Paris. (1/87)

KAYNAKÇA A 341

BREUER, J., ve FREUD, S. (1895) Bkz.. FREUD, S. (1895d) (1940 [1892]) Bkz.

FREUD, S. (1940d)

BUCHSENSCHUTZ, B. (1868) *Traum und Traumdeutung im Altertum*, Berlin, (1/56,

1/150, 1/183)

BURDACH, K.F. (1838) *Die Physiologie als Erfahrungswissenschaft*, 2. Basımın 3.cildi, 1832-40 (1. basım 1826-32) (1/61-2, 1/76, 1/102, 1/104-5, 1/129-30, 1/134, 1/273)

BUSEMANN, A. (1909) "Traumleben der Schulkinder" *Z. päd. Psychol.*, 10, 294.

(1/182) (1910) "Psychologie der kindlichen Traumergebnisse" *Z. päd. Psychol.*,

11, 320. (1/182)

CABANIS, P.J.G. (1802) *Rapports du physique et du moral de l'homme*,

Paris; *Oeuvres complètes*, Cilt. III, 153, Paris, 1824. (1/141)

CAIKINS, M.W. (1893) "Statistics of Dreams", *Am. J. Psychol.*, 5, 311. (1/73, 1/74, 1/96, 1/270)

CARENA, CAESARE (1631) *Tractatus de Officio Sanctissimae Inquisitionis ...* Cremona; Lyons, 1659. (1/121)

CIABANEIX, P. (1897) *Physiologie cérébrale: le subconscient chez les artistes, les savants, et les écrivains*, Paris, (1/96,1/116)

CICERO *De divinatione*. 0 / 6 3 , 1 / 1 0 7)

ICcv.: W. A. Falconer (Loeb Classical Library'), Londra ve New York, 1922]

CLAPAREDE, F.. (1905) "Esquisse d'une théorie biologique du sommeil" *Arch. psychol.* 4, 245. (1/105)

CORIAT, I.11. (1913) "Zwei sexual-symbolische Beispiele von Zahnarzt-Träumen" *Zentbl. Psychoanal.*, 3, 440. (118)

DATINER, B. (1913) "Gold und Kot", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, I, 495 (133) DAVIDSON, WOLF' (1799) *Versuch über den Schlaf*, Berlin. 2. Basım (1. Basım

1 7 9 5) 0 / 1 1 3)

DEBACKER, F. (1881), *Des hallucinations et terreurs nocturnes chez les enfants* (Tez), Paris, (1/186,304)

DELACROIX, H. (1904) "Sur la structure logique du rêve", *Rev. métaphys.*, 12, 921 (226)

DELACE, Y. (1891) "Essai sur la théorie du rêve", *Rev. industr.*, 2, 40. (1/72, 1/132, 1/228, 309)

DELBOEUF, J.R.I. (1885) *Le sommeil et les rêves*, Paris. (1/66, 1/74, 1/103-4, 1/110, 1/112,1/158,1/228,1/232)

DIEPGEN, P. (1912) *Traum und Traumdeutung als medizinisch-naturwissenschaftliches Problem im Mittelalter*, Berlin. (1/58, 265)

DOGLIA, S. ve BIANCHIERI, F. (1910-11) "I sogni dei bambini di Ire anni" *Conltri.*

psicol., 1,9. (1/182)

DOILLINGER, J. (1857) *Ileidenlum und Judenthum*, Regensburg. (1/87)

DREXL, F.X. (1909) *Achmels Traumbuch: Einleitung und Probe eines kritischen Textes*
(Tez) *Munih.* 0 /5 8)

DUGAS, L. (1897a) "Ix sommeil et la cerehration inconsicnic duram le sommeil" *Rev. Phil.*, 4 }, 410. (1/107,1/111)

(1897 b) "Ix souvenir du reve", *Rev. phil.*, 44, 220. (295) 342 KAYNAKCA A

DU PREL, C. (1885) *Die Philosophie d e r Mystik*, Leipzig. (1/115, 1/183, 1/185; 114, 2 5 1 ,3 2 7)

EDER, M.D. (1913) "Augenraume" *Int. Z. ärzll. Psychoanal.*, I, 157. (128) EGGER, V. (1895) "La duree apparente des rcvcs", *Rev. phil.*, 40, 41. (1/80,1/116; 221-2) (1898) "Le souvenir dans le revc", *Rev. phil.*, 46, 154. (1/98)

ELLIS, HAVELOCK (1899) "The Stuff that Dreams are made o f *Popular Science Monthly*, 54, 721, (1/72,1/112; 309)

(1911) *The World o f Dreams*, Londra (1/116,1/216,1/231; 84, 104, 1 3 3 ,2 2 6 ,2 6 5)

ERDMANN, J.E. (1852) *Psychologische Briefe* (Brief VI), Leipzig. (1/122)

PECINER, G.T. (1860) *Elemente d e r Psychophysik* (2 cilt), Leipzig. (2. Basım, Leipzig, 1889) (1/100-1,1/107, 258)

FEDERN, P. (1914) "Uber zwei typische Taumsensationcn" *Jh. Psychoanalyse*, 6, 89. (124)

FERU, C. (1886) "Note sur un cas de paralysie hysterique consecutive a un revc", *Soc. biolog.*, 41 (Kasım 20). (1/140)

(1887) "A Conlribution to the Pathology o f Dreams and o f Hysterical Paralysis", *Brain*, 9, 488. (1/139)

EERENC/I, S. (1910) "Die Psychoanalyse der Traume" *Psychiat. — nt'urol Wschr.*, 12, 102, 114 ve 125. (1/152, 1/183,1/294; 58)

ICcv.: "The Psychological Analysis of Dreams", *First Contribution to Psycho-Analysis*, Londra, 1952, ID. Bolum.]

(1911) "Über lenkbare Traume" *Zentbl. Psychoanal.*, 2, 31. (292)

[Ccv.: "Dirigible Dreams", *Final Contributions to the Problems and Methods of Psycho-Analysis*, Londra ve New York, 1955, XXVII. Bolum]

(1912) "Symbolische Darstellung des Lust-und Realitätsprinzips im Oedipus-Mythos", *Imago*, I, 276 (1/294)

[Ccv.: "The Symbolic representation of the Pleasure and Reality Principles in the Oedipus Myth" *First Contributions to Psycho-Analysis*, Londra, 1952, X. Bolum (i).]

(1913) "Zur Augensymbolik" *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, I, 161. (128) ICcv.: "On Eye Symbolism", *First Contributions to Psycho-Analysis*, Londra, 1952, X. Bolum (ii).]

(1916) "Affektvertauschung im Traume" *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 4, 112. (200) ICcv.: "Interchange of Affect in Dreams" *Further Contributions to the Theory and Technique of Psycho-Analysis*, Londra, 1926, LV. Bolum.]

(1917) "Traume der Ahnungslosen", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 4, 208. (108)

[Ccv.: "Dreams of the Unsuspecting" *Further Contributions to the Theory and Technique of Psycho-Analysis*, Londra, 1926, LVI. Bolum.]

FICHTE, I.II. (1864) *Psychologie: die Lehre vom bewussten Geiste des Menschen* (2cut), Leipzig. (1/61,1/115,1/122)

FISCHER, K.P. (1850) *Grundzüge des Systems der Anthropologie*, Erlangen, (*Grundzüge des Systems der Philosophie* nm 2. Cilt, I. Kısımında.) (1/118)

FLIESS, W. (1906) *Der Ablauf des Lebens*, Viyana. (1/146,1/216)

KAYNAKÇA A 343

FORSTER, M. (1910) "Das alcinisch-altenglische pseudo-Danielsche Traumbuch in

Tiberius A. III." *Archiv Stud, neueren Sprachen und L iteraturen*, 125, 39. (1/58) (1911) "Ein mittelenglisches Vers-Traumbuch des 13. Jahrhunderts", *Archiv Stud,*

neueren Sprachen und L iteraturen, 127, 31. G/58)

I-OSTER, M. ve SHERRINGTON, C.S. (1897) "The Central Nervous System", *A Textbook of Physiology*, III. Kısım, 7. basım, Londra. (1/39)

FOUCAULT, M. (1906) *Le rêve: études et observations.*, Paris. (227, 237)

FREUD, M. (1957) *Glory Reflected*, Londra, G/24)

FREUD, S. (1877<2) "Über den Ursprung der hinteren Nervenwurzeln im Rückenmark von *Ammocoetes (Pclromyzon Planeri)*", *S B. Akad U m . Wien (Math.-Naturwiss.*

Kl.),IH. Abt. 7 5 ,1 5 .(1 4 3)

(1884<<) "On Coca", S. Freud'un *The Cocaine Papers'm dz*, Viyana ve Zurich, 1963.

(1/219)

(1891b) *On Aphasia*, Londra ve New York, 1953. G /1 8 ,1/28)

(1893c) "Some Points for a Comparative Study of Organic and Hysterical Motor

Paralyses" *Standard E d.*, I, 157. (284)

(1894a) "The Neuro-Psychoses of Defence" *Standard E d.*, 3, 43 Q.1280) (1895b [1894]) "On the Grounds for Detaching a Particular Syndrome from Neurasthenia

under the Description 'Anxiety Neurosis' ", *Standard E d.*, 3, 87; *P.F L .*, 10, 3 1 .G /2 0 6 ,1/211)

(1895d) BREUER, J. ile, *Studies on Hysteria*, Londra, 1956: *Standard E d.*, 2;

P E L., 3. (1/28,1 /3 7 -8 ,1 /1 3 1 ,1 /1 5 3 ,1 /1 5 9 ,1 /2 2 8 ; 2 0 9 ,2 4 5 ,2 6 1 ,2 6 4 ,2 6 8 ,3 1 8)

(1896b) "Further Remarks on the Neuro-Psychoses of Defence", *Standard E d.*, 3, 159. G/280, 268)

(1898b) "The Psychological Mechanism of Forgetfulness" *Standard E d.*, 3, 289. G/219; 242, 324)

(1899a) "Screen Memories" *Standard E d.*, 3, 301. (324)

(1900a) *Düşlerin Yorumu*, Londra ve New York, 1955; *Standard E d .*, 4-5; *P.F L .*,

4. (1/24,1/29,1/312; 120-3, 1 2 7 ,1 4 0 ,3 3 7)

(1901a) *On Dreams*, Londra ve New York, 1951; *Standard Ed.*, 5, 633. (337) (1901b) *The Psychopathology of Everyday Life*, *Standard Ed.*, 6, *P.F.L.* 5; (1/24,1/

2 9 ,1 /1 7 0 ,1 /2 1 9 ,1 /2 4 5 ,1 /2 6 0 ,1 /2 9 7 ,1 /3 0 6 ; 2 9 , 129, 184, 2 2 6 ,2 3 9 , 242, 2 5 8 ,3 2 4) (1905c) *Jokes and their Relation to the Unconscious*, *Standard Ed.*, 8 ; *P.F.L.* , 6 .

(3 2 ,7 2 ,8 8 ,2 0 7 ,3 3 7)

(1905d) *Three Essays on the Theory of Sexuality*, Londra, 1962; *Standard Ed.*, 7, 125; *P.F.L.*, 7 ,3 1 . G /2 9 ,1 /3 4 ,1/47,1/182,1/294,1/321-2; 85, 126 ,3 2 2) (1905e 11901]) "Fragment of an Analysis of a Case of Hysteria", *Standard Ed.*, 1, 3;

P.F.L. , 8 ,2 9 . (239; 4 5 ,7 2 , 85, 118, 1 2 6 ,2 2 0 , 240, 2 4 2 ,2 5 4 , 2 8 2 ,2 9 9 ,3 3 7) (1906a) "My Views on the Part played by Sexuality in the Aetiology of the Neuroses"

Standard Ed., 7, 271; *P.F.L.*, 10, 71. (23)

(1907a) *Delusions and Dreams in Jensen's "Gradiva"*, *Standard Ed.*, 9. 3; *P.F.L.*,

14. G/150,103, 337)

(1908a) "Hysterical Phantasies and their Relation to Bisexuality", *Standard Ed.*, 9, 157; *P.F.L.* , 1 0 .8 3 .(2 1 8 ,2 8 9)

344 KAYNAKCA A

(1908b) "Character and Anal Erotism", *Standard Ed.*, 9, 169; *P.F.L.*, 7, 205. (133) (1908c) "On the Sexual Theories of Children", *Standard Ed.*, 9, 207; *P.F.L.* , 7, 183.

a/299)

(1908c [1907]) "Creative Writers and Day-Dreaming", *Standard Ed.*, 9, 143; *P.F.L.*,

14.(2 1 8)

(1909a) "Analysis of a Phobia in a Five-Year-Old Boy", *Standard Ed.*, 10, 3; *P.F.L.*,

8 , 165. a / 2 9 , 1/182,1/299,1/301,1/302)

(1909 b) "Notes upon a Case of Obsessional Neurosis", *Standard Ed.*, 10, 155;

P.F.L. ,9 , 31. (3 8 ,7 2 , 173)

(1910c 11909]) *Five Lectures on Psycho-Analysis*, *Standard E d.*, 11,211; *Two Short*

Accounts o f Psycho-Analytic'de, Penguin Books, Hammondswoth, 1962. (1/19,

1/29,1/53)

(1910c/)" The Future Prospects o f Psycho-Analytic Therapy", *Standard Ed.* II, 141, (8 6 ,9 6 , 101, 133)

(1910c) "The Antithetical Meaning o f Primal Words", *Standard Ed.*, II, 155 (52) (19106) "A Special Type o f Choice o f Object made by Men", *Standard Ed.*, II, 165;

P.F.L., 7 ,2 2 7 .(1 3 3)

(1910/) "A Typical Example o f a Disguised Oedipus Dream"; *Düşlerin Yorumum*

katılmış, *Standard Ed.*, 5, 398; *P.F.L.*, 4, 523. a/1 9 5 , 128-30, 337) (191 la) "Additions to the Interpretation o f Dreams" (Tümüyle *Düşlerin Yorumu'yla*

birleştirilmiştir) *Standard Ed.*, 5, 360 v.s. ve 408-9; *P.F L .*, 4, 478 ve 573. (91-2, 9 6 ,1 3 8 ,3 3 7).

(19116) "Formulations on the Two Principles o f Mental Functioning", *Standard Ed.*,

12,215; *P.F.L.*, II. (1 6 0 ,2 8 7)

(191 lc [1910]) "Psycho-Analytic Notes on an Autobiographical Account o f a Case

o f Paranoia (Dementia Paranoides)", *Standard Ed.*, 13, 3 ; *P.F.L.*, 9, 129. (1/29,173) (1911c) " Die Handling o f Dream-Inlerpretalion in Psycho-Analysis", *Standard Ed.*

1 2 ,9 1 .(3 3 7)

(1912g) "A Note on the Unconscious in Psycho-Analysis" [İngilizce], *Standard Ed.*,

12, 257; *P.F.L.*, II. (330)

(1912-13) *Totem an d Taboo*, Londra, 1950; *Standard E d.*, 13, I; *P.F.L.*, 13. a/29, 1/

304,1/306,1/312, 140,226)

(1913a) "An Evidential Dream" *Standard Ed.*, 12, 269. (82, 337)

(1913 d) " The Occurence in Dreams o f Material from Fairy Tales", *Standard Ed.*, 12, 2 8 1 .(3 3 7)

(1913/) "The Theme of the Three Caskets", *Standard Ed.*, 12, 2 9 /; *P.F L .*, 14.

a/304)

(19136) "Observations and Examples from Analytic Practice", *Standard Ed.*, 13, 193 (tümüyle). Ayrıca kısmen *Düşlerin Yorumum* (*Standard Ed.*, 4, 232 ve 5,

409 f.) katılmıştır; *P.F.L.*, 4, 328 ve 535. (1/281; 139, 337)

(1914c) "On Narcissism: an Introduction", *Standard Ed.*, 14, 69; *P.F.L.*, II. (230) (1914 d) "On the History of the Psycho-Analytic Movement", *Standard Ed.*, 14, 3;

P.F.L., 15. (1/29,1/40, 79)

KAYNAKÇA A 345

(1914e) "The Representation in a Dream of a 'Great Achievement' *Düşlerin*

Yorumuna katılmış, *Standard Ed.*, 5, 412; *P.F.L.*, 4, (142, 338) (19156) "Thoughts for the Times on War and Death", *Standard Ed.*, 14, 275; *P.F.L.*,

12. (1/304)

(1915d) "Repression" *Standard Ed.*, 14, 143; *P.F.L.*, II. (270, 320) (1915e) "The Unconscious" *Standard Ed.*, 14, 161; *P.F.L.*, II. (318, 326, 332) (1916.7) "Some Character-Types Met with in Psycho-Analytic Work", *Standard Ed.*,

14, 311; *P.F.L.*, 14,(1/315)

(1916-17 [1915-17] *Introductory Lessons on Psycho-Analysis*, New York, 1966;

Londra, 1971; *Standard Ed.*, 15-16; *P.F.L.*, I. (1/29, 1/50, 1/71, 1/184, 1/194, 1/204, 1/281; 32, 90, 94, 135, 139, 143, 145, 226, 300-1, 338)

(19176) "A Childhood Recollection from *Dichtung und Wahrheit*", *Standard Ed.*,

17,147; *P.F.L.*, 14. (129)

(1917d [1915]) "A Metapsychological Supplement to the Theory of Dreams", *Stand*

ard Ed., 14,219; *P.F.L.*, II. (1/87, 264, 270, 276, 337) (19186) [1914]) "From the History of an Infantile Neurosis", *Standard Ed.*, 17, 3;

P.F.L., 9, 225. a/29,1/233, 45, 103, 246, 337)

(19196) "The 'Uncanny' ", *Standard Ed.*, 17, 219; *P.F.L.*, 14. (88, 143) (1920a) "The Psychogenesis of a Case of Female Homosexuality", *Standard Ed.*,

18,147; *P.F.L.*, 9, 367.(204)

(1920 I) "Supplements to the Theory of Dreams", *Standard Ed.*, 18, 4. (337) (1920g) *Beyond the Pleasure Principle*, Londra, 1961; *Standard Ed.*, 18, 7; *P.F.L.*,

II. a/29, 1/294, 1/317, 189, 263, 80, 318)

(19216) Varendonck'a Giriş [İngilizce], *77ie Psychology of Day-Dreams*, Londra
Standard Ed., 18, 271. (218)

(1921c) *Group Psychology and the Analysis of the Ego*, Londra ve New York, 1959;
Standard Ed., 18, 69; *P.F.L.*, 12. a/30, 1/201, 203)

(1922a) "Dreams and Telepathy", *Standard Ed.*, 18, 197. (337)

(19226) "Some Neurotic Mechanisms in Jealousy, Paranoia and Homosexuality",
Standard Ed., 18, 223; *P.F.L.*, 10, 195. (1/141)

(19236) *The Ego and the Id*, Londra ve New York, 1962; *Standard Ed.*, 19, 3;
P.F.L., II. a/30, 1/211, 203, 264, 330)

(1923c [1922]) "Remarks on the Theory and Practice of Dream-Interpretation",
Standard Ed., 19, 109. (337)

(1923d) "A Seventeenth-Century Demonological Neurosis", *Standard Ed.*, 19, 69;
P.F.L., 14. (89)

(1923/) "Josef Popper-Lynkeus and the Theory of Dreams", *Standard Ed.*, 19, 261.
(1/147,42,337)

(1924c) "The Economic Problem of Masochism", *Standard Ed.*, 19, 157; *P.F.L.*, II.
a/208)

(1925a [1924]) "A Note upon the 'Mystic Writing-Pad' ", *Standard Ed.*, 19, 227; *P.F.L.*, II.
(262)

(1925d [1924]) *An Autobiographical Study*, *Standard Ed.*, 20, 3; *P.F.L.*, 15. a/16, 167)

(1925i) "Some Additional Notes upon Dream Interpretation as a Whole", *Standard Ed.*, 19, 125. (337)

(1925/) "Some Psychological Consequences of the Anatomical Distinction between the Sexes", *Standard Ed.*, 19, 243; *P.F.L.*, 7, 323. (1/30,1/306) (1925) *Inhibitions, Symptoms and Anxiety*, Londra, 1960; *Standard Ed.*, 20, 77; *P.F.L.*, 10, 227. a/30, 1/211, 69, 131, 762)

(1927a) "The Question of Lay Analysis't Eklenti", *Standard Ed.*, 20, 251; *P.F.L.*, 15. a/i6)

(1927c) *The Future of an Illusion*, Londra, 1962; *Standard Ed.*, 21, 3; *P.F.L.*, 12. (1/30, 183)

(19296) "A letter (French) to Maxime Leroy on some Dreams of Descartes", *Standard Ed.*, 21, 199. (337)

(1930a) *Civilization and its Discontents*, New York, 1961; Londra, 1963; *Standard Ed.*, 21, 59; *P.F.L.*, 12. a/30, 1/129)

(1930c) Address delivered in the Goethe House at Frankfurt, *Standard Ed.*, 21, 208; *P.F.L.*, 14. a/193,1/315)

(19316) "Female Sexuality", *Standard Ed.*, 21, 223; *P.F.L.*, 7 367. (1/306) (1932c) "My Contact with Josef Popper-Lynkeus" *Standard Ed.*, 22, 219 (1/147, 42, 337)

(1932c [1931]) *Diyilerin Yorumunun İngilizce tercümesi (gözden geçirilmiş) Basımına onsoz [İngilizce]*, Londra ve New York; *Standard Ed.*, 4 xxxii; *P.F.L.*, 4, 56. a/41, 1/53)

(1933a [1932]) *New York Introductory Lectures on Psycho-Analysis*, New York, 1966; Londra, 1971; *Standard Ed.*, 22, 3; *P.F.L.*, 2. a/58, 1/144, 65, 216, 253, 264, 280, 320, 337)

(1933c [1932]) Andre Breton'a Uc Mektup [Fransızca çeviri], *Le surréalisme au service*

de la révolution (No.5), 10. Biri Almanca orjinalinin kopyasıdır. (1/35)

(1935a) *An Autobiographical Study*'mn yeni basımına eklenti (1935), Londra ve New York; *Standard Ed.*, 20, 71; *P.F.L.*, 15. (1/16)

(1939a [1934-8]) *Moses and Monotheism*, *Standard Ed.*, 23, 3; *P.F.L.*, 13. a/30) (1940a [1938]) *An Outline of Psycho-Analysis*, New York, 1968; Londra, 1969; *Standard Ed.*, 23, 141; *P F L .*, 15. (1/30, 337)

(1940ri [1892]) BREUER, J. ile, "On the Theory of Hysterical Attacks", *Standard Ed.*, I, 151. (1/38)

(1941c [18991]) "A Premonitory Dream Fulfilled", *Standard Ed.*, 5, 623. (336) (1942a [1905-6]) "Psychopathic Characters of the Stage", *Standard Ed.*, 5, 623 (336)

(1950a [1887-1902]) *The Origins of Psycho-Analysis*, Londra ve New York, 1954.

(Kısmen *Standard Ed.*, I, 175'de "A Project for a Scientific Psychology "ye katılmıştır.) a/19, 1/26, 1/28, 1/37, 1/38, 1/41, 1/46, 1/146, 1/169, 1/173, 1/174, 1/253, 1/280, 1/312)

(1957a [1911]) OPPENHEIM, D.E. ile *Dreams and Folklore*, New York, 1958, 1. Bolum; *Standard Ed.*, 12, 177. (336)

(1960a) *Letters 1873-1939* (ed. E.L. Freud) (cev. T. ve J. Stem), New York, 1960; Londra, 1961. (1125,1/26)

KAYNAKCA A 347

(1963a [1909-39]) *Psycho-Analysis and Faith. The Letters of Sigmund Freud and Oskar Pfister* (ed. H. Meng ve E.L. Freud) (cev. E. Mosbacher), Londra ve New York, 1963. (1/26)

(1965a [1907-26]) *A Psycho-Analytic Dialogue. The Letters of Sigmund Freud and Karl Abraham* (ed. H.C. Abraham ve E.L. Freud) (cev. B. Marsh ve U.C. Abraham), Londra ve New York, 1965. (1/26)

(1966a [1912-36]) *Sigmund Freud and Lou Andreas-Salome: Letters* (ed. E. Pfeiffer) (cev. W.ve E. Robson-Scott), Londra ve New York, 1972. (1/26)

(1968a [1927-39]) *The Letters of Sigmund Freud and Arnold Zweig* (ed. E.L.

Freud) (cev. W. ve E. Robson Scott), Londra ve New Yoik, 1970. (1/26)

(1970a [1919-35]) *Sigmund Freud as a Consultant. Recollections of a Pioneer in*

Psychoanalysis (Freud'dan Edoardo Weiss'a makluplar, arasında Onsoz ve

Giriş'ini Manin Groljhan'm yazdığı bir Anlar ve Açıklamalar da var), New York,

1970. (1/26)

(1974a [1906-23]) *The Freud / Jung Letters* (ed. W. McGuire) (cev. R. Manheim ve R.F.C. Hull), Londra ve Princeton, N.J., 1974. (1/26)

FUCHS, E. (1909-12) *Illustrierte Sittengeschichte* (Erganzungsbande) Münih. (77) GALION, F.

(1907) *Inquiries into Human Faculty and its Development*, 2. basım, Everyman's Basım, Umdra. (1. basım, 1883.) (1/190,27, 220)

GARNIER, A. (1872) *Traité des facultés de l'âme, contenant l'histoire de ses principales théories psychologiques*, (3 cilt), Paris. (1. basım, ! 852) (1/79,1/282)

GISSLER, C M. (1888) *Beiträge zur Phänomenologie des Traumlebens*, Halle. (139) (1890) *Aus den Tiefen des Traumlebens*, Halle. (1/139)

(1896) *Die physiologischen Beziehungen der Traumvorgänge*, Halle. (1/139)

GffioU DE BOUZAREINGES, C. ve G1ROU DE BOUZAREINGES, L. (1848) *Physiologie: essai sur le mécanisme des sensations, de ses idées et des sentiments*, Paris.

(1/78)

GOBLOT, E. (1896) "Sur le souvenir des rêves" *Rev. Phil.*, 42, 288. (227, 295) GOMPERZ, T. (1866) *Traumdeutung und Tauberei*, Viyana. (1/151)

GOTTHARDT, O. (1912) *Die Traumbücher des Mittelalters*, Eisleben. (1/58)

GRIESINGER, W. (1845) *Pathologie und Therapie der psychischen Krankheiten*, Stuttgart. (1/185)

(1861) aynı çalışma, 2.basım, (Radestock'un alıntı yaptığı). (1/142-3,1/280)

GRUPPE, P.O. (1906) *Griechische Mythologie und Religionsgeschichte*, Münih. (I.E.P.

von Muller in *Handbuch der klassischen Altertums-Wissenschaft*'), 5, 2'de.) (1/57) GUISLAIN, J. (1833) *Leçons orales sur les phrénopathies* (3 cilt), Bruksel. (140)

[Metindeki alıntı Almanca çeviriden: *Abhandlungen über die Phrenopathien*,

Nurenberg, 1838]

HAFENER, P. (1887) "Schlafen und Traumen", *Sammlung zeitgemässer Broschüren*

226, Frankfurt. (1/58,1/104,1/115,1/118,1/120)

HAGEN, F.W. (1846) "Psychologie und Psychiatrie", Wagner's *Handwörterbuch der*

Physiologie, 2, 692, Brunswick. (1/141)

HALLAM, F. ve WEED, S. (1896) "A study of Dream Consciousness", *Am. J Psychol.*,

7, 405. (1/72,1/186,1/212)

348 KAYNAKCA A

HARTMANN, E. VON (1890) *Philosophie des Unbewussten*, 10. basım, Leipzig.

(1.basım, Berlin, 1869) a /185, 251)

[Çeviri: *Philosophy of the Unconscious*, W.C. Coupland, Londra, 1884.)

HARTMANN, II. Bkz. BETLHEIM ve HARTMANN.

HENNINGS, J.C. (1784) *Von den Träumen und Nachtwandlern*, Weimar. (1/67,1/77)

HERBART', J.F. (1892) *Psychologie als Wissenschaft neu gegründet auf Erfahrung,*

Metaphysik und Mathematik. (*Zweiter, analytischer Teil*); *Herbart'* in *Sämtliche*

Werke'sinde (ed. K. Kchrbach) 6. Cilt, Langensalza. (1. basım Königsberg, 1825) 0 /128)

HERMANN, K.F. (1858) *Lehrbuch der gottesdienstlichen Alterthümer der Griechen*, 2.

basım, Icidclberg. (*Lehrbuch der griechischen Antiquitäten* de 11. Kısım) a /87) (1882)

Lehrbuch der griechischen Privatallerlhümer, 3. basım, Freiburg. (*Lehrbuch*

der griechischen Antiquitäten d e IV. Kısım)

HERODOTOS, *Uistory*. (128)

[Ccv.: A.D: Godlcy, TU. Cill (Loeb Classical Library), Londra ve New York, 1922.)

HERVEY DE SAINT-DENYS, MARQUIS D' (1867) *Les rêves et ;es moyens de les d irig e r*, Paris. (Anonim Yayım.) a /6 7 , 1/79,1/112-3, 291)

HILDEBRANDT, F.W. (1875) *Der Traum und seine Verwenhung f ü r s Leben*, Leipzig (1/63-4, 1 /6 9 ,1 /7 2 ,1/79,1/80-1,1/108,1/114-6, 1/118-24,1/212-3)

HIPPOCRATES (*Ancient Medicine ve Regimen*. (1/57, 1/86, 133)

[Ccv.: W.H.S. Jones, I. ve IV. ciller (Loeb Classical Library), Londra ve New York, 1923 ve 1931.)

HITSCHMANN, E. (1913) "Goeihc als Vatersymbol", *Int. Z. ärzll. Psychoanal.*, I, 569. (85)

HOBBS, T. (\ 6 5 \) *Leviathan*, Londra. (265)

HOFF BAUER, J.C. (1796) *Naturlehre der Seele*, Halle, a /7 7)

» **HOHNBAUM (1830) C.F. NASSE: *Jb. Anthropol.*, I'de. (1/140)**

HUG-HELLMUTH, II. VON (1911) "Analyse eines Traumes eines 5' - Jahngen Knaben", *Zentbl. Psychoanal.*, 2, 122. (1/182)

(1913) "Kindertraume", *Int. Z. ärzll. Psychoanal.*, I, 470.

(1915)" Ein Traum der sich selbsl dculel," *Int Z.ä r ztl. Psychoanal.*, 3 ,3 3 . (1/193-4) IDELER, K.W. (1853) "Über die Enslchung des Wahnsinns aus Traumen", *Annalen des Charite-Krankenhauses*, Berlin, 3 (2), 284. a /1 3 9)

IWAYA, S. (1902) "Traumdeutung in Japan", *Ost-Asien*, 5, 302 a /5 8) JEKELS, L. (1917) "Shakespeares Macbeth", *Imago*, S, 170. (1/315)

JESSEN, P. (1855) *Versuch einer wissenschaftlichen Begründung der Psychologie*, Berlin a /6 2

,1/67,1/77 8 ,1 /98,1/117,1/123-4)

JODL, F. (1896) *Lehrbuch der Psychologie*, Stuttgart. (1/109)

**JONES, E. (1910a) "Die Oedipus Complex as an Explanation of Hamlet's Mystery",
Am. J. Psychol., 21, 72. a/315)**

KAYNAKCA A 349

(1910ft) "Freud's Theory of Dreams", *Am. J. Psychol.*, 21, 283; *P a p e r s on Psycho-Analysis* (bkz. 1913). (131)

(1911) "The Relationship between Dreams and Psychoneurotic Symptoms", *Am. J. Insanity*, 6 8 , 57; 1913'de (289)

(1912a) "Unbewusste Zahlenbchandlung", *Zenibl. Psychoanal.*, 2, 241. (147) {İngilizce metin: "Dream Manipulation of Numbers", 1913'de, yalnızca 2. basımda.]

(1912ft) "A Forgotten Dream" *J. abnorm. Psychol.*, 7, 5; 1913'de. (244) (1913) *P a p e r s on Psycho-Analysis*, Londra ve New York. (2.basım 1918 ve 3.basım 1923; Londra ve New York; 4. basım 1938 v e 5.basım 1948, Urndra ve Baltimore.)

(1914a) "Frau und Zimmer", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 2, 380. (85)

(1914ft) "Zahnziehen und Geburt", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 2, 380. (118) (1916) "The ltheory of Symbolism", *Bril. J. Psychol.*, 9, 181. (83)

(1949) *Hamlet an d Oedipus* (1910ah in gozden gecirilmiş ve genişletilmiş basımı), Londra ve New York. (1/315)

(1953) *Sigmund Freud: Life and Work*, 1 .Cilt, Londra. (1/26,1/164,1/219)

(1955) *Sigmund Freud: Life and Work*, 2-Cilt, Londra ve New York. (1/26)

(1957) *Sigmund Freud: Life and Work*, 3.Cilt, Londra ve New York. (1/26)

JOSEPHUS, FLAVIUS *Aruiquilates Judaicae*. (65)

[Cev.: *Ancient History of the Jews*, W. Whitson, Iarndra, 1874]

JUNG, C.G. (1906, 1909) (cd.) *Diagnostische Assoziationsstudien* (2 eilt), Leipzig.

(254)

ICev.: *Studies in Word Association*. Londra, 1918; New York, 1919.]

(1907) *Über die Psychologie de Dementia Praecox*, Halle. (252)

[Cev.: *The Psychology of Dementia Praecox*, New York, 1909.]

(1910a) "Über Konflikte der kindlichen Seele", *Jb psychanalyt. psychopath.*

Forsch., 2 33. (1/182).

(1910fc) "Ein Beitrag zur Psychologie des Geruchtes" *Zenibl. Psychoanal* 1, 81

(66)

(1911) "Ein Beitrag zur Kenntnis des Zahlenraumes", *Zenibl. Psychoanal.*, I 567.

(147)

(1974) FREUD, S. ile Bkz. FREUD, S. (1974a)

KANT, I. (1764) *Versuch über die Krankheiten des Kopfes*, Königsberg. (1/141)

(1798) *Anthropologie in pragmatischer Hinsicht abgefasst*, Königsberg. (1/122) KARPENSKA,

L. VON (1914) "Ein Beitrag zur Analyse 'sinnloser' Worte in Traume"

Int. Z. ärztl. Psychoanal., 2, 164. (37)

KAZOWSKY, A. D. (1901) "Zur Frage nach dem Zusammenhange von Traumen und ,

Wahnvorstellungen", *Neurol. Zentbl.*, 20, 440 ve 508. (1/139)

KIRCHGRABER, F. (1912) "Der Hut als Symbol des Genitales", *Zentbl. Psychoanal.*,

3, 95. (93)

KLEINPAUL, R. (1898) *Die Lebendigen und die Toten in Volksglauben, Religion und*

Sage, Leipzig. (83 not.)

KRAUSS, A. (1858-9) "Der Sinn im Wahnsinn", *Allg. Z. Psychial.*, 15, 617 ve 16, 10, 222.(1/89-90, 1/140-1, 1/143)

KRAUSS, E S. Bkz. ARTEMIDORUS.

- LADD, G.T. (1892) "Contribution to the Psychology of Visual Dreams", *Mind* (Yeni Dizi), 1, 299, a/85,308)
- LANDAUER, K. (1918) "Handlungen des Schlafenden", *Z. ges. Neurol. Psychiat.*, 39 329. (1/273)
- LASEGUE, C. (1881) "Le delire alcoolique n'est pas un delire, mais un reve", *Archs. gén. Méd.*, 2, 513. a/139)
- LAUER, C. (1913) "Das Wesen des Traumes in der Beurteilung der talmudischen und rabbinischen Literatur", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, I, 459. Cf/58)
- LEHMANN, A. (1908) *Aberglaube und Zauberei von den ältesten Zeiten bis in die Gegenwart* (Alm. cev.: Petersen), Stuttgart. (1/187)
- LE LORRAIN, J. (1894) "La duree du temps dans les rêves", *Rev. phil.*, 38, 275. (1/80, ' 1/116; 2 2 1)
- (1895) " U reve", *Rev. phil.*, 40, 59. (2 2 1 ,7 2 1)
- LELUT, L.-F. (1852) "Memoire sur le sommeil, les songes et le sonnambulisme", *Ann. méd. -psychol.* [2. Dizi], 4 ,3 3 1 . (1/141)
- LEMOINE, A. (1855) *Du sommeil au point de vue physiologique et psychologique*, Paris. (1/107)
- LEROY. Bkz. BERNARD-LEROY.
- LEURET, F. (1834) *ragmens psychologiques sur la folie* , Paris. (252)
- LIEBEAULT, A.A. (1889) *Le sommeil provoqué et les états analogues*, Paris, (290) LIPPS, T. (1883) *Grandtatsachen des Seelenlebens*, Bonn. (1/272-3)
- (1897) "Der Begriff des Unbewussten in der Psychologie", *Records of the Third Int. Congr. Psychol.*, Miinih (326-7, 329)

*LLOYD, W. (1877) *Magnetism and Mesmerism in Antiquity*. Londra. (1/87)

♦LOWINGER (1908) "Der Traum in der jüdischen Literatur", *Mill. jiid. V olksk.*, 10. a/58)

LUCRETIUS *De rerum natura*. (1/63)

[Cev.; W.H.D. Rouse (Loeb Classical Library), Londra ve New York, 1924.]

"LYNKEUS" [J. POPPER] (1899) *Phantasien eines Realisten*, Dresden. (2.basim, Viyana, 1900.) a/147, 42-3)

MA ASS, J.G.E. (1805) *Versuch über die Leidenschaften*, Halle, a /6 2)

MACARIO, M.M.A. (1847) "Des rêves, consideres sous le rapport physiologique et pathologique", H. Kis. *Ann. méd.-psychol.*, [I. Dizi], 9, 27. Kitap halinde, Paris, 1847. a/141)
(1857) *Du sommeil, d e s rêves et du sonnambulisme dans l'étal de santé e t d e maladie*, Paris ve Lyons. (223)

MACNISH, R. (1830) *Philosophy o f Sleep*, Glasgow, a /7 8)

[Alm. cev.: *Der Schlaf in allen seinen Gestalten*, Leipzig, 1835]

MAEDER, A. (1908) "Die Symbolik in den I-egenden, Marchen, Gebrauchen, und Traumen", *Psychial.-neurool. Wschr.*, 10. 55. (83)

(1912) "Über die Funktion des Traumes", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 4,6 9 2 . (299)

MAINE DE BIRAN, M.F.P. (1834) *Nouvelles considérations sur les rapports du physigue et du moral de l'homme* (ed. V. Cousin), Paris. (1/141)

KAYNAKCA A 351

MARCINOWSKI, J. (1911) "Eine kleine Mitteilung", *Zent bl. Psychoanal.*, I, 575. (36) (1912a)
"Gezeichnete Traume", *Zentbl. Psychoanal.*, 2, 490 (87)

(1912h) "Drei Romane in Zahlen", *Zentbl. Psychoanal.*, 2, 619. (147)

MAUDSLEY, H. (1868) *Physiology and Pathology of Mind*, 2. basım, Londra (I. basım, 1867) (327)

MAURY, L.F.A. (1853) "Nouvelles observations sur les analogies des phénomènes du rêve et de l'aliénation mentale", H. Kis., *Ann. méd-psychol.* [2. Dizi], 5, 404. (1/80) (1878) *Le sommeil et les rêves*, Paris, (I. basım, 1861.) (1/62, 1/67, 1/70, 1/78, 1/79 1/80, 1/84-5, 1/87, 1/107, 1/108-9, 1/111, 1/113, 1/124-5, 1/128, 1/139, 1/141, 1/143, 1/238; 2 2 1 -2, 2 5 3 -4, 2 9 5)

MAXWELL, J. CLERK (1876) *Matter and Motion*, Londra, (184, 243)

*MEIER, G.F. (1758) *Versuch einer Erklärung des Nachtwandens*, Halle. (1/77)

MEYNERT, T. (1892) *Sammlung von populärwissenschaftlichen Vorträgen über den Bau und die Leistungen des Gehirns*, Viyana. (1/272, 1/299-300)

MIURA, K. (1906) "Über Japanische Traumdeuterei", *Mill. dis. Ges. Naturk. Oslasiens*, 10, 291. (1/58)

MOREAU, J. (1855) "De l'identité de l'état de rêve et de folie", *Ann. méd-psychol.* (3. Dizi), 1, 361. (1/141)

MULLER, J. (1826) *Über die phantastischen Gesichterscheinungen*, Coblenz. (1/84) MYERS, F.W.H. (1892) "Hypermnesic Dreams", *Proc. Soc. Psych. Res.*, 8, 362. (1/68) NACKE, P.* (1903) "Über sexuelle Traume", *Arch. Krim. Anthropol.*, 307. (126) (1905) "Der Traum als feines Reagens f. d. Art d. sexuellen Empfindens", *Mschr.*

Krim.-Psychol., 2, 500. (126)

(1907) "Kontrasttraume und spezielle sexuelle Kontrasttraume", *Arch. Krim. Anthropol.*, 24, 1. (126)

(1908) "Beiträge zu den sexuellen Traumem", *Arch. Krim. Anthropol.*, 29, 363. (126)

*(1911) "Die diagnostische und prognostische Brauchbarkeit der sexuellen Traume", *Arztl. Sachv.-Ztg.*, No. 2. (126)

NEGELEIN, J. VON (1912) "Der Traumschlüssel des Jagadeva", *Relig. Gesch. Vers.*,

II , 4. (1/58)

NELSON, J. (1888) "A Study of Dreams", *Am. J. Psychol.*, I, 367. (1/71)

NORDENSKJOLD, O., ve diğeri. (1904) *Anartic. Zwei Jahre in Schnee und Eis am Südpol*, (2 cilt), Berlin. (1/182-3)

[ing. cev. (kısaltılmış): *Antarctica*, Londra, 1905.]

OPPENHEIM, D. E. ve FREUD, S. (1957) Bkz. FREUD, S. (1957 a)

PACHANTONI, D. (1909) "Der Traum als Ursprung von Wahnideen bei Alkoholdelirianten", *Zentbl. Nervenheilk.*, 32, 796. (1/139)

PAULHAN, F. (1894) "A Propos de l'activite de l'esprit dans le reve"; *Rev. phil.*, 38, 546'da "Correspondence" bölümünde. (227)

PEISSE, L. (1857) *La médecine et les médecins*, Paris. (1/143)

PESTALOZZI, R. (1956) "Sigmund Freuds Breufswahl", *Neue Züricher Zeitung*, Temmuz 1, Frenausgabe, 179, Bl. 5. (169-70)

352 KAYNAKCA A

PFAFF, E. R. (1868) *Das Traumleben und seine Deutung nach den Prinzipien der Araber, Perser, Griechen, Inder und Ägypter*, Leipzig. (1)118)

PFISTER, O. (1909) "Ein Fall von psychoanalytischer Seelsorge und Seelenheilung", *Evangelische Freiheit*, Tübingen, (Yeni Dizi), 9, 108. (133)

(1911 -2) "Die psychologische Entratselung der religiösen Glossolie und der automatischen Kryptographie", *Jb. psychoanalyl. psychopath. Forsch.*, 3, 427 ve 730.

(87)

(1913) "Kryptolie Kryptographie und unbewusstes Vexierbild bei Normalen", *Jb. psychoanalyl. psychopath. Forsch.*, 5, 115. (87)

(1963) FREUD, S. ilc. Bkz. FREUD, S. (1963a)

PICION, A.E. (1896) *Contribution a l'étude des délires oniriques ou délires de rêve*,

Bordeaux. (1/139)

PILCZ, A. (1899) "Über eine gewisse Gesetzmässigkeit in den Traumen", *Yazann ozeti, Mschr. Psychiat. Neurol.*, 5, 231, Berlin. (1/74)

PLATO *Republic*. (1/118, 334)

[Cev.: B.Jowett, *Dialogues*, u . Cilt, Oxford, 1871.]

POHORILLES, N.E. (1913) "Eduard von Hartmanns Gesetz der von unbewussten Zielvorstellungen geleiteten Assoziationen", *Int Z. ärztl. Psychoanal.*, 1,6 0 5 (251)

POTZL, O. (1917) "Experimentell erregte Traumbilder in ihren Beziehungen zum indirekten Sehen", *Z. ges. Neurol. Psychiat.* 37, 278. (1/229-30)

PRINCE, MORTON (1910) "The Mechanism and Interpretation of Dreams", *J. abnorm. Psychol.*, 5, 139. (244)

PURKINJE, J. E. (1846) "Wachen, Schlaf, Traum und verwandte Zustände", R. Wagner'in *Handwörterbuch der Physiologie mit Rücksicht auf physiologische Patholog.*, 3, 412'de, Brunswick. (1/134,1/185)

PUTNAM, J.J. (1912) "Ein charakteristischer Kindertraum", *Zenbl. Psychoanal.*, 2, 328. (1/182)

***RAALTE, F. VAN (1912) "Kinderdroomen", *Hel Kind, Ocak*. (1/182)**

RADESTOCK, P. (1879) *Schlaf und Traum*, Leipzig. (1/62,1/87,1/96-8,1/107-9, 1/117, 1/122,1/139-43,1/185)

**RANK, O. (1909) *Der Mythos von der Geburt des Helden*, Leipzig ve Viyana. (1/306, 130)
[Cev.: *The Myth of the Birth of the Hero*, New York, 1914]**

(1910) "Ein Traum der sich selbst deutet", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 2 465. 0 /2 1 0 ,1 /2 8 7 ,4 5 ,6 6 ,7 9 , 128)

(1911a) "Beispiel eines verkappten Odiptraumes", *'Zenbl. Psychoanal.*, I, 167.

(137)

(19116) "Belege zur Rettungsphantasie", *Zenbl. Psychoanal.*, 1,331. (133) (1911e) "Zum Thema der Zahnreizträume", *Zenbl. Psychoanal.*, I, 408. (119-23) (1912a) "Die Symbolschichtung im Wecktraum und ihre Wiederkehr im mythischen

Denken", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 4, 51. (1/268, 1/287, 83, 98, 132-3)

(19126) "Aktuelle Sexualregungen als Traumanlasse", *Zenbl Psychoanal.*, 2, 596.

a/287)

KAYNAKCA A 353

(1912c) *Das Inzest-Motiv in Dichtung und Sage*, Leipzig ve Viyana. (1/306)

(1913) "Eine noch nicht beschriebene Form des Odipus-Traumes", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, I, 151. (128)

(1914a) "Traum und Dichtung" S. Freud'un *Düşlerin Yorumunda* [4-7. basımlara katılmış]. (1/35,1/36,1/49,1/52; 232) ,

(1914b) "Traum und Mythos" S. Freud'un *Düşlerin Yorumunda* [4-7. basımlara katılmış], G /3 5 ,1/36,1/49,1/52, 232)

(1914c) "Die 'Gcbuns-Rettungsphantasie' in Traum und Dichtung", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 2, 43. (133)

RANK, O. ve SACHS, u . (1913) *Die Bedeutung der Psychoanalyse für die Geisteswissenschaften*,

Wiesbaden. (83)

ICev.: *The Significance of Psychoanalysis for the Mental Sciences*, New York, 1915.1

REGIS, E. (1894) "Les hallucinations oniriques ou du sommeil des degeneres mystiques". *Compte rendu Congrès Méd. Alién.*, Paris, 1895,260. (1/139)

REIK, T. (1911) "Zur Rettungssymbolik", *Zenbl. Psychoanal.*, I, 499. (133) (1915) "Gold und Kot", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 3 ,1 8 3 . (133) REITLER, R. (1913a) "Zur Augensymbolik ", *Int. Z. ärztl Psychoanal*, I, 159. (128) (1913b) "Zur Genital-und Sekret-Symbolik", *Int. Z. ärztl. Psychoanal*, 1, 492. (90) ROBERT, W. (1886) *Der Traum als Naturnotwendigkeit erklärt*,

Hamburg. (1/71,

1/130-2,1/212,1/213,1/226-7,1/238; 298, 309)

ROBITSEK, A. (1912) "Zur Frage der Symbolik in dem Traumen Gesunder", *Zenbl Psychoanal.*, 2, 340. (104-8)

ROFFENSTELN, G. (1923) "Experimentelle Symboltraume", *Z. ges. Neurol. Psychiat.*, 87, 362. (115)

R[ORSCHACH], H. (1912) "Zur Symbolik der Schlange und der Kravatte", *Zenbl Psychoanal.*, 2, 675. (87) ■

SACHS, H. (1911) "Zur Darstellungs-Technik des Traumes", *Zenbl Psychoanal.*, I, 413. (140-1)

(1912) "Traumdeutung und Menschenkenntnis", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 3, 568. (334)

(1913) "Ein Traum Bismarcks", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, I, 80. (109-12) (1914) "Das Zimmer als Traumdarstellung des Weibes", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 2, 35. (85)

RANK ve SACHS'a da bkz.

SALOMON ALMOLI BEN JACOB (1637) *Pithrôn Chalômôth*, Amsterdam. G/58)

SANCTIS, SANTE DE (1896) / *sogni e il sonno nell' isterismo e mella epilepsia*, Roma. (1/140)

(1897a) "I x s maladies mentales et les rêves", extrait des *Ann. Soc. Méd. de Gand*. 76, 177. G/140)

*(1897b) "Sui rapporti d'idcnlita, di somiglianza, di analogia e di equivalenza fra sogno e pazzia", *Riv. quindicinale psicol. psichiat. neuropatol.* Kasım. 15. G/140) (1898a) "Psychoses et rêves, *Rapport du Congrès de neurol. et d'hypnologie de Bruxelles 1897; Comptes rendus*, 1, 137. (1/140)

354 KAYNAKCA A

(1898 i) "I sogni dei neuropatici e dei pazzi", *Arch. psichiat. antrop. crim.*, 19, 342.

G/HO)

(1899) *I sogni*, Torino (1/140,1/146)

[Alm. cev.: O. Schmidt, *Die Träume*, Halle, 1901.]

SCHERNER, K.A. (1861) *Das Leben des Traumes*, Berlin. 0/89-90, 1/134-8, 1/183-4, 1/274; 66, 77, 84, 90, 113, 268, 310, 328)

SCHLEIERMACHER, I'.E.D. (1862) *Psychologie (Collected Works*, ed. L. George, 6.

Cilt, 3. Kesim'de.), Berlin. (1/101,1/122,1/155)

SCHOLZ, I;. (1887) *Schlaf und Traum*, Ixipzig. (1/73,1/109,1/118,1/186)

[Cev.: *Sleep and Dreams* U.M. Jewett, New York, 1893.)

SCHOPENHAUER, A. (1862) "Versuch über das Geistesleben und was damit zusammenhangt",

Parerga und Paralipomena (V. deneme), I, 213, 2. basım, Berlin. 0-

basım, Leipzig, 1851.) *Sämtliche Werke'* de, (ed. Hubscher), 2. basım, 5, 239,

Wiesbaden, 1946. (1/89,1/118,1/141)

SCIIR OTTUR, K. (1912) "Experimentelle Traume", *Zentbl. Psychoanal.*, 2, 638. (115)

SCHUBERT, G.II. VON (1814) *Die Symbolik des Traumes*, Bamberg. (1/115,1/83)

SCHWARZ, E. (1 y 13) "Traum und 'Traumdeutung nach 'Abdalgani an Nabulusi' ", *Z.*

deutsch, morgenl. Ges., 67, 473. (1/58)

SECKIİR, E. (1910) "Chinesische Ansichten über den Traum", *Neue metaphysische*

Rndschau., 17, 101. (1/58)

SEGEL, B.W. ve BERNSTEIN, I. (1908) Bkz. BERNSTEIN, I. ve SEGEL, B.W.

(1908)

SHERRINGTON, C.S., ve FOSTER, M. (1897) Bkz. FOSTER, M., ve SHERRINGTON,

C.S.

- SIEBECK, H. (1877) "Das Traumleben der Seele", *Sammlung gemeinverständlicher Vorträge*, Berlin, (1/109)**
- SILBERER, H. (1909). "Bericht über eine Methode, gewisse symbolische Halluzinations-Erscheinungen hervorzurufen und zu beobachten", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, I, 513. (1/101,1/155, 75-6, 109-10, 228-30)**
- (1910) "Phantasie und Mythos" *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 2, 541. (1/155, 1/263)**
- (1912) "Symbolik des Erwachens und Schwellensymbolik überhaupt", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 3, 621. (1/155, 228-30, 281)**
- (1914) *Probleme der Mystik und ihrer Symbolik*, Viena und Leipzig. (247)**
[Cev.: *Problems of Mysticism and its Symbolism*, New York. 1917.]
- SIMON, P.M. (1888) *Les monde des rêves*, Paris, (1/82, 1/87, 1/91, 1/185)**
- SPERBER, H. (1912) "Über den Einfluss sexueller Momente auf Entstehung und Entwicklung der Sprache", *Imago*, I, 405. (83)**
- SPIELREIN, S. (1913) "Traum von 'Pater Freudenreich'", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, I, 484. (1/182)**
- SPITT A, H. (1882) *Die Schlaf- und Traumzustände der menschlichen Seele*, Tübingen, u. basim, 1878) (1/87, 1/99, 1/102, 1/109-10, 1/111, 1/115, 1/118, 1/121, 1/123, 1/139, 1/141-2, 1/271, 237)**
- SPITTELER, C. (1914) *Meine frühesten Erlebnisse*, Jena, (1/210, 1/301)**
- KAYNAKCA A 355**
- STANNIUS, H. (1849) *Das peripherische Nervensystem der Fische, anatomisch und physiologisch untersucht*, Rostock. (143, 181)**
- STARCKE, A. (1911) "Ein Traum der das Gegenteil einer Wunscherfüllung zu verwirklichen"**

schien", *Z entbl. Psychoanal.*, 2, 86. (1/208)

STARCKE, J. (1913) "Neue Traumexperimente in Zusammenhang mit alteren und neueren Traumtheorien", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 5, 233.(1/113-4, 1/183-4)

STEKEL, W. (1909) "Beiträge zur Traumdeutung", *Jb. psychoanalyt. psychopath. Forsch.*, 1, 458. (1/325, 69, 79, 87-9, 93, 111)

(1911) *Die Sprache des Traumes*, Wiesbaden. (2. basim, 1922) (82, 87-90, 127, 141)

STRICKER, S. (1879) *Studien über das Bewusstsein*, Viyana. (1/109,1/125, 188)

STRUMPELL, A. VON (1883-4) *Lehrbuch der speciellen Pathologie und Therapie der inneren Krankheiten*, Leipzig. (1/76)

[Ccv.: *Text-book of Medicine* (2 eilt), 4. Amer, basim, New York, 1912.]

STRUMPELL, L. (1887) *Die Natur und Entstehung der Träume*, Leipzig. (1/61,1/69-70,1/72, 1/74,1/81-2, 1/86, 1/90, 1/95-9, 1/103, 1/106, 1/109-10, 1/129, 1/212, 1/230, 1/271-3,1/275-6,1/283; 188)

STUMPF, E.J.G. (1899) *Der Traum und seine Deutung*, Leipzig, (1/153)

SULLY, J. (1893) "The Dream as a revelation", *Forinightly Rev.*, 53, 354, (1/112,1/186; 227,309)

SWOBODA, H. (1904) *Die Perioden des Menschlichen Organismus in ihrer psychologischen und biologischen Bedeutung*, Leipzig ve Viyana. (1/146,1/216, 115)

TANNER Y, M.P. (1898) "Sur la memoire dans le reve", *Rev. Phil.*, 45, 637. (237) TAUSK, V. (1913) "Zur Psychologie der Kindersexualität", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, I, 444. (1/182,37)

(1914) "Kleider und Farben im Dienste der Traumdarstellung", *Int. Z. ärztl. Psychoanal.*, 2, 464. (141)

TFINKDJI, J. (1913) "Essai sur les songes et l'art de les interpreter (onirocritie) en Mesopotamie", *Anthropos*, 8, 505. (1/58,1/151)

TFIOMAYER, S. (1897) "La signification de quelques rêves", *derleyen*; V. Simerka, *Rev. neurol.*, 5, 98 (1/140)

TISSIE, P. (1898) *Les rêves, physiologie et pathologie*, Paris. (I. basım, 1870). (1/87, 1/88,1/93,1/97,1/139-41,1/185)

TOBOWOLSKA, J. (1900) *F, tuile sur les illusions de temps dans les rêves du sommeil normal* (Tez), Paris. (1/116,223, 227)

BERNARD-LEROY, E. ve TOBOWOLSKA, J.'ye de bkz.

VARENDONCK, J. (1921) *The Psychology of Day-Dreams*, Londra. (218)

VASCHIDE, N. (1911) *Le sommeil et les rêves*, Paris. (1/65,1/67,1/113, 292)

VESPA, B. (1897) "Il sonno e i sogni nei neuro-e psicopatici", *Boll. Soc. Lancisiana Osp.*, 17, 193. (1/139)

356 KAYNAKCA A

VOLD, J. MOURLY (1896) "Experiences sur les rêves et en particulier sur ceux d'origine musculaire et optique" (tanıtma yazısı), *Rev. phil.*, 42, 542. (1/91) (1910-2) *Über den Traum* (2 cül) (Ed. O. Klemm), Leipzig. (1/91,1/272, 125)

VOLKELT, J. (1875) *Die Traum-Phantasie*, Stuttgart. (1/70,1/79,1/89,1/93, 1/107, 1/110,1/117-8,1/122,1/135-8,1/185-6,1/274-6; 77)

WALDEYER, W. (1891) "Über einige neuere Forschungen im Gebiete der Anatomie des Centralnervensystems", *Berl. Klin. Wschr.*, 28, 691. (1/39)

WEED, S. Bkz. HALLAM, F.. ve WEED, S.

WEISS. E. ve FREUD, S. (1970) Bkz. FREUD, S. (1970a)

WEYGANDT, W. (1893) *Entstehung der Träume*, Leipzig. (1/62, 1/79, 1/87,1/93, 1/110,1/176)

WHITON CALKINS. Bkz. CALKINS, M.W.

WIGGAM, A. (1909) "A Contribution to the Data of Dream Psychology", *Ped Sem. J. Genet Psychol.*, 16, 250. (1/182)

WINTERS'IEIN, A. VON (1912) "Zwei Belege fur die Wunscherfullung im Traume", *7,entbl. Psychoanal.*, 2, 292. (1/62)

WITTELS, F. (1924) *Sigmund Freud: der Mann, die Lehre, die Schule*, Viyana. (1/262, 152)

ICcv.: *Sigmund Freud: his Personality, his Teaching and his School*, Eden ve Cedar Paul, Londra, 1924.)

WUNDT, W. (1874) *Grundzüge der physiologischen Psychologie*, Leipzig. (1/81, 1/83, 1/93-4,1/109-10,1/141,1/271-3,1/283)

ZELLER, A. (1818) "Irre", J.S. Ersch ve LG. Grubcr'in *Allgemeine Encyclopédie d e r Wissenschaften und Künste* sinde, 24, 120(1/121)

ZWEIG, A. ve FREUD, S. (1968) Bkz. FREUD, S. (1968a)

B

DUŞLER UZERİNE

1900 YILINDAN ONCE YAYIMLANMIŞ

DİĞER CALIŞMALARIN LİSTESİ

Bu çalışmalar Freud'un Kaynakca sına katılmış

ama metinde kendilerine gonderme yapılmamıştır.

AHMAD IBN SIRİN *Achmelisf. Seirim Oneirocriticae*, ed. N. Rigaltius, Paris, 1603.

' ALBERTI, MICHAEL (1744) *Diss. d insomniorum influxi in sanilatem el morbos.*

Resp. Titius Haale M.

KAYNAKCA B 357

AI TY (1883) "Les reves", *Rev. Sei. Industlr.* (3. Dizi), 6 , 554.

*ANON (1890) "Reves ei l'hypnotisme", *Le Monde*, Ağustos. 25.

*(1890) "Science o f Dreams", *The Lyceum*, s. 28., Dublin.

(1893) "The Utility o f Dreams", *Comp. Neurol.*, 3, 17, Granville.

BACCI, DOMENICO (1857) *Sui sogni e sul sonnambul'ismo, pensiero fisiologicomelafisici*, Venedik.

BALL, B. (1885) *La morphinomoanie, les rêves p rolongés*, Paris.

BENEZE, EMIL (1897) "Das Traummotiv in der mittelhochdeutschen Dichtung bis 1250 und in alten deutschen Volksliedern", Bcncze: *Sageng. und lit, kist. Unters.*, 1, *Das Traumrnotiv*, Halle.

* BENIN], V. (1898) "Ncl moneto dei sogni", *II Pensiero nuovo*. Nisan.

◆BIRKMAIER, 111ERON (1715) *Licht im Finsterniss der nächtlichen Gesichte und Träume*, Nuremberg.

BISLAND, E. (1896) "Dreams and their Mysteries", *N. Am. Rev.*, Bd. 162, S. 716.

BRADLEY, F.II. (1894) "On the Failure o f Movement in Dreams", *Mind* (Yeni Dizi), 3, 373, Londra.

BRANDER, R. (1884) *Der Schlaf und das Traumleben*, Leipzig.

BREMER, L. (1893) "Traum und Krankheit", *New York med. / .*, 5, 281.

‘ BUSSOLA, SERAIT NO (1834) *De somnus* (Tez), T icini Reg.

CAETAN1 LOVATELL1, E. (1889) "I sogni e l'ipnolismo nel mondo antico", *Nuova Antologia*, 24, 111. Dizi 1 Aralık.

CANE, FRANCIS E. (1889) "The physiology of Dreams", *The Lancet*, 67, (II), 1330 (28 Aralık)

CARDANO, GIROLAMO (1562) *Somniorum synesiorum, omnis generis insomnia explicantes libri IV*. Bale.

(2. basım, *Opera omnia Cardani* 5, 593'de, Lyons, 1663)

CARRIERO, ALESSANDRO (1575) *De somniis deque divinalione p e r somnia*, Padua.

CARPENTER (1849-52) "Dreaming" ("Sleep" başlığı altında), *Cyclop, o f Anal, and Physiol.*, 4, 687, Londra.

CLAVIERE (1897) "La rapidite de la pensee dans le reve", *Rev phil.*, 43, 507.

COUTTS, G.A. (1896) "Night-terrors". *Am. J. med. Sei.*

D.L. (1895) "A propos de l'appréciation du temps dans le reve", *Rev. Phil.*, 40, 69.

DOGONET, H. (1889) "Du reve et du delire alcoolique", *Ann. med.- psychol.* (7. Dizi), 10, 193.

DANDOLO, G. (1889) *La coscienza nel sogno*, Padua.

DECHAMBRE, A. (1880) "Cauchemar", *Diel, encycl. sc. med.*, 2, 48.

♦DIETRICH, J.D. (1726) *An ea, quae hominibus in somno et somnio accidunt, iisdem possint impulari?* resp. Gava. Wiuemberg.

♦DOCHMASA, A.M. (1890) *Dreams and their Significance as Forebodings of Disease*, Kazan.

DREHER, E. (1890) "Sinneswahrnehmung und Traumbild", *Reichsmed. Anzeiger*, 15, N. 20, 21, 22, 23, 24; 16, N. 3, 8, Leipzig.

358 KAYNAKÇA B

DUCOSTE, M. (1899) "Les songes d'attaques des epileptiques", *Journ. Méd. Bordeaux*, 26 Kasım ve 3. Aralık.

*DU PREL, C. (1869) "Oneirokritikon: der Traum vom Standpunkte des transcend. Idealismus", *Deutsche Vierteljahrschrift*, 2, Stuttgart.

(1880) *Psychologie der Lyrik*, Leipzig.

*(1889) "Kunstliche Traume", *Sphinx*, Temmuz.

EGGER, V. (1888) "Ix sommeil et la certitude, le sommeil et la memoire", *Critique*

Phios., I,3 4 1 , Paris.

H1.I.1S, HAVELOCK (1895) "On Dreaming o f the Dead", *Psychol. Rev.* 2, 458.

(1897) "A Note on hypnagogic Paramnesia", *Mind*, 6 , 283.

ERDMANN, J.It. (1855) "Das Traumen", *Ernste Spiele*, 12. Bolum, Berlin.

ERK, VINZ VON (1874) *Über den Unterschied von Traum und Wachen*, Prag.

*ESCANDE DE MESSIERES (1895) "Les reves chez les hysteriques" (Tez), Bordeaux.

EAURE (1876) "Etudes sur les reves morbides. Rcvcs persistants", *Arch, génér. Méd.*

(6 . Dizi), 27, 550.

♦FENIZIA (1896) "L'azione suggestiva delia cause esleme nci sogni", *Arch, p e r*

l'Antrop., 26.

*I;E rE , C. (1897) "Les reves d'acces chez les epileptiques", *Méd. mod.*, 8 Aralık.

FISCHER, JOIL (1899) *A d artis veterum onirocriticae historiam symbola* (Tcz), Jena

FLORENTIN, V. (1899) "Das Traumleben: Plauderei", *Alte und neue Welt*, 33, 725.

FORNASCHON, 11. (1897) "Die Geschichte eines", Traumes als Betrag der
Transcendncialpsychologic",

Psychische Studien, 24, 274.

FRENSBERG (1885) "Schlaf und Traum", *Sammlung gemeinversl. wiss. Votr.*, Virchow-
Hollzendorff, 20. Dizi, 466.

FRERICHS, J.II. (1866) *D e r Mensch: Traum, Herz, Verstand*, Norden.

GALEN *De praecognilione, ad Epigenem*, Lyons, 1540.

♦GIRGENSOHN, L. (1845) *Der Traum: p sych o l.-physiol. Versuch.*

•GLEICHEN-RUSSWURM, A. VON (1899) "Traum in der Dichtung", *Nat. Z.*, No.

553-559.

*GLEY, E. (1898) "Appreciation du temps pendant le sommeil", *L'intermédiaire des*

Biologistes, 10, 228.

GORTON, D. A. (1896) "Psychology of the Unconscious", *Am. med. Times*, 24, 33 vc 37.

GOULD, G.M. (1889) "Dreams, Sleep, and Consciousness", *The Open Court* (Chicago), 2, 1433-6 vc 1444-7.

***GRABENER, G.C. (1710) *Ex antiquitate judaica de menûdim bachalôm sive excommunicatis p e r insomnia exerc. resp. Klebius*, Witlemberg.**

GRAFFUNDER, P.C. (1894) "Traum und Traumdeutung", *Sammlung gemeinverständlicher wiss. Vorträge*, 197.

GREENWOOD, F. (1894) *Imaginations in Dreams and their Study*, Londra.

♦GROT, N. (1878) *Dreams, a Subject o f Scientific Analysis* (Rusca), Kiev.

KAYNAKCA B 359

GUARDIA, J.M. (1892) "La personnalite dans les reves ",*Rev. Ph il.*, 3 4 , 225.

GUTFELDT, I. (1899) "Ein Traum", *Psychol. Studien*, 26, 491.

HAMPE, T. (1896) "Über Hans Sachsens Traumgedichte", *Z. Deutsch. Unterricht*, 10, 616.

UEERWAGEN (1889) "Statist. Untersuch. Über Traume u. S c h la f , *Philos. Stud.*, 5, 301.

IULLER, G. (1899) "Traum, Ein Kapitel zu den zw o lf Nächten", *Leipz. Tagbl. und Anz.*, No. 657, Zusatz I.

I11TSC11MANN, F. (1894) "Über das Traumleben der Blinden", *Z. Psychol.*, 7, 387.

JASTROW, J. (1888) "The Drcams of the Blind", *New Princeton Rev.*, 5, 18.

JENSEN, J. (1871) "Traumen und Denken", *Samml. gemeinv. wiss. Votr.*, Virchow-Holtzendorff, 6 . u iz i, 134.

KINGSFORD, A. (1888) *Dreams and Dream-Stories* (cd. E. Mailland) (2.basım), Londra.

KLOEPFF.I., F. (1899) "Traumerei und Traum: Allerlei aus unserem Traumleben", *Universum*, 15, 2469 vc 2607.

♦KRAMAR, OUDR1C11 (1882) *O spdnku a snu*, Prager Akad. Gymn.

KRASNIČKI, E. VON (1897) "Karls IV. Wahrtraum", *Psych. Stud.*, 24, 697.

KUCERA, E. (1895) "Aus dem Traumleben", *Mähr-Weisskirchen, Gymn.*

LAISTNER, E. (1889) *Das Rätsel der Sphinx* (2 eilt), Berlin.

*LANDAU, M. (1892) "Aus dem Traumleben", *Münchener Neueste Nachrichten*, 9

Ocak.

LAUPTS (1895) "Le fonctionnement cerebral pendant le reve et pendant le sommeil hypnotique", *Ann. méd. -psychol.* (8 . Dizi), 2, 354.

» LIEDESDORF, M. (1880) "Das Traumleben", *Sammlung der "Aima Mater"*, Viyana.

» LIŞCI, M F'. (1883-84) "Das Traumleben und seine Bedeutung", *Gymn. Progr.*,

Komotau.

» LIBERALI, FRANCESCO (1834) *De isogni* (Tcz), Padua.

LIEBEAULT, A. (1893) "A travers les etats passifs, le sommeil et les rêves", *Rev. hypnot.*, 8 , 41, 65 ve 106.

LUKSCH, L. (1894) *Wunderbare 'traumerfüllung als Inhalt des wirklichen Lebens*, Leipzig.

MACARIO, M.M.A. (1846) "Des rêves, consideres sous le rapport physiologique et pathologique", I, II, III. Kısım, *Ann. méd-psychol.* 11 .Dizi], 8 , 170, 180 ve 184.

(1889) "Des rêves morbides", *Gaz. méd de Paris*, S, 1, 85, 97, 109 ve 121.

MASF'ARLAXE, A.W. (1890) "Dreaming", *Indian b. med. J.*, 36, 499.

MAINE DE BRAIN, M.F.P. (1792) "Nouvelles considerations sur le sommeil, les songes, et le somnambulisme", *Oeuvres Philosophiques*, 209 (ed. V. Cousin), Paris, 1841.

MAURY, L.F'.A. (1857) "De certaines faits observes dans les rêves", *Ann. méd-psychol.* (3. Dizi), 3, 157.

- *MEISEL, JOS. (takma ad) (1783) *Natürlich-göttliche und teuflische Traume*, Sieghartstein.
- MELINAND, M.C. (1898) "Dream and Reality", *Popular Science Monthly*, 54, 96. β
- MELZENTLN, C. (1899) "Über wissenschaftliche Traumdeutung", *Gegenwart*, No. 10, Leipzig.
- MENTZ, R. (1888) *Die Träume in den allfranzösischen Karls- und Artursepden*, Marburg.
- MONROE, W.S. (1899) "A study of late-dreams", *Am. J. Psychol.*, 10, 326.
- MOREAU DE LA SARTIIE, J.L. (1820) "Reve", *Diet. sc. med.*, 48, 245.
- MOTET (1829-36) "Cauchemar", *Diet. méd. chir. pratiques*, Paris.
- MURRAY, J.C. (1894) "Do we ever dream of tasting?", *Proc. Am. psychol. Ass.*, 20.
- ◆NAGELE, A. (1889) "Der Traum in der epischen Dichtung", *Programm der Realschule*, Marburg.
- NEWBOLD, W.R. (1896) "Sub-conscious Reasoning", *Proc. Soc. psychic. Res.*, 12, 11, Londra.
- PASS AVANTI, J. (1891) *Libro dei sogni*, Roma.
- PAULHAN, F. (1894) "A propos de l'activite de l'esprit dans le reve", *Rev. Phil.*, 38, 546.
- PICK, A. (1896) "Über pathologische Traumerei und ihre Beziehungen zur Hysterie", *Jb. Psychiat.*, 14, 280.
- ◆RAMM, K. (1889) *D'iss. p ertractans somnia*, Viyana.
- ◆REGIS, E. (1890) "Les reves Bordeaux", *La Gironde (Varietes)*, 31 Mayıs.
- RICHARD, JEROME (1766) *La théorie des songes*, Paris,
- RICHARDSON, B.W. (1892) "The Physiology of Dreams", *Asclep.*, 9, 129.
- R1CHIER, E. (1816) *Onéirologie ou dissertation sur les songes, considérés dans l'état de maladie* (Tez), Paris.
- ◆RICHTER, J.P. [JEAN PAUL] (1813) "Blicke in die Traumwelt", *Museum*, 2, (aynca

Werke, 44, 128'de, ed. Hempel).

♦ "Über Wahl- und Halbtraume", *Werke*, 44, 142.

(1826-33) *Wahrheit aus Jean Pauls Leben*.

ROBINSON, L. (1893) "What Dreams are made of", *N. Am. Rev*, 157, 687.

ROUSSET, C. (1876) *Contribution à l'étude du cauchemar* (Tez), Paris.

ROUX, J. (1898) "Le reve et les delires oniriques", *Province méd. Lyon*, 12, 212.

♦ RYFF, W.IL (1554) *Traumbüchlein*, Strasburg.

♦ SANTEL, A. (1874) "Poskus raz kladbe neklerih pomentjivih prokazni spanja in sanj", *Progr. Gymn., Gorz*.

SARLO, F. DE (1887) *I Sogni. Saggio psicologico*, Napoli.

SCH. FR. (1897) "Etwas über Traume", *Psych. Studien*, 24, 686.

SCHLEICH. K.L. (1899) "Schlaf und Traum", *Zukunft*, 29, 14 ve 54.

SCHWARTZKOPFF, P. (1887) *Das Leben im Traum: eine Studie*, Leipzig.

STEVENSON, R.L. (1892) "A Chapter on Dreams", *Across the Plain*.

STRYK, M. VON (1899) "Der Traum und die Wirklichkeit" (C. Melinand'i izleyerek). *Baltische Mschr.*, 189, Riga.

KAYNAKCA B 361

SULLY, 3. (1881) *Illusions, a Psychological Study*, Londra.

(1882) "Etudes sur les rêves", *Revue scient. Paris* (3. Dizi), 3, 385

(1892) *The Human Mind* (2 cilt), Londra.

(1875-89) "Dreams", *Ene. Bril.* (9. Basım)

SUMMERS, T.O. (1895) "The Physiology of Dreaming", *St Louis Clin.*, 8, 401.

SURBLED, G. (1895) "Origine des rêves", *Rev. quest, scient.*

(1898) *Le rêve*, Paris.

SYNESIUS, SYRENE'li *Liber d e insomniis*.

[Aim. cev.: F.S.Kraus: *Oneiromanlik*, Viyana, 1888].

TANNERY, M.P. (1894) "Sur l'activite de l'esprit dans le r *cve*", *Rev. phil.*, 38, 630.

(1898) "Sur la paramnesie dans les reves", *Rev. p hil.*, 4 6 ,4 2 0

THIERY, A. (1896) "Aristote et la psychologie physiologique du reve", *Rev. neo-scol.*, 3, 260.

*THOMAYER, S. (1897) "Beitrage zur Pathologie der Traume" (Cek'ce), *Poliklinik der tschechischen Universität*, Prag.

TISSIE, P. (1896) "Les reves; reves pathogenes et therapeutiques; reves photographies", *Journ. méd. Bordeaux*, 36, 2 9 3 ,3 0 8 ve 320.

TITCHENER, E.B. (1895) "Taste Dreams", *Am. J. Psychol.*, 6 , 505.

TONNINI, S. (1887) "Suggeslione e sogni". *Arch, psichiatr. anrop. crim.*, 8 , 264.

♦TONSOR, J.11. (1627) *Disp. de vigilia, somno et somniis, prop. Lucas*, Marburg.

TUKE, D.H. (1892) "Dreaming", *Diet, o f Psychol. Med.* (ed. Hack Tuke), Londra.

ULLRICH, M.W. (1896) *D e r Schlaf und das Traumleben, Geisteskraft und Geistesschwäche* (3. basım), Berlin.

UNGER, F. (1898) *Die Magie des Traumes a ls Unslerbilchkeitsbeweis. Nebst e. Vorwort: Okkultismus und Sozialismus von C. du P re l* (2. basım), Munster.

VIGNOLI, T. (1879) *Milo e scienza: Saggio*, Milano.

[Cev.: *Myth and S cience: An Essay*, Londra, 1882 (VIII.Bolum).]

♦VISCHER, F.T. (1876) "Studien uber den Traum", *Beilaga allg. Z.*, 105.

VOLD, J. MOURLY (1897) "Einige Experimente uber Gesichtsbilder im Traume",

13,66.

*VYKOUKAL, F.V. (1898) *Über Träume und Traumdeutungen* (Cek'ce), Prag.

WEDEL, R. (1899) "Untersuchungen ausländischer Gelehrter über gewisser, Traumphanomene",

Beitr. zur Grenzwissenschaft, 24.

* WEHR, 11. (1887) "Das Unbewusste in menschlichen Denken ", *Programm d e r Oberrealschule,*

Klagenfurt.

WEILL, A. (1872) *Qu'est-ce que le rêve?* Paris.

*WENTD, K. (1858) *Kriemhilds Traum* (Tez), Rostock.

WILKS, S. (1893-94) "On the Nature o f Dreams", *Med. Meg., 2, 597, Londra.*

WILLIAMS, U.S. (1891-92) "The Dream Stale and its Pyschic Correlatives", *Am. J. Insanity, 48, 445.*

WOODWORTH, R.S. (1897) "Note on the Rapidity o f Dreams", *Psychol. Rev., 4, 524.*

*(1886) "Ce qu'on peut rever en cinq secondes", *Rev. sei. (3. Dizi), II, 572.*

ZUCCARELLt (1894-95) "PoLluzioni nottume ed epilepsia", *L'anomalo, I, 2 ve 3.*

KISALTMALAR LİSTESİ

Gesammelte Schriften

Gesammelte Werke

Standart Edition

Standart Ed.

P.F.L.

= Freud, *Gesammelte Schriften* (12 cilt), Viyana, 1924-34

= Freud, *Gesammelte Werke* (18 eilt) 1-17. ciltler, I^ondra,

1940-52; 18. eilt, Frankfurt am Main, 1968. 1960'dan başlayarak
tum basım Frankfurt am Main'da S.Fischer Verlag ta rafından
basılmıştır.

= *Ehe Standart Edition o f the Complete Psychological Works
o f Sigmund Freud* (24 cill) Hogarth Press ve The Institute of
Psycho-Anlysis, Londra, 1953-74.

= *Pelican Freud Library* (15 cilt), Penguin Books, Hannondsw
o n h , 1973'den başlayarak.

DÜŞLER DİZİNİ

A

FREUD'UN GORDUĞU

Acık hava tuvaleti, 196

Anne ve kızı, 1/215

Arşimed heykeli, 1/217 n

Ata binme (Cıban), 1/278-81

" Auiodidasker", 33-6, 219, 258, 264, 314

1851 ve 1856 (Kent Meclisinden Yazışma), 165-8, 1 78-80,237

Bir arkadaşla barışma, 1/195z1.; 204

Bir hanımı bekletmek, 1/214

Botanik makalesi duşu, 1/214,1/218-25,1/229 1/240; 16-8, 39, 195

Bocklin modasındaki tepe, 1/215

Cephedeki oğuldan haberler, 280-2

Deniz kıyısındaki kale, 191 -4 ,2 6 9

Devrimci duş (Kont Thun), 1/257-67,1/282; 161, 198

Etrusk olu kulu kasesi, 1/176

Frau Doni ve uc cocuk, 175, 205

Garibaldi gibi olum doşęindeki baba, 157-9, 176, 205

Genc doktorun verdiği cenaze soylevi, 1/228,1/229 ‹‹.

Goeihe'nin HerrM.'ye saldırısı, 59, 6 8 ‹‹., 168-9, 176-7

"Gozlerini kapa, " 51

"Hearsing," 32

"HoUihum," 183-6, 2 4 3

Irma'nın enjeksiyonu, 1/158-73, 1/175, 1/176, 1/191, 1/212, 1/214, 1/222, 1/229 ‹‹., 1/

320 ‹‹., 2 7 ,4 0 , 4 4 ,4 7 ,5 0 ,5 5 ,7 2 ,2 3 7 ,2 5 7 , 313

Kendi kalcamda acımlama, 142-3, 180-3,204-5

Kont Thun (devrimci duş), 1/257-67,1/282; 160-4, 198

Kuş gagalı figurler, 2 1 7 ‹‹., 302

Makinelerle dolu sa lon , 67-8, 72

364 DUŞLER DİZİNİ

"Non vuV," 1 5 0 -4 ,2 0 0 , 207-13, 237

"Oğlum, Myoplar," 1/318; 170-3

Otlo hasta gorunumunde, 1/318-25; 277, 282

Padua'da Restoran bahcesi, 1/69

Papa oldu, 1/281

Profesor Oser'ın dieti, 1/218 n.

Roma'da bir sokağın koşesi (Roma serisi), 1/243-4

San sakallı amca, 1 /188-95,1/214,1/229 n., 1/240; 27, 40, 55, 19 9 ,2 1 İn., 290

Savonarola'nın profili, 1/216n.

Sosyal Demokratlardan yazışma, 1/215

Soyunuk olarak merdivenlerden yukarı koşma, 1/287-9,1/2%

Tek gözlü doktor ve öğretmen, 1/71,1/324

Tiber görüntüsü (Roma serisi), 1/243-4

Unutulmuş kilise kulesi, 1/68-9

Uykuda düşlemler, 63

Üç Yazgı Tanrıçası, 1/252-7,1/282

Unlu konuşmacılar (Dr. Lecher), 1/318

Villa Secemo, 50

20 florinlik dergi, 1/215

B

BAŞKA KİŞİLERİN

GORDUĞU

(Parantez içindeki açıklama ya da adlar düşünce görene ilişkin olup

sonraki adları düşünce bildirenindir.)

Adet görme (Arkadaşının kansı — Arkadaşı), 1/178

Albüme kupur yapıştırma (Sachs — Sachs), 141

Alı ve ust (Güzel düşünce) (*Sappho*) (Erkek hasla — Freud), 19-23, 39, 59

Araba kazası (Universitede meslekdaş — Delboeuf), 1/74

***Asplenium* ve kertenkeleler (Delboeuf — Delboeuf), 1/66, 88**

Aşil ve Diomedes (8 yaşında oğul — Freud), 1/181, 219

"Aşk hizmetleri" (Yaşlı hanım — Hug-Hellmuth), 1/193-4n.

Aussee gölü üzerinde gezinti (3 1/4 yaşında kızı — Freud), 1/181, 273

Avukatın yitirdiği davalar (Erkek arkadaş — Freud), 1/202

Azarlayan baba (Genc erkek hasta — Freud), 60-1

Baba olmuş ama bilmiyor (Erkek — Freud), 159-60

Başını tabakla taşıyan baba (3 yaş 5 aylık oğlan — Freud), 97

DUŞLER DİZİNİ 365

"Bebeğin babası kim?" (Kadın hasta — Freud), 63-4, 174

B eşi ceyrek gece (Erkek — Freud), 139

Beyaz giysili kız (Erkek — Freud), 141

Bicimsiz kafatası olan çocuk (Kadın — Freud), 136

1848 devrimi (Deneysel duş) (Maury — Maury), 1/78

"1882'de doğmuşum" (Erkek hasta — Freud), 146

1 fi. 50 kr. a uc tiyatro bileti (Kadın hasta — Freud), 144-5

Bir şeyler için 3 fi. 65 kr. ödeme (Kadın hasta — Freud), 143-4

Bismarck'ın duşu (Bismarck — Bismarck/Sachs), 109-12

Brutus'un duşu (Brutus — Livy/Kank), 128 <<.

"Büyük başarı" (Erkek hasta — Freud), 142

Büyük insanlar (Kadın hasta — Freud), 138

Büyük tabak ve büyük but (Küçük oğlan — Fliess), 1/317

Büyük İskender'in duşu (İskender — Anemidorus), 1/152 <<. ; 329 <<.

Büyükanenin yemek duşu (Annesi — Freud), 1/181 n.

***Chauffeurs* (Deneysel duş) (Maury — Maury), 1/78**

Cinsel organ olarak şapka (Agorafobik kadın hasta — Freud), 91-2

Cenede ağrı (Soğulma aygıtı) (Kadın hasta — Freud), 1/177, 1/282

Ciceklerin dili (Kadın hasta — Freud), 48-9, 52, 57, 78-80, 96

Ciceklerle süslenmiş masa (Normal kız — Robitsch), 105-8

Cift armu (4 yaşında oğlan — Freud), 103-4

Cilek sepeti (22 aylık yeğen — Freud), 1/182

Cilekler (10 yaşındaki kızı — Freud), 1/181; 1/317

Cocuk oldurme sucuyla tutuklanma (Erkek arkadaş — Freud), 1/205-7

Colde uc aslan (Kadın — Freud), 190

Cukulatalar (8 1 /2 yaşında kızı — Freud), 1/180

Dachstein (5 ' /4 yaşında oğlu — Freud), 1/179

Daha once iki kez gorulmuş evi ziyaret etme (Erkek hasta — Freud), 129

Daraus, Varaus ya da Zaraus (Ilavclock Ellis — Havelock Ellis), 1/216

Daudel v.b. ile parti (Genc kadın — Freud), 1/178

Derenin karşısına gecmede duraksama (İşlevsel gorungu) (Silberer — Silberer), 229

Diş sokme (Erkek — Rank), 119-23

"Doktora soylemeliyim" (Erkek hasla — Freud), 174

Dordognc'da Mussidan (Maury — Maury), 1/67

" *Dutzendmensch* " (Kadın hasla — Freud), 274

Duşun silinip gitmesi (Erkek — Freud), 64

Eğri tuylu şapka (Erkek — Siekel), 93 «.

Erkek kardeşin lasfiye ettiği iş (Mazohistik duş), (Genc erkek — Freud), 1/209

"*Erzefilisch*" (Marcinowski — Marcinowski), 36

"Fidelio" temsili (Genc erkek — Freud), 116-7

Filin *trompe* u (Erkek — Freud), 142

Fransız bakıcı ve işeyen cocuk (Dergi resimleri — Ferenczi), 98-9

36 6 DUşLER DİZİNİ

Frenji erken belirtisi (Hekim — Starcke), 1/208

Gecelik giymiş doktor v e at (Kadın hasta — Frcenzi), 58

Gen-Italien (Hasta — Frcud), 1/281

Geniş goruntu (Krkek — Frcud), 137

Gezginin ev e donuşu (Keller — Keller), V 2 95-6

Gezginlerin duşleri (Nordcnskjold; Mungo Park; George Back) 1/182-3 ‹‹.

Gezici terzi (Roscgger — Roscgger), 201 -3

Giyotin (Maury — Maury), 1 /7 9 -8 0 ,1/116; 221 -3. 295

Giyside sut lekeleri (Arkadaşının karısı — Arkadaşı), 1/178

Gole dalma (Kadın hasla — Frcud), 130

Grabcn'de duşme (Yaşlı kadın hasla — Frcud), 1/250-1

Guzel duş (Alt ve ust) (*Sapph o*) (Erkek hasla — Frcud), 19-23, 39, 59

Ilardal yakısı (Deneysel duş) (Maury — Maury), 1/78

Havada yuzme (Kadın hasla — Freud), 124

Havyarla kaplı bacaklar (K ı z— Frcud), 58

Hilmlcich'da nemli hava (Hasta — Frcud), 136

Ilippias'ın duşu (Ilippias — Herodotos/Rank), 128 ‹‹.

Husiatyn (Genç dava vekili — Frcud), 1/282

"1 called for you" (Maury — Maury), 242 ‹‹.

İki dizi oğlan (Diş uyararı) (Schmcrcr — Schmcrcr), 1/276

İki küçük kızla yuruyuş (Kadın — Frcud), 139

İki saray arasındaki küçük ev (Erkek — Frcud), 127-8

İki sıra cekmece (Diş uyararı) (Volkelt — Volkelt), 1/276

imparatorun karşısında oturma (Erkek — Frcud), 139

Jul Sczar'ın diişu (Sczar — Rank), 128 ‹‹.

Kadını yatağın arkasından çıkarma (Erkek — Freud), 139

Kadının kopardığı kafa (6 yaşında oğlan — Freud), 98

Kağıttan şapka giymiş Tanrı (Kucuk kız — Freud), 143

Kahirc'de dukkan (Deneysel duş) (Maury — Maury), 1/78

Kanal (İngiliz) (Kadın hasla — Freud), 2 4 1 -2 << .

Kanalda fırtına (Deneysel duş) (Maury — Maury), 1/78

Kanatlan çıkan çocuklar (Kadın hasta — Freud), 1/302-3

Kapaklan gelen ayıbalığına benzer yaratık (Kadın — Abraham), 132

Karıştırılmış otel odası numarası (Genc erkek — Freud), 64

"Kalcgorilçştirmek" (Oğlan — Tausk), 37

Kayınvalide ile yaz tatili (Kadın hasta — Freud), 1/201-2

Kırık tabaklar (Calar saat), 1/81,1/271

Kınlan bacağı sağaltmak (Erkek — Freud), 139

Kışlık palto (Genc erkek hasla — Freud), 1/235

Kızak canlan (Calar saat) (Ilildcbrandl — Ilildcbrandl), 1/81,1/271

Kilise canlan (Calar saat) (Ilildcbrandt — Ilildcbrandl), 1/80-1,1/271

Kilise ve manzara (Polisin kansı — Dallner), 97

DUŞLER DİZİNİ

Kilometreler (Maury — Maury), 1/111

Kitap dolu kutu (Genc kadtn hasla — Freud), 1/236

***Kontuszówka* likoru (Frkek hasla — Freud), 1/68**

Koşan ufaklık (Agorafobik kadın hasta — Freud), 9 2-4

Kuduse hac (Maury — Maury), 1/111,1/254; 253-4 << .

***"Kuss in Âhren"* (Kız — Rank), 137**

Kulu icinde olu kız (Kadın hasta — Frcud), 1 /204,1/236,1/298

Kutudaki oğlan kardeş (Erkek — Frcud), 137

Kucuk oğlanı suda izleme (Kadın — Jones), 131

"Maislollmülz" (Kadın hasla — Frcud), 30

Market duşu (Genc kadın hasla — Frcud), 1/232; 147, 149

Masada devler (Simon — Simon), 1/82

Mayıs boceği duşu (Yaşlı kadın hasla — Frcud), 23 -6 , 39

Merdivenlerden aşağı koşma ve kucuk kızla ciftleşme (Erkek — Rank), 100-2

Mısır (Kazlar v.b. — Atasozu), 1/183

Mombrison'daki cocukluk (Monsicur F. — Maury), 1/70,1/238

Muayene odası ve eğence yeri (Erkek hasta — Freud), 57-8

Mum ve şamdan (Genc kadın hasta — Frcud), 1/235-6

Muthiş telaş (Yaşlı kadın hasla — Frcud), 1/247, 1/250-1

Nanseriin siyatiği (Genc erkek hekim — Frcud), 1/239-40

Napoleon ve şarap tucarı (Erkek — Hildcbrandl), 1/64

Napolcon'un duşu (Patlama; (Napoleon — Gamıcr), 1/79,1/283; 223

Nezaketsiz sekreter (İşlevsel gorungu) (Silbcrer — Silberer), 228

"Norekdal" (Hekim — Frcud), 30

Oğlanların kavgası (Erkek — Frcud), 1/249, 1/265

Ocdipus duşu (kılık değiştirmiş) (Erkek — Frcud), 129 ‹‹.

Ortopedi enstitusu (Kadın hasta — Frcud), 1/248-9

Orvicio şarabı (Deneysel duş) (Maury — Maury), 1/78

Otel odasının numarası ve hizmetci (Erkek hasta — Jones), 85 ‹‹.

Otomobilde opuşme (Erkek — Frcud), 138-9

Oyun sahneleme (Casimir Ilonjour — Macano), 223

Oğretmenle dadı yatakla (Erkek öğrenci — Freud), 1/239

"Para konusunda kolaylık yok" (Kız hasta — Freud), 1/208

Pencereli kuyu (Genc erkek — Freud), 130

Penis ameliyatı (Genc erkek — Freud), 117-8

Phcnyl magnesium bromide (Kimyacı — Freud), 113-4

Piyano, tiksindirici eski kutu (Genc kadın hasta — Freud), 1/234

Plaj kulubesi, açık hava tuvaleti ve tavanarası (Kadın hasta — Freud), 57

Polis mufettişi 2262 (Ev sahibi — Daturcr), 146-7

Pomie'li hanım (Ilervcy de Sı Deniz — Vasehide), 1/67

Praler'de yuruyuş (Genc erkek hasta — Freud), 79 <<, 94-6

Pursilah aktor (Hamım — Tausk), 141

368 DUŞLER DİZİNİ

Restoranda tutuklanma (Genc erkek — Freud), 220-1

Rohrer Hulle ve Hameau (Arkadaşımın 8 yaşındaki kızı — Arkadaşı), 1/181,1/238

***Sappho* (Guzel duş) (Alt ve ust) (Erkek hasta — Freud), 19-22, 39, 59**

San aslan (Genc erkek hekim — Freud), 1/239

Savsaklanmış piyano çalışması (Erkek hasta — Freud), 102-3

Scaliger v e Bmgnolus (Scaliger — H cnnings/Jcsscn), 1/67

Siyah deri giysi (Erkek — Tausk), 141 *

Soğulma aygıtı (Cenede ağn) (Kadın hasta — Freud), 1/177,1/282

1 << T upoc (Buyuk İskender — Arıcmidorus), 1/152 n.\ 329

Suikasie uğrayan Roma İmparatoru (Roma vatandaşı — Scholz), 1/118; 334

"*Svinftnum elvi*" (Karpinska — Karpinska), 37

Şempanze ve goril-kedi (Kadın — Freud), 136

Tabutunun icinde kucuk Kari (Kız hasta — Freud), 1/202-4,1/238,1/297-8; 191

Tagliamento gecidi (Patlama) (Napoleon — Gamicr), 1/79,1/282; 223

Tahta bir kulubenin yanma define gomme (Kadın — Rank), 133

Tıp öğrencisi ve hastane (Rudi Kaufman — Freud), 1/177,1/282

Tren yolu kazasındaki baba (Erkek hasla — Freud), 155-6

Trene doğru devinen peron (Erkek — Freud), 138

Trilpori'da cocukluk (Maury — Maury), 1/70

"Tutelrein" (Genc erkek — Freud), 31

Tutsulenmiş som balığı ziyafeti (Kadın hasta — Freud), 1/197-201,1/204 n., 1/223-4

Unutulmuş ad (Erkek — Freud), 138

Unutulmuş ezgi (Hervey de St Denys — Vaschide), 1/68

Vaşak ya da luki (Kadın — Freud), 1/308-9

Vedalaşma (İşlevsel gorungu) (Silberer — Silbcrer), 229

Volksgarten Restoran da randevu (Erkek — Freud), 64-5

Wagner operası (Hanım arkadaş — Freud), 73-5, 164

"Yalnızca bayanlar" (Kadın — Schrotler), 115

Yanan cocuk (Tanınmayan baba — Freud'un hastası), 2 3 3 -5 ,2 5 6 -7 , 2 6 4 ,2 7 2 , 290-1

Yanan olu bedenler (Erkek — Freud), 149-50

Yangın alarmı (Besleci — Volkelt), 1/79

Yanlış gelir vergisi beyannamesi (Genc doktor— Freud), 1/207

Yalak odasına giren yabancı (Yaşlı adam — Ferenczi), 200

Yalakla ustunu acan öğrenci (Erkek hasla — Freud), 1/246-7

Yedi inek (Firavun — İncil), 1/149; 65-6

Yulaf tarlasında yuvarlanan at (Keller— Keller), 138

Ziftten maske (Deneysel duş) (Maury — Maury), 1/78

SÖZCÜK DİZİNİ

Bu dizin teknik olmayan yazarların adlanm icermektedir. Ayrıca teknik

yazarlardan metinde özel bir çalışmasına gönderme yapılmamış

olanlar da burada yer almaktadır. Özel teknik çalışmalar için Kaynakca

A ya başvurulmalıdır.

Abartma, duşlerde, 1/135,1/142,1/317 <<.

Abranles Düşesi, 1/78

Acılık

— duşlemleri, 287

duş kıskırtıcısı olarak — 1/85, 1/

183 << .,1 /1 8 5 ,1 /2 1 0 << ., 1/252-6,

1/282,1/317; 127

Adam Rede, 24

Adet gorme, 5 2 ,7 8 << .

Adler, 1/., 1/261 <<, 1/263

Adonis, 131

Adriyatik, 192-4

Aeneid, 324 <<.

Aesculapius, 1/86 <<.,

Agalhe (W e b e r in D e r Freischütz'ünde),

148 <<.

Agorafobi, 91, 92, 301

A ğn, duş kışkırtıcısı olarak, 1 /7 7 -8 0 ,1/

137, 1/178, 1/273-4, 1/278-83;

221-3

Ahlak duygusu

— ve duşler, 1/106, 1/110, 1/117-

25 ,1/141,1/293

— ve Oedipus karmaşası, 1/312

— cocuklarda, 1/299-300

Ahlaksal sorumluluk, duşlerden, 1/119

-21

Ahnfrau, Die (Grillparzer), 1/311

Ajan, ruhsal iki (Birincil Surec ve İkincil

Surec'e de bkz.), 1/38,1/40,

1/195-6,1/225-6,1/284-6,1/309;

4 1 -2 ,2 0 6 -7 ,3 1 5 -2 6

Akıl hastalığı (Dementia praecox;

Mani; Melankoli ve Paranoy

a y a da bkz.)

— ile duşler arasındaki ilişki, 1/

1 3 9 -4 4 ,2 8 9 « ., 310

— nedenbilimi, 1 / 8 8

— nda gerileyici işleyiş, 288

Akıl karmaşası durumları, 1/127,1/308-

9; 115, 252

Akrabalar, duş simgesi olarak, 8 8

Akrobatik gosteriler

— ve cinsel birleşmenin bilincdışı

amlan, 1/321 <<.

— ve histerik nobetler, 1/321; 123

•— ve ucma ya da duşme duşleri,

1/321-2; 123

Aktarım

cozumleyiciye — 1/248; 283 <<.

bastınlmış isteğın — ı, 1/230 <<., 1/

232-3; 274, 283-4, 288, 295,

3 0 7 ,3 1 2 -4 ,3 1 5 ,3 2 1

Aktarma, bedenın alt kesimlerinden ust

kesimlerine, 118, 1 2 1

Alay, duş duşuncelerinde, duş iceri370

SOZCUK DİZİNİ

ğinde sacmalıkla ifade edilen,

159, 163, 1 73,179

"Albert" {pavor nociur/iui olgusu) 304-5

Albertus Magnus, 265n.

"Alegorik" duş yorumu, 247

Aletler, duş simgesi olarak, 87, 130

Algı sistemleri (Algı), 260-6, 268-9,

270, 2 8 5 -9 ,2 9 5 -8 ,3 1 2 -3 ,3 1 6 -

8,3 2 1 ,3 2 9 -3 1

"Algısal özdeşlik," 286-7, 317-8

Alkolizm, 1/140

Alma viva, Koni (Noize di F ígaro' da), 1/

257

Alpelkofer, 201

Alplcr, 1/246; 109-10

Amacı düşünceler, 251-4, 309, 311-2,

316,320-1

Amcnore, 64◀.

Amerika, 1/19,1/29

Amnezi, 244-5

Anababalar ve çocuklar

— arasındaki ilişkiler, 1/305-14;

180, 186

duş simgelerinde temsil edilmiş

— 84, 139

Anagogic duş yorumu, 247

"Anahtar sozcukler" (Sozel koprulere

de bkz.), 72 n. 140

Anahtarlar ve kilitler, duş simgesi olarak,

85

Anal doğum kuramları, 85-6, 130

Andersen, Hans, 1/292

Anibal, 1/244-6

Anksiyete duşleri (Rahatsız edici duşle

r e de bkz.), bedensel uyarılar

ve — 1/86-7, 1/285-8, 1/316;

132-3

istek doyurma ve — 1/186-7, 1/

210-1, 1/285, 1/315-6; 213,

272, 299-300

—ndc duygu, 1/285-6, 1/315-6;

116, 131 n., 278-9, 300-1

— nin cinsel temeli, 1/210-1, I/

285-6;23, 69, 92, 301-5

—nin kaynağı olarak bebeksi izlemler,

1/239<<.

tipik — 1/320-4; 116, 129, 132-3,

123-5

— ve psikoz, 1/139-41

Anksiyete nobetleri, 300, 303

Anlamsız sozcukler, duşlerde,

29-34, 36-8, 86, 170-3

Antarktika, 1/182-3 n.

Antik çağ (Bkz. Klasik antik çağ)

Antisemitizm (Yahudiler'e de bkz.), 1/

187<<., 1/190,1/244-5,1/261

Apollo, 1/86 n., 1/236; 164◀◀.

Aquileia, 192, 194

Ara düşünceler, 1/277, 1/284; 39, 45,

70, 216, 250, 252-3, 255, 314,

3 1 9 ,3 3 4

— e örnekler, 15-6, 27, 29, 153,

1 6 3 ,2 1 1 ,2 1 2 -3 ,2 3 7 -8

Araplarda düş yorumu, 1/58◀◀., 1/152◀◀.

Arcole, 1/248

Ardışık düşler (Aynı gecenin düşleri ve

Düş dizilerine de bkz.), 248

Arislanzter, 1/173◀◀.

Arkaik nitelik (düşlerin), 1/112, 271,

• 309

Armada, 1/262-4

Arşumed, 1/217 «.

Artabanus, 1/62

Asal sahne, 130, 303

Aşağılık sanılan, 198

Aşın belirlenme

duş içeriğinin — si, 1/199,1/268 «.;

1 7 -8 ,4 0 -3 ,6 2 ,2 1 6 ,2 3 0 ;

ornekleri, 25-7, 29, 146, 181 «.,

234

duygunun — si, 206

histerik belirtilerin — si, 289

Aşın yorumlama, 1/199,1/268, 1/297 «.,

1/312 «., 1/315; 8 4 ,1 2 6 , 246-7

SOZCUK DİZİNİ 371

Aşın-yuk, 312, 3 1 9 ,3 3 1

Aşil, 1/181

Atasozleri, duşlere kıyasla, 76, 82

Athena, 1/236

Atina, 28, 4 7 ,1 2 8 « .

Atina Okulu (*Raphaël*), 47

Alina'lı Timon, 1/314

Alreus, 148 «.

Augias ahırlan, 196-8

Aussee, 1/179, 1/181, 1/243, 1/256, 1/

266; 197

"Automatisme ambulatoire", 185

A vebury.L ord (Sir John Lubbock), 1/56

Aygıt, ruhsal (Bkz. Ruhsal aygıt)

Aynı gecenin duşleri (Dizi duşlere de

bkz.), 1/67; 47-50, 64-6, 77-9,

133, 1 7 0 -3 ,2 4 4 , 248

B. (Bilinc sistemi ve Bilinc'e de bkz.),

330

Bacchus, 131

Back, George, 1/183◀◀.

Bagajlar, duş simgesi olarak, 8 8

Bahceler, duş simgesi olarak, 7 7, 78-80

Balık, duş simgesi olarak, 8 8

Balon, duş simgesi olarak, 94-5

B a sedow ,J., 1/318-20

Baskılama (Bastırmaya da bkz.), 1/284-

6 ; 322◀◀.

duygulan — 190, 195-6, 199,

2 3 2 ,2 7 7 -8

Bastırılmış istekler (Bilincdışı istekler'e

de bkz.), 1/210, 1/284-5, 1/311-3;

126, 273-301, 312, 315, 320-

2, 333-5

Bastırma (Sansur ve Baskılama'ya da

bkz.), 1/285-6; 245, 269-70 <<., 315-

25,331

— v e amnezi, 244-5

cinsel — 1 1 7 ,1 2 1 ,1 2 7 ,1 4 0 , 302-5

duyguyu — 189, 195-7, 199, 232,

278, 301

gosterimci duşlerde — 1/292-6

olum isteğini — 1/298, 1/315-6;

60, 159

yasaksevisel istekleri — 1/311-4;

303

***Bd.* (Bkz. Bilinçdışı sistemi),**

***Beaumarchais*, 1/257**

***Bebek Evi, Bir (Ibsen)*, 30**

Bebeksi (Cocukluk izlenimleri ve

Cocukluk'a da bkz.)

— cinsel kuramlar, 85-6, 93-4

— cinsel yarananma, 2 2 <<.

— cinsellik, 1/182 <<., 1/2 1 0 - 1 <<., 1/

293-5,1/306-7,1/311-3; 101-2,

107-9,247

— duşler, erişkinlerde, 1/182-3 <<.,

1/184 <<., 1/239

— goslerimcilik, 1/247,1/293-4

Bebeksi istekler, 1/40, 1/239-40, 1/268,

1/293-6; 275, 277, 307, 315,

320-2

otoeroiik, — 1 1 1

rakibiri olmesine yonelik — 1/298-

312

yasaksevisel — 1/305-7,1/310-13;

180, 303

Bebeksi zihinsel yaşamın bir kesimi

olarak duş gorme, 287

Bechterew, 32

Bedensel uyarılar (Bkz. Duyusal uyarılar)

Beethoven, 116-7

Bekaret duşlerde,

simgeleştirilmiş, 105-8

Belirsizliği, duşlerin,

(Tutarsızlık, duşlerde ve Duyusal

yoğunluk'a da bkz.)

ikincil duzeltme ve — 225

—nin bastırmayla ilişkisi, 241-2 ‹‹.

— nu onemi, 1/55; 61-6, 96, 174,

236, 240 ,2 4 1 -2 ‹‹

Belirtiler

histerik — (Bkz. Histerik belirtiler)

nevrotik — (Bkz. Nevrotik belirtiler)

Belle Helene, La (Offenbach), 215

Belleğin işlevi, 2 6 0 -3 ,2 6 5 , 2 8 6 , 29 3 -4 ,

2 9 7 -8 ,3 1 6 -2 1 ,3 3 2

Bellek (Unutma ve Mnemik sistemler'e

de bkz.)

— izleri, 1/40; 1/277; 2 3 1 -2 , 2 6 1-

2 ,2 6 2 -3 <<., 2 8 6 ,2 9 7 -8

duş kaynağı olarak — 1/267-8

duşlerde — 1/40, 1/65-74, 1/82, 1/

1 0 9 ,1 /1 1 6 ,1 /1 1 9 ,1 /1 4 0 , U212-

3 ,1 /2 6 6 -8 ; 307

duşlere ilişkin — 1/95-99; 2 3 6 ,

2 4 1 -5 ,2 4 5 - n.

uyanklık yaşamında — 1/65, 1/

109,1/213; 2 5 İn.

Bellevue (Viyana yakınlarında), 1/161,

1/173 <<.

Bencil niteliği, duşlerin, 1/316-20; 55-

6 , 1 6 9 ,2 1 2

Bencilik, çocuklarda, 1/299,1/316

Benedikt, M., 218

Benzerlik

— ğin duşlerde temsili, 53-4

— algısı, 262

Benzetme

"ab" ve "a" "b" — si, 1/296; 48

Amerikalı dişci — si, 284

Barok ve eski Roma — si, 218

bekci — si, 288

Buyuk Piramit — si, 270 «.

Fliegende Blätter dcWi "Latince"

yazıtlara — ler, 226

girişimci ve kapitalist — si, 282

gobek — si, 1/186 «.; 248

hiyeroglif yazısı — si, 5 4 ,7 2

kapanmış ana yollar — si, 253

kal kal yazdı parşomen — si, 1/

187n.

kaya kutleleri — si, 148

kokuyla tam koyma — si, 82

Kral Yolu — si, 32 4

K re zü s ile Part Kralicesi — si, 2 9 0

mantar ve mycelium — si, 24 8

mikroskop alımdaki tek hucreli

— si, 334

oyun odasındaki yaylar v e oklar

— si, 287

odunc alınmış caydanlık — si, I/

1 7 2 ,1 /1 7 5

Pazar binicisi (*Itzig*) — si, 1/280

ve n.

Piyano tuşları üzerindeki on parmak

— si, 1 /1 2 9 ,1 /1 7 4 ,1 /2 7 2

resim olarak ifade edilmiş konuşma

— si, 45-8

resimli bilmece — si, 1 2

Roma heykeli — si, 24 0

Renesans devrimi — si, 240

saat kadranı — si, 1/272

sanatçı ve onyx parçası — si, 1/286

savaş alanındaki barış — si, 195

***Siegfriedin* pelerini — si, 239**

sinek kovalama — si, 297

Titanlar— si, 275

tutulmayan yönetici — si, 1/195

uyaklı ş iir— si, 71

***üç istek* — si, 278, 300 «.**

yeraltı dünyasındaki hayaletler

— si, 1/298, 275 «.

İtalyan kilisesi cephesi — si, 1/260

Berger, Hans, 1/241

Berlin, 1/220,1/221,1/244; 28, 32, 168,

17 1 ,2 0 7

Bernard, Claude, 246

Bemburg Dukalığı, 1/108

Bernheim, II., 1/16,1/198

Bicimi, bir düşün konusunu temsil

ediş, 61, 64

Bicimsel gerileme, 270

Bilbao, 1/216

SOZCUK DİZİNİ 3 7 3

B ile şik yapılar, 2 6 -9 , 5 3 -8 , 1 6 1 -4 , 2 0 9 ,

3 1 4

B ilim on c e si düş kuramları, 1/55-8

B ilinc

düş literaturunde — 1 /1 0 9 -1 0

— e kabul edilebilirlik (Sansur ve

Bastırmaya da bk z.), 1 /194-5,

1/226, 1/285; 2 6 2 -3 , 2 6 9 , 3 1 1 ,

3 2 9 -3 0

— in Algı ile o z el ilişkisi 2 9 4 -5 ,

330-1

— in asıl d o ğası, 1/195; 3 1 2 , 3 3 0

— in işlev i , 3 3 0 -1 ,3 3 1 -2

— in vy-sistemleriyle, ilişki, 2 6 2 -

5, 2 6 9 , 2 7 5 -7 , 2 9 5 -6 , 3 1 7 -8 ,

3 2 0 , 3 2 1 ,3 2 4

ruhsal niteliklerin duyu organı

olarak — 33 0

— ve bilinc dışı bir isteğin do yu rulması,

2 7 4 -8 0 , 2 8 3 -4 , 28 7 -8 ,

2 9 1 ,2 9 3

Bilinc sistemi (Bilinc'c de bkz.), 3 3 0 -2

"Bilincaltı" v e "bilincuslu", 3 3 0

Bilinc dışı (*B d .*) sistemi, 2 6 3 -5 , 2 69-

7 0 « ., 2 7 3 -3 0 1 , 3 0 9 -1 0 , 311-3,

31 5 -6 , 3 2 0 -2 ,3 2 5

duşlerde simgeleştirilen — 140

iki tur — 329-30

— kavramının gelişmesi, 1/19-22,

1/24

—ndc anksiyete kaynağı, 69

— nin varlığı, 1/19-20

yasaksevisel istekler ve — 1/312 «.

Bilinc dışı

— amac, 1/218,1/295; 251 *n.*

— düşlemler, 130 «., 21 8 -2 0 , 294

— istekler (Bastırılmış isteklere

de bkz.), 1/40, 1/284-5, 1/311-

3; 126-7, 273 -3 0 1 , 3 1 2 , 315,

320-2, 333-4

— simgecilik, 91 <<.

Bilinconccsi (Bkz. Bilinconccsi sistemi)

B ilin c o n c e si s istem i (B ö .), 1/320 <<. ; 6 9 ,

2 2 4 , 2 3 1 << . , 2 6 3 -5 , 2 9 4 - 7 , 3 1 0 ,

3 1 1 -4 , 3 2 5 , 3 2 9 - 3 0

— ile *B .* arasında sansur, 3 3 0 , 3 3 2

— ile *B d.* arasında sansur, 2 7 5 ,

33 2

ruhsal sağaltım *B d .* nı — nin e g e men

liğ i altına sokar, 2 9 8 -3 0 1

— v e bastırılmış istekler, 2 7 3 ,

2 7 4 - 7 , 2 7 9 - 8 4 , 2 8 8 , 2 9 2 - 3

— ve birincil v e ikincil surecler,

3 1 6 , 3 1 8 << . , 3 2 0 - 2 , 3 2 5

—■ ve uyku arzusu, 2 9 0 -3 , 2 9 5 ,

2 9 6 -7 , 2 9 9

B ilm e c ele r , duşlerde, 1/272 <<.

B ir Y a to r t a s ı G e c e s i Düşü, 190-1

Bireşimi, duşlerin, 4 4 -5 , 3 1 4 -5

Birincil surec (Ruhsal ajanlar v e ik in c il

surec'e de bkz.)

1 / 2 0 -2 1 ,1 / 2 4 ,1 / 3 8 ,1 / 1 9 6 , 1/284-5,

1/309; 4 1 -2 ,3 1 0 -2 6

B ısm a rck , 108-13

B la se l , 141

B leu le r , ƒ .,1 / 1 9

Bomba patlamasının neden olduğu

duşu, *Napoleon'un*, 1/79,1/282;

223

B onjour , *C a sim ir* , 2 23-4

B o rg ia , *Lucrezia* , 1/266 ‹‹.

Boru, duş simgesi olarak, 77

Boşalma (Erksiyon; Orgazm ve Cinsel

icerikli duşle r e de bkz.)

duşlerde simgeleştirilm iş— 133 ‹‹.

duşle bilincli olarak alkonmuş —

291

— ile sonlanan duşler, 1/287 ‹‹.;

4 9 ,6 6 , 100-2, 119, 125, 132-3

Boşaltım gereksinimleri, duş kışkırtıcısı

olarak, 1/137, 1/211 ‹‹., I/

258-9, 1/261-2, 1/266, 1/268 ‹‹.,

1/270,1/276, 1/282,1/287 ‹‹, 98,

1 3 2 -4 ,1 4 1

"Boşaltım" kuramı, düşlerin (*Robert*),

1 /130-1,1/226-7; 298

Boşluklar, düşlerde, 63 -5 , 6 6 , 1 7 6 ,2 1 6 ,

2 4 1 ,2 8 3

Bourgel, Paul, 1/178

Bö. (Bkz. Bilinconccsi sistemi)

Böcklin, 1/215

"Bolumlu" düş yorumu, 246

Bolunmuş kişilik, 1/143

Brandes, G eorg, 1/314

Bräsig (Ut mine Strömtid'de), 1/165

Breslau, 33-5, 171

Breton, André, 1/35

Breuer, Josef, (Ayrıca Kaynakca A'ya

bkz.), 1/16-7, 1/19, 1/25-6, 1/

153; 209 « .,2 1 3

Brill, Dr. A. A., 1/49,1/53,1/15«.

Brugnolus, 1/67

Brücke, Ernst, 1/16, 1/38, 1/254-5; 142-

3, 150-2, 180, 204, 208-9,

210-1

Buch d e r L ieder (Heine), 2 16 n., 238

Butlar

— ve bedensel yer değiştirme,

118

— ve duş simgeciligi, 85-6, 8 8 ,

9 5 ,1 2 8 . 130, 142

"Burger" Kabinesi, 1/241-2

Büyük İskender, 1/152 «., 329 «.

Cain, 186

Calais, 241-2 «.

Callot, Jacques, 157 «.

Campagna, 1/244

Carso, 269

Caliaro, 1/256

Ceza duşleri, 200-3, 278-81

Charcot, J. -M., 1/17,1/27

Charles XII, 1/108

Chaucer, 1/186 «.

Cinaslar (Espriler ve Sozcuk oyunlarına

da bkz.)

duşlerde — 1/152 «., 31 -2 «., 138

uyanıklık yaşamında — 1/152 «.,

1/225, 162-3

Cinsel birleşme

akrobatik gosteriler ve bilincdişi

— **anılan**, 1/321 «. **cocuklarda anksiyete**

nedeni olarak erişkinler

arasında — 303

duşlerde simgeleştirilmiş — 86 ,

93-6, 100-3, 107-8, 115, 118,

129, 133, 199-200

masturbasyondan — **yegeciş**, 122

Cinsel duygular, duş kışkırmıcısı olarak,

1/77,1/87,1/89,1/137,1/270,1/

287 «.; 49, 101-2,274

Cinsel içerikli duşler, 1/117, 1/132, 1/

137, 1/246-7; 100-2, 126-7,

128, 323 «.

Cinsel merak, cocuklukla, 1/21, 58, 77,

85-6,95,186

Cinsel nedenbilimi, nevrozların, 1/47,1/

233-4 «., 1/285,1/306,1/309; 34

Cinsel organlar

duşlerde sozel araclarla ima edilen

— 1/204,1/281; 37

— **m**, **duş simgeçiliğinde beden**

ust kesimine taşınması, 117-8,

121, 140

Cinsel simgeçilik, duşlerde (Simgeye

de bkz.), 1/34-5, 1/204, 1/233-

7,1/254-5; 52-3,57-8, 77-134

Cinsel temel

anksiyecle duşlerinin — i, 1/210, 1/

285-6; 23,69, 92,301-5

duşlerin — i 1/210 «., 1/211,1/231 -

7, 1/250-7, 1/282-8, 1/293-4;

77-134, 140, 141-2, 149-50,

168-9, 177,322

gece korkularının — i, 303

sınav duşlerinin — i, 1/324-5

Cinsel yaralanma

SOZCUK DIZİNTİ 375

aslında duşlem olan acık — 2 2 «.

duşlerde yinelenen — 1/233-4«.,

1/247

Clark Üniversitesi, Worcester, 1/53

Clemenli, 102

Coenaesthesia, 1/88-90, 1/97, 1/142, 1/

1 4 3 ,1 /2 7 2 ,1 /2 8 6

C o i t u s a t e r g o , 128

C o i t u s i n t e r r u p t u s , 1/205-7

C o m é d i e F r a n ç a i s e , 1/257

Cromwell, Oliver, 176

Cağrışımlar, derindeki yerine gecen

yuzey sel, 1/226-31; 2 5 2 -3 ,2 5 4

"Cağrışımsal duşler", 1/93,1/270-1

Calar saat duşleri (Uyarılma duşlerine

de bkz.), 1/78-82,1/271

Canla, duş simgesi olarak, 1/137,1/274;

8 8 , 115

Carpılma

— aracı olarak sozel cift anlamlılık,

72

— aracı olarak ters cevirme, 59-

6 0 '

— duş isteğine kılık değiştiriri, 1/

185-96, 1/231-2, 1/267; 41,

1 1 2 ,2 7 4 , 2 8 0 -1 ,2 9 0 , 307

— ve d u y g u ,189-90

— ve ikincil duzeltme, 238-9, 308

"masum" duşlerde — 1/231-7

cocukların duşlerinde — 1/317

goslerimci duşlerde — 1/291-2

nevrozda — 104-5, 148n.

— ruhsal değerlerin geri cekilmesini

icerir, 240

sansurun bir işlevi olarak — 1/

192-4, 1/209, 1/223-7, 1/315-6;

41-2, 2 4 8 ,2 9 3 ,2 9 5 , 322 «.

sevilen insanların olumu duşlerinde

— 1/298

uyanklık yaşamında — 1/192-3

Celişki

gizli duş duşuncelerinde — 51-3,

58 -9 , 6 7 -9 , 163, 195-6, 213,

314

gorunur duş iceriğinde — (Duşlerde

tutarsızlığa da bkz.), 1/

104 «., 1/106-9, 1/128, 1/292;

47, 161-2

Cıplaklık ya da soyunma duşleri, 1/77,

1/90, 1/287-8, 1/291-6, 1/313;

19, 67

Cicekler, duş simgesi olarak, 1/218-25;

1 6 -8 ,5 2 ,5 7 ,7 8 -9 ,1 0 5 -8

Cificinsellik, 8 9 ,1 2 6 -7 ,2 8 9 , 3 2 2 ,3 2 3 « .

duş simgelerinde — 89

Ciftleşme

akrobatik golcricler v e — 1/321 «.

cocuklarda anksiyecie kaynağı olarak

erişkinler arasında — 303

duşlerde simgeleştirilmiş — 86,

92-6, 100-3, 106-7, 115, 117-

8, 127-9, 133<<., 200

masturbasyondan — ye geçiş, 113,

122

Cinlilerde duş yonumu, 1/58<<.

Cocuklar

duş simgeleri olarak — 87, 92-4,

136

— m gosterimciliği, 1/247,1/293-5

— m kardeşleriyle ilişkileri (B e beksi

cinsel kuram; bebeksi

cinsellik ve Bebeksi istekler'e

de bkz.), 1/299-305

— m lenguistik hileleri, 37

— la anababalan arasındaki ilişki,

1/305-14; 180, 186

Cocuklarda anksiyecie (*P a v o r noclurnus*

a da bkz.)

— erişkinlerin ciftleşmesinin neden

olduğu, 303

— masturbasyonun bastırılmasının

neden olduğu, 304-5

Cocukların duşleri

— **anksiyete düşleri, 1/186**

— **iğdiş edilme düşleri, 97**

— **sevilen kişilerin olumune ilişkin,**

1/308-9

— **yineleyen, 1/239**

— **ve ısık doyurma, 1/179-82, 1/**

184 <<., I/I 8 6 ; 274-5

— **ve nevroz, 245-6 <<.**

— **ne örnekler, 1/179-82, 1/308, II**

317; 97, 102-4, 143

Cocukluk izlenimleri

— **ve masturbasyon, 1 2 1**

— **ve bastırma, 268-9, 290, 320**

düşlerdeki duygunun — ylc ilişkisi,

209-10, 211-13

düşlerin kaynağı olarak — 1/69-

70, 1/83 <<., 1/213, 1/232, 1/238-

9,1/277; 1 3 8 -9 ,2 6 8 -9 , 307

düşlerin gizli içeriği ile bağlantılı

olarak — 1/266-7

dışmc ve ucma düşlerinin kaynağı

olarak — 1/319-22; 123-4,

124-6

Frcud'un — 1/281; 1 99,210-3

goslcrimci duşlerin kaynağı olarak

— 1/293-5,1/296

gunduz duşlemlerinin kaynağı olarak—

218-9

histerik varsanıların kaynağı olarak

— 267-9

merdiven duşlerinin kaynağı olarak

— 1 0 0 - 2

yangın duşlerinin kaynağı olarak

— 125

yuzme duşlerinin kaynağı olarak

— 125

Coğul belirlenme

duş iceriğinin —si, 1/199-200, 1/

268 ‹‹.; 17 -8 ,4 1 -2 , 42 ‹‹.

duş iceriğinin — si ornekleri, 25-

7 ,2 8 , 146, 181 ‹‹., 234

Cozulme, 244

Cozumlemenin kesintiye uğraması, 240

Dachstein, 1/179

Dahn, Felix, 1/265 n.

Dal, duş simgesi olarak, 5 2 ,5 7 , 78-9

Dame aux Camélias, La (Dumas), 52,

78«.

Dante, 202

Danton, 222

Dar yerler, duş simgesi olarak, 1/137;

127-8, 129-30, 132

Dautner, D r. D., 97, 146

Daudet, Alphonse, 1/178; 19-23 ,59-60,

218, 258

Dav'ıd, J J., 33

Değer aktarımı, ruhsal değerlerin (Ycrdeğiştirme

ve Ruhsal yoğunluk'a

da bkz.), 6 2 ,7 0 ,2 3 1 , 240,

265

Değer, ruhsal (Bkz. Yerdęiřlime; Ruhsal

yoğunluk; Değer aklarımı, nihsal

değerlerin)

Déjà vu, duşlerde, 129, 175, 205

Délire, 1/111

Dementia praecox, 82, 252 «.

Deneysel olarak uretilmiş duşler, 1/78,

1/82-7, 1/91 1/94, 1/129, 1/175-

6 , 1/230«., 1/269-70; 1 1 5 ,2 2 8 ,

307

Depresyon, 1/140; 64«.

Dev figürler, duş simgesi olarak, 1/82,

138

Devrimleri, 1848,1/260

Dış dünya (Gerçeklik'e bkz.)

Dış duyuşsal uyarılar

— tarafından uyarılma, 1/104-5,1/

128,1/131; 223, 291

duş kışkırtıcıları olarak — 1/76-

83, 1/92, I/110, 1/131, 1/269-

84,1/286-7; 222-3

Dışkı (Dışkılamaya da bkz.)

para ve — 133

SOZCUK DİZİNİ 377

Dışkılama

duş kışkırtıcısı olarak — gereksinimi,

1/21 İn., 1/262; 132-4,

141

duşlerde ima edilen — (Dışkıyı a

da bkz.), 1/249,1/262; 64, 133,

158, 176, 196 -7, 243

"Dışkılık kuramı", 85-6

Diable ile du, 1/215

Dikkat

— in uyanıklık yaşamından geri

çekilmesi, 1 / 1 0 0

ara düşünceleri oluşturmada —

yerdeğişirmesi, 28-9

bedensel uyarılar ve — 1/284

düşlerde unutma ve — 1/97

hipnagogik varsanılarda — g e v şe mesi,

1/84

V|-sistemleri ve — 246, 284, 295-

7,3 1 1 -2 ,3 3 0

psikocvrolarda — 189

ruhco.umsal teknik ve — 1/154-

6 ; 246, 249

uykuda süren — 230

Dil (Sozcl'c de bkz.)

— surmeleri (Halalara da bkz.),

1/23; 3 1 3 ,3 2 4 « .

— ve bilinconccsi, 294-5

düşlerin — lc ilişkisi, I/152n.; 70-

3 ,7 5 -8 ,8 3 - 4 , 8 6 «., 137-8

Diomede, 1/181

Direnc

cozumlemeye karşı — 1/22-3, 1/

192, 1/207-8; 95, 174-5n,

239-46, 248

gerileme ve — 261 -2 ,2 6 4 -5 ,2 6 9 -

70

sansure bağlı — 253n.

sansurun zorladığı — 43, 53, 54,

224, 264, 284

unutma ve — 240-5, 247-8, 254-5

Dişler (Diş uyaranları, duş kışkırtıcısı

olarak'a da bkz.)

Duş simgesi olarak — 1/90,1/137,

1/274-6,1/322; 87, 116-23

— in yitirilmesi duşleri, 1/90, 1/

1 3 7 ,1 /2 7 4 ,1 /2 7 6 ; 117-23

Diş uyaranları, duş kışkırtıcısı olarak

(Dişler, duş simgesi olarak'a

v e Dişlerin yitirilmesi duşleri

ne de bkz.), 1/90, 1/137, 1/

274-6; 116-23

Dizi duşler (Ardışık duşler ve Aynı

gecenin duşlerine de bkz.), 1/

2 4 2 -5 ,1 /2 9 6 ; 93, 248

Doğa fe lsefesi, I/58n., 1/94

Doğaustu kokeni, duşlerin, 1/56-9,1/75,

1/126,1/184«.

Doğu duş kitapları, 1/151-3«.

Doğum

— düşleri, 105-8, 118«., 121 ,1 2 9 -

34

— eylemi, ilk anksiyete deneyimi,

131«.

— a ilişkin bebeksi kuramlar, 85-

6 , 130

Doğurma düşleri, 105-8, 118«., 122,

129-34

Dokunsa! uyarılar, düş kışkırtıcısı

olarak, 1/77, 1/78, 1/90, 1/273,

1/322; 124

Don Giovanni (Mozart), 223

"Dora", 1/239 «.; 72«., 85, 118«., 126,

240«., 242«., 282«.

Dordogne, 1/67

Dombach, 1/180; 161

"Doubles entendres", düşlere kıyasla

(Sozel çift anlamlılık'a da

bkz.), 1/234

Dover, 241-2«.

Doyum yaşantısı, 286-7, 315-6, 318-9

Donemsellik kuramı (Fliess ve Swoboda),

1/146,1/216-7; 167«.

Donukluk (lişcinsellik ve Lesbiyen

deneyimlere de bkz.), 1/209;

22, 5 9 ,8 8 , 115-8, 122, 126-7

378 SOZCUK DİZİNİ

Drakon yasası, 1/304 ‹‹.

Dramatizasyon, duşlerde, 1/102

***Dreyfus*, 1/215**

***Dro il du Seigneur*, 1/257**

Duino, 160

***Dumas, A. (fils)*, 5 2 ,7 8 ‹‹ .**

***Dupuy*, 225**

Duvar, duş simgesi olarak, 8 6

Duygular

nevrouik kişiliklerde — 206-7

uyanıklık yaşamında — 1/226;

188, 199, 2 0 6 -7 ,3 1 9

duşlerde — 1/117-8,1/124-5; 108,

188-214

duşlerde çeşitli kaynakların bileşik

urunu olarak — 206-7, 232

duşlerde sevilen kişinin olumune

ilişkin — 1/298; 190-1, 302-3

duşlerde — ın aşım belirlenmesi,

duşlerde — in baskılanması, 189,

195-6, 1 9 9 ,2 3 2 ,2 7 8 , 301

duşlerde — m, değişimi, 321, 322

duşlerde — in doğuşunun doğası,

300-1

duşlerde — uı serbest kalması,

mcrkczkacsal bir surec, 195

duşlerde — in ters cevrilmesi, 1/

192, 1/286; 183, 190-1, 198-

204, 300-1

duşlerde — in uyanmadan sonraki

ana taşınması, 205

duşlerde —in ycrdcęişlirmesi, 1/

225,1/316; 1 9 1 -6 ,2 0 5 ,2 1 1 -3

duşlerde— in yokluğu, 190-3,204

Duygusal cifte değerlilik, 160

Duyusal uyarılar

— tarafından uyardma, 1/104, 1/

129; 223-4, 291 (Uyarılma

duşlerine de bkz.)

— ve duş imgelerinin yoğunluğu,

61-2

— ve Sabitlik İlkesi, 286 ve «.

duş kışkırtıcısı olarak — 1/57, 1/

75-94, 1/110, 1/116, 1/129, 1/

131, 1/136-8, 1/269-89, 275-6,

307-8

duş iceriğinde temsil edilmiş —

65 6

duşlerde duygu kaynağı olarak —

213-4

tum ruhsal etkinliğin kaynağı o la rak

— 260-1

psikozlarda — a yanl, 1/141-3

— m kesilmesiyle uyarılma, 1/

105

— m yorumu, 1/77-82,1/86-91,

1/270-4,1/282-7; 224-5

Ayrıca bkz.

A ğ rı

Dış uyarılar

Dış uyarıları

Dokunsal uyarılar

Gorsel uyarılar

Isı uyarıları

İşitsel uyarılar

Koku uyarıları

Organsal uyarılar

Oznel uyarılar

Duyusal yoğunluk

duş imgelerinin —ğu, 1/96; 61-3,

225, 283

— ve ruhsal yoğunluk, 61-2, 283

Duyusuzluk, genel, 1/76

Duğum noktası (Sozel koprulere de

bkz.), 16,71-2

Dünyanın Kalbi (R ider H a g g a rd m),

182-3

"Duş düşlemleri", 63

Duş düşünceleri (gizli)

— nde bastırılmış istek, 1/293, 1/

315; 198,315-6,322 «.

— nde cinsel malzeme, 126-9

— nin yoğunlaştırılması, 13-8, 22,

25-6,28-30,232,312-3

SOZCUK DİZİNİ 379

— nin temel doğası, 45-6

— nin bir kesimi olarak düşlerde

gerçeklik duygusu, 103 «.

— nin düş-işlemi tarafından temsili,

22, 4 5 -5 6 58-61, 66-69,

83-4, 124, 140

— nin görünür içerikle carpılması,

1/186, 1/192-3, 1/195 «.;

238-9, 307

— nin görünür içerikle ilişkisi, 1/

170, 1/175; 11, 28-9, 39-42,

4 5 ,6 1 ,8 7 ,2 3 0

— nin kaynağı olarak çocukluk

yaşamdan, 1/240, L/246,1/251-

2,1/267; 268-9

— nin ruhsal yoğunluğu, 61-3,

282-3, 327-9

— nin sansuru, 54-5, 239-40, 252-

3

bedensel uyarılar ve — 1/286

bilinçsizi ve — 1/320 «.; 263-5,

310-4

duygular ve — 18 8 -9 0 ,1 9 3 -6 ,1 9 8 -

2 0 0 ,2 0 5 ,2 1 1 -3 ,2 3 2 ,2 7 7 -9

duş çözümü ile ortaya çıkanlar

— 1/195, 1/223 238-40,

244-50

duşle karışmış — 231 «.

duşler üzerine yargılar ve — 1/

236; 6 3 -4 ,1 7 3 -5 ,1 7 7 -8 3 , 186,

215

duşlerde sayılarla ifade edilen —

147, 152-3

gerileme ve — 265-6, 268-9, 270

gunduz kalımdan ve — 1/223, 1/

227; 230

ikincid duzeltme ve -r- 215-19,

2 2 1 ,2 2 4

normal zihinsel yaşamdan doğan

— 310-1

sacma duşler ve — 159<<., 161-8,

172-3, 179

yalnızca önemli şeylerle ilgili —

307

yerdeğiştirme ve — 3 9 -4 3 ,2 3 1

Duş gorme durumunun ayırt edilmesi

("Bu yalnızca bir duş"), 69,

2 1 5 -6 ,2 9 0 -1 ,2 9 5

Duş gormenin işlevi kuramları, 1/126-

3 8 ,1/226; 298-9, 308-9

"Duş günü," 1/215

Duş içeriği (görünür)

— üzerine yerdeğiştirmenin etkisi,

3 9 -4 3 ,4 4

— **uzerine carpılmanın etkisi, 1/**

186,1/192; 307

—**nin gizli duş duşunceleri ile**

ilişkisi, 1/175,1/186,1/212; 11-

8 , 3 9 , 45, 61-2, 87, 163, 230-

1,2 9 9 « .

bileşik yapılar v e — 53-4

cocukluk izlenimlerinden turemiş

— **1/231,1/238-40,1/246; 268**

deneyimden turemiş — 1/65-74

duygular v e— 193, 195-6

duyusal uyaranlar ve — 1/76-82,

1/90-2,1/272-6,1/286-8; 123-4

erotik istekler ve — 126

ikincil duzeltme ve — 1/292-3; 163

simgecilik ve — 1/290«., 1/302-3

ters cevirme v e — 58-60, 163

unutma ve — 1/194; 236-7, 241,

244-5

yakın ve onemsiz izlenimlerden

turemiş — 1/212-4, 1/216-7, 1/

222-23, 1/226-31, 1/266-8;

277-83

yoğunlaştırma ve — 13-8; 26, 44

zihinsel etkinlik v e— 173-4, 178

"Duş içinde duş," 56, 295

Duş-işlemi

— duş düşüncelerini duş içeriğine

aktarır, 11-2, 173-4

— duş kaynaklarını tek bir ünitesi

SOZCUK DİZİNİ

tedeyi birleştirir, 1/226-8, 1/277

— nin bilinçaltısının kontrolü altında

gündüzün işlenmesi, 295-7

— nin bir işlevi olarak yoğunlaştırma,

1/228; 13-39, 41-2, 173,

224, 232, 243, 256, 312-5, 319

— nin bir işlevi olarak yer değiştirme,

1/227; 39-43, 173 ve n.,

231, 265

— nin duş yorumunda çözülmesi,

246

— nin gerileyici özelliği, 269-70

— nin usdışı niteliği, 310-1

— uyanıklık düşüncesinden nitel

olarak ayrılır, 231

— ve duşlerde hesaplamalar, 144-

— ve duşlerde konuşmalar, 147-

54

— ve duşlerde zihinsel etkinlik,

173-86

— ve sacma duşler, 155-73

bilinconcesi ve — 295

deneysel olarak uretilmiş duşler

ve — 1/230«.

duygular v e — 189 «., 193, 195-7,

199“-200, 206-7, 213, 232,

277-9

duyusal uyaranlar ve — 1/274-5,

1/285

ikincil duzeltme ve — 215-28,

231-2

sansur ve — 53-5, 231-2

simgesel temsil ve — Sİ -90

temsil aracları ve — 45-69, 91-

143

temsil edilebilirliğin goz onune alınması

ve — 61-79, 173-4,

231-2

Duş kaynaklan (Bkz. Duş kaynaklan

olarak onemli gunduz izlenimleri;

**Duş kaynaklan olarak
onemsiz gündüz olaylan)**

Duş kışkırtıcılar, bkz.

Ağn

Açlık

Boşaltım gereksinimleri

Cinsel duyumsamalar

Dışkılama gereksinimi

Diş uyarılan

Dokunsa! uyarılar

Duyusal uyarılar

Gorsel uyarılar

Isı uyarılan

İdrar uyarılan

İşitsel uyarılar

Kokusal uyarılar

Organik uyarılar

Ruhsal uyarılar

Sindirim sureçleri

Solunum sureçleri

Susama

"Duş kitabı" yöntemiyle duş y o rumu,

1/151-3, 1/156-7, 1/274;

82, 119, 199

Duşlemeler (Gunduz duşlerine de bkz.)

acılık — i, 286-7

bilinçdişi — 131 ‹‹., 219, 294

cinsel — 1/233-4 ‹‹.; 22, 60 ‹‹., 64,

89-92, 289, 327-9

duş malzemesi olarak — 1/250-1,

1/260; 63, 186-7, 217-24, 268-

9, 327-8, 334

erinlik — i, 290

histerik — 1/200, 1/233-4 ‹‹., 1/266

‹‹., 1/294; 60 ‹‹., 218, 220 ‹‹.,

289, 327-8, 333

nevrotiklerin — i, 76

rahim ici yaşam — i, 131n.

yasaksevisel — 1/313; 102

Duşler

— , bir duşunme bicimi, 231 ‹‹.

— de şaşkınlık, 1/254; 173, 180-4,

215

— de boşalma, 1/287 ‹‹.; 49, 66,

100-2, 119, 122, 124-5, 132-3

SOZCUK DIZINI 381

— de hesap, 59, 60-3, 167, 237

— de iceriğin bir kesimi olarak

sozler, 1/260-1; 1 8 4 « ., 2 3 8 -9

— de nedensel ilişkiler, 4 7 -5 0

— de utanma, 1 /9 0 ,1 /2 8 7 -8 ,1 /2 9 1 -

6 ,1 /3 1 3 ; 2 0 ,6 7

— de zamansal d izi (Zamansal iliş kilere

de bkz.), 1/104«., 1/143;

47 -5 0 , 60

— dizisi, 1 /2 4 2 -5 ,1 /2 9 6 -7 ; 9 3 ,2 4 8

— in bencilliği, 1/317-20; 55-6,

1 6 9 -7 0 ,2 1 1 -2

— in " geleceğe yönelik amaçları",

231 « .,2 9 9 « .

— in kesintiye uğraması, 6 3 -5 , 6 6 ,

1 7 5 ,2 1 6 ,2 4 1 ,2 8 3

— in suresi (Zaman duygusu, duşlerde'ye

de bkz.), 1/80, 1/116;

2 2 1 - 4 ,2 4 1 ,2 9 5 ,3 0 8

— in tam değeri, 1/57, 1/86-7, 1/

123

anksiyeyic — i, (Bkz. Anksiyelc

duşleri)

anlaşılmaz ve anlam çıkarılmaz

— (Bkz. Duşlerin tutarsızlığı)

ardışık — 248

aynı butunun parçaları olarak aynı

göç gören — 65, 78-9, 133,

173 <<., 248

bebeksi — 1/182 <<., 1/184 <<., 1/239

ceza — i, 200-4, 279-82

cinsel — 1/117, 1/132, 1/136, 1/

247; 100-2, 126-7

calar saat — i, 1/79-81, 1/271

çocukların — i, (Bkz. Çocukların

duşları)

deneysel olarak üretilmiş — 1/78,

1/82-7, 1/91, 1/94, 1/129, 1/175.

1/230 <<., 1/269-70; 114-5, 227-

8, 307

doğum — i, 105-8, 118 <<., 121,

129-34

duş görenin kendi ölümü — i, 180-

3, 200, 204-5

diş sökme — i, 1/137, 1/274, 1/276;

117-23

duşme — i, 1/77, 1/90, 1/250, 1/

320-2; 123-6, 308

geleceği haber veren — 1/56-7, 1/

58, 1/116, 1/123, 1/150; 335

g e b e lik— i, 1/177-8; 131-2

gosterimci — 1/90,1/287-8,1/291-6,1/313; 19,67

hipermnezik — 1/65-71, 1/109, 1/116; 307

ikiyuzlu — 1/195<<., 129<<., 200-1

"karşı istek" — i, 1/196-210

kurtarma — i, 133

"masum" — 1/231-7, 1/247; 127-8, 132, 149-50

merdiven — i, 1/287-9,1/296; 86

Oedipus — i, 1/227<<., 128-30

olu kişilere ilişkin — 150-60,

164-8, 178-80, 233-4, 256-7,

272,290-1

rahatlama — i, 1/176-7, 1/211<<., 1/

282-3; 127, 132-3,291

rahatsız edici — 1/185-7, 1/196 1/

202-10; 277-80

sacma — 74<<., 145, 155-73, 176-

9,237

sevilen kişilerin olumu — i, 1/71,

1/132, 1/202-4, 1/297-309, 1/

315-6; 160, 1 9 1 ,2 8 0 -2 ,3 0 2 - 3

smav — i, 1/323-5; 116, 178-9,

202-3

tırmanma — i, 19-23, 39, 59, 96

tren kacıma — i, 116

ucma — i, 1/90-1, 1/275, 1/287, 1/

320-2; 101, 116-7, 123-4

uyanma — i, 1/78-81, 1/282, 1/287

«.; 98, 133, 221-4, 290-1, 295-

7

yangın — i, 125-6, 233-4, 256-7,

272, 290-1

yaşamoykusel — 79-81, 94-6,

118n.

382 SOZCUK DİZİNİ

yeni e v li çiftlerin — i, 1/132

yine ley en — 1/96 «., 1/143, 1/

194«., 1/239; 202-3, 299«.

y u z m e — i, 123, 125-6

Ayrıca bkz.

Bir düşün biçimi

Düş anılan

Düşlerde abartma

Düşlerde bellek

Düşlerde boşluklar

Duşlerde duygular

Duşlerde espriler

Duşlerde keıvurulmuş devinim

Duşlerde şaşkınlık

Duşlerde tutarsızlık

Duşlerde unutma

Duşlerde yarguar

Duşlerde eklenti

Duşlerin karanlıklığı

Duşlerin suresi

Duşlerin tam değeri

Duşlerin varsanısal ozelliği

***Duşlerin Yorumu* [kitap], 1/24, 1/29, 1/**

34-55, 1/145-7, 1/221; 120-1,

122-3, 140, 182,205, 244-5

Duşme duşleri, 1/77, 1/90-1, 1/250, 1/

320-2; 123-6, 308

Duş simgeleri (Bkz. Simge)

Duş simgeleri olarak alt ve ust, 19-23,

39, 59, 140

Duşunce etkinliği, uykuda direten 272-

8,295,307-9,310-3,315

"Duşunce ozdeşliği," 319

Duşuncelerin çağnşımı, 1/110-1, 1/113,

1/117, 1/128, 1/141-2; 18, 239,

262,309,312,314,316

nevrotiklerde — 252-3

psikouiklerde — 1/141-2; 253-4«.

Duş yorumu (Nevroliklerin ruhcozumlemesi

ve Ruhcozumlemesi'ne

de bkz.)

— **asla tamamlanmaz**, 13, 248

— **nda tutulan yontemler**, 1/149-53

— **teknigi**, 1/55,1/153-8,1/I96,1/

214,1/290-1; 13-5, 44-5, 83-4,

91«., 177-8, 238-55

"alegorik" — 247

"anagogic" — 247

bilimoncesi — 1/56-8

"bilincdişına giden kral yolu",

324

"bolumlu" — 246

"duş kitabı" yontemiyle — (bkz.

"şifre cozm e")

"simgesel" yontemle — 1/57-8, 1/

65-6,1/152, İ/1 56.1/274-6; 65-

6, 72,229,328

"şifre cozme" yontemiyle — 1/

151-2, 1/156-7, 1/274; 82-3,

118-9,199

zıtlarla — 1/152«.

Eberstein Kontu B aladı, 85

Echcmta], 1/179

Ego, 1/103, 1/107, 1/135, 1/283; 55-6,

59, 140,211«.

— **v e bastırılmış istekler**, 278-80

— **v e id**, 1/23-4

— **v e libido**, 140

— **ve superego**, 1/23-4; 203-4 «.

birincil ve ikinci] — (*Meynerl*), 1 /

299-300

Ehniger, D r., 1/121«.

Einstein, A., 1/20

Ekdal (Yaban Kazı nda), 29-30

Eklemeler, duşlere, 1/205«., 184, 216,

242

Eleştirel etkinlik, duşlerde, 1/109; 46-7,

215-6,230

Eleştiri

ruhcozumlesindeki hasta tarafından

—**nin terk edilmesi**, 1/

154-6, 246

sacma duşlerde ifade edilmiş —

163, 173

SOZCUK DIZINI 383

Elio I, George, 24

"Emil," 1/180

Emmersdorf, 1/260

Empoians (Ereksiyona da bkz.), sınav

duşlerinde ifade edilen — korkusu,

1/325

duşlerde temsil edilen — 1/235-6;

25,92 «., 94-5, 200

Emzikli anne ve cocuk, 1/253,1/256, *V*

273,1/282; 23, 59,292, 297

Emzirme, 1/ 253, 1/256, 1/273, 1/282;

21-3,59, 103,292, 297

Enerji, bağlı ve serbest ruhsal, 316-9,

325-6

Engizisyon, 1/77,1/121 «.

Ennead (Plotinus), 1/185 «.

Epilepsi, 1/140,1/250; 267

Ereksiyon, duşlerde simgeleştirilmiş

(Empoians ve Boşalma'ya da

bkz.), 84, 108,110-1, 124

Ercutophobia, 32

Erinlik, 1/123,1/234; 119

—in masturbasyon arzulan, 116,

117, 121-2,304-5

— duşlemleri, 290

—de cinsel merak, 77, 253-4 «.

(Cocuklukta cinsel merak'a da'

bkz)

Erkek cinsel organlan

— uzerine duşler, 1/260; 100, 117-

8

duşlerde simgeleştirilmiş — 1/

137, 1/276; 77-80, 84-112,

115,118-9, 121, 141-2

Eros, 1/210 «.

Erotik istekler, duşlerde ifade edilmiş,

1/210-1 «., 1/320 «.; 66, 112,

127-8

Ertelenmiş duş yorumu, 1/95; 245

"Ertelenmiş eylem" kuramı, 1/253

"Erwartung und Erfüllung" (Schiller),

194 n.

Esprî-işlemi, 87 ve «.

Espriler

artı enerjinin deşarjı olarak — 322

bilinçdışı ve — 251 <<., 252

duşlerde — 1/114, 1/225, 1/257-8;

31-2 <<., 71,76-7, 82, 138, 241-

2 <<., 314

uyanıklık yaşamında — 1/152 <<.,

1/225; 31-2 <<., 76, 83, 87, 162-

3,207 <<., 241-2 <<.

Esprit d'escalier si, sansurun, 215

Eşcinsellik (Donukluğe de bkz.), 1/209;

22, 59,88, 115-8, 122,126

"Eşik" simgecilik, 229,281

Eına dağı, 1/77

Elrusk kaplan, 1/176; 193-4

Etrusk mezarları, 183

Ev, duş simgesi olarak, 1/136-7, 1/274-

5; 77, 86, 94-5, 96 <<., 127-8,

129, 182-3

Evlilik, duş simgelerinde temsil edilmiş,

85, 88

Exner, Sigmund, 209 <<.

Falstaff, 1/254 <<.

Farina, Johann Maria, 1/78

Faust (Goethe), 1/129, 1/193; 17, 20-1,

209 <<.

Felc

genel — 168-9

histerik — 1/140, 284

Fer enezi, Dr. S., (Aynca Kaynakca

Aya da bkz.), 1/50,98

Fidelio (Beethoven), 116-7

Fidibusz (.Macar mizah dergisi), 99

Fiesco (Schiller), 68◀.

Figaro (Nozze di Figaro' da), 1/257;

163

Firavunun duşu, 1/150; 65-6

Fırın, duş simgesi olarak, 85

Fiziksel temeli, ruhbilimin, 1/38-40

"*Flavit et dissipati sunt*", 1/262; 197

384 SOZCUK DtZtNİ

Fleischt von Markow, Ernst, 1/164◀., 1/

167-8, 1/255; 150, 152-3, 209

ve n., 210-1,213

Fliegende Blätter, 1/233◀.; 32, 148◀.,

190, 226

Fliess in kızı (Pauline), 213

FHess in kızkardeşi, 207, 213

Fliess, Wilhelm (Ayrıca Kaynakca A'ya

bkz.), 1/18, 1/28, 1/40,1/146◀.,

1/168-9, 1/195 «., 1/219, 1/221;

28,32,56,59,63,150,168-9

"Flora", 1/224-5; 16 -

Florence, 1/216 «.

Fluss, E., 1/25 ve *n.*

Fobiler (Anksiyele; Klausrofobi ve

Korku ya da bkz.), 1/43,1/153,

1/292-3; 73, 89-92, 289,327-8

anneyi olu bulma —i, 1/308-9

cinayet itkileri —i, 1/309

diri diri gomulme —i, 131 «

haşarat —i, 20

histerik — 1/43, 1/153, 1/309-10;

300, 328

pencereden duşme —i, 1/210

Folklor, 1/48, 82, 88, 335 «

Fouquier-Tinville, A.Q., 1/79

Fragment Uber die Natur (Tobler'm,

yanlışlıkla *Goethe'nm* sayılmış),

168-70, 177

France, Anatole, 1/133 «., 1/145

Franklin, John, 1/183 «.

Fransız Devrimi, 1/78 «., 1/79-80; 221-2

Franz Josef, Avusturya imparatoru, 1/

257, 1/260; 31 «.

Ferdinand ve Isabella, İspanyali, 1/262

Freischütz, der (Weber), 148 «.

"Fremd gemacht" (*Rosegger*), 200-1

Frenji, 1/208; 34 «., 36

Freud

—'un geleceğine ilişkin kehanetler,

1/241-3

— un İtalya ziyaretleri (Bkz.

İtalya)

—'un keşifleri, 1/20-3, 1/26, 1/27-

30

—'un kişiliği, 1/24-6

—'un *professor extraordinarius*

olarak atanması (Viyana Üniversitesine

de bkz.), 1/188, 1/

190-1, 1/241-2, 1/320; 282

—'un Roma'yı ziyaret özlemi

(Roma'ya da bkz.), 1/242

—'un yaşamı ve kariyeri, 1/15-26,

1/27-30

— ve Alman Milliyetçiliği, 1/258-

9, 1/262; 56

— ve kokain (Bkz. Kokain)

kendi duşlerinin cozumlesinde

— (Bkz. oz-cozumlemesi,

Freud'un)

Freudun annesi, 1/71,1/241,1/253-5,1/

297; 302

Freud un babası

—nın olumu, 1/46, 1/266 <<. ; 50-1,

157-9, 164-5

— ve antisemizm, 1/245

— ve glokom, 1/219-20,1/265

Freud'un duşlerinde gonderme

yapılan — 1/189, 1/221-2, 1/

240-2, 1/264-5; 27, 153-4,

164-7, 175-80, 210

Freud un buyukbabası, 302

Freudnn cocukları (" *Malhilde*"ye de

bkz.)

— tarafından gorulen duşler, 1/

179-82

— uzerine ya da onlara iliskin

duşler, 1/164-7, 1/172; 26, 33,

35, 170, 172, 173 <<. , 175-6,

197,205,213,269,280-2

—nın dadısı, 171

Freud un dadısı, 1/297 ve «.

Freud un hobileri

—, antikalar, 1/176,1/216«.; 193

—, kitap koleksiyonu, 1/221; 18,

39,195

SOZCUK D İZM 385

Freud'un Jo se f amcası, 1/188-92,1/214,

1/240-1; 27, 40, 55, 199, 211

«., 290

Freud un karısı

"Botanik makalesi duşu'nun

cozumlesinde ima edilen —

1 / 2 1 8 -9 , 1 / 2 2 1 -3 , 1 / 2 2 4 ; 16

"*Irma*" duşunun cozumlesinde

ima edilen — **1 / 1 6 1 , 1 / 1 6 3 « . , 1 /**

1 6 8 , 1 / 1 7 0 , 1 / 1 7 2 , 2 6

diğer duşlerin cozumlesinde ima

edilen — **1 / 1 8 0 - 1 , 1 / 2 1 5 , 1 /**

2 5 6 , 1 / 2 8 1 , 1 / 3 1 8 ; 3 3 , 3 5 , 193,

—, *F reu d '* un duşlerindeki tipler,

1/176; 2 80-1

—, nişanlanma ve evlenme, **1/17,**

1 / 1 8 , 1 / 2 7 , 166-8

F r e u d un kız kardeşi (en büyük), **1/221**

Freud un okul muduru, 1/71,1/260-1

Freud un yeğeni *Hermann*, 1/182, V

301-3

Freud un yeğeni *John*, 1/281; 153-4,

209-11

Freud un yeğenleri, 1/301-3

— *Pauline*, 213

Freud un yengesi, 1/260

Fulda, Ludwig, 1/292

Ganymede, 1/266◀.

Gargantua, 1/264; 197

Garribaldi, 157, 176

Garipliği, düşlerin, 1/55, 1/73, 1/100, 1/

106

Garnier, Jules (*Rabellais* yi resimleyen),

197

Gärtner, Professor ve Bayan, 1/220, 1/

224-5; 16

Gasıcin, 110

Gebelik

— düşlemleri, 290

— sırasında düşler, 1/177-8, 1/

298; 132

düş simgelerinde temsil edilmiş

— 88, 108, 131, 133 «.

Gece işemesi, 1/264-5; 102, 125, 133 «.,

134

Gece korkulan, 1/187 «.; 303-4

Gedanken und Erinnerung (*Bismarck*),

109

Gemi, duş simgesi olarak, 83 «., 85,

133 «., 192

Genel duyusu/Juk [anesıczij], 1/76

Genel felc, akıl hastalığında, 168

Gerçeklik

duşlerde temsil edilen olayların

—ği. 22

duşlerde — duygulan, *V* 236; 103

— Ukesi, 287 «.

— sınaması, 1/103-4; 286-7

— ve "duş icinde duş", 69

duşlerde islenmiş olan şeyle denkleşen

— 159

maddi gerçeklikten farklı ruhsal

— 327-8, 334

duşlerin —le ilişkisi, 1/61-4, 1/

103-6, 1/114

uykuda —ten yoksun kalma, 1/

271:266, 308-9

Gerileme

bicim sel — 270

duşlerde — 1/38; 264-71, 286-8,

294-8,315,322«.

normal uyanıklık yaşamında —

265, 269

patolojik durumlarda — 1/38; 266-

8,269-70,287-8

yerel — 270

zamansal — 270

G e r m i n a l (Zola), 1/262

G i o t l o, 1/74

G i s k r a, K a r i, 1/241

Giyinik olmama duşleri, 1/77, ***1/90, 1/***

287-8,1/290-6,1/313; 19,67

Giyotin, 1/88,1/131; 221-2, 295

386 SOZCUK DtZtNi

G i y s i l e r, d u Ő s i m g e s i o l a r a k, 1/137, ***II***

235,1/252-5; 8 6 ,9 1 -2 , 122

G i z l i i c e r i k (b k z . D u Ő d u Ő u n c e l e r i ,

g i z l i)

G i z l i l i k, d u Ő l e r d e " b i r y ı ğ m y a b a n c ı "

ile temsil edilen, 1/295-6; 14

Gleichenberg, 1/243

Goethe, 1/129, 1/256, 1/314; 48 «., 52,

8 4 ,3 2 8

— odulu, 1/193 «.

— uzerine duşler, 59, 6 8 «. 168-9,

176-7, 202

— 'den alıntı, 1/129, 1/193, 1/

197 «.; 1 7 ,2 1 , 1 58,209

Gorizia, 194

Goğusler, duş simgesi tarafından temsil

edilmiş, 20-2, 31, 103

Gorsel

— varsamlar, 1/142; 228-30 (Hipnagojik

varsanılara da bkz.)

duşlerde — imgeler, 1/83-6, 1/

101-2; 57, 74, 157-8, 257-8,

2 6 8 -7 0 ,2 7 4 ,3 1 4

duş kışkırtıcısı olarak — uyarın-

' lar, 1/76,1/78,1/83-6, 1/136,1/

275-6; 268-9

Gorunur icerik (Bkz. Duş iceriği,

gorunur)

Gostcrimci duşler, 1/90, 1/287,1/291 -6 ,

1/313; 19,67

Goslerimcilik

cocuklarda — 1/247,1/293-5

nevrouiklerde — 1/293

Goz, duş simgesi olarak, 128 «.

Gozde cocuk, 129 «.

Gradiva (Wilhelm Jensenin), 1/150 «.;

103 «.

Grado, 192 «.; 194

Gradus a d Parnassum (Clementi), 102

Graz, 1/259,1/264; 136

Gregory, John, 1/77

Grignard'm tepkileri, 113

G rillp a n e r, F r a n z, 1/263,1/311

Grimm m asalları, 204

Grime Heinrich der (G . K ellerin), 1/

295; 137

"Gschas" geceleri, 1/265-6 n.

Gulliver'in Yolculukları, 1/82; 244

Guller Savaşı, 1/261

Gulme, 322

Gunduz duşleri (Duşlemlere de bkz.),

1/102, 1/219-20; 217-9, 220 «.,

257-8

Gunduz kalıntıları

— v e "işlevsel gorunguler" , 230

— v e anksiyele duşleri, 1/324

— ve bilincdışı istekler, 1/316; 277-

85,293

duşlerin malzemesi olarak — 1/

212-3, 1/214-37, 1/276-8, 1/

286-7; 275-85, 299 «., 307

duş literaturunde — 1/61-2, 1/71 -

3,1/74,1/129.-30,1/132

Haberci duşler, 1/57-9, 1/116, 1/123, 1/

150; 335

Hagen (Nibelungenliedde), 239

Haggard, Rider, 181-3

Hakikat ve sansur, 166

Hal, Prens, 1/254 «.; 211

Hail, G. Stanley, 1/533

Hallstatt, 1/179

Hameau, 1/181,1/238

Hamilcar Barca, 1/245

Hamlet, 1/111, 1/224,1/312 «., 1/313-4;

172-3

Hamnet, 1/315

"Haris, Küçük," 1/182 «., 1/299 «., 1/302 «.

Hareket etkinliği ve ruhsal aygıt, 260,

263, 266, 277, 286-8, 297,

315-9, 321-2

Hareket felci, uykuda, 1/38; 67-9, 195-

6, 277, 288

Harita, duş simgesi olarak, 87

SOZCUK DIZINI 387

Hasdrubal, 1/245 «.

Haşarat, duş simgesi olarak, 88

Hatalar (Dil surcmeleri ne de bkz.), 152

«., 184, 242-3, 258 «., 321

Hayalet, duş simgesi olarak, 134

Haydutlar, duş simgesi(olarak, 125-6,

134

Hayvanlar, duş simgeleri olarak, 1/137,

1/274, 1/280; 88, 126, 136,

140, 190-1

Hayvanların duşleri, 1/183-4

Haz ilkesi (Hazsızlık ilkesi ne de bkz.),

1/40; 287n.

Hazsızlık, 1/185-6, 1/209, 1/284-6; 212-

3, 294, 300 v e «., 315-21

1— ilkesi (Haz ilk esine de bkz.),

294-5 ,3 1 7 -2 1

bir "sinyal" olarak — 319

Hegel, 1/107

"Heimkehr, die" (*Heine*), 216 <<., 238

Heine, 164 <<., 216 <<., 238

Heinrich von Ofterdingen (*Novalis* in),

1/134

Helen (*Offenbach*'m *La Belle Hele-*

<<e'inde), 215 <<.

Heller, Hugo, 1/50

Helmholtz, 1/38; 328

Henry LV (*Shakespeare*), I. Kısım, 1/

254 << .;/. Kısım, 211

Henry VI (*Shakespeare*), III. Kısım, V

260

Henry VIII, 1/261-2

Herbarl, J.F., 1/21

Herbst, Eduard, 1/241

Herder, J.G. von, 1/255

Herkiil, 197

Hero ve Leander, 1/263

Herodes, Dr., 171

Herodotos, 128 <<.

Herophilus, 1/183 ‹‹.

Hesse, Hermann, 36

Hırs

—a denk duşen pislik, 1/248

— ve gece işemesi, 1/265

Hızlanmış düşünce akışı, duşlerde,

221-3

Hieizing, 32

Hilferding, Bn D r. M., 200

Hint'lilerde duş yorumu, 1/58 ‹‹.

Hipermnczi, duşlerde, 1/65-71,1/109,1/

116; 307

Hipnagojik varsanılar, 1/84-6, 1/101-2,

1/270

Hipnoz, 1 /1 7 ,1 /2 1 ,1/27-8,1/154,1/198;

114-5,290 ‹‹.

Hippias, 128 ‹‹.

Histeri, 1/17-8, 1/21, 1/27-8, 1/167, 1/

196,1/300; 2 5 2 ,3 1 5 ,3 3 2 -3

cocuklarda — 1/248

erkeklerde — 167

Freud'un — kuramı, 1/263, 1/265;

18 0 ,1 9 7

Hamlet ve — 1/314

—de beden kesimlerinin aktarılması,

118,121

—de duygu yerdeğiştirmesi, 189-

90

— de ertelenmiş eylem, 1/253

— de kuşku, 240 «.

—de sozel bicim bozukluktan, 37

—nin cinsel temeli, 1/200; 77

Histerik

— anksiyete, 1/159

— duşlemler, 1/200,1/233-4 «., *U*

266 «., 1/294; 60 «., 218,. 289,

333

— felc, 1/140; 284

— fobiler, 1/43,1/153,1/308; 300,

328

— kusma, 2 9 0 ,3 3 3

—lerin duşleri, 1/196,1/252

—lerin ruhcozumlemesi, 1/252, 1/

267; 2 4 5 ,2 5 0 -1 ,3 1 1 ,3 1 5

—nobetler, 1/200-1,1/251,1/321;

388 SOZCUK DIZINI

60n., 1 2 3 ,2 2 0 « ., 2 6 7 ,2 9 7

— o zdeşleşme, 1/199-201

— taklit, 1/200,1/251; 19

— varsamlar, 266-7

Histerik belirtiler, 1/159-62, 1/166-7, I/

199-201; 64 <<., 332-4

gercek olaylara değil duşlemlere

bağlanmış — 1/266 <<. ; 218

zıtlaşan istekler arasında catışmadan

ileri gelen — 290

— in cozumu, 250-2

duşlcrinkinc kıyasla — in oluşumu,

3 1 5 ,3 1 9 ,3 2 2 -4 ,3 2 9

Hitler, Adolf, 1/20,1/30

Hofburg (Viyana), 151

Hollös, D r., 1/50

Ilimeros, 1/295-6.1/298; 202, 275 <<.

Hoplama ve ucma ve duşme duşleri,

cocuklarda, 1/321-2; 123-4

Husyatin, 1/282

İsi uyarlanarı, duş kışkırtıcısı olarak, 1/

57 ,1 /7 7 -8 ,1 /9 0

Ibsen, / / . , 1/306; 30

İcguğu oğeleri, 126

İcsel (Organsal) duyusal uyarlanlar, 1/

86-94, 1/110, 1/131,1/136-8, 1/

269-71, 1/275-6, 1/284, 1/286-

8 ; 1 3 2 -3,286, 308

İçsel (Öznel) duygusal uyarılmalar, 1/83-

6,1/1 1 0 ,1 /1 3 1 ,1 /2 6 9 ; 2 6 8 ,3 0 7

İd

— in egoyla ilişkisi, 1/23-4

— in superegoyla ilişkisi, 1/23-4

İdrar (Gece işemesi ve İşemeye de

bkz.)

— simgeçiliği, 1/268 <<., 1/276; 98,

132-3

— kacırma, 1/264-5; 102, 125,

133 <<., 134

duş kışkırtıcısı olarak — uyarıları,

1/137,1/211 <<.,1/259-67,1/

268 <<., 1/270, 1/276, 1/282, 1/

287 <<. ; 133, 141

— yolu erotizmi, 133

İğdişlik

— duşleri, çocuklarda, 97

— kuramı (bebeksi), 94

— tehdidi, 333

duşlerde simgeleşmiş — 87, 94,

97-8, 118 <<., 142

mitolojide — 1/305; 128«., 333

Ocdipus karmaşası ve — 1/22;

128«.

ikinci düzeltme (Tekleştirme g e reksinimine

de bkz.), 1/42, 1/

283, 1/292; 47. 178, 187, 215-

32,238-9,256, 295

— **ornekleri,** 111-2, 302-3

— **nin sonucu olarak Ocdipus so y lencesi,**

1/313

sınav düşleri ve — 1/324

uyanklık yaşamında — 223-6

İkincil surec (Birincil surec ve Ruhsal

ajanlar a da bkz.), 1/22-3, 1/26,

1/38, 1/196-7, 1/284-5, 1/309;

41-2,216,316-26

İkiyüzluluk düşleri, 1/195«., 129«.,

200-4

İlkel insanda düşler, 1/55-7

imgeler, düşlerde

gorsel — 1/83-6, 1/101-2; 56-7,

74-5,258-9,268-70,274,314

işitsel — 1/114

imparatorun Yeni Giysileri, 1/292

İncil, 1/121, 1/150, 1/176«.; 65, 112,

211«.

İncil, Philippson'un, 302

İngiltere'de, Freud, 1/19

" Instanzen" teriminin ceviri, 259«

Iphigenia, 1/256«.

Iphigenie auf Tauris (Goethe), 1/256«.

İrlanda denizi, 243

"Irma", 1/158-73, 1/175,1/187,1/191,1/

SOZCUK DİZİNİ 389

212, 1/222, 1/229«.; 2 6 -7 , 28-

9, 40, 44, 47, 50, 55, 72, 237,

2 5 7 ,3 1 3

/sa , 1 / 1 2 1

İschl, 1/257

Isonzo nehri, 269

Israelilische Bibel (Philippson), 302«.

İsrailoğullan, 111, 171

İstek çatışması, duşlerde keirvumlmuş

devinim duygusuyla temsil

edilen, 1/295; 68-9

tslek doyurma

— ve cozumleyicinin yanılmış o lduğunu

kanılama işleği, 1/

201-2,1/207-8

— ve Freud'un kuramının geçerli

olduğunu kanıtlama işleği,

123

— ve kendinin yanılmış olması

isteği, 35-7

anksiyete düşleri ve — 1/186-7,1/

209-1 1 ,1 /2 8 5 ,1 /3 1 6 ; 2 1 4 ,2 7 2 ,

2 7 8 -9 ,2 9 9

bebeksi istekler ve — 1/240-2, 1/

2 4 4 -6 ,1 /2 6 6 -8 ,1 /2 9 2 ,1 /2 9 4 , V

298-9; 2 7 5 ,2 8 7 -8 ,3 2 0 -1

bedensel uyarılar ve — 1/278,1/

280-1,1/284

ceza düşleri ve — 200, 203, 278-

80

Cocukların düşlerinde kılık değiştirmemiş

— 1/179-82,1/184<<.,

1/186; 274-5

duygunun leri cevriilmesi ve —

199

düşlemlerde — 218

düşler, psikozlar ve psikonevrozlarda

ortak — 1/142-3; 289-

duşlerde — 1/38, 1/142, 1/170, 1/

173-84,1/276-7, 1/283-5; 213-

4 ,2 5 6 -8 , 2 7 2 -9 2 ,3 0 7 -8 , 335

olum düşleri ve — 1/298-9,1/302-

7,1/3 1 1 -3 ,1 /3 1 5 -6

rahatsız edici düşlerde kılık değiştirmiş

— 1/185-7, 1/191-3, 1/

195-211; 198, 27 2 -3 , 277-9,

299-301

temsil araçları ve — 55, 5 9 -6 0 ,6 2

İstek kipi, düş içeriğinde şimdiki zaman

bildirme kipiyle ifade edilmiş

duş düşüncelerindeki,

258

İsteklerin doğası, 1/40; 285-7, 315,

317-8

İslençdışı düşünceler (Serbest çağrışım

a da bkz.), 1/100-4, 1/121-

5, 1/155-6; 240, 246, 249-51,

309

"İslencli" düşünceler, 1/154-5

İşeme (Gece işemesi; İdrar uyarıları,

duş kışkırtıcısı olarak'a da

bkz.)

duşlerde sozel olarak ima edilen

— 37

duşlerde temsil edilen — 1/249,1/

259-67, 1/276; 83 <<., 98, 104,

132-3, 196-7

İşitsel

— varsanılar, 1/140-3; 148 <<.

duş kışkırtıcısı olarak — uyananlar,

1/76-83, 1/85-6, 1/102, 1/

275-6,1/281-2

duşlerde — imgeler, 1/ 1 0 1 - 2

"İşlevsel gorungu" (*Silberer*), 1/263 <<.;

1 0 9 ,2 2 8 -9

İtalya K ra lı, 19, 23

İtalya, Freud'un ziyaret arzusu, 1/242-6,

1/281; 50, 161, 19 7 ,2 6 9

"Izig, pazar binicisi", 1/280

Jackson, Hughlings, 289 <<.

Japonlarda duş yonumu, 1/58 <<.

Jehovah, 1/262 <<.

Jenkinson, Dr. (Daudet'nin Le Nabab'

inda), 25

390 SOZCUK DİZİNİ

Jensen, WUhelm, 1/150 «.; 103 «.

Jocasta, 1/310-1,1/313

Jones, Ernest (Kaynakca A'ya da bkz.),

1/164., 1/320 «.

Joyeuse, Monsieur (Daudet'nin Le Nabab' ında),

258

Ju lS e z a r , 128 «., 1 5 3 ,2 1 0

Julius C aesar (Shakespeare), 1 5 3 ,2 1 0

Jung, C.G. (Kaynakca A'ya da bkz.), 1/

19,1/29, 1 1 8 « ., 121

Kabul edilmeczlik, bilince

(Sansur ve Bastırmaya da bkz.),

1/194, 1/225, 1/285; 262-4,

2 6 9 ,3 1 1 ,3 2 9 -3 0

Kadın cinsel organları

— uzerine duşler, 1/250; 64-5,

100

duşlerde simgeleştırilmiş — 1/

234-5; 77, 85-7. 105-8, 115,

117-8, 1 2 7 -8 ,1 2 9 -3 2 ,1 3 3

Kahire, 1/78

Kahlcnberg, 1/161

Kaiser J o se f Anıtı; 151-2.

Kalıntıları, bir önceki gunun (Bkz.

Gunduz kalıntıları)

Kalp, duşlerde simgeleştirilmiş, 1/137,

1/274

Kamcı, duş simgesi olarak, 109-12

***Kant* (Kaynakca A'ya da bkz.), 1/119;**

228

Kapı, duş simgesi olarak, 77, 127

Karabasanlar, 1/57,1/87

"Karakter", bellek izlerine dayanan,

262

***Kari* (*Ut mine Stromluf* de), 1/165**

Karlsbad, 1/243

"Karşı istek" duşleri, 1/196-210

Karşısav, eski dillere kıyasla duşlerde,

52n.

Karşıt yuk, 321

Karşıtlar

— la duş yorumu, 1/152 <<., 189-9

— la temsil (Ters cevirmeye bkz.)

Kasık kılları, duşlerde simgeleştirilmiş,

88, 97 <<., 108, 118

***Kâlchen von Heilbronn* (*Kleisl'm*), 25 <<.**

Kayıtsız duygu tonu, duş içeriğinin,

195-7, 198, 278

Kaynaklan, duşlerin (Bkz. Duş kaynaklan)

Kehanet duşleri, 1 /5 7 -9 ,1 /1 1 6 ,1 /1 2 3 ,1 /

150; 335

Keller, Gotifried, 1/295; 137

"Kendi kendine simgecilik", yorgun

duşuncelerde (*Silberer*), 1/ 1 0 1 «.;

7 5 -6 ,2 2 8 -9

Kesin olmayış, duşlerde (B k z Belirsizlik,

duşlerde)

Kctvurulmuş devinim duygulan, duşlerde,

1/286-9, 1/291, 1/295-6;

1 9 -20,67-9, 1 6 3 ,3 0 3 , 308

Kışkırtıcıları, duşlerin (Bkz. Duş kışkırtıcılan)

Kışkanlık

anababaya yonelik — 1/311-5

oğlan ve kızkardeşlerc yonelik —

1/300-5

Kışmi uyku olduğu kuramı, duşlerin, 1/

128-30, 1/133, 1/138, 1/229;

309

Kışilik

— yanlması, 1/143

duşlerde ve akıl hastalığında —

sapması, 1/141 -3

Klasik antik çağ)

— da duşlerin anlaşılması, 1/56-9,

1/62-3, 1/67, 1/75, 1/86, 1/126,

1/151, 1/183-4 <<., 1/275; 84.

329

— m kanatlı fallusu, 125

— ve Ocdipus karmaşası, 1/310-4;

128 <<.

Klausırofobi, 18

Kleisl, Heinrich von, 25 ve n.

SOZCUK D IZ IN I 391

Knödl, 1/254-6

Koşullu ruh halinin duşlerde temsili,

6 7 , 158-9, 167

Kokainin tıbbi kullanımı, 1/164, 1/168,

1/170, 1/172, 1/219-20, 1/222, V

2 2 5 ,1 /2 5 5 ,1 /2 6 5 ; 16

Koku uyaranları, duş kışkırtıcısı olarak,

1/76,1/78

Kollektif figürler (O zd e ş le ş m e y e de

bkz.), 2 6 -3 0 ,5 3 -5 , 1 6 1 -4 ,2 0 9

K o l l e r, C a r i, 1 /1 7,1/219-20

Konuşma (Dil, sözcük'e de bkz.), ruhsal

işlevde, 1/40; 294, 326 << ., 3 32

Konuşma figurleri, duşlerde sozcik

olarak temsil edilen, 137-8,

158, 174

Konuşmalar, duşlerde, 1/232-3; 37-8,

46, 147-54, 193, 234

K o r a l Senfoni (Beethoven), 117

Kore, 1/108

Korku (Anksiyete ve Fob ilere de bkz.)

— nun doyurulması olarak duş,

278-9

duşle yaşanan — 193

nesnel — 317

olum — su, 1/302-3

Korsakoff sendromu, 115

Königslein, Dr., 1/220,1/222-6; 16-7

Korn er, 1/155

Kraliyet kişileri, duş simgesi olarak,

84, 139

Krauss, F.S. (Kaynakca A'ya da bkz.),

3 2 3 n.

Kravat, duş simgesi olarak, 8 6

Krcms, 1/259

Krezüs, 290

Kriemhild (Nibelun gen hedde), 239 n.

Kris, Dr. Ernst, 1/38 n.

Kronos, 1/305; 333

Kudus, 1/111

"Kurt A dam", 1/29, 1/233n.; 45n., 103<<.,

245-6 n.,

Kurtarma duşleri, 133

Kusma, histerik bir belirti olarak, 290,

333

Kuşkonmaz, duş simgesi olarak, 1/233

Kuşku, 66, 176-7, 239-40

Kutu, duş simgesi olarak, 1/137, 1/204,

1/234, 1/236, 1/265, 1/274; 85,

89, 137

Küçük Terzi (Grimmin), 204, 246-7

Kurk, duş simgesi olarak, 1/137

La'ius, Teb Kralı, 1/310-1

Lasker, Eduard, 32-4

Lassalle, Ferdinand, 32-5

La Vendce, 1/78<<.

Lecher, Dr., 1/318

Leiden eines Knaben, die (C.F. Meyer

erin), 198

Lenau, N., 1/206

"L eo p o ld ' , 1 /1 6 0 ,1 /1 6 5 -7 ,1/167,1/171

Lcsbiyen deneyimler (Hkz. Donukluk)

Lessing, G.E., 1/225

Libido v e anksiyete, 1/210, 1/285; 69,

1 4 0 ,3 0 5

Liebeskonzil, d a s (Panizza'nm), 1/266 n.

Liechtenstein, 1/108

L i e d v o n d e r G l o c k e (Schiller), 158◀◀.

Liesing, 32

Literatur, duşler uzerine, 1/43, 1/55-

147,1/158

Livy , 128◀◀.

Lobgesänge a u f König Ludwig / (Heine),

164◀◀.

Lopez, General, 1/111; 253-4◀◀.

"Louise", 180-2

Lubbock, Sir John (Lord A vebury),

1/56

Lubeck, 1/242

Ludwig, Bavyera kralı, 164◀◀.

Ludwig, Emsi, 1/217◀◀.

Lyons, Miss, 190

L y s Rouge, Le (Anaiole France), 1/

133 ‹‹.

292 SOZCUK DIZİNİ

Macbeth, 1/315

Macrobius, 1/57

Madde ve Devinim (Çlerk MaxwelTm),

184, 243

Madeira, 8 6

Magdeburg, 1/183 ‹‹.

Malade Imaginaire, Le (Molière), 243

Mani, 1/140; 87 ‹‹.

Mantık, duşlerde varlığı ya da yokluğu,

1/104 ‹‹., 1/106-10,1/113; 266

Mantıksal ilişkiler, duşlerde temsil edilen,

45-53, 178, 2 3 2 ,2 6 5 -6

Manzaralar, duş simgesi olarak, 86-7,

97, 130

Marat, J.P., 1/79

Maraton, 128/1.

Marbach, 184 ‹‹.

Marburg, 184

Maria Theresa, Avusturya Imparatoriçesi,

157

Mariage de Figaro, Le

(Beaumarchais), 1/257; 163

Marxow, Fleisch von (bkz. Fteischl

von Marxow)

Masa, duş simgesi olarak, 8 6 , 105-8

Masallar, 1/295; 42 <<., 226 n., 246-7,

278, 300/1.

Masohizm, 1/209; 106, 107

Masohizm, "zihinsel", 1/209

Masséna, 1/246

Masturbasyon, 1/235-6; 79 <<., 87, 94,

96, 102, 111-4 116-22, 267,

304-5, 333

diş uyaramı bulunan duşler ve —

15-22

duşlerde simgeleştirilen — 1/235-

6 ; 79 <<., 87, 95-6, 101-2, 109-

10

—un cocuklukla yasaklanmasının

duşlerde ima edilmesi, 93-4,

111-2, 266, 304 -5 ,3 3 3

"Masum" duşler, 1/231-7,1/248; 127-8,

132, 149-50

"Mathilde", 1 /1 6 4 -5,1/170,1/172

Maupassant, Guy d e , 24

Maxwell, J.Clerk, 184, 243

Meaux, 1/70

Meeres und d e r Liebe Wellen, D e s

(Grillparzer in), 1/263

Megalomani, 1/264-5, 1/266-7; 198,

277

babaların — si, 176

Mekân, duşlerin, r/100-1; 259

Mekânın ayırdmda olma, duşlerde, 1/

103,1/104«., 1/116

Mekke, 1/111

Melankoli, 1/140; 64«.

Menelaus (Offenbach'm La Belle

Hélène' inde), 215«.

Mephistopheles (Goethe'nin Faust' unda),

1/129,1/193«.

Merdiven duşleri, 1/287-9, 1/296; 85-6,

94-6, 100-3; 115

Meredith, George, 34«.

Metni, duşlerin, 184«., 238-40

Meyer, Gonrad F., 198

Meyer, Karl, 1/177

Meynert, Theodor, (Kaynakca A'ya da

bkz.), 1/2 1 ; 166

Meyve, duş simgesi olarak, 20-2, 103

Milton, 1/187 <<.

Miramare, 192

Miller, 1/48,1/305; 76, 82, 88, 128-9 <<.,

131,333

Mnemik oğeler, 262

Mnemik sistemler (*Mnem.*) (Bellek ve

Bellek izlerine de bkz.), 1/40;

261-6, 286-7, 293-5, 298, 316-21,

331-2

"Moi splanchnique", 1/88

Molière, 243

Montbrison, 1/70-1

Moor, Karl (*Schiller*'u\ *Die Räuber* in

de), 153 <<.

SOZCUK D IZ IN t 393

Mora, Duc de (*Daudet*'nin *Le Nabab*'

inda), 24-5

Moravia, 1/244

Moscheles, 102

Mozart, 1/257; 25, 163, 223

Modling, 32

Musa, 111-2, 131

Mussidan, 1/67

Müller, Herr, 2 2 0

Müller in Verrat, d e r (Goethe), 52

Munih, 27-9

Muzik

duşe taşınmış — parçası, 1 / 1 0 2

— tarafından uyarılan anılar, 223

psikoncvrouik varsamda — 148 n.

Nabab, Le (Daudet' nin), 25, 218, 2 5 8 n.

Nachträge zu den Xenien (Schiller),

194 n.

"Nächtlich am Busento lispeln", 148/1.

Nansen, F., 1/239

Napoleon 1, 1/64, 1/79, 1/246, 1/282;

223, 276

Napoli, 1/244

Narsisizm, cocuklarda, 1/304◀.

Nausicaö, 1/295-6

Nedensellik ilkesi, 1/20-1

Nefes darlığı, 19-20

Neologism (bkz. Uydurma sozcukler)

Neue Ghetto, d a s, 170

Nevrotik anksiyete

— ile ilişkili tipik duşler, 126

— , ilk doğum eylemi deneyimi,

131/1.

—nin cinsel kokeni, 1/ 2 1 0 - 1 , 1/

285-6; 2 3 ,6 9 , 92, 301-5

agorafobi v e — 91-2, 300

*Bd.*nm serbest kalmasıyla doğan

— 300-1

coilus interruptus'un neden olduğu

— 1/205-6

Nevrotik belirtiler

— e hastanın tutumu, 140

a şın yorumlanabilen — 1/315

anksiyete nobetinden kaçınmak

icin oluşturulmuş — 3 0 0

Bd. ile *Bö.* arasındaki çatışmanın

urunu olarak — 3 0 0 ,3 0 9 -1 0

bilinçdışı isteğin doyurulması olarak

— 2 7 4 -5 , 2 7 9 -8 0 , 28 3 -4 ,

2 8 9 , 2 9 6 -8 ,3 2 2

"Irma" olgusundaki — 1/160-4

Nevrotik korkular (Anksiyete, nevrotik

v e Fobiler e de bkz.), 7 7 -8

Ncvrotikler

— de g e ce işem esi, 1/265

— in duşleri, 1 /4 3 -4 ,1 /6 8 ,1 /1 5 6 -7 ,

1/196, 1/210-1, 1/233-4/!., 1/

2 5 2 ,1 /2 9 3 ,1 /3 2 2 -3 ; 7 7 , 102-6

— in kendi bedenleriyle aşın

uğraşmalan, 77

— in ruhcozumlemesi, 1/45, 1/47,

1 /6 7 -9 ,1 /1 5 6 -7 ,1 /1 9 6 ,1 /2 1 0 ,1 /

2 3 1 , 1/265, 1/293-4, 1/307, 1/

322; 45, 199, 2 5 4 , 2 7 4 , 311,

327

cocuklara kıyasla — 1 /2 9 9 -3 0 0 ,1 /

317/ı.

Nevrozlar

— da bilincdışı ruhsal surecler,

327, 3 2 9 ,3 3 1 -2

— da nitel olarak uygun ama nicel

olarak abartılmış duygu, 189-

90, 206

— da varsamlar, 148 «., 258

— in cinsel temeli, 1/233-4 n., 1/

285, 1/306, 1/309-10; 34, 77,

1 6 9 ,3 2 2

— in gerileyici niteliği, 266-7,

270-1

— kuramı, 1/46, 1/53, 1/157, I/

180; 169, 180, 196, 210, 306,

322

— la duşlerin ilişkisi, 1/43, 1 /45,1/

50, I/201/1.; 37, 148/t., 245,

2 7 1 ,3 1 4 -5 ,3 2 2 -4 , 333

394 SOZCUK DİZİNİ

bastırma ve — 1/284-5; 252-3,

332

cocukların yasakseviscl istekleri

ve — 1/306-13

savunma — ı, 1/279 <<.

sevilen insanın olumu ve — 1/

301 <<., 1/306-7

Nicelik, 1/39; 2 8 2 ,3 1 6 ,3 3 0 -2

Niebelungenlied, 239 <<.

Nietzsche, 62 <<., 271

Nitelik, 262, 294-5, 330-2

Nora, Bir Bebek Evtlide, 30

Normal insanlar

— nevroitiklerden yalnızca nicel

olarak farklıdırlar, 104

— in duşlerinde simgecilik, 104-9

Norvecc masallar, 138

***Notre-Dame* katedrali, 197**

Nozze di Figaro, Le (Mozart), 1/257;

163,223

Noroloji uzerine calismalari, I-'rcud'un,

1/16-7,1/186

Noronal suredurum ilkesi, 1/39

Nukte (Bkz. Espriler; Sozcuk oyunlari;

Cinaslar)

O (Rider Haggard), 181-3

"O an icin etkin" malzeme, 1/277, 1/

280, 1/283-6; 15-6, 213-4,

275-6

O., Anra olgusu, 1/18; 268

Obsesyonel nevrozlar, 1/43, 1/140, 1/

294, 1/300; 38 <<., 82 <<., 173 <<.,

293., 311

—da cinayet itkileri korkusu, 1/

309-10; 186

—da duşler, 1/143; 6 0 ,97, 129

—ın rahcozumsal sağaltımı, 1/153

Oda, duş simgesi olarak, 1/263-4; 83 «.,

85

Odhins Tröst (Pah.n 'ım), 1/265 n.

Odysseus, 1/295-6,1/298; 275 «.

Oedipus duşleri, 1/195 «.; 128-30

Oedipus karmaşası (Yasaksevisel isteklere

de bkz.), 1/22, 1/28-9, 1/

4 0,1/310-3; 180

Oedipus R ex, 1/25,1/310-3; 226 «.

'Oeuvre (Zola), 33-4

Offenbach, 215

Olmutz, 30

Olumsuz

— duşlerde bulunmaz, 51 -2 , 58,

68

— un duşlerde ifadesi, 1/295; 58-

9 ,6 8

On emir, 1/305

Ophelia, 1/314

Oppenheim, Prof. Ernst, 335 «.

Organsal hastalık ve duşler, 1/57, 1/86-

8,1/123,1/285

Orğansal uyaranlar, duş kışkırtıcısı olarak,

1/86-94,1/136-7,1/269-70,

1/275, 1/284, 1/286-7; 132-3,

286, 308

Orgazmla sonlanan duşler (Boşalma ve

Cinsel içerikli duşlere de

bkz.), 1/287 «.; 49, 6 6

Orta Çağda duş yorumu, 1/58 «.

Orvicto, 183

Oser, Profesör, 1/218 «.

Osiris, 131

Othello, 1/226

Otoerotizm (Bkz. Masturbasyon)

"*Otto*", 1/159-61, 1/165, 1/168-73, *II*

176, 1/191, 1/318-20; 28 , 257-

8,2 7 7

Oluz Yıl Savaşları, 157 «.

Olu insanlar hakkında duşler, 150-60,

164-8, 178-80, 233-4, 256-7,

272, 290-1

Olum

— den sonra yaşam inancının bilinc dışı

temeli, 131 «.

— "icgudusu, 1/29,1/30

SO Z C U K D İ Z İ N İ 395

— karşısında cocu kların tutumu,

1 /303-5

— karşısında erişkin tutumu, 1/

3 0 3 ,1 /3 0 4 n.

duşlerde tren kacırmayla ifade

edilen — korkusu, 116

duş gorenlerin düşlerde ima e llik leri

kendi — leri, 6 8 « ., 160,

180-3, 1 9 3 ,2 0 0 , 2 0 4 -5

duşle sev ilen insanların — u, 1/71,

1/132, 1/202-4, 1 /2 9 7 -3 0 9 , 1/

3 1 5 -1 6 ; 1 9 1 ,2 8 0 - 2 ,3 0 2 - 3

Olum istekleri

— nin bastırılmasının olum duş le rinde

ifade ed ilm esi, 1/135-6,

1 / 2 1 İ n.

anababalara yon e lik — 1/305-17;

6 0

cinsel rakibe yonelik — 129n.

erkek v e kızkardeşlere y o n e lik —

1/299-305

Onemli gunduz izlenimleri, duş k a y naklan

olarak, 1/62, 1/71-3, 11

129-33, 1/222-4, 1/225, 1/228-

3 1 ,1 /2 7 7 ; 15-6

Onemsiz gunduz o la y lan , duş kaynağı

olarak (Gunduz kalıntılan'na

da bkz.), 1/71-3, 1/130, 1/132-

3 ,1 /2 2 9 ,1 /2 4 9 -5 0 ; 2 8 3 -5

Onemsiz malzeme, duşlerde (O n e m sizliğ

i, duş içeriğin in'ede b kz.),

1/73, 1/214-37; 1 2 7 -8 , 144,

284, 307

Onemsizliği, duş içeriğinin (O n e m siz

malzeme, duşlerde'ye de bkz.),

1/130, 1/132-3, 1/213, 1/223, 1/

2 2 6 -7 , 1/229-31, 1/249-50;

2 3 7 -8 ,2 8 3 -5

Oz-cozumlemesi, Freud'un, 1/22-3, 1/

2 8 , 1/43, 1/154-5, 1/157-8, 1)

172-3; 1 8 2 ,2 0 4 -5

O z d e Ő le Ő m e , (K o l e k t i f f i g u r l e r e d e

b k z .)

duşle rde — 1/199-201; 53-7, 58,

94, 160, 177, 186

his te r ide — 1/200-1, 1/201 n.

O z -g o z lem, duşle rde , 230

O z ne l du y u sa l uyanlar, 1/83-6, 1/110,

1/131, 1/269; 268, 308

P ad ua, 1/69

***P a l l a s M h e n a*, 1/236**

P a l t o , s i m g e o l a r a k , 86

***P a n e t h , J o s e f*, 209 n., 211-4, 237**

***P a n l a g r u e l*, 1/264**

P a p a , 1/281; 25 n.

Para

p i s l i k l e d e n k l e n e n — h ı r s ı , 1/248

d ı ŝ k ı y l a d e n k l e n e n — 133

P a r a m n e z i , d u ŝ l e r d e , 175n.

Paranoya, 1/127, 1/139-40, 1/143, 1/293-

6; 37, 173 226 n., 252, 266-

8

Paravan an ı , 1/222, 1/318; 17n., 121

P a r i s (O f f e n b a c h 'ı n L a B e l l e l l e l e -
***n e' i n d e)*, 215n.**

Paris, 1/243; 197, 212, 258

***P a r k , M u n g o*, 1/183n.**

Parnasus (Raphael), 47

Paul, Jean, 1/244n.

Pavornotumus, 1/186 n.; 303-4

Pelleuer, 1/111; 253n.

*Penis (Cinsel organlar, Fallik simgele
redenkz.)*

— e ilişkin duşler, 1/259, 100, 118

— in goşterim i zorlanması, 1/246

Penhesele (Kleisim), 25n.

Philipp (kayıcının oğlu), 302

Philippson İncili, 302

Pipo, duş simgesi olarak, 1/137

Piramit, büyük, 270n.

Pisistratus, 128 n.

Plalen, Avon, 148 n.

396 SOZCUK DİZİNİ

Platon, 118, 334

Plotinus, 1/185n.

Pohava savaşı, 1/108

Popovic (Spalato'da dukkancı), 1/255

Pomic, 1/67

Prag, 1/244; 56, 128

Prater, 1/241; 94

Pressburg, 157

***Prévost, Marcel*, 1/178; 114**

Problemler, duşte cozulen, 1/116; 276-

7, 285, 298-9 «.

***Professor extraordinarius* olarak atanması,**

Preud'un (Bkz. *Freud*)

Propylaca, 28

Psikonevrozlar (Bkz. Nevrozlar)

Psikozlar (Dementia praecox; Mani;

Melankoli; Paranoyaya da

bkz.)

—da gerileyici işleyiş, 287-8

— in nedenbilimi, 1 / 8 8

duşlerin — la ilişkisi, 1/139-44;

289 « .,3 1 0

y-sislemleri (Bkz. Ruhsal sistemler)

***Ptoleme*, /., 1/183 «.**

Pun savaşları, 1/244-7

Purkersdorf, 161

***Pylade'lar*, 1/256 «.**

***Rabelais*, 1/264; 197, 198**

Rahatlama duşleri, 1/176-7, 1/211 «., 1/

282-3; 127, 132-3,291

Rahatsız edici duşler (Anksiyele

duşleri ne de bkz), 1/185-7, 1/

196,1/202-10; 277-80

Rahim

— ici yaşam düşlemleri, 130

duşlerde simgeleştirilmiş — 1/

204; 85, 130-1, 133<<., 140

***Rank, O.* (Kaynakca A'ya da bkz.), 1/**

3 5 .1 /3 6 ,1 /4 8 ,1 /5 0 .1 /5 2 ,1 /1 5 5 ,

100, 204, 232 *n.*

***Raphael*, 47-8**

***Räuber, Die (Schiller)*, 153<<.**

Ravenna, 1/243

Refleks işleyişi, ruhsal aygıtın, 260,

2 8 6 -7 ,3 1 5

***Reich, G.*, 1/282**

Reichenhall, 1/68

Reichstag, 157

Ren nehri, 1/235

Renkler, düşlerde, 1/276; 141, 269

Retina uyarılması, 1/83-6,1/275

***Reuter, Fritz*, 1/165<<.**

***Richter, Hans*, 72=3**

***Robespierre*, 1/79**

***Robitsek, Dr. Alfred.* (Kaynakca A'ya**

da bkz.), 1/152 «.

Roma, 1/242-6; 56-7, 128 «., 170-1, 173

« .,2 1 8

Romaluar (Klasik antik çağa da bkz.),

I/244-6;313

Rosegger, Peter, 200

Rousseau, J.-J., 1/319 «.

Ronesans, 240

Ruhcozumlcemesi

— *Bd. ni sd.mn egemenliği altına*

sokar, 298

nevrotiklerin — (Bkz. Nevrolik-

Icr)

cozumleme gorenlerin duşlerinde

— ne gonderme, 114, 139-40,

143-4, 174-5 «.

— nin tekniği, 1/153-8; 239-54

(Duş yorumunun tekniği'ne de

bkz.)

— nin tıp dışı uygulamaları, 1/23

Ruhsal ajan iki (Birincil surec ve

İkincil surece de bkz.), 1/38, 1/

40, 1/194-7, 1/226-7, 1/284-5,

1/309; 4 1 -2 ,2 0 6 ,3 1 5 -2 6

Ruhsal aygıt, 1/101,1/267; 235, 258-67,

273, 285-90, 294, 315-8, 319-

2 0 ,3 2 1 ,3 2 3 -5 , 330-1,333

SOZCUK DİZİNİ 397

Ruhsal değer (Bkz. Ruhsal yoğunluk;

Ruhsal değerlerin aklarımı)

Ruhsal enerji yuku (Uyarılmaya da

bkz.)

— kavramının gelişmesi, 1/39-40

— ve yerdeğiştirmc, 1/225-6

— ve duş sureclerinin ruhsilimi,

264-7, 2 7 4 -9 ,2 8 5 -7 , 2 9 0 ,2 9 3 -

8 , 300 1 ,3 1 1 -5 ,3 2 5 -3 2

Ruhsal mekan, duşlerde, 1/100-1; 259

Ruhsal sistemler (V|-sistemleri), 259-

70, 273-80, 282-301, 302,

308-35

Ruhsal uyarımlar, duş kışkırtıcısı olarak,

1/92-4, 1/229-30, 1/277-9,

1/284-6

Ruhsal yoğunluk, 1/106; 62, 188, 296,

3 1 1 ,3 1 9

— ve duysal yoğunluk, 61-3,

— ve yerdeğiştirmc, 1/225-6; 40-

2, 231, 239-40, 265, 275, 283-

4, 307, 312-4 (Yerdeğiştirmc

ve Ruhsal değerlenil aktarımına

da bkz.)

Rund um Wien, 20

"Sabitlik yasası", 1/39-40; 286«.

Sabuklamalar, 1/89,1/123,1/141-3; 252

Sacma duşler, 74 «., 145, 155-73, 176-

8 0 ,237

Sacmalığı, duşlerin, 1/74, 1/107-10, 1/

111,1/128,1/149; 7 0 ,3 0 9

Sadizm, 1/208; 23-4, 39, 101

Sağ ve sol, duş simgesi olarak, 8 8 , 112

Saim Helena, 1/64

Saldırganlık, 1/208

Salıncaklar ve tahtirevallilerin uyardığı

cinsel duygular, 124

Salzburg, 1/68

San Sebastian, 1/216

Sandoi (Z olanın L'oeuvre'ünde), 34

"Sanki", duş iceriğinde, 216

Sannlar, 1/43, 1/89-90, 1/111,1/139-41,

1/143,1/234<<., 1/293; 6 0 7 ,7 2 8

gozetlenme —i, 1/293; 230

Sansur (Bilince kabul edilebilirlik;

Bastırma ve Direnc'e de bkz.)

— derin çağışımaların yerine yu zeysel

olanlan gecirir, 252-3,

284

— gerceklense gercek olmayanın

soylenmesine izin verir, 166

— v e anksiyete duşleri, 1/316

— ve cinsel etmen, 1/236,1/256

— ve duş carpıtması, 1/192-4, 1/

209,1/223,1/315-7; 41-2, 104-

5 ,1 9 6 ,2 3 8 ,2 9 6 ,3 2 2 <<.

— ve duş duşuncelerindeki bilincdışı

duşlemler, 218-20

— ve duşlerde duygu, 189-90,196,

199-200, 2 0 5 ,2 0 6 ,2 1 2

— ve duşlerin unutulması, 241

— ve gosierimci duşler, 1/294-6

— ve ikincil duzeltme, 2 1 5 -6 ,2 2 4 ,

238

— ve istek doyurma, 256, 273

— v e olum duşleri, 1/302-3,1/305,

1/308-9,1/315-6; 164-5

— ve yerdeğiştirmc, 41-2, 199,

231-2, 307

—den kacınmanın temsil aracları,

53-6, 59 - 60 ,61 ,71 ,76 ,80

— un direnci zorla kabul ettirmesi,

253 n.

—un piskonevrozlardaki işleyişi,

253, 332-3

— un sanrılardaki işleyişi, 252

—un uyku sırasında gevşemesi,

248-9, 264 ,288

"duş gormede bilincli egonun

payının'kesimi olarak — 1/

283

Bd. ile *Bö.* arasında — 275, 288,

332

398 SOZCUK DIZİNİ

Bö. ile *B.* arasında — 329 ,332

direnc tarafından zorla kabul ettirilen

— (Direnc'e de bkz.), 43 ,

53 ,54 ,224 , 264, 284

duşlerdeki kıyasla edebiyatla

— 1/192-3, 252

gerileme ve — 265, 268, 294,

322 ‹‹.

iki ruhsal sistem arasında — 1/

284-5; 323, 326

uyuma isteği ve — 2 91, 293-4

"Sansurcu", 230

Sapıklıklar (Donukluklere de bkz.), 1/

294 ‹‹.; 197, 323 ‹‹.

Sappho (A. Daudet' nin), 19-23, 39, 59

Sara nobeti, 1/140,1/250; 267

Savonarola, 1/216 ‹‹.

Savunma mekanizmaları, 1/309

Sayılar

duş simgesi olarak — 88-9

duşlerde — 1/91; 143-8, 166-9,

237

rastgele secilmiş — 239

Scaliger, yaşlı, 1/67

Schelling, 1/58

Schiller, 1/155; 6 8 ‹‹., 117 ‹‹., 148 ‹‹., 153,

158 ‹‹., 183-5, 184 ‹‹., 194 v e ‹‹ ..

242-3

Schlau, Hänschen {*Lessing' in Sinngedichte'sindc*),

1/225

Schopenhauer (Kaynakca A'ya da

bkz.), 1/312 ‹‹., 228

Scholtentor, Viyana, 113

Schrötter, K. (Kaynakca A'ya da bkz.),

115

Schwer in Waldes Busch (Goethe), 48 ‹‹.

Secenekler, duşlerde, 45-6, 48-52

Sentezi, duşlerin (Bkz. Bireşimi, duşlerin)

Serbest çağrışım

— ve duşlerin yommu (tslencsiz

duşuncelere de bkz.), 1/ 2 1 , 1/

37-8, 1/151 ‹‹., 1/155, 1/290-1;

1 4 - 5 ,4 1 ,4 5 ,8 3 ,9 0 ,2 4 6 ,2 4 9 -

55

duşlerin yorumunda — (İsıncdışı

duşuncelere de bkz.), 1/2 1 , 1/

3 7 -8 ,1 /1 5 1 ‹‹ ., 1/155-6,1/290-1;

1 4 -5 ,4 1 ,4 5 , 8 4 ,9 0 ,2 4 6 ,2 4 9 -

54

Sesahenk [Alliteration] (Sozcuk oyunlarına

da bkz.), 1/111, 1/254;

253-4 ‹‹.

Sevince ilah i (Schiller), 117 ‹‹.

Sfenks, 1/310

Shakespeare, I/I 8 6 <<.; 202

Atina' lı Timon, 1/314

Bir Yazortası Gecesi Düşü, 191

Hamlet, 1/111, 1/224, 1/312 <<., 1/

313-5; 173

Henry IV, /. Kısım, 1/254 <<.

Henry VI, III. Kısım, 1/261

Julius Caesar, 153, 210-1

Macbeth, 1/315

Othello, 1/226

"Straiford'lu adamın yazmadığı"

— çalışmalan, 1/315 <<.

Sherrington, Sir Charles, 1/39

"Sıçan adam", 38 <<., 72 <<., 173 <<.

Sınav

— düşleri, 1/323-5; 116, 178-80,

203

nevroliklerde — anksiyetesi, 1/

323-4

Siegesfest (Schiller), 148 <<.

Siegfried (Nibelungenlied), 239

Siena, 1/281; 170

Sihirli Fülüt, 25

Silahlar, duş simgesi olarak, 84, 87, 89,

115, 126

Simge

— olarak şapka, 86 ,9 1 -3

— olarak akrabalar, 8 8

— olarak aletler, 87, 130

— olarak anahtarlar ve kilitler, 85

SOZCUK DİZİNİ 399

olarak bagajlar, 89

olarak bahce, 7 7 ,7 8 -9

olarak balık, 87

olarak balon, 95

olarak boru, 77

olarak canta, 1/137,1/274; 115

olarak cicekler, 1/218-25; 15-8,

5 2 ,5 7 ,7 8 - 9 , 105-8

olarak cocuklar, 87, 92-4, 136

olarak dal, 52, 5 7 ,7 8 -9

• olarak dar yerler, 1/137; 127-8,

129-30, 132

-olarak dev figurler, 1/82; 138

- olarak dişler, 1/90-1, 1/137, 1/

27 4 -6 ,1 /3 2 2 ; 8 7 -8 ,1 1 6 -2 3

- olarak duvarlar, 8 6

- olarak ev , 1 /1 3 6 -7 ,1/274-5; 77.

8 6 ,9 4 -5 ,9 6 « ., 127-8, 129

- olarak fırın, 85

- olarak gemi, 83 «., 85, 133 «.,

191-3

- olarak giysiler, I/İ37, 1 /235,1/

252-5; 8 7 ,9 1 -3 ,1 2 1 -2

- olarak görünüm, 86-7, 97,

129-30

- olarak g o z , 153 «.

- olarak haşarat, 8 8

- olarak harita, 87 ■

- olarak hayalet, 134

-o la rak haydutlar, 126, 134

- olarak hayvanlar, 1/137, 1/274,

1/280; 8 8 .1 2 6 ,1 3 6 ,1 4 0 , 190

-o la r a k kamçı, 109-12

-olarak kapı, 77, 127

- olarak klarnet, 1/137

- olarak kraliyet kişileri, 8 4 ,1 3 9

- olarak kravat, 8 6

- olarak kuşkonmaz, 1/233

- olarak kutu, 1/137,1/204,1/234,

1/236,1/265,1/274; 85, 8 9 ,1 3 7

- olarak kurk, 1/137

- olarak masa, 8 6 , 107-8

— olarak merdiven, 1 /287-9,1/296;

8 5 ,9 4 -6 , 100-3, 115

— olarak meyve, 1/251-2; 103

— olarak oğlan v e kızkardeşler, 8 8

— olarak oda, 1/263; 83 «., 85

— olarak para, 133

— olarak pipo, 1/137

— olarak sayılar, 88-9

— olarak silahlar, 84, 87, 89, 115,

126

— olarak sol ve sağ, 8 8 , 1 1 2

— olarak sopa, 1/276; 8 5 ,8 9 ,1 1 1 -2

— olarak su, 1/322; 129-31, 133 «.,

136-7

— olarak surgu, 1/259,1/265

— olarak sütun, 1/276; 77

—■ olarak tahta, 78 -9 , 8 6

— olarak tırnak torpusu, 85

— olarak ust v e alt, 1 9 -2 3 ,3 9 ,5 9 -

60, 140

— olarak yangın, 125-6

— olarak yılan, 77, 87 «., 8 8

— olarak yola çıkma, 116

— olarak yumurta, 77

— olarak zeplin, 83, 8 8

— nin çift anlamlılığı, 84

—nin tarihoncesi kokeni, 82

fallik — (bkz. Fallik simgeler)

Simgecilik

"eşik" — 2 2 9 -3 0 ,2 8 1

cinsel — 1/34, 1/204, 1/233-7, V

254-5; 5 2 -3 ,5 7 -8 ,7 7 -1 3 4

duşlerde — 1/34, 1/47, 1/135-8, 1/

2 4 5 ,1 /2 7 4 -6 ,1 /2 9 0 « ., 1/291 «.;

76-143

yorgun düşüncelerde — (*Silbere*

f in "Otoscmbolizm")i, 1 / 1 0 1

«.; 75-6, 227-8

"Simgesel" düş yorumu yöntemleri, I/

57, 1/150, 1/152, 1/156, 1/274-

6 ; 6 5 -6 ,7 2 -3 , 2 2 9 -3 0 ,3 2 7 -8

40 0 SOZCUK DİZİNİ

Sindirim surecleri, düş kışkırtıcısı o la rak,

1/75, 1/87, 1790, 1/136, 1/

137, 1/218«., 1/269-70, 1/275;

133

"Sinirlenme" teriminin anlamı, 260 «.

"Sinirsel uyanılma"ya bağlı düşler, 1/

9 3 ,1 /2 7 1

Sirakuza, 1/217 «.

Snug, ma rang o z (Bir Yazorlası G e c e s i

D üşü), 191

Sol ve sağ, düş simgesi olarak, 8 8 , 112

Solon, 1/316

Solunum surecleri, düş kışkırtıcısı olarak.

1/87, 1/91, 1/137, 1/274-6,

1/285,1/326; 124

Sopa, düş simgesi olarak, 1/176; 84, 89,

111-2

Sophokles, 1/310-3; 226 «.

Sosyoloji, 1/30

Soyunmadan cocukların haz duyması,

1/293-6

Soyut düşuncenin düşlerde temsili, 72,

2 47-8

Sozcukler, düşlerde yaratılmış, 30-4,

3 6 -8 ,8 7 , 171

Sozcuklerle oynama (Aliterasyon; Konuşma

figurleri; Espriler; U y durma

sozcukler, Cinaslar;

S özel çift anlamlılık ve Sozel

koprulere de bkz.), 1/232-3,1/

252-7, 1/262-5, 1/281-3; 28-9,

113-5, 136-8, 150-4, 193-4,

242-3

Sozel (Aliterasyon; Sesahenk; Konuşma

figurleri; Espriler, Uydurma

sozcukler ve Cinaslar a da

bkz.)

— çift anlamlılık, 1/204, 1/250-2,

1/258 «.; 130, 140-2, 161-3

— kalıntılar ve *Bö.*, 294-5, 326 «.,

33 2

— kopruler, 1/254; 7 2 « ., 106-7,

122, 157, 25 2 ("Anahtar sozcukler'e

de bkz.)

— yerdeğiştirme, 70-6

duş-işlemi aracı olarak — kullan

ım ,7 1 -8 ,8 6 « ., 137-8, 140,252

Spalato, 1/255

***Spencer, Herbert*, 1/56**

***Slettenheim*, 1/255**

Stratford-on-Avon, 1/315«.

***Strieker, Salomon*, 1/220«.**

Su, duş simgesi olarak, 1/276; 129-31,

133 <<., 136-7

Superego, 1/24,1/30; 2 03-4 <<., 279-80 <<.

Susama, duş kışkırtıcısı olarak, 1/175-

7,1 /2 1 1 << ., 1/281; 12 7 ,2 7 3

Susanna (No zze d i F ig a ro d a), 1/257

Süleyman'ın şarkısı, 77

Surcdurum ilkesi, 1/39

Surgu, duş simgesi olarak, 1/259,1/265

Sutun, duş simgesi olarak, 1/276, 77

Swift, Jonathan, 1/82; 197

Syphilis (Bkz. 1-rengi)

Szell, Koloman, 157

Şapka, duş simgesi olarak, 8 6 , 91-2

Şarkılar, nevrotik varsanılarda, 148 n.

Şeylerin sunumu, 29

Şeytan, 304, 328

"Şeytan'm gırtlak nağmesi", 328 <<.

"Şifre cozme" yontemi, duş yorumunda,

1/151-3,1/156-7,1/274; 82,

118-9, 199

Taaffe, Kont, 1/258

Tabes, 33 <<.

Tagliamento nehri, 1/79

Tahta, duş simgesi olarak, 78-9, 8 6

Takıntıdar

— m oluşumu ve ikincil duzeltme,

1/293; 226«.

— m sozel turleri, 37, 72

duygu ve — 189-90

SOZCUK DİZİNİ 401

saal kadranıyla kıyaslanmış — 1/

27 2

Talisman, D e r (Lu dwig Fulda'mn), V

292

Tannhäuser, 25

Tanrı, 1/266«.; 109, 111-2, 143

Tarquins, 128«.

Tartini, 328

Teb, 1/310

Tekleştirme

— gereksinimi (İkincil d u z e l t m e y e

de bkz.), 1/227-8, 1/277;

112, 187

— nin duşlerde temsili, 1/296

Telkin, hipnoz altında, 1/17-8, 1/21;

114-5

Temsil aracları, duşlerde, 44-69

alışılmadık — 135-43

kimlik değişimiyle — 55

konuşmalarla— 147-54

sacmalıkla— 155-73

sayılar ve hesaplamalarla — 143-

7, 1 6 7 ,2 3 7

simgelerle — 7 7-134

ters çevirmeyle — 1/191, 1/295-6;

19-22, 52, 58-60, 9 5 , 112,

138, 2 0 8 ,2 7 8

zihinsel etkinlikle — 4 6 , 173-87,

247-8

Temsil edilebilirliğin goz onune alınması,

70 -8 0 , 91 «., 223-4, 256,

270, 283, 294

Temsil

benzerliğin duşlerde — i, 53-4

birliğin duşlerde — i, 1/296

celişkilerin duşlerde — i, 51 -2, 58-

9 ,6 7 -9 , 163, 1 9 6 ,2 1 3 ,3 1 4

cifte değerliliğin duşlerde— i, 160

dilek kipinin duşlerde — i, 257-8

karşıtların duşlerde — i, 51 -2,58-9

koşullu ruh halinin duşlerde —i,

67, 159, 167

mantıksal ilişkilerin düşlerde — i,

4 5 -5 3 , 1 7 8 , 2 3 2 , 2 6 5 -6

nedensel ilişkilerin düşlerde — i,

4 8 -5 0

seceneklerin düşlerde — i, 45, 49-

51

soyut düşüncenin düşlerde — i,

72, 247-8

yaşın düşlerde — i, 139, 146, 167,

237

yinelemenin düşlerde — i, 104

Tennyson, Lord, 1/260

Tcpl vadisi, 1/243

Terre, La (Zola), 1/262 ve *n.*, 1/266 «.

Ters çevrilme

düş içeriğinde — düş düşünceler- '

rinde çelişk iyi temsil eder,

163-4

düş simgelerinin oluşumunda —

85-6, 141-2

düşlerde bir temsil aracı olarak —

1/191, 1/295; 20-2, 51, 59-60,

72, 95, 112, 1 3 8 , 2 0 8 , 277-8

duşlerde duyguların — si, 1/192,1/

286; 183, 191, 199-204

duşlerde kronolojik — 60, 131-2

ikiyuzluluk duşlerinde — 1/195«.;

204

"masum" duşlerde — 1/234«.

sacma duşlerde — 161, 169

tipik duşlerde — 1/294-5; 130-1

uyanıklık yaşamında duyguların

— si, 199

Th iers.A., 1/245-6

Thun, Koni, 1/257-62, 1/282; 161, 163,

198

"Tıbbi" duş kuramı, 1/127-30, 1/133-4,

1/138,1/143,1/229; 308

Tırmanma duşleri, 1 9 -23,39, 5 9 ,9 6

Tırnak torpusu, duş simgesi olarak, 85

Tiber nehri, 1/242,1/244

77c convulsif, 333

402 SOZCUK DİZİNİ

Tiksintinin cocuklukta ortaya çıkışı,

321

Tipik duşler, 1/35, 1/90-1,1/205,1/290-

325; 116-34

Titanlar, 275

Tobler, G.C. , 127 «.

Totalitât (Goethe), I/197/1.

7 o/e Glück, Das, 1/206

Totemcilik, 140

Trajik K omedyenler (Meredith), 33 «.

Trasimene golu, 1/244

Traumalik nevrozlar, 279-80 «.

Tren kacırma duşleri, 116

Trenck, Baron, 1/183 «., 1/185

Trilport, 1/70

Truva kuşatması, 1/256 «.

Tuna nehri, 1/249,1/260

Tutarsızlık

duşlerde — (Belirsizlik), 1/74, 1/

96,1/98,1/106-10,1/112-4; 62

duşlerde ikincil duzeltme halasına

bağlı — 217

Tylor, E.B., 1/56

Tyrc 152 «., 329 «.

Tyrol, 1/281

Ucma duşleri, 1/90-1, 1/275, 1/288, 1/

320-3; 101, 116-7, 123-4

U h l a n d .JL ., 2 1 ,8 5

Ulusların Zenginliği (Adam Smith),

184

Unger, 1/241

Unutma (Bellek, düşlerde'ye de bkz.)

bilinçdışı amaçlar tarafından belirlenen

— 219

bilinçdışında var olmayan — 297-

8

düşleri — 1/74, 1/95-9, 1/205«.;

1 3 -4 ,2 1 6 -4 7 ,2 3 6 -5 0

onemsiz izlenimleri — 1/227

uyanıklık yaşamda — 1/95-6

Uranüs, 1/305«.

Ussallaştırma, 1/198

Ul mine S trom tid (FJteuler'in), 1/165«.

Utanc, cıplıklık düşlerinde, 1/287-8, 1/

29 1-7

Utanma dilişleri. 1/90, 1/288-9, 1/291-6,

I/3T3; 1 9 ,6 7

Uyak. 71-2

Uyanıklık düşünçesi

— **icimde direten düş düşünçeleri,**

174-5

— **uykuda inat eder, 272-8, 294-**

5,3 0 7 -9 ,3 1 0 -3 ,3 1 4 -5

— nin duşlerin oluşumundaki rolü,

:224-31,263, 284-5

Uyanıklık yaşamı

— ile « duşlerin bağlantısı, 1/55, 1/

6 1 -4 , 1/71-4, 1/91-3, 1/185, 1/

222.-4; 293, 307 ,3 2 3 -4

— nda duygu, 1/226; 188, 199,

20 5 -6 , 319

— nda gerileyici işleyiş, 265-6

— ve duşlerin unutulması, 1/96-9;

24 3 -5 , 248-9

duş yaşamına kıyasla —nın nitelikleri,

1/121-38; 234, 249,

2 58-9

Uyanma (Bkz. Uyarılma)

Uyaranlar (Bkz. Duyusal uyaranlar)

— duşleri (Calar saat duşlerine de

bkz.), 1/78-82.1/282-3,1/287 «.;

98, 1 3 3 ,2 2 1 -4 ,2 9 0 -1 ,2 2 4 -7

— toplamı, 1/39,1/40

duyusal uyaranların kesilmesiyle

— 1/105

ruhsal aygıtın —ı, 260-7, 275-7,

285-7, 288, 293-301, 311-22,

325-32

Uydurma sozcukler, 29-34, 36-8, 87,

170-2

Uyku

— da hareket felci, 1/38; 67, 195,

276-7, 288

— da sansurun gevşemesi, 248-9,

264, 288

SOZCUK n tZINt 403

— durumunun ozellikleri, 1/59;

266, 276-7, 294, 295, 308-9

— isteği, 1/40, 1/283; 290-3, 294-

5, 296-7, 299, 308-9

—nun bekcisi duşler, 1/40, 1/283;

285, 299

— nun derinliği ya da sığlığı, 1/37,

1/74, 1/277-9; 229-30

— nun yararlı etkisi, 1/134

— sırasında ruh hali ve duşlerdeki

duygu, 213-4

— ya dalma sureci, 1/76, 1/84-5, 1/

101-2, 1/104 «., 1/106, 1/122, 1/

129, 1/155; 276

duyusal uyaranlar ve — 1/57, 1/

7 5 -9 4 ,1 /1 0 2 -5 ,1 /1 1 0 ,1 /1 3 7 ,1 /

269-84; 132-3

uyanıklık yaşamına kıyasla — II

97,1/101-10,1/112-4,1/127-38

"Uykuya yatma", 1/217,1/230

Uzlaşma oluşması, duşlerde, 3 1 4 -5 ,3 1 9

Uc istek, 278, 300 <<.

Vajina, duşte simgeleştirilmiş, 1/137;

96-7, 128

Varsanı lar, 1/38, 1/59, 1/89 <<., 1/140-3;

148 <<., 258, 286-7

gorsel — 1/142; 266-7

hipnagojik — 1/84-6, 1/101-2, 1/

270

işitsel — 1/142-3; 148 <<.

pavor nocturnus'U. — 303

—ın gerileyici özelliği, 1/38; 266-

8 , 2 7 0 ,2 8 7 -8

Varsansal

— gerileme, 1/38; 266-8, 2 7 0 ,2 8 8

duşlerin — niteliği, 1/38, 1/93, 1/

102-5, 1/110, 1/272, 1/279;

227, 264-5, 2 6 8 -9 ,2 7 6 << ., 287-

8,3 2 1

isteklerin' — niteliği, 287; 315-6

Venedik, 192-3

Vergilus, 324 ve n.

V erona, 1/67,1/281

Viyana, 1/194 <<., 1/250-1, 1/256, 1/266

<<. ; 2 0 ,2 2 ,3 2 ,1 4 3 -4 ,3 3 5 << .

— Üniversitesinde, *Freud*, 1/16-7,

1/19, 1/25, 1/27 (Freuda da

bkz.)

—'da Yahudi düşmanlığı, 1/188,1/

261

—' da, *Fliess*, 150, 153,207-8

—'da, *Freud*, 1/287; 209 <<.

Von Stufe zu Stufe, 20

Wachau, 1/260-1

Wagner, 25, 7 3 ,1 6 4

Waldheimat {*Rosegger*' in), 201-2

Wanderlieder {*Uhlandm*), 21

Weber, 148 <<.

William I, Alman İmparatoru, 109 ,1 1 2

Winckelmann, J., 1/244

Winckler, Hugo, 1/153 <<.

Wolf, Hugo, 73 «.

Xerxes, 1/62-3

"Ya-ya da", duşlerde, 45-6, 49-51

Yaban K a u {Ibsen), 30

Yahudiler (Anlisemilizme de bkz.), 1/

58 «., 1/241-5; 170

Yangm

— duşleri, 125-6, 233-4, 256-7,

2 7 2 ,2 9 0 -1

duş simgesi olarak — 125-6

Yandsama, 1/142; 308

duşlerin — olduğu kuramı, 1/81-

3, 1/93, 1/110 1/142, 1/272, 1/

■276

"Yan yollar," 254-5

Yaralanma, cinsel

duşlem olarak ortaya çıkan acık

cinsel — 2 2 «.

duşlerde yinelenen cinsel — II

2 3 4 n.

404 SOZCUK DİZİNİ

Yargılar

duşler uzerine uyandıktan sonra

varılan, duş düşüncelerine değgin—

1/236; 63, 174-6

duşler üzerine duşlerin icinde va rılan

— 173-4, 176-86, 191

duşler üzerine "bu yalnızca bir

duş" bicimindeki — 69, 215-

6 , 291-2

Yasaksevi, 8 8

— istekleri, 1/305-8,1/310-4; 128-

30, 180,303

Yaşam gerekleri, 286

Yaşamoykusel duşler, 79-81, 94-6,

118<<.

Yaşım temsili, duşlerde, 139, 146, 167,

237

Yazgı Tanrıçaları, 1/253-4,1/282

Yellenme, 1/262

Yeni evli çiftlerin duşleri, 1/132

Ycrdeğişlirmc (Ruhsal yoğunluk, ruhsal

değer aktarımı na da bkz.)

— bileşik yapdar oluşturmak üzere

yoğunlaştırmayla birleşir,

2 8 ,5 4 -5 ,2 0 9

— , duş-işleminin temel bir kesimi,

41-2, 231-2, 239, 265,

282-5, 307 ,3 1 2 -5

duş düşüncelerinin sozel anlatımındaki

değişimle — 70-3

duşlerde duygunun —si, 1/226, 1/

316; 1 9 0 -6 ,2 0 5 ,2 1 1 -3

önemli çağrışımları yüzeysel çağrışımlarla

— si, 1/225-31; 254

psikonevrozlarda — 1/231; 189-90

ruhsal yoğunlukların karşılıklı —

si, 1/225-31; 39-43, 70, 140,

188-9, 283-4

uyanıklık yaşamında duygunun

— si, 1/226

Yerel gerileme, 270

Yıkıcılık, 1/30,1/21 İn.

Ydan

— korkusu, 77

duş simgesi olarak — 77, 87 n., 8 8

Yineleme

— sevgisi, çocukların, 1/317<<.

duşlerde sayısal çoğalmayla temsil

edilen — 104

— nin önemi, duşleri kaydederken,

1/258 n.

Yineleyici duşler, I/96/1., 1/143, 1/193-

4/1., 1/239; 2 0 2 ,299/1.

Yoğunlaştırma

bileşik yapılar aracılığıyla — 26-

9, 53-8, 1 6 0 -3 ,2 0 9 ,3 1 4

bilincdişi duşlemler ve — 219

duş-işleminin bir fonksiyonu olarak

— 1/228 n.\ 13-39, 41-2,

173, 224, 232, 243, 256, 312-

4 .3 1 9

kolleklif figürler aracılığıyla —

2 7 -2 9 ,5 3 -5 , 160-4, 209

nıhsal yoğunluk ve — 62-4, 231,

2 6 5 ,3 1 2 -4

sozel araçlarla — 29-33, 36-7,

243

icmsil edilebilirliğin gozonune

alınması ve — 74, 137

yerdcęiřirme ve — 70-2

Yoğunluk

duş imgelerinde duyusal — 1/95-

6 ; 6 1 -3 ,2 2 5 ,2 8 2

duş imgelerinde duyusal — ve

ruhsal yoğunluk, 62-4, 282-3

ruhsal — 1/106; 61-2, 188, 296,

3 1 1 .3 1 9

ruhsal— ve duyusal— 61-2,282-3

ruhsal — ve yerdeğiştirme (Yerdeğişirme

ve Değer aktarımı,

ruhsal değerlerde'ye de bkz.),

1/225-5; 40-1, 231-2, 239-40,

26 5 -6 ,2 7 4 -5 ,2 8 2 -4 ,3 0 7 ,3 1 2 -4

Yolculuğa çıkmak, duş simgesi olarak,

116

SOZCUK DİZİNİ 405

Yorumu, duşlerin (bkz. Duşlerin yorumu)

duyusal uyaranların — 1/77-83, *II*

86-92,1/270-4,1/282-8; 224-5

Yumurta, duş simgesi olarak, 77

Yunanlılar (Bkz. Klasik anlık cağ)

Yusuf v e Firavunun duşu, 1/150; 65-6,

2 1 İn.

Yuz kızarması, 32

Yuzme duşleri, 123, 125

Zaman aralığı, kışkırtıcı gunduz izlenimi

ile duş arasındaki, 1/214

7

Zaman duygusu (Duşlerin suresi;

Zamansal ilişkiler, duş içeriğinde

ve Zamansal ilişkiler,

duş duşuncelerinde'ye de bkz.)

duşlerde — 1/104 «.,1/116,1/143

psikozlarda — 1/143

Zamansal gerileme, 270

Zamansal ilişkiler

— in algılanması (Zaman duygusuna

da bkz.), 262

duş içeriğinde — 1/104 «., 1/116,

1/296; 4 7 -9 ,6 0 , 139

Zamansal ilişkiler (duş duşuncelerindeki)

duş içeriğinde mekanla temsil edilmiş

— 138

duş içeriğinde parayla temsil edilmiş

— 143-4

duş içeriğinde sayılarla temsil

edilmiş — 144-7, 167-9

Zaraus, 1/216

Zeka geriliği, 1/127

Zeplin, duş simgesi olarak, 83, 87-8

Zeus, 1/305; 333

Zıtlann duşlerde temsili, 51 -3, 58-9

Zihinsel etkinlik, duşlerde (Mantıksal

ilişkiler, duşlerde'ye de bkz.),

1/106-17, 1/128; 46, 173-87,

2 4 7 ,2 7 6 -7 ,2 8 4 , 328

"Zihinsel mazohisiler", 1/209

Znaim, 1/259

ç o la , 1/262,1/266 <<. ; 33-4

Zorlanma (Obsesyonel nevrozlar ve

Takıntılara da bkz.), 1/246;

186

Zucker, lle r r, 1/243-4

Zurih, 1/19; 83

(2. Cildin Sonu)